

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI
RESTORASYON ÖNERİSİ

Seval TUĞRUL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DİYARBAKIR

Temmuz - 2016

TEŞEKKÜR

Zamana yayılan çalışmamın her aşamasında sabırla ve sevgiyle yol almamı sağlayan, varlığıyla güç veren değerli hocam Doç.Dr. Neslihan DALKILIÇ'a, bana inanarak desteğini esirgemeyen saygıdeğer meslektaşım Sn. Adnan NABİKOĞLU'na, mimarlık serüvenimde ilk danışmanım olan ve güler yüzüyle yol gösteren Sn. Meral HALİFEOĞLU'na, manevi desteğiyle hep yanımda olan dostlarım, Sn Nimet CEMAL ve Burcu MENDİ'ye kıymetli meslektaşım, dostum Sn. Şahin DURAK'a,

Mimarlık eğitimi boyunca tanıdığım, saygıdeğer Dicle Mimarlık Fakültesi hocalarıma, çalışmaya katkılarından dolayı Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinatörlüğü'ne ve personeline,

Tüm hayatım boyunca eğitimimi destekleyen, beni cesaretlendiren ve kızıma ikinci annelik yaparak bu çalışmayı hazırlamamı sağlayan sevgili annem Emine TUĞRUL'a,

Çalışmanın yoğunluğundan dolayı ihmal ettiğim, oyun vakitlerini tezimle paylaşan, varlığıyla bana güç veren güzel kızım Sarya'ma,

Sonsuz teşekkürler...

Seval TUĞRUL

DİYARBAKIR - 2016

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
ÇİZELGE LİSTESİ	IIIX
ŞEKİL LİSTESİ	X
EK LİSTESİ.....	XVII
1. GİRİŞ.....	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
3. GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ	7
3.1. Hamamın Tarihsel Gelişimi.....	8
3.1.1. İlk Dönem Hamamları	8
3.1.2. Eski Yunan ve Helenistik Dönemi Hamamları	9
3.1.3. Roma Dönemi Hamamları.....	12
3.1.4. Bizans Hamamı.....	18
3.1.5. Türk Hamamları	19
3.1.5.1. Erken İslam Dönemi'nde Hamamlar	19
3.1.5.2. Artuklu, Selçuklu Dönemi'nde Hamamlar	21
3.1.5.3. Osmanlı Dönemi'nde Hamamlar	23
3.2. Hamamların Genel Plan Özellikleri.....	25
3.2.1. Türk Hamam Binasında Mekân Düzenlenmesi.....	27
3.2.1.1. Soyunmalık.....	28
3.2.1.2. Ilıklık	29
3.2.1.3. Sıcaklık	29
3.2.1.4. Külhan	30
3.3. Hamamlarda Sıcaklık Mekânının Oluşumuna Göre Plan Tipleri	31
3.3.1. A Tipi – Köşe Halvetli Sıcaklık Şeması	34
3.3.2. B Tipi – Yıldız Biçimli Sıcaklık Şeması	34
3.3.3. C Tipi – Üç Tarafı Halvetli Sıcaklık Şeması	36
3.3.4. D Tipi – Eşit Kubbeli Mekânlara Ayrılmış, Sütunlu ve Destekli Sıcaklık Şeması ...	37
3.3.5. E Tipi – Çifte Halvetli Sıcaklık Şeması.....	37
3.3.6. F Tipi – Eşit Mekânlı Sıcaklık Şeması	38
4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI	40
4.1. Yapının Bulunduğu Çevre	40
4.1.1. İklim ve Bitki Örtüsü.....	40

4.1.2. Sosyal ve Demografik Yapı.....	40
4.1.3. Tarihi Doku	41
4.2. Yapının Konumu	45
4.3. Yapının Tarihçesi	45
4.4. Yasal Durum.....	46
4.5. Arsaya Yerleşim ve Çevreyle İlişki.....	47
4.6. Genel Tanım	48
4.6.1. Mimari Mekân Özellikleri	50
4.6.1.1. Avlu (Z01)	50
4.6.1.2. Oda (Z02)	52
4.6.1.3. Oda (Z03)	54
4.6.1.4. Soğukluk (Z04).....	56
4.6.1.5. Aralık (Z05).....	60
4.6.1.6. Helâ (Z06)	62
4.6.1.7. Ilıklık (Z07)	64
4.6.1.8. Sıcaklık (Z08).....	66
4.6.1.9. Halvet (Z09)	68
4.6.1.10. Eyvan (Z10).....	69
4.6.1.11. Halvet (Z11)	71
4.6.1.12. Eyvan (Z12).....	73
4.6.1.13. Halvet (Z13)	75
4.6.1.14. Eyvan (Z14).....	76
4.6.1.15. Halvet (Z15)	78
4.6.1.16. Eyvan (Z16).....	80
4.6.1.17. Su Deposu (Z17).....	81
4.6.1.18. Külhan (Z18)	83
4.6.2. Cephe Özellikleri.....	85
4.6.2.1. Yeni Kapı Sokak (Güney) Cephesi.....	85
4.6.2.2 Paşa Hamam Sokak (Batı) Cephesi	87
4.6.2.3 Kuzey Cephe.....	91
4.6.2.4 Doğu Cephesi	93
4.6.3. Strüktür Sistemi ve Malzeme	95
4.6.3.1. Düşey Taşıyıcılar.....	95
4.6.3.2. Döşemeler.....	97
4.6.3.3. Örtü Sistemi.....	100
4.6.3.4. Pencere ve Kapılar.....	103
4.6.4. Yapıda Meydana Gelen Bozulmalar.....	105

4.6.4.1. İnsan Faktörlü Bozulmalar	105
4.6.4.2. Atmosferik Etkilerin Neden Olduğu Bozulmalar	109
5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ	112
5.1. Diyarbakır'da Yer Alan Hamamlar	113
5.2. Tarihi Diyarbakır Hamamlarının Mimari Özellikleri	115
5.2.1. Çardaklı Hamamı.....	118
5.2.2. Deva (Deve) Hamamı.....	122
5.2.3. Melik (Melek) Ahmet Hamamı	125
5.2.4. Kadı (Eşbek-Eşek) Hamamı	128
5.2.5. Vahap Ağa Hamamı	132
6. RESTİTÜSYON	137
6.1. Yöntem	137
6.2. Restitüsyon Kaynakları ve Analizleri.....	138
6.3. Dönem Analizleri	139
6.3.1. I. Dönem Analizi	139
6.3.2. II. Dönem Analizi	149
6.4. Yapının Tarihlendirmesi ve Plan Özellikleri.....	151
7. RESTORASYON.....	153
7.1. Restorasyon Yaklaşımı	153
7.2. Restorasyon İlkeleri ve Onarıma İlişkin Müdahale Önerileri.....	154
7.2.1. Temizleme	155
7.2.1.1. Muhdes elemanların uzaklaştırılması	155
7.2.1.2. Bitki ve yosunların temizlenmesi	158
7.2.1.3. Cephe yüzeyinde bulunan taşların temizliği.....	158
7.2.2. Sağlamlştırma	158
7.2.3. Bütünleme.....	163
7.2.4. Yenileme.....	164
7.2.5. Yeniden Yapma	168
7.3. Yeni İşlev Olasılıkları ve Seçim Ölçütleri.....	170
8. SONUÇ VE ÖNERİLER	173
9. KAYNAKLAR.....	175
EKLER	179
ÖZGEÇMİŞ	324

ÖZET

DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seval TUĞRUL

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

2016

Bu araştırmanın ana konusu, Diyarbakır’da yer alan, Osmanlı Dönemine ait 16.yy eseri olan Paşa (Behram) Hamamı’dır. Çalışmanın amacı, yakın zamana kadar özgün işlevinde hizmet vermiş olan Paşa (Behram) Hamamı’nın, bilimsel restorasyon ilkeleri doğrultusunda korunması ve kullanılarak, gelecek nesillere aktarılmasının sağlanmasıdır. Hazırlanan restorasyon önerisi 7 bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde; çalışmanın amacı ve önemi anlatılıp yapının incelenmesinde izlenecek yöntem belirtilmiştir. İkinci bölümde konuyla ilgili önceki çalışmalar anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde öncelikle geleneksel hamam mimarisi incelenmiş, hamamların tarihsel gelişimi anlatılmıştır. Daha sonra Diyarbakır Sur ilçesinde bulunan ve benzer özellikler taşıyan 16.yy hamamları incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ilk olarak Paşa (Behram) Hamamı’nın bulunduğu çevrenin özellikleri, Diyarbakır’ın tarihi dokusu ve sosyo kültürel yapısı kısaca anlatılmıştır. Daha sonra günümüze özgünlüğünü koruyarak gelmiş olan Paşa (Behram) Hamamı’nın kısa tarihçesi ve özellikleri anlatıldıktan sonra mevcut durumunun analizi yapılmıştır. Tez kapsamında, hamamın 1/50 ölçekli rölöve çizimleri hazırlanmış; malzeme ve hasar tespit analizleri yapılmıştır. Aynı zamanda, yapıya dair sözlü, yazılı ve görsel kaynaklar taranarak yapı ve geçirdiği değişimlerin tanımlanması sağlanmıştır.

Restitüsyon aşamasının anlatıldığı beşinci bölümde, hamamın özgün mimarisi hakkında kesin veri oluşturan korunmuş detay ve elemanlar değerlendirilmiş; restitüsyon sorunları belirlenmiştir. Restitüsyon önerisi, 1/50 ölçekli çizimlerle ifade edilmiştir.

Altıncı bölümde; hamamın fiziksel olarak varlığını sürdürebilmesi için gerekli müdahaleler belirlenmiş, ardından hamamın yeniden kullanım olasılıkları, kabul edilen kriterler doğrultusunda tartışılmıştır. Yedinci bölümde araştırmanın sonuçları verilmiştir.

Tez çalışmasının sonlarına doğru, Diyarbakır Suriçi Bölgesi'nde meydana gelen olaylar nedeniyle hamam zarar görmüştür. Tezin tamamlandığı dönemde alana girilemediği için gerekli incelemelerin yapılması mümkün olmamıştır. Bu nedenle, çalışma Paşa (Behram) Hamamı'nın 2015 yılındaki hali temel alınarak tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Restorasyon, Diyarbakır, Hamam, Su Mimarisi

ABSTRACT

RESTORATION SUGGESTION OF DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMMAM

MASTER DEGREE THESIS

Seval TUĞRUL

DİCLE UNIVERSITY

INSTITUTE OF SCIENCE

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

2016

Main issue of this research is Paşa (Behram) Hammam, a historical artifact, which is located in Diyarbakır and from 16th century's Ottoman Period. The reason of this research is helping Paşa (Behram) Hammam, which provided service with its original function up to a close time, hand down the next generations by using and protecting in the principles of scientific restoration. Prepared restoration suggestion consists of 7 parts.

In the first part; the reason and importance of structure has been explained and the method of structure examination has been defined. In the second part previous studies related with the issue have been explained.

In the third part; firstly traditional hammam architecture has been studied, historical progress of hammams has been explained. Then 16th century hammams, especially which are located in Sur district of Diyarbakır and have similar characteristics, have been studied.

In the fourth part, firstly the characteristics of the environment in which Paşa (Behram) Hammam is in, historical fabric of Diyarbakır and socio-cultural structure of Diyarbakır has shortly been explained. Then short history and characteristics of Paşa (Behram) Hammam which has come up to now with its originality up to now has been explained and current situation has been analyzed. In the scope of thesis, 1/50 scaled building survey of hammam has been prepared; material and damage assessment has been done. At the same time, the definition of structure and changes undergone by scrutinizing written and visual resources has been done.

In the fifth part in which restitution stage has been explained, details and elements which give concrete information about original structure of hammam have been analysed;

restitution problems have been defined. Restitution suggestion has been explained with 1/50 scaled drawing.

In the sixth part; necessary interventions to make hammam continue its physical existence have been defined, then hammam's re-usage possibilities have been discussed in the direction of accepted criteria. In the seventh part the results of research have been given.

To the ends of study, hammam was damaged due to security problems in Diyarbakır Suriçi Region. In the period of thesis completion, necessary examination has not been done as it was forbidden to go into the related region. Thus study has been completed according to basis of Paşa (Behram) Hammam's situation in 2015.

Key Words: Restoration, Diyarbakır, Hammam, Water Architecture

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>Çizelge No</u>	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 4. 1. İncelenen Hamamlar	44
Çizelge 4. 2. Mekânların Döşeme, Duvar ve Tavan Malzemeleri Tablosu	99
Çizelge 4. 3. Mekânların Örtü Sistemi Malzemeleri Tablosu.....	102
Çizelge 4. 4. Mekânların Pencere Genişlik ve Yükseklik Ölçüleri Tablosu.....	103
Çizelge 4. 5. Mekânların Kapı Biçimleri, Malzemeleri, Genişlik ve Yükseklik Ölçüleri Tablosu	105
Çizelge 5. 1. Suriçi Bölgesinde İncelenen Hamamlar.....	116
Çizelge 5. 2. Karşılaştırmalı tablo	117

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3. 1. La Barbier'in 'Türk Hamamı' adlı çalışması(Yılmazkaya, 2002)	7
Şekil 3. 2. Mohenjo-Daro yerleşim planı ve Büyük Banyo(Aşut, 2012)	9
Şekil 3. 3. Olympia gymnasiumu planı(Yegül, 1992).....	10
Şekil 3. 4. Vitruvius'a göre gymnasium planı(Yegül, 1992).....	11
Şekil 3. 5. Gortys hamamı planı(Ginouvenus, 1962).....	12
Şekil 3. 6. Cyrene kutsal hamamları kesiti(Ginouvenus, 1962).....	12
Şekil 3. 7. Roma Hamamı Şeması(Aru, 1949) ..	13
Şekil 3. 8. Roma'da Bir Ev Hamamı(Aru, 1949)	13
Şekil 3. 9. Hypocaustum(Savaş, 2007).....	14
Şekil 3. 10. Hypocaust sistemi kesiti(Yegül, 1992)	15
Şekil 3. 11. Roma hamamlarında duvar ısıtma sistemleri(Yegül, 1992).....	16
Şekil 3. 12. Stabian Hamamı, Pompei(Vitruvius, 1998)	16
Şekil 3. 13. Roma'da Diocletian Hamamı planı (Yegül, 1992)	17
Şekil 3. 14. Roma'da Diocletian Hamamı, Restitüsyon perspektifi(Yegül, 1992).....	17
Şekil 3. 15. Diocletianus Hamamı, Roma(Anabritannica, 1988)	17
Şekil 3. 16. Caracalla Hamamı, Roma(Roth, 2000).....	17
Şekil 3. 17. İstanbul Kalenderhane Hamamı planı ve restitüsyondan perspektif	18
Şekil 3. 18. Antakya C Hamamı planı(Yegül, 1992).....	19
Şekil 3. 19. Antakya E Hamamı planı(Yegül, 1992)	19
Şekil 3. 20. Suriye'de Kusayr Amra hamamı ve av köşkü (Yegül, 1992)	20
Şekil 3. 21. Kırbatü'l Mafcar sarayı planı (Yegül, 1992).....	21
Şekil 3. 22. Didim'de geç Roma dönemi hamamı planı (Yegül, 1992)	21
Şekil 3. 23. Mardin'de Sitti Radviye Hamamı planı (Önge, 1995).....	21
Şekil 3. 24. Mardin'de Yenikapı Hamamı planı (Önge, 1995)	22
Şekil 3. 25. Kayseri Kölük Hamamı (Önge, 1995)	22
Şekil 3. 26. Kayseri Huand Hatun Hamamı (Önge, 1995).....	23
Şekil 3. 27. Türk hamamında belli başlı kısımlar(Eyice, 1997).....	25
Şekil 3. 28. Anadolu'da Türk Hamam Binası plan şeması (Dağtekin, 2007)	26
Şekil 3. 29. Türk Hamamı mekân dizilimini gösteren plan şeması(Çakmak, 2002)	26
Şekil 3. 30. Çifte hamam binalarında mekân dizilimini gösteren plan şeması.....	27
Şekil 3. 31. Hamamlarda mekân örgütlemesi(Dağtekin, 2007)	28
Şekil 3. 32. Filgözlerinde kullanılan cam vantuzların detayı(Klinghardt, 1927)	30
Şekil 3. 33. Türk hamamlarında ısıtma sistemi ve su tesisatı (Klinghardt, 1927).....	31
Şekil 3. 34. Türk hamamlarında ısıtma sistemi(Biçer, 2010).....	31

Şekil 3. 35. Osmanlı Hamamlarında sıcaklık mekânının kurgusuna göre olan S. Eyice'nin sınıflandırması(Eyice, 1997)	33
Şekil 3. 36. A-Tipi Plan Şeması(Eyice, 1997).....	34
Şekil 3. 37. A-Tipi Plan Şeması(Savaş, 2007)	34
Şekil 3. 38. B-Tipi Plan Şeması(Eyice, 1997)	35
Şekil 3. 39. B-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)	35
Şekil 3. 40. Çukur Hamamı (Savaş, 2007)	35
Şekil 3. 42. C-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997).....	36
Şekil 3. 42. C-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007).....	36
Şekil 3. 43. Tahtakale Hamamı (Savaş, 2007)	36
Şekil 3. 44. D-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997).....	37
Şekil 3. 45. D-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)	37
Şekil 3. 46. E-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997).....	38
Şekil 3. 47. E-Tipi Plan Şeması(Savaş, 2007).....	38
Şekil 3. 48. Balat Hamamı (Savaş, 2007)	38
Şekil 3. 49. F-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997)	39
Şekil 3. 50. F-Tipi Plan Şeması(Savaş, 2007)	39
Şekil 4. 1. Diyarbakır Suriçi Hava Fotoğrafı(1930'luyıllar)	42
Şekil 4. 2. Diyarbakır Suriçi Hava Fotoğrafı.....	42
Şekil 4. 3. Suriçi'nde yer alan anıtsal yapılar haritası(URL-2)	43
Şekil 4. 4. Suriçi'ndeki Hamamların Konumu.....	44
Şekil 4. 5. Paşa Hamamının konumunu gösteren uydu görüntüsü(2015)	45
Şekil 4. 6. Paşa Hamamı Vaziyet Planı	48
Şekil 4. 7. +1.35 Kot Planı	50
Şekil 4. 8. (Z01) Avlu Mekânı	51
Şekil 4. 9. (Z01) Avlu Mekânı (2013).....	52
Şekil 4. 10. (Z01) Avlu Mekânı (2013).....	52
Şekil 4. 11. (Z02) Oda Mekânı.....	53
Şekil 4. 12. (Z02) Odanın Avludandan görünümü (2013)	54
Şekil 4. 13. (Z02) Odanın iç görünümü (2013)	54
Şekil 4. 14. (Z03) Oda Mekânı.....	55
Şekil 4. 15. (Z03) Odanın iç görünümü (2013).....	56
Şekil 4. 16. (Z03) Oda (2013)	56
Şekil 4. 17. (Z04) Soğukluk Mekânı	58
Şekil 4. 18. (Z04) Soğukluğun Avludan (Z01) görünümü (2013).....	58
Şekil 4. 19. (Z04) Soğukluğun Paşa Hamam Sokağından görünümü (2013).....	58
Şekil 4. 20. (Z04) Soğukluk Mekânının iç görünümü (2013)	59

Şekil 4. 21. (Z04) Soğukluk Mekânında bulunan eklenti havuz (2013).....	59
Şekil 4. 22. (Z04) Soğukluk Mekânının genel görünüşü.....	59
Şekil 4. 23. (Z04) Soğukluk Mekânına ait genel görünümü (2013).....	60
Şekil 4. 24. (Z04) Soğukluk Mekânında bulunan Şirvan (2013).....	60
Şekil 4. 25. (Z05) Aralık Mekânı	61
Şekil 4. 26. (Z05) Aralık Mekânı genel görünüm (2013).....	62
Şekil 4. 27. (Z05) Aralık Mekânına ait kubbe (2013)	62
Şekil 4. 28. (Z06) Hela	63
Şekil 4. 29. (Z06) Hela(2013)	63
Şekil 4. 30. (Z06) Hela Kabinleri(2013)	63
Şekil 4. 31. (Z06) Hela mekânının çatı örtüsü.....	64
Şekil 4. 32. (Z06) Hela mekânının çatı örtüsü.....	64
Şekil 4. 33. (Z07) Ilıklık mekânı	65
Şekil 4. 34. (Z07) Ilıklık mekânı(2013)	65
Şekil 4. 35. (Z07) Ilıklık Mekânı(2013)	66
Şekil 4. 36. (Z07) Ilıklık Mekânının Kubbesi(2013).....	66
Şekil 4. 37. (Z08) Sıcaklık Mekânı	67
Şekil 4. 38. (Z08) Sıcaklık mekânında bulunan göbek taşı(2013)	67
Şekil 4. 39. (Z08) Sıcaklık Mekânının tavan görünümü(2013).....	68
Şekil 4. 40. (Z09) Halvet Mekânı.....	69
Şekil 4. 41. (Z09) Halvet Mekânı(2013)	69
Şekil 4. 42. (Z09) Halvet Mekânının tavanı(2013)	69
Şekil 4. 43. (Z10) Eyvan Mekânı	70
Şekil 4. 44. (Z10) Eyvan Mekânı(2013).....	71
Şekil 4. 45. (Z10) Tavan Görünümü(2013).....	71
Şekil 4. 46. (Z11) Halvet Mekânı.....	72
Şekil 4. 47. (Z11) Halvet Mekânı(2013)	72
Şekil 4. 48. (Z11) Halvetin tavan görünümü(2013)	73
Şekil 4. 49. (Z12) Eyvan Mekânı	74
Şekil 4. 50. (Z12) Eyvan Mekânı(2013).....	74
Şekil 4. 51. (Z12) Eyvan Mekânı(2013).....	74
Şekil 4. 52. (Z12) Mekânına ait tavanına görünümü(2013)	75
Şekil 4. 53. (Z13) Halvet Mekânı.....	76
Şekil 4. 54. (Z13) Halvet Mekânı(2013)	76
Şekil 4. 55. (Z13) Mekânına ait tavan görünümü(2013)	76
Şekil 4. 56. (Z14) Eyvan Mekânı	77
Şekil 4. 57. (Z14) Eyvan Mekânı(2013).....	78

Şekil 4. 58. (Z14) Tavan Görünümü	78
Şekil 4. 59. (Z15) Halvet Mekânı.....	79
Şekil 4. 60. (Z15) Halvet Mekânı(2013)	79
Şekil 4. 61. (Z15) Halvet Mekânına eklenen duşlar(2013)	79
Şekil 4. 62. (Z15) Mekânına ait duş kabini ve tavan görünümleri(2013)	79
Şekil 4. 63. (Z15) Mekânına ait duş kabini ve tavan görünümleri(2013)	79
Şekil 4. 64. (Z15) Mekânına ait duş kabini ve tavan görünümleri(2013)	79
Şekil 4. 65. (Z16) Eyvan Mekânı	81
Şekil 4. 66. (Z16) Eyvan Mekânı(2013)	81
Şekil 4. 67. (Z16) Mekânına ait tavan görünümü(2013).....	81
Şekil 4. 68. (Z17) Su Deposu Mekânı	82
Şekil 4. 69. (Z17) Su Deposu Mekânı (2013)	83
Şekil 4. 70. (Z17) Mekânına ait tavan görünümü(2013).....	83
Şekil 4. 71. (Z18) Külhan.....	84
Şekil 4. 72. (Z18) Külhan mekânı görünümü(2013)	84
Şekil 4. 73. (Z18) Külhan mekânı görünümü(2013)	84
Şekil 4. 74. Yeni Kapı Sokak'ta bulunan avlu duvarın oluşturduğu giriş cephesi	85
Şekil 4. 75. Güney – Sokak cephesi(2013).....	85
Şekil 4. 76. Güney – Sokak cephesi(2013).....	85
Şekil 4. 77. Hamamın avluya (Z01) bakan soğukluk (Z04) mekânına giriş cephesi.....	86
Şekil 4. 78. Avluya bakan Cephesi(2013).....	87
Şekil 4. 79. Yeni Kapı Sokak (Güney) cephesi(2013)	87
Şekil 4. 80. Batı Cephesi	88
Şekil 4. 81. Batı Cephesi Yeni Kapı Sokak genel görünümü(2013)	88
Şekil 4. 82. Kubbe kasnağında görülen taş dökümleri(2013).....	89
Şekil 4. 83. Batı Cephesi Sıcaklık (Z08) görünümü(2013)	90
Şekil 4. 84. Külhan Girişi(2013)	91
Şekil 4. 85. Batı Cephesi Soğukluk (Z04) görünümü(2013).....	91
Şekil 4. 86. Kuzey Cephesi	92
Şekil 4. 87. Kuzey Cephesi genel görünüm(2013).....	92
Şekil 4. 88. Kuzey Cephesi kubbe kasnağı görünümü(2013).....	92
Şekil 4. 89. Doğu Cephesi.....	93
Şekil 4. 90. Doğu Cephesi(2013)	94
Şekil 4. 91. Doğu Cephesi(2013)	94
Şekil 4. 92. Doğu Cephesi(2013)	94
Şekil 4. 93. Doğu Cephesi(2013)	94

Şekil 4. 94. Z02 Oda Tuğla Duvar Görünüşü(2013).....	96
Şekil 4. 95. Avluya örülen duvar.....	96
Şekil 4. 96. Soğukluk (Z04) Mekanının Üst Örtüsü(2013)	96
Şekil 4. 97. Soğukluk (Z04) Avluya bakan cephesi	97
Şekil 4. 98. Soğukluk (Z04) Avluya bakan cephesi	97
Şekil 4. 99. 1.35 Kot Planı.....	98
Şekil 4. 100. Z04 Soğukluk mekânı zemin döşemesi.....	99
Şekil 4. 101. Vaziyet Planı	100
Şekil 4. 102. Soğukluk (Z04) üzerini örten kubbede oluşan çatlaklar	101
Şekil 4. 103. Soğukluk (Z04) üzerini örten kubbede oluşan çatlaklar	101
Şekil 4. 104. Soğukluk (Z04) üzerini örten kubbede oluşan çatlaklar	101
Şekil 4. 105. Üst Örtü Görünüşü(2013)	101
Şekil 4. 106. Pencereleler.....	104
Şekil 4. 107. Üst Örtü Görünüşü(2013)	106
Şekil 4. 108. Kasnak Görünüşü (2013)	107
Şekil 5. 1. Orhan Cezmi Tuncer tarafından oluşturulan hamamlar dizini	113
Şekil 5. 2. Orhan Cezmi Tuncer tarafından oluşturulan hamamlar dizini	114
Şekil 5. 3. Saray hamamına ait hypocaust kalıntısı(Sözen, 1971).....	115
Şekil 5. 4. Çardaklı Hamamı ve çevresi(Yıldız, 2011).....	118
Şekil 5. 5. Çardaklı Hamamı Planı(Tuncer, 2012)	119
Şekil 5. 6. Çardaklı Hamamı Planı(Yeşilbaş, 2007)	119
Şekil 5. 7. Çardaklı Hamamı ve çevresi(2014).....	119
Şekil 5. 8. Çardaklı Hamamı(2014).....	119
Şekil 5. 9. Çardaklı Hamamı feneri ve üst örtüsü(2014).....	119
Şekil 5. 10. Çardaklı Hamamı feneri ve üst örtüsü(2014).....	119
Şekil 5. 11. Çardaklı Hamamı(2013)(N.Dalkılıç)	120
Şekil 5. 12. Çardaklı Hamamı(2013)(N.Dalkılıç)	121
Şekil 5. 13. Çardaklı Hamamı(2013).....	121
Şekil 5. 14. Çardaklı Hamamı(2013).....	121
Şekil 5. 15. Çardaklı Hamamı(2013)(N.Dalkılıç)	121
Şekil 5. 16. Deva Hamamı Planı(Tuncer, 2012)	122
Şekil 5. 17. Deva Hamamı(2013).....	123
Şekil 5. 18. Deve Hamamı(2013).....	123
Şekil 5. 19. Deve Hamamı(2013)	123
Şekil 5. 20. Deve Hamamı(2013)	123

Şekil 5. 21. Deve Hamamı (2013).....	123
Şekil 5. 22. Deva Hamamı (2013)(A.Nabikoğlu).....	124
Şekil 5. 23. Deva Hamamı (2013)(A.Nabikoğlu).....	124
Şekil 5. 24. Deva Hamamı (2013)(A.Nabikoğlu).....	125
Şekil 5. 25. Deva Hamamı (2013)(A.Nabikoğlu).....	125
Şekil 5. 26. Melik Ahmet Paşa Hamamı (Yıkılmadan önceki durumu)(Yıldız, 2011)	125
Şekil 5. 27. Melik Ahmet Paşa Hamamı(2013).....	126
Şekil 5. 28. Melik Ahmet Paşa Hamamı (2013)(A.Nabikoğlu)	126
Şekil 5. 29. Melik Ahmet Paşa Hamamı İç Görünüşler (2013).....	127
Şekil 5. 30. Melik Ahmet Paşa Hamamı İç Görünüşler (2013).....	127
Şekil 5. 31. Melik Ahmet Paşa Hamamı İç Görünüşler (2013).....	127
Şekil 5. 32. Melik Ahmet Paşa Hamamı İç Görünüşler (2013).....	127
Şekil 5. 33. Kadı Hamamı (Yıldız, 2011).....	128
Şekil 5. 34. Kadı Hamamı (2007)(A.Nabikoğlu)	128
Şekil 5. 35. Kadı Hamamı Planı(Tuncer, 2012)	129
Şekil 5. 36. Kadı Hamamı Planı(Yeşilbaş, 2007).....	129
Şekil 5. 37. Kadı Hamamı(2013).....	130
Şekil 5. 38. Kadı Hamamı İç Görünüşler (2013).....	130
Şekil 5. 39. Kadı Hamamı İç Görünüşler (2013).....	131
Şekil 5. 40. Kadı Hamamı (2014)(A.Nabikoğlu)	131
Şekil 5. 41. Kadı Hamamı (2014)(A.Nabikoğlu)	131
Şekil 5. 42. Kadı Hamamı (2014).....	131
Şekil 5. 43. Kadı Hamamı (2014)(A.Nabikoğlu)	131
Şekil 5. 44. Kadı Hamamı (2014).....	132
Şekil 5. 45. Vahap Ağa Hamamı (Anonim)	132
Şekil 5. 46. Vahap Ağa Hamamı Planı (Tuncer, 2012).....	133
Şekil 5. 47. Vahap Ağa Hamamı (2014)	133
Şekil 5. 48. Vahap Ağa Hamamı (2014)	134
Şekil 5. 49. Vahap Ağa Hamamı (2014)	134
Şekil 5. 50. Vahap Ağa Hamamı (2014)(A.Nabikoğlu)	135
Şekil 5. 51. Vahap Ağa Hamamı(2014)(A.Nabikoğlu)	135
Şekil 5. 52. Vahap Ağa Hamamı(2014)	135
Şekil 5. 53. Vahap Ağa Hamamı(2010)	135
Şekil 5. 54. Vahap Ağa Hamamı(2014)	135
Şekil 5. 54. Vahap Ağa Hamamı(2014)(A.Nabikoğlu)	135
Şekil 6. 1. Sokak Cephesi (Restitüsyon)	140
Şekil 6. 2. Vaziyet Çalışması (Restitüsyon)	140

Şekil 6. 3. Avlu (Z01) Mekânından muhdes odaların kaldırılması	141
Şekil 6. 4. Soğukluk (Z04) Cephesi	141
Şekil 6. 5. Soğukluk (Z04) Mekânı	142
Şekil 6. 6. Çermik Hamamı, soyunmalık havuz detayı	142
Şekil 6. 7. Deve Hamamı, soğukluk havuzu	143
Şekil 6. 8. Soğukluk (Z04)	143
Şekil 6. 9. Melik Ahmet Paşa Hamamı – Soğukluk Feneri(Nabikoğlu, 2013)	144
Şekil 6. 10. Sıcaklık (Z08) Bölümü.....	144
Şekil 6. 11. Sıcaklık (Z08) Bölümü.....	145
Şekil 6. 12. İshak Paşa Sarayı Işıklığı(Anonim).....	146
Şekil 6. 13. Vahap Ağa Hamamı Fil Gözleri (Dalkılıç, Nabikoğlu, 2013)	146
Şekil 6. 14. Vahap Ağa Hamamı Fil Gözleri (Dalkılıç, Nabikoğlu, 2013)	146
Şekil 6. 15. Vahap Ağa Hamamı Fil Gözleri (Dalkılıç, Nabikoğlu, 2013)	146
Şekil 6. 16. Vahap Ağa Hamamı Fil Gözleri (Dalkılıç, Nabikoğlu, 2013)	146
Şekil 6. 17. Yakın Dönemde yapılan ışıklıklar – Deve Hamamı (A.Nabikoğlu)	147
Şekil 6. 18. Halep İçkale Hamamı(Anonim)	147
Şekil 6. 19. Halep İçkale Hamamı Fil Gözleri(Anonim).....	147
Şekil 6. 20. Halep İçkale Hamamı Fil Gözleri(Anonim).....	147
Şekil 6. 21. Vahap Ağa Hamamı’nda Halvet ve Eyvanı Örtten Kubbeler(Nabikoğlu, 2013)..	148
Şekil 6. 22.Vaziyet Planı	149
Şekil 6. 23. Ahşap Şirvan Planı	150
Şekil 6. 24. Zemin Kat Planı	150
Şekil 6. 25. Vaziyet Planı (Tuncer, 2012).....	151
Şekil 6. 26. A-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)	152
Şekil 6. 27. Paşa Hamamı Sıcaklık Planı	152
Şekil 6. 28. Zemin Kat Planı (Tuncer, 2012)	152

EK LİSTESİ

Ek 1: Rölöve Çizimi	180
Ek 2: Rölöve – Malzeme Analizi.....	196
Ek 3: Rölöve – Hasar Analizi	210
Ek 4: Restitüsyon Analizi	224
Ek 5: Harç Analizi	245
Ek 6: Restorasyon Projesi.....	280
Ek 7: Restorasyon Analizi	294
Ek 8: A2082 Karar Numaralı Tescil Fişi	305
Ek 9: 2764 Karar Numaralı Tescil Fişi	306
Ek 10: Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.....	307
Ek 11: Diyarbakır Valiliğince Hazırlanmış olan Yeni Kapı Sokak Sağıklaştırma Projesi	308
Ek 12: Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca Hazırlanmış Olan Master Plan	309
Ek 13: Karşılaştırmalı Çalışmalar.....	310
Ek 14: Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 23.10.1993 tarih 1370 sayı ile onaylı Paşa Hamamı Rölöve Projesi	312
Ek 15: Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 23.10.1993 tarih 1370 sayı ile onaylı Paşa Hamamı Restorasyon Projesi	318

1. GİRİŞ

Diyarbakır tarihi kent merkezi, çok sayıdaki anıtsal yapısı ve sivil mimarlık örnekleri ile zengin bir kültür mirasına sahiptir. Birçok medeniyetin izlerini günümüze aktaran Diyarbakır'daki tarihi yapılar, inşa edildikleri dönemlerin sosyal yapısını, kültürünü ve mimarisini günümüze aktarır.

Diyarbakır'ın geleneksel kent dokusunda su mimarisinin çeşitli örnekleri görülmektedir. Temizliğin önemli olduğu kentte, hamam yapıları ayrı bir öneme sahiptir. Kentteki günümüze ulaşan hamamların, Osmanlı Döneminde inşa edildiği ve çoğu zaman başka bir yapıya vakfedilmek üzere yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hamamların Osmanlı Dönemi'nde üstlendiği görevler (Kudde, 2007);

- *“Bağlı olduğu yapı gruplarına gelir sağlamak,*
- *Vakfedildiği cami, medrese, imaret gibi yapıların sosyal hayata sunduğu karşılıksız hizmetin devamlılığına yardımcı olmak,*
- *Temizlik ihtiyacını karşılamak”,* olarak sıralanabilir.

Bu nedenlerden dolayı hamamlar, Osmanlı Dönemi boyunca gerekliliğini ve işlevini korumuştur.

Yirmi yüzyılın başlarından itibaren konut mimarisinin gelişmesi ve her konutun içinde banyonun var olması, hamamların yapıldığı dönemlerdeki işlevlerinin de yavaş yavaş terk edilmesine neden olmuştur. Farklı işlevlerle kullanılma süreci her ne kadar yaşam koşullarının değişmesini etkilese de, “vakıf” anlayışının değişmesiyle beraber vakıf eserlerinin özel mülkiyete geçmesi bu dönüşümü hızlandırmıştır (Kudde, 2007).

Diyarbakır'da geçmişte neredeyse her mahallede bulunan hamamların birçoğu işlevini kaybederek ya terk edilmiş, boş bırakılmış ya da farklı işlevler verilerek günümüze ulaşmıştır. Hamam olarak işlevini devam ettiren ve bir dönemin yıkanma geleneğini günümüze yansıtan az sayıdaki hamam da yakın zamanda işlev değişikliğine uğramıştır.

Diyarbakır kent merkezinde inşa edilen ve günümüze ulaşan hamamlar; Çardaklı Hamamı (1520-40), Deva Hamamı (1520-40), Melik Paşa Hamamı (1564-67), Kadı

Hamamı (16. y.y.), Vahapağa Hamamı (16-17. y.y.) ve Paşa Hamamı (1564-67) olarak tespit edilmiştir.

Diyarbakır Paşa (Berham Paşa) Hamamı, 16.yy hamam mimarisine ışık tutan nitelikleri ve mimari yapısını hala koruması bakımından, dönem hamamlarının en güzel ve en eski örneklerinden biridir. Bulunduğu bölgenin geçirdiği olumsuz koşullara rağmen hala ayakta duruyor ve döneminin mimari niteliklerini barındırıyor olması, Paşa Hamamı'nın koruma altına alınması için olumlu sayılabilecek niteliklerdir. Yapıda çeşitli bozulmalar tespit edilmesine rağmen, bir bütün olarak korunmuş, mekân kurgusu değiştirilmemiş ve başka bir işlev verilmek üzere kalıcı müdahalelere maruz bırakılmamıştır. Bu durum yapı için büyük bir şanstır. Bunun yanında yapının terk edilmesi ve insan faktörünün yapıya verdiği zararlar, yıkıcı ve geri dönüşü olmayan hasarlara neden olmuştur. Özellikle bölgede son aylarda yaşanan güvenlik sorunları, yapının mevcut durumunu tehlikeye atan ciddi tahribatlara neden olmuştur.

Bu çalışmada; mimari bütünlüğünü korumuş olan Paşa (Behram Paşa) Hamamı ele alınmış ve yapının tekrar hayata döndürülmesi hedeflenmiştir. Yerinde yapılan inceleme, ölçme ve gözlem çalışmaları ile mevcut örnekler üzerinden yapılan değerlendirmeler ışığında, mevcut durum analizi yapıp, hamamın sahip olduğu mimari nitelik ve değerler öne çıkartılarak hamamın yeniden işlevsellik kazanması amaçlanmıştır. Bu çalışmalar mimari değerlere zarar vermeden, hamamın tarihi dokusunun korunmasını hedeflemiştir.

Rölöve aşamasında ilk olarak hamamın plan, kesit, görünüş ve detay krokileri hazırlanarak, tarihlendirilme çalışmaları yapılmıştır. Tüm ölçümler; total station, lazer metre ve çelik metre kullanılarak yapılmıştır. Yapıda kullanılan malzemeler ve gözlenen hasarlar listelenerek iki ayrı lejant hazırlanmıştır. Bu lejantlar doğrultusunda; plan, kesit ve görünüşlerin, malzeme ve hasar tespitlerini içeren analiz paftaları oluşturulmuştur. (EK NO: 1, 2 ve 3)

Paşa Hamamı'nın Diyarbakır il merkezinde yer alması nedeniyle, kent merkezinde ayakta olan Melek Ahmet Paşa, Kadı, Vahap Ağa, Çardaklı ve Deve Hamamlarının mimari özellikleri incelenmiş, mevcut durumları fotoğraflanarak, farklı kaynaklardan ve ilgili kurumlardan ulaşılan plan çizimlerinden yararlanılarak plan analizleri yapılmış, mimari öğeler ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Hamamlar,

zaman içerisinde değişikliğe uğradığından, eski fotoğrafları araştırılmış, bu amaçla literatür taraması yapılmıştır. Paşa Hamamı'nın ait restitüsyon önerisi, yapıda mevcut olan korunmuş izler ve yapıyla ilgili geçmişte hazırlanan çizim ya da araştırma çalışmalarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Ancak ana kaynak yapının kendisi olmuştur. Bu nedenle, yapıdaki mevcut ipuçlarına ek olarak benzerlik gösteren dönem hamamları değerlendirilmiştir. Analoji yöntemi doğrultusunda yapılan öngörülerle Restitüsyon Analizi hazırlanmış, 1/100 ölçekli analiz çizimleriyle desteklenmiştir (EK NO: 4).

Hamamın, uygun görülen yerlerinden harç ve sıva örnekleri alınmıştır. Bu örnekler, laboratuvarda elek analizi ile protein ve yağ testlerine tabi tutularak, harçların özellikleri tespit edilmiştir (EK NO: 5).

Restorasyon kararları ve onarım amacıyla yapılması gerekli müdahale önerileri, Paşa Hamamı'nın restorasyonu ile planlanan özgün işlevi doğrultusunda, her mekânda yapılması gereken "onarım amaçlı" müdahaleler olarak detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan restorasyon projesinde yapılması gerekli müdahale önerileri; 1/50 ölçekli çizimler, notlar ve gerekli görüldüğü yerlerde daha büyük ölçekli detaylarla ifade edilmiştir (EK NO: 6 ve 7).

Bu çalışmanın tamamlandığı günlerde, Diyarbakır - Suriçi bölgesinde yaşanan olaylar sırasında Behram Paşa Hamamı'nın ciddi hasar gördüğü yerel kaynaklardan ve görsel medyadan öğrenilmiştir. Ancak, güvenlik dolayısıyla alana gidilememiş ve yerinde inceleme yapılamamıştır. Bu nedenle, bu çalışma 2013-2015 yılları arasında yapılan tespit ve belgelemeler göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Literatürde Türk hamamları ile ilgili çok sayıda kaynak vardır. Alidost Ertuğrul'un (2009) "*Hamamlar İle İlgili Genel Bir Literatür Taraması*" başlıklı çalışmasında bu konuda yapılmış tüm çalışmaların geniş bir özetini ve yayın tarihine kadar yapılan hamamlar ile ilgili çalışmaların yer aldığı literatürün tamamını görmek mümkündür. Bu çalışma kapsamında; hamam mimarisinin tarihsel süreçte geçirdiği değişim, hamam mekânları, hamamlarla ilgili teknik özellikler ile hamam mekânlarının gelişimi ve tipolojisi detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Diyarbakır hamamları ile ilgili daha önce hazırlanmış çalışmalar şunlardır:

Metin Sözen (1971), "*Diyarbakır'da Türk Mimarisi*" adlı kitabında Diyarbakır'da yer alan hamamların tarihi ve mimari özellikleri konusunda kısa bilgiler vermiştir.

Şevket Beysanoğlu'nun (1991) "*Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi*" adlı kitabının 2. Cildinde, Diyarbakır Hamamları ile ilgili kapsamlı bilgiler anlatılmaktadır. Hamamların tarihi ve mimari özellikleri ile ilgili detaylı bilgiler veren ilk kaynaklardan biridir.

İbrahim Yılmazçelik, "*XIX. Yüzyılın ilk yarısında Diyarbakır, 1790-1840, Fiziki, İdari ve Sosyo-Ekonomik Yapı*", başlıklı çalışmasında XIX. yy'da Diyarbakır'da yer alan hamamlar hakkında bilgi vermiştir (Yılmazçelik, 1995).

Emine Dağtekin (1999), "*Diyarbakır Çardaklı Hamamı Restorasyonu*" adlı yüksek lisans tezinde, Diyarbakır Suriçi bölgesinde yer alan Çardaklı Hamamı ile ilgili hazırladığı restorasyon önerisini sunmuştur.

Emine Dağtekin, (2007), "*Güneydoğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Hamam Tipolojisi ve Buna Bağlı Koruma Ölçütlerinin Oluşturulması*" adlı doktora tezinde, Güneydoğu'daki hamamların koruma durumları incelenerek tipolojik analizler yapılmıştır.

Diyarbakır hamamları ile ilgili en kapsamlı tarihi ve mimari bilgiler Orhan Cezmi Tuncer'in "*Diyarbakır Hamamları*" kitabında yer almaktadır. Bu çalışmada, Diyarbakır'daki hamamların tarihi, geçmişte var olan ancak günümüze ulaşmayan

yapılar hakkında bilgiler, hamamların tarihsel süreçte geçirdiği değişiklikler ve mimari özellikleri hakkındaki bilgiler detaylı bir şekilde verilmiştir.

Evindar Yeşilbaş (2012), “*Diyarbakır’da Su Yapıları*” başlıklı çalışmasında Diyarbakır Suriçi’nde yer alan ve günümüze ulaşan hamamların mimari özellikleri ve bugünkü durumlarını incelemiştir.

Evindar Yeşilbaş’ın (2013), “*Diyarbakır Su Mimarisi*” başlıklı çalışmasında mevcut hamamların envanter fişleri hazırlanmıştır.

Vakfa ait hamam halen ayakta ve kullanılır durumdadır. Behram Paşa Vakfiyesi 976 /1571–72 tarihli dir. Vakfiyede gösterilen hamam ve birçok gayrimenkullerden elde edilen gelirlerle mütevellî, kâtip, nazır, cabî, imam, 4 müezzin, şeyh, duaguy, 30 cüzhan, 2 ferraş ve 10 aşirhanın ücretleri ödenmekte idi (VGMA.616 Nolu Defter, s.128).

3. GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

İnsanlar, yıllarca temizlenme ihtiyaçlarını karşılanmak amacıyla; önceleri açık havada, kutsal sayılan nehir ve ırmaklarda, gerek beden gerekse ruh temizliği için yıkanma ihtiyacını karşılanırken, daha sonraları bu eylem için kapalı mekânlar inşa etmişlerdir. Eski dönemlerden itibaren çeşitli medeniyetlerde hamam yapılarına rastlanır. Müslümanlar inançları gereği, hamama büyük önem vermişlerdir (İşlek İşler, 2011) (Şekil 3.1).

Hamam kelimesi, yapay yollarla ısıtılan, suyla işletilen, yıkanma mekânını ifade etmektedir. Arapça kökenlidir ve ısıtmak anlamındaki “hamm” kökünden (Eyice,1997) ve İbranice hamam, sıcak olmak (İşlek İşler, 2011) kökünden türemiştir. Farsça karşılığı “germabe”dir (Eyice,1997).

Şekil 3.1. La Barbier’in ‘Türk Hamamı’ adlı çalışması (Yılmazkaya,2002)

Çavuşlar ve Kuzey Türkleri arasında da kullanılan “munça” veya “munçak” kelimeleri “Hamam” kelimesinin, Türkçe’deki en eski karşılığıdır. Bugün de bazı Türk boyları tarafından kullanılan “çimek”, “yumak”, “yıkak”, “yunluk” gibi terimler, uzun bir geçmişe sahiptir. Anadolu ve diğer Türk kültür çevrelerinde, Hamam karşılığı olarak; “ısı”, “ısıcak”, “ısı dam”, “ısık”, “ısık”, “issi” “sıcak” ve “ısıcak” kelimelerine rastlanmaktadır. Doğal sıcak su kaynaklarının kullanıldığı binalara ise “kaplıca” veya “ılıca” adı verilir. Mısır ve Kıpçak Türkleri ise hamama, “ılı su” ya da “yılı su” demektedirler ki; kaplıca anlamındaki “ılıca (ılığ-ca)” terimi buradan gelmektedir

(Eyice, 1997). Sıcak su yapılarından, hamamlar ve kaplıcaları birbirinden ayıran en önemli özellik, kaplıcaların yıkanma mekânının ortasında havuz bulunması, hamamların yıkanma mekânının (Sıcaklık) ortasında ise göbek taşının bulunmasıdır.

3.1. Hamamın Tarihsel Gelişimi

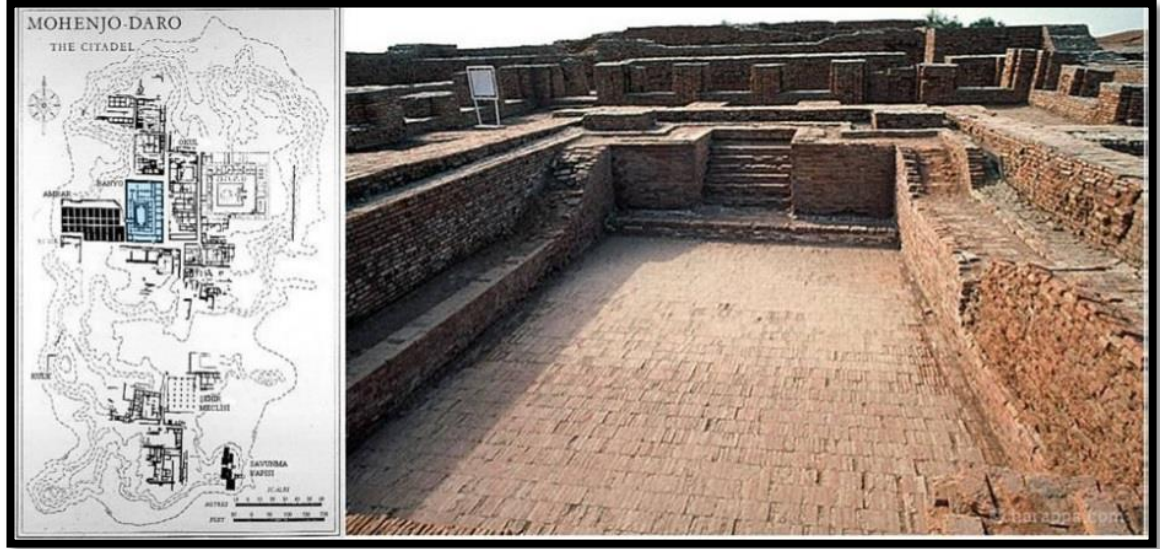
3.1.1. İlk Dönem Hamamları

Birçok dinde Tanrı huzuruna temizlenmeden çıkılamayacağı hükmedilmiş, ruh temizliği için beden temizliği şart koşulmuştur. Hintliler; Ganj ve kollarını, Asurlular; Fırat ve kollarını, Eski Mısırlılar; Nil ve kollarını kutsal saymışlardır (Yılmazkaya, 2002).

Din ve yıkanma arasındaki güçlü bağ eski çağlardan beri bulunmaktadır. Eski yazıtlarda, Seba Kraliçesi Belkis'a ait bir kaplıcadan söz edilir. Hint kutsal kitabı Darma Şastra ve İran Zerdüş dininin kutsal kitabı Avesta'da vücut temizliğinin dinin gereği olduğu yazılıdır. Hindistan'da Ganj nehrinde yıkanmak kutsaldır. Hindular her yıl belli zamanda Ganj'da toplanıp yıkandıktan sonra, nehir kıyısındaki tapınaklarında ibadet ederler. Eski Mısır'da ise Nil Nehri'nde yıkanmak kutsal sayılırdı. Suriye tapınaklarında ibadet edecekler için yıkanma yerleri bulunmaktadır. Baalbek'teki güneş tapınağının avlusunda, taş malzemeden yapılmış olan yıkanma yerleri bulunmaktadır. Bazı Mısır tapınaklarının kalıntılarında yıkanma yerleri bulunmuştur. İnançları gereği Musevilerin de hamamlar yaptığı ve kaplıcalara çok önem verdikleri bilinmektedir. Kudüs'te bulunan Şifa Hamamı buna örnek verilebilir (Aru, 1941).

İslam inancında ve ibadetinde düzenli vücut temizliğinin ve özellikle akarsuyla yıkanmanın büyük önemi vardır. Eskiçağ uygarlıklarına ait kalıntılarda da, yıkanma mekânlarına ilişkin buluntulara rastlanılmıştır. Örneğin, Pakistan'ın batısındaki arkeolojik çalışma ile ortaya çıkmış olan, M.Ö. 2500-1500 dönemine ait İndus medeniyetinin Mohenjo-Daro kentinde gelişmiş bir su ve kanalizasyon sistemi bulunmaktadır (Şekil 3,2). Eski Mezopotamya'da Asurlulara ait bir yıkanma mekânı ile Dicle Kıyısı'nda Asur Kralı III.Salmanasar'ın (M.Ö.859-824) sarayında bir hamamın kalıntısına rastlanmıştır. Türkiye-Suriye sınırına yakın Re'sül'ayn civarındaki Tell Halaf'ta yapılan arkeolojik çalışmalarda, M.Ö. 3.yy.'a ait ev kalıntılarında yıkanmak için özel mekânlar, toprak küvetler ile temiz ve pis su tesisatı ortaya çıkarılmıştır.

Gaziantep Zincirli arkeolojik kazılarında da geç Hitit devletlerinden birinin dönemine (M.Ö.1200 sonrası) ait olduğu düşünülen bir hamam kalıntısı bulunmuştur (Eyice, 1997).

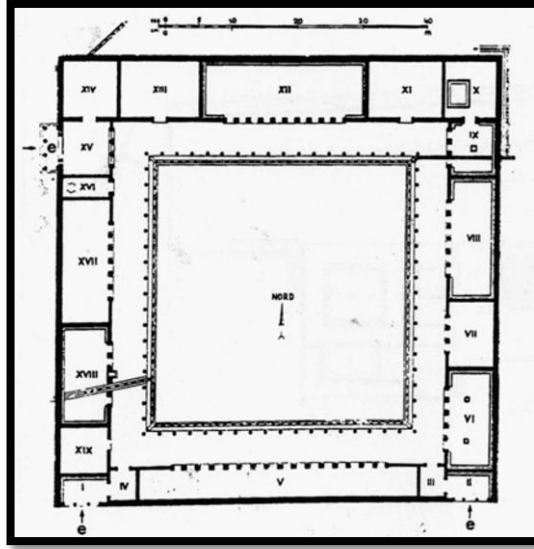

Şekil 3. 2. Mohenjo-Daro yerleşim planı ve Büyük Banyo (Aşut, 2012)

İnsanların gerek sağlık, gerekse dinleri gereği suyla olan bu ilişkileri, bir temizlik alışkanlığına dönüşmüş ve yıkanmak için yapılar inşa etme ihtiyacını hissetmişlerdir. Yıkanmak için yapılan ilk kapalı mekânların izlerine Antik Ege, Yunan, Hindistan ve Eski Mısır medeniyetlerinde rastlanmaktadır (Yılmazkaya, 2002).

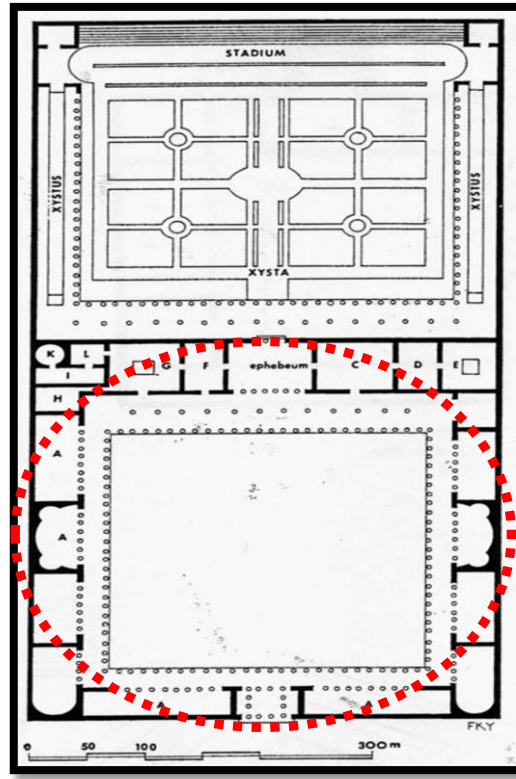
3.1.2. Eski Yunan ve Helenistik Dönemi Hamamları

M.Ö. 4.yüzyılda, Yunanistan'da oldukça gelişmiş tedavi mekânı haline dönüşmüş hamamlar bulunmaktadır (Ülgen, 1950). Antik Yunan'da yıkanma ve hamam, "gymnasium"larla hem sosyal hem mimari anlamda doğrudan ilişkilidir (Kula Say, 2007) (Şekil 3.3). Eski Yunan hamam yapıları hakkında Asos Hamamı harabelerinde bulunan 68x5 m boyutlarındaki mekân bu dönem hakkında bize bilgi veren tek yapıdır (Kunter, 1942). Önceleri basit bir çeşme ve yalaktan ibaret olan Yunan hamamına, IV. yy'de taş veya tuğladan yapılmış küvetler eklenmiştir (Seçkin,1980).

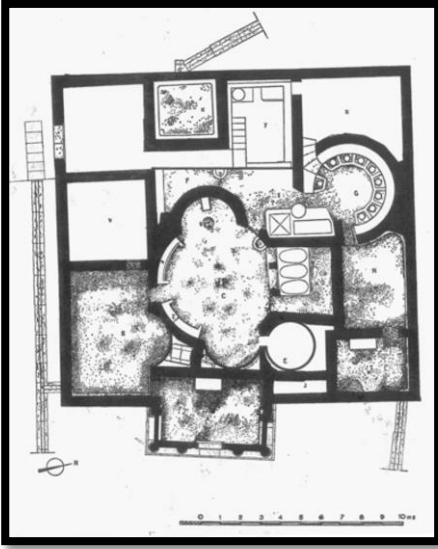
Şekil 3.3. Olympia gymnasiumu planı (Yegül, 1992)

Vitruvius'un tanımına göre, palaestranın doğu, batı, kuzey ucunda tek sıra kolonad, güney ucunda ise çift sıra kolonad bulunur. Tek sıra kolonad ardındaki “exedrae” adlı odalarda filozof, retorikçi, müzisyen gibi kişiler oturup tartışırlar. Çift sıra kolonadın ardındaki “ephebeum” adlı en önemli odanın içinde oturma yerleri bulunur. Bu mekân gençlerin sınıfı ve toplanma odasıdır. Ephebeumun sağında bulunan “loutron” soğuk suyla yıkanma odası, solunda bulunan oda yuvarlak planlı “laconicum” yani terleme odası yer alır. Yegül, Vitruvius'un bu şemasına rağmen, çeşitli resimlere ve buluntulara dayanarak, geleneksel Yunan gymnasiumunda yıkanma ile ilgili tek mekânın loutron olduğunu ve bu mekânın da yükseltilmiş tekne ve soğuk duş donanımı bulunan açık bir birim olduğunu, üstü kapalı yıkanma mekânlarının ise ancak M.Ö. 5-4. yüzyıllarında ortaya çıktığını belirtir (Yegül,1992) (Şekil 2.4).

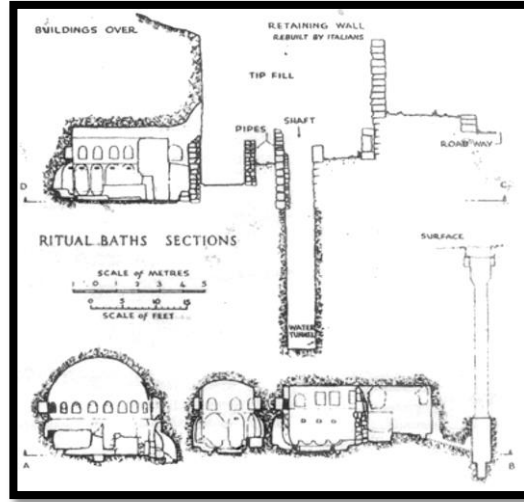

Şekil 3. 4. Vitruvius'a göre gymnasium planı (Yegül, 1992)

Yunan halk hamamlarının plan şeması basit ve işlevseldir. Ortada bir veya daha fazla “tholos” adı verilen eğrisel planlı oda ile bu oda etrafında toplanmış dikdörtgen veya yamuk planlı ünitelerden oluşur. Plan şemasında farklı sıcaklıklara ait detaylar ve geçişler görülmez. Yuvarlak ve sıcak oda niteliğindeki tholos mekânı, planın ayırt edici özelliğidir (Şekil 3.5). Tholos çeperinde ve bu dörtgen odaların duvarları boyunca, ya içine tam girilen veya oturulan küçük küvetler bulunur. Kutsal sayılan sıcak su kaynakları üzerine yapılan hamam odaları, genelde kayaya oyularak ve minimum konstrüksiyonla yapılır. Konik örtülerin kullanıldığı bu yapılarda ısıtma sistemi basittir (Şekil 3.6). Alçak tavanlı ve penceresiz mekân, ya mangallarla ya da suyun sıcaklığıyla ısıtılır. Bazı yerlerde, yıkanılan mekânın yanındaki bir odada; hem suyu, hem mekânı ısıtan sobalar bulunmuştur. Malzeme genelde kerpiç, bazen tuğla, kireçtaşı ve alçıdır. Mekânlar, tuğla ile örülmüş ufak kubbecik veya tonozlarla örtülüdür (Ginouves, 1962) (Yegül, 1992).

Şekil 3. 5. Gortys hamamı planı (Ginouves, 1962)

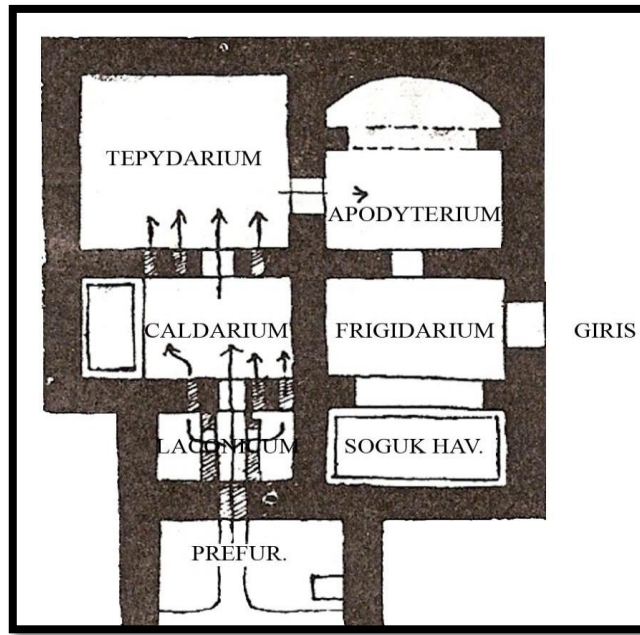

Şekil 3. 6. Cyrene kutsal hamamları kesiti (Ginouves, 1962)

Olympia Hamamı'nın çağdaşı olan, M.Ö. 500 yıllarında Persler tarafından inşa edilip, M.Ö. 450-440 yıllarında Yunan yönetimine geçtiği bilinen Kıbrıs'taki Vuni Sarayı'nın Hamamı'nda, bir drenaj sistemi ve suyun ısıtılması amacıyla kullanılan bir tesisat bulunmuştur. Vuni'de su tesisatı, metal bir kapta “caldarium” yani sıcaklık duvarı içindeki bir boşlukta ısıtılarak çalışmaktadır. Caldarium mekânı ise doğu köşesinde ateş odasına açılan kanal aracılığıyla ısıtılmaktadır (Öngül ve Saner, 2006).

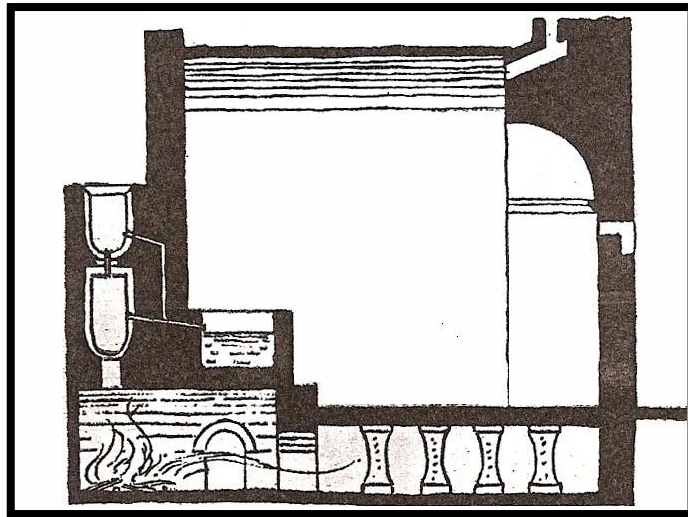
3.1.3. Roma Dönemi Hamamları

Yunanlılar, hamam binalarının ilk oluşumlarını başlatmış ancak, bağımsız hamam binalarının gelişimi Roma Dönemi ile başlamıştır (Yılmazkaya, 2002). Romalılar, ilk dönemlerde hamamlara ilgi göstermeseler de daha sonraları Yunan modellerini örnek alan yapılar inşa etmeye başlamışlardır. Roma'daki hamam binaları; önünde etrafı revaklarla çevrili bazı spor oyunlarının ve güreşlerin yapıldığı “Palestra” veya “Atrium” denilen bir avludan, dinlenme bölümü “Tepiderium”den, duvarlar boyunca sedirlerin ve hizmetli odalarının yer aldığı soyunma yeri “Apoditerisma”dan, içindesoğuksulu açık yüzme havuzubulunan“Frigidarium”dan, hamamınensıcak bölümü “Caldarium”dan, terlemek için özel hücre “Sudatorium”dan, sıcak hava ve suyun sağlandığı (külhan) “Praefurnium”dan ve bahçeden oluşmaktadır (Aru, 1949) (Şekil 3.7).

Şekil 3. 7. Roma Hamamı Şeması (Aru, 1949)

Roma Hamamları, dünya sanat tarihinde, alttan ısıtmalı anıtsal mimarileri ve bezemeleri ile özel bir yere sahiptirler (Şekil 3.8). Roma İmparatorluğu'nun yayıldığı bütün coğrafyalarda, zenginlerin evlerinde özel hamamlara ve halk hamamlarına rastlanır (Savaş, 2007).

Şekil 3. 8. Roma'da Bir Ev Hamamı (Aru, 1949)

Şekil 3. 9. Hypocaustum (Savaş, 2007)

Türk Hamam binaları ile aynı özellikler gösteren Roma Hamam binalarında, sıcak hava “hypocaustum” (cehennemlik) denilen bir bodrumda; tuğla ayakların arasında dolaşarak “tepidarium” ve “caldarium”u tabandan ısıttıktan sonra, duvarların içine yerleştirilen pişmiş künklerin yardımı ile dışarı atılarak yapılan bir ısıtma sistemi oluşturulmuştur (Ülgen, 1950) (Şekil 3.9).

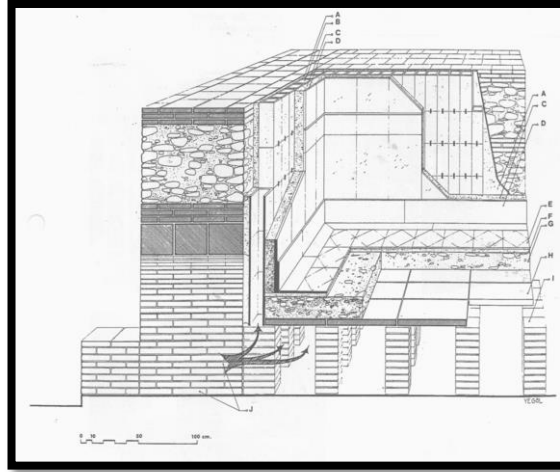
Roma’da, hamamlar sadece yıkanma yeri değil; sportif faaliyetlerin yapıldığı, oyunların seyredildiği, kitap okunan, dostlarla görüşülüp sohbet edilen özel mekânlar olarak tasarlanıp inşa edilmiştir (Ülgen, 1950).

Sosyal ve sportif faaliyetlerin mekânı olarak da kullanılan hamam binalarının ön tarafında spor oyunları ve güreşler için genellikle sütunlu revaklarla çevrili bir avlu bulunurdu, arka tarafında ise bir bahçe olmasına özen gösterilirdi (Eyice,1997).

Roma’da hamam yapıları mimari ve statik açıdan yeni teknikler denenerek inşa edilmiştir. Yapı malzemesi olarak taş yerine kullanılan beton ile değişik plan şemalarının, tesisatların ve örtülerin denendiği projeler uygulanmıştır. Sivil yapılar oldukları için yenilikleri tanıtip benimsetmek bakımından da uygun yerlerdi (Kula Say, 2007).

Roma hamamlarının gelişiminde değişik mimari öğeler kullanmalarının yanında ısıtma teknolojilerini kullanmaları da başarı sağlamıştır. İtalya ve Yunanistan daha önceleri yerden ısıtma sistemi “hypocaust” ve onun basit versiyonlarını kullandılsa da ısı seviyeleri ve geçişlerine göre tasarlanmış hamam mimarisi ancak Roma’da ortaya

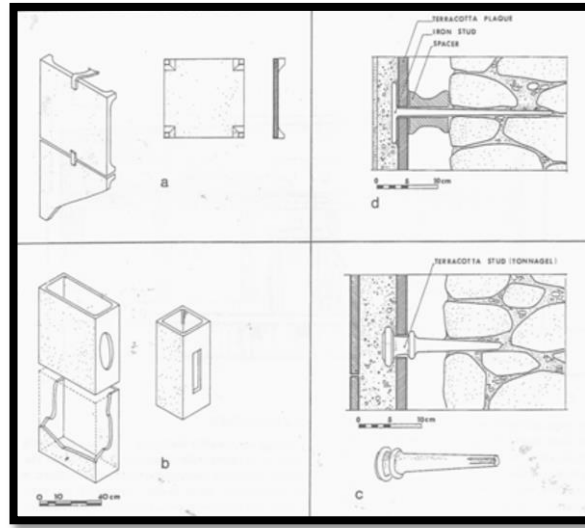
çıkıştır. I. yy. başında Sergius Orata adlı bir girişimci tarafından “hypocaust” yani kısa kolonlarla yükseltilmiş döşeme ve arada kalan boşluklara dolan, ocaktan gelen sıcak gazların dolaştırıldığı sisteminin farklı yerlerde kullanılmak üzere pazarlandığı da biliniyor. Vitruvius bu döşeme şeklini Şekil 3.10’daki gibi detaylandırmıştır (Kula Say, 2007).

Şekil 3. 10. Hypocaust sistemi kesiti (Yegül, 1992)

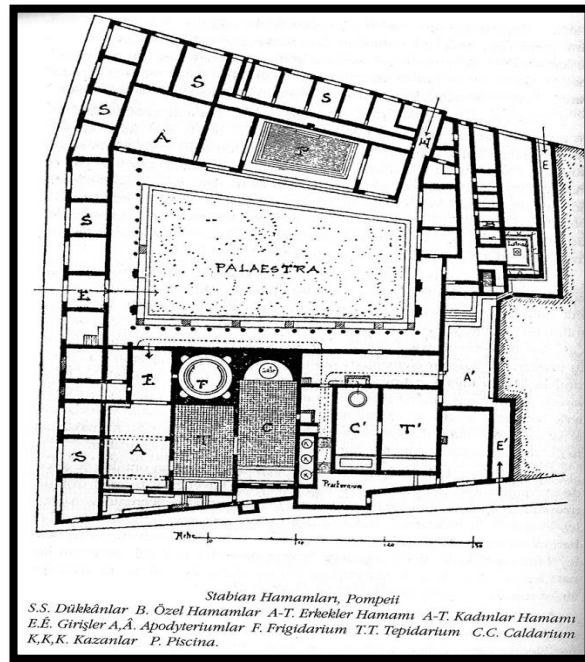
Bu tip ısıtmada, gazın dolaşımı için gereken bacalar duvar içine birkaç toprak boruyla yapılırdı. Duvara tutturulmuş boş toprak borular vasıtasıyla ya da duvara köşeleri kabartmalı karolar döşenerek, boşluklara sıcak gazların dolması sağlanıyor ve duvarlar ısıtılıyordu. Benzer bir sistemle, bazı yapılarda tonozların da ısıtıldığı görülmektedir. Kazan olmayan bu binalarda ısıtma merkezi “praefurnium” adı verilen ocaktı (Şekil 3.11). Ocaktan, ısıtılacak mekânın döşemesinin altına doğru kanallar gitmekteydi. Ocağın önünde veya üstünde bronz kazanda ısınan su, tuğla duvarla taşınan bir tesisatla hamama dağıtılmaktaydı (Kula Say, 2007).

3. GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

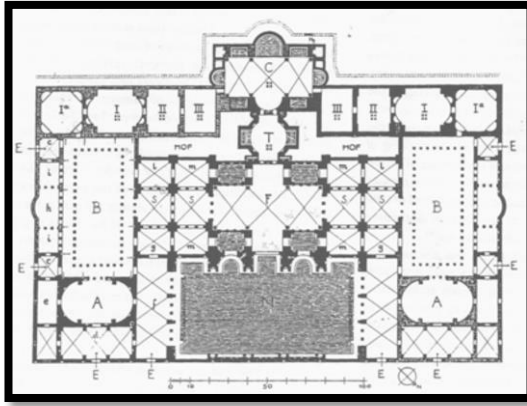

Şekil 3. 11. Roma hamamlarında duvar ısıtma sistemleri (Yegül, 1992)

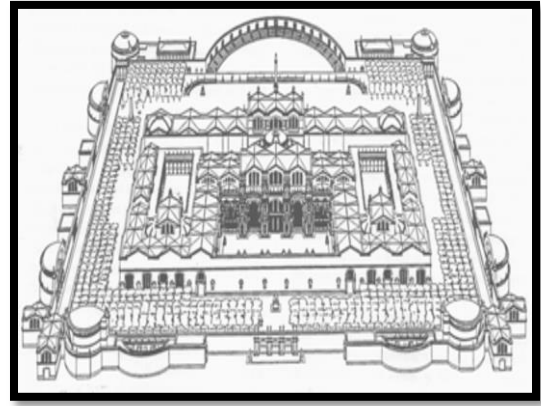
M.Ö. 2.yy içinde artan yıkanma gereksinimi sonucunda, zenginlerin hayır için yaptırdığı hamamların sayısının artırılması, hamamlara giriş ücretinin kaldırılması Roma’da toplumsal ve mimari gelişmeler için altyapı oluşturmuştur. İmparator Augustus Dönemi’nde (M.Ö. 27- M.S. 14) tesisler gelişmiş, yıkanmanın; spor ve eğitimden üstün tutulduğu sonraları “Roma Hamamı” denecek olan bağımsız hamam yapıları ortaya çıkmıştır. Pompei’deki Stabian Hamamı bilinen ilk genel hamamdır (AnaBritannica, 1988) (Şekil 3.12).

Şekil 3. 12. Stabian Hamamı, Pompei (Vitruvius, 1998)

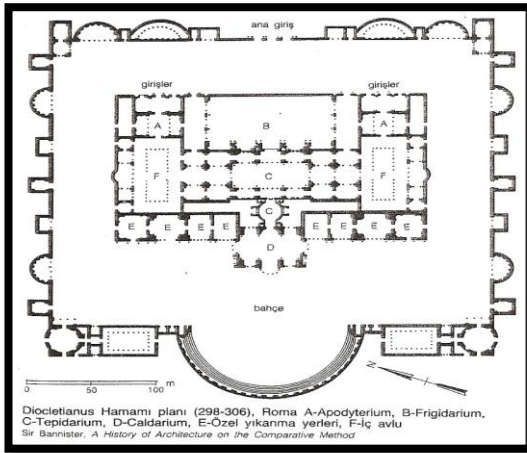

Şekil 3. 13. Roma'da Diocletian Hamamı, planı (Yegül, 1992)

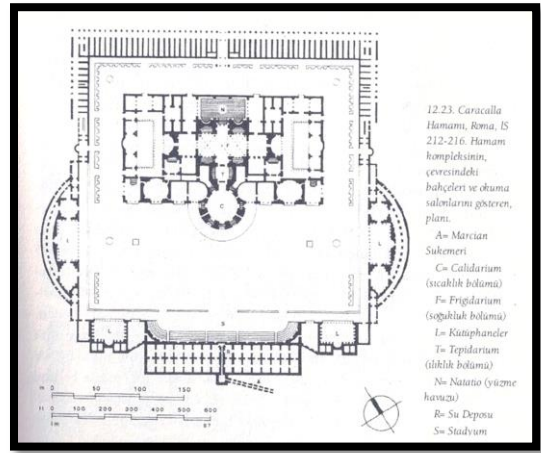

Şekil 3. 14. Roma'da Diocletian Hamamı, Restitüsyon perspektifi (Yegül, 1992)

İmparatorluk Dönemi hamamlarının günümüze ulaşan en önemli örnekleri Roma'da: Titus, Caracalla ve Diocletianus Hamamlarıdır (Şekil 3.13 - Şekil 3.14). Bu hamamlar heykellerle dolu bahçeler içerisindedir ve etraflarında dükkânlar, bahçeler, beden eğitimi avluları, kütüphaneler, ders salonları ve okuma odaları vardır (Orhan, 2003) (Şekil 3.15 ve 3.16).

Şekil 3. 15. Diocletianus Hamamı, Roma (Anabritannica, 1988)

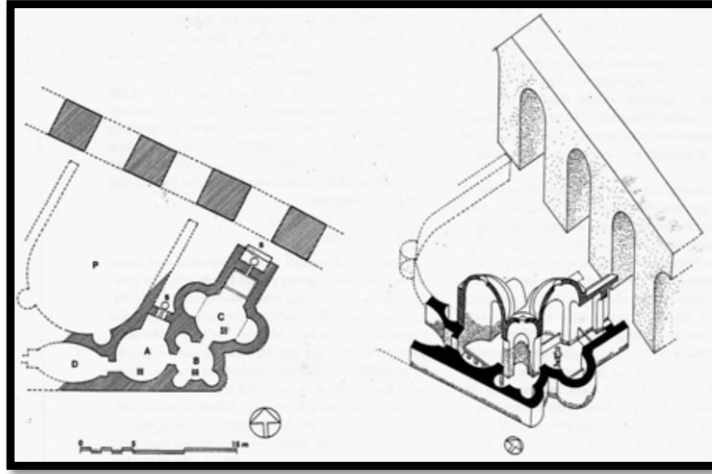
Şekil 3. 16. Caracalla Hamamı, Roma (Roth, 2000)

3.1.4. Bizans Hamamı

Bizans Dönemi'nde 330'larda, İmparatorluğun ortak başkenti olarak yeniden kurulan İstanbul'da büyük hamam binaları yapılmıştır (Aru, 1949).

Gerek İstanbul'da gerekse Anadolu'da, günümüze ulaşan az sayıda Bizans hamamı bulunmaktadır. Roma hamamlarına benzer biçimde inşa edilen "Constantinos", "Zeuxippe", "Arkadios" Bizans dönemine ait hamamlardır (Aru, 1949).

Bizans Hamam binalarının bilinen tek örneği Augusteion Meydanı'nda, yerleşim geleneğini Haseki Hamamı Binası ile sürdüren Zeuksippos Hamam binasıdır. 5.yüzyılda çeşitli imparator, consül, filozof ve Homeros gibi şairlerin heykellerine de yer veren mermer kaplamalı hamam binası, ismini bir Zeus tapınağından almıştır. "Aspar", "Aetius", "Mokios" gibi açık hava sarnıçlarıyla birlikte Bizans Dönemi'nde İstanbul'da çok sayıda hamam binasını da kapsayan gelişmiş bir su şebekesi bulunmaktaydı. Kentin emperyal odağında hamam binasının çevresinde "Philoksenus", "Binbirdirek" ve "Basilika", Yerebatan Sarnıçları ve Belgrad Ormanları'nda çeşitli Roma kemerlerinin bağlandığı "Valens Bozdoğan" kemeri yer almaktadır (Bektaş, 2011) (Şekil 3.17).

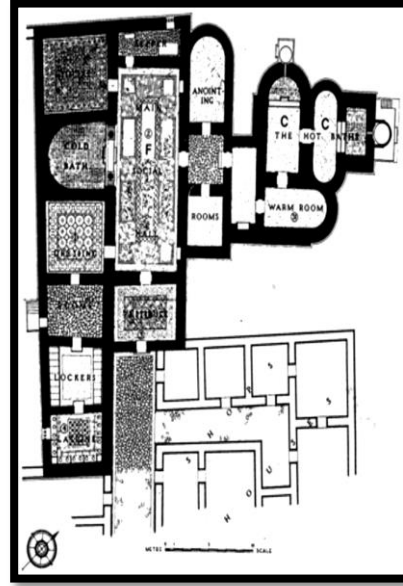
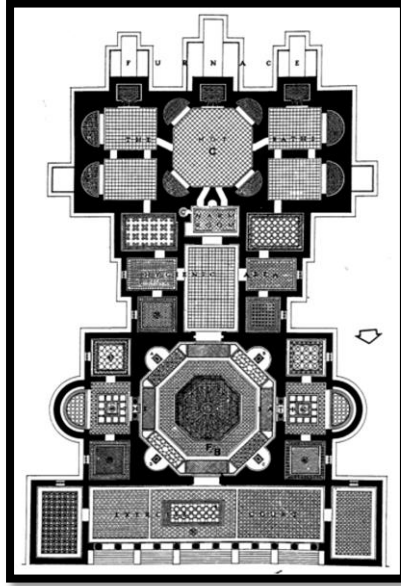

Şekil 3. 17. İstanbul Kalenderhane Hamamı planı ve restitüsyondan perspektif (Yegül, 1992)

Geç Antik Çağ'da thermaeler artık yapılmıyordu, ancak küçük hamamlar her yerde ve aynı hızla yapılmaya devam etti. İstanbul'da 5.yy. başında 8 thermae ve 153 küçük hamam ("balneae privatae") bulunmaktaydı (Yegül, 1992).

Bizans Dönemi'nde, hamam binası formu olarak; Antakya "C" plan tipli hamamında, sekizgen formlu ve merkezi plan şemalarını sürdürdüğü (Şekil 3.18); "E"

planlı Antakya Hamamı'nın ise dikdörtgen formdan oluştuğu ve bir araya toplanmış küçük tonozlu ısıtılan birimler ile ayrıca soyunma, giriş ve oturma amaçlı kullanılan ve ısıtılmayan ek birimlerden oluşturduğu görülmüştür (Şekil 3.19) (Yegül, 1992).

Şekil 3. 18. Antakya C Hamamı planı (Yegül, 1992)

Şekil 3. 19. Antakya E Hamamı planı (Yegül, 1992)

3.1.5. Türk Hamamları

Hamam kültürü Türklerle çok özdeşleşmiştir. Türkiye denince de ilk akla gelen yapı türü hamam binaları olmaktadır. Hamam binaları içe dönük yaşayan Osmanlı toplumunun bir nevi sosyalleştiği alanlar olmasından dolayı, Türk hamamı binası, XV. yüzyılın ortalarında geleneksel Türk banyosunun Anadolu'nun hamam kültürü ile bir araya gelmesinden ortaya çıkmıştır. Hamamlar; insanların yıkanma, temizlenme, tedavi amaçlı kullanımlarının yanı sıra; kız beğenme, gelin, güvey hamamı gibi çeşitli etkinliklerin yapıldığı eğlence mekânlarıdır. Anadolu'nun tarihine bakıldığında, yıkanma ve temizlenme amacıyla yapılmış olan ılıca, kaplıca ve hamam yapıları dikkat çekmektedir. Türk hamam binaları daha çok yapay ısıtma sistemi ile ısıtılmışlardır (Bektaş, 2011).

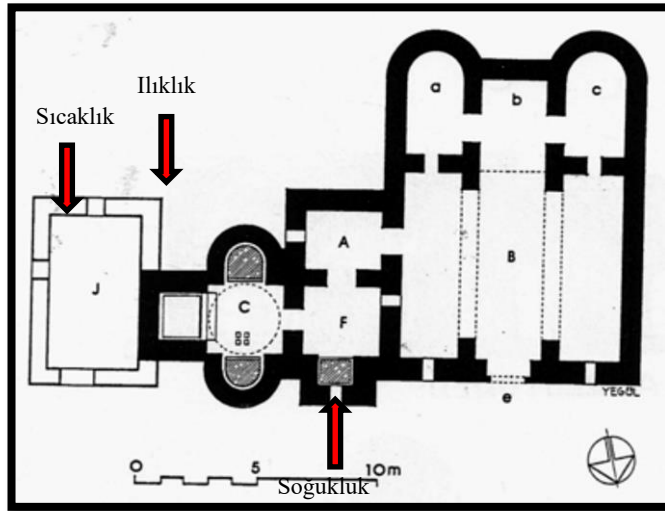
3.1.5.1. Erken İslam Dönemi'nde Hamamlar

İslam ülkelerinde hamam mimarisi VIII. Yüzyılda, Emeviler Devri'nde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yapılan, Bizans hamam binaları ile benzerlik gösteren Kusayr'ı Amra, Kasrül Hayr, Hamamüssarah, Hırbetül Mefcer gibi ilk İslam hamam binalarının

3. GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

plan şemaları, genellikle birbirini takip eden soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık mekânlarından oluşmaktadır (Creswell, 1958). İslamiyet'in hamam mimarisinde ortaya koyduğu eserlerin başında, Emeviler Dönemi'ne tarihlenen (711-715) Kasrı'l Amra yer almaktadır (Aşut, 2012). Kusayr'ı Amra adlı av kasrının içinde, üstü beşik tonozla örtülü giriş, çapraz tonozlu ılıkılık ile kubbeli ve iki yuvarlak çıkıntılı bir sıcaklıktan oluşan tabandan ısıtmalı bir hamam bulunmaktadır (Şekil 3.20).

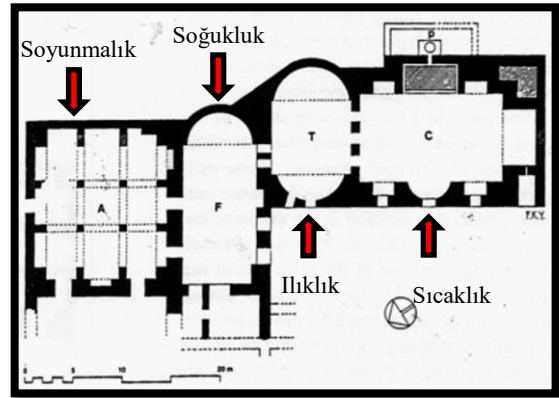
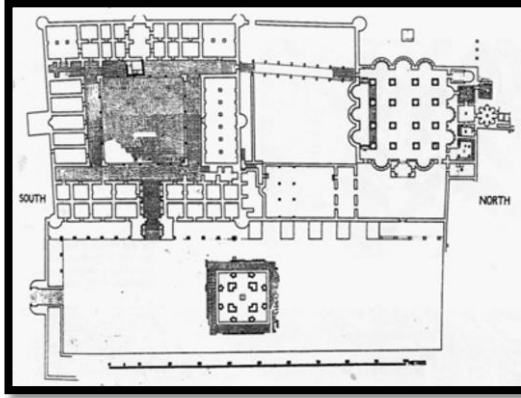
Erken İslam döneminde de Roma ve Bizans geleneğinde hamam yapıları devam etmiştir. Fakat İslami kurallara göre, havuzlu düzenden kurnalı yıkanmaya geçildiği görülmektedir. Özellikle Emevi Dönemi'nden günümüze çok sayıda hamam kalmıştır. Gerek bu yapılardaki eğlence, şölen ve av sahnelerini ifade eden duvar resimleri ile süslemeler, gerekse yazılı kaynaklardan Arap kültüründe de sıcak banyo ve ardından hamam salonlarında müzik, şiir ve hikâye anlatımlarından, sohbetlerden oluşan bir eğlence geleneği olduğu anlaşılmaktadır. Emevi Dönemi'nden kalan hamam yapılarında genelde, Geç Bizans'ta özellikle doğu eyaletlerinde rastlanan, bir araya toplanmış küçük tonozlu ısıtılan birimler ve soyunma, giriş ve oturma amaçlı kullanılan ve ısıtılmayan ek birimlerden oluşan plan şeması geçerlidir (Yegül, 1992).

Şekil 3. 20. Suriye'de Kusayr Amra hamamı ve av köşkü (Yegül, 1992)

Bu dönem yapılarında dikkati çeken iki farklı eğilim, kimi zaman sıcak odalarda sekizgen formların kullanılması ve yine kimi yapılarda giriş kısmının oldukça büyük bir salon halinde tasarlanmış olmasıdır (Ecochard ve Coeur, 1942). Özellikle Kirbatü'l Mafcar'da dikkati çeken hamam-salon kavramı aslında Geç Roma'da da görülen bir

plan şemasına aittir (Şekil 3.21). Didim’deki 2.yüzyıla tarihlenen Roma Hamamı bu büyük salon girişli tipe bir örnektir (Kula Say, 2007) (Şekil 3.22).

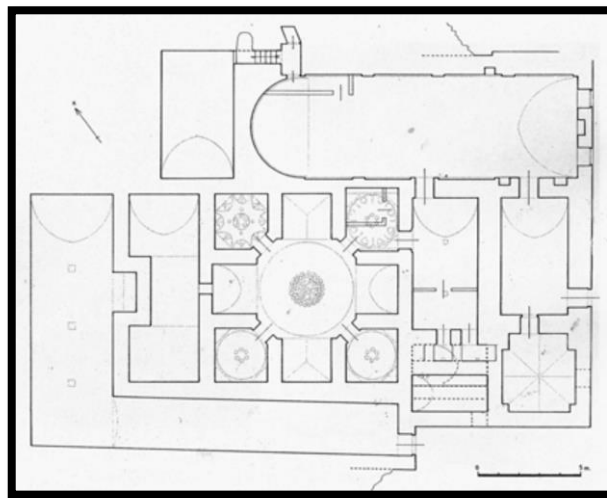
Şekil 3. 21. Kirbatü'l Mafcar sarayı planı (Yegül, 1992)

Şekil 3. 22. Didim’de geç Roma dönemi hamamı planı (Yegül, 1992)

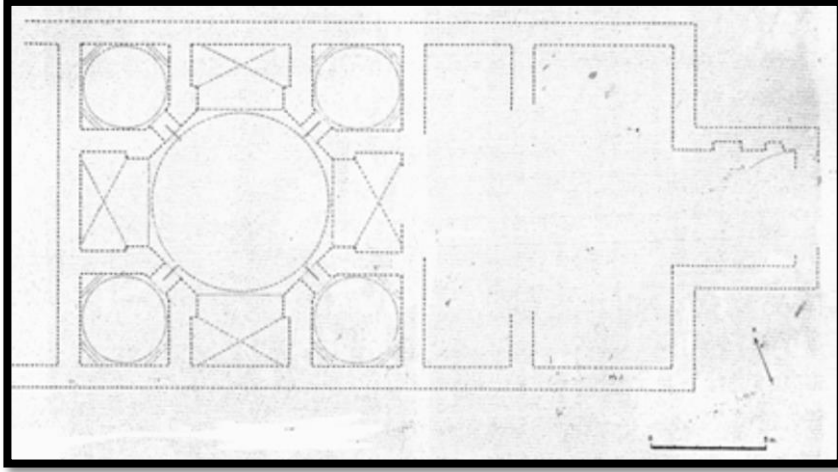
3.1.5.2. Artuklu, Selçuklu Dönemi’nde Hamamlar

Türkler Orta Asya’da temizlik ve yıkanma eylemini, hem sürdürdükleri yaşamın bir parçası olarak hem de dini inançlarının bir gereği olarak görmüşlerdir. Saraylara, külliyeleere, evlere, çarşılarla kadar ihtiyaç duydukları her yerde çok sayıda hamam yaptırmışlardır (Taşcıoğlu, 1998).

Artuklu hamamları, Selçuklu hamamları dışında, Anadolu’da bilinen erken dönem yapılarıdır. Bu dönemden günümüze ulaşan Mardin Sitti Radviye ve Yeni Kapı Hamamlarında görülen taşlık, soğukluk ve sıcaklık arasındaki aralık ile gelişmiş sıcaklık mekânları önemli plan öğeleridir (Dağtekin, 2007) (Şekil 3.23-Şekil 3.24).

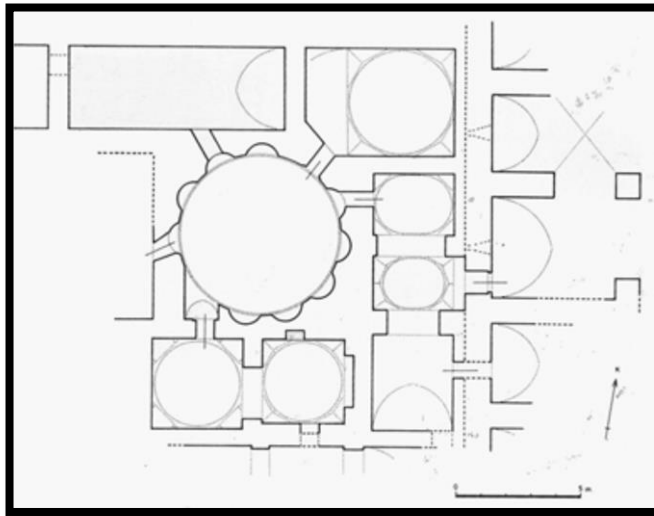
Şekil 3. 23. Mardin’de Sitti Radviye Hamamı planı (Önge, 1995)

Şekil 3. 24. Mardin’de Yenikapı Hamamı planı (Önge, 1995)

Artuklular, Güneydoğu Anadolu’da Türk Dönemi hamamlarının ilk örneklerini vermişlerdir. Mardin’de XII. yy. başlarında inşa edilen Maristan Hamamı, Anadolu’daki en eski tarihli Türk Hamamı olarak kabul edilir (Savaş, 2007).

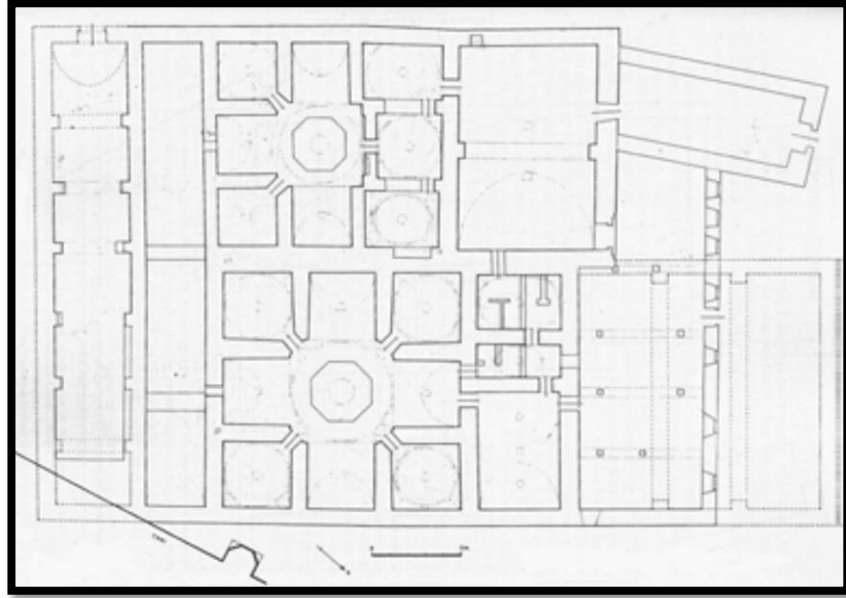
Anadolu Selçukluları Dönemi’nden günümüze çok az sayıda hamam ulaşmıştır. Kayseri’deki Çifte Hamam planında bir yapı olan Kölük Hamamı Danişmentli dönem yapısı olmasına rağmen, 1210’da geçirdiği yoğun onarımdan dolayı Anadolu Selçuklu Hamamı olduğu söylenebilir (Şekil 3.25). 1220-1222 tarihlerinde Diyarbakır’da yaptırılan Artuklu Sarayı’nda, Oktay Aslanapa’nın yaptığı kazılarda altın mozaik bezemelerle süslü bir hamam ortaya çıkarılmıştır. Kümbet Hamamı (Kayseri), Sultan Hamamı (Kayseri), İçkale Hamamı (Alanya), Alara Kalesi Hamamı (Alanya) diğer önemli örneklerdir (Savaş, 2007).

Şekil 3. 25. Kayseri Kölük Hamamı (Önge, 1995)

Bu dönem yapılarında Türk yapı sanatında çok eskilere dayanan bir plan şemasına bağlı kalınmıştır. Selçuklular ve Beylikler Dönemi çarşı hamamlarında sıcaklık bölümleri genellikle dört eyvanlı, köşeleri halvet hücrelidir (Eyice,1997).

Selçuklular Dönemi'nde, hamamların bir kısmı “ılıca” ya da “kaplıca” denilen doğal sıcak sulu, bir kısmı ise suyu ısıtılan türden yapılmıştır. Bu dönemde, Anadolu’da yıkılan bazı kaplıcaların (Konya Ilgın, Kütahya Yoncalı, Yalova Termal’de olduğu gibi) yerine eski temellerden yararlanılarak, İslami temizlik şartlarına uygun temizlik yapılacak bir biçimde, kurna başında su dökülmek suretiyle, akan suyla temizlik yapılan yeni hamamlar ve yeni kaplıcalar inşa edilmiştir. Kayseri Hunad (Mahperi) Hatun, Alanya Selçuklu Hamamı bu dönemde inşa edilen hamamlardandır (Dağtekin, 2007) (Şekil 3.26).

Şekil 3. 26. Kayseri Huand Hatun Hamamı (Önge, 1995)

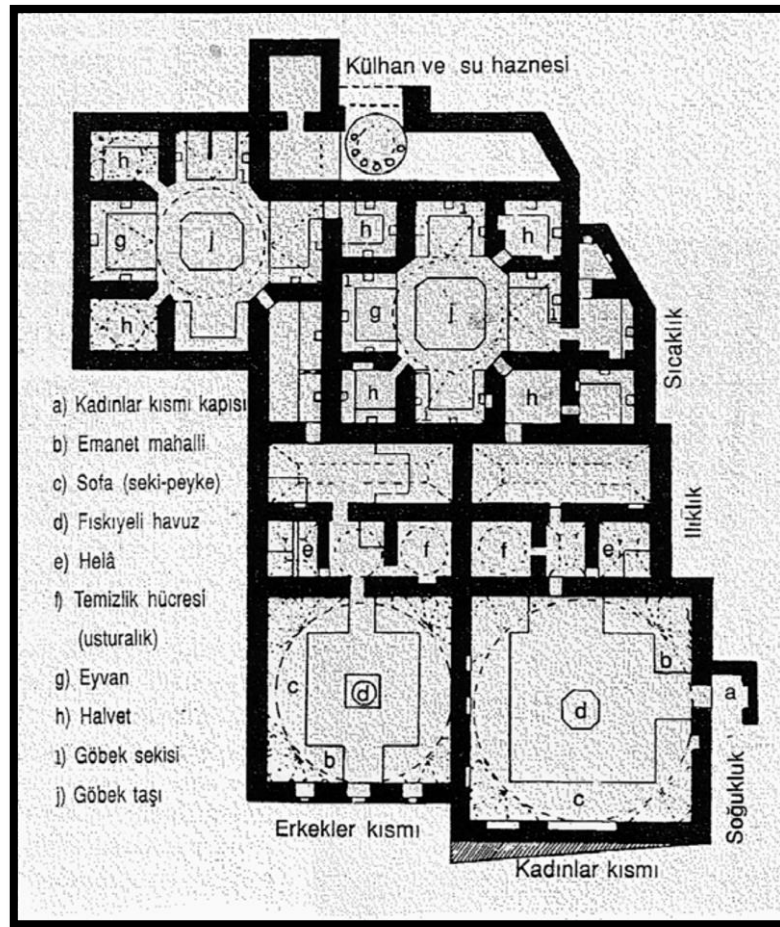
3.1.5.3. Osmanlı Dönemi'nde Hamamlar

Osmanlılar; hamamlar, su kemerleri, açık ve kapalı sarnıçlar, maslaklar, mahzenler, şadırvanlar, selsebiller, çeşmeler gibi pek çok su yapısı inşa etmişler; bu yapılar arasından hamamlara büyük önem vermişlerdir (Eyice, 1997).

Osmanlı Dönemi mimarisinde sayıca en zengin türlerden biri hamam yapılarıdır. Bunun en büyük nedeni hamamların iyi gelir getirmesinden dolayı hayır amaçlı

vakfedilmesidir. Diğer önemli nedeni, hamamların ait oldukları yapı grubunun merkezi olan camilere cemaat çekmek amacıyla kullanılmasıdır (Savaş, 2007).

Türk hamamının ana mekânları, Osmanlı Dönemi'nde de aynı şekilde kullanılmıştır. Osmanlı hamamlarının camekân kısmı, genelde büyük ve gösterişli bir kubbe ile örtülüdür. Tepede bulunan kubbe feneri ve duvarlardaki pencerelerden ışık alarak aydınlanır. Soğukluk bölümünün ortasında genellikle fıskiye bir şadırvan bulunur. Osmanlı Dönemi'nde aralık mekânı, zamanla küçülmüş sadece bir geçit haline gelmiş veya yerini ılıkliğa bırakmıştır. Aralıkta yer alan traşlık ve WC mekânları ılıklik birimine açılan hacimler haline gelmiş ve camekândan ılıklik mekânına girilen kapının üstüne bir buhar bacası eklenip, sıcak buharın dışarı kaçmasını önlenmek amacıyla çift kapı kanadı kullanılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde; kimi ılıklikların ortasına küçük şadırvanlar, kenarlarına seki, niş ve korkuluklar eklenmiş ve bu durum ılıklikların, soğuk havalarda camekân yerine kullanıldığına veya bazı törenlere sahne olduğunu göstermektedir. Bu dönemde sıcaklık mekânı, klasik aksiyel eyvanlı, köşe halvetli şemayla devam etmiştir. Eyvanlarda farklı tonozlar kullanılmıştır (Önge,1995; Eyice, 1997) (Şekil 3.27).

Şekil 3. 27. Türk hamamında belli başlı kısımlar (Eyice, 1997)

Anadolu’da Türk hamam binaları, Roma hamam binalarına göre daha mütevazı inşa edilmiştir. Dışa kapalı olan Türk hamamları, dışarıdan sade görünümlü, ancak iç mimarisi ile etkileyici yapılardır (Çakmak, 2002).

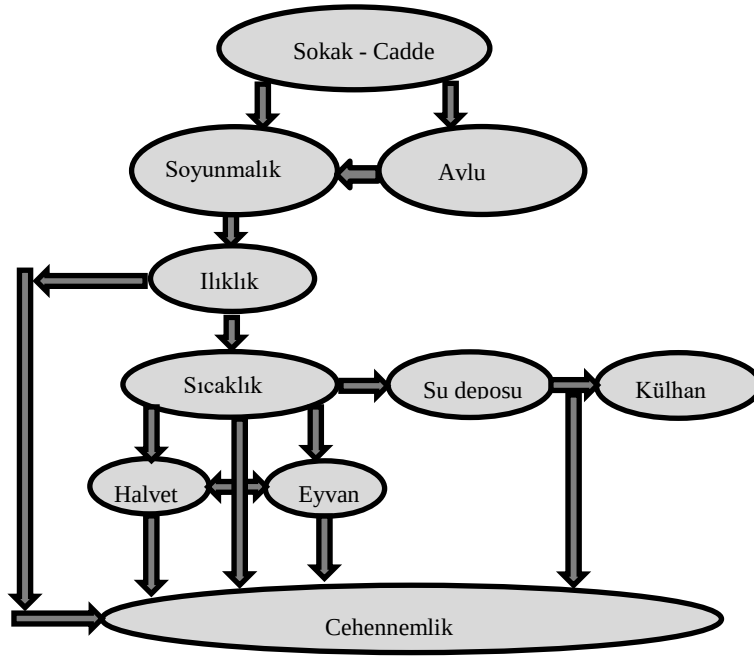
Osmanlı Dönemi’nde hamam binaları, külliye içerisine yapıldıkları gibi, tek olarak da inşa edilmiştir. Bir külliye hamam yapılacaksa, inşaat sırasında işçilerin temizliğini sağlamak amacıyla, genellikle ilk önce hamam binası inşa edildiği söylenilir (Yılmazkaya, 2002).

3.2. Hamamların Genel Plan Özellikleri

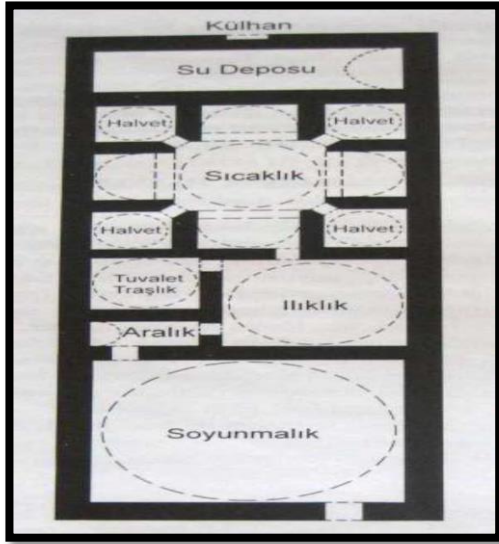
Anadolu’da Türk hamam mimarisi, XII. yüzyılda yani Selçukluların fethinden hemen sonra ortaya çıkmıştır. Soyunmalık, ılıkılık, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşan bir plan şeması geliştirilmiştir (Şekil 3.28). Anadolu Selçuklularının

3. GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

dağılmasından sonra ortaya çıkan beylikler döneminde de hamamlarda aynı plan şemasının uygulandığı görülmektedir (Balkan, 1970).

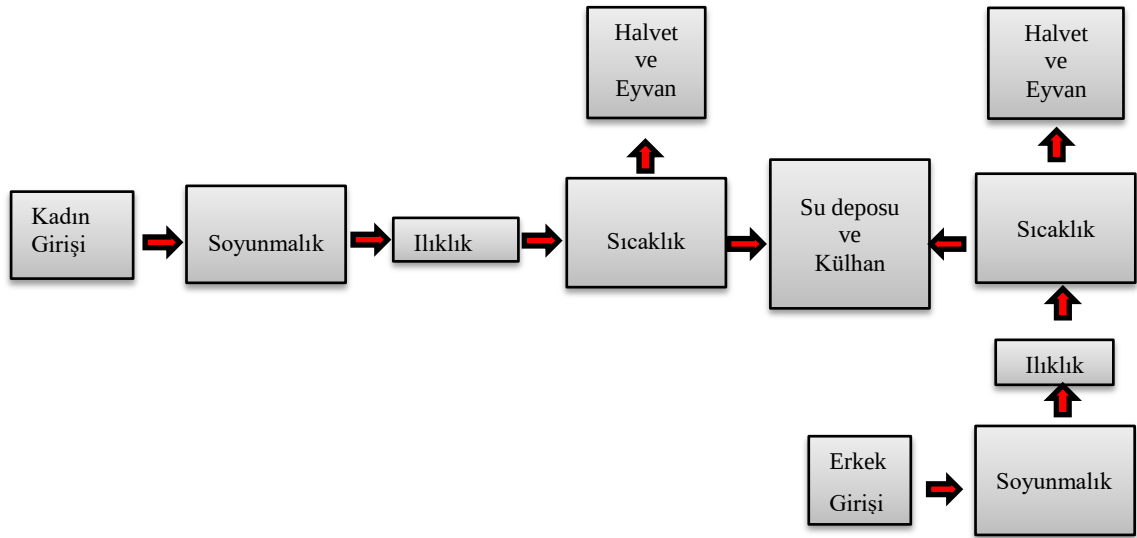
Şekil 3. 28. Anadolu'da Türk Hamam Binası plan şeması (Dağtekin, 2007)

Şekil 3. 29. Türk Hamamı mekân dizilimini gösteren plan şeması (Çakmak, 2002)

Türk hamam binaları, yapıldıkları yerin nüfus yoğunluğuna ve büyüklüğüne bağlı olarak genel itibarıyla tek ve çift fonksiyonlu olmak üzere kullanılmıştır. Tek fonksiyonlu hamamlar; genellikle nüfusun az olduğu yerlerde veya şehirden uzak olan kesimlerde haftanın belirli günlerinde erkeklere, belirli günlerde ise kadınlara hizmet

vermiştir. Çifte hamamlar ise, genellikle şehir merkezlerinde olup, kadın ve erkeklerin farklı girişlerle erişiminin sağlandığı, aynı anda hamam hizmetinden yararlanmalarını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Çifte hamam binalarında erkekler kısmının giriş kapıları genellikle bir meydana veya ana yola açılırken, kadınlar kısmının giriş kapıları ise yan yola açılmaktadır (Şekil 3.30).

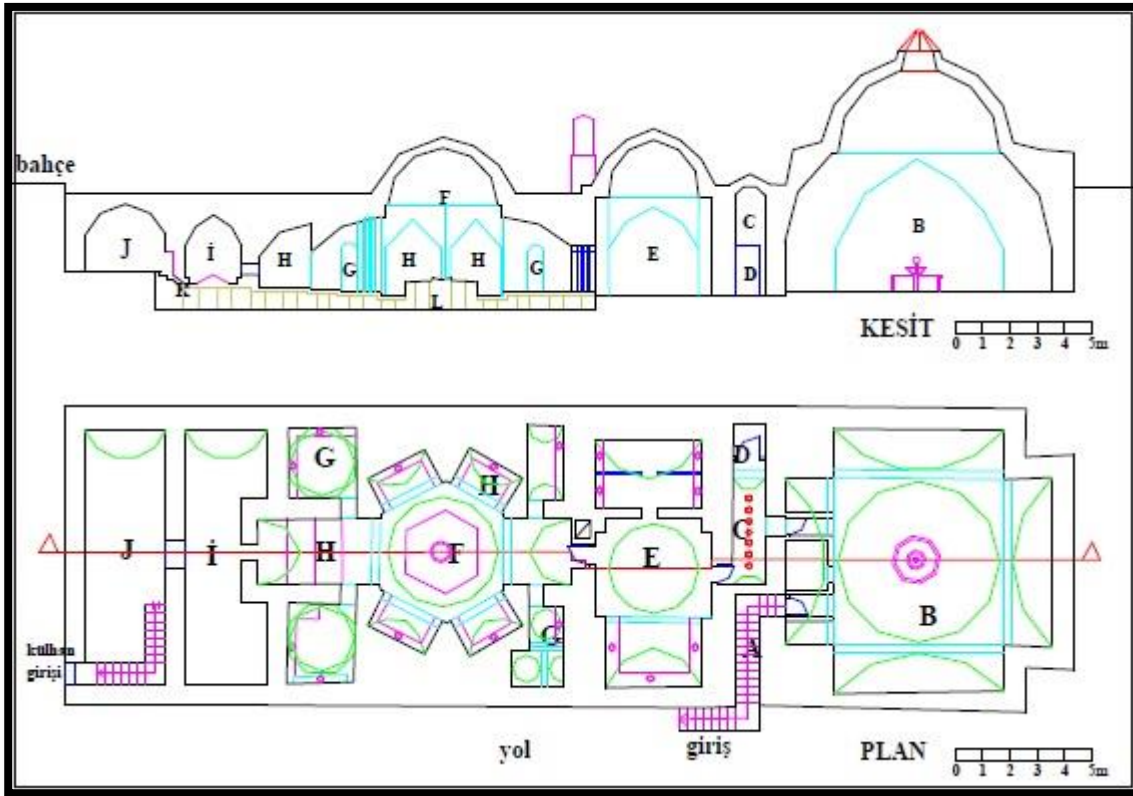

Şekil 3. 30. Çifte hamam binalarında mekân dizilimini gösteren plan şeması

3.2.1. Türk Hamam Binasında Mekân Düzenlenmesi

Türk hamamlarının yalın ve fonksiyonel bir plan şeması vardır (Şekil 3.31). Bu hamamların iç mekân düzenlenmesi dört ana bölümden oluşmaktadır;

- Soyunmalık Bölümü
- Soğukluk (Ilıklık) Bölümü
- Sıcaklık Bölümü
- Külhan (Isıtma Bölümü)

Şekil 3. 31. Hamamlarda mekân örgütlemesi A. Taşlık, B. Soğukluk, C. Aralık, D.Hela, E.İlıklık, F. Sıcaklık merkezi mekân, G. Halvet, H. Eyvan, İ. Sudeposu, J. Külhan, K. Ocak, L. Cehennemlik (Dağtekin, 2007)

3.2.1.1. Soyunmalık

Soyunmalık, Farsça “elbise soyunulan yer” anlamına gelen “camegah” sözcüğünden bozma olan “camekân” olarak da adlandırılır (Yılmazkaya, 2002). Genellikle kare ya da kareye yakın planlı olan bu mekân bekleme, dinlenme, soyunma, giyinme gibi işlemler için kullanılan, hamam binalarının en büyük mekânıdır.

Roma hamamlarında “Apodyterium” veya “Vestarium” denen bu yer, Türk hamamlarında camekân olarak adlandırılmıştır. Burada duvarları çevreleyen taş ya da ahşap sekilerin üzeri sedirlerle donatılmıştır. Duvarlarda kişisel eşyaları saklamak amacıyla nişler bulunmaktadır. Hamamların giriş bölümü olarak kabul edilen bu mekânda ısıtma ve sıcak su tesisatı yoktur. Genelde tek kattan oluşan soyunmalık bölümü bazı hamamlarda üç kata kadar çıkabilmektedir. Ahşap sütunların taşıdığı, ahşap merdivenle çıkılan, ‘Şirvan’ adı verilen, soyunma giyinme kabinlerinin yer aldığı

galeri katı olan örnekler de vardır. Soğukluk mekânını aydınlatma için camekân feneri bulunmaktadır.

Hamam binalarında soyunmalık mekânları genellikle kâgirdir ve üzeri kubbe ile örtülmüştür. Soyunmalığın ahşaptan yapıldığı örnekler de mevcuttur. Ahşap malzemeler zaman içerisinde sık sık tamir gerektirdiğinden camekânlar büyük değişikliğe uğramış, özgünlüğünü kaybetmiştir. Bu durum sebep gösterilerek eski hamamlar yıkılmak istenmiş ve pek çok hamam yok olmuştur (Eyice,1997).

Ortada, genellikle süsleme amaçlı, mermerden işlemeli ve fiskiyeli bir havuz yer almaktadır. Bu minik havuzlar; su sesinden zevk alan, su sesinin dinlendiriciliğine inananların hamam kültürüne kazandırdığı estetik bir ayrıntıdır. Bu kısımda bir idare odası, kahve ocağı, peştamal ve temiz çamaşır dolapları vs. bulunmaktadır.

3.2.1.2. Ilıklık

Roma hamamlarında, “Tepidarium” ya da “Alipterium” denilen yerdir. Türklerin “soğukluk” dediği bu bölüm, vücudun hamama hazırlandığı yer olarak kullanılır ve aslında ılıktır. Duvar kenarlarında oturma veya uzanma amaçlı alçak mermer sekiler bulunmaktadır. Aynı zamanda sıcağa duyarlı, nefes darlığı çeken kimseler bu sekileri yıkanırken kullanmaktadırlar. Bu alanda ön temizlik yapıldığı için tıraşlıklar, tuvaletler bu mekâna açılmaktadır.

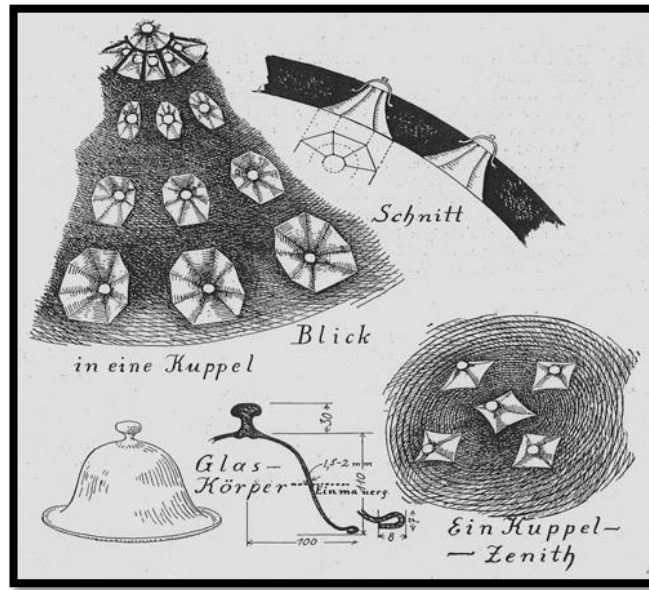
3.2.1.3. Sıcaklık

Hamam binalarındaki ana unsur sıcaklıktır ve binanın merkezi konumundadır. Roma Hamamları’nda bu kısma “Caldarium” ya da “Sudatorium” adı verilmiştir. Geleneksel Türk Hamamı’nda bu mekân genellikle kare formu olup ortada büyük bir kubbe, yanlarda eyvanlar ve halvetlerin üzerinde yarım kubbe ve tonoz bulunmaktadır. Sıcaklık mekânı genellikle dört halvet ve üç eyvanla desteklenmiştir. Hamamlarda ısı kaybını önlemek için kalın, mukavemetli duvarlar yapılmıştır. Hamamın ısıtma sistemine yakın olmasından dolayı oldukça sıcaktır (Aru, 1949).

Sıcaklık, iki kısma ayrılabilir. Tek kişilik yıkanma bölmelerine halvet denmektedir. Buralar için genelde köşeler seçilir. Mermer plakalarla ana bölümden ayrılan halvetlerde kapı kullanılmaz. İkinci kısım ise, halvetlerin ortasında kalan geniş

alandaki sıralanmış kurnalar ve yıkanma sekilerinin bulunduğu yerdir. Genelde duvarlar mermerle kaplanmıştır.

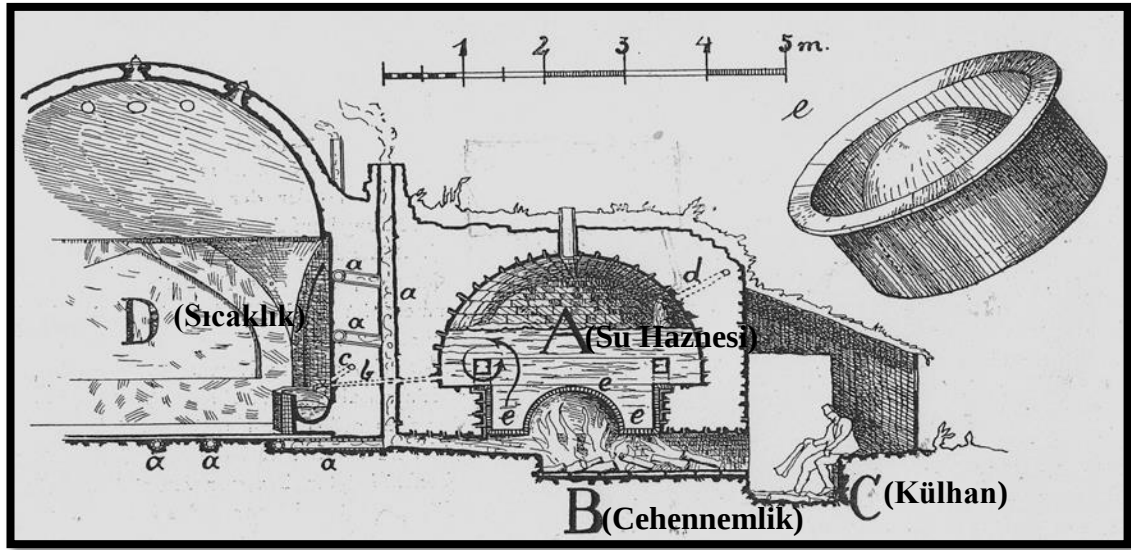
Sıcaklık bölümünün tam orta yerinde dinlenme, terleme, keselenme ve masaj için yerden yaklaşık 50 cm. yükseklikte bir çokgen şeklinde göbek taşı bulunmaktadır. Bu bölüm, hamamın kubbelerindeki göz göz pencerecikler tarafından aydınlatılmaktadır (Şekil 3.32). Bu küçük pencerelere “fil gözü” denmektedir. Duvarlara bir mekân teşkili için yapılan büyük nişlerle eyvanlar; bu kısımların içinde oluşturulan küçük nişlerle de halvetler oluşturulmuştur.

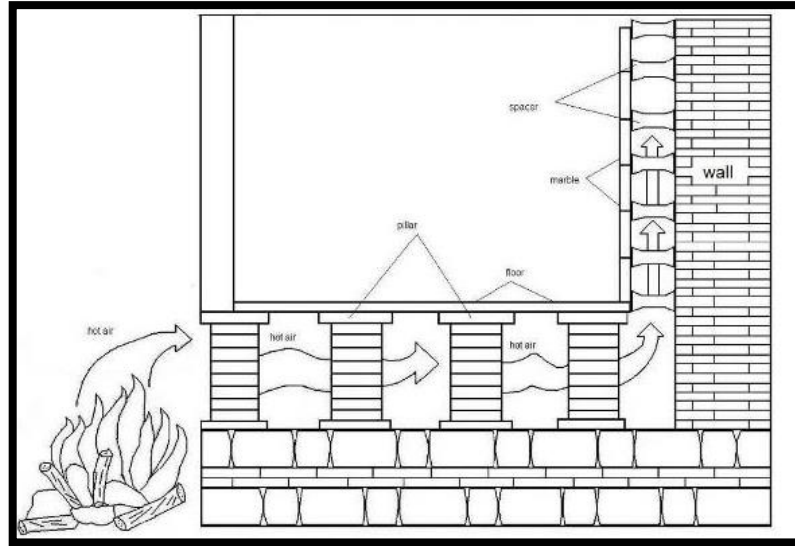
Şekil 3. 32. Fil gözlerinde kullanılan cam vantuzların detayı (Klinghardt, 1927)

3.2.1.4. Külhan

Roma’da “Hypocausten” denilen bu kısım, Türklerde “Cehennemlik” olarak da adlandırılmaktadır. Binanın arkasında bulunan bu bölüm, hamamın ısıtılmasının sağlandığı yerdir. Külhanda yakılan odunlar bir taraftan su kazanını ve depolanan suyu ısıtırken, diğer taraftan bu duman cehennemlikte dolaşarak döşemeleri ısıtır (Şekil 3.33). Duman “tüteklik” adı verilen toprak borulardan geçerek dışarı atılır. Bu işlem sayesinde de hamamın duvarları ısıtılır (Şekil 3.34).

Şekil 3. 33. Türk hamamlarında ısıtma sistemi ve su tesisatı (Klinghardt, 1927)

Şekil 3. 34. Türk hamamlarında ısıtma sistemi (Biçer, 2010)

3.3. Hamamlarda Sıcaklık Mekânının Oluşumuna Göre Plan Tipleri

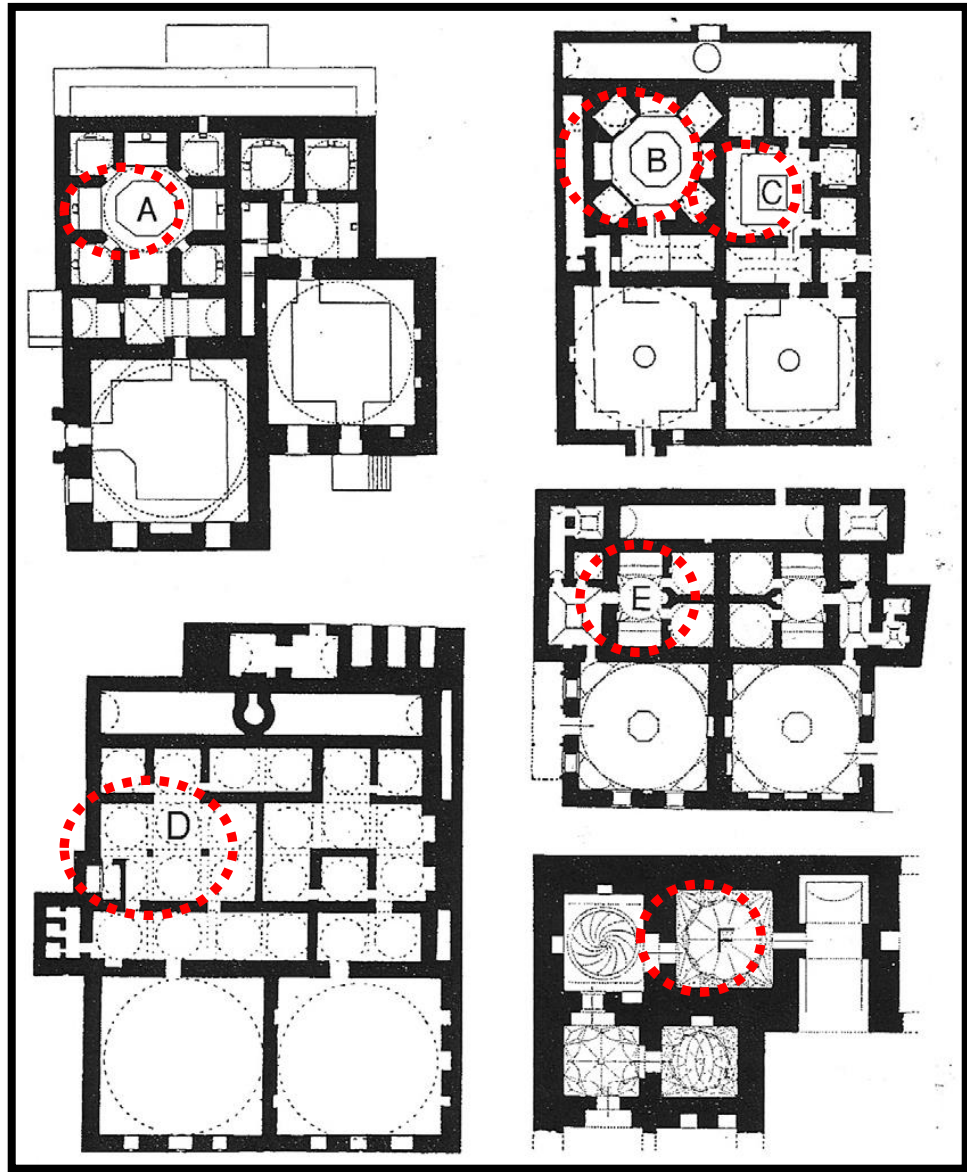
Hamamlar; soyunmalık, ılıkılık, sıcaklık ve külhan olmak üzere değişmeyen dört hacimden meydana gelmiştir. Genel yerleşim düzeni aynı olmakla birlikte, planda ve üçüncü boyutta hep bir değişim çabası vardır. Bu değişiklikler daha çok sıcaklık ve halvetlerde yapılmıştır.

Semavi Eyice, Osmanlı hamam binalarının en önemli mekânı olarak değerlendirdiği “Sıcaklık” birimine göre Osmanlı hamam planlarını kategorize etmiştir. “A tipi” hamam planında; sıcaklık aksiyel eyvanlı ve köşe halvetlidir. Erken dönemden

beri Anadolu’da ortaya çıkan Türk hamamında A tipi karakteristiktir. “B tipi” hamam planında, sıcaklık yıldızvaridir. Çokgen sıcaklık sofasının etrafında duvar kalınlığı içinde tonozlu nişler bulunmaktadır. Bu tip hamam planı, Antik Dönem hamamlarından etkiler taşır ve özellikle kaplıca (ılıca) hamamlarında yaygındır. “C tipi” hamam planında; sıcaklık kare formda olup bir, iki veya üç kenarında halvetler sıralanmıştır. Bu tip hamam planına Osmanlı Dönemi’nde çok az rastlanmaktadır. “D tipi” hamam planında; sıcaklık çok kubbelidir. Bu plan örneği, çok az bulunmaktadır. “E tipi” hamam planında; sıcaklık kubbeli ve iki yanda eyvanlı dikdörtgen şeklindedir ve sıcaklığa açılan iki kubbeli halvet bulunur. Bu tip plan oldukça sık rastlanan bir plan türüdür. “F tipi” hamam planında ise; küçük özel hamamlara rastlanır. Ilıklık, sıcaklık ve halvet benzer ölçülerde, kubbe ile örtülü ve birbiriyle bağlantılıdır (Eyice, 1997) (Şekil 3.35).

Bunlar;

- A Tipi – Köşe Halvetli Sıcaklık Şeması
- B Tipi – Yıldız Biçimli Sıcaklık Şeması
- C Tipi – Üç Tarafı Halvetli Sıcaklık Şeması
- D Tipi – Eşit Kubbeli Mekânlara Ayrılmış,
Sütunlu ve Destekli Sıcaklık Şeması
- E Tipi – Çifte Halvetli Sıcaklık Şeması
- F Tipi – Eşit Mekânlı Sıcaklık Şeması

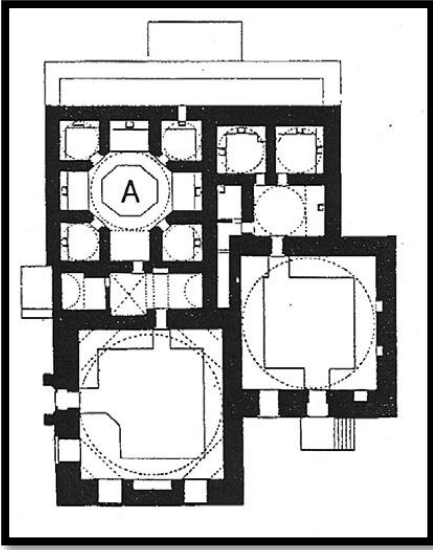

Şekil 3. 35. Osmanlı Hamamlarında sıcaklık mekânının kurgusuna göre olan S.Eyice'nin sınıflandırması (Eyice,1997)

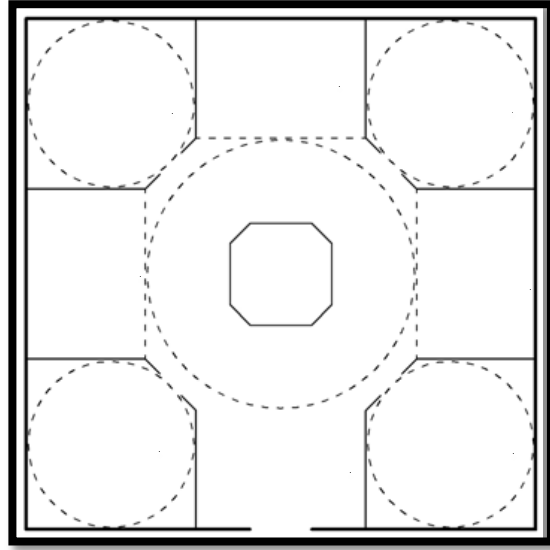
Yılmaz Önge de Eyice'nin hamam sınıflandırmasına katılarak, sıcaklık düzeni açısından hamamların değerlendirilmesi gerektiğini, bütün Türk hamamların sıcaklık mekânlarının aksiyal ve radyal şemalara bağlı kaldıklarını, bundan dolayı Türk hamamlarının plan sınıflandırmasında sıcaklık tipinin referans alınmasının gerekliliğini belirtmektedir (Önge, 1979).

3.3.1. A Tipi – Köşe Halvetli Sıcaklık Şeması

Anadolu’da örneklerine çok sık rastlanan en eski hamamlarda da kullanılmış olan yaygın bir tiptir. Adeta haç şeklinde olan sıcaklığın ortasında kubbe, etrafında dört yöne tonuzlu eyvanlar ve kollarla dış beden duvarları arasındaki köşelerde dört adet halvet hücresi bulunmaktadır (Şekil 3.36, 3.37). Eyvanlardan biri sıcaklık mekânına giriş kısmını oluşturur.

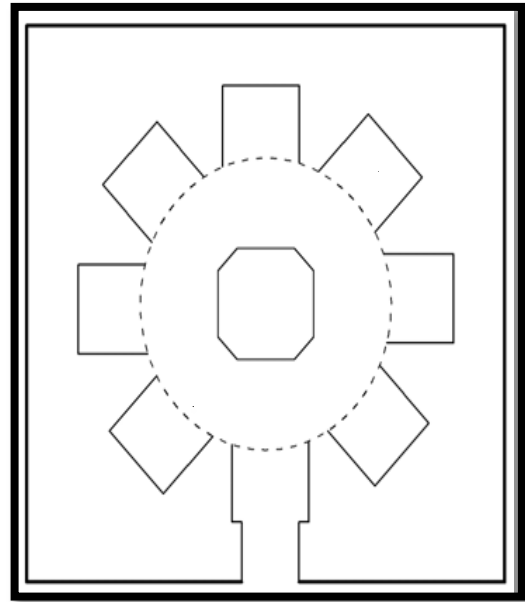
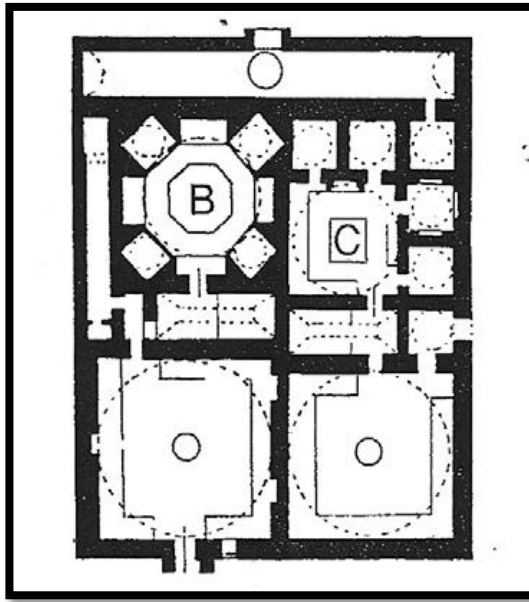
Şekil 3. 36. A-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997)

Şekil 3. 37. A-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

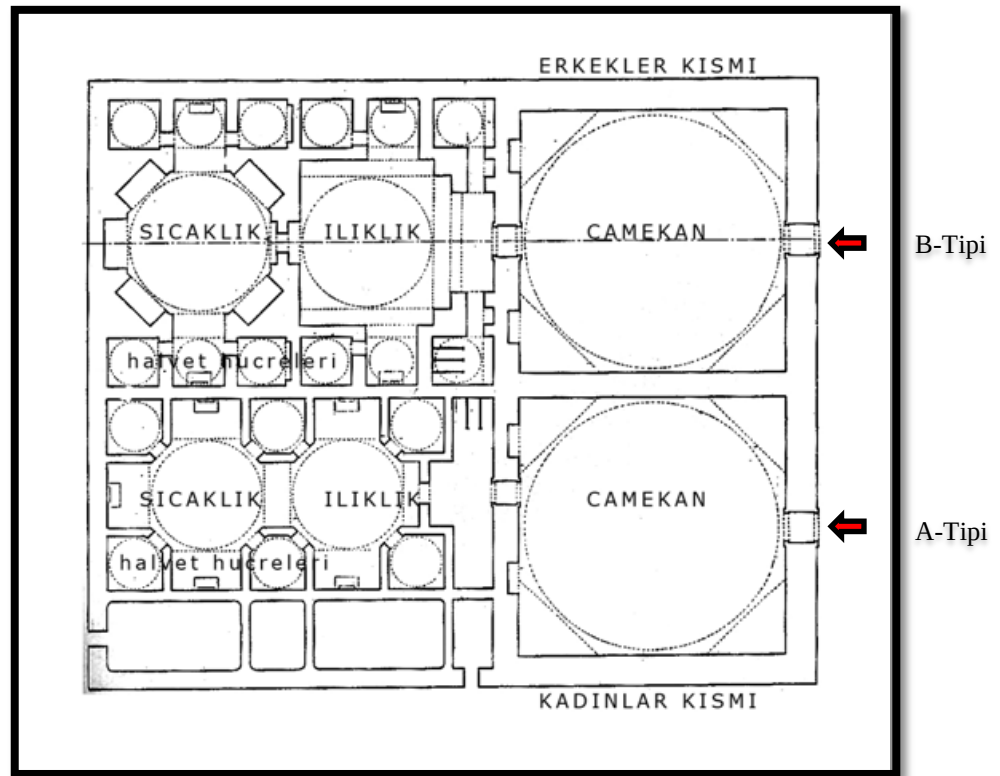
3.3.2. B Tipi – Yıldız Biçimli Sıcaklık Şeması

Antik Çağ Mimarisinin etkisiyle oluşturulan bu plan tipinde Türk Hamam mimarisi içinde kaplıca (ılıca) binalarında rastlanmaktadır. Bu tip planda; sıcaklık bölümü, kenar sayısı değişebilen çokgen (altılı, yedili, sekizli) bir plana sahiptir. Çokgenin etrafında eyvan görünümlü, üzeri tonozlarla örtülü derin nişler vardır. Işınsal olarak sıralanan bu nişler ile bunların arasında ya da gerisinde halvetler bulunmaktadır (Şekil 3.38, 3.39).

Şekil 3. 38. B-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997) Şekil 3. 39. B-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

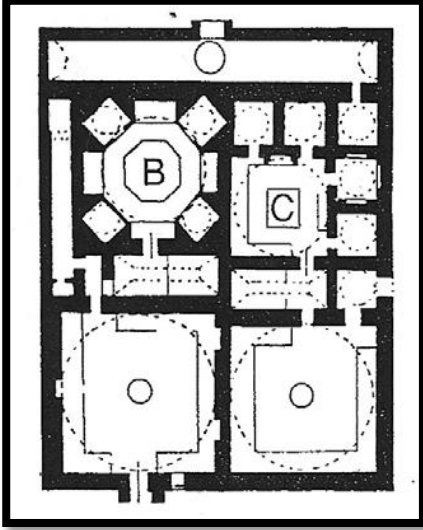
Erkek ve kadınlara ayrı hizmet veren Çukur Hamamı'nın erkekler bölümü B-Tipi hamam planı özelliği taşıırken, kadınlar kısmı A- Tipi Hamam planı özelliği taşır (Şekil 3.40) (Savaş, 2007).

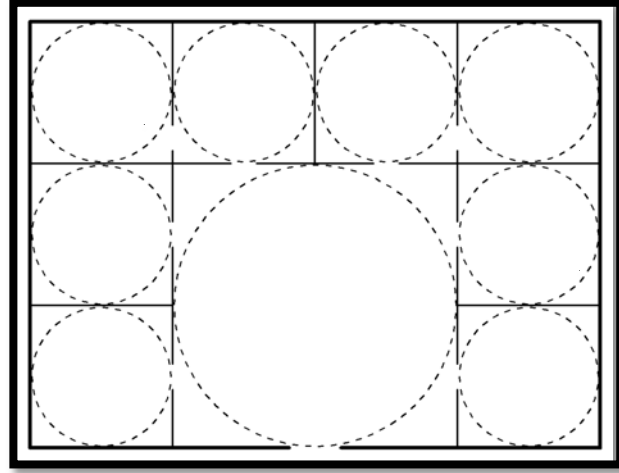
Şekil 3. 40. Çukur Hamamı (Savaş, 2007)

3.3.3. C Tipi – Üç Tarafı Halvetli Sıcaklık Şeması

A ve B tipi plana kıyasla daha sade bir düzenlemeye sahip C-Tipi planda sıcaklık mekânı dikdörtgen veya kare formda olup, ortasında göbek taşı, kenarlarında halvet hücreleri sıralanır (Şekil 3.41, 3.42).

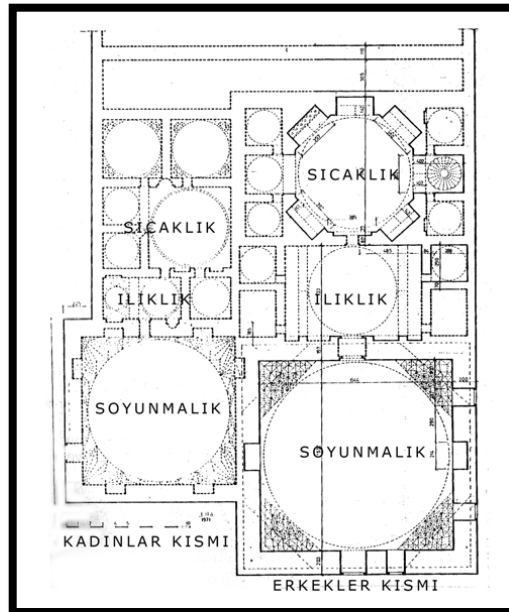

Şekil 3. 41. C-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997)

Şekil 3. 42. C-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

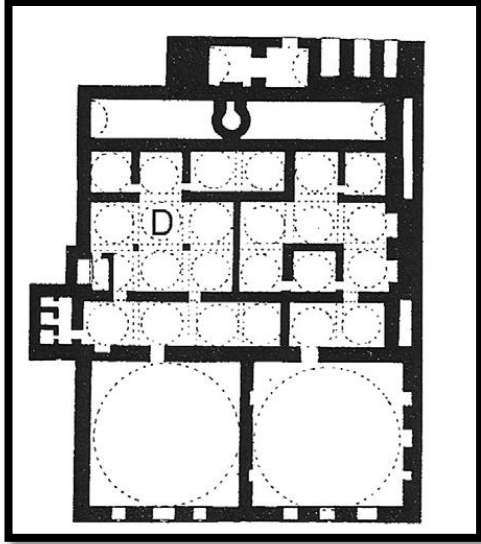
C- Tipi Plan düzenlemesi, Osmanlı mimarisinde az kullanılmış olup, Şekil 3.43’de ki Tahtakale Hamamı kadınlar kısmı bu tip plana örnek verilebilir (Savaş, 2007).

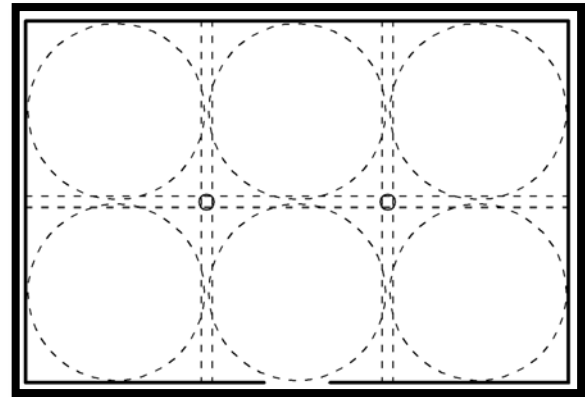
Şekil 3. 43. Tahtakale Hamamı (Savaş, 2007)

3.3.4. D Tipi – Eşit Kubbeli Mekânlara Ayrılmış, Sütunlu ve Destekli Sıcaklık Şeması

Örneğine sık rastlanmayan D-Tipi plan düzeninde, sıcaklık mekânı kemerler yardımı ile eş bölümlere ayrılmıştır. Her bir bölüm aynı büyüklükteki kubbe ile örtülmüştür. Bu tip sıcaklıkta genellikle göbek taşı yoktur (Şekil 3.44- Şekil 3.45).

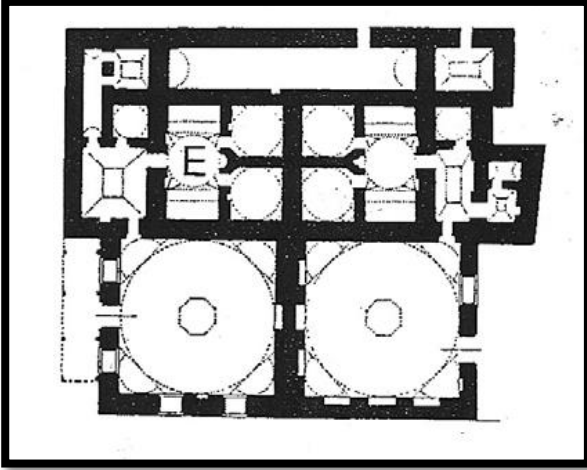
Şekil 3. 44. D-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997)

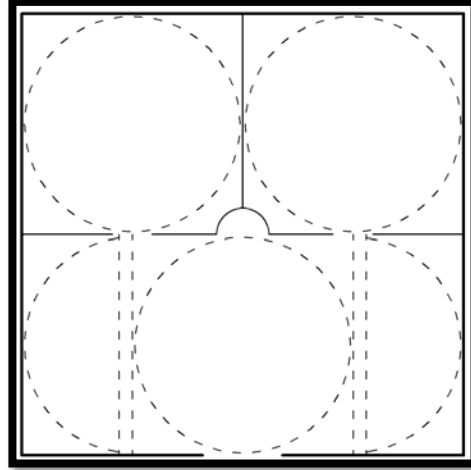
Şekil 3. 45. D-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

3.3.5. E Tipi – Çifte Halvetli Sıcaklık Şeması

Bu tip hamam türünde sıcaklık mekânı dar ve enlemesine uzanan bir dörtgen formundadır. Sıcaklık bölümüne açılan iki halvet hücrelerinden meydana gelen bu düzenlemede, orta bölüm kubbe ile yan mekânlar ise beşik ya da sivri tonozla geçilmektedir. Bu plan türünde, halvet hücreleri kapıları arasında kalan ayırma duvarı payesinde genellikle mihrap biçiminde birer niş bulunmaktadır (Şekil 3.46 - Şekil 3.47).

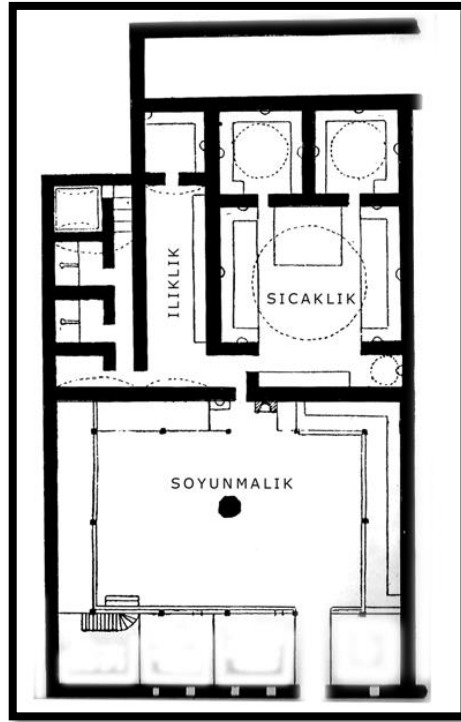

Şekil 3. 46. E-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997)

Şekil 3. 47. E-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

E-Tipi Plan düzenlemesine Şekil 3.48’de ki Balat Hamamı örnek verilebilir (Savaş, 2007).

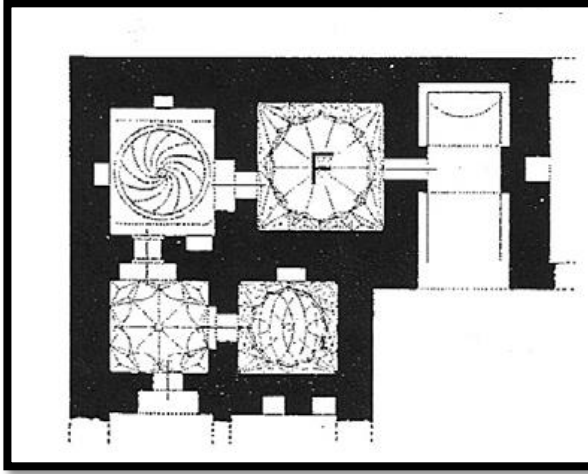

Şekil 3. 48. Balat Hamamı (Savaş, 2007)

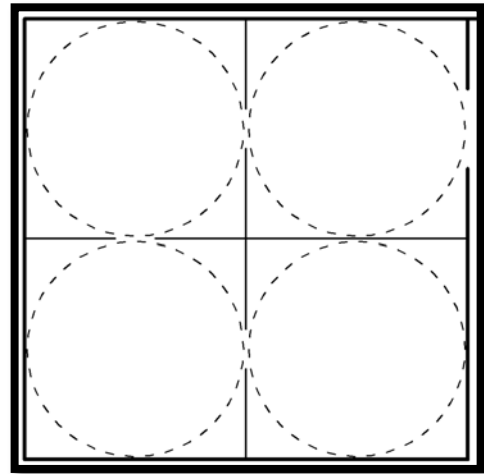
3.3.6. F Tipi – Eşit Mekânlı Sıcaklık Şeması

Bu tipte de sıcaklık mekânı kare formda olup mekânlar dört eşit bölüme ayrılmıştır. Bütün mekânlar birbiri ile bağlantılıdır. Özellikle küçük ölçekli halk

hamamlarında ve özel hamamlarda görülen bu türde aynı boyutta olan mekânların üstleri kubbe ile örtülüdür (Şekil 3.49, Şekil 3.50).

Şekil 3. 49. F-Tipi Plan Şeması (Eyice, 1997)

Şekil 3. 50. F-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

Osmanlı hamam binalarında Eyice'nin sınıflandırdığı bu 6 tip dışında, sade planlı çarşı hamamları da bulunmaktadır. Bu hamamların soyunmalık bölümü ahşap malzemeden inşa edilmiş olup, soyunmalıktan ılıklığa geçmek için helaların bulunduğu koridor kullanılır. Kare formulu sıcaklık mekânına, dörtgen formulu ılıklıktan erişim sağlanır. Küçük yerlerde yapılan bu hamamlarda, sıcaklıklarda halvet hücreleri bulunmaz (Orhan, 2003).

Bu plan tipleri dışında; dört halvet iki eyvanlı tip, dört eyvan üç halvetli tip, üç eyvan dört halvetli tip, üç eyvan iki halvetli tip, üç eyvan tek halvetli tip olmak üzere değişik düzenlerde plan tipleri bulunmaktadır (Mermer, 2009).

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

4.1. Yapının Bulunduğu Çevre

Diyarbakır'ın tarihi kent merkezi, Dicle Nehri'nin batısında, Karacadağ'dan Dicle nehrine kadar uzanan bazalt platonun, Dicle Vadisi'nden 70 metre yükseklikteki nehre bakan dik yamaçları üzerinde kurulmuştur. Kentin en eski yerleşim alanı olan bu bölge, anıtsal ve sivil mimarlık eserlerinin yoğunluğuyla kent için büyük bir öneme sahiptir. Geleneksel kent dokusunun etrafı surlarla çevrilidir.

4.1.1. İklim ve Bitki Örtüsü

Diyarbakır'da karasal iklim egemendir. Yazları çok sıcak geçer. Kışlar ise yağışlı ve serindir. Hâkim rüzgâr yönü kuzey ve kuzeybatıdır. Kent, orman yönünden oldukça fakirdir. Diyarbakır geleneksel mimarisi incelendiğinde, mimarinin mevcut iklim şartlarından da büyük ölçüde etkilenildiği görülmektedir.

4.1.2. Sosyal ve Demografik Yapı

Diyarbakır, bölge içinde sahip olduğu önemli konumundan dolayı birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve genellikle göç alan bir kent olmuştur. Bu durum kentin zengin bir sosyal ve kültürel yapıya sahip olmasını sağlamıştır. Uzun yıllar boyunca Müslümanlar, Süryaniler, Ermeniler, Kürtler, Keldaniler, Türkler, Araplar gibi birçok topluluk burada bir arada yaşayarak, kendi inançlarına ve kültürlerine ait ritüelleri özgürce gerçekleştirebilmişlerdir. Kent bünyesinde barınan birçok dini-etnik alt grup, kültürel yaşamın çok renkliliğinin önemli bir göstergesi olmuştur. Ancak günümüzde bölgede yaşayan gayrimüslim sayısı oldukça azalmıştır.

Yakın geçmişe özellikle de 1990'lı yıllara bakıldığında ise; kent merkezinin, kırsal kesimden yoğun bir iç göç aldığı görülmektedir. Bölgede yaşanan güvenlik sorunları bu göçte büyük bir etkidir. Özellikle kentin tarihi dokusunu meydana getiren Sur İçi Bölgesi'ne yönelik gerçekleşen bu yoğun göçe katılanlar, genellikle ekonomik bakımdan zayıf olan kesimi kapsamaktadır. Bölgede yaşanan bu yoğun göç artışı; tarihi dokuya zarar vermesinin yanında, birçok sosyal ekonomik ve kültürel problemin yaşanmasına da sebep olmuştur. Altyapının yetersiz kalması, eğitimin karşılanamaması, sosyal hizmetlerin artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması, imara aykırı

yapılaşmanın başlaması ve bunun sonucunda çarpık kentleşmenin oluşması, göçle gelen kesimin adaptasyon problemi yaşaması gibi birçok sorun, bölgenin zarar görmesine sebep olmuştur. Göç sebebiyle çarpık ve ruhsatsız yapılaşmanın yoğunlaştığı Suriçi bölgesi, 2012 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, Bakanlar Kurulu kararı ile “Riskli Alan” olarak ilan edilmiş ve Suriçi’nde bulunan riskli yapılar yerine kent mimarisine uygun yapılar ile dönüşümün sağlanması hedeflenmiştir.

Ortalama hane sayısının yüksek olması ve eğitim seviyesinin düşük olması bölgede çeşitli sosyal ve ekonomik problemlerin de ortaya çıkmasının sebebi olmuştur. İşsizliğin artması, gasp, hırsızlık, uyuşturucu gibi çeşitli suç olaylarının artışı, tarihi dokunun kullanıcılar tarafından bilinçsizce kullanılması ve gerekli bakım-onarımın yapılamaması gibi birçok durum yaşanan bu problemlerden bazılarıdır. Kentte yaşanan bu olumsuz durumlardan en çok etkilenen bölge de, kentin tarihi alanını oluşturan Sur İçi Bölgesi’dir.

Kentte kuyumculuk, ipekçilik, bakırcılık, keçecilik, heybe dokumacılığı, halı ve kilim dokumacılığı gibi geleneksel el sanatları bulunmaktadır.

4.1.3. Tarihi Doku

Diyarbakır’da hâkimiyet kuran tüm medeniyetlerin izlerinin görüldüğü Diyarbakır Kalesi, İç Kale ve Dış Kale olarak iki bölümden oluşur. Kentin kuzey doğusunu sınırlandıran, surlarla çevrili İçkale kesiminin, ilk yerleşim yeri olarak çekirdeği oluşturduğu düşünülmektedir. Bu alanın hangi tarihte yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. İçkale kısmında, Virantepe denilen yerde, surlarla çevrili bir alan daha bulunmaktadır. A. Gabriel’e göre buradaki höyük Diyarbakır’ın ilk yerleşim alanıdır. M.Ö. 2000’li yıllarda bölgede Hurrilerin yaşadığı ve kentin surla çevrili olduğu, M.Ö. 9 yüzyılda Bit Zamani kabilesinin başkenti olduğu dönemde ise eski surun onarıldığı bilinmektedir (Beysanoğlu, 2001) (Şekil 4.1, 4.2).

“Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı”, Temmuz 2015’te UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi’ne alındı. Kent tarihinin ve hafızasının en önemli ögesi olan, tarihi kent merkezini çevreleyen ve genel hatlarıyla bugünkü sınırlarına 4.yy’da ulaşan Diyarbakır Kalesi, yapıldığı dönemden itibaren kentin en önemli simgesi olmuştur. Güçlü iktidarlar döneminde, kaleye büyük önem verilmiş;

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

yeni burçlar, kitabeler ve süslemeler eklenerek, mevcut bazı burçlar yenilenmiş ve onarım çalışmaları yapılmıştır.

Şekil 4. 1. Diyarbakir Suriçi Hava Fotoğrafı (1930'lu yıllar) (Diyarbakir Büyükşehir Bel. Arşivi)

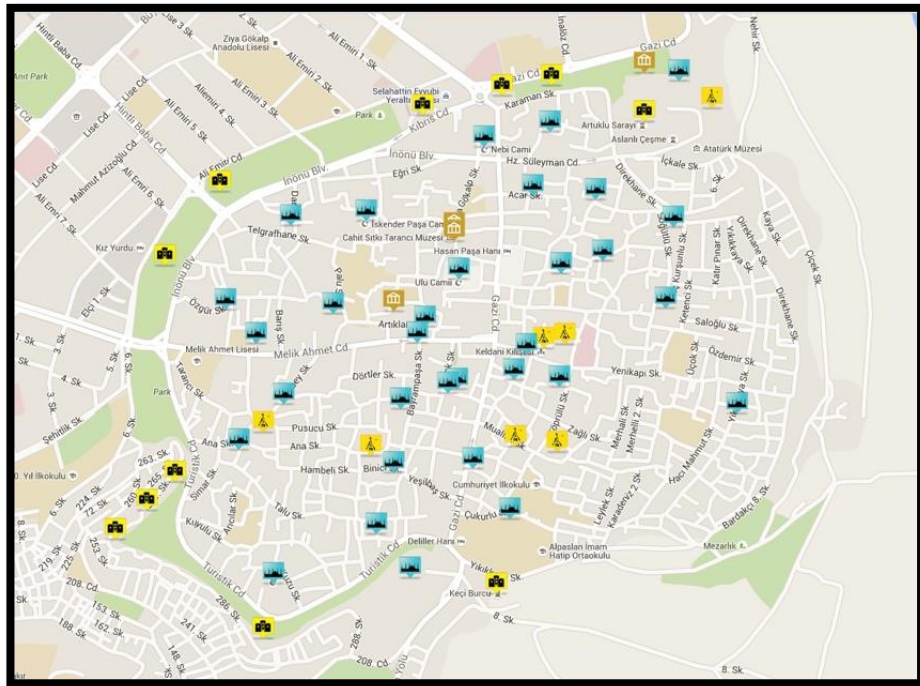

Şekil 4. 2. Diyarbakir Suriçi Hava Fotoğrafı (Google Earth'den alınmıştır) (2015)

Diyarbakır Kalesi'nin çevre uzunluğu yaklaşık 5200 metredir. İçkale'nin Suriçi'nde kalan bölümünün uzunluğu 599 metredir. İçkale ile birlikte sur duvarlarının toplam uzunluğu yaklaşık 5800 m kadardır. Sur duvarlarının yaklaşık 645 metrelik bölümü çeşitli sebeplerle yıkılmış veya yıktırılmıştır. İçkale dâhil sur duvarlarının çevrelediği toplam alan yaklaşık olarak 1,57 km²'dir (Nabikoğlu, 2012).

20. yy'm başlarına kadar özgün özelliklerini koruyan Diyarbakır Kalesi; savaş ve savunma teknolojisi ile ulaşım sistemlerindeki gelişmeler sonucu özgün işlevini giderek kaybetmiş, bakım ve onarım çalışmaları yetersiz kalınca bozulma süreci de hızlanmıştır. Bazı bölümleri insan eliyle, bazı bölümleri ise doğal yollardan yıkılmıştır. Tüm olumsuzluklara rağmen, bugün de tüm heybetiyle tarihi kenti çevreleyen Diyarbakır Kalesi, bilinçli koruma politikaları doğrultusunda, gelecek nesillere aktarılacak bir dünya mirasıdır (Nabikoğlu, Dalkılıç, 2012).

Diyarbakır Müze Müdürlüğü tarafından yürütülen tespit ve tescil çalışmaları sonucu hazırlanan Diyarbakır Merkez Kültür Envanterinde; 1 Kale, 8 İç kale Valilik ve Müze Yapıları, 61 dini mimari (cami, kilise, mescit), 58 su mimarisi (hamam, çeşme, değirmen) ve köprü, 13 eğitim yapısı (medrese ve okul), 9 ticari yapı (han ve çarşı), 57 sosyal yapı ve resmi yapı, 443 adet sivil mimari ve 33 arkeolojik sit olmak üzere toplam 683 adet kültür varlığına yer verilmiştir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Suriçi'nde yer alan anıtsal yapılar haritası (URL-2)

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Diyarbakır şehir merkezinde inşa edilen ve günümüze ulaşan su yapıları arasında hamamlar önemli yer tutar. Günümüze kadar ulaşan Çardaklı Hamamı, Deva Hamamı, Melik Paşa Hamamı, Kadı Hamamı, Vahapağa Hamamı ve Paşa Hamamı bu çalışma kapsamında incelenmiş hamamlardır (Tablo 4.1) (Şekil 4.4).

Çizelge 4. 1. İncelenen Hamamlar

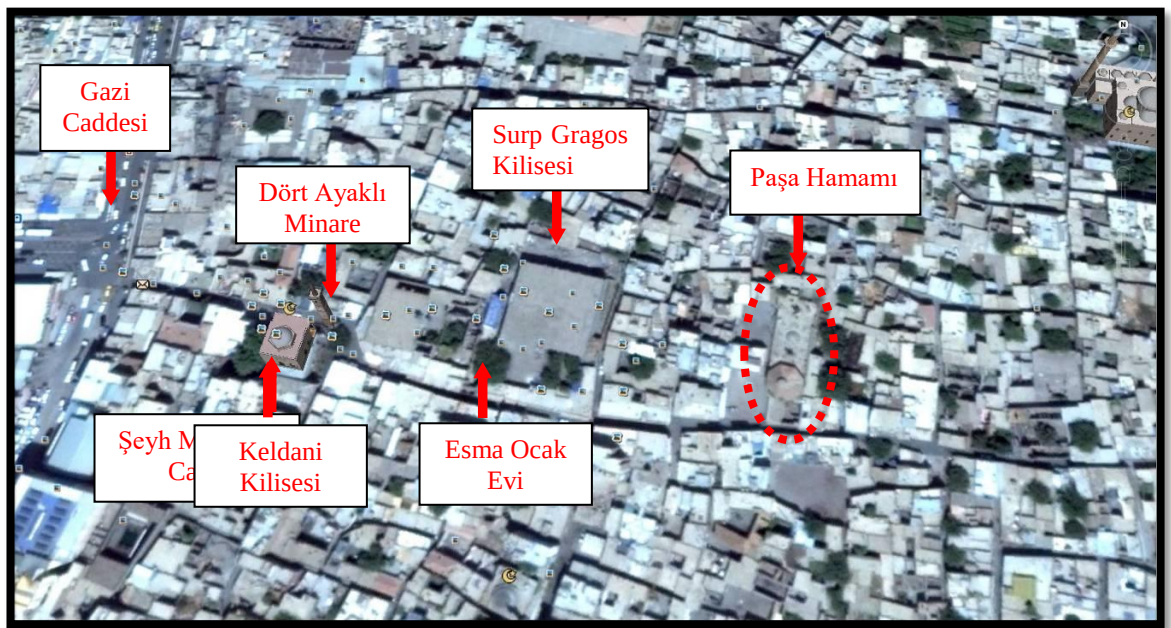
No	Adı	Adres	Pafta	Ada	Parsel	Kurul Kararı	Türü
1	Çardaklı Hamamı	Dabanoğlu Mah. Nar Sok. No:4-2	38	162	1	19.01.1980/A/2082 (25.11.2010/3528)	I.Grup
2	Deve (Deva) Hamamı	Abdaldede Mah. Deve Hamama Sok. No:5	19	398	3	19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	I.Grup
3	Melik Ahmet Paşa Hamamı	Ziya Gökalp Mah. Melik Ahmet Paşa Cad. No:63	9	423	42	19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	I.Grup
4	Kadı Hamamı	İskender Paşa Mah. Palu Sok	2	135	24	19.01.1980/A/2082 (25.11.2010/3528)	I.Grup
5	Vahapağa Hamamı	İnönü Mah. Telgrafhane Sok. No:2	3	148	26	19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	I.Grup
6	Paşa Hamamı	Özdemir Mah. Yeni Kapı Sok. No:5	45	216	27	19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	I.Grup

Şekil 4. 4. Suriçi'ndeki Hamamların Konumu (Diyarbakır Valiliği İnteraktif Harita)

4.2. Yapının Konumu

Paşa (Behram) Hamamı, Diyarbakır İli, Sur İlçesi'nin güneydoğu diliminde kendisiyle aynı adı taşıyan Paşa Sokağı ile Yeni Kapı sokağının kesiştiği bölgede yer alır. Behram Paşa tarafından 1564-1567 yılları arasında yaptırıldığı Beysanoğlu tarafından bildirilen Hamama Gazi Caddesi'nden, Tarihi Dört Ayaklı Minare'nin bulunduğu Yeni Kapı Sokak'tan ulaşım sağlanır. Hamamın yakın çevresinde birçok tarihi eser bulunmaktadır. Bunlar; Şeyh Muttahar Cami, Dört Ayaklı Minare, Surp Gragos Ermeni Kilisesi, Esmâ Ocak Evi ve Kurşunlu Cami'dir (Şekil 4.5).

Şekil 4. 5. Paşa Hamamının konumunu gösteren uydu görüntüsü (2015)

4.3. Yapının Tarihçesi

Halk arasında "Paşa Hamamı" olarak bilinen "Behram Paşa Hamamı", Behram Paşa Vakfı'ndan olup inşa kitabesi bulunmamaktadır. Metin Sözen, Behram Paşa Cami'nin yapım tarihi göz önüne alınırsa en geç 16. yy'ın üçüncü çeyreği içinde yapılmış olduğunu ileri sürmektedir (Sözen, 1971) (Beysanoğlu, 1990) ise hamamın 1564-1567 tarihleri arasında inşa edildiğini söyler.

Diyarbakır'daki Osmanlı Dönemi eserlerinden en önemlilerinde biri olan Behram Paşa Cami kitabesine göre Behram Paşa tarafından 980/1572 yılında yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eseri olan bu cami, Suriçi Bölgesinde Ziya Gökalp

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Mahallesi'nde bulunmakta olup, kare planlı, kubbeli, kâgir bir yapıdır (Tuncer, 1996). İki sıra revaklı son cemaat yerine sahip olan Cami bezemeleri ile Diyarbakır camileri arasında tek örnektir. 1571–72 (972) tarihli Behram Paşa Vakfıyesi'nde gösterilen bu hamam ve birçok gayrimenkullerden elde edilen gelirlerle müteveli, kâtip, nazır, cabi, imam, 4 müezzin, şeyh, duaguy, 30 cüzhan, 2 ferraş ve 10 aşırhanın ücretleri ödenmekte idi (VGMA. 616 nolu defter).

Behram Paşa Vakfı'nın gelir ve gider durumu; Vakıflar İdare Meclisi'nin 9.2.1945 gün ve 135/129 sayılı kararı ile Türk Lirası cinsinden belirlenmiş olup bu karar doğrultusunda 3 yıllık gelir ortalamasının 3566 TL olduğu, bu ücretin, vergi, tamir, ısınma, aydınlanma gibi masraflar için harcanması kararlaştırılmıştır (VGMA. 616 nolu defter).

Evliya Çelebi, Behram Paşa hamamdan şöyle bahsetmiştir;

"Bu paşa-yı zîşanun aslı Gazzevî olmağile Arabistan'da gördüğü bir hammâm-ı musanna' bina etmeğiçün Gazze ve Kudüs'den üstâd-ı kâmil bennâlar ve ruhâmkârlar getirdüp ve niçe yüz deve yük gûnâ-gûn somakî ve mermer ve yarekânî ve zenbûrî seng-i ebrîler ge-urJup bu hammâna döşemiş. Hakka ki bir hammâm-ı ibretnümâ etdirmiş kim misli meğer Şam'da Defterdar hammâmı ola yâhûd diyâr-ı Mısır'da Menfelût şehrinde Osman Beğ hammâmı ola..."

4.4. Yasal Durum

1564-1567 yıllarında inşa edilmiş olan, Özdemir Mahallesi (45 Pafta, 216 Ada, 27 Parsel), Yeni Kapı Sokak ve Paşa Hamamı Sokağı'nın kuzeydoğu köşesinde, 59 kapı numarasında bulunan Paşa Hamamı'nın, bugünkü sahibi ve bakımından sorumlu olan kuruluş, Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır (Diyarbakır Kültür Envanterleri 1, s.162). 196 envanter numaralı anıtsal yapı, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 19.01.1980 tarihinde, A2082 sayılı karar ile tescillenmiştir (EK NO:8). A2082 karar numaralı tescil fişinde, hamamın, Klasik Osmanlı Dönemine ait bir eser olduğu belirtilmiştir. Özgünlüğünü kaybetmediği, sıcaklık, soğukluk ve soyunmalık kısımlarından oluşan taş bir yapı olduğu, sıcaklık ve soyunmalık bölümlerinin üzerinin sekizgen kasnağa oturan bir kubbe ile örtülü olduğu, bu kubbenin üzerinde sekizgen sivri kemerli pencereleri olan aydınlık fenerinin yer aldığı ve kubbe üzerinin kiremit malzeme ile kaplandığı kayıt altına alınmıştır. Tescil fişinde korunma durumu orta

düzeyde olan yapıda rutubet sorunun bulunduğu belirtilmiş ve hamam olarak kullanılması önerilmiştir.

Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan edinilen 18.12.2009 tarihli 2764 sayılı karar numaralı tescil fişinde bahse konu yapıda korunma düzeyinin kötü olduğu yapıdaki hasarlardan rutubetin önem arz ettiği belirtilip, yoğun tahribatlar bulunduğu hamamın acilen onarılması gereken bir Osmanlı Dönemi eseri olduğu kayıt altına alınmıştır (EK NO: 8 ve EK NO: 9).

Suriçi bölgesinin kuzey batı kanadında bulunan Paşa (Behram) Hamamı, Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda, Sosyal-Kültürel Tesis Alanı olarak belirlenmiştir (EK NO:10). Sur içi Bölgesini, ulaşım açısından dört kanada bölen ana caddeler ve sokaklardan biri olan, Paşa Hamamı'nda giriş cephesinin bulunduğu Yeni Kapı Sokak, Diyarbakır Valiliği tarafından yürütülen “Yenikapı Sokak Sağlıklaştırma Projesi” kapsamında projendirilmiştir (EK NO:11).

Ayrıca Sur İlçesi sınırları içinde kalan yaklaşık 187 Ha alan “6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun” 2. Maddesine göre Bakanlar Kurulu'nca 22.10.2012 tarihinde “Riskli Alan” olarak kararlaştırılmış ve 04.11.2012 Tarih ve 28457 sayılı Resmi Gazetede ilan edilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından bu alan için “Master Plan” hazırlanmıştır (EK NO:12). Bu plan kapsamında Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nce, Sur içi sınırları içerisinde, kentsel dönüşüm faaliyetleri yürütülmekte olup “Deprem Riski Yüksek Yapıların” kamulaştırma ve yıkım işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma ile Suriçi Bölgesi'nin deprem riski altında bulunan yapılardan arındırılarak tarihi dokusunun ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

4.5. Arsaya Yerleşim ve Çevreyle İlişki

Tüm mekânlarıyla günümüze ulaşmış olan Paşa (Behram Paşa) Hamamı, çevresinde birçok anıtsal ve sivil mimarlık örneği bulunmasına rağmen; konumu, mimarisi, yoldan algılanan cephesi ve büyük kubbesiyle göze çarpar. Ancak yapının kuzeyinde ve güneyinde zamanla oluşan yeni yapılar, hamamın bu yönlerden algılanmasını engeller.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Beysanoğlu'na göre Behram Paşa tarafından 1564-1967 yılında yaptırılan Hamam, Diyarbakır'ın Sur İlçesi'nin güney doğu diliminde, kendisiyle aynı adı taşıyan Paşa Sokağı ile Yeni Kapı Sokağın kesiştiği noktada yer almaktadır. Gazi Caddesi'nden geçilerek girilen, tarihi Dört Ayaklı Minarenin bulunduğu Yeni Kapı Sokak'tan, hamama ulaşım sağlanır. Paşa Hamamı, Özdemiş Mahallesi Yeni Kapı sokak ve Paşa Hamamı Sokağının kuzey doğu köşesinde Pafta 45, Ada 216, Parsel 27'de bulunmaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4. 6. Paşa Hamamı Vaziyet Planı

4.6. Genel Tanım

Yapı tek hamam olarak tanımlanabilir. Yaklaşık 920m² boyutunda olan hamama Yeni Kapı Sokak ve Paşa Sokaktan erişim sağlanmaktadır. Güney cephesinin bulunduğu Yeni kapı sokakta yapının ana girişi bulunmaktadır. Buradan sivri kemerli bir kapıdan avlu mekânına erişim sağlanır. Paşa Hamam Sokağına bakan Batı Cephesinde ise Kadınlar girişi ve Külhan (Z18) girişi bulunmaktadır. Kadınlar girişi; bazalt hatlı geçilerek açılan yerden 107 cm yüksekliğindeki bir kapıdan Soğukluk (Z08) bölümüne açılmaktadır.

Hamam tek kütleden oluşur. Ana girişi Yeni Kapı Sokak'ta bulunur. Paşa Hamam Sokağı'nda ise mevcut halinde kapatılmış olan kadınlar girişi ve Külhan (Z18) mekânına giriş bulunur. Paşa Hamamı'nın Yenikapı Sokak ve Paşa Hamam Sokak arasında kesişen bölümünde avlu vardır. Yapı; avlu, soğukluk, ılıklik, sıcaklık, su deposu ve külhan birimlerinden oluşur. Avlunun kuzey batısında, tuğla malzeme örülerek inşa edilmiş ek bir bölüm bulunmaktadır. Burada iki oda bulunur. Hamamın soğukluk birimindeki bir pencerenin kapıya dönüştürülmesiyle oluşturulmuş yeni geçitle, ek bölüme geçiş sağlanır. Yapının özgün halinde bulunmayan ve tamamen sonradan eklenmiş olan bu bölümdeki mekânların birine avludan, birine de soğukluktan girilir. Bu birimlerin ihtiyaç duyulduğu için sonradan eklendiği ve hamamın müştemilatı olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir.

Soğukluk (Z04) mekânının iki girişi vardır. Girişlerin biri kuzey cephesindeki Avludan (Z01) diğeri ise batı cephesindeki Paşa Hamam Sokak'tan sağlanır. Bu girişin aynı zamanda kadınlar girişi olduğu düşünülmektedir. Soğukluk (Z04) mekânında nitelikli dönem eklentisi olarak kabul edilen ve 19.yy'da yapıya eklendiği düşünülen ahşap şirvan bulunur. Ahşap merdivenle erişimi sağlanan şirvan 10 kabinden oluşmaktadır.

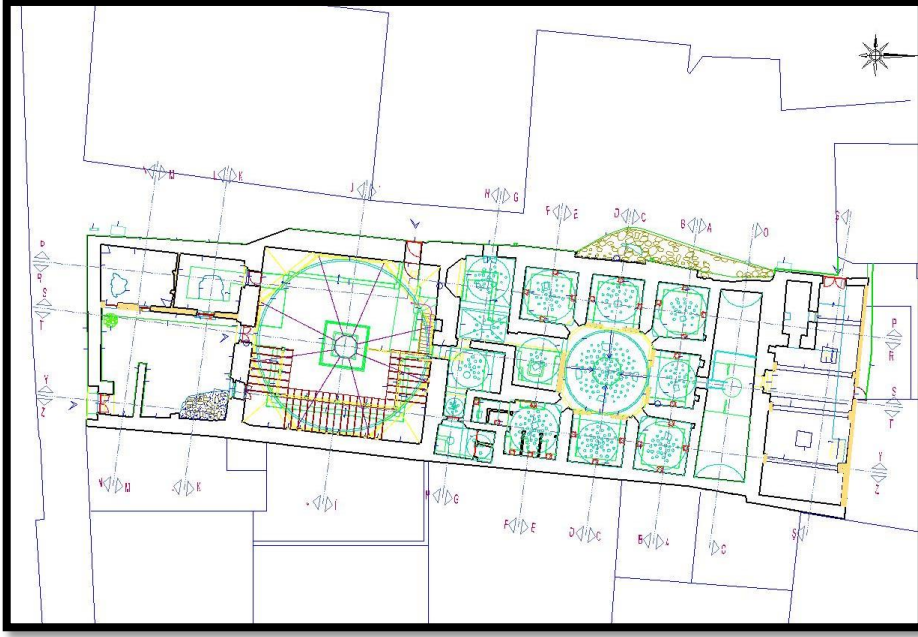
Soğukluktan (Z04), arkasındaki Ilıklık (Z07) ve Helâya (Z06) geçişi sağlayan aralık mekânına bağlanır. Aralık (Z05) bölümünün doğu duvarında 2 kabinden oluşan Helâ (Z06) birimine geçiş dar bir holle sağlanır. Batı duvarındaki bir kapı aracılığıyla ise Ilıklık (Z07) mekânına ulaşılır. Bu birimde özgün halinin dışında müdahale yapılarak Paşa Hamam Sokağa pencere açılarak sokakla ilişkilendirilmiştir. Ilıklık (Z07) mekânından Sıcaklık (Z08) mekânına geçiş bir eyvanla sağlanmaktadır. Yapının kütsel olarak en büyük bölümü olan Sıcaklık (Z08), göbek taşının bulunduğu orta alanın, 4 adet eyvan 4 adet halvet mekânlarının çevrenmesiyle oluşturulmuştur. Su deposu (Z17), sıcaklık mekânının kuzeyinde bulunan Eyvan (Z12) mekânıyla bir pencere aracılığıyla ilişkilendirilmiştir. Mevcudunda değişikliğe uğramış olan Külhan (Z18) mekânına giriş ise sadece Paşa Hamam Sokaktan yapılmaktadır.

Paşa Hamamına toplam alanı yaklaşık olarak 920 m² dir.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

4.6.1. Mimari Mekân Özellikleri

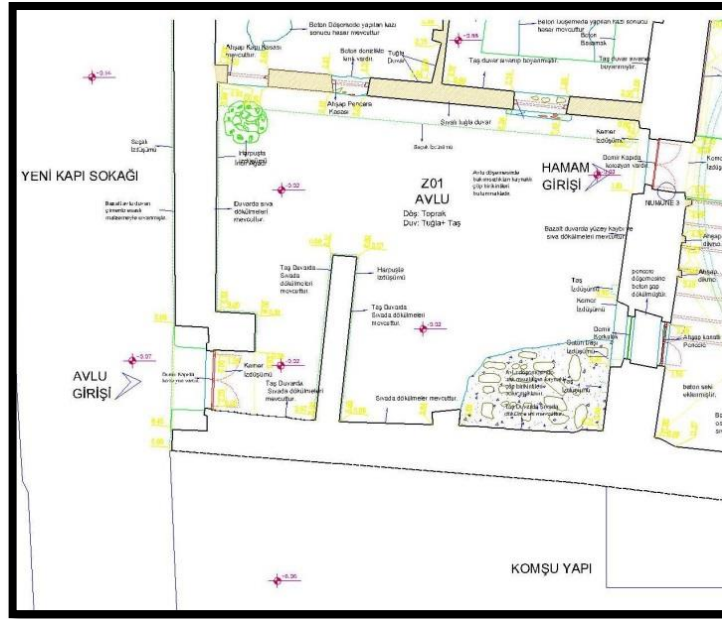
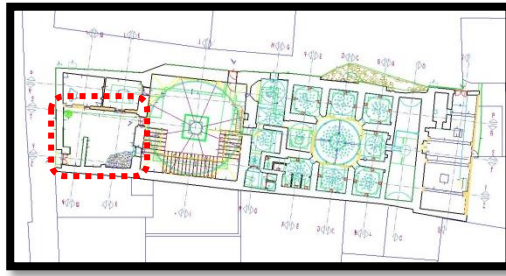
Bu bölümde Paşa Hamamı'nın plan düzenini oluşturan mekânlar incelenmiştir(Şekil 4.7).

Şekil 4. 7. +1.35 Kot Planı

4.6.1.1. Avlu (Z01)

Avlu (Z01) girişi güney cephesinde bulunmaktadır. Yenikapı Sokak'tan açılan sivri kemerli bir kapıyla avluya erişim sağlanır. Sokak kodu ile avlu kodu aynıdır. Yapılan onarımlarla avlunun büyüldüğü tahmin edilmektedir (Şekil 4.8). Sokaktan avlunun görülmemesi için giriş kapısından 220 cm uzaklıkta avlunun doğu duvarına 51 cm kalınlığında 354 cm uzunluğunda ve 260 cm yüksekliğinde taş duvar örülmüştür (Şekil 4.9). Bu duvarın örülmesindeki amaç Avlunun (Z01) mahremiyetini sağlamaktır. Avlunun batısına daha sonradan eklenen Z02 ve Z03 birimleri bulunmaktadır. Tuğla malzemeden örülerek oluşturulan bu mekânlar, Avlunun Güney cephesinde bulunan Soğukluk (Z04) bölümünün cephesinin batı kısmının dönüştürülmesiyle fonksiyon verilmiştir. Avlunun (Z01) güney duvarında ise Hamam'ın ana mekânlarının girişi olan Soğukluk (Z04) bölümü vardır. Soğukluk (Z04) bölümünün avluya bakan sivri kemerli bir adet kapısı bir adet penceresi bulunmaktadır (Şekil 4.10).

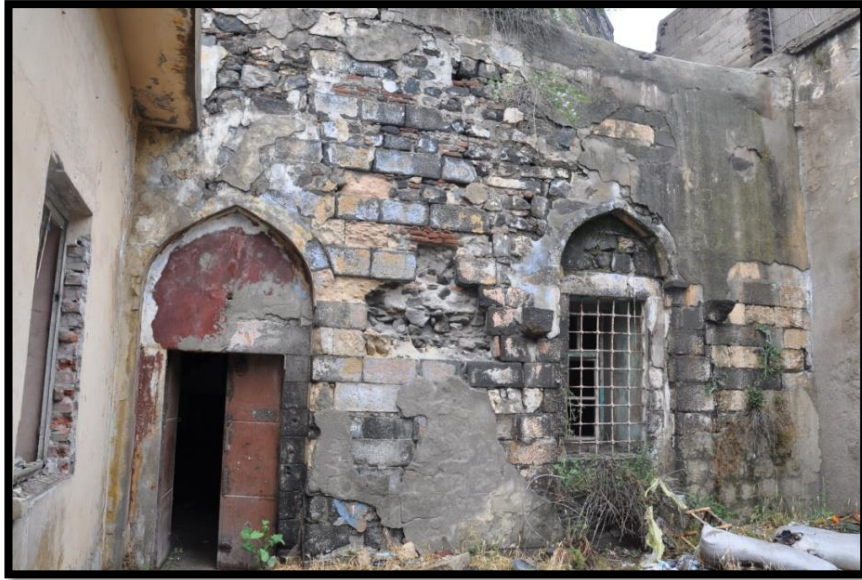
Şekil 4. 8. (Z01) Avlu Mekânı

Yapının zemin döşemesi, geçmiş yıllarda özgün malzemesine uygun olmayan onarımlar geçirmesinden kaynaklı değişime uğramıştır. Özgün halinde bazalt olan avlu döşemesi yapılan onarımlarda mozaik malzeme ile değiştirilmiştir. Hamamının bakımsızlıktan ve yıllardır kullanılmamasından kaynaklı; avlu duvarında taş ve sıva dökülmeleri, incir ağacı gibi bitki gelişimleri, zeminde toprak ve çöp birikintileri mevcuttur.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4. 9. (Z01) Avlu Mekânı (2013)

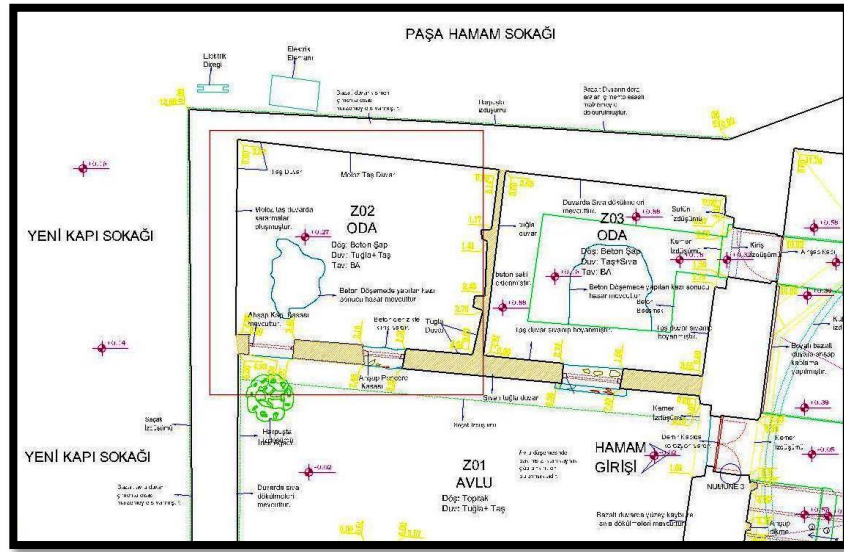
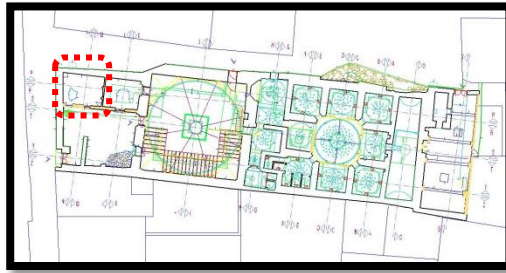

Şekil 4. 10. (Z01) Avlu Mekânı (2013)

4.6.1.2. Oda (Z02)

Yapıya daha sonradan ihtiyaçtan ötürü eklendiği düşünülen bu birim 490x375 cm boyutundadır (Şekil 4.11). Avludan (Z01) 25 cm'lik bir kot artışıyla ulaşılan mekânın sonradan oluşturulan güney ve doğu duvarlarının malzemesi tuğladır (Şekil 4.12). Batı ve kuzey duvarları ise avlu duvarıdır ve taş malzemeden örülmüştür (Şekil 4.13). Kat yüksekliği 380 cm olan mekânının betonarme olan tavan döşemesi 21 cm'dir. mekânın döşemesi Avlu zeminine mozaik dökülerek yükseltilmiştir. Yapının

kullanılmamasını fırsat bilen kişilerce kazı yapılarak döşemesinde derin çukurlar oluşturulmuştur. Bu oluşan çukurlar da toprak malzemeye kapatılmaya çalışılmıştır. Duvarları ve tavanı sıvasız olan odada, doğa etkisiyle oluştuğu düşünülen nemlenmeler ve tuzlanmalar mevcuttur. Bazalt duvarların derz araları onarımlar esnasında çimento esaslı malzemeye değiştirilmiştir. Avludan (Z01) erişimi sağlayan ahşap giriş kapısı, ahşap pencere ve lokma şebeke demir korkuluğu yapının kullanılmamasından kaynaklı söküldüğü tahmin edilmektedir. Oda girişinde incir ağacı gelişmiştir. Bu da yapı duvarında çatlakların oluşmasına neden olmuştur.

Şekil 4. 11. (Z02) Oda Mekânı

Şekil 4. 12. (Z02) Odanın Avludan görünümü (2013)

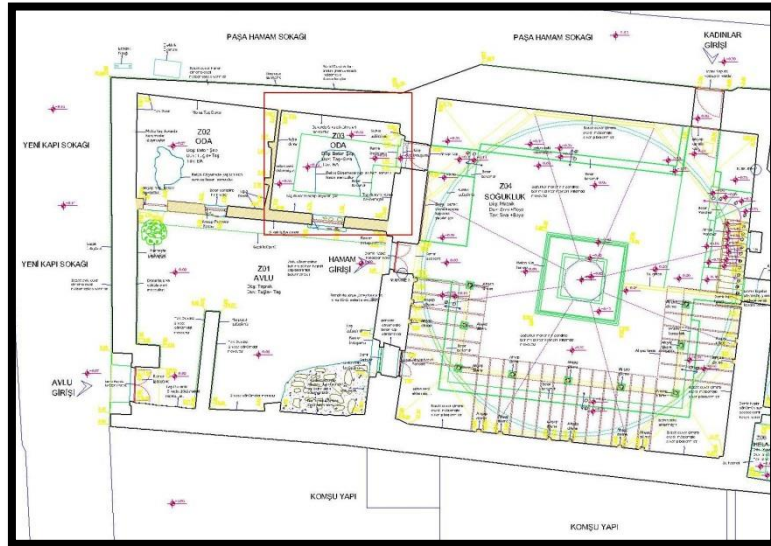
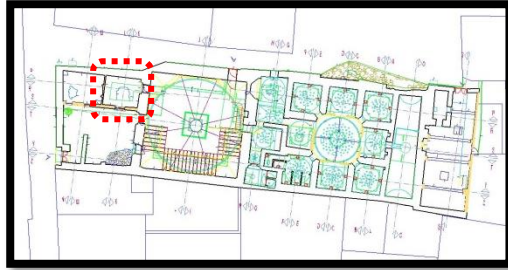

Şekil 4. 13. (Z02) Odanın iç görünümü (2013)

4.5.1.3. Oda (Z03)

Soğukluk (Z01) mekânının giriş kapısının solundaki pencerenin değiştirilmesiyle oluşturulan ahşap kapıdan odaya erişim sağlanmaktadır (Şekil 4.16). Sonradan tuğla örülerek Z02 ile Z04 mekânları arasında oluşturulan bu mekân 436x360 cm boyutundadır (Şekil 4.14). Mekâna erişim sadece soğukluktan sağlanır (Şekil 4.15). Avlu (Z01) döşemesinden 20 cm yüksekte olan bu mekânın doğu, batı ve güney duvarlarında 77 cm genişliğinde 60 cm yüksekliğinde beton sekiler bulunmaktadır. Mozaik olan zemin döşemesi yapılan kazılardan dolayı tahrip edilmiştir. Oluşan çukur

ise toprakla kapatılmaya çalışılmıştır. Odanın (Z03) kuzey duvarında bulunan ve özgünü pencere olan yapı elemanının iki tarafında bulunan sütuncelerde; yüzey kayıpları, kırılmalar ve taş kayıpları oluşmuştur. Odanın (Z03) doğu duvarındaki pencere kasası ve lokma şebeke demir korkuluk yapının kullanılmasından kaynaklı söküldüğü tahmin edilmektedir. Duvarları sıvanıp boyanan mekânın duvarında, sıva ve boya dökülmeleri, duvar taşlarında oynamalar, derz boşalmaları, yosunlaşma gibi hasarlar mevcuttur.

Şekil 4. 14. (Z03) Oda Mekânı

Şekil 4. 15. (Z03) Odanın iç görünümü (2013)

Şekil 4. 16. (Z03) Oda (2013)

4.6.1.4. Soğukluk (Z04)

Hamamın en yüksek ve sokaktan fark edilir olan bu mekânına erişim 2 noktadan olmaktadır. Ana girişi kuzey duvarındaki avlu (Z01) ile bağlantı sağlanan 110 cm genişliğindeki sivri kemerli kapısından (Şekil 4.18). Diğer girişi ise batı duvarındaki Paşa Hamam Sokağı'yla bağlanan yol kotunun da yükselmesinden kaynaklı, iyice basık kalan düz lento taşlı, 110 cm genişliğindeki kadınlar girişi kapısıdır (Şekil 4.19, 4.23).

1185x1185 cm boyutundaki kare formu mekân özgünlüğünü korumaktadır (Şekil 4.17). Mekânın güney duvarında 88 cm genişliğinde Z05 mekânına açılan kemerli bir kapı bulunmaktadır. Kuzey duvarında ise Z03 mekânına geçiş için pencereden dönüştürülen kapı ve Avlu (Z01) giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.20). Z03 mekânına geçiş için 15 ve 20 cm rıht yüksekliğinde 2 beton basamak kullanılmıştır. Yapının bütün duvarlarına 55 cm yüksekliğinde beton seki eklenmiştir. Sekilere erişimi kolaylaştırmak amacıyla 15 cm yüksekliğinde beton basamaklar eklenmiştir.

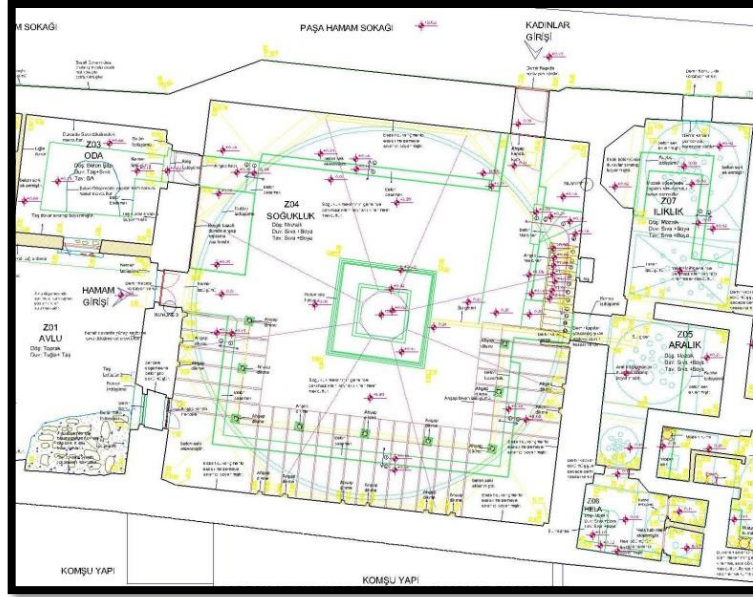
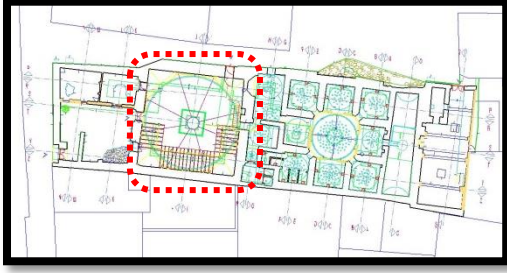
Mekânın orta kısmında serinleme amacıyla yapıldığı düşünülen, karşılaştırmalı çalışmalar sonucu elde edilen veriler ile özgününde daire formu olduğu düşünülen havuz değiştirilerek yerine kare formu ve özgün halinden daha büyük bir beton havuz eklenmiştir (Şekil 4.21).

Soğukluk (Z04) mekânının doğu, kuzey ve güney cephelerinde bulunan U formu ahşap şirvan, nitelikli bir dönem ekidir (Şekil 4.24). Ahşap şirvana mekânın güney duvarında bulunan 4 adet beton basamak ve 12 adet ahşap basamak olmak üzere toplamda 16 basamakla erişilir (Şekil 4.22). Soğukluğun (Z04) zemin kotundan 300cm

yüksekte bulunan Şirvanda 5 cm kalınlığında ahşap bölücü elemanlarla oluşturulan 10 adet kabin bulunmaktadır. 1 nolu kabin 153x195cm, 2 nolu kabin 179x194 cm, 3 nolu kabin 270x173 cm, 4 nolu kabin 192x 176 cm, 5 nolu kabin 177x176 cm, 6 nolu kabin 178x180, 7 nolu kabin 185x181 cm, 8 nolu kabin 157x266 cm, 9 nolu kabin 159x130cm, 10 nolu kabin 158x118 cm boyutundadır. Şirvanın 77 cm genişliğinde balkonu vardır. Balkonun bir yüzünde ahşap kabinler bir yüzünde ise ahşap korkuluklar vardır. Ahşap şirvanın taşıyıcı sistemi duvara monte edilmiş 12 adet, saçak kısmında bulunan 9 adet olmak üzere 10x10 cm ebadında ahşap direk ve bunları birbirine bağlayan 10x10 cm ebadındaki ahşap aşıklardan oluşmaktadır. Şirvanın alt kısmındaki ahşap direklerin arasında aynalıkların izi vardır.

Yüksekliği 640 cm olan duvarlarda sadece güney duvarında 1 adet pencere bulunmaktadır. Bütün duvarın yüzeylerinde, kemer altına kadar olan yüksekliğe kadar 5 cm kalınlığında mozaik sıva yapılmıştır. Kalan diğer yüzeylerinde ise 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeye sıva yapıp boyanmıştır. 575 çapında olan tuğla kubbenin yüksekliği 505 cm'dir. Kubbe dışarıdan sekizgen formda tamamlanmıştır. İç kısımları sıvalı olan tuğla kubbenin çatı örtü malzemesi kiremittir. Sıvanıp boyanmış olan tuğla kubbede 4 adet sivri kemerli pencere bulunmaktadır. Pencerelerden doğu kısmındaki pencere taş malzemeye, kuzey kısmındaki pencere ise tuğla malzemeye kapatılmıştır. Kubbenin üstünde bulunan fenerin yüksekliği ise 280 cm'dir. Fener içten dairesel formdayken dışarıda kubbeyle uyumlu olarak sekizgen inşa edilmiştir. Üzerinde 4 adet sivri kemerli pencere bulunmaktadır.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4. 17. (Z04) Soğukluk Mekânı

Şekil 4. 18. (Z04) Soğukluğun Avludan (Z01) görünümü(2013)

Şekil 4. 19. (Z04) Soğukluğun Paşa Hamam Sokağından görünümü (2013)

Şekil 4. 20. (Z04) Soğukluk Mekânının iç görünümü (2013)

Şekil 4. 21. (Z04) Soğukluk Mekânında bulunan eklenti havuz (2013)

Şekil 4. 22. (Z04) Soğukluk Mekânının genel görünüşü

Şekil 4. 23. (Z04) Soğukluk Mekânına ait genel görünümü (2013)

Şekil 4. 24. (Z04) Soğukluk Mekânında bulunan Şirvan (2013)

4.6.1.5. Aralık (Z05)

Soğukluk (Z04) mekânından kemerli bir kapıyla ulaşılan Aralık (Z05) 364cm x 270 cm boyutundadır (Şekil 4.25). Dökme mozaik olan zemin döşemesinde 48x51 cm boyutlarında kare formlu su gideri oluşturulmuştur. Soğukluk (Z04) biriminde bulunan havuzun suyu, 10 cm genişliğinde bir su gider yolu ile aralık mekânının zemininde sonradan oluşturulan gidere aktarılmaktadır. Mekânın üstü 124 cm yarıçapında kubbe ile örtülmüştür. Özgün malzemesi tuğla olan kubbe sıvanıp boyanmıştır. Kubbe üzerinde çeşitli boyutlarda, en küçüğü 5,30 cm yarıçapında en büyüğü ise 23,42 cm yarıçapında olmak üzere 18 adet fil gözü bulunmaktadır (Şekil 4.27). Fil gözlerinin bir kısmı çatı döşemesine onarımlar esnasında beton şap dökülmesinden dolayı

kapanmıştır. Aralık (Z05) biriminin kuzey duvarına 63 cm yüksekliğinde bir beton seki eklenmiştir. Mekânın batı duvarı Ilıklık (Z07) kısmına açılırken, doğu duvarı 143 cm genişliğinde 191 cm uzunluğunda üstü kubbe ile örtülü bir hol yardımıyla helâların (Z06) bulunduğu birime açılır (Şekil 4.26). Helâya (Z06) geçiş koridorunun üst örtüsü olan kubbenin yarıçapı 60 cm'dir ve kubbede hepsi beton şap ile kapatılmış en küçüğü 3,32 cm yarıçapında en büyüğü ise 7,56 cm yarıçapında 14 adet fil gözü bulunmaktadır.

Şekil 4. 25. (Z05) Aralık Mekâmı

Şekil 4. 26. (Z05) Aralık Mekanı genel görünüm (2013)

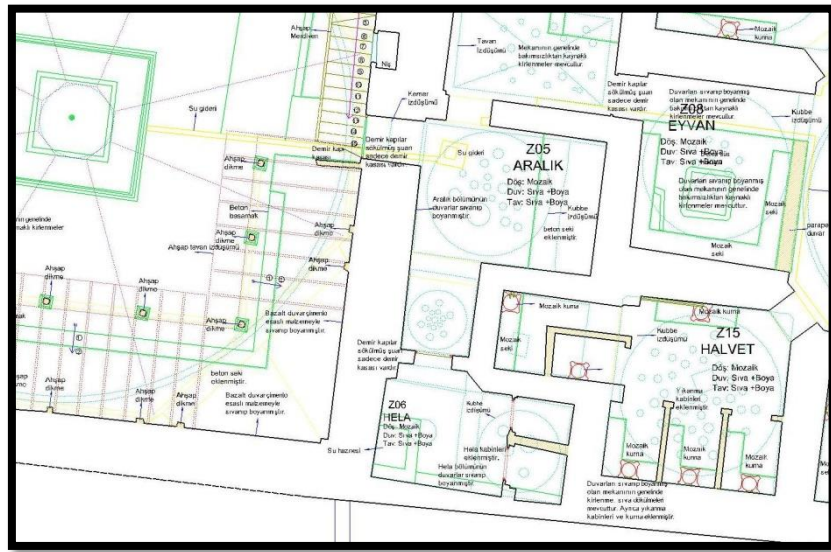
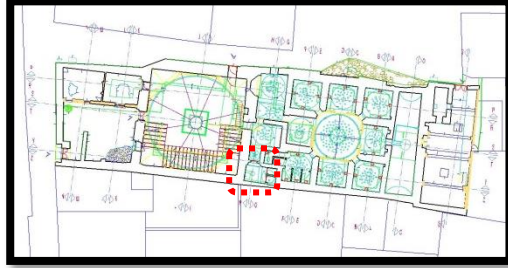

Şekil 4. 27. (Z05) Aralık Mekanına ait kubbe (2013)

4.6.1.6. Helâ (Z06)

Aralık biriminden erişimin sağlandığı bu mekânın kapısı 75 cm genişliğindedir. Hela (Z06) zemin kotu olarak, aralıktan (Z05) 24 cm daha yüksektedir. Özgün hali değiştirilen mekânın kuzey duvarına 2 adet helâ kabini, güney doğu duvarına ise bir adet su haznesi eklenmiştir (Şekil 4.28). Helâ kabinlerinden batı duvarına bitişik olanı 115x82 cm, doğu duvarına bitişik olanı ise 108x100 cm boyutlarındadır (Şekil 4.28 - 4.30). Döşemeden 68 cm yüksekliğinde 21 cm genişliğinde tuğla duvar örülerek yapılan su haznesinin iç genişliği 78x62 cm'dir. Mekânın döşemesi mozaiktir. Tavan 2 kubbe ile örtülmüştür. Su haznesinin bulunduğu alanı örten kubbede 25,46 cm yarıçapında büyük

bir pencere, kabinlerin bulunduğu alanı örten 83 cm yarıçaplı kubbede ise en küçüğü 9,52 cm yarıçapında en büyüğü ise 17,55 cm yarıçapında 4 adet fil gözü bulunmaktadır (Şekil 4.31, 4.32).

Şekil 4. 28. (Z06) Hela

Şekil 4. 29. (Z06) Hela(2013)

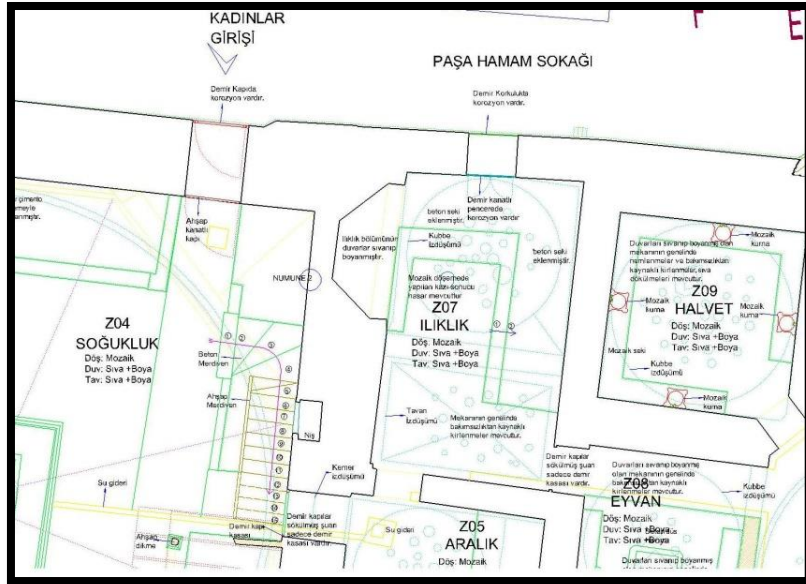
Şekil 4. 30. (Z06) Hela Kabinleri (2013)

Şekil 4. 31, Şekil 4.32. (Z06) Hela mekânının çatı örtüsü (2013)

4.6.1.7. Ilıklık (Z07)

Dikdörtgen formlu olan bu mekân 331x583 cm boyutundadır (Şekil 4.33). Mozaik döşemede kazı yapılmasından kaynaklı tahribatlar oluşmuştur. Mekânın kuzey, batı ve güney duvarına beton seki eklenmiştir. Ilıklık (Z07) mekânının zemin kotundan 75 cm yükseklikte bulunan bu sekiye ulaşmak için rıht yüksekliği 30 cm olan beton basamak eklenmiştir (Şekil 4.34). 80 cm kalınlığında olan batı duvarında, 96 cm genişliğinde, özgün olmayan bir pencere bulunmaktadır. Ilıklık (Z07) mekânının 154 cm kalınlığında olan güney duvarında ise üst örtüsü kemerli geçen 250 cm genişliğinde bir niş bulunmaktadır (Şekil 4.35). Dikdörtgen planlı mekânda sekilerin bulunduğu alanın üstü 144 cm yarıçaplı bir kubbe ile örtülmüşken doğu duvarına yakın olan bölüm ise 180x300 cm boyutunda bir tonoz ile geçilmiştir. Kubbede en küçüğü 6 cm yarıçapında en büyüğü ise 17,45 cm yarıçapında 26 adet, tonozda ise en küçüğü 3,35 cm yarıçapında en büyüğü ise 10 cm yarıçapında 18 adet fil gözü ile bir adet 30x60 boyutunda pencere bulunmaktadır (Şekil 4.36).

Şekil 4. 33. (Z07) Ilıklık mekânı

Şekil 4. 324. (Z07) Ilıklık mekânı (2013)

Şekil 4.35. (Z07) Ilıklık Mekânı (2013)

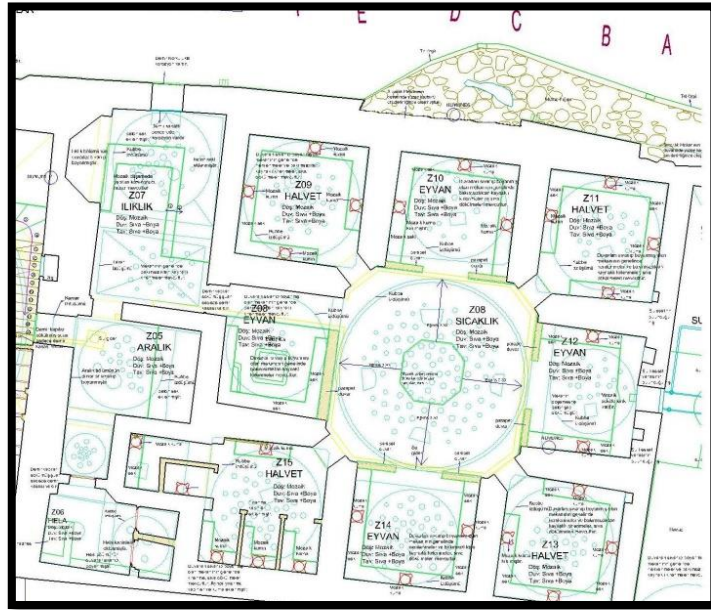
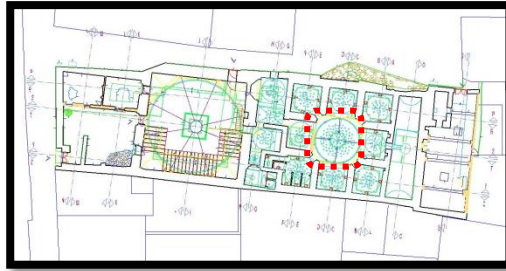

4.36. (Z07) Ilıklık Mekânının Kubbesi(2013)

4.6.1.8. Sıcaklık (Z08)

Ilıklık (Z07) biriminden sıcaklık mekânına erişim 80 cm genişliğinde düz lentolu kapıdan sağlanmaktadır. Sıcaklık (Z08) zemin kotu, ılıkık zemin kotundan 8 cm daha yüksektedir. Kare formlu olan bu mekân 571x575 cm boyutundadır (Şekil 4.37). Mekân 645 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın ortasında sekizgen mozaik malzemeden yapılmış göbek taşı yer almaktadır (Şekil 4.38). Göbek taşı zeminden 45 cm yüksekliktedir. Göbek taşından su gider noktalarına % 3.30 eğim verilerek suyun gider yönü sağlanmıştır. Kare planlı olan sıcaklık mekânın üst örtüsü 280 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş yerden 165 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Bu mekânın kubbesinde fil gözlerinin sayısı diğer mekânların kubbesinde bulunan fil gözlerinden daha fazladır. Kubbede en küçüğü 4,5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 9,5 cm yarıçapında, 90 adet fil gözü ile 4 adet 64x50 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.39). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeyle sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda yer yer kılcal çatlaklıklar, sıva dökülmeleri ve nemlenme oluşmuştur. Kubbede atmosferik etkilerden kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur. Sıcaklık mekânının doğu, batı, güney ve kuzeyinde 4 adet eyvan yer almaktadır. Eyvanların köşelerinde ise 4 adet halvet bulunmaktadır. Eyvanlara yerden yüksekliği 370 cm olan sivri kemer açıklıktan, halvetlere ise yerden yüksekliği 165 cm olan yarım daire kemerli kapıdan geçiş sağlanmaktadır. Eyvan birimleri; Sıcaklık (Z08) mekânından yerden 50 cm

yükseklğinde olan tuğla parapet duvarlar ile ayrılmıştır. Tuğla parapet duvarlarının üzerinde mozaik harpuşa bulunmaktadır.

Şekil 4. 37. (Z08) Sıcaklık Mekanı

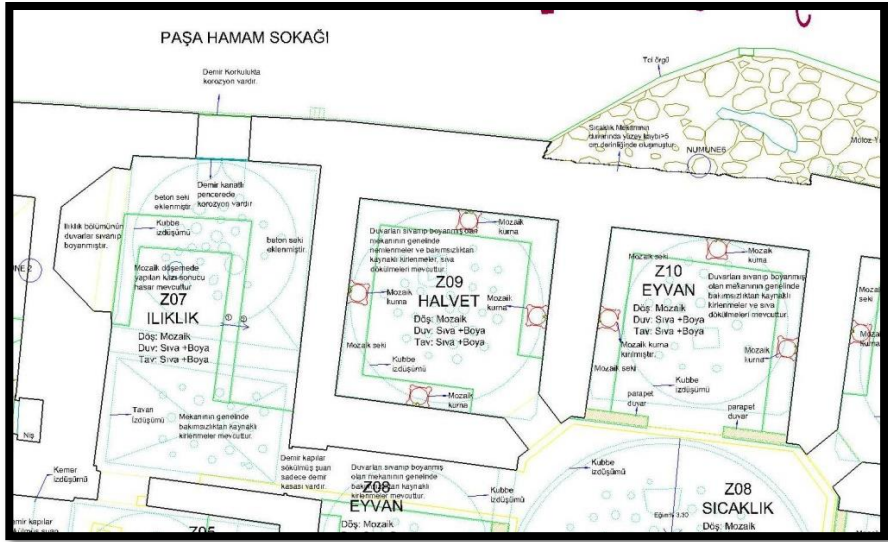
Şekil 4. 38. (Z08) Sıcaklık mekânında bulunan göbek taşı (2013)

Şekil 4. 39. (Z08) Sıcaklık Mekanının tavan görünümü (2013)

4.6.1.9. Halvet (Z09)

Sıcaklık (Z08) biriminin güney batısında bulunan, Halvet (Z09) mekânına erişim yerden 165 cm olan yarım daire kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kare formlu olan bu mekân 352x352 cm boyutundadır (Şekil 4.40). Mekân 537 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğla malzemeden oluşmaktadır. Mekânın zemin döşemesi kapıya doğru %2 eğimlidir. Dört duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde duvar boyunca uzanan mozaik sekiler ve her duvarda 35x35 cm boyutunda dört adet mozaik kurna bulunmaktadır (Şekil 4.41). Kare planlı olan halvet mekânın üst örtüsü 170 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeğe geçiş yerden 383 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 5,5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 9,5 cm yarıçapında, 26 adet fil gözü ile 1 adet 50x24 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.42). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeye sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

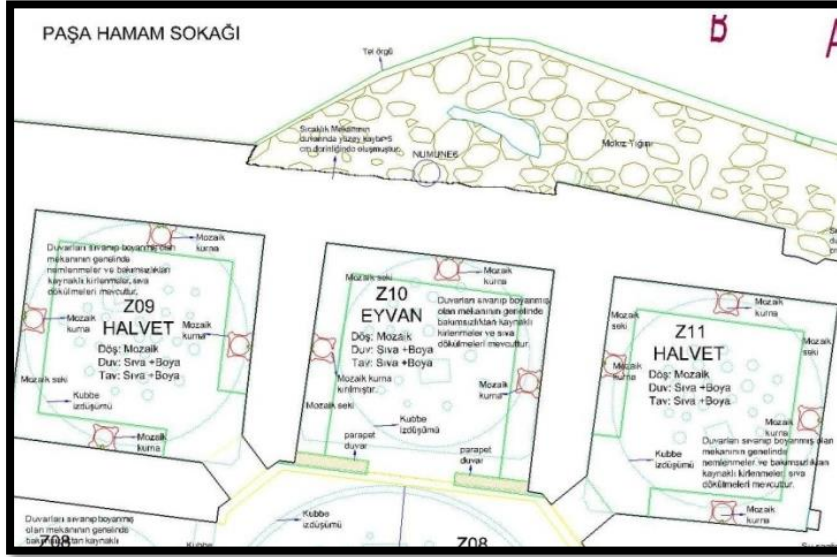
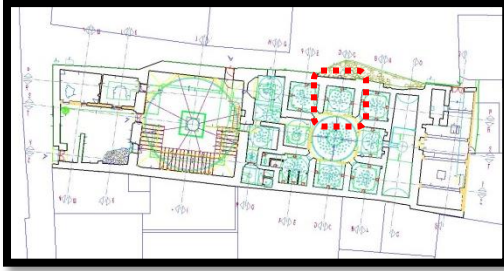

Şekil 4. 342. (Z09) Halvet Mekânının tavanı (2013)

Sıcaklık (Z08) biriminin, batısında bulunan Eyvan (Z10) mekânına erişim, yerden yüksekliği 370 cm olan sivri kemer açıklıktan sağlanmaktadır (Şekil 4.43). Sıcaklık (Z08) mekânı ve eyvan bölümlerini birbirinden, yerden 50 cm yükseklikte parapet duvarlar ayırmaktadır. Kare formulu olan bu mekân 348x357cm boyutundadır (Şekil 4.44). Mekân 516 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın zemin döşemesi kapıya sıcaklık mekânına doğru % 2 eğimlidir. Kuzey, Güney ve Batı duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde duvar boyunca uzanan mozaik sekiler ve her duvarda 35x35 cm boyutunda üç adet mozaik kurna bulunmaktadır. Kare planlı olan eyvan mekânın üst örtüsü 144 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeğe geçiş yerden 381 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 9 cm yarıçapında, 22 adet fil gözü ile 1 adet 37x65 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.45). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeye sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

Şekil 4. 353. (Z10) Eyvan Mekânı

Şekil 4. 36. (Z10) Eyvan Mekânı (2013)

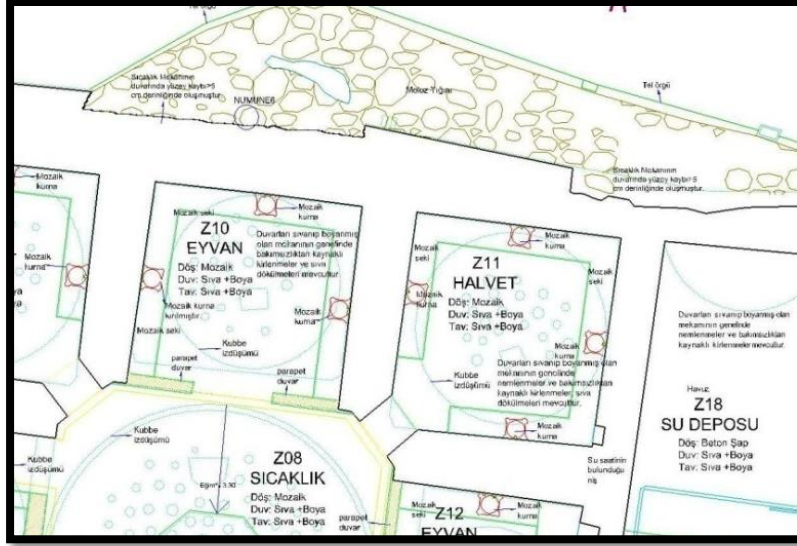
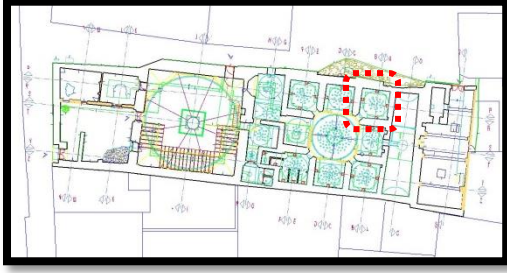

Şekil 4. 45. (Z10) Tavan Görünümü (2013)

4.6.1.11. Halvet (Z11)

Sıcaklık (Z08) biriminin, Kuzey Batısında bulunan Halvet (Z11) mekânına erişim yerden 167 cm olan yarım daire kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kare formulu olan bu mekân 350X344 cm boyutundadır (Şekil 4.46). Mekân 474 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın zemin döşemesi kapıya doğru %2 eğimlidir. Dört duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde duvar boyunca uzanan mozaik sekiler ve her duvarda 35x35 cm boyutunda dört adet mozaik kurna bulunmaktadır (Şekil 4.47). Kare planlı olan halvet mekânın üst örtüsü 160 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş yerden 345 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 6 cm yarıçapında, en büyüğü ise 9,5 cm yarıçapında, 22 adet fil gözü ile 1 adet 37x35 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.48). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeyle sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4. 46. (Z11) Halvet Mekânı

Şekil 4. 377. (Z11) Halvet Mekânı(2013)

Şekil 4. 388. (Z11) Halvetin tavan görünümü(2013)

4.6.1.12. Eyvan (Z12)

Sıcaklık (Z08) biriminin, Kuzeyinde buluna Eyvan (Z12) mekânı kare formu ve 356x320cm boyutundadır (Şekil 4.49). Mekâna erişim yerden yüksekliği 376 cm olan sivri kemer açıklıktan sağlanmaktadır (Şekil 4.50). Sıcaklık mekânı ve eyvan bölümlerini birbirinden, yerden 50 cm yükseklikteki parapet duvarlar ayırmaktadır. Mekân 475 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın zemin döşemesi kapıya sıcaklık mekânına doğru %2 eğimlidir. Doğu, Batı ve Kuzey duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde duvar boyunca uzanan mozaik sekiler ve doğu ve batı duvarında 35x35 cm boyutunda iki adet mozaik kurna bulunmaktadır.

Eyvandan (Z12) Su deposuna (Z18) bakan bir pencere bulunmaktadır. Pencerenin yerden yüksekliği 83 cm, 100x98 cm boyutunda pencere mevcuttur. Eyvanın kuzey duvarında iki adet niş bulunmaktadır. Nişler su deposuna açılan pencerenin sağında ve solunda yer almaktadır. Pencerenin sağında bulunan niş 32x44 cm boyutunda, solunda bulunan niş ise 40x43 cm boyutundadır (Şekil 4.51).

Kare planlı olan eyvan mekânının üst örtüsü 124 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş yerden 345 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 8,5 cm yarıçapında, 21 adet fil gözü ile 1 adet 35x64 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.52). Mozaik sekide kırılmalar mevcuttur. Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

esaslı malzemeyle sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

Şekil 4. 399. (Z12) Eyvan Mekânı

Şekil 4. 50, Şekil 4.51. (Z12) Eyvan Mekânı (2013)

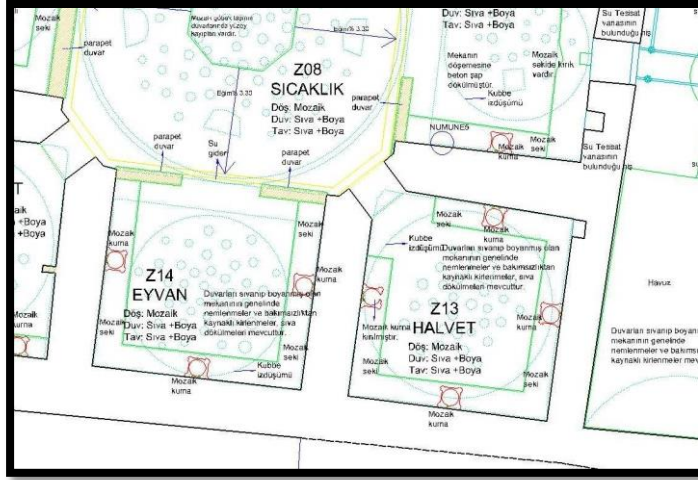
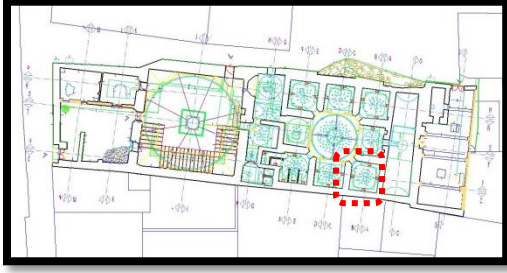

Şekil 4. 52. (Z12) Mekânına ait tavanına görünümü (2013)

4.6.1.13. Halvet (Z13)

Sıcaklık (Z08) biriminin, kuzeydoğusunda bulunan Halvet (Z13) mekânına erişim yerden 167 cm olan yarım daire kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kare formulu olan bu mekân 349x343 cm boyutundadır (Şekil 4.53). Mekân 475 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın zemin döşemesi kapıya doğru %2 eğimlidir. Dört duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde duvar boyunca uzanan mozaik sekiler ve her duvarda 35x35 cm boyutunda dört adet mozaik kurna bulunmaktadır (Şekil 4.54). Mozaik kurnada kırılmalar mevcuttur. Mekânın kuzey duvarında bir adet niş yer almaktadır. Nişin yerden yüksekliği 42 cm, 27x29 cm boyutundadır. Kare planlı olan halvet mekânın üst örtüsü 161 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş yerden 345 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 5,5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 10 cm yarıçapında, 27 adet fil gözü ile 1 adet 48x79 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.55). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeyle sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4. 53. (Z13) Halvet Mekânı

Şekil 4. 404. (Z13) Halvet Mekânı (2013)

Şekil 4. 415. (Z13) Mekânına ait tavan

görünümü

4.6.1.14. Eyvan (Z14)

Sıcaklık mekânı ve eyvan bölümlerini birbirinden, yerden 50 cm yükseklikteki parapet duvarlar ayırmaktadır. Kare formulu olan bu mekân 361x336cm boyutundadır (Şekil 4.56). Sıcaklık (Z08) biriminin doğusunda bulunan Eyvan (Z14) mekânına erişim, yerden yüksekliği 379 cm olan sivri kemer açıklıktan sağlanmaktadır (Şekil 4.57). Mekân 517 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik,

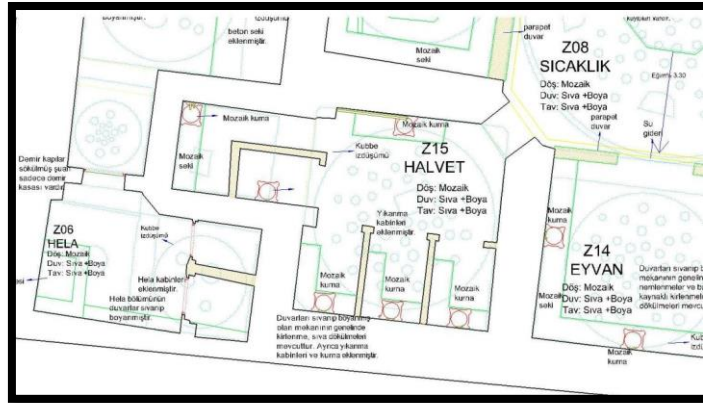
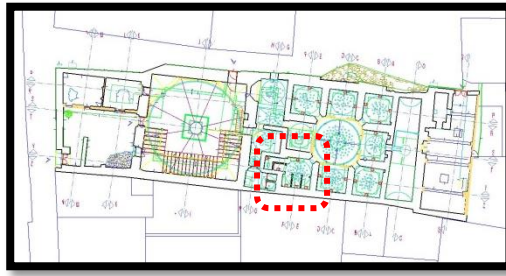
Şekil 4. 427. (Z14) Eyvan Mekânı(2013)

Şekil 4. 438. (Z14) Tavan Görünümü(2013)

4.6.1.15. Halvet (Z15)

Sıcaklık (Z08) biriminin, güneydoğusunda bulunan Halvet (Z15) mekânına erişim yerden 176 cm olan yarım daire kemerli kapıdan sağlanır (Şekil 4.59, 4.60). Mekân diğer halvet mekânlardan farklı olarak bölücü duvarlar yapıp 110x150 cm boyutunda kabinler oluşturulmuştur. Mekânda beş kabin bulunmaktadır. Doğu duvarında üç kabin, güney duvarında ise iki kabin yer almaktadır. Kabinlerde ve batı duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde mozaik sekiler ve 35x35 cm boyutunda altı adet mozaik kurna bulunmaktadır (Şekil 4.59, 4.61, 4.62). Mekân 525 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın zemin döşemesi kapıya doğru %2 eğimlidir. Halvet (Z15) mekânın üst örtüsü 161,5 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş yerden 402 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 6,5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 10 cm yarıçapında, 42 adet fil gözü ile 1 adet 40x46 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.63, 4.64). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeye sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

Şekil 4. 449. (Z15) Halvet Mekânı

Şekil 4. 60. (Z15) Halvet Mekânı (2013)

Şekil 4. 61. (Z15) Halvet Mekânına eklenen duşlar

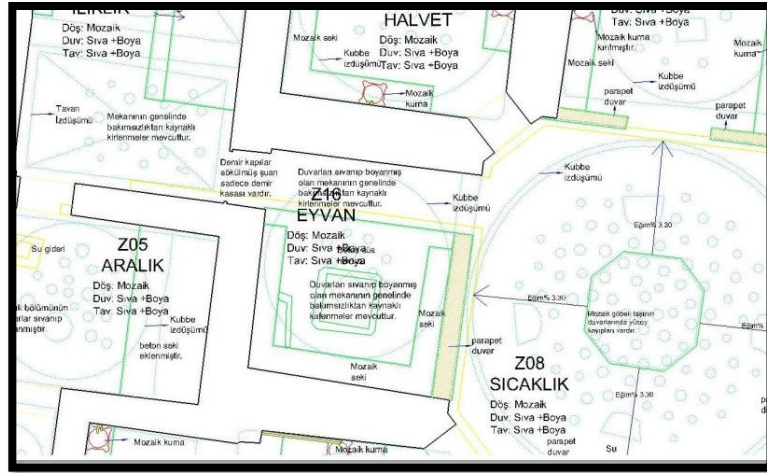
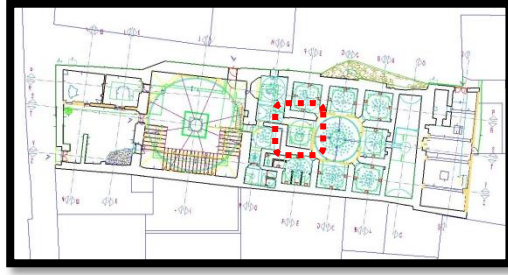

Şekil 4. 62, Şekil 4.63, Şekil 4.64. (Z15) Mekânına ait duş kabini ve tavan görünüşleri (2013)

4.5.1.16. Eyvan (Z16)

Ilıklık (Z07) mekânından yıkanma mekânlarına geçiş koridoru niteliği taşıyan bu birime, Ilıklık (Z07) biriminden 80 cm genişliğinde düz lentolu kapı ile erişim sağlanmaktadır (Şekil 4.65). Sıcaklık (Z08) biriminin güneyinde bulunan bu mekân ile Sıcaklık (Z08) mekânını, yerden 50 cm yükseklikte parapet duvarlar birbirinden ayırmaktayken Sıcaklık (Z08) mekânından erişim, yerden yüksekliği 381 cm olan sivri kemer açıklığından sağlanmaktadır (Şekil 4.66). Kare formulu olan bu mekân 350x323cm boyutundadır. Mekân 518 cm yüksekliğindedir. Mekânın zemin döşeme malzemesi mozaik, duvarları bazalt, kubbesi ise tuğladır. Mekânın zemin döşemesi kapıya sıcaklık mekânına doğru %2 eğimlidir.

Kuzey, güney ve doğu duvarında yerden 15 cm yüksekliğinde duvar boyunca uzanan mozaik sekiler bulunmaktadır. Mekânın orta kısmına 100x100 cm boyutunda betonarme süs havuzu yapılmıştır. Kare planlı olan eyvan mekânının üst örtüsü 146 cm yarıçaplı tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş yerden 368 cm yükseklikte sivri kemerlerle sağlanmıştır. Kubbede en küçüğü 5 cm yarıçapında, en büyüğü ise 10 cm yarıçapında, 9 adet fil gözü ile 1 adet 50x44 cm boyutunda pencere mevcuttur (Şekil 4.67). Mekânın duvar ve kubbeleri yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeye sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan kubbe ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

Şekil 4. 455. (Z16) Eyvan Mekânı

Şekil 4. 466. (Z16) Eyvan Mekânı (2013)

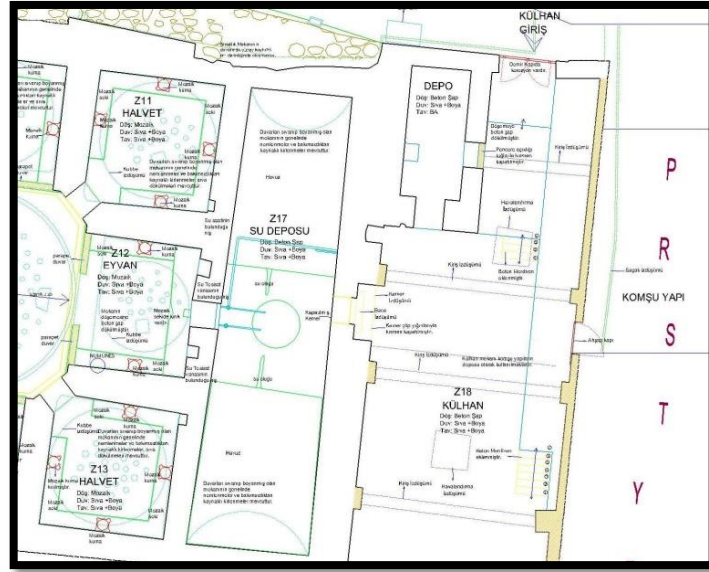
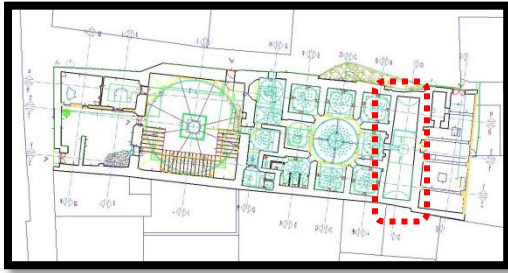
Şekil 4. 67. (Z16) Mekânına ait tavan görünümü

4.6.1.17. Su Deposu (Z17)

Su Deposu (Z17) mekânı, 1262x337cm boyutlarında olup, dikdörtgen formludur (Şekil 4.68). Mekân 342 cm yüksekliğindedir. Yapılan onarımlarda Mekânın zeminine beton şap dökülmüştür. Su deposunun çatısı diğer mekânlardan farklı olarak tonoz ile örtülmüştür. 177 cm yarıçapında olan tonozun inşa malzemesi tuğladır ve üzeri çimento esaslı malzeme ile sıvanıp boyanmıştır. Mekânda ikisi dörtgen formlu biri dairesel formlu üç ayrı havuz bulunmaktadır. Havuzlardan suyun geçişini sağlamak için 16 cm

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

genişliğinde su olukları mevcuttur. Havuzların derinliği 20 cm'dir. Ortada bulunan havuz 66 cm yarıçapında, batı yönünde olan havuz 494x299 cm boyutunda ve doğu yönünde olan havuz ise 435x337 cm boyutundadır. Güney duvarında su deposundan Eyvana (Z12) bakan bir pencere bulunmaktadır (Şekil 4.69, Şekil 4.70). 70x66 cm boyutunda olan pencerenin yerden yüksekliği 95 cm'dir. Mekânın Kuzey duvarında, Külhan (Z18) mekânına geçişi sağlayan kemerli kapı taş malzeme ile kapatıldığı tespit edilmiştir. Mekânın duvarları ve tavanı yaklaşık 3-4 cm kalınlığında çimento esaslı malzemeyle sıvanıp boyanmıştır. Sıvanıp boyanmış olan tonoz ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

Şekil 4. 68. (Z17) Su Deposu Mekânı

Şekil 4. 69. (Z17) Su Deposu Mekânı

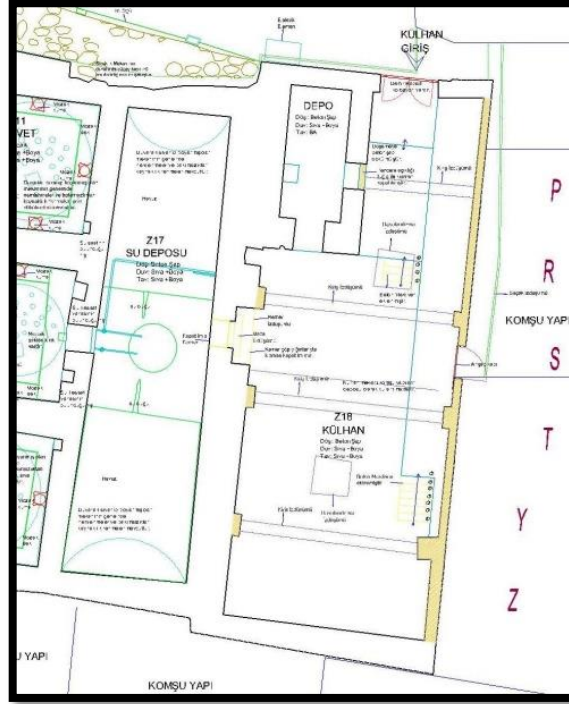
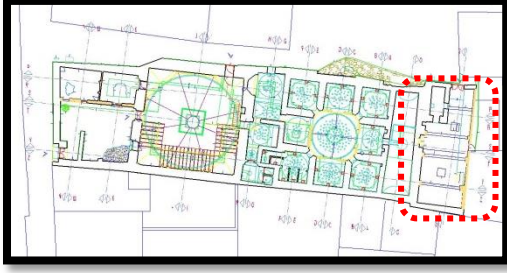
Şekil 4. 70. (Z17) Mekânına ait tavan görünümü(2013)

4.6.1.18. Külhan (Z18)

Yapının batı cephesinden, Paşa Hamamı Sokaktan Külhan (Z18) mekânına geçiş yüksekliği 194 cm olan demir kapıdan sağlanmaktadır. Dikdörtgen formu olan bu mekân 1470x546 cm boyutundadır (Şekil 4.71). 318 cm yüksekliğindeki Külhan (Z18) mekânı kullanıcı müdahalelerinden kaynaklı özgünlüğü yitirmiştir. Mekânın zemin döşemesine beton şap dökülmüş, duvarları boyanmış, tavanı ise betonarme döşeme ile değiştirilmiştir. Zaman içerisinde Paşa Hamam Sokak kodu yükselmiş, Külhan (Z18) mekânının zemin kotuyla fark oluşmuştur. Bu kot farkından dolayı mekâna 4 basamaktan oluşan betonarme merdivenden eklenmiştir. Mekânın güney duvarından Su deposuna (Z17) geçişi sağlayan kemerli kapı taş malzeme ile kapatılmıştır. Güney duvarında yerden yüksekliği 118 cm, 43x92 cm boyutunda niş mevcuttur. Kuzey duvarında ise komşu yapıya geçiş sağlayan 90 cm genişliğinde ahşap kapı eklenmiştir (Şekil 4.72).

Mekânın güney batı kısmında depo birimi yer almaktadır. Külhandan (Z18) depoya geçiş yerden yüksekliği 124 cm olan kapıdan sağlanmaktadır. Kare formu olan bu depo 358x146 cm boyutundadır. Mekân 144 cm yüksekliğindedir. Deponun kuzey duvarında bulunan 76x50 cm boyutundaki pencere kısmen tuğla malzemesiyle kapatılmıştır. Külhan mekânın tavanı yapılan onarımlarda betonarme taşıyıcılar kullanılarak değiştirilmiştir. Betonarme olan tavanda iki adet 97x94 cm boyutunda havalandırma penceresi mevcuttur (Şekil 4.73). Sıvanıp boyanmış olan tavan ve duvarlarda nemlenmeler, sıva dökülmeleri ve bakımsızlıktan kaynaklı kirlenmeler oluşmuştur.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4. 7147. (Z18) Kılhan

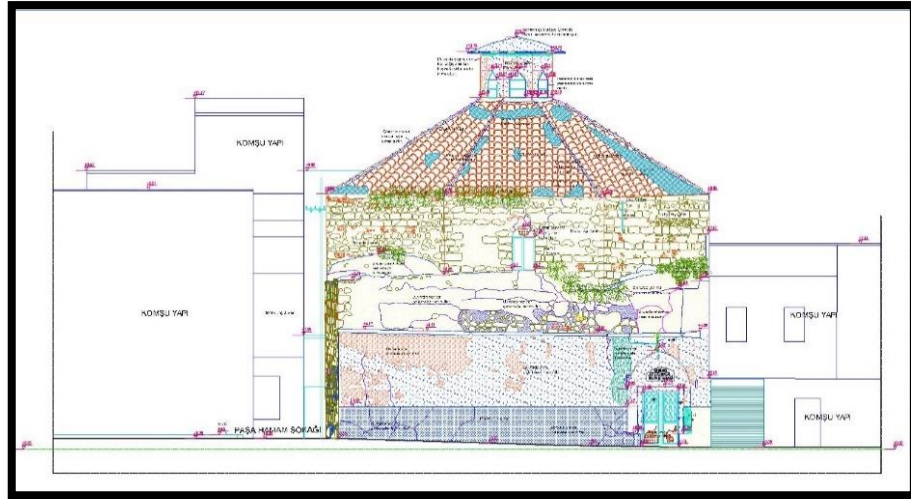

Şekil 4. 72, Şekil 4.73. (Z18) Kılhan mekânı görünümü (2013)

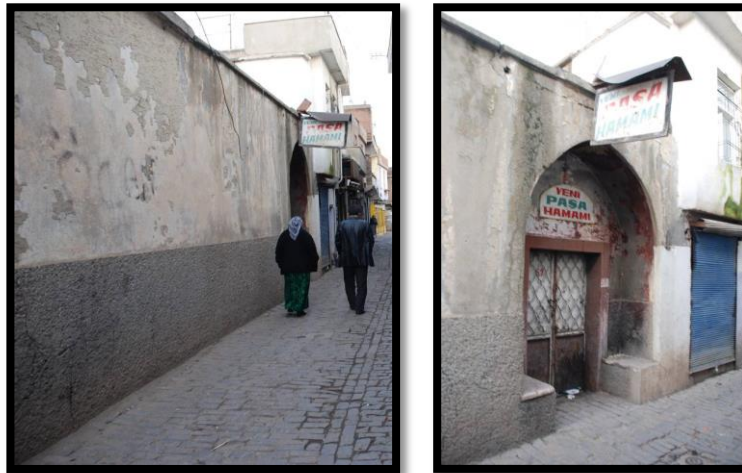
4.6.2. Cephe Özellikleri

4.6.2.1. Yeni Kapı Sokak (Güney) Cephesi

Behram Paşa Hamamı'nın Güney Cephesi, Yeni Kapı Sokak üzerinde bulunmakta olup yapının giriş cephesini oluşturmaktadır (Şekil 4.74). Yeni Kapı Sokak üzerinde bulunan 12689x404 cm boyutlarındaki oldukça sade olan bu cephe Avlu (Z01) mekânın duvarı ve Oda (Z02) mekânın duvarından oluşmuştur. Üzerinde sivri kemerli giriş kapısı bulunan cephenin özgün malzemesi taştır. Ancak yapılan niteliksiz onarımlarda cephe yüzeyi, 5 cm kadar püskürtme sıva, ayrıca duvarın bir kısmı çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Duvarın bitim noktasında taş ve beton malzemeden oluşan 5 cm kalınlığında harpuşa bulunmaktadır (Şekil 4.75).

Şekil 4. 7448. Yeni Kapı Sokak'ta bulunan avlu duvarın oluşturduğu giriş cephesi

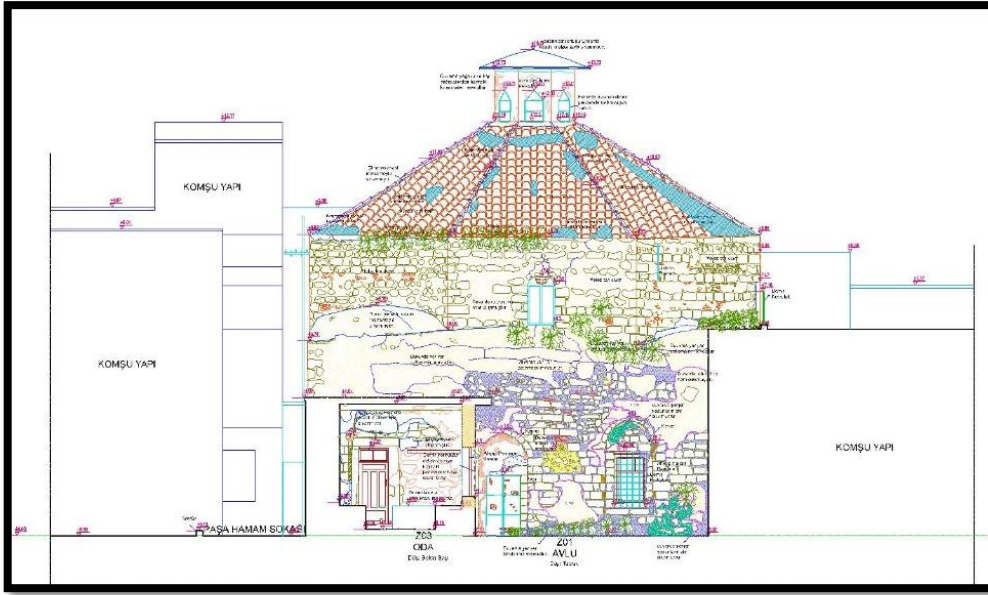

Şekil 4. 75, Şekil 4.76 Güney – Sokak cephesi (2013)

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Kemerli bir niş içerisindeki kapı, niteliksiz demir bir kapıyla yenilenmiştir. Kapının her iki yanında iki tane beton üzeri mozaik kaplama seki vardır. Özgün duvar yüksekliği yaklaşık 25 cm kadar yükseltilmiştir (Şekil 4.76)

Paşa (Behram) Hamamı'nın avluya bakan Soğukluk (Z04) cephesi ise en gösterişli bölümdür. Simetrik cephe düzenindedir. Kalker ve bazalt alması duvar örgüsü olan duvarda özellikle kalker taşlarında, bakımsızlıktan ve yanlış kullanımdan kaynaklı ciddi bozulmalar ve aşınmalar görülmektedir. Taş malzemeden örülen duvar yüzeyi kısmen sıvanmıştır. Hamamın avluya (Z01) bakan cephesinde sivri kemerli bir kapı ve pencere bulunmaktadır. Soğukluk (Z04) mekânının giriş kapısı metal olup, 100x81 cm boyutundadır. Kapı üzerindeki sivri kemerin yerden yüksekliği 303 cm'dir. Pencere kemerinin yerden yüksekliği 341 cm, pencere ise 94x166 cm boyutundadır. Ahşap pencerede, geçme demir korkuluk kullanılmıştır. Demir korkuluk korozyona uğramıştır. Pencerenin sağ ve solunda sütunceler bulunmaktadır. Sonradan yapılan ek bölüm nedeniyle girişin sol tarafındaki pencerenin dışarıdan görülmesi engellenmiş, bu pencere öndeki ek birimlere geçiş kapısına dönüştürülmüştür (Şekil 4.77).

Şekil 4. 7749. Hamamın avluya (Z01) bakan soğukluk (Z04) mekânına giriş cephesi

Cephede ve kubbe kasnağında moloz taş, tuğla ve çimento esaslı sıva kullanılmıştır. Sekizgen kubbe kasnağında bulunan 4 adet pencereden, her cephede bir adet pencere; 8 adet olan kubbe feneri pencerelerinden ise 3 âdeti görülmektedir. Kubbe kasnağındaki kemerli metal pencere 79x142 cm boyutundadır. Kubbe üst örtüsünde

alaturka kiremit, kubbe fenerinde sıva, fenerin üst örtüsünde ise çimento esaslı malzeme kullanılmıştır.

Yapının en kötü durumdaki cephesi burasıdır. Bazı bölümlerde taşlar dökülmüştür. Soğukluk (Z04) üst duvarında ciddi boyutta bitkisel bozulma oluşmuştur. Kasnağın üst bölümünde kılcal çatlaklar görülmektedir. Ayrıca kubbe kasnağında, çatıda ve kubbe fenerinde atmosferik etkenlerden kaynaklı kirlenmeler ve bozulmalar oluşmuştur. Kubbe üst örtüsünde bulunan alaturka kiremitlerde kırılmalar mevcuttur ve bazı bölümlerine kısmen beton şap dökülmüştür (Şekil 4.78, 4.79).

Şekil 4. 508. Avluya bakan Cephesi (2013)

Şekil 4. 519. Yeni Kapı Sokak (Güney) cephesi

• Güney Cephesindeki Hasar ve Deformasyonların Sebepleri

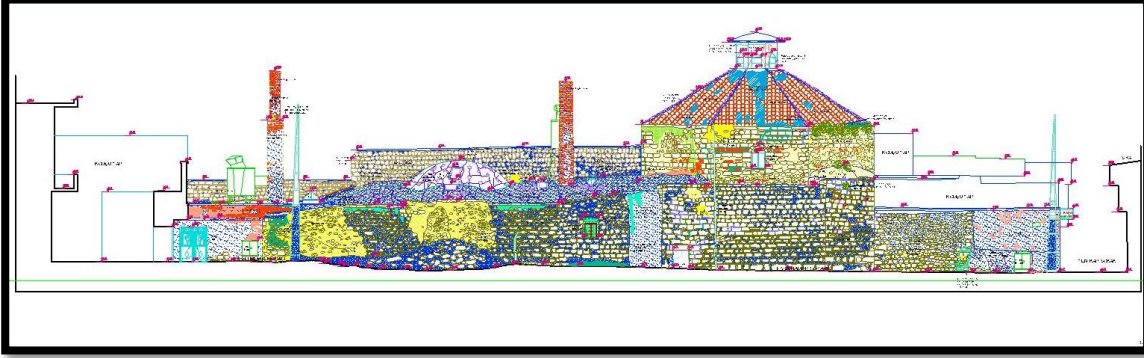
Yapının güney cephesinde görülen tüm hasar ve deformasyonların bakımsızlık, hatalı restorasyon uygulamaları, doğa koşulları ve eklenen niteliksiz mekânlara bağlı olduğu söylenebilir.

Özellikle yapının bir süre işlevsiz kalması hasar sürecine ivme kazandırmış, bu işlevsizlik sürecinden önceki sürede de yapıda herhangi bir onarım ve bakım yapılmamış olması da bazı mimari yapı elemanlarının zarar görmesine yol açmıştır. Bu cephede görülen bitkisel bozulma, mikro çatlaklar ve derz boşalmalarının onarılmaması halinde, yapının diğer taşıyıcı duvar elemanlarının da zamanla hasar görmesi söz konusu olabilecektir.

4.6.2.2 Paşa Hamam Sokak (Batı) Cephesi

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Paşa Hamamı Sokak'ta bulunan cephe 5100 cm uzunluğunda olup Soğukluk (Z04) mekânının cephesi 1372 cm yüksekliğinde, Sıcaklık (Z08) mekânının cephesi ise 629 cm yüksekliğindedir (Şekil 4.80).

Şekil 4. 80. Batı Cephesi

Şekil 4. 8152. Batı Cephesi Yeni Kapı Sokak genel görünümü(2013)

Behram Paşa Hamamının batı cephesinde Paşa Hamam sokağının kotu yol çalışmaları ile yükseltildiğinden cephenin bir kısmı yol kotunun altında kalmıştır. Cephe ve kubbeye moloz taş, tuğla, kiremit ve çimento esaslı sıva malzemeleri mevcuttur. Yapının bu cephesinde taş yüzeyde kabarmalar görülmekte, taşlar arasında derz boşalmaları göze çarpmaktadır. Cephedeki derzler yapılan onarımlarda çimento esaslı harçlarla yenilenmiş yer yer duvar yüzeyi sıvanmıştır. Batı cephesinin güney köşesi olsn Z02 ve Z03 Odalarının duvarı tamamen çimento esaslı malzeme ile sıvanmış olup,

üzerinde beton saçak bulunmaktadır (Şekil 4.81). Batı Cephesinin Soğukluk (Z04) üst kısımlarında çatı saçağı altında taş dökülmeleri olmuş, su oluğu dışarı doğru çıkıntı yapmıştır. Yapıdaki bu hasar, çevrede yaşayanlar için tehlike arz etmektedir (Şekil 4.82).

Şekil 4. 82. Kubbe kasnağında görülen taş dökülmeleri(2013)

Cephe ve kubbede iki adet demir kapı, beş adet pencere mevcuttur. Kapılar Soğukluk (Z04) ve Külhan (Z18) mekânına açılmaktadır. Dört adet pencere Soğukluk (Z04) mekânına açılmaktadır. Ilıklık (Z07) bölümünde sonradan açılan dikdörtgen formlu bir pencere yapılmıştır. Cephede Soğukluk (Z04) mekânına açılan kadınlar girişi olarak kullanıldığı düşünülen düz lentolu 108x90 cm boyutunda demir kapı vardır. Külhan (Z18) mekânına açılan 200x160 cm boyutunda demir kapı bulunmaktadır. Z07 mekânına sonradan açılmış olduğu düşünülen 115x89 cm boyutundaki ahşap pencerenin yerden yüksekliği 162 cm'dir. Ayrıca bu pencerede demir korkuluk mevcuttur. Soğukluk (Z04) bölümünde bulunan üç adet pencere kubbe fenerinde, bir adet ise; kubbe kasnağında yer almaktadır. Kubbe kasnağındaki metal pencere sivri kemerli 128x80 cm boyutundadır. Kubbe fenerindeki 3 adet pencere ise; 90x57 cm boyutlarındadır. Cephede bulunan demir korkuluk, pencere kasaları ve kapılar korozyona uğramıştır.

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Sıcaklık (Z08) duvarının bir bölümü yıkılması yapıda meydana gelen en önemli hasardır. Taşlar Paşa Hamam Sokağına dökülmüştür. Duvarın etrafı tel örgülerle çevrilerek geçici bir çözümle dökülen taşların çevrede yaşayanlara zarar vermesi engellenmeye çalışılmıştır. Yapının Ilıklık (Z07) ve Sıcaklık (Z08) bölümlerinin üstündeki duvar üst çizgisinde, üzerine gelen beton şapın da etkisiyle kırılma, bozulma oluşmuştur (Şekil 4.83).

Şekil 4. 83. Batı Cephesi Sıcaklık (Z08) görünümü(2013)

Külhan (Z18) mekânın cephesi ise kullanıcı müdahalelerinden kaynaklı özgünlüğü yitirmiştir (Şekil 4.84). Kubbe üst örtüsünde alaturka kiremit, kubbe fenerinde sıva ve fenerin üst örtüsünde çimento esaslı malzeme kullanılmıştır. Cephede, kubbe kasnağında, çatıda ve kubbe fenerinde atmosferik etkenlerden kaynaklı kirlenmeler ve bozulmalar oluşmuştur. Kubbe üst örtüsünde alaturka kiremitlerde kırılmalar oluşmuştur (Şekil 4.85).

• Batı Cephesindeki Hasar ve Deformasyonların Sebepleri

Batı Cephesindeki hasar ve deformasyon sürecini hızlandıran ve arttıran önemli faktörlerden biri hatalı restorasyon uygulamalarıdır. Özgün dokuyla ve geleneksel malzeme ve yapım tekniğiyle uyumsuz yapılan çimento katkılı derzler cephelerde görüntü kirliliğine ve duvarda sorunlara neden olmuş, bakımsızlık nedeniyle duvarların bir bölümü yıkılmıştır.

Hamamın kullanım koşullarından kaynaklanan hasar ve deformasyonların yanında çevre halkının “Kültür Varlıklarının” korunması konusundaki duyarsızlığı da hasarın büyümesindeki bir diğer etken olarak gösterilebilir. Özellikle çevredekilerin yıkılan duvar taşlarını alıp kullanılması ve bazı taşların sökülmesi bozulmayı hızlandıran önemli bir etken olmuştur.

Şekil 4. 53. Külhan Girişi (2013)

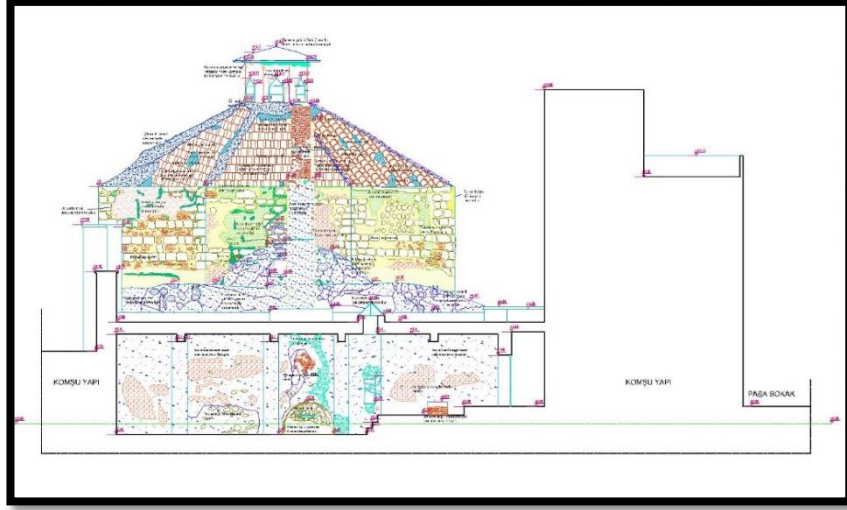

Şekil 4. 85. Batı Cephesi Soğukluk (Z04) görünümü(2013)

4.6.2.3 Kuzey Cephe

Kuzey cephesinde sadece kubbe kasnağı, feneri ve Sıcaklık (Z08) birimindeki mekânlara ait kubbeler yer almaktadır (Şekil 4.86). Kubbe kasnağında moloz taş, tuğla ve çimento esaslı sıva malzemeleri mevcuttur. Sıcaklık (Z08) mekânlarının üzerini örten kubbeler beton şap dökülmüştür. Kubbe kasnağında, taş ve tuğla malzeme kullanılarak kapatılmış sivri kemerli 180x78 cm boyutunda bir adet pencere mevcuttur. Kubbe fenerinde ise; 90x57 cm boyutunda üç adet metal pencere yer almaktadır. Metal pencereler korozyona uğramıştır. Soğukluk (Z04) mekânın üzerini örten kubbede; üst örtü malzemesi olarak alaturka, alafranga kiremit; kubbe fenerinde sıva; fenerin üst örtüsünde ise çimento esaslı malzeme kullanılmıştır. Kubbe kasnağında, çatıda ve kubbe fenerinde atmosferik etkenlerden kaynaklı kirlenmeler ve bozulmalar oluşmuştur. Kubbe üst örtüsünde alaturka ve alafranga kiremitlerde kırılmalar mevcuttur (Şekil 4.87, 4.88).

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4.86. Kuzey Cephesi

Şekil 4. 8754. Kuzey Cephesi genel görünüm(2013)

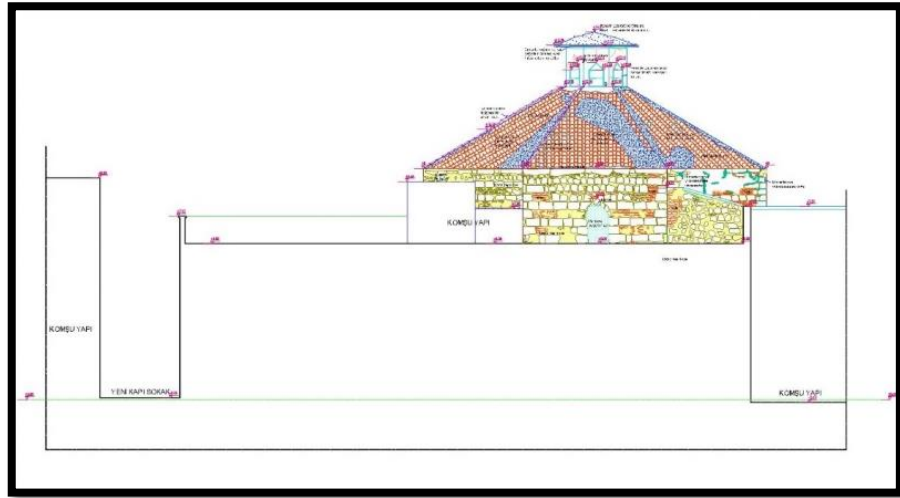
Şekil 4. 558. Kuzey Cephesi kubbe kasnağı görünümü(2013)

- **Kuzey Cephesindeki Hasar ve Deformasyonların Sebepleri**

Kuzey cephe görülen hasar ve deformasyonların tümü, komşu parselde inşa edilen yapı, bakımsızlık, doğa koşulları ve kullanıcı müdahalelerinden kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu cephe Komşu parselde inşa edilen yapıdan kaynaklı özgünlüğünü yitirmiştir.

4.6.2.4 Doğu Cephesi

Doğu cephesindeki komşu parsellere inşa edilen yapılardan kaynaklı cephe özgünlüğünü yitirmiştir. Sadece kubbe kasnağı ve feneri kuzey cephesinde yer almaktadır (Şekil 4.89). Kubbe kasnağında moloz taş, tuğla ve sıva malzemeleri mevcuttur. Kubbe kasnağındaki sivri kemerli 150x86 cm boyutunda bir adet pencere, taş ve tuğla malzemesi kullanılarak kapatılmıştır. Kubbe fenerinde bulunan 90x57 cm boyutlarındaki üç adet metal pencere korozyona uğramıştır. Kubbe üst örtüsünde alaturka kiremit, kubbe fenerinde sıva ve fenerin üst örtüsünde çimento esaslı malzeme kullanılmıştır.

Şekil 4. 89. Doğu Cephesi

Komşu parselde bulunan yapının yıkılmasıyla oluşan yüzeysel kirlenmeler, boya ve inşaat izleri görülmektedir. Yıkılan bölümlerde toprak dolgu, bu cephedeki duvarların alt kısmını kapatmıştır. Duvarın üst bölümlerinde ise yakın zamanda sağlamlaştırma ve tamamlama çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.90, 4.91).

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4.90, Şekil 4.91. Doğu Cephesi (2013)

Kubbe kasnağında, çatıda ve kubbe fenerinde atmosferik etkenlerden kaynaklı kirlenmeler ve bozulmalar oluşmuştur. Kubbe üst örtüsünde bulunan ve kırılmış olan kiremitler beton şap dökülerek onarılmaya çalışılmıştır (Şekil 4.92, 4.93).

Şekil 4. 56, Şekil 4.93. Doğu Cephesi (2013)

Doğu cephesinde yapının stabilitesini etkileyecek ciddi herhangi bir hasar bulunmamakta olup cephenin statik açıdan iyi durumda olduğunu söylemek mümkündür.

- **Doğu Cephesindeki Hasar ve Deformasyonların Sebepleri**

Bitişik parselde bulunan komşu yapıların Hamam duvarına bitişik inşa edilmesi sürecinde olduğu düşünülen duvar yüzeyindeki tahribatlar, bu yapıların kullanılmamasıyla birlikte daha da kötüleşmiş ve yıkılmaya yüz tutmuştur. Doğu

cephesindeki bu duvarlarda bakımsızlık, kötü kullanım, Vandalizm ve doğa koşulları nedeniyle bozulmalar gözlemlenmiştir.

4.6.3. Strüktür Sistemi ve Malzeme

Paşa (Behram) Hamamı yığma yapı tarzında kaba yonu, ince yonu ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş tek katlı bir yapıdır. Büyük bir ana kubbe ve üzerinde küçük kubbelerin bulunduğu düz dam olarak inşa edilmiştir.

4.6.3.1. Düşey Taşıyıcılar

Düşey taşıyıcı elemanlar; temel ve duvarlardır. Paşa hamamı duvarlarında kaba yonu taş, ince yonu taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır.

- **Temel**

Paşa Hamamı'nın temellerinin ne şekilde olduğu hakkında elimizde bir veri bulunmamaktadır. Bilgi edinmek için birkaç yerden sondaj çalışması yapılması gereklidir.

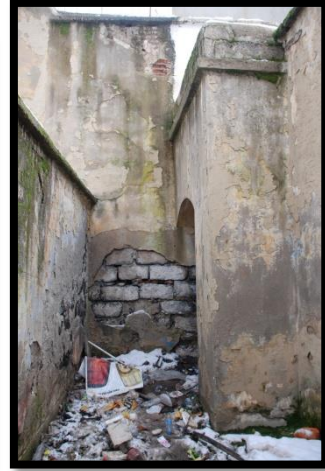
- **Duvar**

Paşa hamamı duvarlarında kaba yonu taş, ince yonu taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Taş duvar kalınlığı 1.00-1.40 cm arasında değişmektedir. Mahremiyet olgusundan kaynaklı giriş kapısından 220 cm uzaklıkta Avlunun(Z01) doğu duvarına 51 cm kalınlığında moloz taş duvar örülmüştür(Şekil 4.94). Avlunun batısında muhdes Z02 ve Z03 birimleri bulunmaktadır. Tuğla malzemeden örülerek oluşturulan bu mekânların duvar kalınlıkları 35- 38 cm arasında değişmektedir (Şekil 4.95).

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4. 57. Z02 Oda Tuğla Duvar Görünüşü(2013)

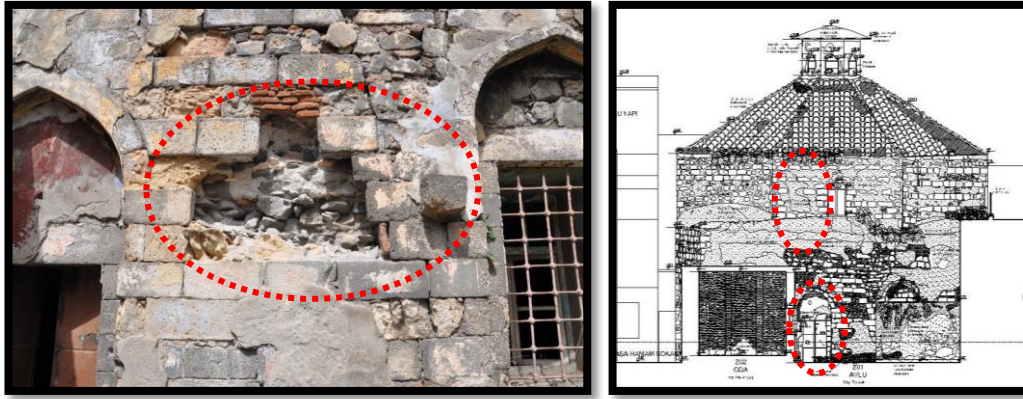
Şekil 4. 58. Avluya örülen duvar

Sıcaklık (Z08) bölümünde yani suyun aktif olarak duvarlarla temas ettiği bölümlerde iç duvarlarda rutubet dolayısıyla bozulmalar oluşmuştur. Yapının bazı duvarlarında mevcut olan yosunlaşmaların atık su drenajını sağlayan açık kanallarının su sızdırmasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür (Şekil 4.96).

Soğukluk (Z04) mekânının giriş cephesinde kalker ve bazalt almaşık duvar örgüsü olan duvarda özellikle kalker taşlarında ciddi bozulmalar, aşınmalar ve yüzey kayıpları görülmektedir (Şekil 4.97). Soğukluğun (Z04) üst duvarında ciddi boyutta bitkisel bozulmalar görülmektedir. Kasmağın üst bölümünde kılcal çatlaklar görülmektedir (Şekil 4.98).

Şekil 4. 59. Soğukluk (Z04) Mekânının Üst Örtüsü (2013)

Şekil 4. 60, Şekil 4.98. Soğukluk (Z04) Avluya bakan cephesi

Hamamın dış duvarlarında özellikle kuzey cephesinde, çevredeki bacalardan çıkan dumanlar ve egzoz gazlarının etkisiyle, kirlenmeler meydana gelmiştir.

4.6.3.2. Döşemeler

Hamama ait mekânların döşemesinin çoğunda; toprak, beton şap ve mozaik malzeme kullanılmıştır. Yeni Kapı sokaktan Avlu (Z01) mekânına 14 cm inilerek girilmektedir. Avlu (Z01) mekânın döşemesinde toprak yığını bulunmaktadır. Ancak toprağın az olduğu bölümlerde Avlu(Z01) zemininde mozaik malzeme bulunduğu görülmüştür. Avlunun (Z01) batı kısmında yer alan ve Avlu kotundan 20 cm yüksekte bulunan Oda (Z02) mekânının döşeme malzemesi olarak beton şap kullanılmıştır. Avlunun (Z01) kuzey kısmında yer alan Soğukluk (Z04) mekânı avludan 3 cm düşük kottadır. Soğukluk (Z04) döşemesinde mozaik kullanılmıştır (Şekil 4.89). Soğukluğun (Z04) ortasında beton süs havuzu yer almaktadır. Mekâna eklenen beton sekiler genel olarak 150 cm genişliğindedir. Soğukluk (Z04) mekânının güney kısmında yer alan, Oda (Z03) mekânına erişim sağlamak amacıyla 2 beton basamak eklenmiştir. Oda (Z03) ile Soğukluk (Z04) arasında 25 cm kot farkı vardır. Z03 Odasında döşeme malzemesi olarak beton şap kullanılmıştır. Mekâna beton sekiler eklenmiştir. Beton sekilerin yüksekliği 72 cm'dir. Kullanıcıların kazı yapması sebebiyle döşemede hasarlar bulunmaktadır. Aralık (Z05) mekânın döşemesinde mozaik kullanılmış ve mekânın kuzey kısmına 63 cm yüksekliğinde beton seki eklenmiştir. Helâ (Z06) ve Ilıklık (Z07) mekânlarının döşemesinde mozaik malzeme kullanılmıştır. Ilıklık (Z07) mekânına 161 cm yüksekliğinde beton seki eklenmiştir (Şekil 4.99).

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Şekil 4.99. 1.35 Kot Planı

Döşeme malzemesi mozaik olan Sıcaklık (Z08) mekânının orta kısmında mozaik göbek taşı mevcuttur. Haçvari plan tipinde olan Sıcaklık (Z08) bölümünün etrafında bulunan halvetler ve eyvanların döşeme malzemesi mozaik olup tüm bu mekânlarda 15 cm yüksekliğinde mozaik sekiler bulunmaktadır. Su Deposu (Z17) mekânın döşemesi beton şaptır. Külhan (Z18) mekâna, 3 basamaktan oluşan betonarme merdiven eklenmiştir. Bu mekânının ve mekânın güneybatı bölümünde olan deponun döşeme malzemesi beton şaptır (Şekil 4.100).

Hamamdaki mekânların döşeme, duvar ve tavan malzemeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir(Tablo 4.2).

Çizelge 4. 2. Mekânların Döşeme, Duvar ve Tavan Malzemeleri Tablosu

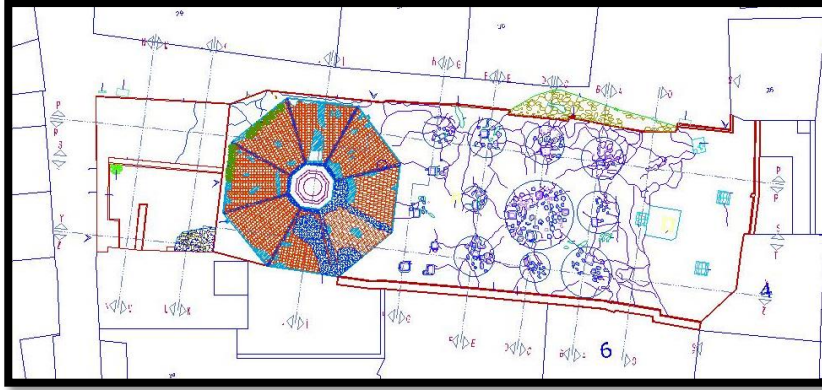
MEKÂN	DÖŞEME	DUVAR	TAVAN
(Z01) Avlu	Toprak+Mozaik	Tuğla+Taş	-
(Z02) Oda	Beton Şap	Tuğla+Taş	Betonarme
(Z03) Oda	Beton Şap	Taş+Sıva	Betonarme
(Z04) Soğukluk	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z05) Aralık	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z06) Hela	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z07) Ilıklık	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z08) Sıcaklık	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z09) Halvet	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z10) Eyvan	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z11) Halvet	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z12) Eyvan	Mozaik+Beton Şap	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z13) Halvet	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z14) Eyvan	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z15) Halvet	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z16) Eyvan	Mozaik	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z17) Su Deposu	Beton Şap	Sıva+Boya	Sıva+Boya
(Z18) Külhan	Beton Şap	Sıva+Boya	Sıva+Boya

Şekil 4. 10061. Z04 Soğukluk mekânı zemin döşemesi

4.6.3.3. Örtü Sistemi

Yapının özgün üst örtüsü değişmiştir. Sıcaklık (Z08), Su Deposu (Z17) ve Külhan (Z18) bölümlerinin üst örtüsüne iki kat beton şap dökülmüştür. Soğukluğun (Z04) üstündeki ana kubbe ile yandaki ılıkılık ve sıcaklığın üzerindeki küçük kubbelerin üstü beton şap ile kaplanmıştır. Aralık (Z05), Hela (Z06), Ilıklık (Z07), Sıcaklık (Z08) bölümlerinin kubbesinin üzerinde bulunan fil gözlerinin bazıları yanlış onarım sonucu beton şap ile kapatılmıştır. Sıcaklık (Z08) mekânındaki bazı ışık gözleri de genişleterek daha büyük boyutlu pencerelere dönüştürülmüştür. Yapılan yanlış onarımlar yüzünden özgün dam kotu belli değildir (Şekil 4.101).

Şekil 4. 101. Vaziyet Planı

Hamamın Soğukluk (Z04) bölümündeki ana kubbede kuzey-güney ve doğu-batı akslarında doğrusal çatlaklar görülmektedir. Soğukluk (Z04) kubbesinde oluşan küçük boyutlu çatlaklar zemin problemlerinin habercileridir. Bunlar kubbenin kasnağa oturduğu kotta ışıklık pencerelerinin doğrultusunda, kubbenin üst noktalarından aşağıya doğru ilerleyen küçük boyutlu çatlaklar pencerelerin üst noktasında kopuyor daha sonra kasnak kısmından pencerelerin alt noktalarından aşağı doğru kırılarak devam etmektedir. Kuzey güney eksenindeki çatlağın devamı, binanın avlu duvarında bile görülmektedir. Duvardaki çatlak ile kubbedeki çatlak aynı hizadadır. Sokak drenaj şebekesi zamanla tahrip olmuş veya dönem dönem tıkanmış olabilir. Ayrıca hamamın atık su drenaj sistemine su karışmış olabilir. Artan yağış miktarı sokaktaki alt yapı tarafından taşınamamış olabilir. Bunların biri ya da hepsi zemin dengesini bozacak etkenlerdir. Bu tip binalardaki tahribatın ana nedeni su etkisidir. Altan ve üstten suya karşı yapı korunamazsa temel altlarında boşalmalar olur ve bina en kritik en zayıf

noktalarından çatlar. Paşa Hamamı'nda da bu etkenler sebebiyle, pencere çevresinde küçük çatlaklar oluşmuştur (Şekil 4.102, 4.103, 4.104.).

Şekil 4. 102, Şekil 4. 103, Şekil 4. 104. Soğukluk (Z04) üzerini örten kubbede oluşan çatlaklar

Soğukluk (Z04) kubbesinin üstündeki çatıyı çevreleyen su gideri çimento esaslı malzeme ile yer yer tıkanmıştır. Soğukluğun üstündeki çatı örtüsünün altındaki özgün çatı örtüsü de kaldırılmış yerine beton şap, arasına da kiremit kırıkları konulmuştur. Mevcut tütekliklerin hepsi damdaki bu müdahalelerden sonra kapalı hale gelmiştir. Dışarıdan tütekliklerin algılanması mümkün değildir (Şekil 4.105).

Şekil 4. 10562. Üst Örtü Görünüşü(2013)

4. DİYARBAKIR PAŞA (BEHRAM) HAMAMI

Üst örtüdeki hasar ve deformasyon sürecini hızlandıran ve arttıran önemli faktörlerden biri hatalı restorasyon uygulamalarıdır. Özgün dokuyla ve geleneksel malzeme ve yapım tekniğiyle uyumsuz yapılan ekler ve hatalı müdahaleler üst örtünün yükünü arttırmış, küçük kubbelerin dışarıdan algılanmasını ve kubbelerin formunu bozarak hamam öğelerinin mimari özelliklerinin değişmesine neden olmuştur.

Yapılan niteliksiz müdahaleler sonucu özgün malzemesi bozulmuş olan hamam binasının üst örtü sistemi ve malzemelerini gösterir tablo aşağıda gösterilmiştir (Tablo 4.3).

Çizelge 4. 3. Mekânların Örtü Sistemi Malzemeleri Tablosu

MEKÂN	ÖRTÜ SİSTEMİ	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ
(Z01) Avlu	-	-
(Z02) Oda	Dam	Betonarme
(Z03) Oda	Dam	Betonarme
(Z04) Soğukluk	Kubbe	Kiremit+Beton Şap
(Z05) Aralık	Kubbe	Beton Şap
(Z06) Hela	Kubbe	Beton Şap
(Z07) Ilıklık	Kubbe	Beton Şap
(Z08) Sıcaklık	Kubbe	Beton Şap
(Z09) Halvet	Kubbe	Beton Şap
(Z10) Eyvan	Kubbe	Beton Şap
(Z11) Halvet	Kubbe	Beton Şap
(Z12) Eyvan	Kubbe	Beton Şap
(Z13) Halvet	Kubbe	Beton Şap
(Z14) Eyvan	Kubbe	Beton Şap
(Z15) Halvet	Kubbe	Beton Şap
(Z16) Eyvan	Kubbe	Beton Şap
(Z17) Su Deposu	Tonoz	Beton Şap
(Z10) Külhan	Dam	Betonarme

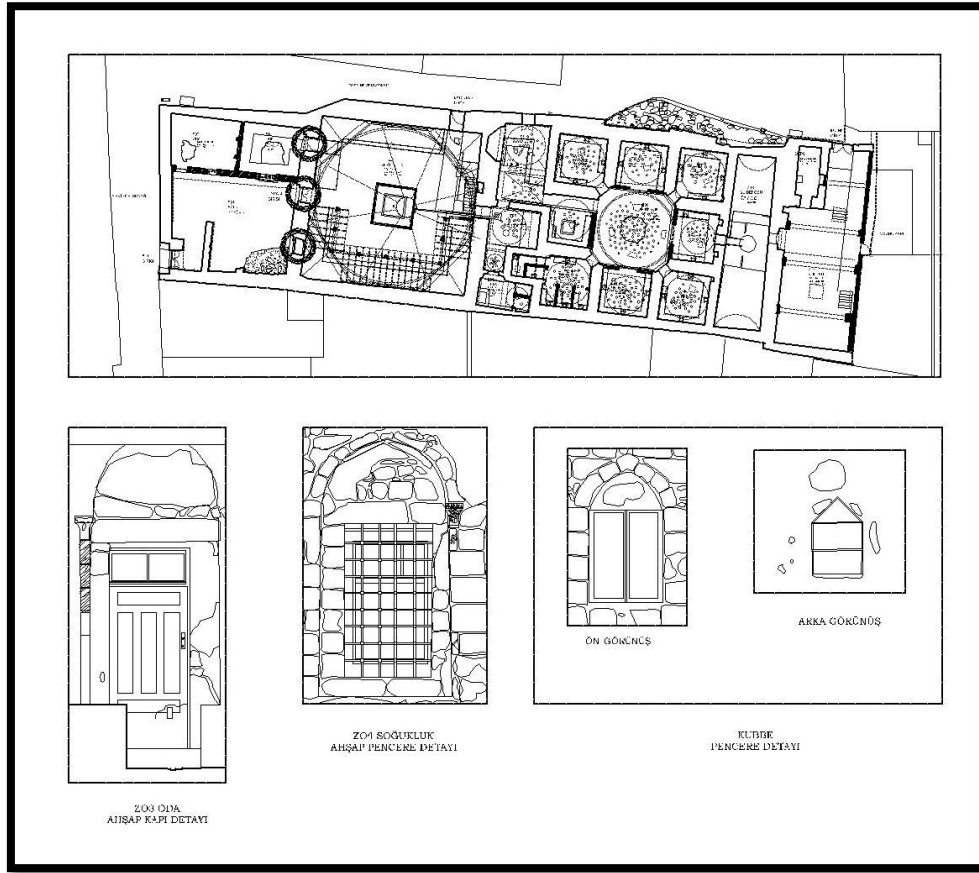
4.6.3.4. Pencere ve Kapılar

- **Pencereler**

Hamamda, ihtiyaç duyulan gizliliğin sağlanması ve ısı kaybının en aza indirilmesi için, yalnızca Z02 Oda, Z03 Oda, Soğukluk (Z04) ve Ilıklık (Z07) duvarlarına pencere açılmıştır. Diğer mekânların aydınlanması tepedeki ışık gözleri ve aydınlık fenerleriyle sağlanmıştır. Beden duvarlarında dört adet pencere, Z02 Oda, Z03 Oda, Soğukluk (Z04) ve Ilıklık (Z07) mekânında birer adet pencere mevcuttur. Soğukluk (Z04) mekânın kubbe kasnağında dört adet pencere, kuzey ve doğu cephesine açılan pencereler bazalt ve tuğla malzeme kullanılarak kapatılmıştır. (Z02) ve (Z03) Odalarında doğu beden duvarında ve Soğukluk (Z04) mekânında güney beden duvarında bulunan ahşap pencereleri çürümüş, pencerede geçme demir korkuluk kullanılmıştır (Şekil 4.106). Ilıklık (Z07) mekânında batı beden duvarında sonradan açılmış olan demir pencere korozyona uğramış, geçme demir korkuluk kullanılmıştır. Soğukluk (Z04) mekânın kasnağında demir pencere kullanılmıştır. Kasnakta bulunan pencereler kemerlidir. Hamam Binasında bulunan pencerelerin bulunduğu mekânlar ve boyutlarını gösterir tablo aşağıda verilmiştir (Tablo 4.4).

Çizelge 4. 4. Mekânların Pencere Genişlik ve Yükseklik Ölçüleri Tablosu

PENCERENİN BULUNDUĞU MEKÂN	GENİŞLİK	YÜKSEKLİK
(Z02) Oda (Doğu Beden Duvarı)	82 cm	110 cm
(Z03) Oda (Doğu Beden Duvarı)	118 cm	146 cm
(Z04) Soğukluk (Güney Beden Duvarı)	95 cm	166 cm
(Z04) Soğukluk (Güney Kasnak)	79 cm	114 cm
(Z04) Soğukluk (Batı Kasnak)	86 cm	111 cm
(Z04) Soğukluk (Kuzey Kasnak)	78 cm	113 cm
(Z04) Soğukluk (Doğu Kasnak)	62 cm	107 cm
(Z07) Ilıklık (Batı Beden Duvarı)	92 cm	115 cm

Şekil 4. 106. Pencereler

- **Kapılar**

Avlu (Z01) girişi güney cephesinde sivri kemerli düz lentolu demir kapı korozyona uğramıştır. Avlunun (Z01) batı kısmında Oda (Z02) kapısı düz lentolu ahşap kapı yerinden sökülüş sadece ahşap kapı kanadı mevcuttur. Avlunun (Z01) güney kısmından Soğukluk (Z04) mekânına sivri kemerli düz lentolu demir kapı korozyona uğramıştır. Soğukluk (Z04) mekânının güney batı yönünde Aralık (Z05) mekânına geçişi sağlayan demir kapı sökülüş sadece kasası yerinde mevcuttur. Demir kapılarda korozyon, ahşap kapılarda ise çürümeler oluşmuştur. Helâ (Z06) mekânının düz lentolu kapısının sadece kasası mevcut olup demir kapısının söküldüğü görülmüştür. Ilıklık (Z07) ile Soğukluk (Z08) arasındaki düz lentolu demir kapı sökülüş sadece kasası mevcuttur. Külhan (Z18) mekânının giriş kapısı özgün olmayıp malzemesi demirdir. Hamam Binasında mekânlara erişimi sağlayan kapıların özellikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo 4.5).

Çizelge 4. 5. Mekânların Kapı Biçimleri, Malzemeleri, Genişlik ve Yükseklik Ölçüleri Tablosu

KAPININ BULUNDUĞU MEKÂN	GEÇİŞ SİSTEMİ	MALZEME	GENİŞLİK	YÜKSEKLİK
(Z01) Avlu	Düz Lentolu	Demir	128 cm	224 cm
(Z02) Oda	Düz Lentolu	Ahşap	88 cm	191 cm
(Z03) Oda	Düz Lentolu	Ahşap	90 cm	223 cm
(Z04) Soğukluk	Düz Lentolu	Demir	109 cm	178 cm
(Z04) Soğukluk (Kadınlar Girişi)	Kemerli	Demir	105 cm	220 cm
(Z05) Aralık	Düz Lentolu	Demir	88 cm	180 cm
(Z06) Hela	Düz Lentolu	Demir	75 cm	172 cm
(Z07) Ilıklık	Kemerli	-	88 cm	207 cm
(Z08) Sıcaklık	Düz Lentolu	Demir	87 cm	189 cm
(Z18)Külhan	Düz Lentolu	Demir	155 cm	194 cm

4.6.4. Yapıda Meydana Gelen Bozulmalar

Yapı, zaman içinde çeşitli müdahalelere, depremlere ve atmosfer etkilerine maruz kalmıştır. Bunun sonucunda mimari elemanlarda ve malzeme kalitesinde önemli kayıplar, özgün mimariye yapılan eklemelerle mekânsal kurguda bazı değişiklikler, malzeme bozulmaları, deformasyon ve kötü onarıma bağlı tahribat meydana gelmiştir. Yapıdaki bozulmaların nedenleri; “insan faktörü”, “atmosfer etkileri” olarak iki başlık altında toplanmıştır.

4.6.4.1. İnsan Faktörlü Bozulmalar

İnsan faktörü, hem kullanım sırasında, hem de yapının işlevsiz kaldığı dönemde yapı için olumsuz koşullar doğurmuştur. Kullanımı kolaylaştırmak üzere yapılara eklenen çeşitli elemanlar, “onarım” amacıyla yapılan bilinçsiz müdahaleler ve kötü niyetli kişilerin yapının terk edilmişliğinden faydalanarak yapıda sebep olduğu kayıp ve tahribat; yapının ömrünü kısaltan ciddi bozulmalara sebep olmaktadır. Yapıdaki insan faktörlü bozulmaların nedenleri; Yanlış Müdahale ve Kötü Onarım, Bakımsızlık ve Vandalizm olarak üç başlık altında toplanmıştır.

- **Yanlış Müdahale ve Kötü Onarım**

Kötü kullanım ve bilinçsiz müdahale, tarihi yapıya en az bakımsızlık ve terk edilmişlik kadar hasar verebilmektedir. Bu müdahalelerin yapıdaki örnekleri: “çimentolu harç ya da sıvayla yapılan onarımlar” ve “mimari kurguya yapılan ekleme ve değişikliklerdir.

- **Çimentolu Harç ya da Sıvayla Yapılan Onarımlar**

- **Çatı Örtüsünde Yapılan Onarımlar**

Örtü sisteminde bugün görülen malzeme ve hasar dağılımının büyük bir bölümünü çimentolu harç ya da sıvayla yapılan onarımlar oluşturmaktadır. Yakın geçmişte örtü sistemi, bakımsızlığın da etkisiyle bugün koruyucu işlevini tamamen yitirmiş durumdadır. Bu tahribatın en önemli sebebi, uygunsuz malzeme kullanımıdır (Şekil 4.107).

Şekil 4. 107. Üst Örtü Görünüşü (2013)

Soğukluk (Z04) mekânının çatıda kırılan bazı bölümler çimento esaslı malzeme ile sıvanmıştır. Sıcaklık (Z08), Eyvan, Halvet ve Su deposu (Z17) mekânlarının çatısına beton şap dökülmüştür. Dökülen beton şapta kılcal çatlamlar oluşmuştur. Yapılan onarımlarda bazı bölümlerde ışık gözleri

kapatılmıştır. Yapıda bulunan mekânların duvarları ve kubbe kısımları çimento esaslı sıva ve boya uygulanmıştır. Kalınlığı 6-7cm arasında değişen sıvanın döküldüğü yerlerde, altındaki tuğla, moloz taş ve horasan harçlı özgün örgü tekniği görülmektedir.

Kasnak duvarları, dayanımı ve çalışması özgün harçla uyumlu olan “horasan sıva” yerine çimentolu sıvayla kaplanmıştır. Bu malzemelerin atmosfer etkileriyle oluşan genleşmelere karşı farklı davranmalarından oluşan uyumsuzluk; sıvada şişme, çatlama ve büyük parçalar halinde dökülmelere sebep olmaktadır. Bunun sonucunda, örtünün dış etkilere ve suya karşı dayanımının düşmesi ve koruyuculuğunu yitirmesi kaçınılmazdır. Hamamın servis mekânlarının (su deposu-külhan) örtülerinde de çimentolu harçlı onarımlar görülmektedir. Taş örtüdeki derzlerin çimentolu harçla yenilenmesi, atmosfer etkileriyle birleşerek malzeme bozulmalarına sebep olmaktadır. Örtü sisteminde karşılaşılan temel sorun olan “atmosfer etkilerine karşı dayanıksızlık”, iç mekândaki tahribatın da temel kaynağıdır ve söz konusu yanlış malzeme kullanımlarının ve bilinçsiz müdahalenin bir sonucudur (Şekil 4.108).

Şekil 4. 108. Kasnak Görünüşü (2013)

- Cephelerde Yapılan Onarımlar

Yapının giriş cephesi olan güney cephede püskürtme sıva kullanılmıştır. Sıvada yer yer kılcal çatlaklıklar oluşmuştur. Sokaktan avlunun görülmemesi

için yapılan duvar çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Avlunun (Z01) güney kısmında bulunan Soğukluk (Z04) mekânının cephesinde çimento esaslı derz kullanılmıştır. Bazı kısımlar taş üzerine çimento esaslı sıva yapılmıştır. Batı cephesinde çimento esaslı derz kullanılmıştır. Kadınlar girişin sağ kısmına ve cephenin güney kısmına çimento esaslı sıva yapılmıştır. Kuzey, doğu ve batı kubbe kasnağında çimento esaslı derz kullanılmıştır. Doğu cephesindeki pencere çimento esaslı malzeme ile kapatılmıştır.

- **Mimari Kurguya Yapılan Ekleme ve Değişiklikler**

Muhdes elemanlar

Avlunun batı kısmında bulunan (Z02) ve (Z03) Odaları daha sonradan eklenen muhdes mekânlardır. Yapılan Z03 Odasına geçiş sağlayabilmek için Soğukluk (Z04) mekânından bulunan pencere kapıya çevrilmiştir. Oda (Z03), Soğukluk (Z04), Aralık (Z05) ve Ilıklık (Z07) mekânlarda beton seki yapılmıştır. (Z02) ve (Z03) Odaları, Külhan (Z18) ve Su deposu(Z17) mekânlarda döşemeye beton şap dökülmüştür. Külhan (Z18) mekânı kullanıcı müdahalelerinden kaynaklı özgünlüğü yitirmiştir. Üst örtüsü betonarme ve betonarme kiriş ve kolon kullanılmıştır.

- **Bakımsızlık**

Bakımsızlık, diğer tüm bozulmaların içinde de pay sahibidir. Ancak, yapının en ciddi sorunu olan “örtünün koruyuculuğunu yitirmesi” kısmen, “toprak ve çöple dolmuş zeminler” ise büyük ölçüde bakımsızlıktan ileri gelmektedir. Örtünün koruyuculuğunu yitirmesi anlatılan kötü onarımlar ve yanlış Malzeme kullanımı, örtü sisteminin dış koşullara olan dayanımını azaltmış, ömrünü kısaltmıştır. Bu bozulma sürecini hızlandıran önemli bir etki de bakımsızlıktır. Derz aralarında büyüyen otlar, hatta ağaç kökleri yapıya ciddi hasar vermektedir. Bunun dışında örtüde hiçbir koruyucu önlem alınmadığı için tüm yapı özellikle yağmur suyundan hasar görmüştür. Kırılan kiremitler onarılmamış, ışık gözlerinden suyun girmesini önleyecek geçici bir çözüm aranmamıştır. Yapıdaki atmosfer etkisiyle oluşan bozulmaların, örtüde yapılacak düzenli ve ucuz müdahalelerle (kırılan kiremitlerin değiştirilmesi,

otların ve ağaç köklerinin temizlenip ayıklanması, açık ışık gözlerinden su girmesini önleyecek geçici bir koruyucu örtü oluşturulması gibi) engellenmesi ya da en azından geciktirilmesi mümkündür. Ancak, yapı boş kaldığı dönemde tamamen kaderine terkedildiğinden, örtü sisteminin tümü bugün esaslı ve özenli bir projeyle acilen yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır.

- **Vandalizm**

Yapıya ait pek çok özgün mimari eleman ve detay, bazı çıkarıcı kişilerce yağmalanarak yapıdan uzaklaştırılmıştır. Yapıdaki her türlü mimari eleman ve malzeme para kaynağı olarak görülmüş; yerinden sökülemeyenler de sağlamlığını yitirmiş ya da tamamen harap olmuştur.

- **Demir Elemanlar**

(Z02) ve (Z03) Odalarının pencere demir korkulukları ve Aralık (Z05), Hela (Z06) ve Sıcaklık (Z08) mekânlarının demir kapıları sökülüp yağmacı kişiler tarafından yok edilmiştir.

- **Ahşap elemanlar**

Soğukluk mekânındaki ahşap şirvan, ahşap pencere ve ahşap kapılar yapıdaki en büyük ölçekli ahşap elemanlardır. Doğal koşullar ve bakımsızlık sonucu oluşan bozulmaların yanında, Vandalizm etkisiyle de hızla yok olmaktadır. İnsanlar tarafından sökülerek yakacak olarak kullanılmıştır.

- **Döşemeler**

Z03 Odasının, döşemesinin ortasında bulunan derin kazı, insanlar tarafından altın arama amacıyla tahrip edilmiş olabilir.

4.6.4.2. Atmosferik Etkilerin Neden Olduğu Bozulmalar

Örtünün koruyuculuğunu yitirmesi ve ışık gözlerindeki camların korunamaması, yapının atmosfer etkilerine maruz kalmasına sebep olmuştur. Yağmur suyu ve rüzgâr başta olmak üzere atmosfer koşullarının yapıda tahrip edici ve malzeme bozulmalarını hızlandırıcı etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler, “örtü sisteminde”, “dış cephelerde” ve “iç mekânda” çeşitli ölçeklerde hasarlar meydana getirmektedir:

- **Örtü Sisteminde Meydana Gelen Bozulmalar**

Atmosfer koşullarının direkt olarak ve en yoğun biçimde olumsuz etkilediği yer, örtü sistemidir. Tuğla, taş ve kiremit örtülü yerlerde; rüzgârın etkisiyle derz aralarına yerleşen çeşitli tohum ve sporlar, yağmur suyuyla büyümekte ve bu bitkilerin güçlendikçe hacmi de artan kökleri, harçta şişmelere ve çatlamalara sebep olmaktadır. Ayrıca, havayla temas halindeki taş yüzeyleri, zamanla aşınmakta ve yağmur etkisiyle yosunlaşmaktadır. Böylece taş elemanların kesitlerinde küçülme, dayanımın düşmesi, porozite, çatlama ve yarılmalar meydana gelmektedir. Örtünün yok olduğu ya da koruyuculuğunu yitirdiği bölgelerde ise, su direkt olarak konstrüksiyon harcının içine sızmakta ve kılcal yolla ilerlemektedir. Bu durum, mevcut örtünün altındaki harcın yumuşayarak bağlayıcılığını yitirmesine ve boşalmasına sebep olmaktadır. Böylece, hem üst örtü yapıdan ayrılarak etkisiz hale gelmektedir; hem de kubbe içlerine sızan su yapısal bozulmalara yol açmaktadır.

Soğukluk (Z04) örtüsü, bitkilenmenin en yoğun olarak görüldüğü yerdir. Özellikle tuğla taş örtülü yerlerde bitkilerin yaklaşık 1 metreye kadar büyüdüğü görülmüştür. Taş çörtenlerin ve su giderlerinin ağız kısımları da bitkilerle kaplanmış olduğundan yağmur ve kar sularının tahliyesini sağlayamayacak şekilde tıkanmıştır. Sıcaklık (Z08) üst örtüsünde yoğun yosunlanma gözlenmektedir.

- **Dış Cephelerde Meydana Gelen Bozulmalar**

Örtü sisteminde olduğu gibi, cephelerde de benzer yollarla bitkilenme ve yosunlanma meydana gelmektedir. Soğukluk bölümünün kuzey, güney, doğu ve batı cephesinde, yoğun bitkilenme gözlenmektedir. Cephede, derz boşalmaları harçlarda ve taşlarda yer yer 5cm.yi aşan yüzey kayıpları ve aşınmalar meydana gelmiştir. Kirlenme, güney ve batı cephesinde yoğunlaşmıştır. Güney ve Batı Cephesindeki pencere demir korkulukları paslanmıştır. Hamamın batı cephesinde, bitkilenme, derz boşalmaları ve taş düşmesi yoğundur. Z02 Odasının kapısının hemen önünde, kökü oldukça gelişmiş bir incir ağacı bulunmaktadır. Bu kök, taşıyıcı duvar için risk oluşturmaktadır. Güney ve batı cephesi, yola bakan cephedir; trafiğin ve komşu

binaların bacalarından gelen dumanın etkisiyle kirlenmenin en yoğun olarak görüldüğü cepheidir.

- **İç Mekânlarda Meydana Gelen Bozulmalar**

Mekânların kubbesinin iç yüzünde, kararma ve renk değişimleri, nemden kaynaklanan aşınma ve dökülmeler ile yosunlanma gözlenmektedir. Soğukluk (Z04) mekânın, kubbedeki aydınlık feneri boşluğundan ötürü, yağış ve atmosfer kaynaklı her türlü olumsuz koşuldan doğrudan etkilenmektedir. Mekânların kubbelerinde de, ışık gözlerinin açık oluşu sebebiyle direkt olarak mekâna giren yağmur suyu ve rüzgâr, kubbe harcını yumuşatarak eritmekte; beraberinde yaprak, dal gibi maddeleri de getirmektedir. İçeriye düşen harç parçaları ve tuğla kırıklarından, döşemeler de zarar görmektedir. Kubbelerde ve duvarlarda nemden kaynaklanan renk değişimleri sıva dökülmeleri ve çatlakları, kirlenme ve yer yer yosunlanma görülmektedir. Duvardaki yosunlanmanın ve nem etkisiyle yumuşayıp dökülmelerin en yoğun olarak görüldüğü yerler, Aralık (Z05), Hela (Z06), Sıcaklık (Z08), Eyvan ve Halvetlerin duvarlarıdır. Atmosferik etkiler; demir elemanlarda paslanmaya, ahşap elemanlarda ise çürümeye ve çökmeye neden olmaktadır.

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

İnsanların yerleşik düzene geçmelerindeki en büyük etki su olmuştur. Su temin etmek amacıyla insanlar yerleşme merkezlerini akarsu ya da göl kenarına kurmuşlardır. Medeniyet seviyesi yükseldikçe çeşitli yerleşim alanlarında ve güzergâhlarda su yapıları inşa edilmiş ve bu yapılar arasında da hamam yapıları büyük rol almıştır (Yeşilbaş, 2007).

Diyarbakır geleneksel konutları incelendiğinde birçoğunda özgün banyo bulunmadığı görülmüştür. Tuncer, yazılı kaynaklardan 25 adet hamam tespit ettiğini, ancak bu hamamlardan, Hurşit, Hüseyin Efendi, Alettin, İbafiye hamamları için bir bilgi bulmadığını, bazı hamamların bir kaç ismi olabileceği, Diyarbakır Suriçi Bölgesinin 1,5 km² olduğunu ve 40.000 m²'ye bir hamam düştüğünü belirtmiştir (Tuncer, 2012).

Diyarbakır da hamam bir kültürdür. Evlerde banyo olmadığı için, geçmişte Suriçi bölgesinde yaşayan halk yıkanma ihtiyacını çoğunlukla mahalle içinde yer alan hamamlarda gidermekteydi. Bayanların hamam günleri, saatleri ayrı, erkeklerin ayrıydı. Hamamlar sabahları erkeklere hizmet verirken, öğleden sonra kadınlar tarafından kullanılırdı. Her ailenin hamam günü ve hamam içindeki yeri, kullanacağı kurna belliydi. “Natır” adı verilen hamamdaki seyyar kadın görevli daha önceden anlaştığı evlerin banyo malzemelerinin yer aldığı bohçayı sabahtan alır, aileye ait bölümü önceden temizleyerek yerlerini hazırlardı. Aile daha sonra hamama gelirdi (URL-1).

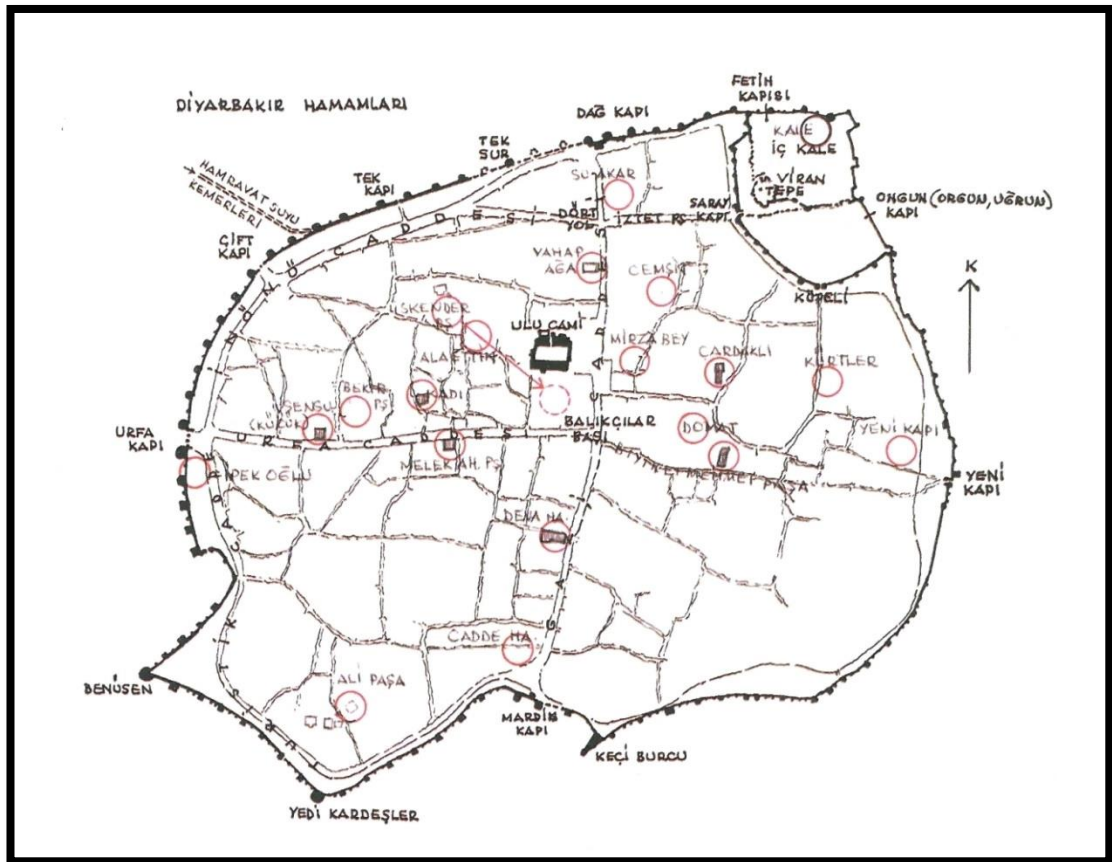
Hamam binalarının ısıtılması için genellikle odun kullanılırdı. Bu odunlar, katır veya eşeklerle hamama taşınırdı. Mergen köşe yazısında Diyarbakır hamamları hakkında “*Diyarbakirli temizdi ve temizliği severdi. Öyle olmasa hangi kentte yirminin üzerinde hamam vardır? "Hamam" dedim de bu hamamların bir tanesi yukarıdan beri sözünü ettiğimiz o eşeklerle toplanılan çöplerin nerelere döküldüğünü söylemediğimi fark ettim ki, bu hamamlardan bir tanesinin adı "Eşbek" hamamıdır, ya da Eşekçiler Hamamıdır. Çünkü o çöpler bu hamama getirilir, külhanında yakılmak suretiyle hem imha edilmiş olur, hem o hamamın suyu ısıtılır ve hem de çevre temizliğine katkıda bulunulurdu.*” demiştir (Mergen, 2010).

Günümüze ulaşan Diyarbakır hamamlarının çoğu harap ya da değiştirilmiş, bakımsızlık içinde kendi kaderlerine terk edilmiş durumdadır. Bugün Diyarbakır'da aktif olarak kullanılan geleneksel hamam yoktur.

1960'lı yıllardan sonra modern banyolar açılınca bazı hamamlar tüm gün boyunca kadınlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Son yıllarda yapılan restorasyon projeleriyle hamamların özgün işlevine uygun olarak kullanılması planlanmaktadır.

5.1. Diyarbakır'da Yer Alan Hamamlar

Diyarbakır'ın tarihi kaynaklarından, vilayet salnamelerinden ve seyahatnamelerden edinilen bilgiler ışığında Diyarbakır'da anıtsal yapılar arasında hamam binalarının büyük yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Şehrin hemen her mahallesinde halkın kullanımına yönelik hamam binalarının inşa edildiğini söylenebilir (Şekil 5.1). Bu hamamların çoğu, zamanla ilgisizlikten ve yeni yolların açılmasından kaynaklı ortadan kaldırılmaları, şehirde hamam sayısının azalmasına neden olmuştur (Yeşilbaş, 2007).

Şekil 5. 1. Orhan Cezmi Tuncer tarafından oluşturulan hamamlar dizini (2012)

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Evliya Çelebi, Diyarbakır'da 146 saray ve hanedan hamamı olduğunu söyler. Öncelikle, kentin ileri gelenlerinin ve seçkinlerinin kullandığı özel hamamlardan bahsederek; birçok hamam binasının süslemesini, tarzını ve sanatını överek anlatmıştır. Hamamların, şehrin çöplerinin yakılmasıyla ısıtıldığını, bu işlemin hem odundan daha iyi ısıtma sağladığını, hem de şehri çöplüklerden temizlediği için avantajlı olduğunu vurgular (Okumuş, 2012).

Orhan Cezmi Tuncer (2012) yaptığı çalışmalarda, tüm kaynakları tarayarak, günümüze ulaşan ve ulaşmayan tüm hamamları kapsayan bir hamam dizini hazırlamıştır (Şekil 5.2). Günümüze ulaşmayan hamamlardan bazıları Cimşid Bey Hamamı, İpekoğlu Hamamı, Çarşı Hamamı, Cadde Hamamı, Bekir Paşa Hamamı, Hüseyin Efendi Hamamı, Dilaver Paşa Hamamı, Domat Hamamı, İçkale'deki Kale Hamamı, Maristan Hamamı, Yeni Kapı Hamamı, Mirza Hamamı ve Suakar Hamamı'dır (Sözen, 1971).

	Bedri Günkut	M. AKİF Tüten	Basri Konyar	Şevket Beysanoğlu	Evliya Çelebi	Metin Sözen	İbrahim Yılmazçelik	???	
Bıyıklı Mehmet Paşa (Kürtler, Kurşunlu)	+		+	+	+	+	+	+	Şafler mescidi güneyi (1516-20)
İskender Paşa (Yeni, Çarşı)	+	+	+	+	+	+	+	+	Çarşı içinde. Kendi vakfı
+ Paşa (Bahram Paşa)	+	+	+	+	+	+	+	+	Kendi vakfı
+ Çardaklı (Hüsrev Paşa)	+	+	+	+	+	+	+	+	Hüsrev Paşa vakfından
Melik Ahmet Paşa (Hamam-ı Kebir)	+	+	+	+	+	+	+	+	Kendi vakfı (1564-67)
Hadım Ali Paşa	+	+	+	+	+	+	+	+	Kendi vakfı
+ Kadı Ali (Eşrik, Eşbek, Eşek, Parlı?)	+	+	+	+	+	+	+	+	İbrahim Bey vakfından
Hurşid	+								?
Su Akar (Suveyka, Zilibci, İbrahim Bey)	+	+	+	+	+	+	+	+	İbrahim Bey vakfı
+ Deva	+	+	+	+	+	+	+	+	Hüsrev Paşa vakfından
+ Vahap Ağa (Abdülvehap Ağa)	+	+	+	+		+	+	+	Ulu Cami vakfı (geliri Parlı'ya)
Cemşit (Cimşit)	+	+	+	+		+	+	+	Palu Beyi Cemşit Bey
Mirza Bey		+	+	+		+	+	+	Ulu Cami vakfından
İpek Oğlu (Harir Oğlu)		+		+		+	+	+	Harir Oğlu vakfı
Yeni Kapı (Rüstem Paşa 1882)			+	+	+		+	+	?
İç Kale (Kale)			+	+	+	+	+	+	?
Bekir Paşa					+		+	+	?
Cadde (Mardin Kapı, Şücaie?)			+	+	+	+	+	+	Deliller Hanı karşısında
Hüseyin Efendi				+	+				?
Alaettin				+	+	+	+		Sinek Pazarında
Maristan				+	+				Urfa Kapı Gazi Ok. yerinde
Küçük (Şensu, Dilâver, Hamam-ı Atik)		+	+	+	+	+	+	+	Melek Ahmet Camisi bitişiği
Domat				+	+	+	+	+	Katolik Ki. yöresinde
Dere								+	?
İbafiye			+						?
5 25 adet	12	13	17	22	12	22	20	21	

Şekil 5. 2. Orhan Cezmi Tuncer tarafından oluşturulan hamamlar dizini (2012)

Kentin ilk yerleşim bölgesi olan İçkale’de yapılan kazılarda da saray hamamına ait “hypocaust” kalıntısı bulunmuştur (Şekil 5.3.)

Şekil 5. 3. Saray hamamına ait hypocaust kalıntısı (Sözen, 1971)

5.2. Tarihi Diyarbakır Hamamlarının Mimari Özellikleri

Orhan Cezmi Tuncer tarafından hazırlanan Şekil 5.1'deki hamam dizini incelendiğinde hamamların büyük çoğunluğunun Müslüman mahallerinde olduğu görülmektedir. Bu durumun su sıkıntısı gibi problemlerden dolayı olmadığı, inançları gereği gusül kavramının farklılığı ve evlerde banyo olmaması gibi nedenlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Müslüman ve gayrimüslimlerin aynı hamamı kullanmaları konusunda Diyarbakır'da inanç ayrımı yapılmadığı ve bu gibi ortak sosyal alanlarda kaynaştıkları düşünülmektedir (Tuncer, 2012).

Anadolu’da hamamlar, bulundukları işlev bölgelerine göre genellikle mahalle, çarşı ve külliye hamamı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın dışında, kentlerin özgün yapısına göre kale kentlerde, kent giriş kapılarında konumlanan hamamlar yer almaktadır. Mahalle hamamı konut bölgesinde, çarşı hamamları ticaret bölgesinde, külliye hamamları ise cami, medrese gibi yapılarla birlikte bir külliye içinde veya bağımsız olarak ticaret alanı, mahalle içinde ve kent kapılarına yakın konumlandırılmıştır. Diyarbakır merkezde bulunan Çardaklı, Kadı ve Paşa hamamları mahalle hamamlarına; Deva Hamamı (Mardin kapı yakınlarında) ve Melik Ahmet

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Hamamı (Urfa Kapı yakınlarında) kent kapılarında bulunan hamamlara; ticaret alanı içerisinde kentin ana aksı üzerinde inşa edilen Vahap Ağa Hamamı ticaret bölgesinde yer alan hamamlara; Melik Ahmet Hamamı, külliye hamamlarına örnek verilebilir (Dağtekin, 2007).

Diyarbakır şehir merkezinde inşa edilen ve günümüze ulaşan hamamlardan Çardaklı Hamamı (1520-40), Deva Hamamı (1520-40), Melik Paşa Hamamı (1564-67), Kadı Hamamı (16. y.y.), Vahapağa Hamamı (16-17. y.y.) ve Paşa Hamamı (1564-67) bu çalışma kapsamında incelenmiş, 2013-2014 yıllarında çekilen fotoğrafları belgelenmiştir (Tablo 5.1.)

Çizelge 5. 1. Suriçi Bölgesinde İncelenen Hamamlar

Sıra No:	İncelenen Hamamlar	Yapım Tarihi	Yapım Vakfı
1	Çardaklı Hamamı	1520-1540	Hüsrev Paşa
2	Deva (Deve) Hamamı	1520-1540	Hüsrev Paşa
3	Melik Ahmet Hamamı	1564-1567	Melek Ahmet Paşa
4	Kadı (Eşbek- Eşşek) Hamamı	16.y.y	-
5	Vahap Ağa Hamamı	16-17.y.y	-
6	Paşa(Behram) Hamamı	1564-1567	Behram Paşa

Çizelge 5. 2. Karşılaştırmalı tablo

DİYARBAKIR HAMAMLARI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMASI												
YAPININ FOTOĞRAFI	ÇARDAKLI HAMAMI		DEVA (DEVE) HAMAMI		MELİK (MELEK) AHMET HAMAMI		KADI (EŞBEK - EŞEK) HAMAMI		VAHAP AĞA HAMAMI		PAŞA (BEHRAM) HAMAMI	
	Hamam ve çevresi (Yıldız, 2011)		Hamam ve çevresi (Anonim)		Hamam ve çevresi (Yıldız, 2011)		Hamam ve çevresi (Yıldız, 2011)		Hamam ve çevresi (Anonim)		Hamam ve çevresi	
YAPININ FOTOĞRAFI												
	Hamam ve çevresi (2013)		Hamam ve çevresi (2013)		Hamam ve çevresi (2013)		Hamam ve çevresi (2013)		Hamam ve çevresi (2010)		Hamam ve çevresi (2014)	
YAPININ FOTOGRAFI	Bulunduğu İl- İlçe- Mahal/ Cad.	Diyarbakır - Sur - Dabancılığı - Nar Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mahal/ Cad.	Diyarbakır - Sur - Abdalide - Gazı Caddesi/ Deva Hamamı Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mahal/ Cad.	Diyarbakır - Sur - Ziya Gökalp - Melik Ahmet Caddesi	Bulunduğu İl- İlçe- Mahal/ Cad.	Diyarbakır - Sur - İskender Paşa- Paşa Cami Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mahal/ Cad.	Diyarbakır - Sur - İntikâ - Gazı Caddesi /Telgrafhane Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mahal/ Cad.	Diyarbakır - Sur - İntikâ - Gazı Caddesi /Telgrafhane Sokak
	İnşa Tarihi	1520 - 1540 Yılları Arası	İnşa Tarihi	1520 - 1540 Yılları Arası	İnşa Tarihi	1564 - 1567 Yılları Arası	İnşa Tarihi	1533 - 1543 Yılları Arası	İnşa Tarihi	XVI. - XVII. yy. Eseri	İnşa Tarihi	1964 - 1967 Yılları Arası
	Emvatar No - Kuru Hamam	E.226 - 19.01.1980/A/2082(25.11.2010/3528)	Emvatar No	E.28 - 19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	Emvatar No	E.86 - 19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	Emvatar No	E.224 - 19.01.1980/A/2082(25.11.2010/3528)	Emvatar No	E.45 - 19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	Emvatar No	E.196 - 19.01.1980/A/2082(18.12.2009/2754)
	Pafta/ Ada/ Parsel	38 / 182 / 1	Pafta/ Ada/ Parsel	19 / 398 / 3	Pafta/ Ada/ Parsel	9 / 432 / 42	Pafta/ Ada/ Parsel	2 / 135 / (4) 24	Pafta/ Ada/ Parsel	3 / 148 / 26	Pafta/ Ada/ Parsel	45 / 216 / 27
	Yapım Yılı	Hüseyin Paşa	Yapım Yılı	Hüseyin Paşa	Yapım Yılı	Melik Ahmet Paşa	Yapım Yılı	Kadı İsmail (İbrahim Bey Vakfı)	Yapım Yılı	-	Yapım Yılı	Behram Paşa Vakfı
	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş - Kırma Taş
	Plan Özellikleri	"B Tipi" Yivlül/ Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	"A Tipi" Harçlı Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	Sıcaklık Sıcaklık Bölümü Gümüşce Ulağıdır.	Plan Özellikleri	"A Tipi" Harçlı Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	"A Tipi" Harçlı Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	"A Tipi" Harçlı Sıcaklık Plan Tipi
	Çapı Özellikleri		Çapı Özellikleri	Karakteristik Özellikleri Yitmiştir	Çapı Özellikleri	Yapı Boyutları Ölçülebilir	Çapı Özellikleri	Karakteristik Özellikleri Yitmiştir	Çapı Özellikleri	Karakteristik Özellikleri Yitmiştir	Çapı Özellikleri	Ölçülebilir Konumdadır.
	Üst Örtü	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler İkili Beşik Tonz Sıcaklık Eyanlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler	Üst Örtü	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler Hamamın içi yaklaşık 1 m yüksekliğinde su ile dolu olduğundan derinliği incelenemez.	Üst Örtü	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	Üst Örtü	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler İkili Beşik Tonz Sıcaklık Eyanlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler	Üst Örtü	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler İkili Beşik Tonz Sıcaklık Eyanlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler	Üst Örtü	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler İkili Beşik Tonz Sıcaklık Eyanlar - Beşik Tonz Halvetler - Beşik Tonz
	Görünüm Durumu- İşlevi	Bakımsız ve Hasarlıdır - Kullanılmamaktadır.	Görünüm Durumu- İşlevi	Bakımsız ve Hasarlıdır - Kullanılmamaktadır.	Görünüm Durumu- İşlevi	Bakımsız ve Hasarlıdır - Kullanılmamaktadır.	Görünüm Durumu- İşlevi	Hamam Olarak İşlevlendirilip Restorasyon Projesi Tamamlanmıştır	Görünüm Durumu- İşlevi	Hamam Olarak İşlevlendirilip Restorasyon Projesi Tamamlanmıştır	Görünüm Durumu- İşlevi	Hamam Olarak İşlevlendirilip Restorasyon Projesi Tamamlanmıştır
YAPININ PLANI												
	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Dağekin (2007)	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Tuğrul (2013)
YAPININ SUR ÇİĞİNDKİ KONUMU												

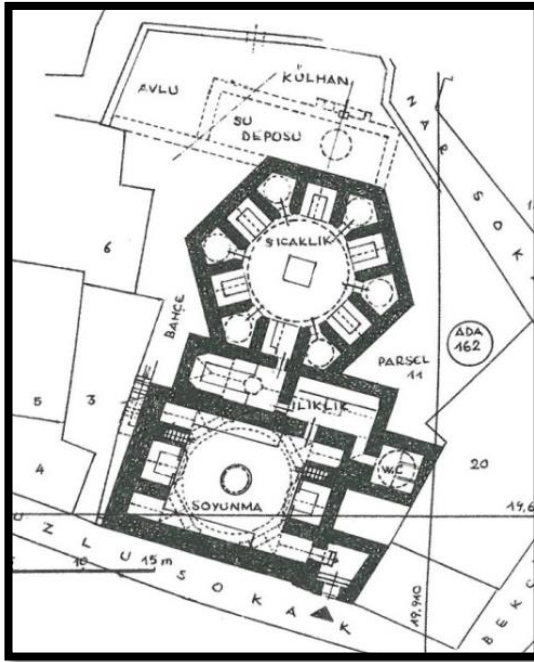
5.2.1. Çardaklı Hamamı

Dabanoğlu Mahallesi'nde, Nar Sokak No: 4-2'de yer alan hamamının, XVI. yüzyılın ilk yarısında, 1520-1540 tarihleri arasında inşa edildiği söylenmektedir. Yapının mimarı ve kesin yapılış tarihi belli değildir. Kaynaklarda Çardaklı Hamamı'nın Hüsrev Paşa vakfından olduğu, 1930 yılında Vakıflar İdaresince satıldığı ileri sürülmektedir (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.4).

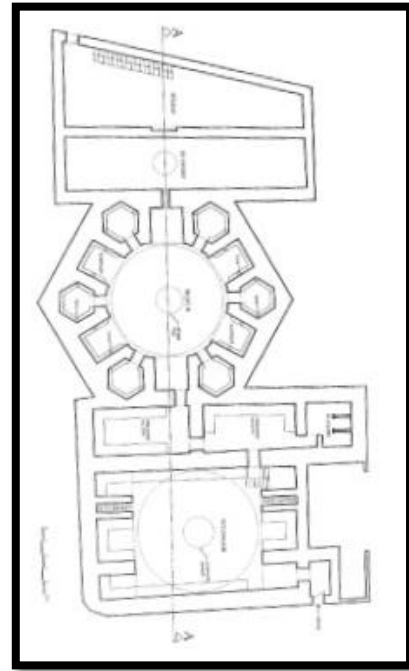

Şekil 5. 4. Çardaklı Hamamı ve çevresi (Yıldız, 2011)

Dikdörtgen bir alan üzerine kurulmuş olan hamam, Diyarbakır'daki diğer hamamlardan farklı olarak, Eyice'nin sıcaklık mekânına göre olan sınıflandırmasındaki; yıldızvari sıcaklıklı plan tipi olan "B-Tipi" plan türündedir (Şekil 5.5, Şekil 5.6.). Hamamın köşe bölümünden giriş kapısı ile küçük bir hole, daha sonra ikinci bir kapı ile soyunmalık kısmına geçilir. Karşılıklı iki eyvanı olan Soyunmalık mekânının simetrik bir formu vardır. İki katlı kurgulanan eyvanlardan alt kat eyvanları düz kemerli açıklığa sahipken, eyvanların sağ ve soluna yerleştirilmiş yarım daire kemerli nişler ile binaya hareketlilik kazandırılmıştır. Soyunma mekânının üst örtüsü kubbedir (Şekil 5.7). Kubbeye geçişler pandantiflerle sağlanıp, ikinci kat eyvanlara kadar inmektedir. Soyunmalık mekânı, sekizgen kasağa oturan kubbeye açılan mazgal pencere ve aydınlık feneri ile aydınlanmaktadır (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.8, 5.9, 5.10).

Şekil 5. 5. Çardaklı Hamamı Planı (Tuncer, 2012)

Şekil 5. 6. Çardaklı Hamamı Planı (Yeşilbaş, 2007)

Şekil 5. 7. Çardaklı Hamamı ve çevresi (2014)

Şekil 5. 8. Çardaklı Hamamı (2014)

Şekil 5. 9, Şekil 5.10. Çardaklı Hamamı Feneri ve üst örtüsü (2014)

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Sivri sağır kemer içine oturtulmuş bir kapı ile soğukluk (ılıklik) bölümüne geçilir. Soğukluk bölümündeki iki bölümün üst örtüsü beşik tonoz, bir bölümün üst örtüsü kubbedir. Soğukluğun batı köşesinde yer alan bölümden bir kapı açıklığı ile sıcaklığa geçilir. Sıcaklığın ortasında dairevi formda göbek taşı bulunmaktadır (Şekil 5.11, Şekil 5.12). Yıldızvari sıcaklıklı plan tipindeki hamam binasında 6 eyvan ve 6 halvet bulunmaktadır Eyvanların üzeri beşik tonoz ile örtülü iken halvetlerin üzeri kubbelerle örtülmüştür (Şekil 5.13, 5.14). Orta mekân ise pandantiflerle geçilen kubbe ile örtülüdür. Hücreler beşgen formda inşa edilmişlerdir. Eyvan ve halvetlerin duvar yüzeyine kurnalardan bir metre yükseklikte küçük nişler açılmıştır (Şekil 5.15).

Şekil 5. 11. Çardaklı Hamamı (2013) (N.Dalkılıç)

Şekil 5. 12. Çardaklı Hamamı (2013) (N. Dalkılıç)

Şekil 5. 13. Çardaklı Hamamı (2013)

Şekil 5. 14. Çardaklı Hamamı (2013)

Şekil 5. 15. Çardaklı Hamamı (2013) (N.Dalkılıç)

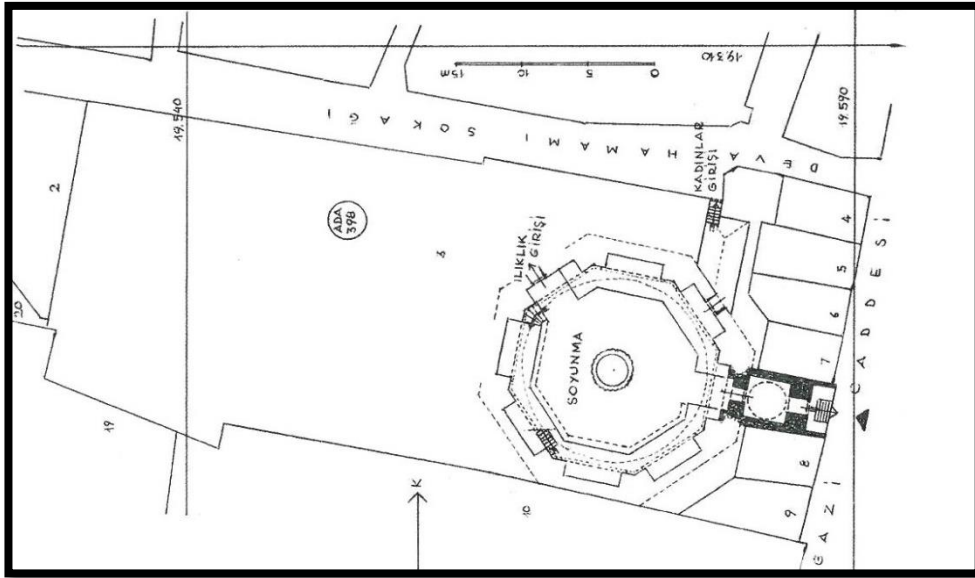
Hamamın kuzeyinde yer alan su deposu ve külhan bölümü dikdörtgen formda olup, üzerleri beşik tonoz ile örtülmüştür. Uygulanan kötü onarımlar hamamın mimari zenginliğini gölgelemiş durumdadır (Şekil 5.7) (Yeşilbaş, 2007).

Çardaklı Hamamı'nın 2016 yılı Ağustos ayı itibariyle onarım çalışmalarına başlanılmıştır.

5.2.2. Deva (Deve) Hamamı

Halk arasında Deva Hamamı olarak bilinen yapı, Abdaldede Mahallesi'nde, Deve Hamamı Sokak'ta No:5'te bulunmaktadır. Deva Hamamı, Gazi Caddesi üzerindedir. Mardin Kapı yakınlarında olan Deva hamamı, kentte ilk giren yabancıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kervansarayla birlikte inşa edilmiştir.

Hamam, 1540 yılında “Hamam-ı Kebir” adını taşıdığını ve Hüsrev Paşa Vakfı'ndan olduğu söylenmektedir. Beysanoğlu, Deva Hamamı'nın, kesin bir bilgi olmamakla beraber 1520-1540 yılları arasında inşa edildiği ifade etmektedir (Yeşilbaş, 2007).

Şekil 5. 106. Deva Hamamı Planı (Tuncer, 2012)

Deva Hamamı, Eyice'nin sıcaklık mekânına göre olan sınıflandırmasındaki; haçvari, dört eyvanlı, köşe halvetli plan tipi “A-Tipi” plan türünde olduğu bilinmektedir (Şekil 5.16). Anadolu'daki hamamlarda çok sıkça kullanılan yaygın bir plan tipine sahip olan bu hamamın caddeye bakan yüzünde küçük dükkânlar sıralanmıştır (Şekil 5.17).

Hamamın giriş kapısı sokağa bakan cepheye açılmıştır. Yapının dıştan görüldüğü kadarıyla soyunmalık kısmının üzeri sekizgen bir kasnağa oturan kubbe ile örtülüdür (Şekil 5.18, 5.19). Kubbenin ortasında sivri kemerli sekiz pencereye sahip aydınlık feneri bulunmaktadır. Ayrıca kubbe kasnağında dört sivri kemerli pencere,

mekânı aydınlatmak amacıyla kullanılmıştır (Şekil 5.20, 5.21). Hamamın ortasında dilimli büyük bir havuz bulunur (Şekil 5.22).

Şekil 5. 117. Deva Hamamı (2013)

Şekil 5. 18. Deve Hamamı (2013)

Şekil 5. 19. Deve Hamamı (2013)

Şekil 5. 12. Deve Hamamı (2013) (N. Dalkılıç)

Şekil 5. 13. Deve Hamamı (2013)

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Hamam 1711 tarihinde kapsamlı bir onarım geçirmiştir. Hamamın 1930'larda Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından satıldığı bilinmektedir (Yeşilbaş, 2007).

Şekil 5. 142. Deva Hamamı (2013) (A. Nabikoğlu)

Deva Hamamı bugün oldukça kötü durumdadır. Ayrıca hamamın içi yaklaşık 1 m yüksekliğinde su ile doludur. Hamam kubbelerinin üzerindeki ışıklıkların cam hazneleri büyük oranda kırılmıştır. Özgün olarak günümüze gelenleri korunmalıdır (Şekil 5.23 - 5.25). Hamamın içindeki su dolayısıyla, içine girmek, detaylı inceleme yapmak mümkün olmamıştır.

Şekil 5. 153. Deva Hamamı (2013) (A. Nabikoğlu)

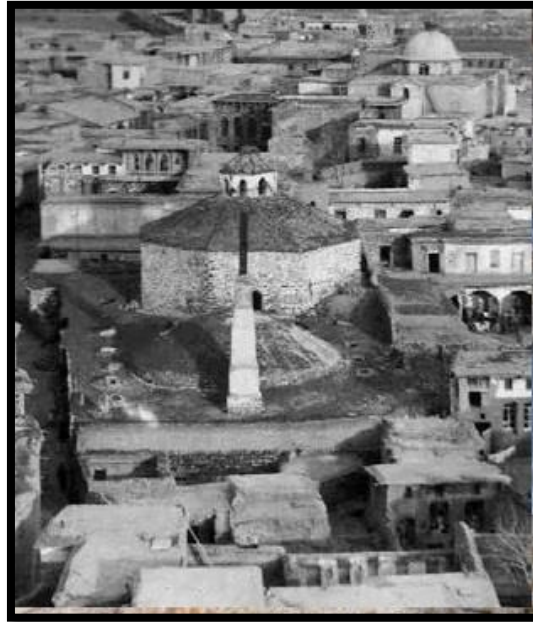
Şekil 5. 164. Deva Hamamı (2013) (A. Nabikoğlu)

Şekil 5. 25. Deva Hamamı (2013) (A. Nabikoğlu)

5.2.3. Melik (Melek) Ahmet Hamamı

Melik Ahmet Hamamı, Ziya Gökalp Mahallesi'nde, Melik Ahmet Caddesi, No: 63'te yer almaktadır. Urfa Kapı yakınlarında olan Melik Ahmet hamamı, Melek Ahmet Paşa tarafından, kentte ilk giren yabancıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir külliye çevresinde, 1564 yılında inşasına başlanmış, 1567 yılında tamamlanmıştır.

Yapının konumlandığı çevrede hamam bulunmadığından ilk önce hamam, daha sonra cami ve diğer yapılar inşa edilmiş, yapı grubu külliye olarak tamamlanmıştır (Sözen, 1971) (Şekil 5.26).

Şekil 5. 17. Melik Ahmet Paşa Hamamı (Yıkılmadan önceki durumu) (Yıldız, 2011)

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Melik Ahmet Hamamı'nı meydana getiren duvarlar, kubbe ve pandantifler kaba yonu ve moloz taşlarla inşa edilmiştir. Melik Paşa Külliyesi'nin ilk yapısı olan hamamdan günümüze sadece soyunmalık bölümü sağlam ulaşabilmektedir. Diğer bölümleri üst örtü sistemiyle birlikte yıkık bir durumdadır. Hamamın mülkiyet sahibi tarafından kiraya verilen soyunmalık bölümü, ticari mekânlar olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.27). Hamamın caddeye ve sokağa bakan cepheleri küçük dükkânlar ile çevrilmiştir (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.27).

Şekil 5. 187. Melik Ahmet Paşa Hamamı (2013)

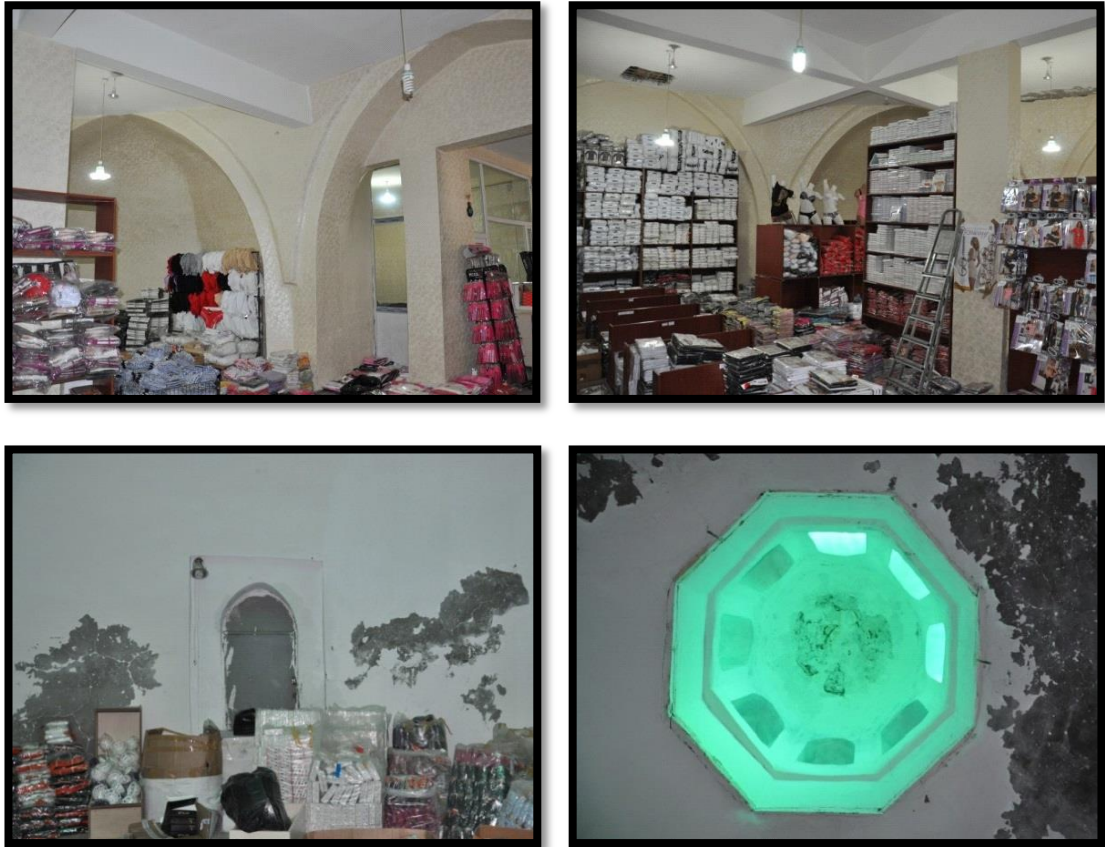
Düzgün bir planı bulunmayan hamam, dikdörtgen bir alan üzerine inşa edilmiştir. Hamamın soyunmalık mekânı, sekizgen planlı olup, yaklaşık olarak 4.50 m. çapında, ortasında aydınlık feneri bulunan bir kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş pandantifler ile sağlanmaktadır (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.28).

Şekil 5. 19. Melik Ahmet Paşa Hamamı (2013) (A. Nabikoğlu)

Melik Ahmet Hamamı'nın giriş bölümündeki sıcaklık, külhan ve su deposu kısmen yıkılmış olduğundan bu bölümlerin nasıl bir plan düzenine sahip olduğu tespit edilememiştir. Mevcut hamam binasının konumu incelendiğinde ve eski fotoğraflar dikkate alındığında (Şekil 5.26); hamamın giriş, sıcaklık ve soğukluk gibi ana bölümlerinin yapının kuzeybatı kesiminde, külhan ve su deposunun ise yapının güneydoğu bölümünde bulunduğu tahmin edilmektedir (Yeşilbaş, 2007).

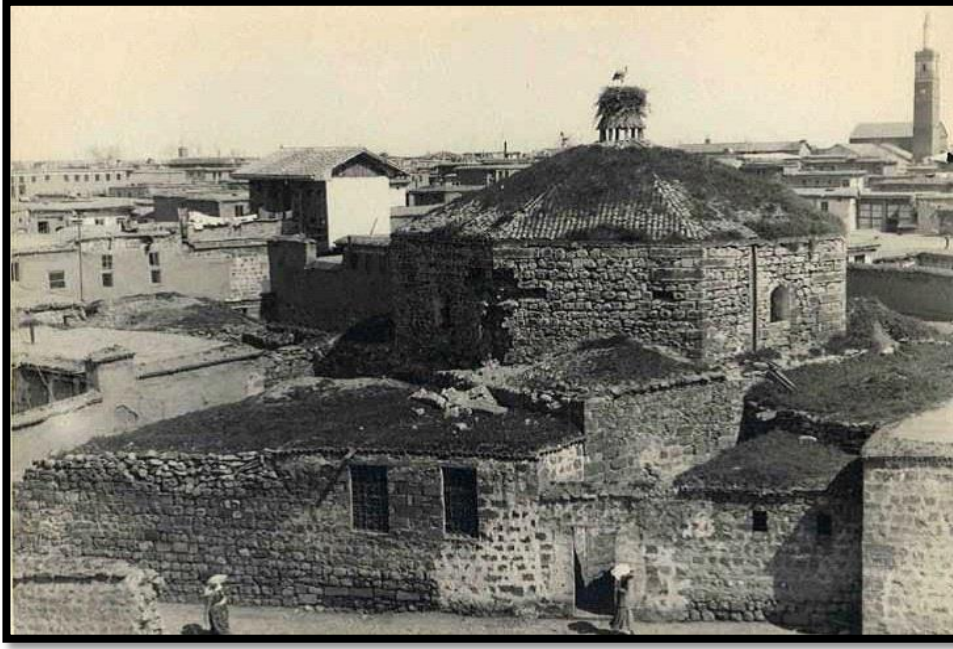
Kubbe kasnağında mekânı aydınlatmak amacıyla yarım daire kemerli dört tane pencere bulunmaktadır. Bu mekânın güney yönünde duvar içine açılmış bir kapı açıklığı dikkati çekmektedir. Kubbe kasnağında bulunan pencere sövelerinde ise beyaz ve siyah renkli kesme taşın kullanımı yapıya hareketlilik katmıştır. Bu durumun dışında hamamda süslemeye yer verilmemiştir (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.29 - 5.32).

Şekil 5. 29, 5.30, 5.31, 5.32. Melik Ahmet Paşa Hamamı İç Görünüşler (2013)

5.2.4. Kadı (Eşbek-Eşek) Hamamı

Bir mahalle hamamı olan Kadı Hamamı, İskender Paşa Mahallesi'nde, Parlı Safa Cami'nin doğusunda, Parlı Safa Cami Sokak'ta 24 numaralı parsel üzerinde bulunmaktadır.

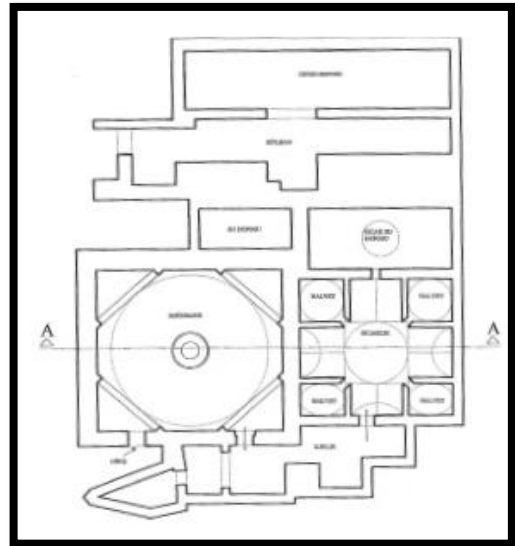
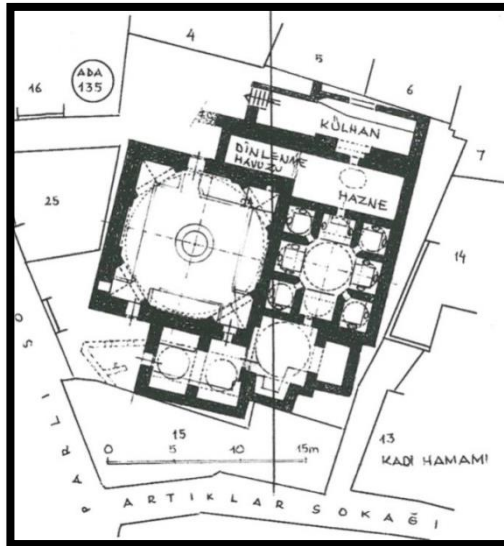
Şekil 5. 33. Kadı Hamamı(Yıldız, 2011)

Şekil 5. 34. Kadı Hamamı (2007) (A. Nabikoğlu)

Evliya Çelebi bu hamamın havasının, suyunun ve binasının temizliğinden bahsederek, şehir içinde böyle bir hamam olmadığını, esas adının “Eşbek” olduğunu ve halk dilinde zamanla Eşek Hamamı şeklinde yayıldığını söylediği yapının Tuncer; Hamamın kesin yapım tarihinin bilinmemekte olduğunu İbrahim Bey Vakfına gelir sağlamak amaçlı, kesin bir belge olmamakla beraber, 1533-43 yılları arasında Kadı İsmail adında bir hayır sahibinin yaptığını belirtir (Tuncer, 2012) (Şekil 5.33, Şekil 5.34).

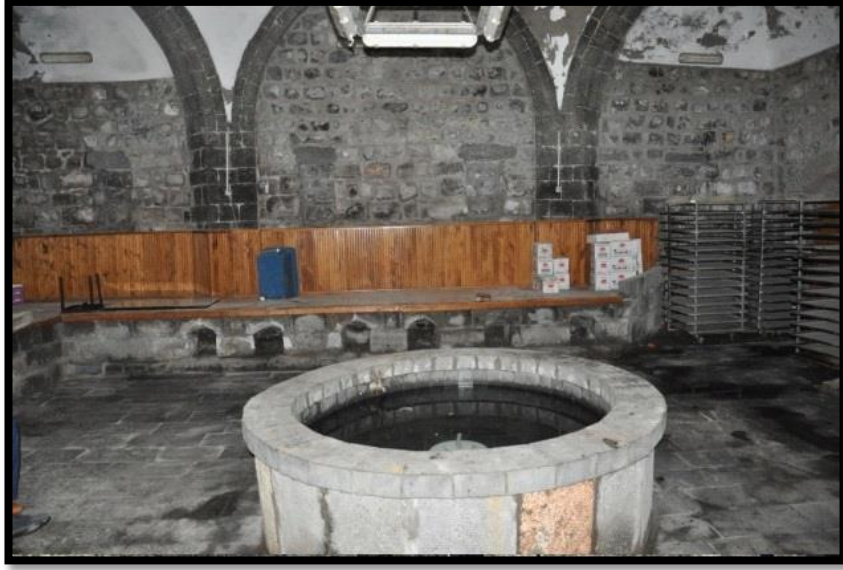
Kadı Hamamı kare bir alan üzerine inşa edilmiştir. Eyice’nin sıcaklık mekânına göre olan sınıflandırmasındaki; haçvari, dört eyvanlı, köşe halvetli plan tipi “A-Tipi” plan türündendir (Şekil 5.35, Şekil 5.36). Hamamın güney yönüne açılmış tek kanatlı bir kapıyla, kare planlı kubbe ile örtülü soyunmalık mekânına geçilir (Yeşilbaş, 2007).

Şekil 5. 35. Kadı Hamamı Planı (Tuncer, 2012)

Şekil 5. 36. Kadı Hamamı Planı (Yeşilbaş, 2007)

Soyunmalık mekânının ortasında daire formunda bir havuz vardır (Şekil 5.37). Bu bölümün dört tarafını dolaşan sekiler ile altlarında ayakkabıların konulması için yapılmış küçük nişler bulunmaktadır (Şekil 5.38, Şekil 5.39). Soyunmalık bölümünü örten kubbeye geçiş tromplarla sağlanmıştır. Mekânın aydınlatması kubbe kasnağında bulunan pencerelerle sağlanmaktadır (Yeşilbaş, 2007).

Şekil 5. 37. Kadı Hamamı (2013)

Şekil 5. 38, 5. 39. Kadı Hamamı İç Görünüşler (2013)

Soyunmalık bölümünün güney duvarında yer alan bir kapı açıklığı ile iki bölüm halindeki soğukluk bölümüne geçilir. Bu bölümün batısında yamuk formda helâ ve traşlık mekânı yer alır. Sıcaklık mekânı Anadolu'daki en sık kullanılan plan türü olan, haçvari, dört eyvanlı ve köşe halvetli plan tipindedir. Eyvanlar yaklaşık olarak 300 x 340 cm ölçülerinde olup, üzerleri beşik tonoz ile örtülüdür (Şekil 5.40). Sıcaklığın ortasında kare formunda göbek taşı yer almaktadır. Kare planlı köşe halvetleri ise ve kubbe ile örtülüdür. Yaklaşık olarak 480 cm çapında olan merkezi kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmaktadır. Mekân kubbeye açılan ışık gözleri ile aydınlanmaktadır (Şekil 5.41). Su deposu ve külhan mekânları dikdörtgen formlu olup hamamın kuzeyinde yer almaktadır. Bu mekânların üzeri düz dam ile örtülüdür. Yapıyı oluşturan

beden duvarları kaba yonu taş malzeme üzerine horasan harç kullanılarak farklı kalınlıkta örülmüştür. Geçiş elemanların harcın döküldüğü yerlerde tuğla malzeme kullanılırken, zemin döşemelerinde bazalt kesme taşı kullanılmıştır. Hamamın bütün bölümleri horasan harcı ile sıvandığından yalnızca sıvanın döküldüğü yerlerden inşa malzemesi tespit edilmiştir. Ayrıca oldukça sade tutulan hamamda pandantifler haricinde süsleme unsuruna rastlanmamıştır (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.40, Şekil 5.44).

Restorasyon çalışması tamamlanan ve hamam olarak işlevlendirilmesi planlanan hamam, bakımsızlıktan ve yanlış onarımlardan dolayı kötü durumdadır (Şekil 5.44). Hamamın birçok yerinde bozulma görülmektedir.

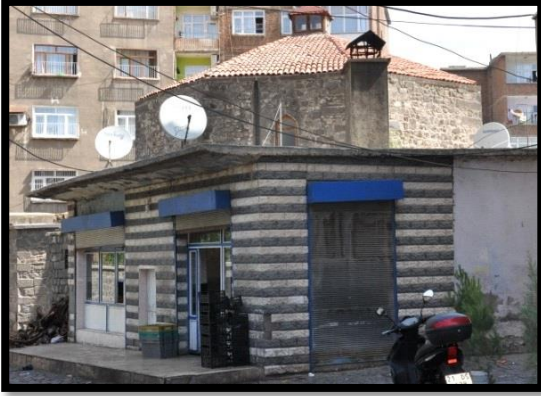
Şekil 5. 40. Kadı Hamamı (2014) (A. Nabikoğlu)

Şekil 5.41. Kadı Hamamı (2014) (A. Nabikoğlu)

Şekil 5.42. Kadı Hamamı (2014)

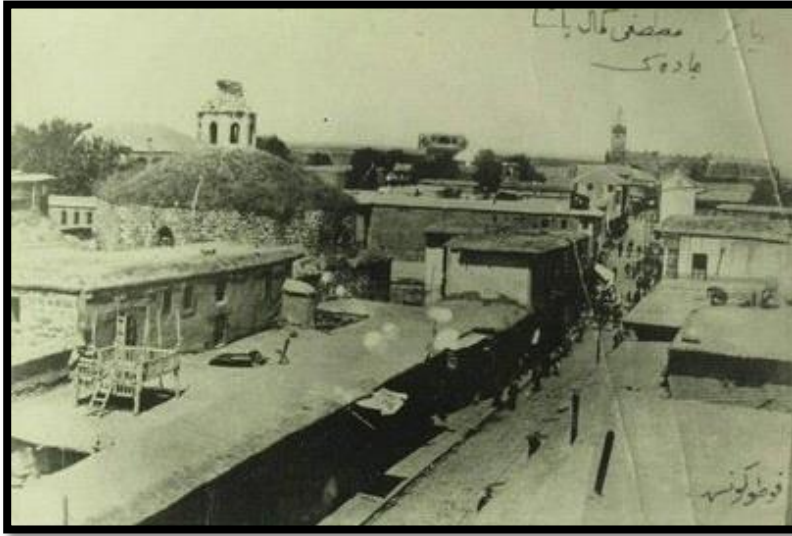
Şekil 5.43. Kadı Hamamı (2014) (A. Nabikoğlu)

Şekil 5.44. Kadı Hamamı (2014)

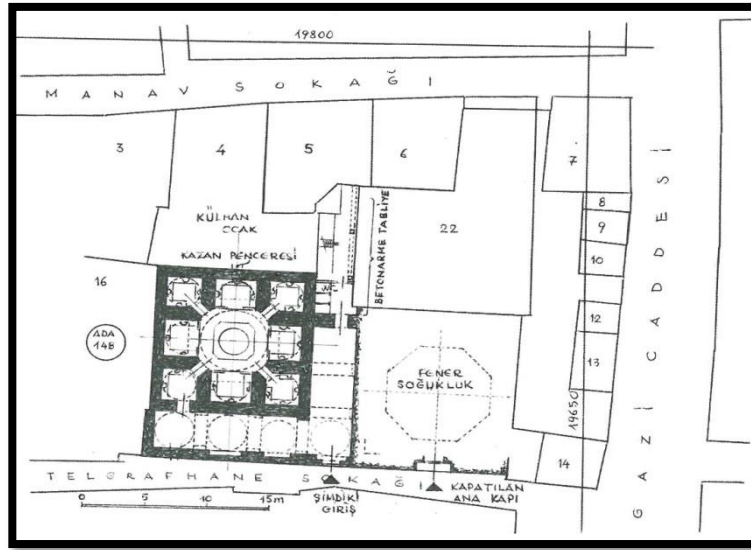
5.2.5. Vahap Ağa Hamamı

Vahap Ağa Hamamı, İnönü Mahallesi'nde, Gazi Caddesi üzerinde, Telgrafhane Sokak No:2'de bulunmaktadır. Hamamın mimarı ve yapılış tarihi bilinmemektedir. Ancak bazı kaynaklarda hamamın XVI. veya XVII. yüzyıldan kalma bir eser olduğu söylenmektedir (Yeşilbaş, 2007) (Şekil 5.45).

Şekil 5. 45. Vahap Ağa Hamamı (Anonim)

Ticaret alanı içerisinde kentin ana aksı üzerinde inşa edilen Vahap Ağa Hamamı, Eyice'nin sıcaklık mekânına göre olan sınıflandırmasındaki; haçvari, dört eyvanlı, köşe halvetli plan tipi "A-Tipi" plan türündendir (Şekil 5.46).

Şekil 5. 46. Vahap Ağa Hamamı Planı (Tuncer, 2012)

Doğu-Batı istikametinde uzanan hamamda moloz taş kullanılmıştır (Yeşilbaş, 2007). Hamam, soğukluk, ılıklik (soyunmalık), sıcaklık, su deposu ve külhan mekânlarından oluşur. Yapının güney cephesi dışarı bir kapı ve bir pencereyle açılmaktadır. Batıdaki pencere düz lentolu, doğudaki pencere ise sivri kemer açıklıklıdır. Orijinalinde bir kapıyla caddeye açılan yapının kuzey cephesinde ise günümüzde dükkânlar yapılmıştır. Güney cephede yer alan bir kapıdan hamamın ılıklik mekânına girilmektedir. Ilıklık bölümü kuzey-batı yönünden “L” şeklinde bir plan göstermektedir (Şekil 5.47). Ilıklık bölümünden açılan bir kapıdan güneydoğu köşedeki halvet odasına oradan da sıcaklık bölümüne geçilmektedir.

Şekil 5. 47. Vahap Ağa Hamamı (2014)

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Merkezi planlı, dört eyvanlı, dört köşe halvetli haçvari bir plan gösteren Sıcaklık mekânının merkezi kubbeyle eyvanlar ise beşik tonozla örtülüdür (Şekil 5.47). Sıcaklığın orasında yuvarlak formlu bir göbek taşı bulunur (Şekil 5.48). Mekân kubbeyle açılan ışık gözleri ile aydınlanmaktadır (Şekil 5.51-5.52).

Şekil 5. 48, 5.49 Vahap Ağa Hamamı (2014)

Soğukluk bölümü kare planlı olup sekizgen kasağa oturan bir kubbe ile örtülüdür (Şekil 5.50). Orijinalde bir kapıyla dışarı açılan bu bölüm, yapılan değişiklik ve eklentilerle, dükkâna dönüştürülmüştür (Şekil 5.53, 5.54). Ayrıca soğukluk bölümüne betondan bir asma kat yapılmıştır. Bölümün zemini mozaiklerle kaplanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda yapının soğukluk bölümüne yapılan müdahaleler dışında yapının orijinal plan şemasını koruduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5. 50. Vahap Ağa Hamamı (2014) (A. Nabikoğlu)

Şekil 5. 5120. Vahap Ağa Hamamı (2014) (A. Nabikoğlu)

Şekil 5.52. Vahap Ağa Hamamı (2014)

Şekil 5. 53. Vahap Ağa Hamamı (2010)

Şekil 5. 54. Vahap Ağa Hamamı (2014)

Şekil 5.55. Vahap Ağa Hamamı (2014) (A. Nabikoğlu)

5. DİYARBAKIR'DA GELENEKSEL HAMAM MİMARİSİ

Hamamın özellikle sıcaklık halvetlerinin üzerindeki ışıklıklarının fil gözlerinin günümüze ulaşması bakımından da önemlidir. Diyarbakır'da özgün olarak günümüze ulaşan tek örnektir (Şekil 5.55). İki adet kalan fil gözleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hamamın yeniden işlevlendirilmek üzere restorasyon projeleri hazırlanmış, onarım çalışmaları tamamlanmıştır.

6. RESTİTÜSYON

Restitüsyon, yapının ilk inşa halinden sonra, değişikliğe uğramış, kısmen yıkılıp yok olan öğelerinin, yapıların ya da yerleşimlerin ilk tasarımındaki ya da belirli bir dönemdeki durumlarının, yazılı kaynaklardan, yapıdan gelen izlerden, yapıya ya da yerleşime ait çizim veya fotoğraflardan yararlanarak plan, kesit, görünüş ve aksonometrik çizimlerle ya da maketlerle anlatılması olarak tanımlanmıştır (Ahunbay, 2004).

Diyarbakır Paşa Hamamı'nın restitüsyon çalışmasında amaç, yapının günümüze gelene kadar uğradığı değişiklikleri belirleyip, kısmen yıkılmış ya da yok olmuş öğelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının tespit edilmesini sağlamak ve restorasyon uygulaması için veri oluşturmaktır. .

Diyarbakır Paşa Hamamı, hamam olarak inşa edilmiştir ve hamam dışında bir işlevle kullanılmadığından, plan özellikleri ve mekân kurgusu korunmuş bir yapıdır. Yapının hamam işlevini sağlayan bölümleri, külhan hariç ayaktaadır. Yapı kullanıldığı dönemler itibariyle, bilindiği kadarıyla herhangi bir işlev değişikliğine uğramamıştır. Ancak, yapıya eklenen niteliksiz ekler ve zamanla kullanılmamasının etkisiyle bazı mekânları ve yapı elemanları yok olmuştur.

Hamama ait eski fotoğraf, çizim ve proje çalışması esnasında yapılan rölöve çalışmasında, yapı üzerinden elde edilen veriler ışığında, yapının özgün özelliklerin tespit yapılmış, ayrıca yapının yakın çevresindeki benzer yapılar incelenerek yapının yazılı ve görsel kaynaklarından elde edilen veriler kullanılmış ve bunların yetersiz kaldığı durumlarda ise mimari gereklilik irdelenerek yapı elemanlarında mantık yolu ile çıkarımlar yapılarak restitüsyon projesi hazırlanmıştır.

6.1. Yöntem

Hamama ait Restitüsyon Önerisi, yapıda mevcut olan korunmuş izler ve yapıyla ilgili geçmişte hazırlanan çizim ya da araştırma çalışmalarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Ancak ana kaynak yapının kendisi olmuştur. Bu nedenle, yapıdaki mevcut ipuçlarına ek olarak benzerlik gösteren dönem hamamları değerlendirilmiştir.

6. RESTİTÜSYON

Analoji yöntemi doğrultusunda yapılan öngörülerle Restitüsyon Önerisi oluşturulmuş; 1/100 ölçekli çizimlerle desteklenmiştir.

Restitüsyon araştırması yapılırken çalışma kapsamında kullanılan kaynaklar ve bu kaynaklardan hangilerinden yararlanıldığı aşağıdaki başlıklar altında sıralanmıştır:

A-Yapıdaki iz ve örneklerden gelen kesin bilgiler;

1- Varlığı kesinlikle bilinenler, belgeleme çalışması sırasında varlığı kesin olarak belirlenerek tespit edilenler,

2- Yapıda izi olan, boyutu, malzemesi ve detayı yapıdaki diğer örnekler vasıtası ile bilinenler,

3- Yapıda izi olmayan fakat bütün özellikleri yapıdaki diğer örnekler vasıtası ile bilinenler; yapıda çeşitli nedenlerle bir kısmı ya da tamamı yok olan çeşitli yapı elemanlarının, yapıda bulunan örnekleri vasıtası ile tamamlanacak olanlar,

B- Karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler;

1- Yapıda izi bulunan fakat tek başlarına kesin bilgiler edinilemeyen ve tamamıyla karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler vasıtası ile bilinenler

2- Yapıda herhangi bir izi bulunmayan, tamamıyla karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler vasıtası ile bilinenler,

C- Yazılı ve görsel kaynaklardan elde edilen bilgiler

D- Mimari gereklilik nedeniyle olması gerekenler; yapıda kullanım için mutlaka bulunması gereken öğelerdir.

Bu kaynaklar vasıtası ile yapının restitüsyon analizi yapılmıştır.

6.2. Restitüsyon Kaynakları ve Analizleri

Mekânlar ile yapının özgün mekânları, mimari ve taşıyıcı elemanları restitüsyon kaynaklarında kullanılan grafik belgeleme çalışması sırasında varlığı kesin olarak tespit

edilenler, yapıdaki izler, karşılaştırmalı çalışmalar, sözlü ve yazılı kaynaklar, mimari gereklilik gibi ilkeler ile tekrar düzenlenmiştir. Bu kapsamda öncelikle niteliksiz eklentiler yapıdan kaldırılmıştır. Daha sonra yapıdaki iz ve örneklerden elde edilen kesin veriler ile karşılaştırmalı çalışmalardan elde edilen bilgilerle tamamlamalar yapılarak mimari gereklilik gibi ilkeler göz önünde bulundurularak restitüsyon çalışması düzenlenmiştir.

6.3. Dönem Analizleri

Diyarbakır Paşa Hamamı, hamam olarak inşa edilmiş ve bu amaç doğrultusunda kullanılmıştır. Mahalle sakinleri ile yapılan görüşmeler sonucu hamamın 15 yıl öncesine kadar özgün işlevinde kullanıldığı öğrenilmiştir. İnşa zamanından beri hamam olarak kullanılması, farklı işlevler ile kullanılmaması hamam binasının günümüze özgünlüğünü koruyarak gelmesine neden olmuştur. İhtiyaçlar dâhilinde niteliksiz mekânların ve yapı elemanlarının eklenmesi ile son yıllarda kullanılmamasından kaynaklı bozulmalar oluşmuştur.

Diyarbakır Paşa Hamamının özgün özelliklerinin tespit edilebilmesi için; yapıdaki iz ve örneklerden gelen kesin bilgiler, karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler, yazılı ve görsel kaynaklardan elde edilen bilgiler ve bunların yetersiz kaldığı durumlarda ise mimari gereklilik irdelenerek yapıda kullanım için mutlaka bulunması gereken öğeler doğrultusunda yapılan değerlendirmeler sonucu yapının Restitüsyon dönemi olarak; inşa edildiği 16. yy'daki hali 1. Dönem Restitüsyon olarak, yapılan niteliksiz müdahaleler sonucu değişime uğradığı 19. yy hali ise 2. Dönem Restitüsyon olarak belirlenmiştir. Analiz çalışmaları renklendirme yapılarak ifade edilmiştir¹.

6.3.1. I. Dönem Analizi

Paşa Hamamı'nın 16 yy'daki ilk inşa halini gösteren 1. Dönem Restitüsyon çalışmasında; kullanım biçimindeki değişiklik nedeni ile yapılan tüm müdahaleler

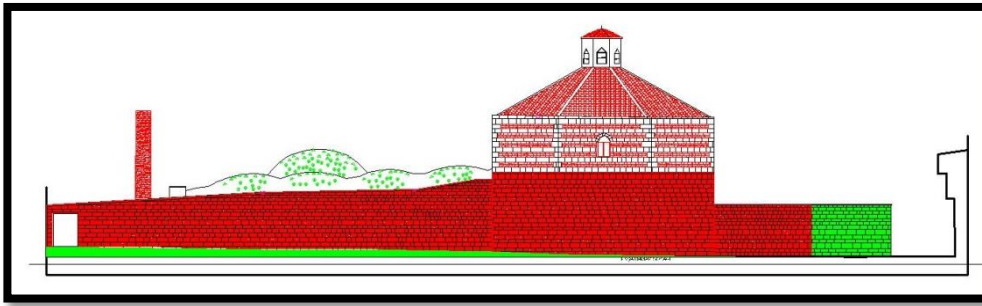
¹ Kırmızı: Yapıdaki iz ve örneklerden gelen kesin bilgiler, Yeşil: Karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler,

Mavi: Yazılı ve görsel kaynaklardan elde edilen bilgiler

6. RESTİTÜSYON

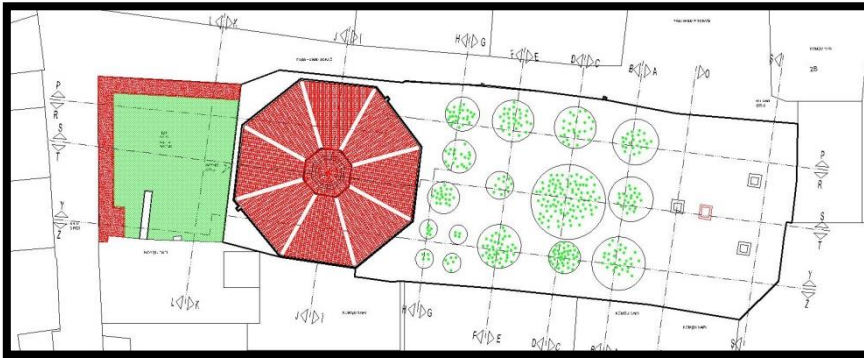
belirlenerek, yapılan nitelsiz ekler ortadan kaldırılmış ve müdahale yöntemleri belirtilerek aşağıda çıkarımlarda bulunulmuştur. Buna göre;

- Mevcudunda 2 sokağa cephesi bulunan hamam binasının yol kotunun, zaman içerisinde sokağa yapılan müdahaleler sonucu yükseldiği düşünülmektedir. Kadınlar girişi olarak bilinen Soğukluk (Z04) mekânına açılan kapının eşik bölümü yol kotunun altına; yol seviyesinin, rölöve çalışmasında ± 0.00 kotu olarak kabul edilen Avlu (Z01) mekânının kot seviyesine indirilmesi uygun görülmüştür (Şekil 6.1).

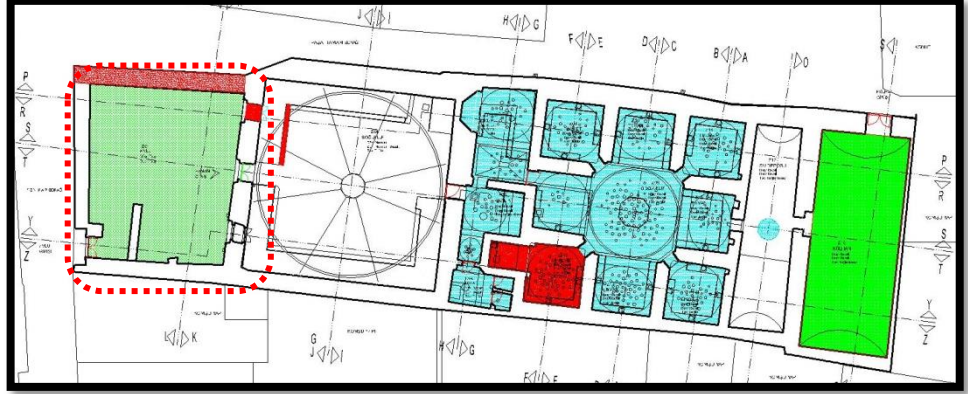
Şekil 6.1. Sokak Cephesi (Restitüsyon)

- Mevcudunda mozaik olan ve toprak yığınıyla kaplı Avlu (Z01) döşemesinin, Dönem yapılarının incelenmesi sonucu(karşılaştırmalı çalışmayla gelen bilgiler), geleneksel Diyarbakır mimarisinin avlu döşeme malzemesi olan taş malzemeden yapıldığı düşünülmektedir (Şekil 6.2).

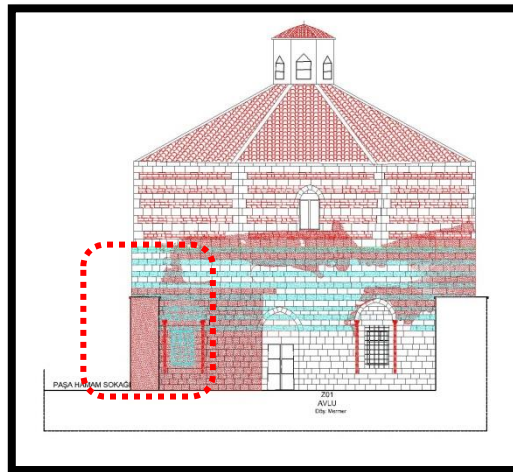
Şekil 6.2. Vaziyet Çalışması (Restitüsyon)

- Paşa Hamamı incelendiğinde, Avluda (Z01) yer alan mekânların (Z02, Z03) yapının kendisinden gelen bilgiler doğrultusunda muhdes olduğu görülmüş olup kaldırılmasına karar verilmiştir (Şekil 6.3).

Şekil 6.3. Avlu (Z01) Mekanından muhdes odaların kaldırılması

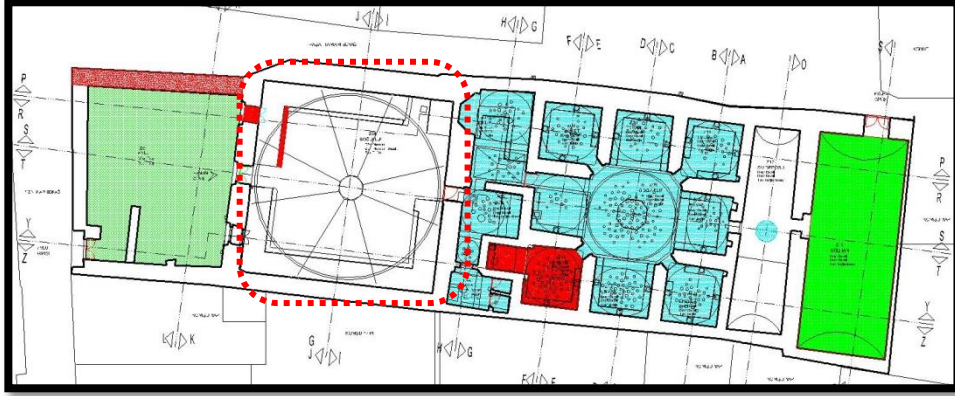
- Mevcudunda demir olan kapılardan; Avlu (Z01) giriş kapısı, Soğukluk (Z04) giriş kapısı, kadınlar girişi kapısı ve Külhan kapısının karşılaştırmalı çalışma sonucu elde edilen bilgiler ile ahşap olduğuna karar verilmiştir.
- Soğukluğun (Z04) güneybatısında yer alan, Avludaki (Z01) muhdes odaya (Z03) bağlantı sağlamak için kapıya dönüştürülen pencere; Soğukluk (Z04) mekânının güneydoğusunda bulunan diğer pencere örnek alınarak tamamlanmıştır (Şekil 6.4).

Şekil 6. 4. Soğukluk(Z04) Cephesi

6. RESTİTÜSYON

- Soğukluk (Z04) mekânının zemini, mevcudunda mozaik malzeme ile kaplıdır. Geç dönem eklentisi olan mozaik yerine döşemenin mermer veya taş olduğu düşünülmektedir. Evliya Çelebi'nin hamamı anlatırken mermer malzeme ile ilgili yazdığı övgü dolu sözler mermer olma ihtimalini güçlendirmektedir (Şekil 6.5).

Şekil 6.5. Soğukluk(Z04) Mekânı

- Soğukluk (Z04) mekânındaki havuzun sonradan yapıldığı yapının kendisinden elde edilen bilgilerle tespit edilmiştir. Karşılaştırma çalışma sonucu havuzun bazalt dilimli bir havuz olabileceğine karar verilmiştir (Şekil 6.6, 6.7). Çermik Hamamı ve Deva Hamamı havuzu dairesel formda ve dilimli bazalt taştan yapılmıştır.

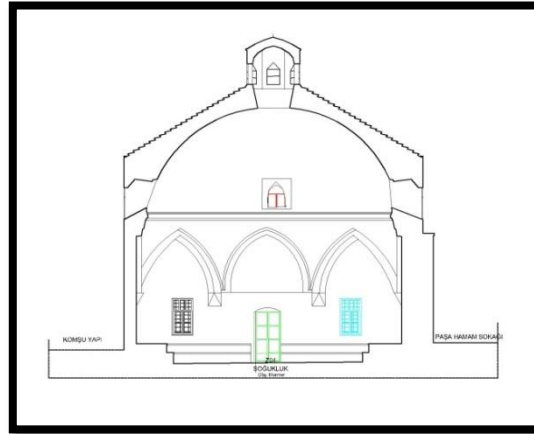

Şekil 6.6. Çermik Hamamı, soyunmalık havuz detayı (Dalkılıç, 2013)

Şekil 6.7. Deve Hamamı, soğukluk havuzu (Nabikoğlu, 2013)

- Soğukluk(Z04) mekânının hemen girişinde, sağında ve karşısında sekiler bulunmaktadır. Bu sekilerin üzerlerinde soyunma odaları vs. gibi yerlerin olmadığı görülmüştür. Bu nedenle restitüsyon önerisinde herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Sekilerin boyutları ve formu olduğu gibi korunmuş, üstü mermer kaplama olduğu tahmin edilmektedir (Şekil 6.8).

Şekil 6.8. Soğukluk (Z04)

- Soğukluk (Z04) mekânı sekiz köşe kasnaklı bir kubbe ile örtülüdür. Kubbe ortasında fener mevcuttur. Kasnakta dört pencere vardır ve bunların ikisi niteliksiz malzeme ile kapatılmıştır. Yapının kendisinden gelen bilgiler doğrultusunda bu pencereler açılmıştır.
- Soğukluk (Z04) mekânının kubbesinin üstündeki fenerin üst örtüsü yapılan müdahaleler sonucu çimento esaslı malzeme kullanılarak

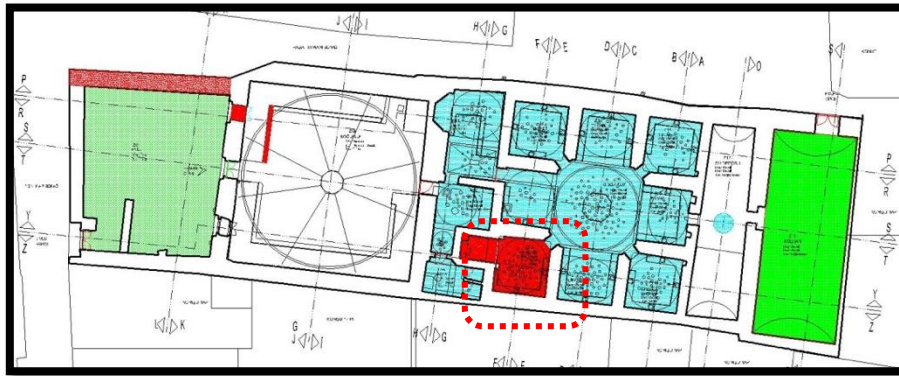
6. RESTİTÜSYON

değiştirildiği tahmin edildiğinden; bu çimento esaslı tabaka restitüsyon çalışmasında kaldırılarak, yazılı kaynaklardan ve karşılaştırmalı çalışmalardan gelen bilgilere göre alaturka kiremit örtü olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür(Şekil 6.9.)

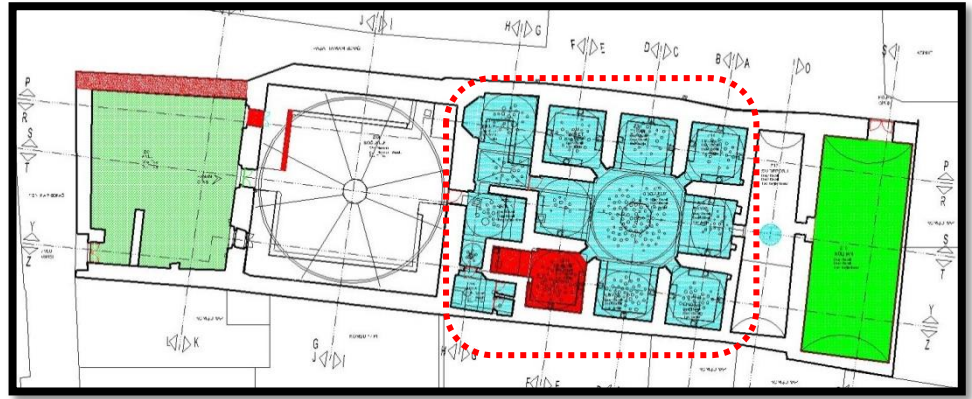
Şekil 6.9. Melik Ahmet Paşa Hamamı – Soğukluk Feneri (Nabikoğlu, 2013)

- Yapının kendisinden gelen bilgiler doğrultusunda Soğukluk(Z04) bölümünde yer alan şirvanın sonradan eklendiği belirlenmiştir. Ahşap şirvanın 19. yy eki olduğu bilinmektedir. Soğukluk (Z04) kısmında sadece soyunma sekileri vardır. Bu nedenle birinci dönem restitüsyon çalışmasında ahşap Şirvan kaldırılmıştır.
- Sıcaklık (Z08) bölümü incelendiğinde Z15 halvetindeki yıkanma kabinlerinin yapının ilk yapımında olmadığı, yapının kendisinden gelen bilgiler doğrultusunda tespit edilmiştir. Restitüsyonda muhdes olan bu bölümün kaldırılmasına karar verilmiştir (Şekil 6.10).

Şekil 6.10. Sıcaklık (Z08) Bölümü

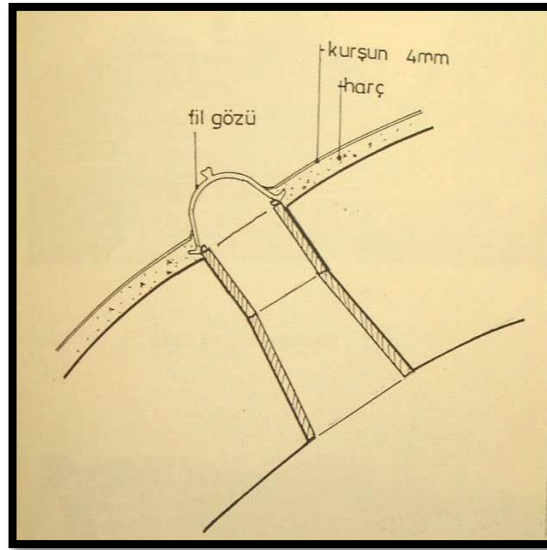
- Ilıklık (Z07) mekânından, Sıcaklık (Z08) mekânına girişinde bulunan mozaik havuz sonradan yapıldığı görülmüş olu bu dönem restitüsyonunda kaldırılmıştır.
- Sıcaklık (Z08) Bölümünde bulunan mekânların döşeme malzemesi olan mozaik geç dönem eklentisi olup; halvet odaları ve eyvanlarda bulunan yıkanma sekileri ve kurnalarının yazılı kaynaklardan (Kaynak: Evliya Çelebi) elde edilen bilgilerle mermer kaplama olduğuna karar verilmiştir (Şekil 6.11).

Şekil 6.11. Sıcaklık (Z08) Bölümü

- Sıcaklık (Z08) mekânında bulunan eyvan bölümlerinin önündeki muhdes beton koltuk duvarlar kaldırılarak hamam özgün haline göre düzenlenmiştir.
- Üst örtüdeki kubbelerin çeşitli boyutlarda olan fil gözlerinin cam fanuslar ile kapatıldığı görülmüştür. Bu dönem restitüsyonunda karşılaştırmalı çalışma sonucu tespit edilen forma uygun fil gözlerinin yapılmasına karar verilmiştir (Şekil 6.12, 6.13, 6.17, 6.18, 6.19, 6.20). Vahap Ağa Hamamı, Halep İçkale Hamamı, Deve Hamamı incelenmiş olup Paşa Hamamına yakın olan ve günümüze özgünlüğünü koruyarak gelmiş olan, Vahap Ağa Hamamı'nın kubbelerindeki fil gözlerini örten cam fanuslar kaynak olarak kullanılarak Paşa Hamamındaki fil gözleri tamamlanması uygun görülmüştür (Şekil 6.13, 6.14, 6.15, 6.16).

6. RESTİTÜSYON

Şekil 6.12. İshak Paşa Sarayı Işıklığı(Anonim)

Şekil 6.13, 6.14, 6.15, 6.16. Vahap Ağa Hamamı Fil Gözleri (Dalkılıç, Nabikoğlu, 2014)

Şekil 6. 14. Yakın Dönemde yapılan ışıklıklar – Deve Hamamı (A. Nabikoğlu)

Şekil 6.15. Halep İçkale Hamamı(Anonim)

Şekil 6. 16, 6.20. Halep İçkale Hamamı Fil Gözleri(Anonim)

- Paşa Hamamında Soğukluk (Z08) mekânının, dışındaki mekânlarının üzerini örten kubbelerin çimento esaslı malzeme ile yapılan yanlış onarımlar sonucu çatı örtü sisteminde değişimler oluşmuştur. Sıcaklık (Z08) ve Ilıklık(Z07) mekânlarının üst örtü sistemi olan kubbelerin dışarıdan da formunun fark edilir ve dairesel formda olduğu düşünülmektedir. Yapının kendisinden gelen bilgilerle ve karşılaştırmalı çalışma ile yapılan incelemeler sonucunda formlarının dairesel olduğuna karar verilmiştir (Şekil 6.21).

Şekil 6. 2117. Vahap Ağa Hamamı'nda Halvet ve Eyvanı Örtten Kubbeler (Nabikoğlu, 2013)

- Mevcudunda kısmi değişime uğramış olan Su deposu, yapının kendisinden gelen bilgiler doğrultusunda form olarak değişime uğramadığı belirlenmiştir. Ancak mekânın fonksiyonu irdelendiğinde tesisat sisteminin bulunması gerekliliğinden yola çıkarak yazılı kaynaklardan yapılan araştırmalar sonucu Su deposundaki bakır kazan ve su tesisatı tamamlanmıştır.

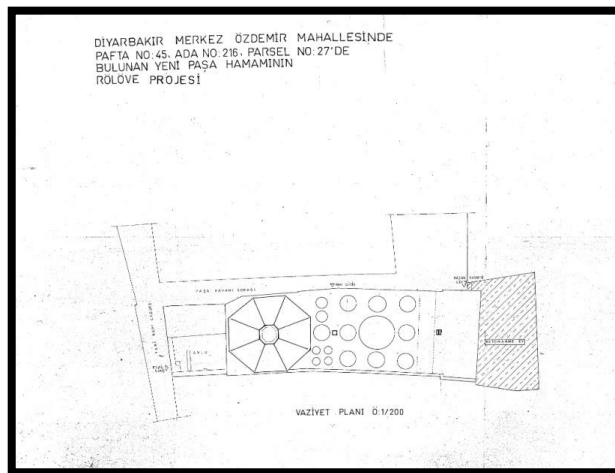
- Su deposunun kuzey yönünde külhan bacasının içinde bulunduğu külhan mekânı bulunmaktadır. Mevcudunda Külhan mekânının üst örtüsü yıkılmıştır. İncelenen hamamlarda külhan bölümlerinin su deposunun bir duvarı boyunca uzanması, uzunluğunun su deposu boyuna eşit olması, genişliğinin hamamın tek veya çift oluşuna, arsanın durumuna bağlı olarak değişmesi ve zemin kotunun cehennemlik seviyesinde olması, hamam

mimarisinde genel tasarım prensibidir. Bu prensibe dayanarak karşılaştırmalı bilgilerden gelen bilgiler doğrultusunda, restitüsyonda külhan bölümü beşik tonoz olarak tamamlanmıştır.

- Yapının kendisinden gelen bilgilerle, külhan bacasının daha sonra yükseltildiği görülmüştür. Ayrıca ikinci bir baca daha eklenmiştir. Bu dönem restitüsyonunda külhan bacası özgün boyutunda gösterilmiş, ikinci baca kaldırılmıştır.
- Tütekliklerin izlerinin damın üstünde görülmesi gereklidir. Yerleri tespit edilmediğinden gösterilmemiştir.

6.3.2. II. Dönem Analizi

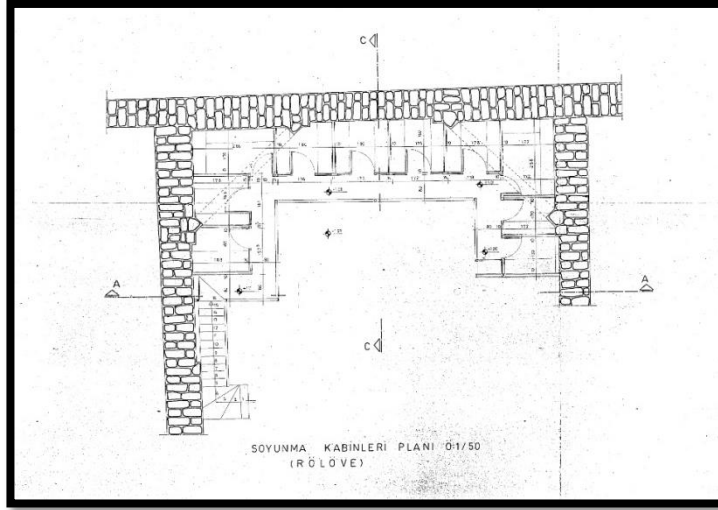
Yapılan yazılı ve sözlü kaynak araştırmalarında yapının büyük ölçüde özgünlüğünü koruduğu belirlenmiştir. Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun arşivinden elde edilen, 23.10.1993 tarih 1370 sayılı kararıyla onaylanmış proje incelendiğinde yapıya eklenen mekânların ve mimari öğelerin niteliksiz olduğu, mahallenin yerlisi olan vatandaşların yapının 15 yıl öncesine kadar bile aktif olarak kullandıkları söylemleri ve yapının kendisinden gelen bilgiler göz önüne alınarak; yapının 2. dönem restitüsyonun büyük ölçüde bugünkü haline dayandığı için yapının Rölöve çalışmasının 2. dönem restitüsyonu yansıttığına karar verilmiştir (Şekil 6.22) (EK NO: 14).

Şekil 6.22. Vaziyet Planı (Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

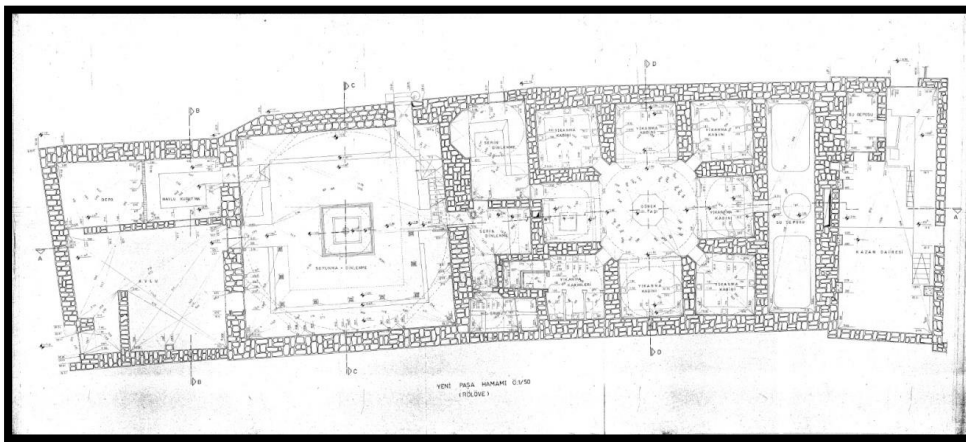
6. RESTİTÜSYON

- Yapının Soğukluk (Z04) mekânında bulunan ahşap malzemeden inşa edilmiş olan Şirvan karşılaştırmalı çalışmalar sonucu 19 yy.da eklendiği görüşmüştür. Yapıya eklenen en nitelikli yapı ögesi olan şirvandan kaynaklı 2. dönem restitüsyonunun tarihlendirmesi 19 yy olarak belirlenmiştir (Şekil 6.23, 6.25).

Şekil 6.23. Ahşap Şirvan Planı (Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

- Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan temin edilen projelerden zemin kat planı incelendiğinde son dönemlerde Avluya (Z01) nitelsiz 2 adet oda eklendiği bunlardan; Z02 yakın dönemlerde avludan giriş verildiği ancak Soğukluk (Z04) mekânına bitişik olan odaya (Z03) pencerenin kapıya dönüştürerek erişim sağlandığı görülmüştür (Şekil 6.24).

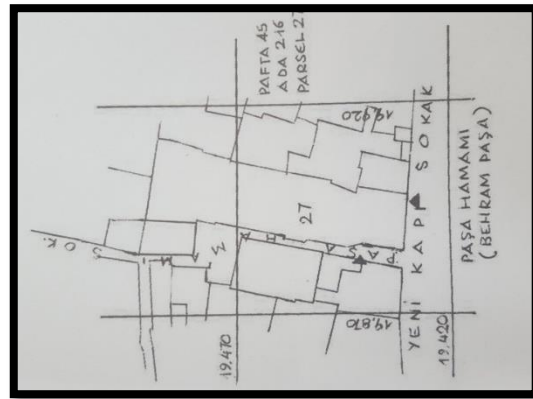

Şekil 6.24. Zemin Kat Planı (Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca onaylı Proje İncelendiğinde; Ilıklık (Z07) mekânına açılan pencere ve tuğla malzeme ile örülerek eklenen baca projenin Paşa Hamam Sokak Görünüşünde, Yapının, Yeni Kapı Sokak cephesinde onarımlar sırasında çimento esaslı malzeme ile yapılan avlu duvarındaki püskürtme sıva ve Soğuluk (Z04) mekânın üzerinde bulunan fenerin üst örtüsünün değiştirildiği görülmüştür (EK NO:14).

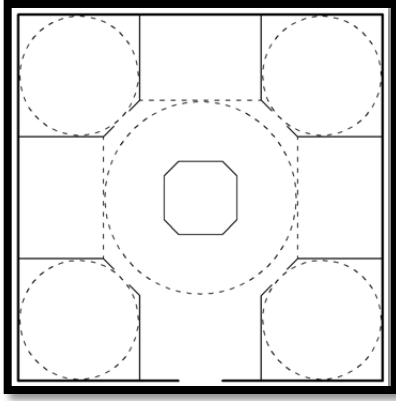
6.4. Yapının Tarihlendirmesi ve Plan Özellikleri

Metin Sözen'in Behram Paşa Camisinin yapımını göz önüne alarak 16. yy'ın üçüncü çeyreği içinde yapılmış olduğunu söylediği Diyarbakır Paşa Hamamı, Beysanoğlu; 1564 ile 1567 yılları arasında inşa edildiğini söylemiştir (Sözen, 1971). Hamam ait kitabe bulunmadığı için, Sözen ve Beysanoğlu'nun verdiği bu tarihler baz alınarak yapının 16.yy eseri olduğu belirlenmiştir.

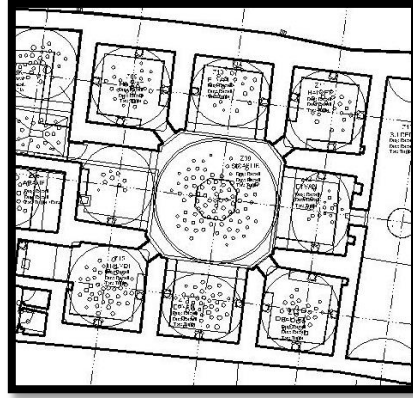

Şekil 6.25. Vaziyet Planı (Tuncer,2012)

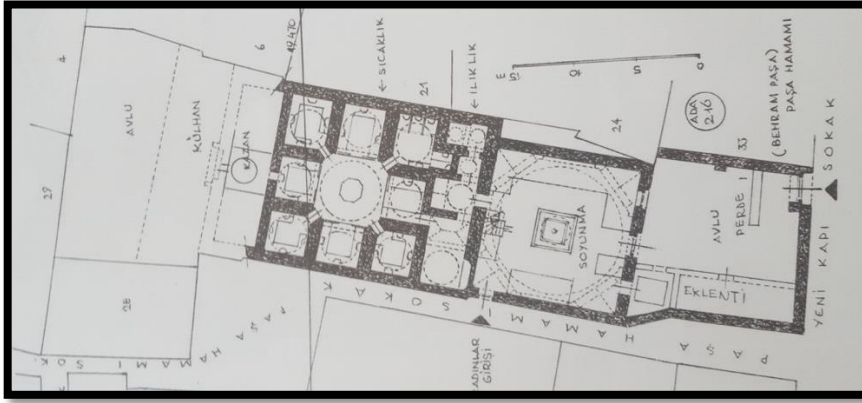
Paşa Hamamı; hamam dışında başka bir işlev ile işlevlendirilmediği için plan tipi değişime uğramadan günümüze gelmiş olan bir eserdir. Genelde bir hayır kurumuna gelir getirmesi amacı ile inşa edilen hamamlara örnek gösterilebilecek olan Paşa Hamamı bir mahalle hamamıdır (Şekil 6.25). Dikdörtgen bir alan üzerine kurulmuş olan bu hamamın planı, Eyice'nin Osmanlı Hamam Binası planlarını "Sıcaklık" mekânına kategorize ederken belirlediği plan şeması olan A tipi-Köşe Halvetli Sıcaklık Şeması sınıfına uygundur (Şekil 6.26, 6.27) .

Şekil 6.26. A-Tipi Plan Şeması (Savaş, 2007)

Şekil 6.27. Paşa Hamamı Sıcaklık Planı

Şekil 6.28. Zemin Kat Planı (Tuncer, 2012)

Sade bir mimariye sahip olan Paşa (Behram) Hamamı; Yenikapı Sokak'a açılan bir Avlu (Z01), Avlunun batısından ve Paşa Hamam Sokaktan erişimin sağlandığı kare planlı üzeri sekizgen bir kasnak üzerine oturmuş kubbe ile örtülü bir Soğukluk (Z04), Soğukluktan erişim sağlanan Aralık (Z05), bu mekânından geçiş sağlanan Hela (Z06) ve Ilıklık (Z07) mekânları, ılıkliktan geçilerek ulaşılan Sıcaklık (Z08) bölümü, Külhan (Z18) ve Su Deposundan (Z17) oluşmaktadır. Ortasında sekizgen formda göbek taşı bulunan Sıcaklık bölümünde 4 adet köşe halveti ve 4 adet eyvanı bulunmaktadır. Eyvan ve halvetlerde kurna ve yaklaşık 15 cm yüksekliğinde oturma taşları bulunmaktadır. Sıcaklık bölümü, eyvanlar ve halvetlerin üzeri mekânın aydınlanmasını sağlayan filgözlerinin bulunduğu kubbeler ile örtülüdür. Eyvana açılan bir penceresi bulunan dörtgen formlu Su Deposunun üzeri tonoz ile örtülü olup, mekânda 2 adet havuz bulunmaktadır. Su deposu ile bağlantısı yapılan onarımlarda kapatılmış olan külhan mekânına ise sadece Paşa Hamam Sokak'tan erişim sağlanmaktadır (Şekil 6.28).

7. RESTORASYON

Tarihi Diyarbakır Paşa Hamamı'nın belgeleme ve analiz çalışmalarından oluşan rölöve çizimleri ile tarihi araştırmalar ve karşılaştırmalı çalışmalar sonucu hazırlanan restitüsyon projesinden sonra, elde edilen veriler doğrultusunda restorasyon projesi hazırlanmıştır. Bu bölümde, restorasyon yaklaşımı ile koruma, onarım ve yeni işleve ilişkin değerlendirmeler ve öneri müdahaleler anlatılmıştır.

Hamam, geçirdiği çeşitli bozulmalara rağmen; bugün tüm mekânlarıyla ayakta. Mekân dizilimi eksiksiz olarak takip edilebilmekte; sıcaklık örtüleri, geçiş öğeleri, mekân kurgusu ve boyutlarıyla önemli bir mimari kaynak oluşturmaktadır. Tarihi bir anıt niteliğindeki 452 yıllık Paşa Hamamı, mimarlık tarihi içinde önemli bir rol taşımaktadır. Restorasyon İlkeleri belirlenirken, öncelik, sözü edilen tüm bu anıtsal ve tarihi değerlerin “korunması” olmuştur.

Diyarbakır Behram Paşa (Paşa Hamamı) Restorasyon projesi kapsamında müdahale yapılırken onarılabilecek mekânlarda kullanılan malzemelerin özelliklerini belirlemek amacıyla 10 adet harç, 7 adet sıva, 5 adet tuğla ve 2 adet taş örneği üzerinde, Mardin Müze Müdürlüğü Restorasyon-Konservasyon ve Analiz Laboratuvarında, ekli raporda detayları belirtilen analizler yapılmış (EK NO: 5) ve yapıda kullanılan malzemelerin niteliği ve oranı tespit edilmiş ve örneklerin içeriğine göre, yapılacak onarımlarda malzeme oranları belirlenmiştir.

Bu bölümde, hamamın 2015 tarihli durumu değerlendirilerek restorasyon kararları alınmıştır.

7.1. Restorasyon Yaklaşımı

Hazırlanan restorasyon projesinin amacı, Diyarbakır kent tarihinde önemli bir yeri olan Paşa Hamamı'nın mimari özelliklerini ve özgün yapısını koruyarak sorunlarını çözmek ve gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde ulaştırılmasını sağlamaktır. Genel restorasyon yaklaşımı; mevcut durumu korumak, sağlamlaştırma yaparak hamamın özgün işlevini devam ettirebilmesini sağlamak ve günümüz konfor şartlarını sağlayarak hamamı yeni işlevine uygun hale getirmek olarak belirlenmiştir.

Yapılacak restorasyon uygulaması sonrası, hamamın kullanılabilir duruma getirilecek olması, ileride olması muhtemel bozulmalara ve değişmelere de engel olacaktır. Ayrıca, yapıya getirilecek özgün fonksiyon düzenlemeleri, kapsamlı değişiklikler ve fiziksel müdahaleler getirmeyecektir. Hamamın özgün plan şeması ve özgün cephe düzeni aynen korunacaktır.

Tarihi Diyarbakır Paşa (Behram) Hamamı'nın çalışabilir duruma getirilecek düzeyde bir bakım ve onarımdan geçirilmesi; tüm mekânlarıyla bugüne ulaşan hamamın tarihi bir anıt olarak ömrünün uzatılmasını sağlayacaktır. Bu bakımların, restorasyon uygulaması sonrasında ve yapının kullanımı esnasında da düzenli olarak çeşitli aralıklarla yapılması gerekmektedir.

7.2. Restorasyon İlkeleri ve Onarıma İlişkin Müdahale Önerileri

Anıtların korunmasında risk oluşturabilecek her türlü etkene karşı (işletmenin durumu, kullanıcı tanımı, işlev, vb), bazı ilkelerin ve değişmez koşulların projenin başında belirlenmesi; çeşitli disiplinler ve söz sahipleri arasında uzlaşma sağlanması gerekmektedir. Paşa Hamamı'nın restorasyonunda, ön koşul, hamamın bugüne ulaşabilen tüm mekânları ve donanımıyla, “çalışır” duruma getirilmesidir. Yeni işlev olasılıkları, bu ilkede herhangi bir esnekliğe yol açamaz. Behram Paşa Hamamı'nın, bugün içinde bulunduğu durumun iyileştirilmesi ve çalışır duruma getirilebilmesi için, yapılması gereken onarıma ilişkin müdahale önerileri ve uygulanacak yöntemler sıralanmıştır. Tüm bu onarımlar, söz konusu işte deneyimli ustalar tarafından, yapıya en az zarar verecek uygulama ve tekniklerle, denetimli bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Önerilen müdahaleler;

- Temizleme,
- Sağlamaştırma,
- Bütünleme,
- Yenileme,
- Yeniden Yapma.

7.2.1. Temizleme

Temizleme, öncelikle yapının özgün mimarisine uymayacak nitelikteki, uygunsuz malzeme, kötü kalite ve niteliksiz işçiliğe sahip eklerden arındırılması anlamını taşır. Yapıdaki niteliksiz muhdes elemanlar, gerekli incelemeler yapıldıktan sonra temizlenmelidir.

Hamamın iç ve dış cephesinde bulunan çimento esaslı sıvaların tamamının mekânîk yöntemle (raspalanarak) uzaklaştırılması uygun olacaktır. Bu uygulama, hamam malzemelerinde tespit edilen suda çözünabilir tuzların da yapıdan uzaklaştırılmasını sağlayacaktır.

7.2.1.1. Muhdes elemanların uzaklaştırılması

- Z01 Avlu

Güneydeki tek katlı muhdes odalar (Z02 ve Z03), hamama zarar vermeden yapıdan uzaklaştırılacak, Avlu (Z01) döşemesinde bulunan toprak dolgu ve moloz temizlendikten sonra mevcut mozaik kaldırılacaktır. Restitüsyon çalışması doğrultusunda, Avlu (Z01) duvarının üst bölümünün kaldırılması ile açığa çıkarılan duvar üst kotunda, eksik bölümler tamamlanacak, projedeki özgün yüksekliğine getirilecektir. Avlu (Z01) duvarlarındaki çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzler temizlenecek, sıvalar itina ile raspa yapılacak, sıvanan yüzeylerde ise sıva temizliği yapıp açığa çıkarılan taş yüzeylerde ince temizlik uygulamasına devam edilecektir. Özgün olmayan duvar örgüleri çürütülecektir.

- Z02 ve Z03 Oda

Sonradan eklenen tuğla duvarlı, betonarme tavanlı bu iki birim (Z02 ve Z03), yapıya zarar verilmeden yapıdan uzaklaştırılacaktır.

- Z04 Soğukluk

Soğukluk (Z04) iç duvarlarındaki, kubbeye geçişi sağlayan üçgenlerin üzerindeki ve kubbedeki özgün olmayan tüm sıvalar, alttaki özgün malzemelere zarar vermeden itina ile raspalanacaktır. Özgün olmayan malzemeler çürütülecektir. Soğukluk (Z04) duvarındaki 3 ila 5 cm kalınlığındaki mozaikler sökülecektir. Soğukluk zeminindeki mozaik kaplama sökülecek, mekânın ortasında bulunan havuz ve beton

7. RESTORASYON

seki ile beton basamak kaldırılacaktır. Demir kapı ve demir kapı kasası sökülecektir. Çürümüş tahrip olmuş ahşap doğramalar kaldırılacaktır.

- Z05 Aralık

Aralık (Z05) mekânın zeminindeki mozaik ve beton seki kaldırılacak, duvar ve kubbede sıva ve boya badana raspası yapılacaktır. Sıva raspası sonrasında çıkan özgün olmayan taş ve tuğla çürütme yapılacaktır.

- Z06 Hela

Muhdes olan Hela(Z06) kabini itina ile yıkılacak, tuvalet taşları ve niteliksiz döşeme taşları sökülecek, duvar ve tonozda sıva raspası yapılacaktır. Demir kapılar ve zemin kaplaması olan mozaik malzeme sökülecektir.

- Z07 Ilıklık

Ilıklık (Z07) mekânının zeminde bulunan mozaikler sökülecek ve beton seki kaldırılacaktır. Ilıklığın (Z07) batı duvarındaki sonradan eklenen pencere ve demir kapı kasası kaldırılacak, duvar ve üst örtülerinde sıva raspası yapılacak, özgün olmayan duvar örgülerinde gerekli çürütmeler yapılacaktır.

- Z08-Z10-Z12-Z14 Eyvan

Eyvan mekânlarının zemin döşemesi olan mozaikler sökülecek ve mekânlarda bulunan mozaik sekiler kaldırılacaktır. Duvar ve üst örtülerinde sıva raspası yapılacak, özgün olmayan duvar örgülerinde gerekli çürütmeler yapılacaktır. Eyvan girişlerini kapatan koltuk parapetler kaldırılacaktır. Giriş eyvanındaki niteliksiz küçük beton havuz kaldırılacaktır.

- Z09-Z11-Z13-Z15 Halvet

Halvet mekânlarının zemin döşemesinde bulunan mozaikler sökülecek ve mekânlarda bulunan mozaik sekiler kaldırılacaktır. Duvar ve üst örtülerinde, sıva raspası yapılacak, özgün olmayan duvar örgülerine gerekli çürütmeler yapılacaktır. Z15 Halvet mekânına sonradan dâhil edilen yıkanma kabinlerine ait muhdes duvarlar kaldırılacaktır.

- Z16 Su Deposu

Su Deposu (Z16) zeminde bulunan beton şap sökülecektir. Duvar ve tonoz örtüde sıva raspası yapılacak, özgün olmayan duvar örgülerinde gerekli çürütmeler yapılacaktır. Buhar penceresi boşluğunda bulunan paslanmış demir pencere kasası sökülecektir.

- Z17 Külhan

Külhan (Z17) mekânın betonarme olan üst örtüsü kaldırılacaktır. Zemin döşemesinde bulunan beton şap sökülecektir. Sonradan eklenen beton merdiven kaldırılacaktır. Duvardaki özgün olmayan tüm sıvalara alttaki özgün malzemelere zarar vermeden itina ile raspa yapılacaktır. Mevcut ocaktaki çöp yığınları temizlenecek, Depo bölümündeki tuğla malzeme ile kapatılan pencere açılacaktır. Demir kapı sökülecektir.

- Cepheler

Hamam ait tüm cephelerdeki çimento esaslı derzler sökülecek, cephedeki elektrik elemanları ve elektrik direkleri kaldırılacaktır. Cephelerde sonradan eklenen taşlara çürütme yapılacaktır. Ahşap pencere ve demir kapılar, kubbe pencerelerindeki metaller sökülecektir.

- Üst Örtü

Paşa Hamamı'nda dam üstündeki tüm dolgular özgün yapı malzemelerine zarar vermeden itina ile sökülecek, sonradan oluşturulan dolgular yer yer raspa yapılarak kontrollü biçimde boşaltılacaktır. Soğukluğun üstünü örten ana büyük kubbenin kiremitleri kaldırılacak, kiremit altındaki çatı sistemi ve üst kasnaktaki malzemeler kubbe tuğla örgüsü ortaya çıkarılana kadar tümüyle sökülecektir. Kubbe fenerinin üzerindeki betonarme örtü ve çatı örtüsü üzerindeki Marsilya tipi kiremitler kaldırılacaktır. Özgün olmayan, sonradan eklenen, Ilıklık (Z07) ile Soğukluk (Z04) arasındaki tuğla bacalar ve bu bacaların yanında bulunan demir bacalar kaldırılacaktır.

Behram Paşa Hamamının dam yüzeyindeki tüm dolgular özgün yapı malzemelerine zarar vermeden itina ile sökülecek, sonradan oluşturulan dolgular yer yer raspa yapılarak kontrollü biçimde boşaltılacak ve çatıdaki özgün kubbeler ve dam örtüsü ortaya çıkarılacaktır.

7.2.1.2. Bitki ve yosunların temizlenmesi

Taş yüzeylerini aşındıran, harçlarda ve sıvalarda çatlayıp dökülmelere sebep olan bitkilerin temizlenmesi gerekmektedir. Hem iç mekândaki, hem de örtü ve cephelerdeki temizlemenin, yüzeye yakın konumda, iskele kurularak, dikkatle yapılması önerilmektedir. Bitkiler, derz aralarında ve yüzeydeki çatlaklar arasında büyümekte, kökleri bazen oldukça derine inebilmektedir. Hamamın güneydoğu cephesinde, oldukça büyük bir incir ağacı kökü gelişmiştir. Bitki kökünün kolayca uzaklaştırılabilir ve zayıf olduğu durumlarda, derz harcına zarar vermeden ve çevresindeki taş ya da tuğla örgüyü bozmadan yapılabilir, ayıklama önerilebilir.

Ancak, duvar ya da kubbe konstrüksiyonu içinde gelişen ağaç köklerinin tamamen çıkarılması mümkün olmadığından, taşıyıcı sistemin bozularak çökmesine neden olabileceğinden bu tarz bitki gelişimleri oldukça tehlikelidir. Bu durumda ağaç kökünün yüzeye en yakın yerinden dikkatle kesilmesi gerekmektedir. Kesilen yüzeye kimyasal madde sürülerek, bitkinin aynı noktada tekrar gelişmesi engellenmelidir. Bitkilerin temizlenmesinde izlenecek en pratik yöntem, restorasyonun yapılmasından sonra, düzenli bir şekilde bakımın yapılmasıdır. Yılda iki ya da üç defa, bitki köklerinin gelişmesine izin verilmeden yapılacak küçük ölçekli ayıklama işlemleri, tarihi yapıya daha az zarar verici olmakla beraber daha ucuz ve kolay bir yöntemdir.

7.2.1.3. Cephe yüzeyinde bulunan taşların temizliği

Hamamın cephelerinde, atmosferik etkiler, çevredeki bacalardan çıkan dumanlar ve egzoz gazlarının etkisiyle, kirlenmeler meydana gelmiştir. Tüm cephe alanlarındaki tuğla yüzeylerde fırça ile bazalt taş yüzeylerde ise kontrollü kumlama yöntemi ile temizleme çalışmaları yapılacaktır. Mekânik yöntemlerle (bisturi ve küçük murçlarla) yapılan temizlik işlemine devam edilmesi önerilir.

7.2.2. Sağlamlılaştırma

Sağlamlılaştırma anıt malzemesinin, taşıyıcı sistemin ya da zeminin güçlendirilmesi anlamını taşır. Hamamın kubbesinde ve külhanın tonozunda, örtünün tepesine kadar ilerlemiş durumdaki yapısal çatlaklara rastlanmıştır. Çatlakların yapı için ne derece risk taşıdığı ve ilerlemeye devam edip etmediğinin saptanması için, disiplinler arası bir çalışma önerilmektedir. Statik konusunda tecrübeli uzmanlar ve inşaat

mühendisleri tarafından örtüde inceleme ve araştırma yapılarak, çatlakların durumu tespit edilmiş; alınacak önlemler ve kullanılacak teknikler, Ekli raporun ve yetkili kişilerin önerileri doğrultusunda belirlenmiştir²(EK NO: 5).

Sıva uygulanmayacak bazalt ve mikritik kireç taşı yüzeylerin temizliği ve korunması için öneriler, Hamam'ın iç ve dış cephesinde bulunan çimento esaslı sıvalar uzaklaştırıldıktan sonra, yerinde yapılacak incelemeler sonrasında verilecektir.

Orijinal sıva bulunamamış olmakla birlikte, yapının niteliği göz önünde tutulduğunda, hamamın projesine uygun olarak yapılacak iç ve dış kaba (alt) sıvalarda, bağlayıcı olarak 1 kısım hidrolik kireç, dolgu olarak 6 mm elek altı boyutta olmak üzere 1 kısım kireçtaşı kırığı ve 2 kısım bazaltik tuf nitelikli kara kumunun kullanılması, bitim (üst, ince) sıvalarda ise bağlayıcı olarak 1 kısım hidrolik kireç, dolgu olarak 2 mm elek altı boyutta olmak üzere 0,75 kısım kireçtaşı kırığı ve 1,75 kısım bazaltik tuf nitelikli kara kumunun kullanılması önerilmektedir.

Hamamın projesine uygun olarak yapılacak renkli mozaik sıvalarda, projesine uygun renkleri verecek renk ve miktarda pigment ilave edilmiş sıvalarda, bağlayıcı olarak 1 kısım hidrolik kireç, dolgu olarak 2 mm elek altı boyutta olmak üzere 2,5 kısım mermer kırığının kullanılması önerilmektedir.

Kubbelerde tespit edilen çatlakların giderilmesi için ilk olarak sokak altyapısı ve hamam atık su drenaj şebekesinin ve temiz su tesisatının ıslahı gerekmektedir. Soğukluk (Z04) mekânının üstünü örten ana büyük kubbenin kiremitleri kaldırılacak, kiremit altındaki çatı sistemi ve üst kasnaktaki malzemeler kubbe tuğla örgüsü ortaya çıkarılana kadar tümüyle sökülecektir. Böylece ana taşıyıcı ortaya çıkarılacaktır. Uygulama sonrası çıkacak tuğla örgüde varsa çatlaklar, dikiş ve özgün harç enjeksiyonu yapılarak onarılması uygun görülmüştür. Yanlış uygulamalar ve oluşan çatlaklar sebebiyle görülen kubbe, yapım tekniğine uygun olarak dıştan çekme, iç taraftan basınca çalışacak şekilde takviye edilmelidir. Bu amaçla dış yüzeye 15-20 cm genişliğinde FRP kumaşlar 50-60 cm aralıklarla epoksi kullanılarak çapraz sargı yöntemi ile sarılacaktır. İç yüzeyden de basınç dayanımını sağlamak için enjeksiyon yapılmalıdır. Böylece içeriden

² Paşa Hamamı Güçlendirme Çalışmaları İnş. Müh. Ahmet ERALP'in görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

7. RESTORASYON

dışarıya doğru olan hareketi FRP kumaşları, dışarıdan içeriye doğru olan hareketi de enjekte edilen sıvı harç önleyecektir. Duvarlarda ise sadece enjeksiyon yöntemi yeterli olacaktır .

Soğukluk (Z04) mekânı üzerindeki kubbe fenerini kaplayan beton örtü kaldırılacaktır. Kubbeler için önerilen detay, kubbe fenerinin üst örtüsü için de uygulanması uygundur.

Çatı örtüsü üzerindeki niteliksiz Marsilya tipi kiremitler temizlenerek yerine alaturka kiremit ile kaplanacaktır. Kubbe yüzeyinde kısmen mevcut olan alaturka kiremitler de sökülüp, sağlam olanları tekrar kullanılacak, gerekli görülenlerde sağlamlaştırma çalışması yapılacak, eksik olanlar özgün kiremitler ile aynı boyut ve malzemeyle yenilenecektir. Bazalt su gideri temizlenecektir.

Özgün olmayan, sonradan eklenen, Ilıklık (Z07) ile Soğukluk (Z04) arasındaki tuğla baca ve özgün külhan bacasının üstüne eklenen baca bölüm sökülerek yapı özgün görüntüsüne ulaşması sağlanacaktır. Tuğla bacaların yanındaki demir bacalar sökülerek yerinden alınacaktır. Özgün bacaların ve tütekliklerin içleri temizlenerek işler hale getirilecektir. Ayrıca Hamam binasında bulunan mevcut tütekliklerin ortaya çıkarılması için onarım esnasında araştırma yapılması gerekmektedir.

Helâ mekânının kubbesindeki ışıklık boşluğu projesinde verilen detaylara göre etrafında dönen çelik bir kasnak ve bu kasnağı da çapraz olarak bağlayan bir sistemle güçlendirilecek, cam kaplama ise verilen detaylardaki sisteme dıştan monte edilecektir.

Tüm kubbelerin (merkez, eyvan ve halvet kubbeleri) kapatılmış ışık gözleri açılacak, sonradan açılan pencereler ışık gözüne dönüştürülecektir. Genişletilen gözler tekrar eski haline dönüştürülecektir.

Duvarlarda Restorasyon Projesinde korunan, sonradan açılmış tüm kapı ve pencere boşlukları hariç diğer boşluklar özgün malzeme ile yanlarda çürütmeler yapılarak dişli geçme (dikiş) yöntemi ile örülerek kapatılacaktır.

Duvar cephelerindeki yonu taşı, moloz taş ve tuğla sıralarında bozulan, müdahale gören ve yıkılan, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri çürütmeler yapılarak aslına uygun tamamlama yapılarak, eski duvar yüzlerinin tümünde derzler açılarak ve yeni yapılan duvar yüzleriyle beraber horasan harcı ile derzler yapılacaktır.

Kasnağın üstünde, batıda dökülen taş duvarda ve kiremit altında sağlamlaştırma ve tamamlama yapılacak.

Hamam tüm dış cephelerindeki çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzler temizlenerek, sıvalar itina ile raspa yapılacaktır. Ortaya çıkacak olan çatlaklar dikiş ve özgün harç enjeksiyonu ile onarılacak, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri yine çürütülerek sağlamlaştırılacak ve özgün hale getirilecektir. Sıva temizliği yapıp açığa çıkarılan taş yüzeylerde ince temizlik uygulamasına devam edilecektir. Cepheyi, özgüne uygun hale getirmek amacıyla yeniden sıva uygulaması yapılmayacaktır. Tüm cephelerde sıfıra yakın horasan harçlı derz çalışması yapılacaktır.

Cephede bulunan tüm pencerelerin ve giriş kapısının üzerindeki taşların bozuk olanları çürütme yapılarak onarılacak ve özgün hale getirilerek, sıfıra yakın horasan harçlı derzleri yapılacaktır.

Analiz neticesi elde edilen harç içeriği doğrultusunda, temizlik çalışmaları tamamlanmış yüzeylerde derz çalışmaları yapılacak, mikro çatlaklarda dolgu işlemleri yapılacak, yapının tüm duvar yüzeylerinde gerekli sağlamlaştırma çalışmaları (derz tamamlama, enjeksiyon, malzeme bütünleme) yapılacaktır(EK NO:5).

Yapının duvarlarında oluşan ve yapıya zarar veren bitkiler köklerinden sökülüp temizlenecek, kimyasal yöntemlerle kalan kökleri kurutulacaktır. Bitki temizliği yapılan bölgelerde, bitkilerin altında oluşan topraklar temizlenecek ve köklerin zarar verdiği kısımlar onarılacaktır. Temizlenen bölgelerde biyolojik tahribatın önlenmesi için biyosit uygulaması yapılacaktır.

Avlunun güney ve batı cephesindeki sıvalar sökülüp alttaki duvarda derz temizliği ve sağlamlaştırma çalışmaları yapılacaktır.

Tüm iç alandaki tuğla yüzeylerde fırça ile bazalt taş yüzeylerde ise kontrollü kumlama yöntemi ile temizleme çalışmaları yapılacaktır. Mekânîk yöntemlerle (bisturi ve küçük murçlarla) yapılan temizlik işlemine devam edilecektir.

Külhan kapısının doğramaları ahşap malzeme ile geleneksel detaylara uygun bir şekilde yenilenecektir.

Yapının güney yönüne bakan sokak cephesindeki sıvalar özenle raspa edilecek, bu raspa yapılırken yapının duvar örgü malzemelerine zarar verilmemesine özen

7. RESTORASYON

gösterilecek, yapının stabilizesine zarar verebilecek kompresör vs. gibi yüksek vibrasyonlu alet kullanılmayacaktır. Sökümden sonra cephe duvarlarının raspa edilmiş durumu fotoğraf ve krokilerle belgelendirilip ve gereken durumlarda yeniden Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun görüşü alınması gerekir.

Behram Paşa Hamamı'nın tüm dış cephelerindeki çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzleri temizlenecek, sıvalar itina ile raspa yapılacak, ortaya çıkacak çatlaklar dikiş ve özgün harç enjeksiyonu ile onarılacak, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri yine çürütülerek sağlamlaştırılıp özgün hale getirilecektir. Sıvalı yüzeylerde, sıva temizliği yapıp açığa çıkarılan taş yüzeylerde ince temizlik uygulamasına devam edilecektir. Cephe yüzeyinde yeniden sıvanmayıp, özgün görünümüne uygun derz çalışması yapılacaktır. Tüm cephe yüzeyinde sıfıra yakın horasan harçlı derz uygulanacaktır.

Pencere kenarlarında bulunan taş sütunlarda, yüzey kaybı yaşanan bölümlerde derz onarımları yapılacak, aşınan ve kırılan parçalarda taş tozu ve hidrolik kireç esaslı harç ile yüzey koruma ve tamamlama yapılacaktır. Ayrıca yine bu taş yüzeylerde çürüyen veya taşıyıcılık özelliğini yitiren taşlarda çürütme yapılacak ve mevcut dokuya uygun özelliklerde taş malzeme ile yenileme yapılacaktır.

Cephenin tüm pencerelerinin ahşap doğramaları sökülecek, yeniden kullanılabilir doğramaların bakım ve onarımı yapılacak, eksik kasa, kanat, pervaz ve çıtalar, mevcut orijinal örneklerine ve detaylarına uygun malzeme ile yenilenecek ve tamamlanacaktır. Onarılan veya tamamlanan doğramalar emprenye edilecek, iki kat koruyucu mat vernik uygulanacak ve yerine monte edilecektir.

Ayrıca bu cephedeki demir parmaklıklar sökülecek, yeniden kullanılabilir durumda olanların bakım ve onarımı yapılacak, deforme olan ve çürüyen parçalar orijinal örneklerine uygun malzemelerle yenilenecek, bir kat antipas ve üç kat siyah yağlı boya uygulaması yapılacaktır.

Öncelikle komşu parseldeki yıkılmaya yüz tutmuş yapı kalıntıları ve duvarlardaki boya, is gibi kirlerin temizlenmesi gerekmektedir. Daha sonra çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzler temizlenecek, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri yine çürütülerek sağlamlaştırılacak ve özgün hale getirilecektir.

Cephede yüzey kaybı yaşanan bölümlerde derz onarımları yapılacak, aşınan ve kırılan parçalarda taş tozu ve hidrolik kireç esaslı harç ile yüzey koruma ve tamamlama yapılacaktır. Ayrıca yine bu taş yüzeylerde çürüyen veya taşıyıcılık özelliğini yitiren taşlarda çürütme yapılacak ve mevcut dokuya uygun özelliklerde taş malzeme ile yenileme yapılacaktır. Sökülen taşların yerine aynı tür malzeme ile özgün dokuyla uyumlu olarak tamamlama yapılacaktır.

Sonradan eklenen tuğla duvarlı, betonarme tavanlı iki birim yapıya zarar vermeden yıkılacak. Mevcut mozaik döşeme kaldırılacak, yerine bazalt taş kaplama yapılacak, avluda yıkılan mekânların döşemelerinde de temizleme çalışması yapılacaktır. Soğukluk (Z04) iç duvarlarındaki, kubbeğe geçişi sağlayan üçgenlerin üzerindeki ve kubbedeki özgün olmayan tüm sıvalar alttaki özgün malzemelere zarar vermeden itina ile raspa yapılarak, alttan çıkacak tuğla kemerler arasındaki dolgular sökülerek, sağlam olmayan duvar örgülerinde gerekli çürütmeler yapılarak özgün malzeme ile sağlamlaştırılarak, varsa çatlaklar; durumuna göre dikiş ve özgün harç enjeksiyonu metodu ile onarılarak, kemerler onarılarak, duvarlar horasan sıva ve beyaz badana yapılacaktır.

7.2.3. Bütünleme

Çatı örtüsü üzerindeki Marsilya tipi kiremitler temizlenerek yerine özgün haline uygun boyutlarda alaturka kiremit yapılacaktır. Mevcut alaturka kiremitler de sökülüp, sağlam olanları tekrar kullanılacak, gerekli görülenlerde sağlamlaştırma çalışması yapılacak, eksik olanlar özgün ile aynı boyut ve malzemeyle yenilenecektir.

Duvar cephelerindeki yonu taşı, moloz taş ve tuğla sıralarında bozulan, müdahale gören ve yıkılan, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri çürütmeler yapılarak aslına uygun tamamlama yapılarak, eski duvar yüzlerinin tümünde derzler açılarak ve yeni yapılan duvar yüzleriyle beraber horasan harcı ile derzler yapılacaktır. Kasnağın üstünde, batıda dökülen taş duvarda ve kiremit altında sağlamlaştırma ve tamamlama yapılacaktır.

Hamamın sıva uygulaması yapılmayacak mevcut taş duvar örgüleri ile projesine uygun olarak yapılacak yeni duvar örgülerinde, derz harcı olarak, bağlayıcısı 1 kısım hidrolik kireç, dolgusu 1 mm elek altı boyutta 2,5 kısım kireçtaşı kırığı olan karışımın kullanılması uygun olacaktır (EK NO: 5).

7. RESTORASYON

Hamam'ın projesine uygun olarak yapılacak duvar örgülerinde yerine göre Karacadağ bazaltı, mikritik kireç taşı ile boyutlarına uygun olarak hazırlanacak harman tuğla kullanılması ve örgü harcı olarak bağlayıcısı 1 kısım söndürülmüş ve bekletilmiş kaymak (hava) kireç (% 50 ± 2 sulu), dolgusu 6 mm elek altı boyutta olmak üzere 1 kısım kireçtaşı kırığı ve 2 kısım bazaltik tüf nitelikli kara kumu olan karışımın kullanılması uygun olacaktır (EK NO: 5).

Hamam'ın tüm dış cephelerindeki çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzler temizlenecek, sıvalar itina ile raspa yapılacak, ortaya çıkacak çatlaklar dikiş ve özgün harç enjeksiyonu ile onarılarak, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri yine çürütülerek sağlamlaştırılarak ve özgün hale getirilecektir. Bazalt su gideri kısımlarda dökülen bazalt taşlar ebadına uygun tamamlanacaktır.

Paşa Hamamı'nın güney dış cephesinde çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzler temizlenerek, sıvalar itina ile raspa yapılarak, ortaya çıkacak çatlaklar dikiş ve özgün harç enjeksiyonu ile onarılarak, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri yine çürütülerek sağlamlaştırılarak ve özgün hale getirilecektir.

Yüzey kaybı yaşanan bölümlerde derz onarımları yapılacak, aşınan ve kırılan parçalarda taş tozu ve hidrolik kireç esaslı harç ile yüzey koruma ve tamamlama yapılacaktır. Ayrıca yine bu taş yüzeylerde çürüyen veya taşıyıcılık özelliğini yitiren taşlarda çürütme yapılacak ve mevcut dokuya uygun özelliklerde taş malzeme ile yenileme yapılacaktır. Sökülen taşların yerlerine özgün dokuyla uyumlu olarak aynı boyutta ve malzemede tamamlama yapılacaktır.

7.2.4. Yenileme

- Döşemede Yenileme

Avlu (Z01) döşemesinde temizlik yapıp, toprak dolgu ve moloz kaldırılacak. Mevcut mozaik döşeme kaldırılarak, yerine 5 cm kalınlığında bazalt taş kaplama (30 cm x serbest boy) yapılacak, Avluda (Z01) kaldırılacak olan mekânların (Z02, Z03) döşemelerinde de temizleme çalışması yapılacaktır.

Soğukluk (Z04) mekânında bulunan Soyunmalık zeminindeki mozaikler sökülecektir. Mekânın ortasında yer alan nitelsiz beton havuz kaldırılacaktır. Mevcut havuz söküldükten sonra Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun

görüşüne başvurarak çıkan döşeme için uygulamaya karar verecektir. Zeminde tesviye yapıldıktan sonra Havuz ögesi, Restitüsyon araştırmalarına dayalı, (karşılaştırmalı çalışmalar sonucu tespit edilen) Çermik Hamamı'nda ve Deve Hamamı'nda özgün olarak bulunan dilimli havuz formu kullanılarak projesindeki detayına uygun yenilenecektir. Havuz çevresindeki döşeme ise 30 cm eninde, 3 cm kalınlığında mermerle kaplanacaktır. Mekânlara sonradan eklenen beton seki kaldırılacaktır. Soğukluk (Z04) zemindeki mozaikler kaldırılarak yerine bazalt taş yapılacaktır. Sıcaklık (Z08) bölümünde bulunan Eyvan mekânların döşemesinde bulunan beton şap sökülecektir. Kazı sonucu olduğu düşünülen delinmiş olan döşeme sağlamlaştırılacak, giriş eyvanındaki küçük havuz kaldırılacaktır. Halvet mekânlardaki mozaik seki ve döşeme sökülerek yerine 5 cm kalınlığında 30 cm eninde mermer kaplama yapılacaktır.

Su deposu (Z17) mekânının zeminindeki beton şap kaplama sökülerek altındaki özgün döşemeye bakılacak, çıkan döşemeye göre ilgili kurumun onayı dâhilinde müdahaleye karar verilecektir. Külhan (Z18) mekânının özgün malzemesi bilinmeyen külhan döşemesinde temizlik çalışması yapıldıktan sonra bazalt taş kaplanacaktır.

- Duvarlarda Yenileme

Avlu (Z01) duvarlarındaki çimento esaslı harç malzemesi ile yapılmış derzler temizlenecek, sıvalar itina ile raspa yapılacak, ortaya çıkacak çatlaklar dikiş ve özgün harç enjeksiyonu ile onarılacak, sağlam ve özgün olmayan duvar örgüleri yine çürütülerek sağlamlaştırılacak ve özgün hale getirilecek, Sıvanan yüzeylerde ise sıva temizliği yapıp açığa çıkarılan taş yüzeylerde ince temizlik uygulamasına devam edilecektir. Yeniden sıvanmayıp derz çalışması yapılacaktır. Tüm cephelerde sıfıra yakın horasan harcı derzi yapılacaktır. Sonradan eklenen tuğla duvarlı, betonarme tavanlı iki birim yapıya zarar vermeden yıkılacaktır.

Soyunmalık mekânının iç duvarlarındaki, kubbeye geçişi sağlayan üçgenlerin üzerindeki ve kubbedeki özgün olmayan tüm sıvalar alttaki özgün malzemelere zarar verilmeden itina ile raspa yapılarak, alttan çıkacak tuğla kemerler arasındaki dolgular sökülerek, sağlam olmayan duvar örgüleri gerekli çürütmeler yapılarak özgün malzeme ile sağlamlaştırılacak, varsa çatlaklar durumuna göre dikiş ve özgün harç enjeksiyonu metodu ile onarımı yapılacaktır. Duvarlar horasan sıva ve beyaz badana ile kaplanacaktır.

7. RESTORASYON

İç mekânların duvar ve üst örtülerindeki özgün olmayan tüm sıvalar alttaki özgün malzemelere zarar verilmeden itina ile raspa yapılacak, alttan çıkacak tuğla kemerler arasındaki çimento esaslı dolgular sökülecek, sağlam olmayan duvar örgüleri gerekli çürütmeler yapılarak özgün malzeme ile sağlamlaştırılacak, varsa çatlaklar durumuna göre dikiş ve özgün harç enjeksiyonu metodu ile onarılacak, kemerler onarılacak, duvarlar horasan sıva ve beyaz badana ile kaplanacaktır.

Tekrar sıvanması uygun olacak duvar yüzeyleri (iç ve dış cephelerde) hamam yapısının korunması amacıyla, restitüsyonuna uygun olarak yapılmalıdır.

Tüm harç ve sıva karışımlarının hazırlanmasında harç suyu, bol suda bekletilmiş kirecin berrak (doygun kalsiyum hidroksit çözeltisi) suyunun kullanılması uygun olacaktır (EK NO: 5).

Hamamın projesine uygun olarak yapılacak sıvaların yüzeylerine, krem rengi önerilmekle birlikte, restitüsyon projesine uygun olarak karar verilen renkte, kazein bağlayıcılı boyaların kullanılması önerilmektedir(EK NO: 5).

Karşılaştırmalı çalışma sonucu ile elde edilen bilgiler doğrultusunda Külhanın (Z18) üst örtüsü geleneksel yapım tekniğine uygun olarak beşik tonoz olarak yeniden yapılacak ve duvardaki özgün olmayan tüm sıvalar alttaki özgün malzemelere zarar verilmeden itina ile raspa yapılarak, alttan çıkacak tuğla kemerler arasındaki dolgular sökülecek, sağlam olmayan duvar örgüleri gerekli çürütmeler yapılarak özgün malzeme ile sağlamlaştırılacak, varsa çatlaklar durumuna göre dikiş ve özgün harç enjeksiyonu metodu ile onarılacak, duvarlar horasan sıva ve beyaz badana ile kaplanacaktır.

Dış cephelerde, çimento harçlı onarımlar, belirtilen şekilde temizlendikten sonra, derzlerin uygun karışımdaki horasan harcıyla yenilenmesi önerilmektedir. Taş yüzeylerinde ya da kırılmış tuğlalarda yapılacak tamamlamalar, derz yenilemeyle eş zamanlı olarak yürütülmelidir.

- Üst Örtünün Yenilenmesi

Örtünün yenilenmesi esnasında, altında rahatça çalışılabilecek geçici bir örtü yardımıyla yapıya suyun girmesini önlemek ya da işlemi yaz mevsiminde yapmak uygun olacaktır. Öncelikle, örtü sistemi, çimentolu onarımlar ve bitkilerden arındırılacaktır. Hamamda dam üstündeki tüm dolgular özgün yapı malzemelerine zarar

verilmeden itina ile sökülecek, sonradan oluşturulan dolgular yer yer raspa yapılarak kontrollü biçimde boşaltılacak ve çatıdaki özgün kubbeler ve dam örtüsü ortaya çıkarılacaktır.

Kubbede tespit edilen çatlakların giderilmesi için ilk olarak sokak altyapısı ve hamam atık su drenaj şebekesinin ve temiz su tesisatının ıslahı gerekir. Soğukluğun üstünü örten ana büyük kubbenin kiremitleri kaldırılarak, kiremit altındaki çatı sistemi ve üst kasnaktaki malzemeler kubbe tuğla örgüsü ortaya çıkarılana kadar tümüyle sökülecek, böylece ana taşıyıcı ortaya çıkarılacaktır. Alttan çıkacak tuğla örgüde varsa çatlaklar dikiş ve özgün harç enjeksiyonu yapılarak onarılacaktır. Sorunlu görülen kubbe, yapım tekniğine uygun olarak dıştan çekme, iç taraftan basınca çalışacak şekilde takviye edilmelidir. Bu amaçla dış yüzeye 15-20 cm genişliğinde FRP kumaşlar 50-60 cm aralıklarla çapraz sargı yöntemi ile epoksiyle sarılacaktır. İç yüzeyden de basınç dayanımını sağlamak için enjeksiyon yapılmalıdır. Böylece içeriden dışarıya doğru olan hareketi FRP kumaşları, dışarıdan içeriye doğru olan hareketi de enjekte edilen sıvı harç önleyecektir. Duvarlarda ise sadece enjeksiyon yöntemi yeterli olacaktır³.

Kubbe fenerinin üzerindeki betonarme örtü kaldırılacak, kubbe için önerilen detay kubbe fenerinin üst örtüsü için de kullanılacaktır. Çatı örtüsü üzerindeki Marsilya tipi kiremitler temizlenerek yerine özgün boyutlarına uygun alaturka kiremit döşenecektir. Mevcut alaturka kiremitler de sökülüp, sağlam olanları tekrar kullanılacak, gerekli görülenlerde sağlamlaştırma çalışması yapılacak, eksik olanlar özgün olanı ile aynı boyut ve malzemeyle yenilenecektir. Bazalt su gideri temizlenecektir.

Ilıklık (Z07) ile Soğukluk (Z04) arasındaki özgün olmayan tuğla baca ve özgün külhan bacasının üstüne bulunan muhdes bölüm sökülecektir. Paşa Hamamı'nda bulunan mevcut tütekliklerin ortaya çıkarılması için Restorasyon uygulaması esnasında araştırma yapılması gerekmektedir. Herhangi bir bulguya rastlanması durumunda Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun görüşü alınmalıdır. Tuğla

³ Paşa Hamamı Güçlendirme Çalışmaları İnş. Müh. Ahmet ERALP'in görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

bacaların yanındaki muhdes demir bacalar sökülerek, özgün bacaların ve tütekliklerin içleri temizlenip işler hale getirilecektir. Helâ kubbesindeki ışıklık boşluğu; projesinde verilen detaylara göre etrafında dönen çelik bir kasnak ve bu kasnağı da çapraz olarak bağlayan bir sistemle güçlendirip, cam kaplama ile verilen detaylardaki sisteme dıştan monte edilecektir. Tüm kubbelerin (merkez, eyvan ve halvet kubbeleri) kapatılmış ışık gözleri açılacak, sonradan açılarak büyütülen pencereler özgün halleri olan ışık gözlerine dönüştürülecektir. Işık gözleri restitüsyonda elde edilen veriler doğrultusunda ışıklık fanusları özel olarak projesinde verilen ışık gözlerinin boyutunda üretilip, ışık gözleri kapatılacaktır.

7.2.5. Yeniden Yapma

Yeniden yapma, bu yapıda, korunamamış bazı mimari öğelerin tekrar yapıya kazandırılması için gereklidir. Mimari eleman ölçeğinde uygulanacak yeniden yapma (rekonstrüksiyon) işlemleri, söz konusu elemanların işlevselliği nedeniyle tercih edilmiştir.

Avlu duvarının restitüsyona göre üst bölümünün kaldırılmasıyla açığa çıkarılan duvar üst kotunda eksik bölümler tamamlanacak, projedeki özgün yüksekliğine getirilip üzerinde taş harpuşa yapılacak, duvar yüzeyinde sağlamlaştırma yapılacaktır.

Soğukluk (Z04) duvarlarındaki mozaikler temizlenecek, yerine aynı boyda 30 cm eninde 3 cm'lik mermer malzeme kaplanacaktır. Soğukluk (Z04) cephelerindeki özgün 2 adet pencerenin ve kapının mevcut doğramaları sökülecektir. Avlu (Z01) de bulunan muhdes yapılara geçişi sağlamak amacıyla pencereden kapıya dönüştürülen mimari eleman eklenti yapının da kaldırılmasıyla işlevini yitirmesinden kaynaklı ve özgün işlevinin de pencere olmasından dolayı, özgün detayına uygun olarak sert ağaçtan imal edilmiş ahşap pencere olarak değiştirilecektir ve lokma şebeke demir korkuluk eklenecektir. Kapı boşluğuna detayına uygun ahşap söveli çift kanatlı ahşap kapılar, pencerelere ise ahşap doğramalar yapıp camları takılacaktır. Kuzeyindeki Ilıklığa (Z07) geçişte, yine ahşaptan, tek kanatlı kapı yapılacaktır. Korozyon nedeniyle çürümüş demir kapı sökülüp detayına uygun olarak sert ağaçtan imal edilmiş ahşap kapı ile değiştirilecektir. Ilıklığa (Z07) geçişi sağlayan kapıda bulunan paslanmış demir kapı kasası sökülüp yerine ahşap kapı takılarak yenilenecektir. Ahşap şirvanın kapı ve pencere doğramalarında kullanılabilecek durumda olanlar onarılacak, koruyucu

malzemeler kullanılacaktır. Korunması mümkün olmayan doğramalar ise yeni malzeme ile aynen üretilecektir. Alttaki seki üzerinde ahşap bölmelerden yeni mekânlar eklenecek. Bu mekânlar hamamın ihtiyacı olan güzellik salonu, bakım, temizlik malzemeleri – havlu satış vb işlevlerde kullanılacaktır. Yapılan ekler, incelemeler sırasında ek olduğu anlaşılır şekilde olmalıdır.

Hela (Z06) mekânlarının duvarı, tuvalet kabinlerinin yüksekliğine kadar 3 cm'lik mermer ile kaplanacaktır. Tuvalet kabini ve kapıları laminent panel yapılacaktır. Tuvalet kabinleri dışında kalan bölümlerde L şeklinde yapılan tezgâh üzerinde lavabolar yapılacaktır. Bu bölümde tuvalet kabinlerinin duvarları da aynı yükseklikte mermer ile kaplanacaktır.

Ilıklık (Z07) mekânının batı duvarındaki sonradan eklenen pencere kaldırılacak, oluşan pencere boşluğu, özgün malzeme ile yanlarda çürütmeler yapılarak dişli geçme (dikiş) yöntemi ile örülerek kapatılacaktır. Döşeme ve sekiler 3 cm kalınlığındaki mermer malzemeyle kaplanarak yenilenecektir.

Sıcaklık (Z08) bölümünde bulunan Halvet ve Eyvan mekânlardaki mozaik seki ve döşeme sökülerek yerine mermer kaplama yapılacak, tonoz başlangıç seviyesine kadar mermer kaplama yapılarak, Projeye uygun olarak, mevcut tesisat takip edilerek mermer kurna koyulacak, Z15 nolu Halvet mekânının bir bölümü mimari gereklilik ve günümüz ihtiyaçlarını karşılaması amacıyla projesine uygun olarak saunaya dönüştürülüp işlevlendirilecektir.

Su deposu (Z17) mekânındaki buhar pencere boşluğundaki paslanmış demir pencere kasası sökülecek. Buhar penceresi boşluğuna tek kanatlı menfez şeklinde paslanmaz menfez çelik kapı takılarak, mevcut su boruları makine tesisat projesine uygun olarak yeniden yapılacak. Isıtma ve su tesisat boruları yerden 150 cm yüksekliğe denk gelecek şekilde duvardan geçecek şekilde döşenecektir.

Külhan mekânı karşılaştırmalı çalışma sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda külhanın üst örtüsü geleneksel yapım tekniğine uygun olarak beşik tonoz olarak yeniden yapılacak, Külhan içinde yer alan sonradan açılmış su deposu kaldırılacak. Yerine makine tesisat projesinde belirtilen boyutta su deposu, kazan, boyler eklenecektir.

Tüm kubbelerin (merkez, eyvan ve halvet kubbeleri) kapatılmış ışık gözleri açılacak, sonradan açılan pencereler ışık gözüne dönüştürülecektir. Genişletilen ışık

gözleri tekrar eski haline dönüştürülecektir. Işık gözleri restitüsyon kaynaklarına dayanarak özel hamam ışıklık fanusları ile kapatılacaktır.

Hamam'ın dış duvarlarında restorasyon projesinde korunan sonradan açılmış tüm kapı ve pencere boşlukları hariç diğer boşluklar özgün malzeme ile yanlarda çürütmeler yapılarak dişli geçme (dikiş) yöntemi ile örülerek kapatılacaktır. Soğukluğun (Z04) güney cephesindeki penceresi tekrar özgün formuna getirilecektir. Cephenin tüm pencerelerinin ahşap doğramaları sökülecek, yeniden kullanılabilecek doğramaların bakım ve onarımı yapılacak, eksik kasa, kanat, pervaz ve çıtalar mevcut orijinal örneklerine ve detaylarına uygun malzeme ile yenilenecek ve tamamlanacaktır. Onarılan veya tamamlanan doğramalar emprenye edilecek, iki kat koruyucu mat vernik uygulanacak ve yerine monte edilecektir. Güney cephesindeki pencerelerin demir parmaklıkları sökülecek, yeniden kullanılabilir durumda olanların bakım ve onarımı yapılacak, deforme olan ve çürüyen lokma demirler orijinal örneklerine uygun malzemelerle yenilenecek, bir kat antipas ve üç kat siyah yağlı boya uygulaması yapılacaktır.

7.3. Yeni İşlev Olasılıkları ve Seçim Ölçütleri

Tarihi hamamlarda özgün işlevin devamlılığı, yapının yok olmasına engel olma ve hamamın sahip olduğu tesisatının, işlerliğinin korunması anlamını taşır. Mekânların yapılış amacına uygun şekilde işlevlendirmeleri koruma için olumludur. İyi kalitede bir kullanım olanağı sunan, temiz ve bakımlı hamamların sayısının fazla olmamasından dolayı işlevin devamlılığının kimlerce ve ne şekilde sağlandığı önemlidir.

Venedik Tüzüğü “MADDE 5- *Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.*” (Venedik tüzüğü 1964)

Paşa Hamam'ının özgün işlevini devam ettirmesi, yapı için en uygun görülen kullanımdır. On beş yıl öncesine kadar burada bir hamamın varlığını sürdürdüğü düşünülürse, hamamın ihtiyaç duyduğu gerekli onarımdan sonra özgün işlevin sürdürülmesi akla yatkındır. Diyarbakır'da, çok sayıda hamam bulunmasına rağmen, bunların çoğu çarşı, depo olarak kullanılmış ya da kötü restorasyon uygulamalarıyla

tahrip edilmiştir. Kentte şu anda özgün işlevinde kullanılan geleneksel hamam yoktur. Günümüz konfor koşullarını sağlamak ve birtakım fonksiyonları karşılamak amacıyla yapılacak müdahalelerin geri alınabilir müdahaleler olması gerekmektedir.

Behram Paşa Hamamı, hem kent sakinlerine, hem de turistlere hizmet veren temiz ve bakımlı hamamlar listesine girebilir. Kentte yaşayanlarla yapılan görüşmelerde, tarihi dokuda geleneksel bir hamamın tercih edilebileceği izlenimi edinilmiştir. Yapının, çevresiyle birlikte yaşatılması, çeşitli katkılar sağlayabilir. Bazı otel sahipleriyle ve tur firmalarıyla görüşülerek, belirli günlerde, hamamın tarihi tur programlarına dâhil edilebilmesi de mümkündür.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Diyarbakır Paşa Hamamı, uzun yıllardır kullanılmamasına ve yapılan değişikliklere rağmen, özgün mimarisini koruyarak günümüze ulaşmış önemli bir Osmanlı Dönemi anıt eseridir. Haçvari, dört eyvanlı, köşe halvetli sıcaklık tipinde inşa edilmiş bir mahalle hamamı türünde olan hamam, döneminin özelliklerini yansıtır.

Bu araştırma sonucunda; Diyarbakır Paşa Hamamı'nın detaylı bir belgelemesi yapılmış, analitik rölövesi yapılarak restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Hazırlanan projenin uygulamaya yönelik yapılması, tezin daha hassas verilerle ve araştırmalarla yapılmasını sağlamıştır.

Diyarbakır Paşa Hamamı için hazırlanan projelerin, uygulama sırasında araştırılabilecek bazı detaylarla geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu nedenle, öncelikle kapsamlı bir temizlik çalışması yapılmalı; yapının içindeki tüm moloz yığınları kaldırılarak, boyanan ve sıvıyan yüzeyler temizlenerek özgün doku açığa çıkarılmalıdır. Ortaya çıkacak yeni verilere göre, ihtiyaç duyulması halinde, projede yeni düzenlemeler yapılabilir. Tezin, uygulamaya yönelik olarak değerlendirilmesi ve geliştirilmesi; anıtın ömrünün uzatılması için umut verici bir başlangıç olacaktır. Restorasyon uygulamalarının tamamlanmasından sonra, yapının özgün işleviyle işlevlendirilmesi uygun görülmüştür. Böylece, yapıda kapsamlı değişiklikler yapmadan süreklilik sağlanması hedeflenmiştir.

Bu çalışmayı diğer tezlerden ayıran bir özelliği vardır. Diyarbakır Paşa Hamamı'nın tüm proje çalışmaları tamamlandıktan sonra, 2016 yılının ilk aylarında alanda yaşanan güvenlik olayları nedeniyle hamam büyük oranda zarar görmüştür. Ancak alana girilemediği için projelerde güncelleme yapılamamıştır. Bu nedenle tez çalışması yapının en son olarak 2015 yılındaki durumu göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

Hamamın bütünlüğünü koruduğu dönemde detaylı bir şekilde hazırlanan rölöve çizimleri ile restitüsyon ve restorasyon projelerinin tamamlanması, bundan sonra hazırlanacak restorasyon projesi için önemli bir veri kaynağı olacaktır.

9. KAYNAKLAR

- Anabritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, (1988), “Hamam”, cilt 10, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- Aru, M.K. (1941). Türk Hamamları Etüdü, Doçentlik Çalışması, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Aru, K.A. (1949). Türk Hamamları Etüdü. Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aşut, F. (2012). Mevcut Edirne Hamamları ve Zen İbrahim Paşa Hamamı Restorasyonu Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Balkan, K. (1970). Ani’deki İki Selçuklu Hamamı, Anadolu(Anatolia), Sayı:12.
- Bektaş, S. (2011) Ayasofya Haseki Hürrem Sultan Hamamı Restorasyon Önerisi ve Kütüphane Olarak İşlev Kazandırılması. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul
- Beysanoğlu, Ş.(1990). Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi, Cilt I, Akkoyunlulardan Diyarbakır’a Kadar, Ankara, (s. 535).
- Beysanoğlu, Ş. (2001). Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi, Cilt III, Neyir Matbaası, Ankara, (s. 6, s. 1114-1117).
- Biçer, S. (2010). Karabük İli, Eskipazar İlçesi, Hadrianopolis Antik Kentinde Bulunan Geç Antik Dönem Yapılarından A Hamamının Koruma Önerisi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Creswell, K.A.C. (1958) “Ashort Account of, Early Muslim Arcitecture”, Encyclopedia of World Art, Mc Graw and Hill Co. G.Britain.
- Çakmak, C. (2002). Tire Hamamları, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Dağtekin, E. (2007). Güneydoğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Hamam Tipolojisi Ve Buna Bağlı Koruma Ölçütlerinin Oluşturulması. Doçentlik Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dalkılıç, N., Nabikoğlu, A. (2012). The Architectural Features of the Diyarbakir City Walls: A Report on Current Status and Issues of Conservation, Mediterranean Archaeology and Archaeometry, Vol. 12, No. 2, (s. 171-182).

Dalkılıç, N., Nabikoğlu, A. (2012). “Diyarbakır Surlarını Koruma ve Günümüz Koşullarında Değerlendirme Sorunları”, Uluslararası Diyarbakır Surları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Diyarbakır Valiliği, Kültür Sanat Yayınları, Diyarbakır, (s. 149-168).

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Diyarbakır Kültür Envanterleri 1, Diyarbakır Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Müze Müdürlüğü Yayınları (s.162).

Ecohard, M. ve Coeur, C.L., 1942. Les Bains de Damas, Institut Français de Damas, Beyrut.

Eyice, S. (1994). “ Hamam” Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt15, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, (s. 402-405).

Eyice, S.(1997). Hamam Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, Cilt 15, İstanbul, (s.402-430).

Evliya Çelebi, (1314-1318/1896-1901), Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, Çeviren: Ahmed Cevdet, I. cilt, İstanbul, (s. 23-39).

Gabriel, Albert, 1940, Voyages Archeologiques Dans La Turquie Orientale, Paris, (s. 40).

Gabriel, Albert, 1993, Diyarbakır Surları, (Çeviren: Kaya Özsezgin, Diyarbakır Tanıtma, Kültür ve Yardımlaşma Vakfı Yayını:4, Ankara, (s. 9).

Ginouves, R. (1962). Balaneutike: Recherches sur le Bain Dans L’Antiquite Grecque, Boccard, Paris.

İşlek İşler, E. (2011). Akşehir Yukarı (Gavur) Hamamı Restorasyon Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Klinghardt, K., 1927. Türkische Bäder, Julices Hoffmann, Stuttgart.

Kudde, E. (2007). Küçük Mustafa Paşa Hamamı Erkekler Bölümü Restorasyon Projesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kula Say, S. (2007) Erken Dönem Osmanlı Hamamlarında Eğrisel Örtüye Geçiş Sistemleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kunter, H.B. (1942) “ Kitabelerimiz”, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Vakıflar Dergisi Sayı 2, Ankara, (s.437).

- Mergen, M. (2010) Diyarbakır, Yeni yurt gazetesi, bizimde eşek çöpçülerimiz vardı, köşe yazısı, (29 Aralık 2010).
- Mermer, M.S. (2009). Prizren İli Merkezindeki Gazi Mehmet Paşa Hamamı Koruma Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Nabikoğlu, A. (2012). Diyarbakır Surlarının Yapısal Özellikleri ile Koruma Sorunlarının Tespit ve Belgelenmesi, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Yüksek Lisans Programı, Diyarbakır, (s. 1-206).
- Roth, Leland M. (2000), Mimarlığın Öyküsü-Öğeleri, Tarihi ve Anlamı, Kabalcı Yayınevi:160, İstanbul, Çev: Ergün Akça.
- Savaş, S. (2007) İstanbul, Kumkapı-Nişanca Köşkü Hamamı(1887) Araştırması ve Restorasyon Projesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Seçkin, N. (1980). 19. Yüzyıl İstanbul Hamamları. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Devlet Müh. Mim. Akademisi, İstanbul.
- Sözen, M. (1971). Diyarbakır’da Türk Mimarisi. Diyarbakır’ı Tanıtma ve Turizm Derneği, İstanbul.
- Okumuş, E. (2012). Evliya Çelebi’nin *Seyahatname*’sinde Diyarbakır
- Orhan, S. (2003), “Hamam Mimarisi ve Çardaklı Hamam”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Önge, Y. (1995). Anadolu’da XII. XIII. Yüzyıl Türk Hamamları, Ankara.
- Önge, Y. (1979). Eski Türk Hamamlarında Aydınlatma, Vakıflar Dergisi, Ankara.
- Öngül, Z. ve Saner, T., (2006). Kıbrıs’taki Vuni Sarayı’nın mimari kökeni üzerine yeni gözlemler, itüdergisi/a mimarlık, planlama, tasarım, 5-2, 137142.
- Ülgen, A.S. (1950) “Hamam” Maddesi, İstanbul Ansiklopedisi Cilt 5, İstanbul, (s.175)
- Vitruvius. (1998), Mimarlık Üzerine On Kitap, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları Mimarlığın Uluslar arası Kaynakları:1, İstanbul, çev: Suna Güven.
- Yegül, F. (1992). Baths and Bathing in Classical Antiquity, M.I.T. Press, New York.
- Yeşilbaş, E. (2007). Diyarbakır’da Su Mimarisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yıldız, İ. (Ed.). (2011). Diyarbakır Mimarisi. Diyarbakır Valiliği Kültür ve Sanat Yayınları, Diyarbakır.

9.KAYNAKLAR

Yılmazkaya, O. (2002). Aydınlık Kubbe Altındaki Sıcaklık:Türk Hamamı, Çitlenbik Yayınları, İstanbul.

Taşcıoğlu, T. (1998) Türk Hamamı, TTOK Yayınları, İstanbul

Tuncer, O.C. (1996). Diyarbakır Camileri, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat Yayınları, Diyarbakır.

Tuncer, O.C. (2012). Diyarbakır Suriçi Anıtları ile Köşkler ve Bağ Evleri, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ankara.

Tuncer, O.C. (2012). Diyarbakır Surları, T.C. Diyarbakır Valiliği, Diyarbakır: Kültür Sanat Yayınları, Sayı:6, Ankara.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi. 616 nolu defter.

URL-1<http://www.diyarinsesi.org/yazi/diyarbakiri-anlatmak-14-yabanci-gezginlerin-gozuyle-632.htm#ixzz2H3VPdq6O>. Diyarbakır'da Hamamlar (2), 03.Temmuz.2011

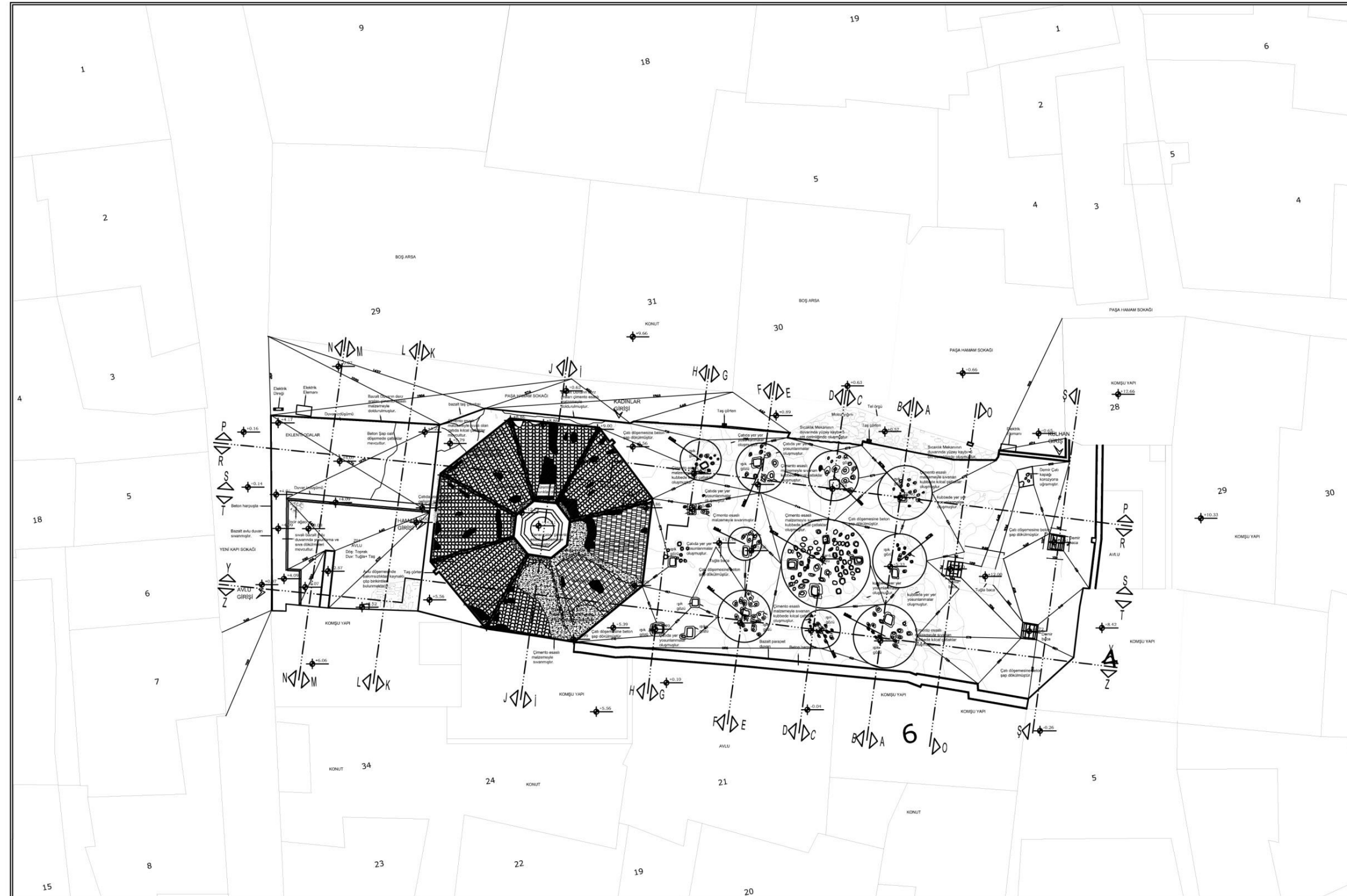
URL-2 (<http://www.diyarbakirkulturturizm.org/Map/#>)

EKLER

EK NO:1

RÖLÖVE ÇİZİMİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

	RÖLÖVE
	RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
	RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
	RESTİTÜSYON ANALİZİ
	RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
	RESTORASYON ANALİZİ

PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

PAŞA HAMAMININ GOOGLE EARTTEKİ GÖSTERİMİ

PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PLANLAR

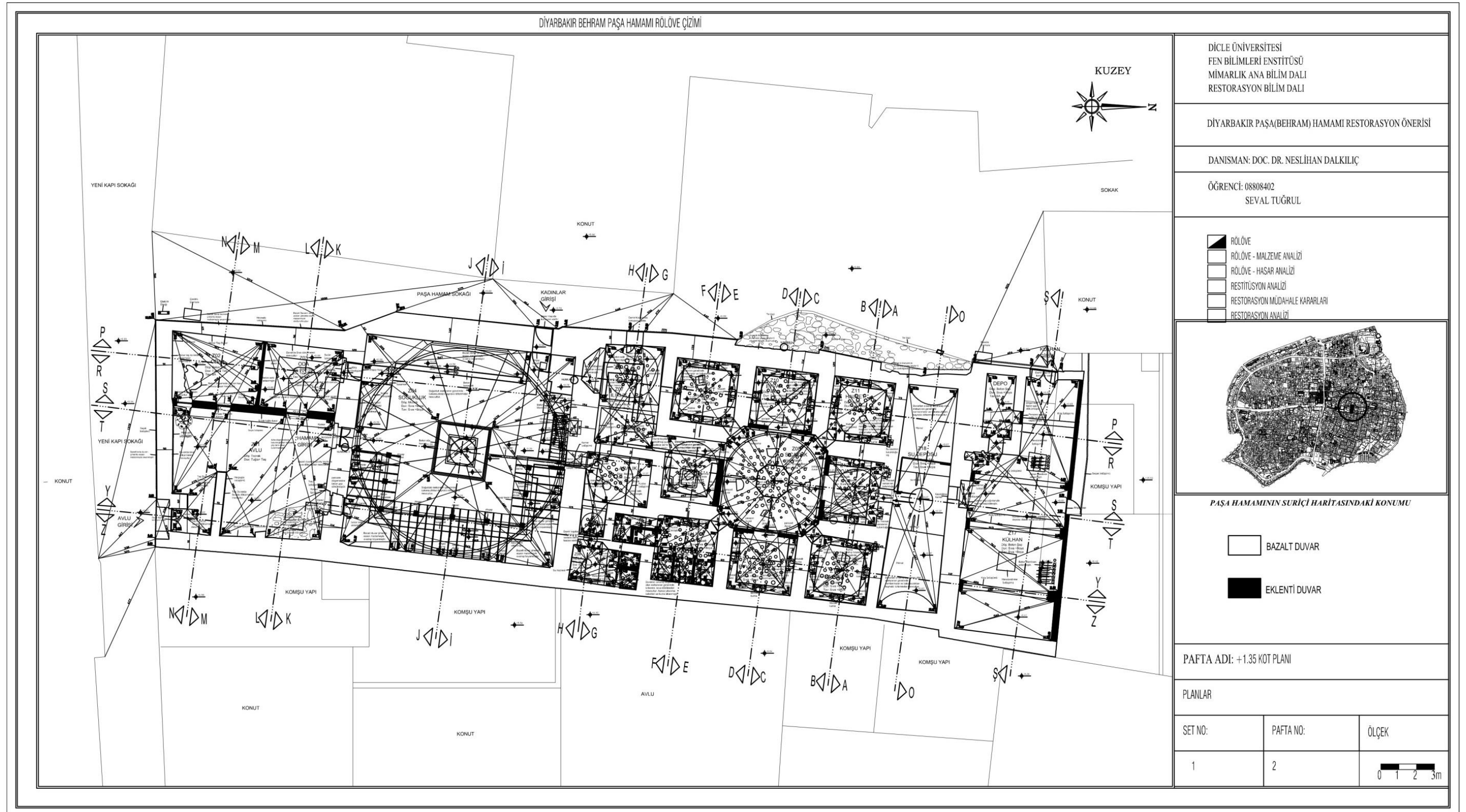
SET NO:

PAFTA NO:

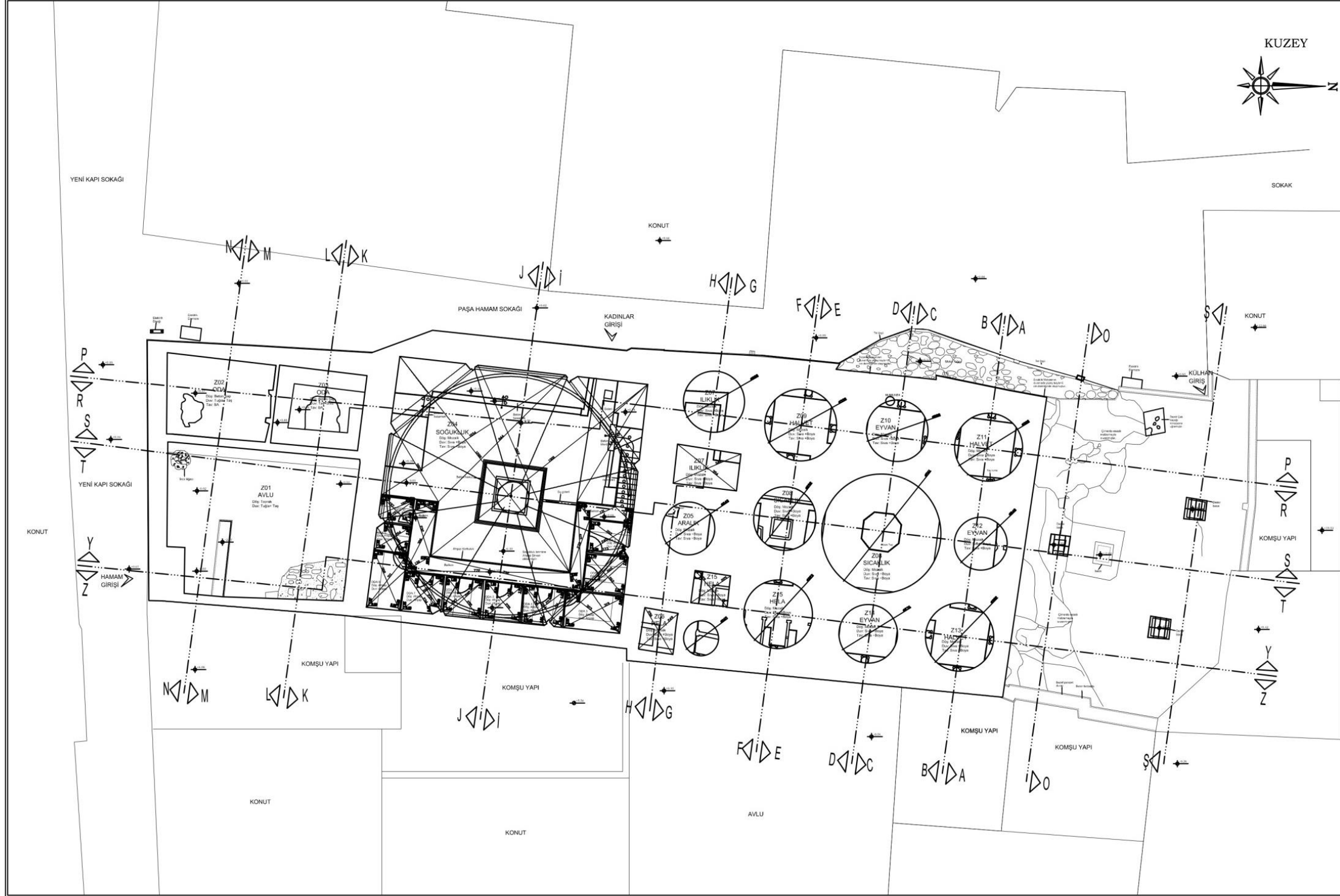
ÖLÇEK

1

1

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

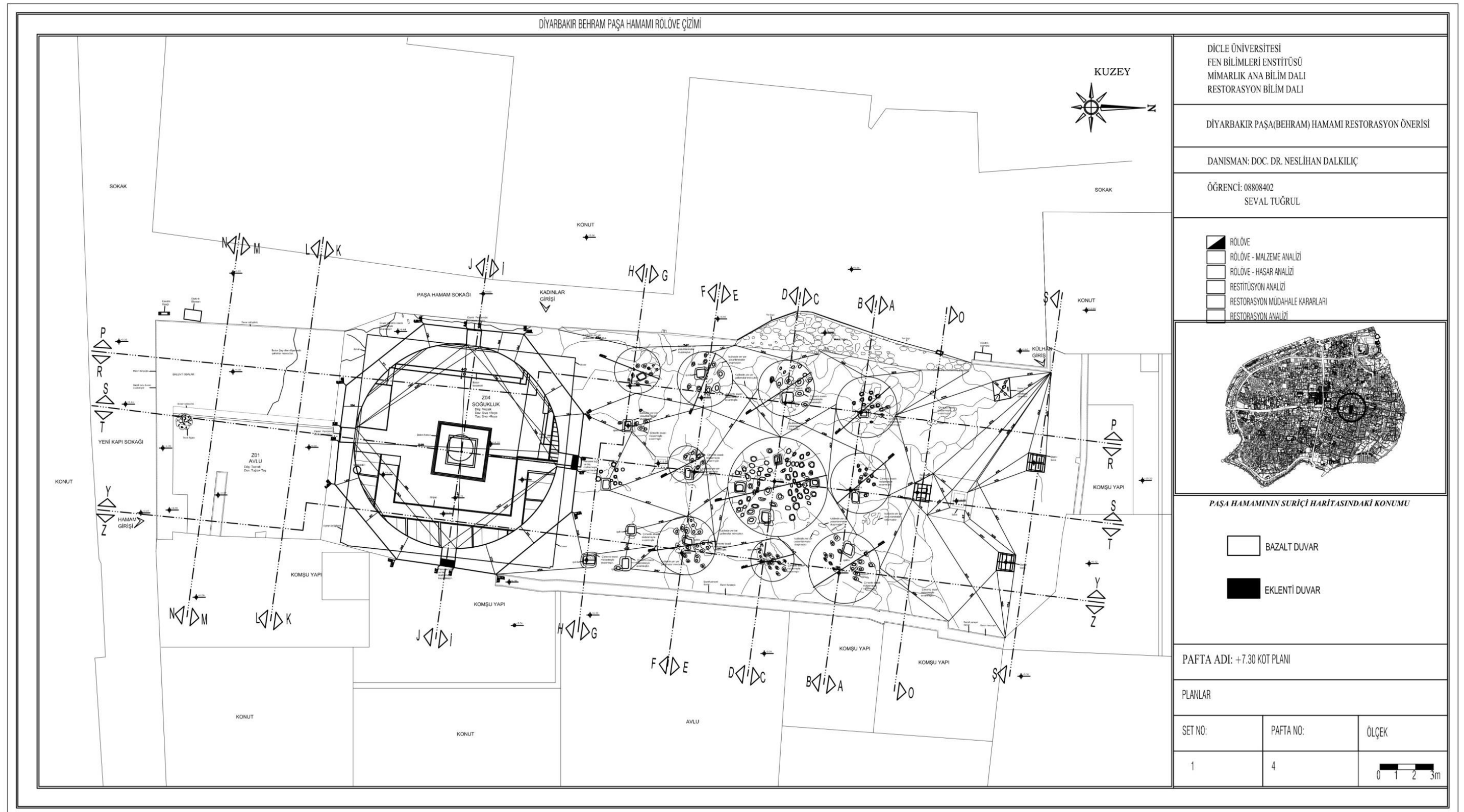
PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

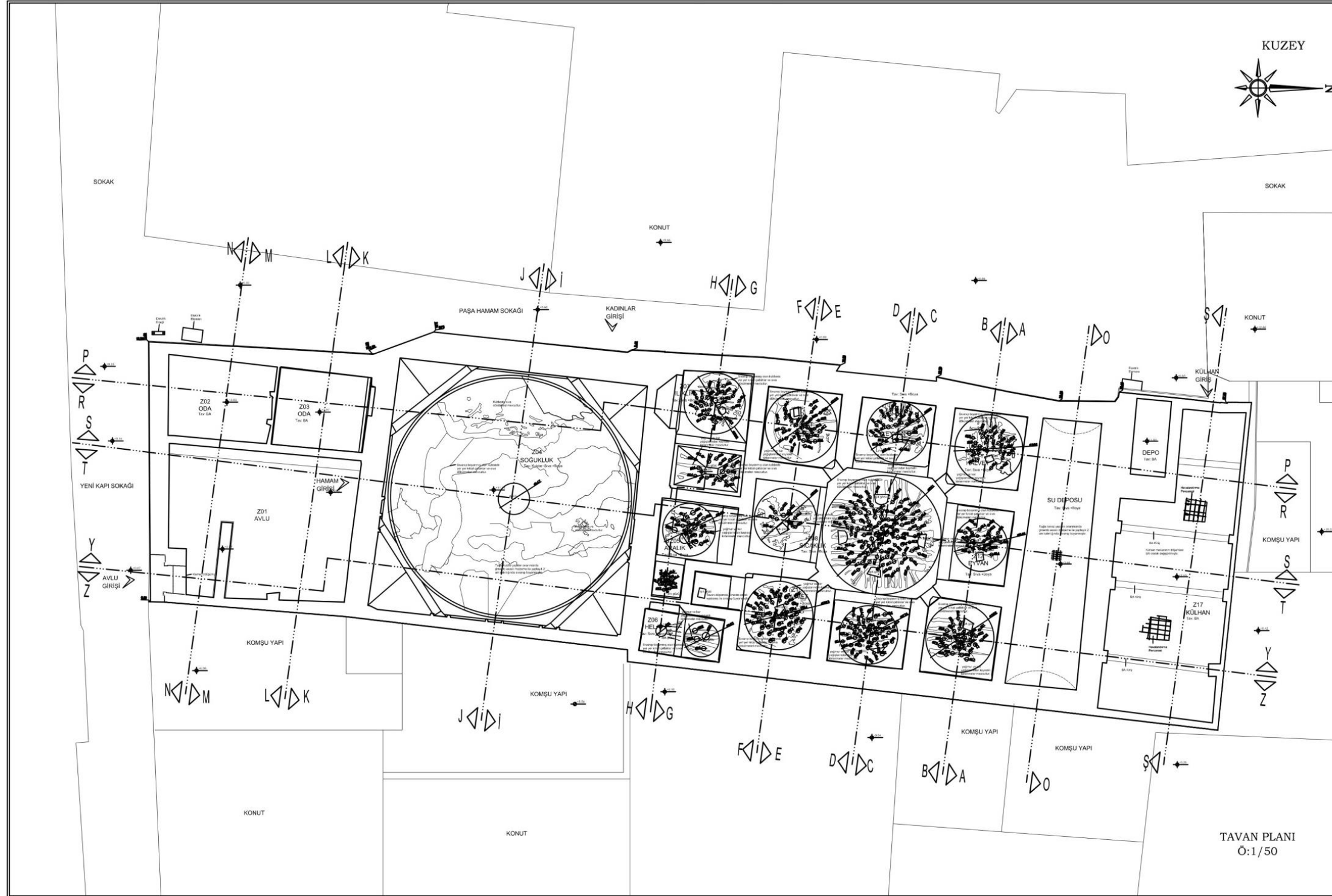
PAFTA ADI: +4.35 KOT PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	3	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

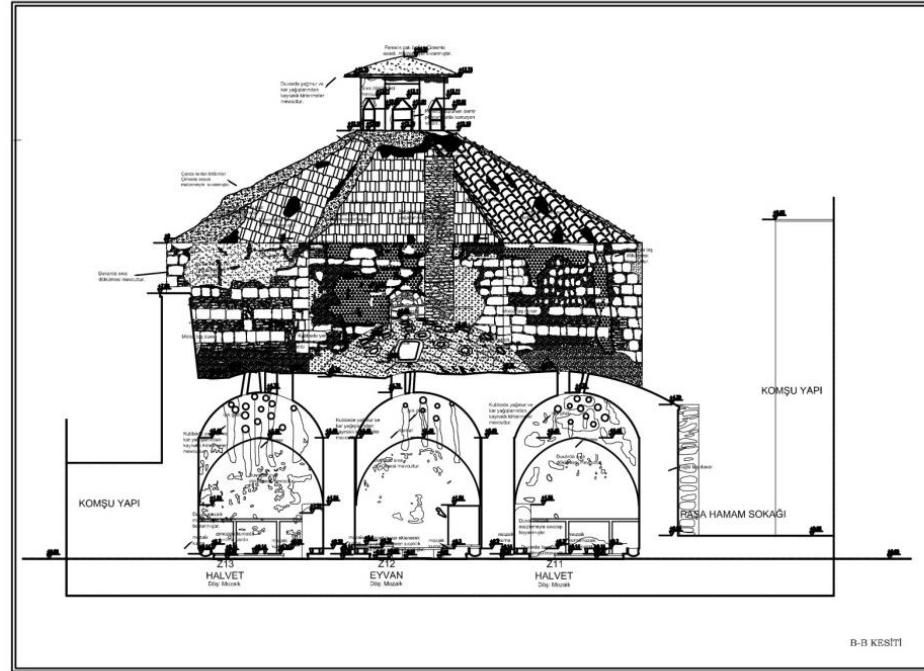
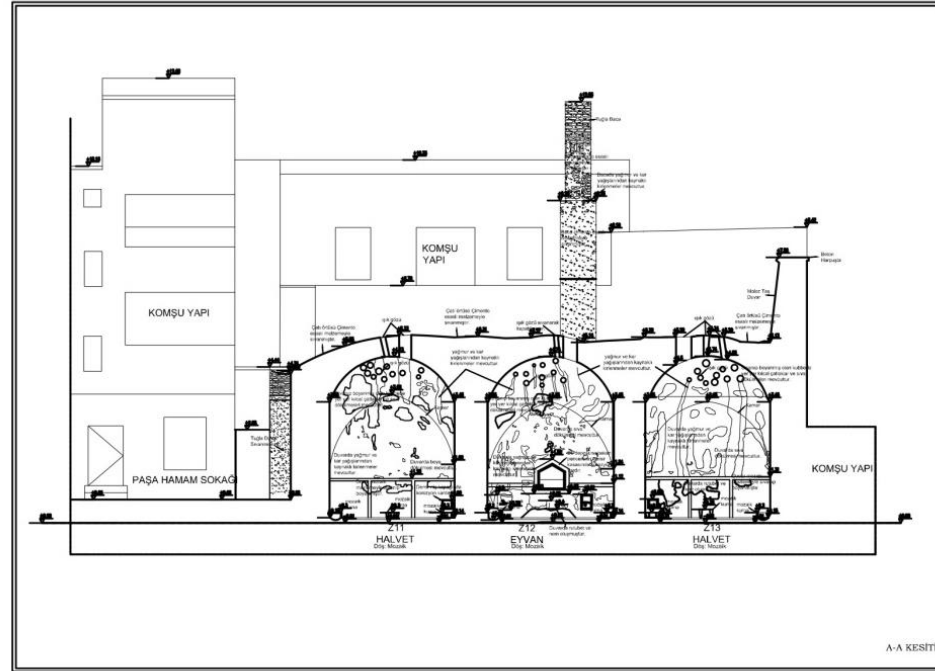
PAFTA ADI: TAVAN PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	5	0 1 2 3m

TAVAN PLANI
Ö:1/50

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

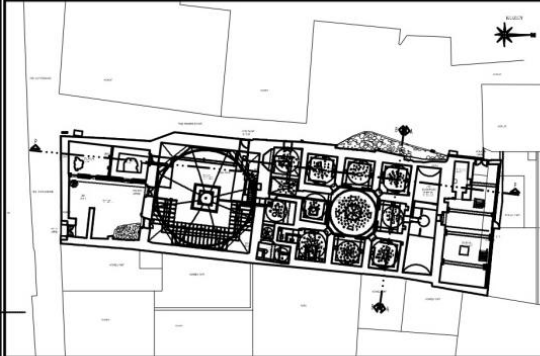
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☒ RÖLÖVE
☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
☐ RESTORASYON MÜDAHALE KAPARLARI
☐ RESTORASYON ANALİZİ

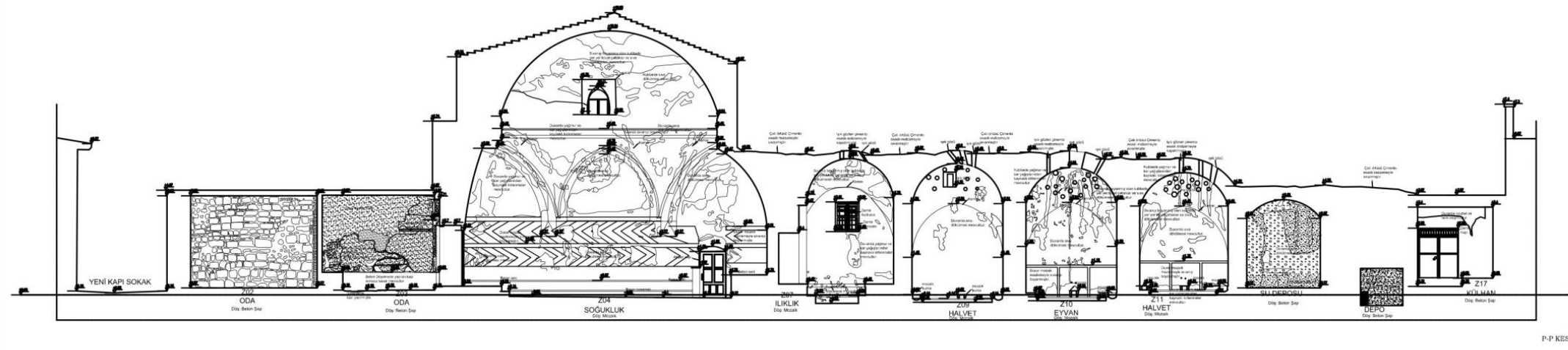

- ☒ YOSUNLAMA
☒ RUTUBET-NEM
☒ SIVA
☒ SIVA DÖKÜLMESİ
☒ TAŞ DÖKÜLMESİ
☒ ÇİMENTO ESASLI MALZEME
☒ KİREMİT KIRIKLIKLARI
☒ EKLENTİ DUVAR

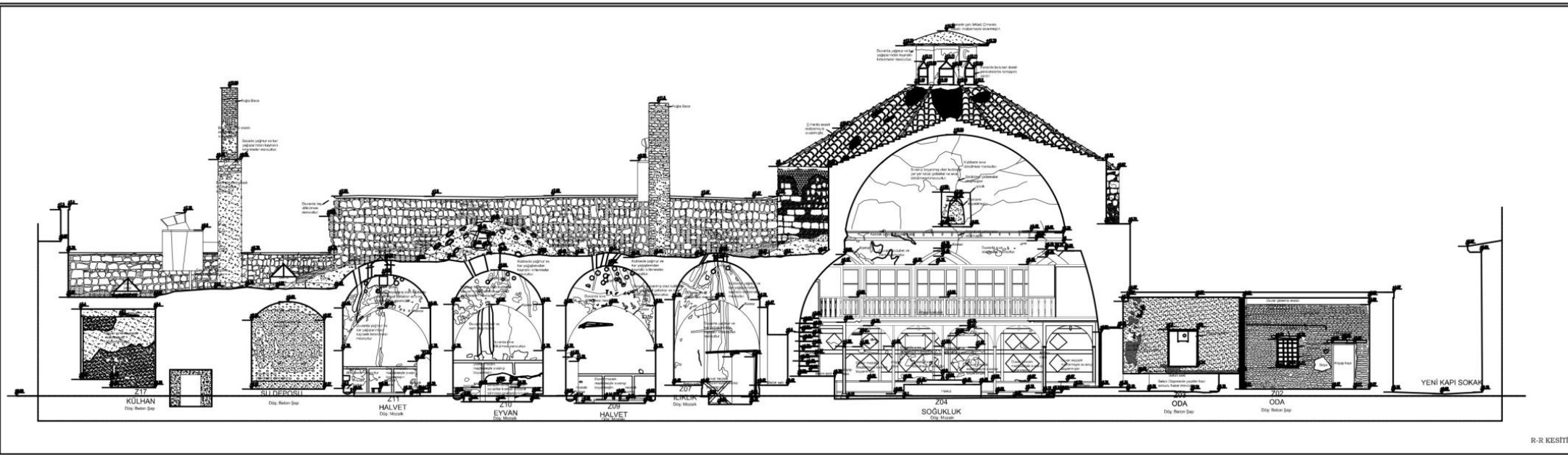
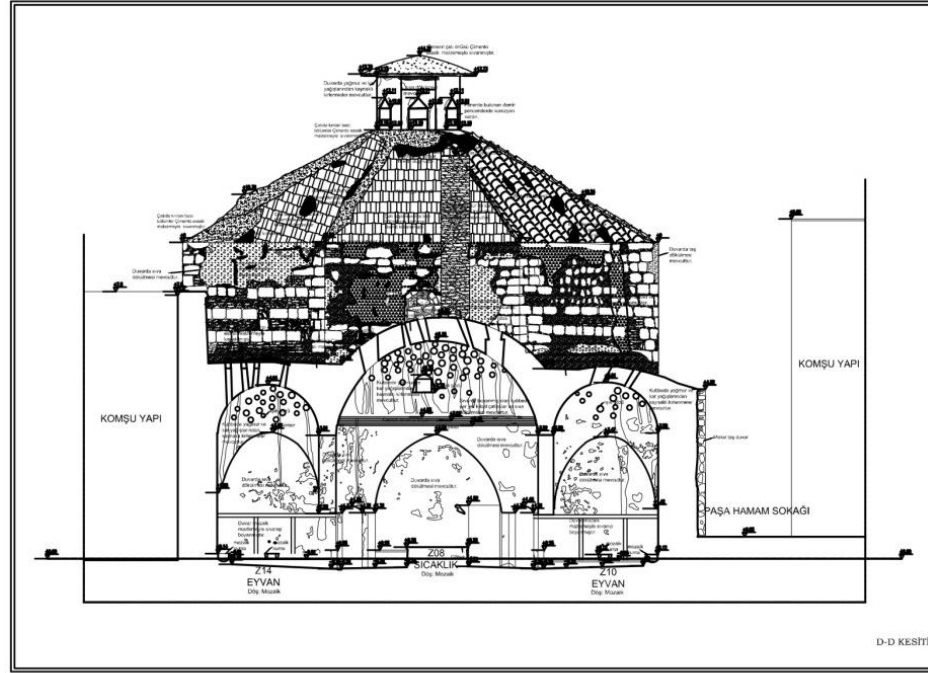
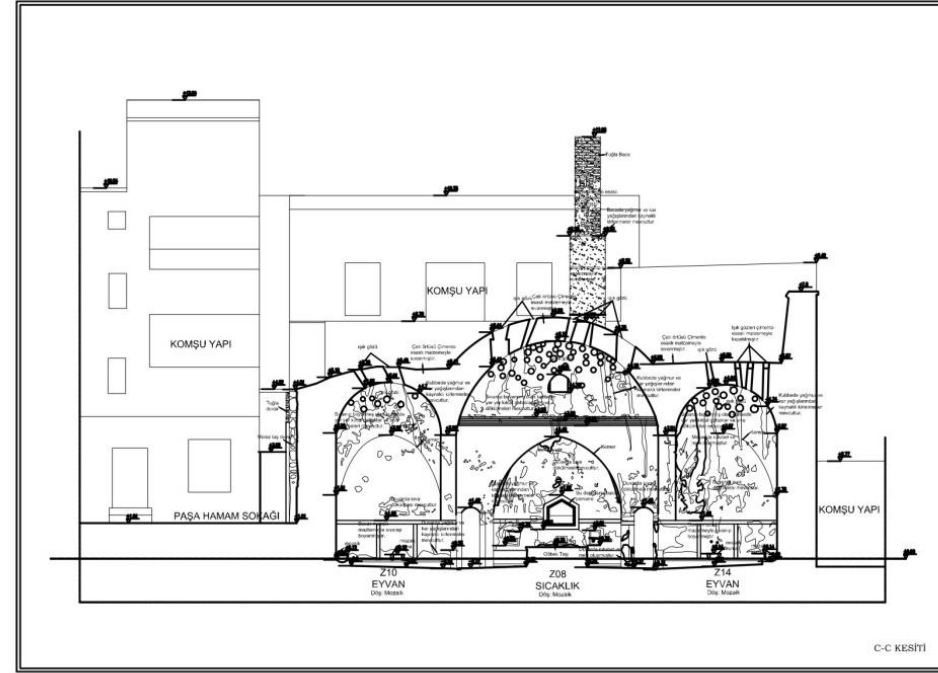
PAFTA ADI: A-A B-B P-P KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	6	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

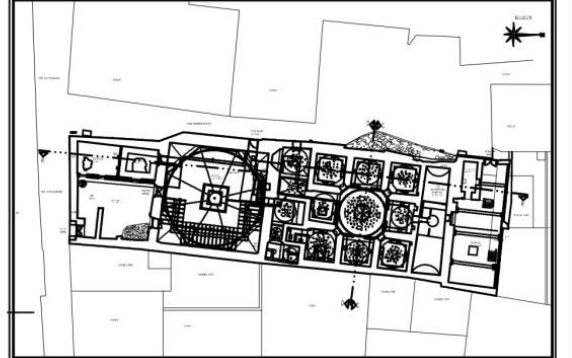
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

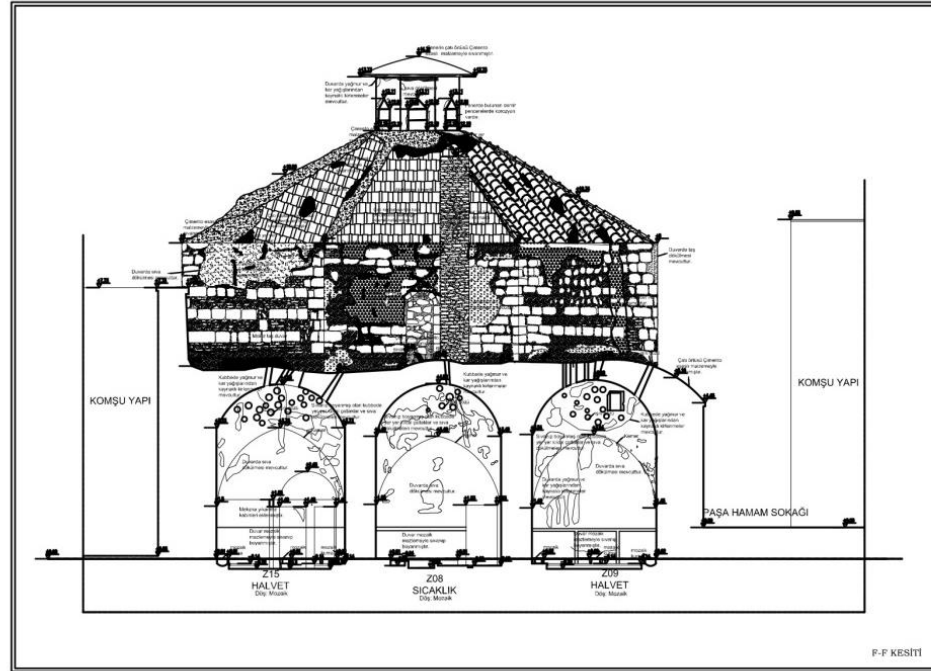
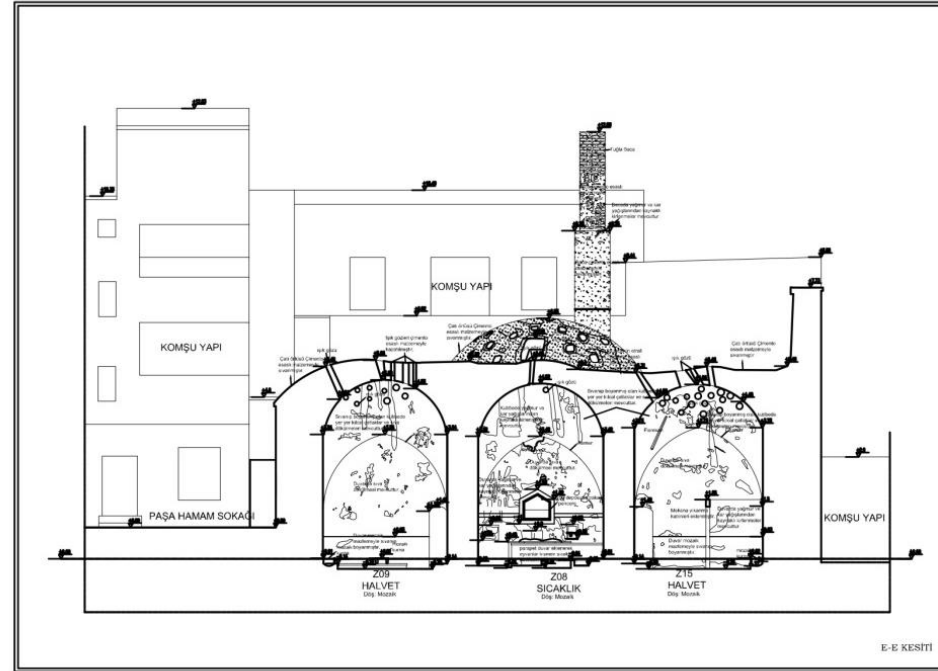
- YOSUNLAMA
- SIVA DÖKÜLMESİ
- TAŞ DÖKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLILAR
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

PAFTA ADI: C-C D-D R-R KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	7	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

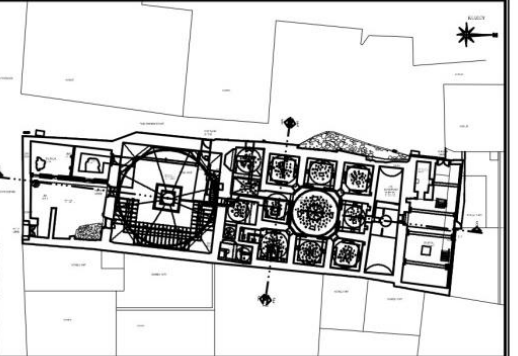
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

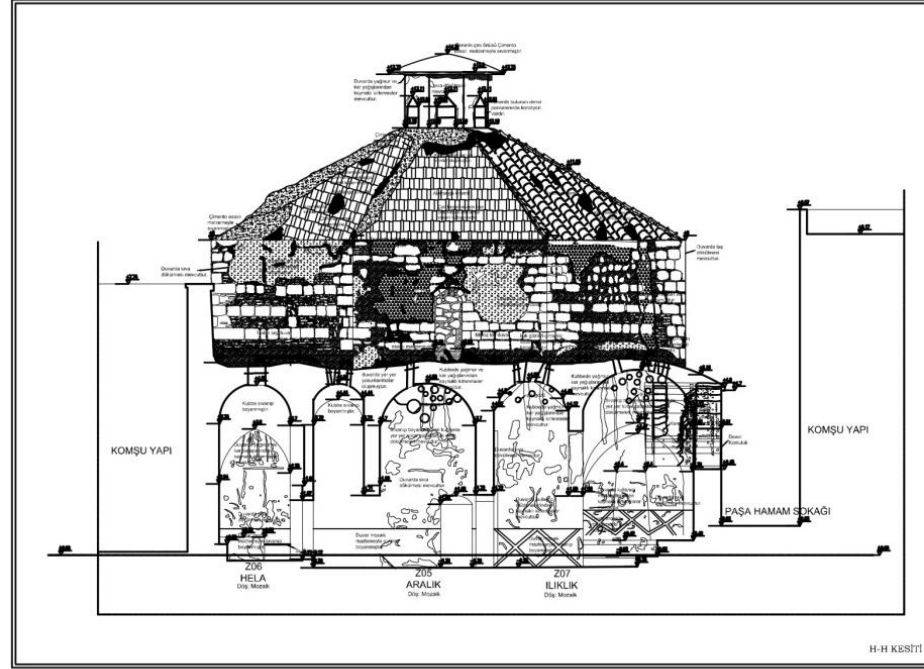
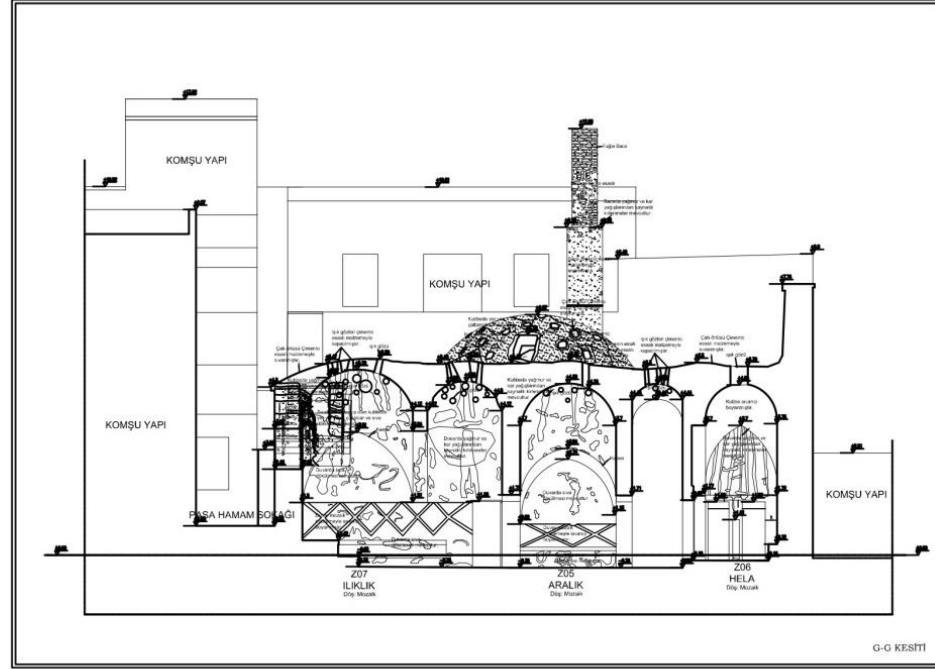
- YOSUNLAMA
- SIVA DÖKÜLMESİ
- TAŞ DÖKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLIKLARI
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

PAFTA ADI: E-E F-F S-S KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	8	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

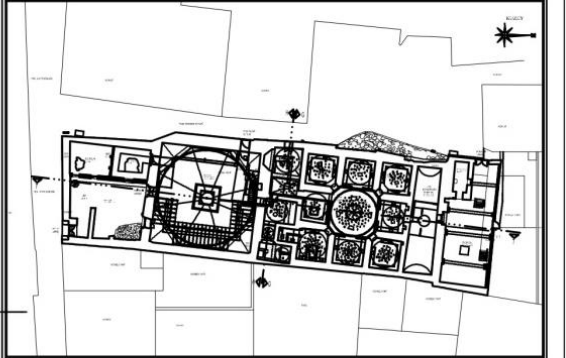
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

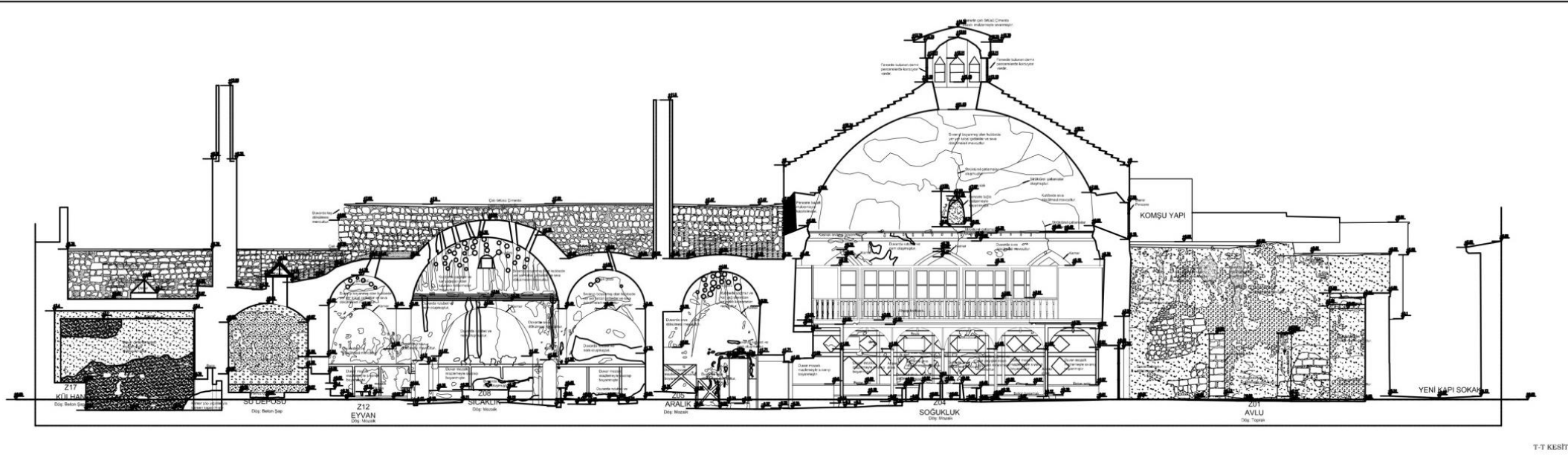

- YOSUNLAMA
- SIVA DOKÜLMESİ
- TAŞ DOKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLIKLARI
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

PAFTA ADI: G-G H-H T-T KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	9	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

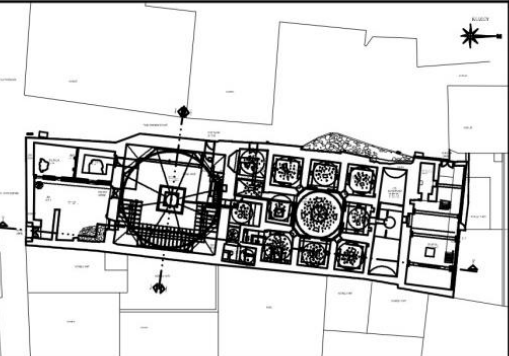
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

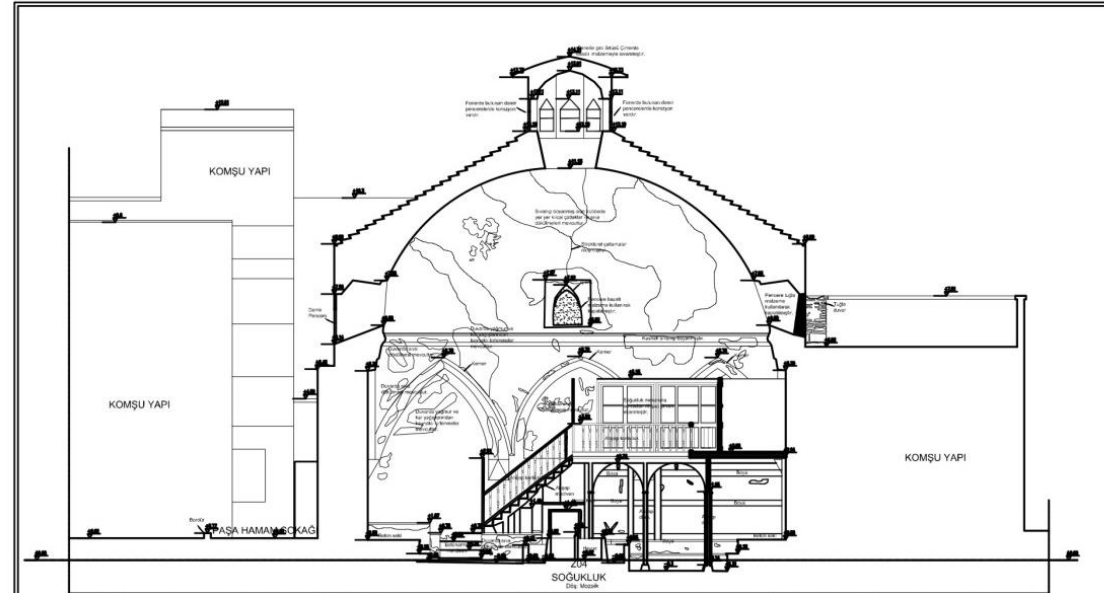

- YOSUNLAMA
- SIVA DÖKÜLMESİ
- TAŞ DÖKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLIKLARI
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

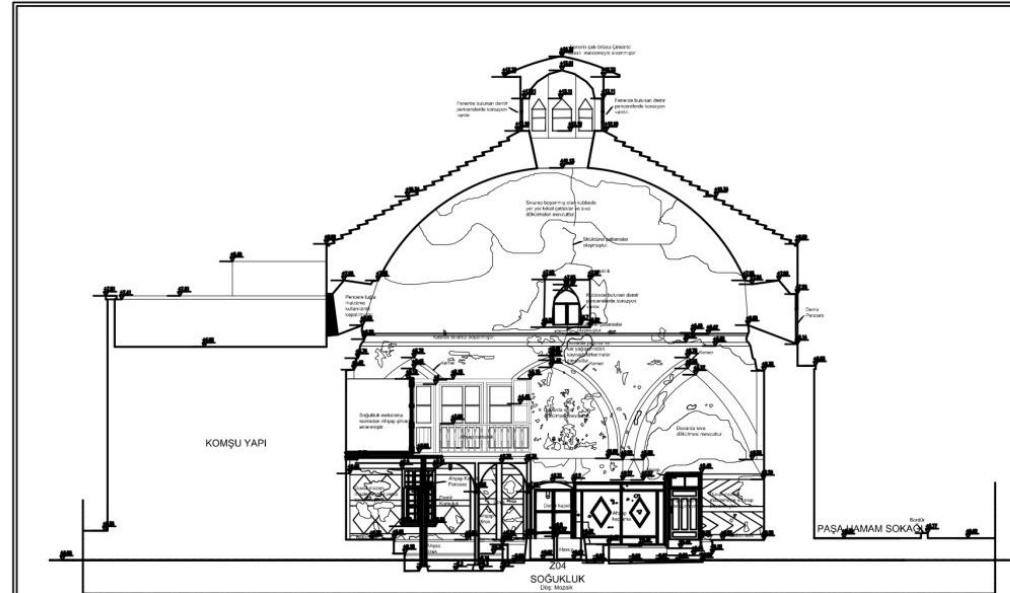
PAFTA ADI: İ-İ J-J Y-Y KESİTİ

KESİTLER

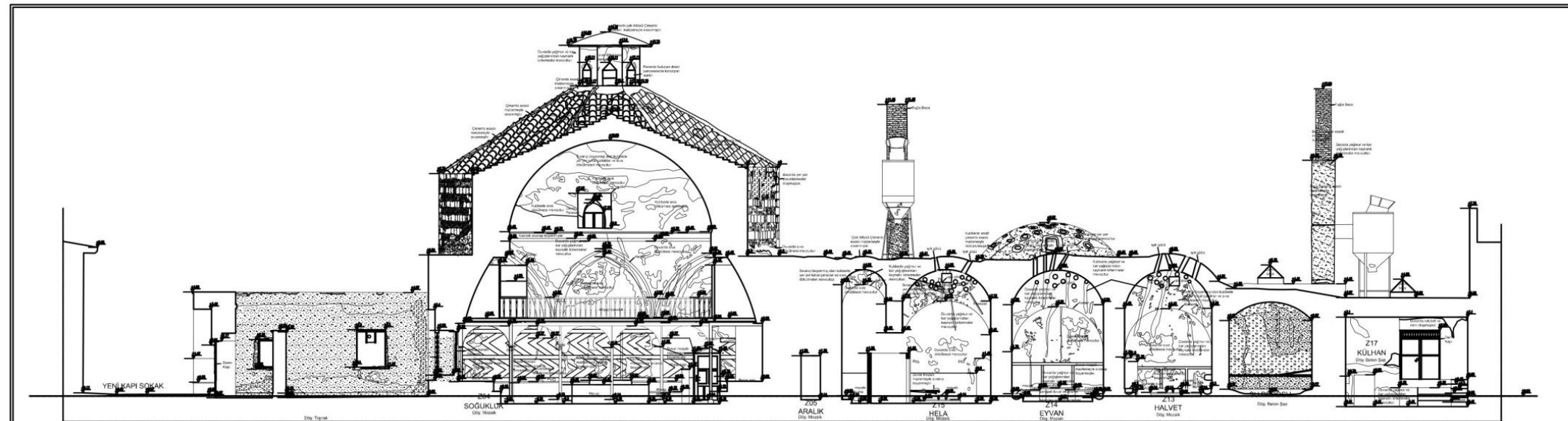
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	10	0 1 2 3m

I-I KESİTİ

J-J KESİTİ

Y-Y KESİTİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

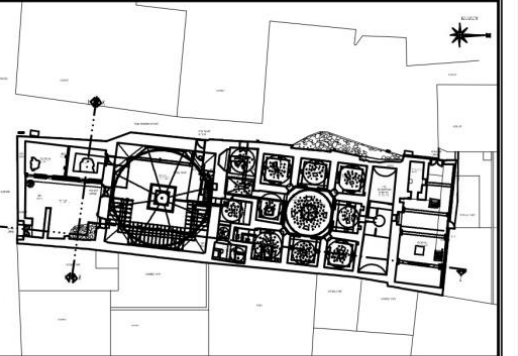
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

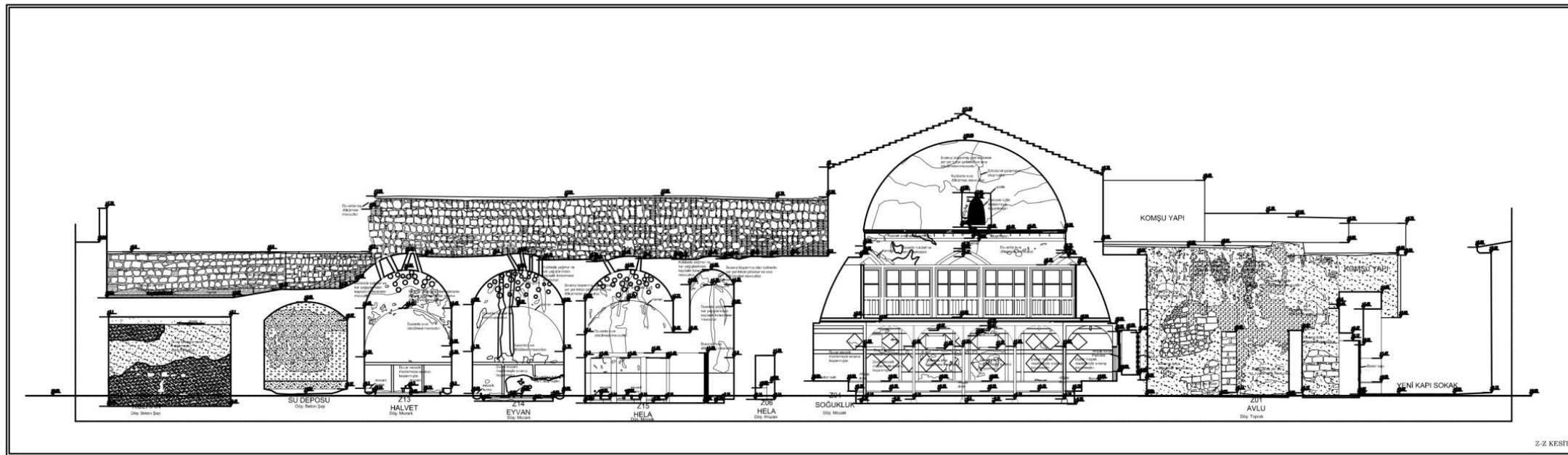
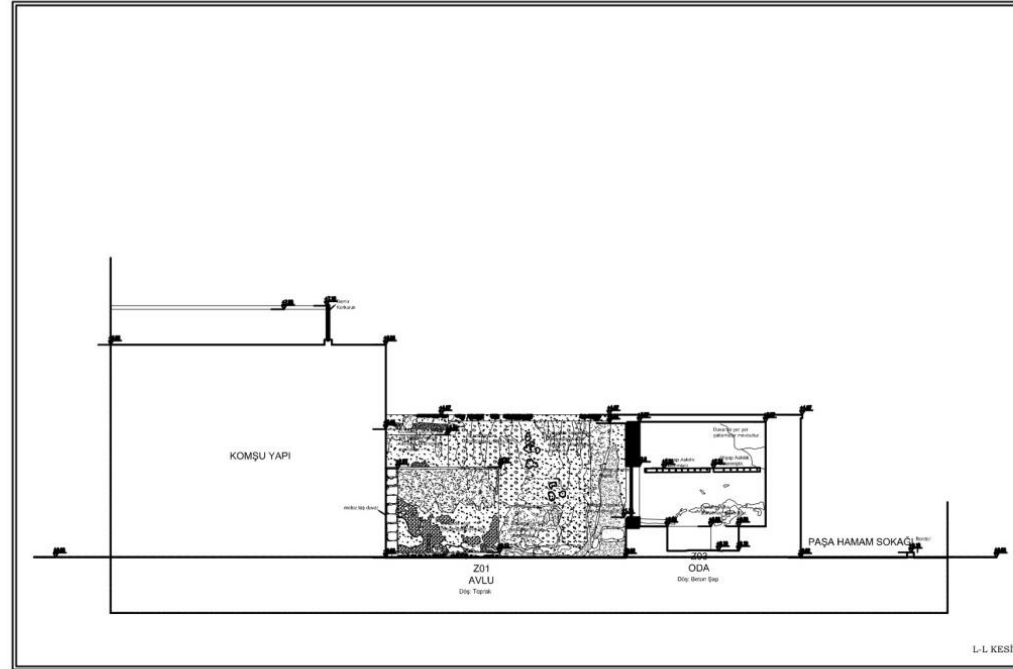
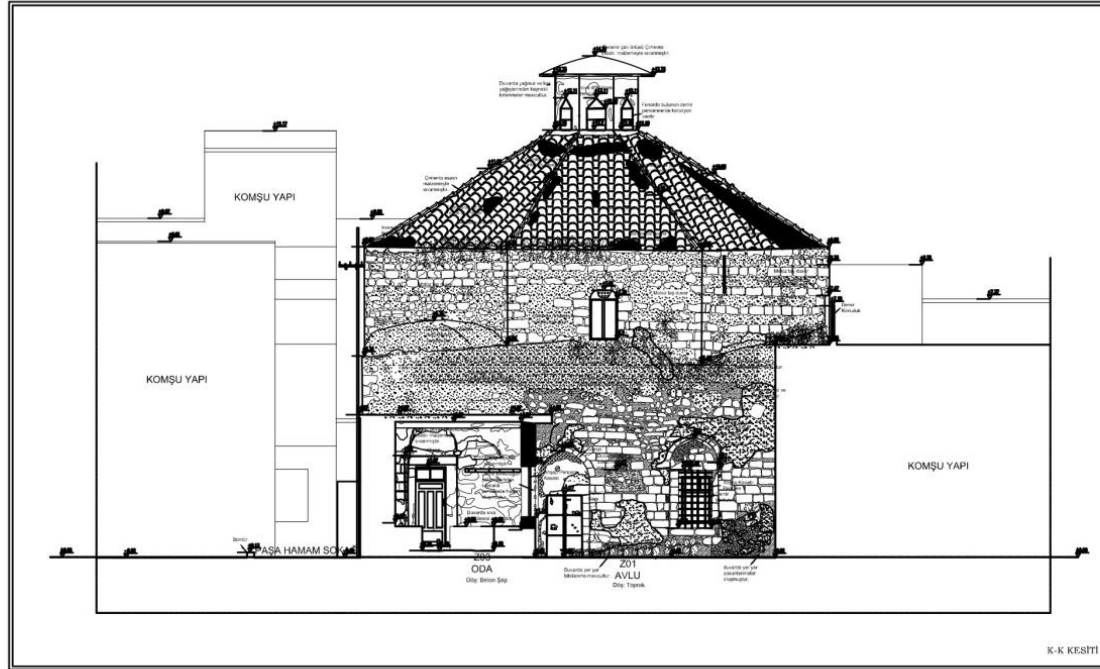

- YOSUNLAMA
- SIVA DÖKÜLMESİ
- TAŞ DÖKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- CİMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLIKLARI
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENTİ DUVAR

PAFTA ADI: K-K L-L Z-Z KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	11	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

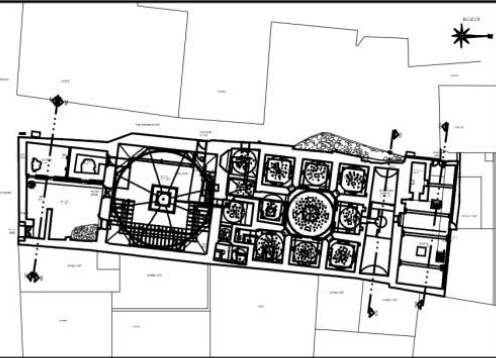
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

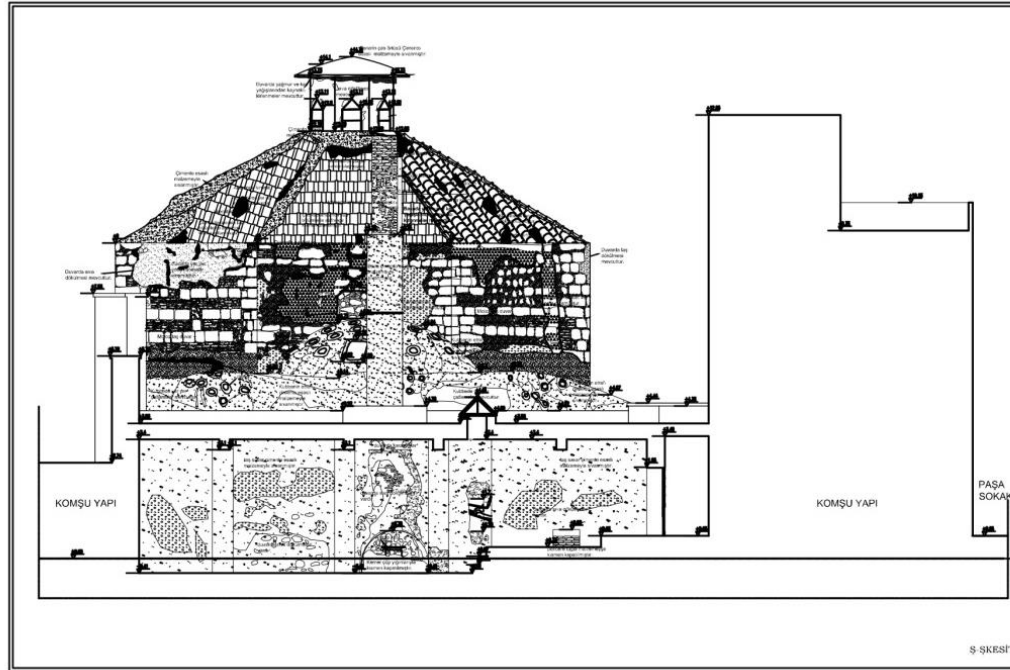
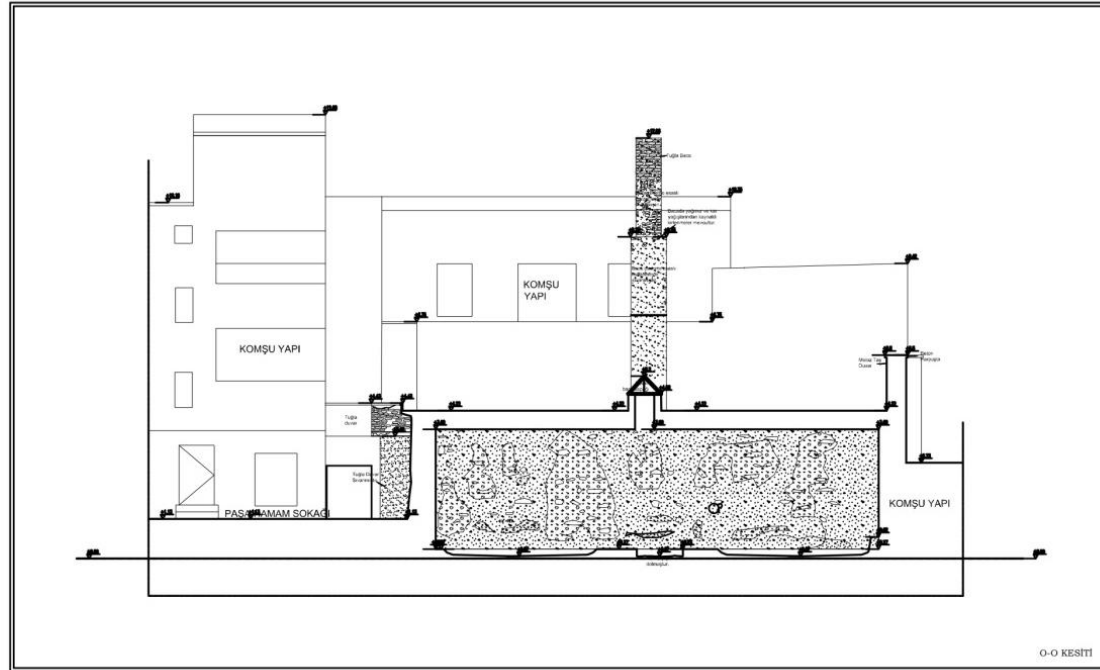
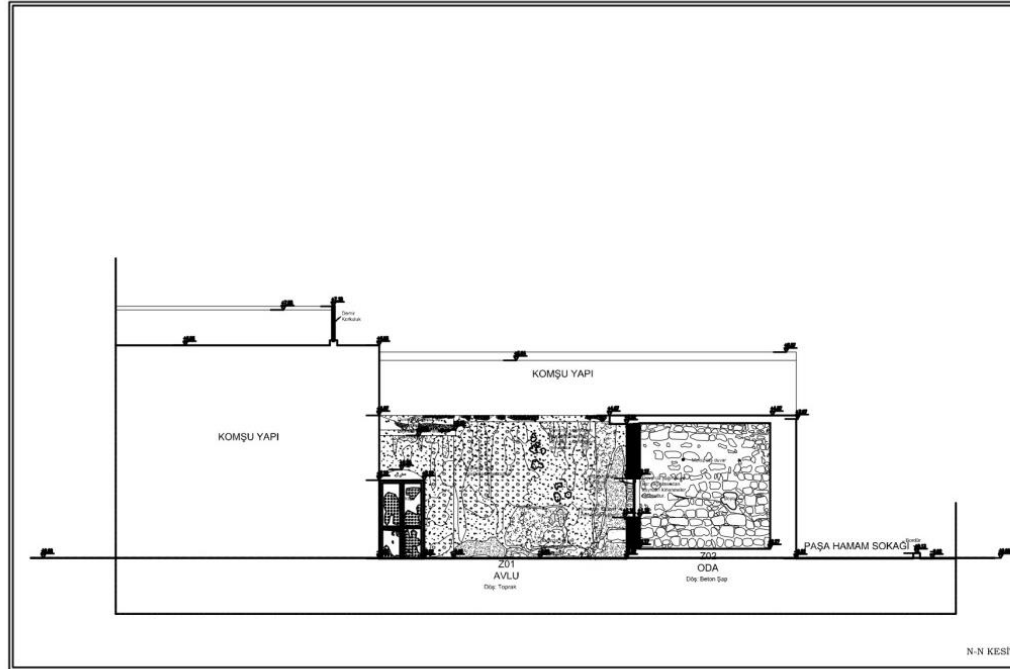
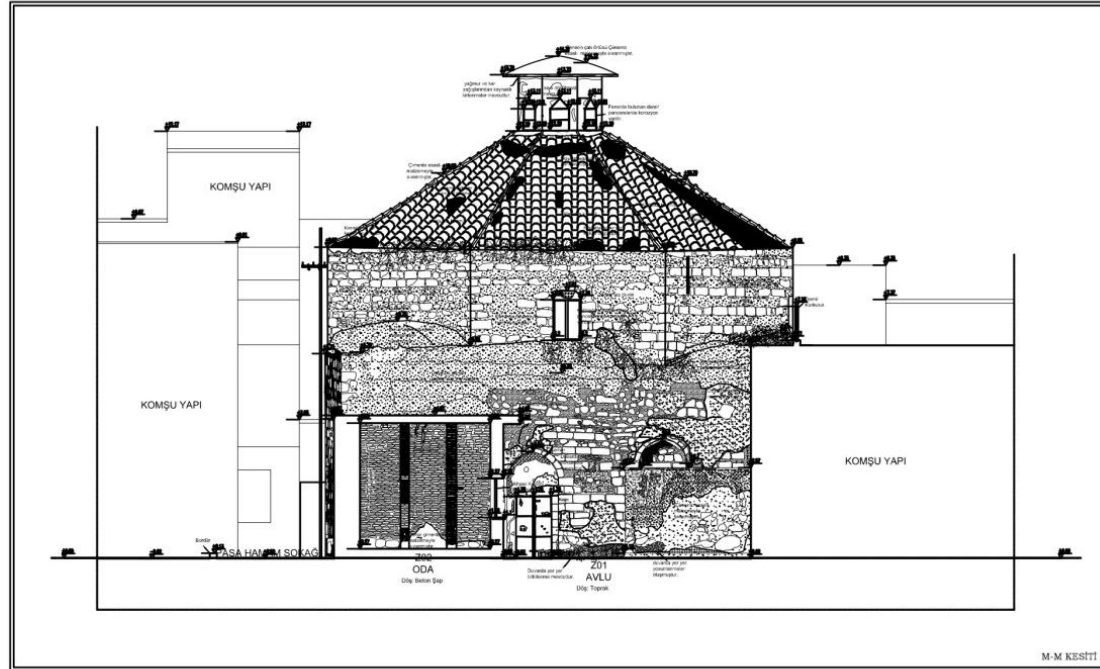

- YOSUNLAMA
- SIVA DÖKÜLMESİ
- TAŞ DÖKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLIKLARI
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENMİŞ DUVAR

PAFTA ADI: M-M N-N O-O Ş-Ş KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	12	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

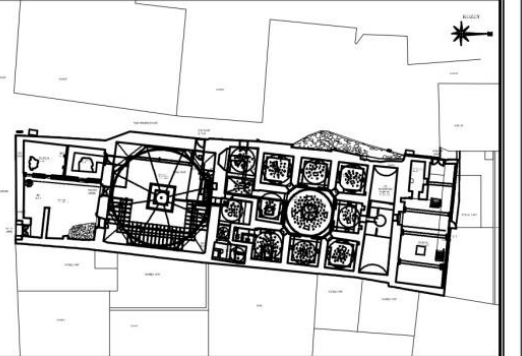
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

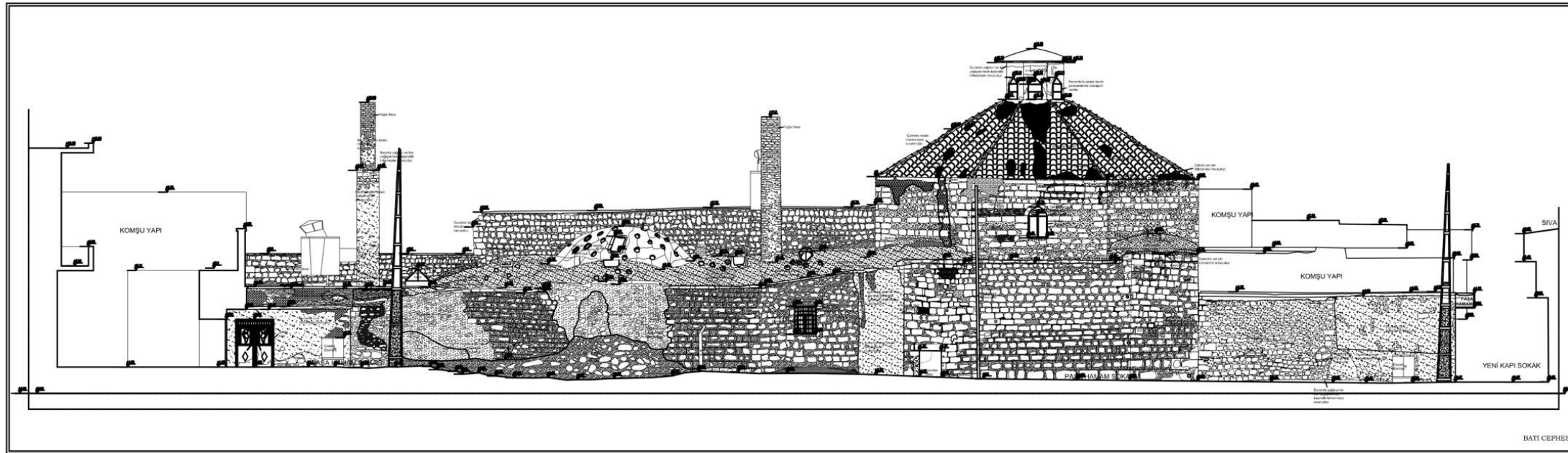
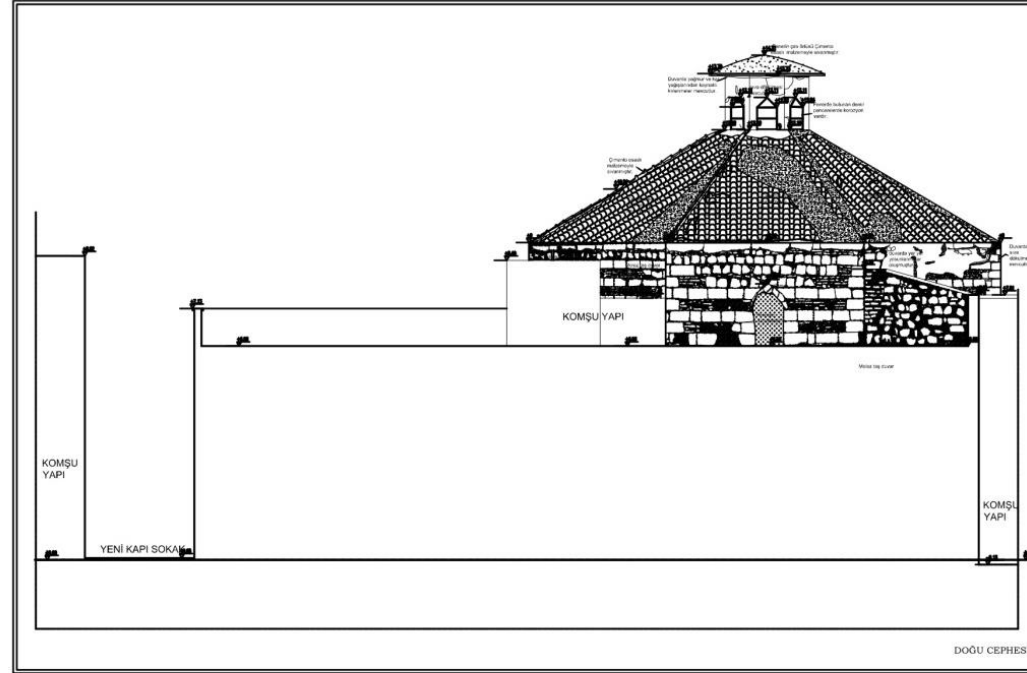
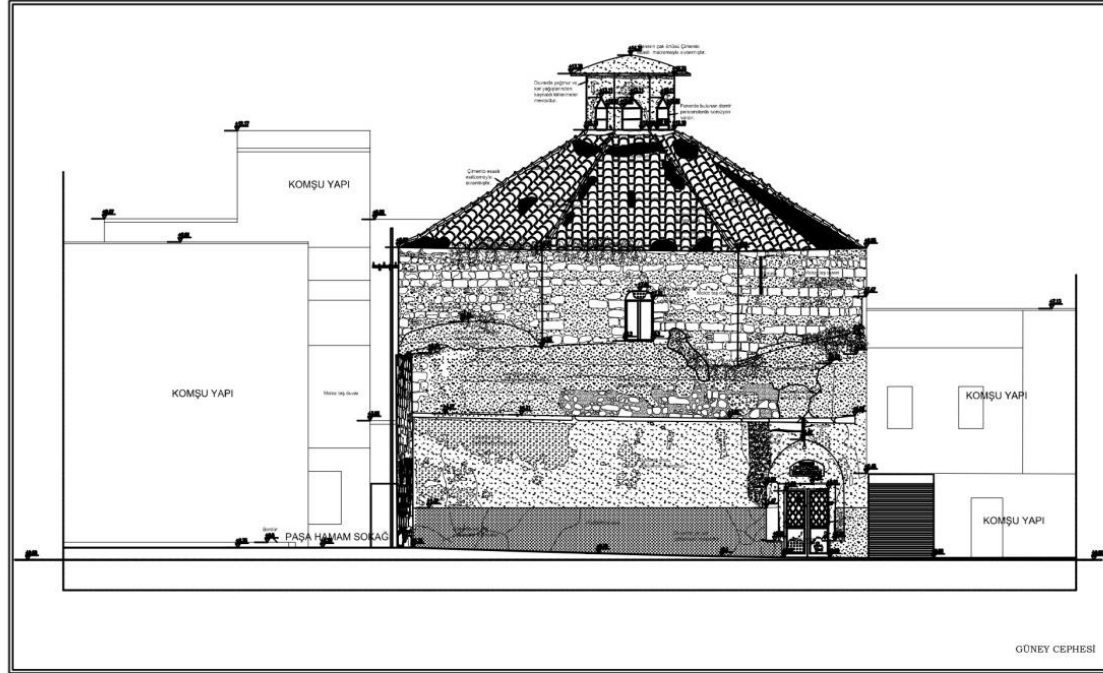

- YOSUNLAMA
- SIVA DÖKÜLMESİ
- TAŞ DÖKÜLMESİ
- RUTUBET-NEM
- CIMENTO ESASLI MALZEME
- KİREMIT KIRIKLIKLARI
- SIVA
- BAZALT DUVAR
- EKLENMİŞ DUVAR

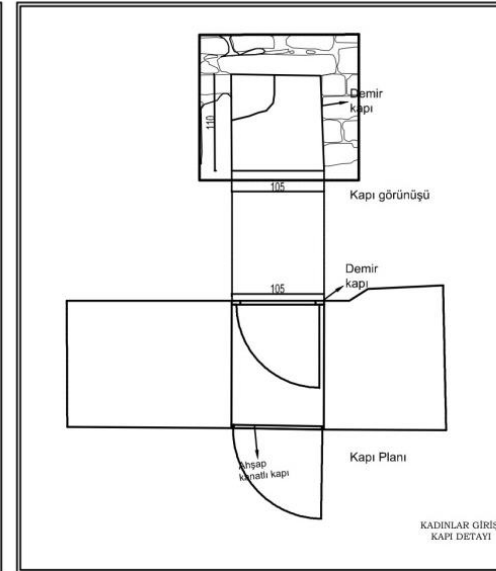
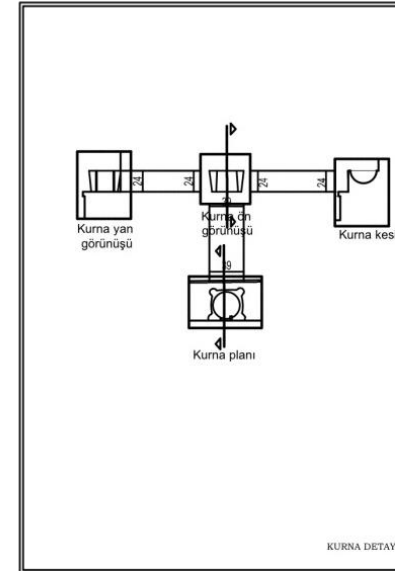
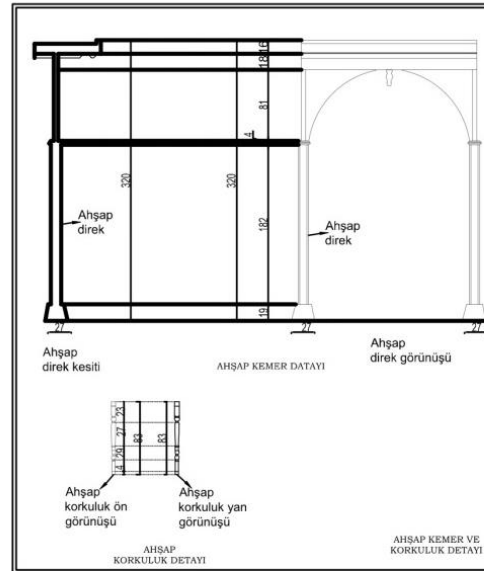
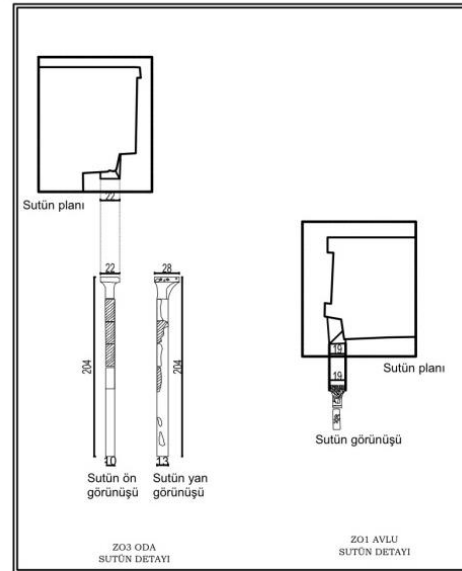
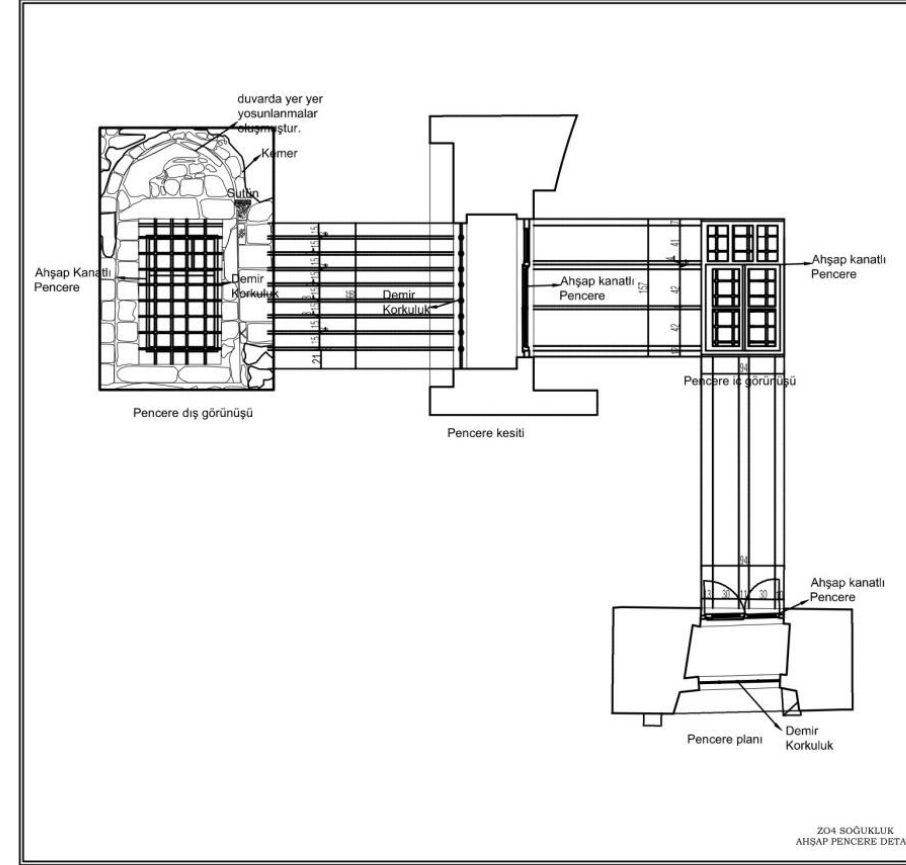
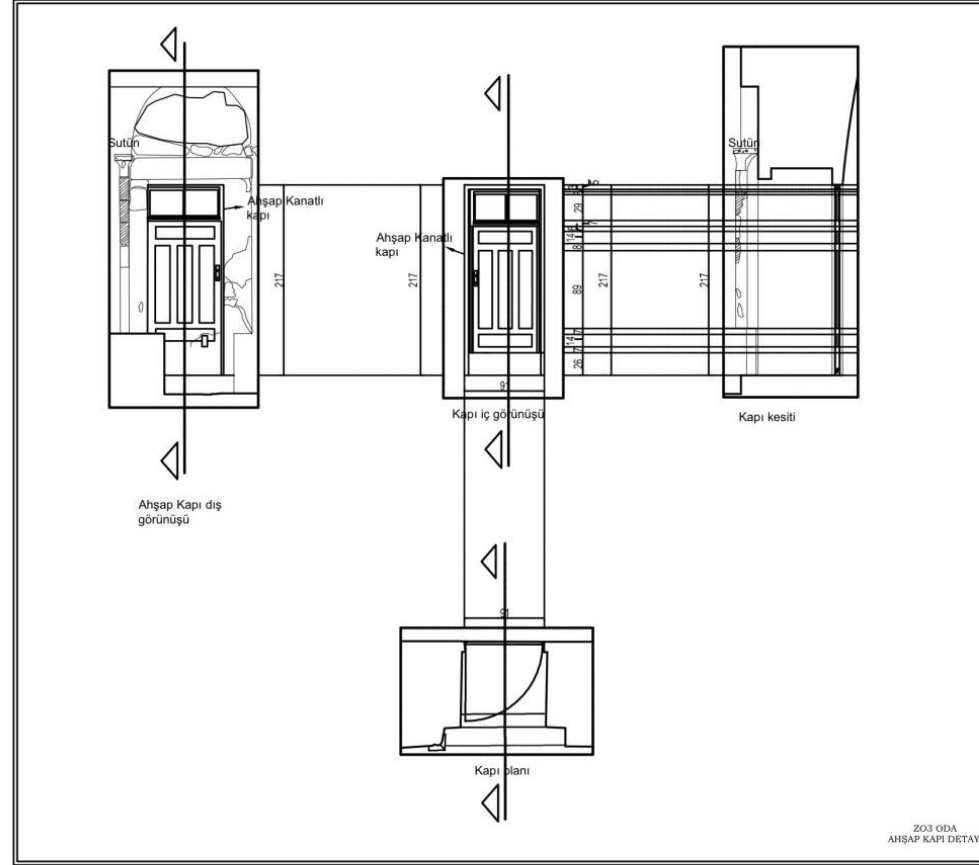
PAFTA ADI: GÜNEY - DOĞU - BATI CEPHESİ

GÖRÜNÜŞLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	13	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

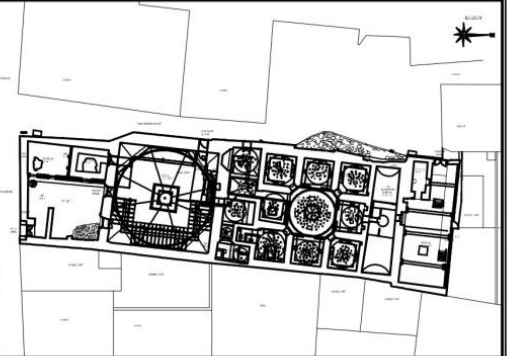
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

■ RÖLÖVE
■ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
■ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
■ RESTİTÜSYON ANALİZİ
■ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
■ RESTORASYON ANALİZİ

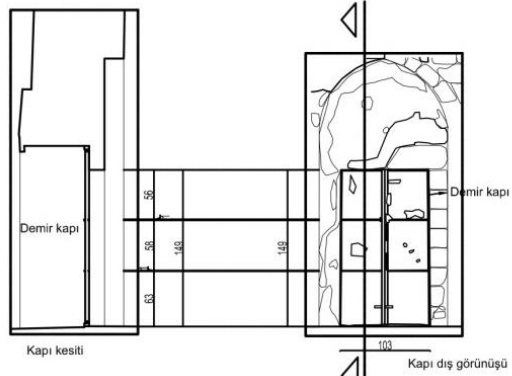
■ YOSUNLAMA ■ SIVA DÖKÜLMESİ ■ TAŞ DÖKÜLMESİ
■ RUTUBET-NEM ■ ÇİMENTO ESASLI MALZEME ■ KİREMİT KIRIKLILAR
■ SIVA ■ BAZALT DUVAR ■ EKLENTİ DUVAR

PAFTA ADI: DETAYLAR

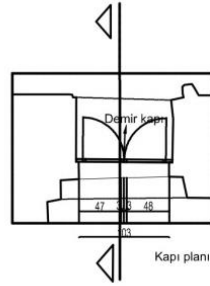
DETAYLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
1	14	0 1 2 3m

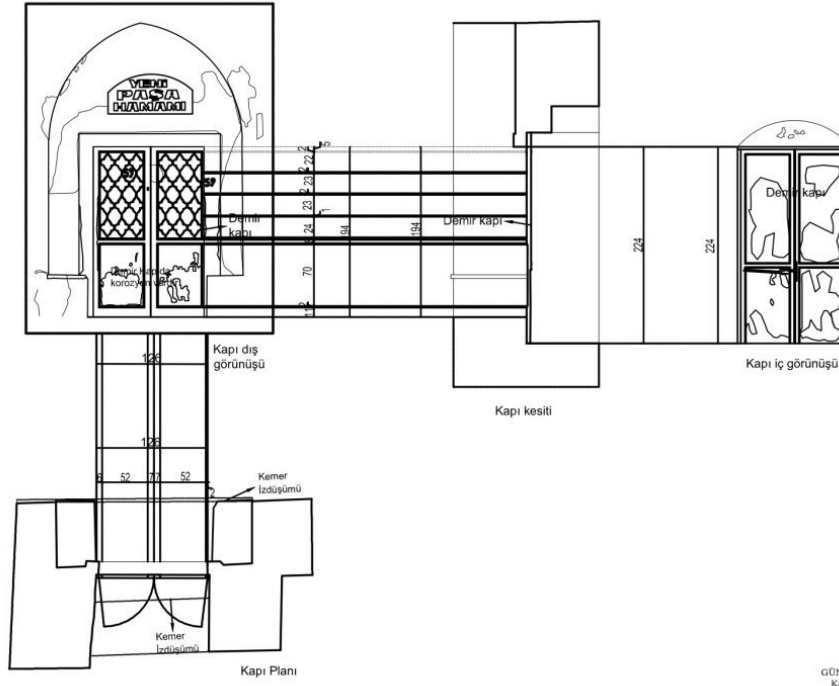
DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE ÇİZİMİ

Kapı dış görünüşü

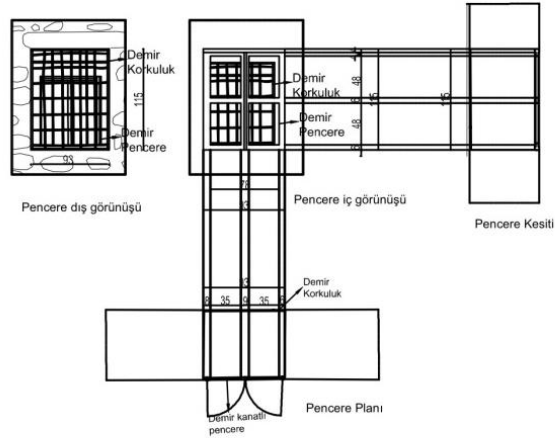

ZO1 AVLÜ
DEMİR KAPI DETAYI

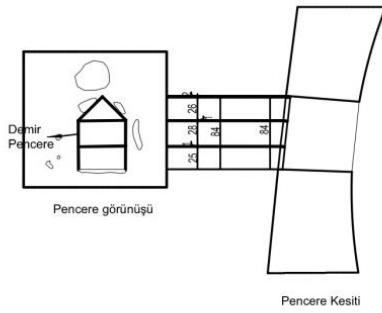
Kapı iç görünüşü

GÜNEY CEPHESİ
KAPI DETAYI

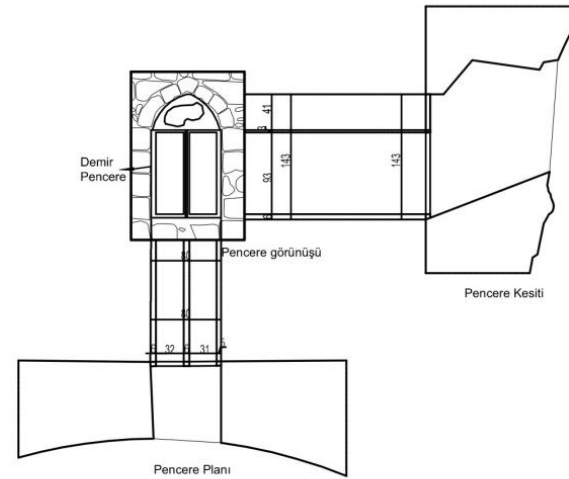
Pencere iç görünüşü

Pencere Kesiti

Pencere görünüşü

Pencere Kesiti

Demir

Pencere görünüşü

Pencere Kesiti

Pencere Planı

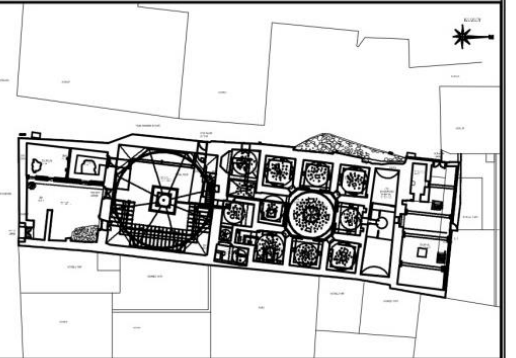
KUBBE
PENCERE DETAYI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

PAFTA ADI: DETAYLAR

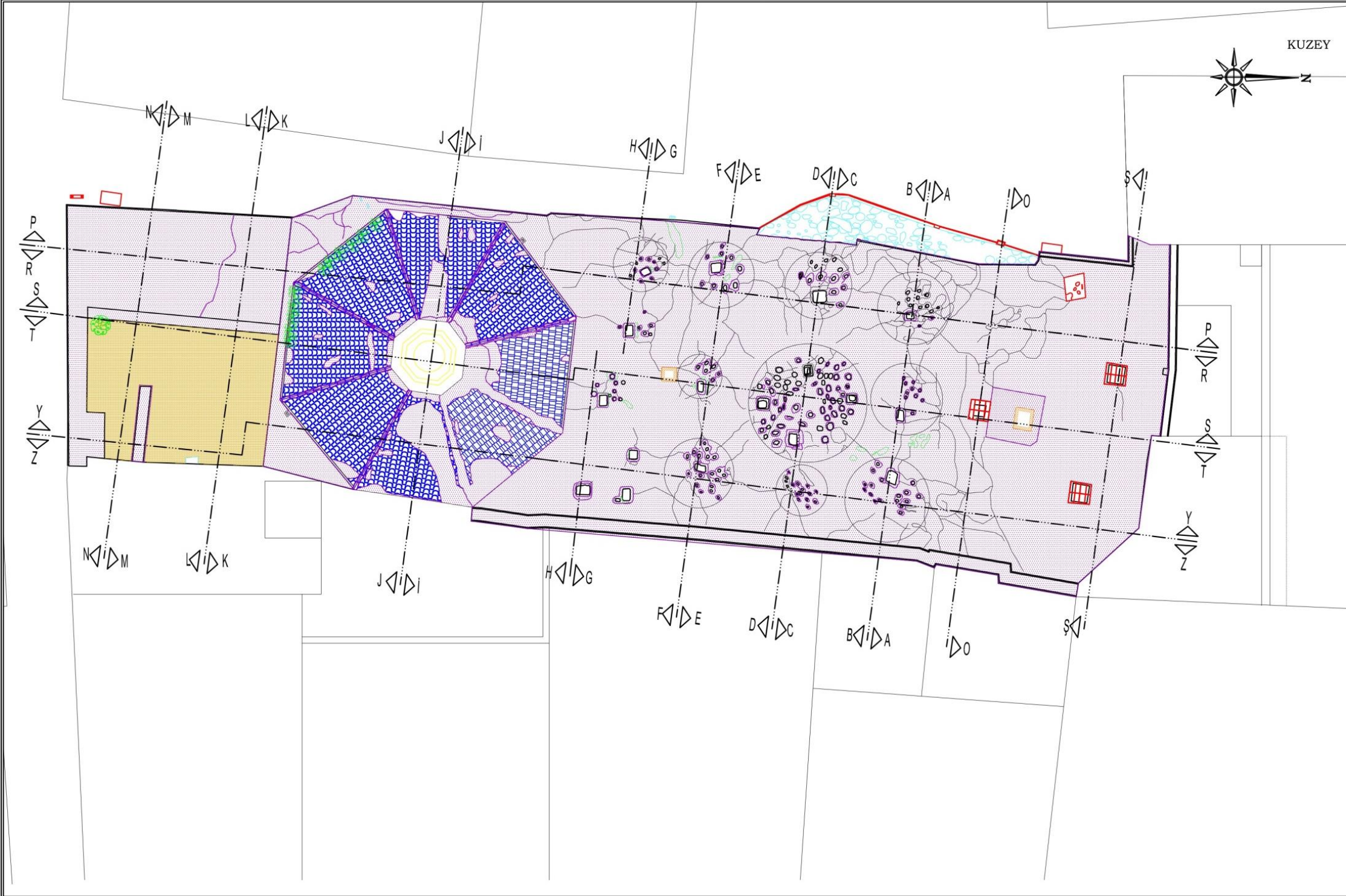
DETAYLAR

ÖLÇEK

EK NO:2

RÖLÖVE- MALZEME ANALİZİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

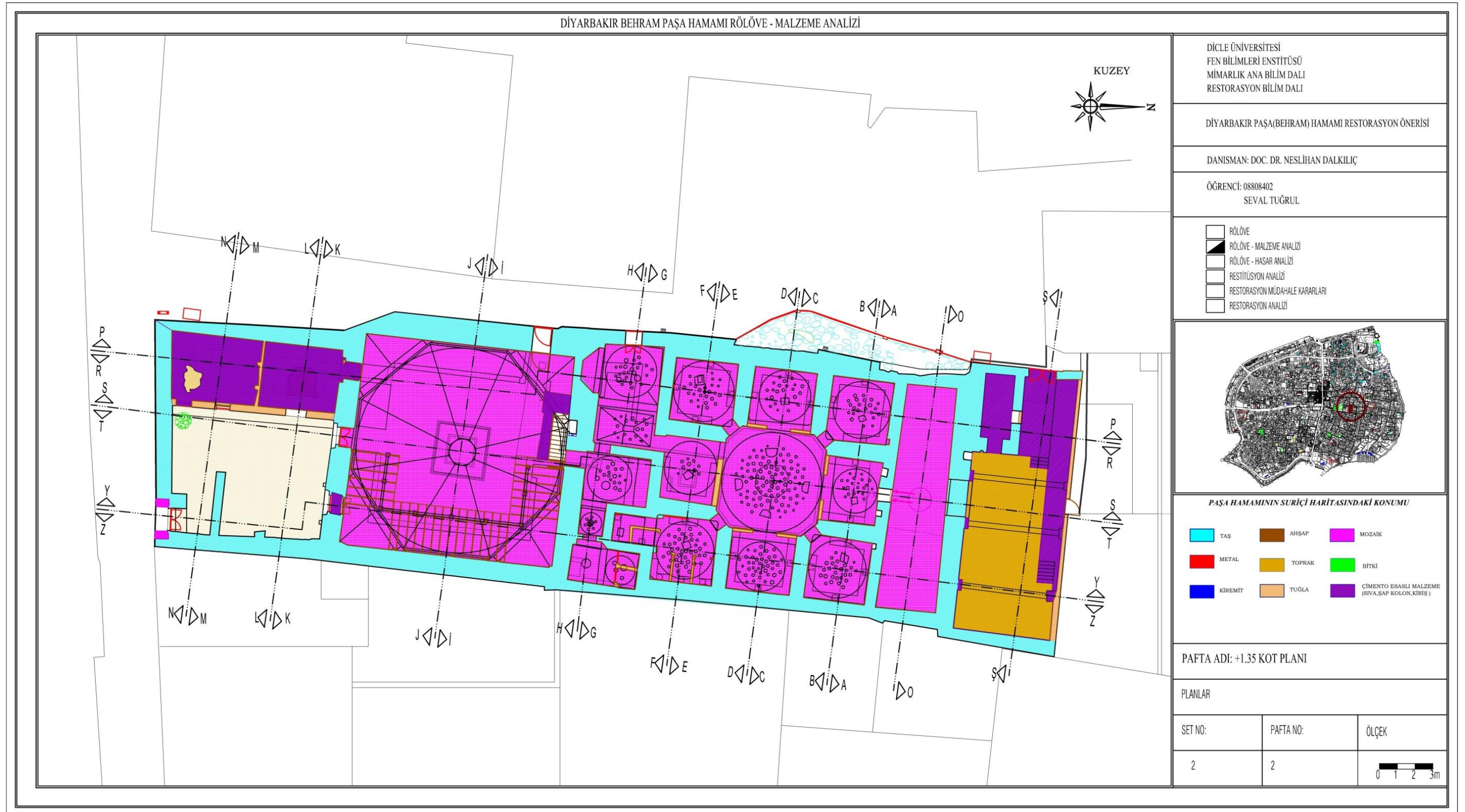
PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

- TAŞ
- METAL
- KİREMİT
- BİTKİ
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME (SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)
- TOPRAK
- TUĞLA

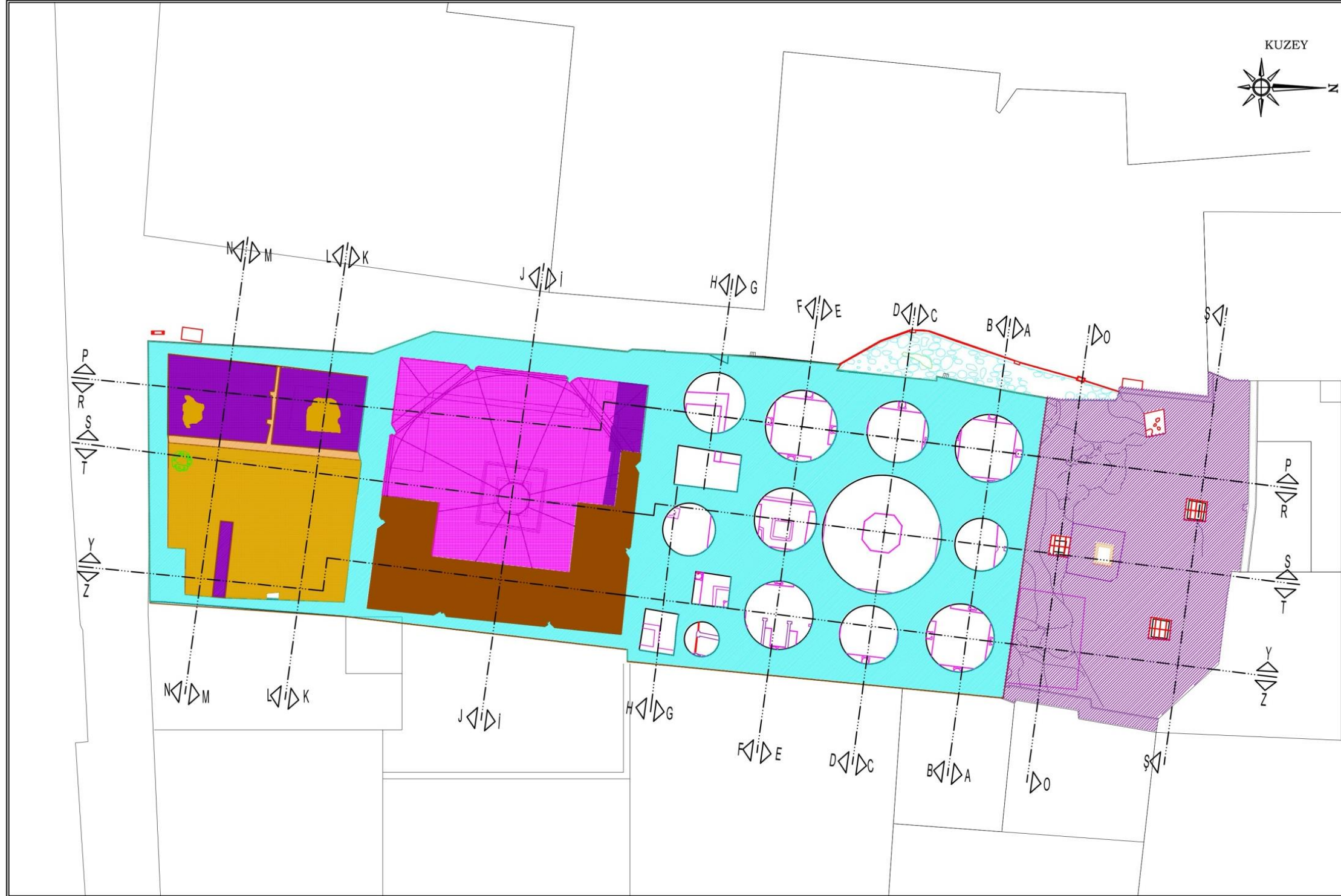
PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	1	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

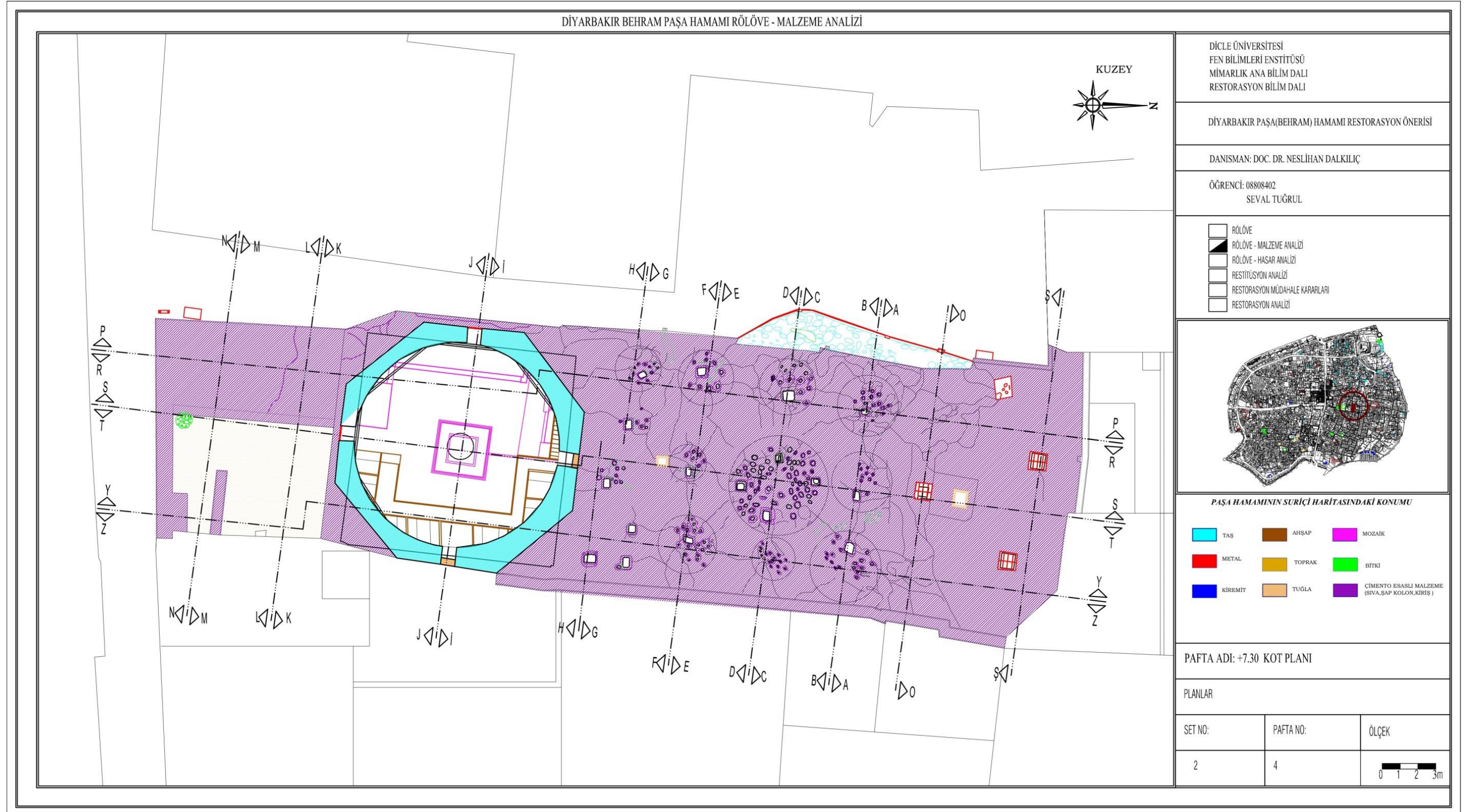
PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

- TAŞ
- AĞAÇ
- MOZAIK
- METAL
- TOPRAK
- BİTKİ
- KİREMİT
- TUĞLA
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME (SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)

PAFTA ADI: +4.50 KOT PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	3	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☒ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

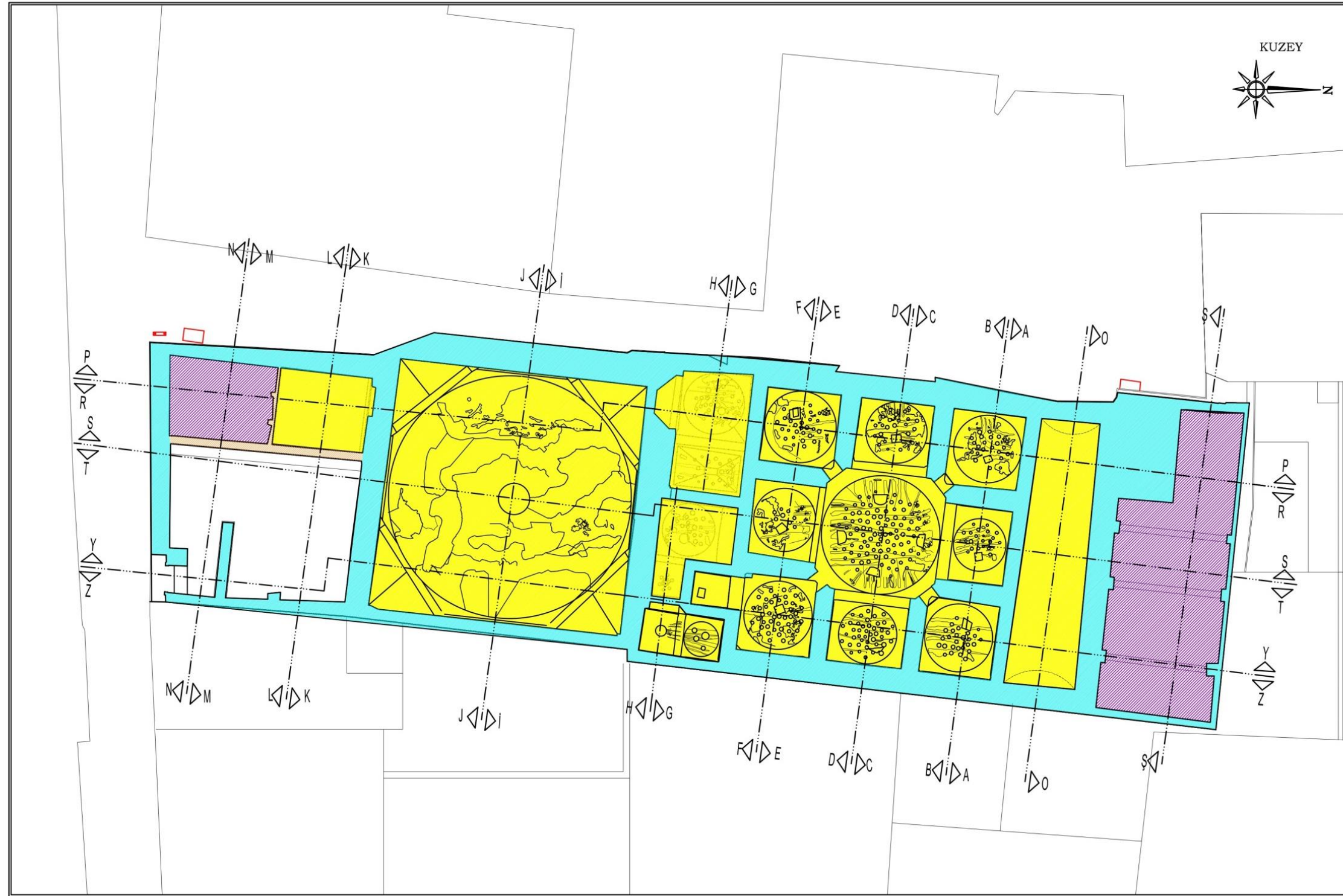
PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

- TAŞ
- BOYA
- TUĞLA
- ÇİMENTO ESASLI MALZEME
(SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)

PAFTA ADI: TAVAN PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	5	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

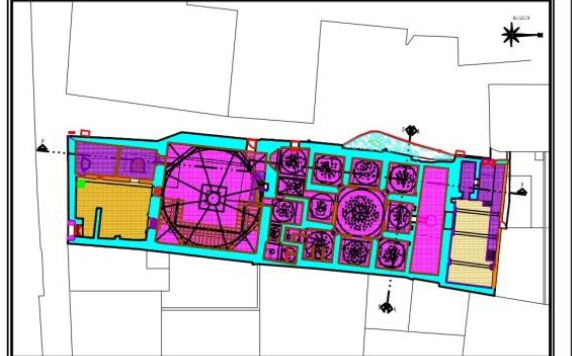
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

☐ RÖLÖVE
☒ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
☐ RESTORASYON ANALİZİ

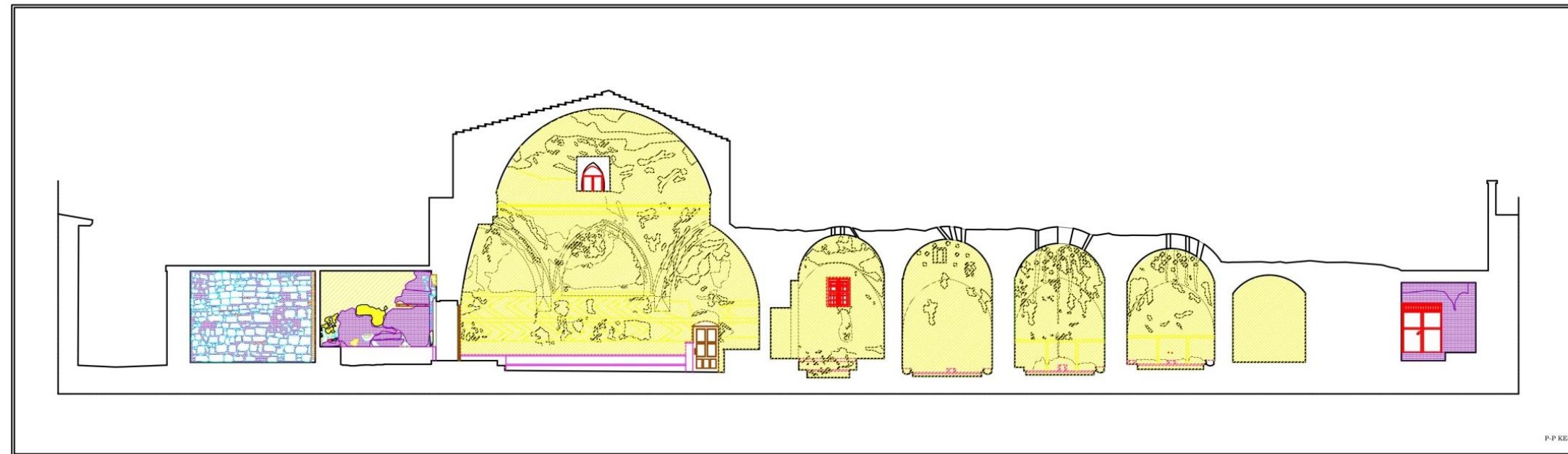
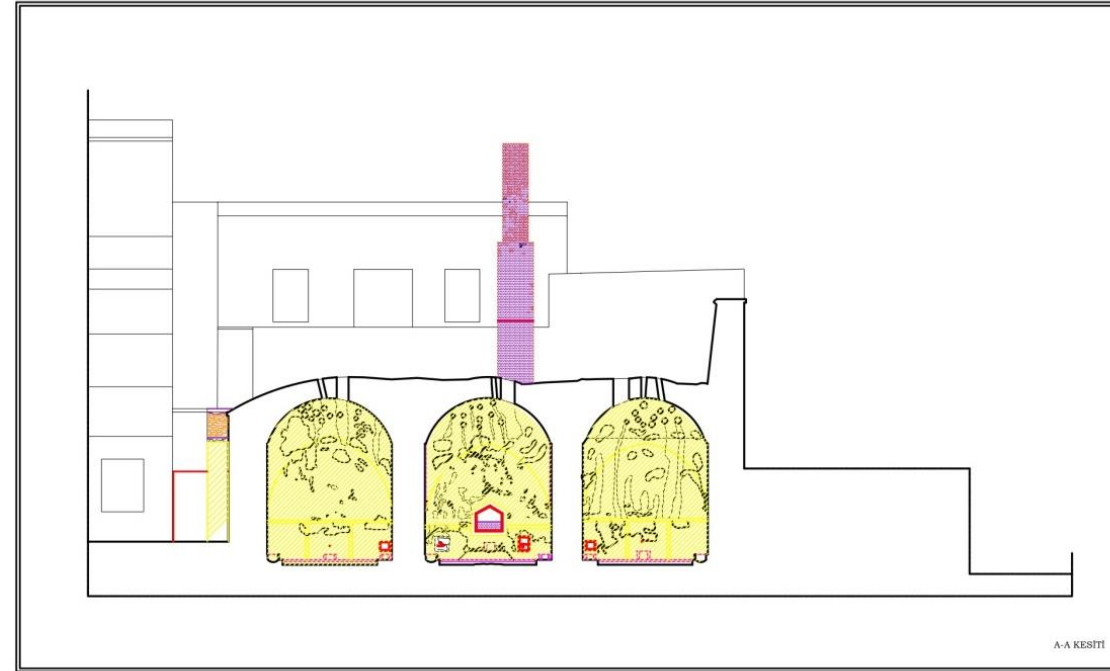

☒ TAŞ	☒ AHŞAP	☒ MOZAIK
☒ METAL	☒ TOPRAK	☒ BİTKİ
☒ KİREMİT	☒ TUĞLA	☒ CİMENTO ESASLI MALZEME (SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)
☒ BOYA	☒ KALKER	

PAFTA ADI: A-A B-B P-P KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	6	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

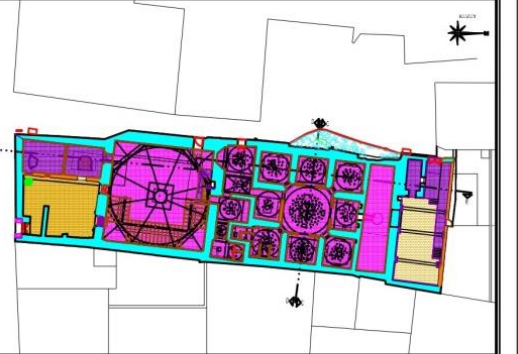
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☒ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

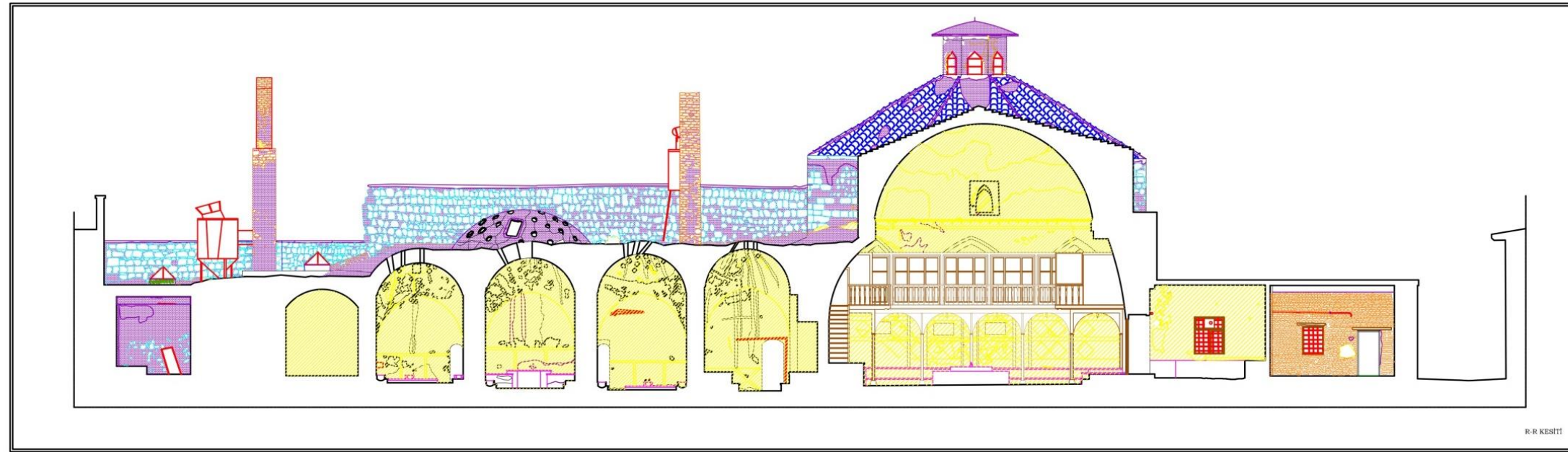
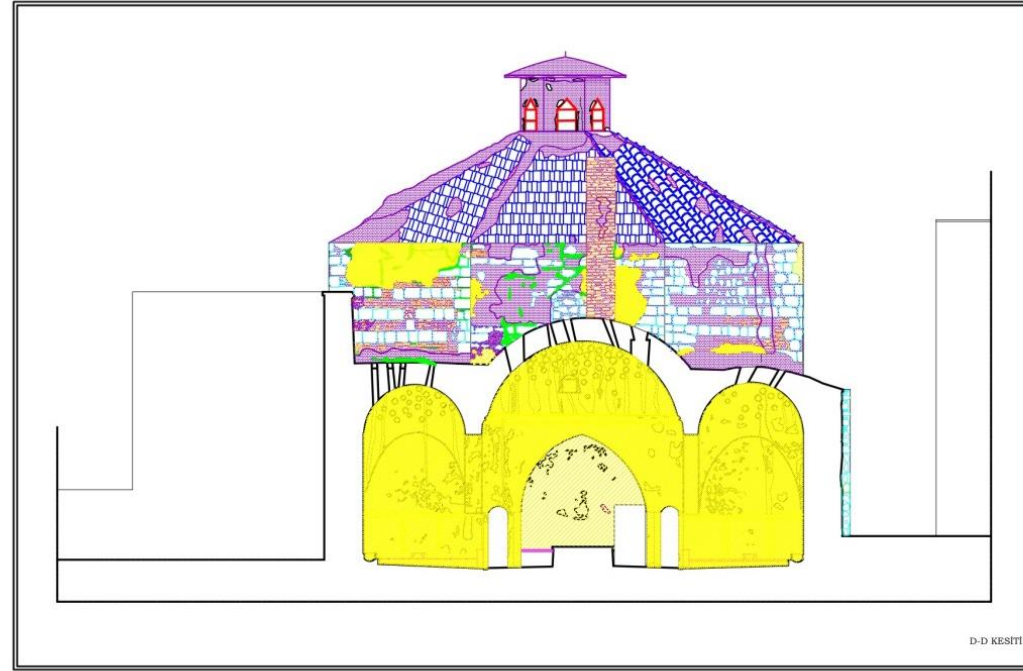
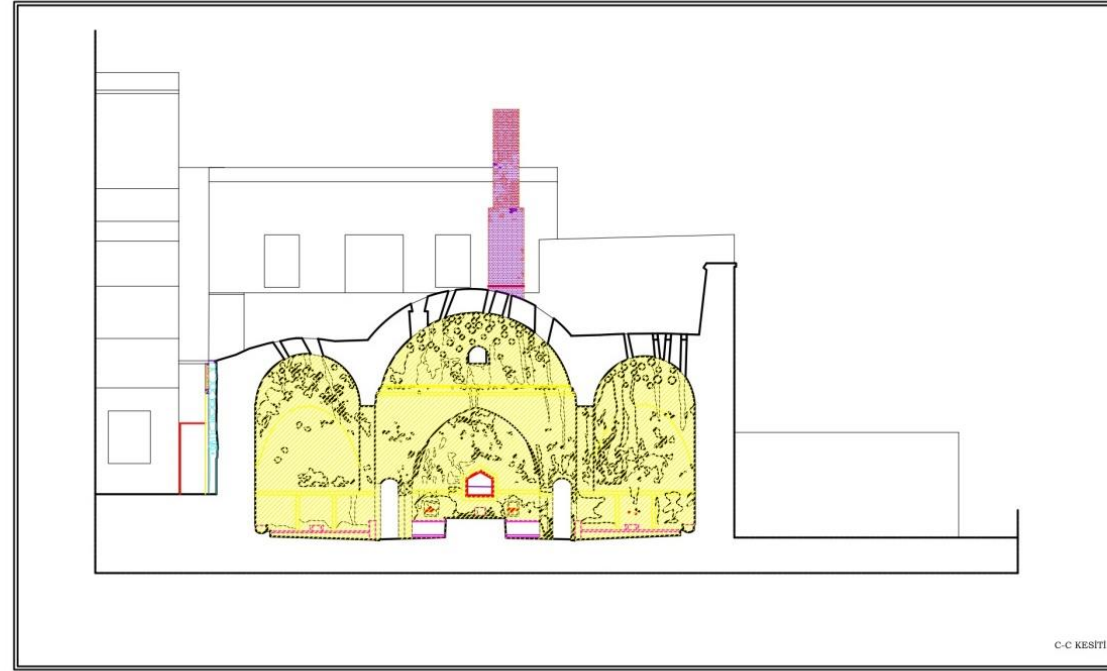

☐ TAŞ	☐ AHSAP	☐ MOZAIK
☐ METAL	☐ TOPRAK	☐ BİTKİ
☐ KİREMIT	☐ TUĞLA	☐ ÇİMENTO ESASLI MALZEME (SIVA, ŞAP, KOLON, KİRİŞ)
☐ BOYA	☐ KALKER	

PAFTA ADI: C-C D-D R-R KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	7	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

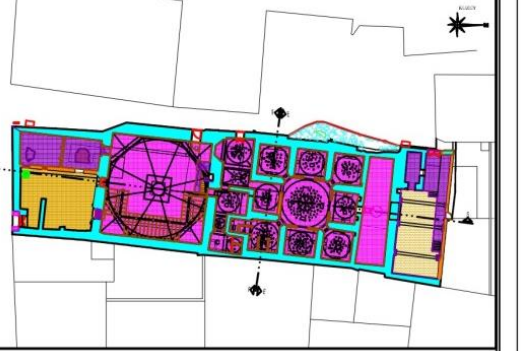
DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402

SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

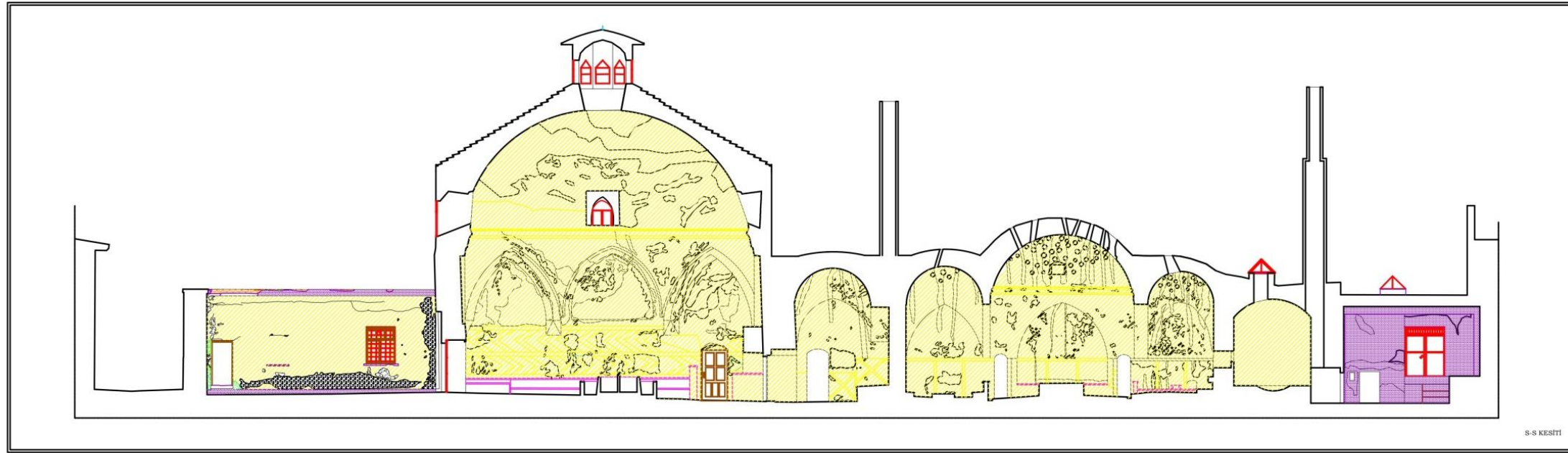
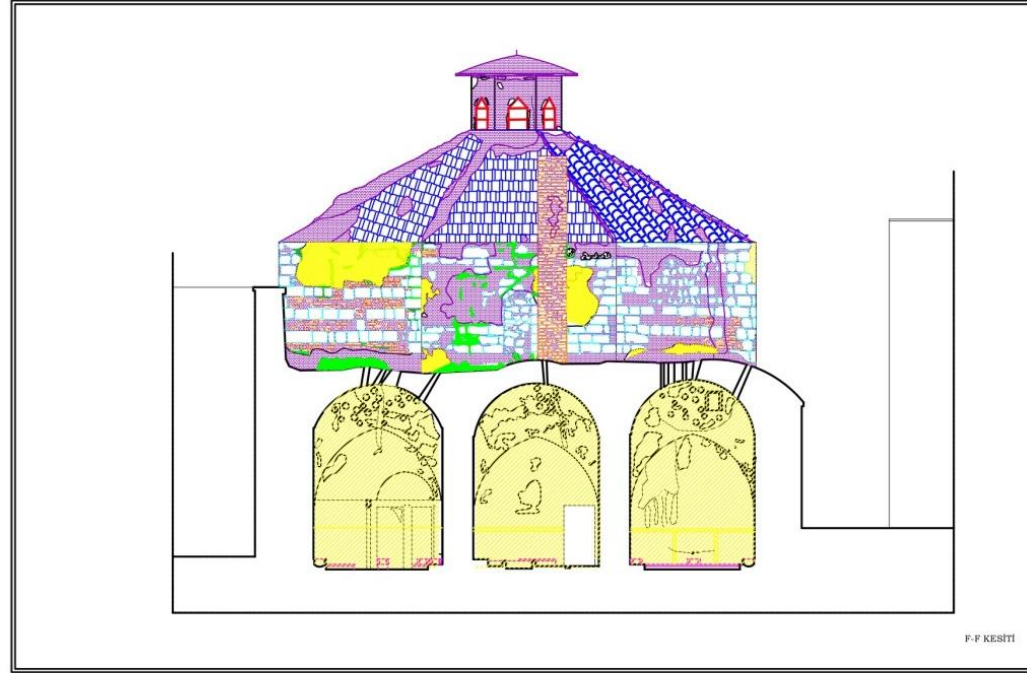
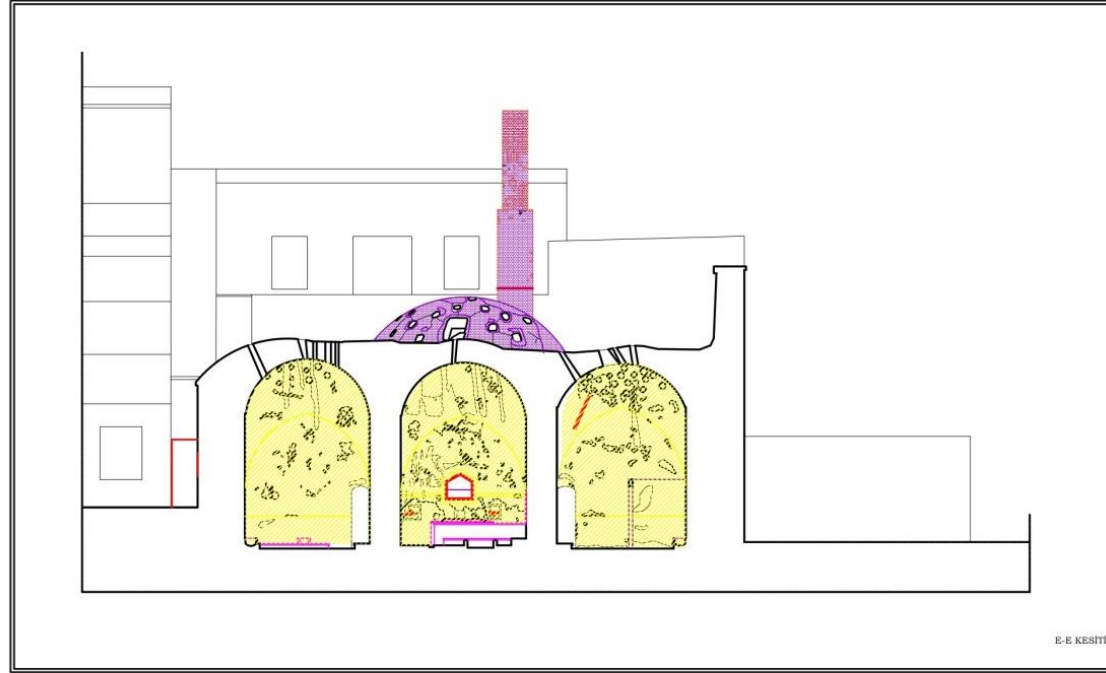

TAŞ	AĞSAP	MOZAIK
METAL	TOPRAK	BİTKİ
KİREMIT	TUĞLA	CİMENTO ESASLI MALZEME (SİVA, AĞSAP KOLON, KİRİS)
BOYA	KALKER	

PAFTA ADI: E-E F-F S-S KESİTLERİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	8	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

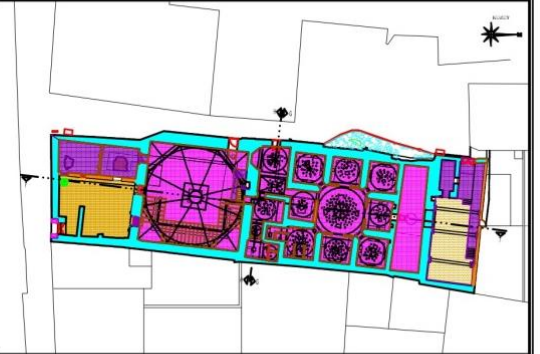
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

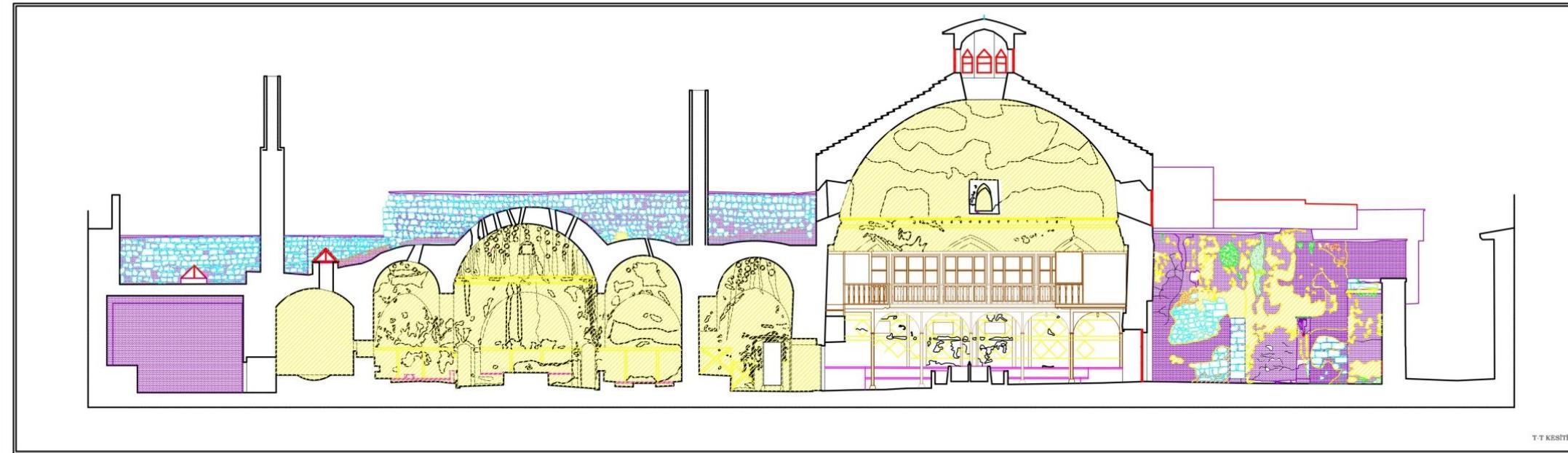
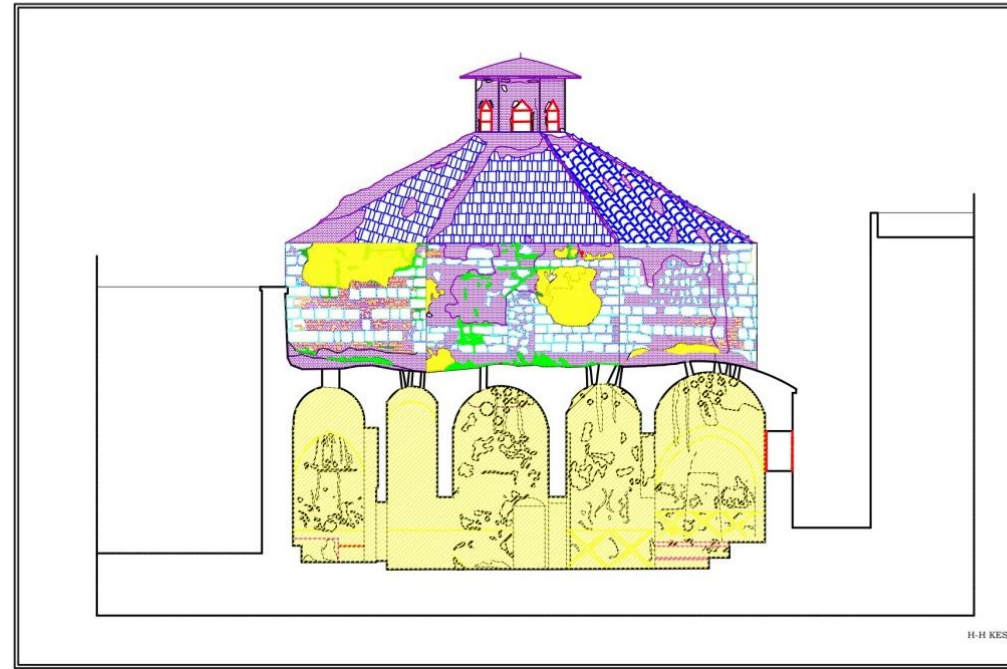
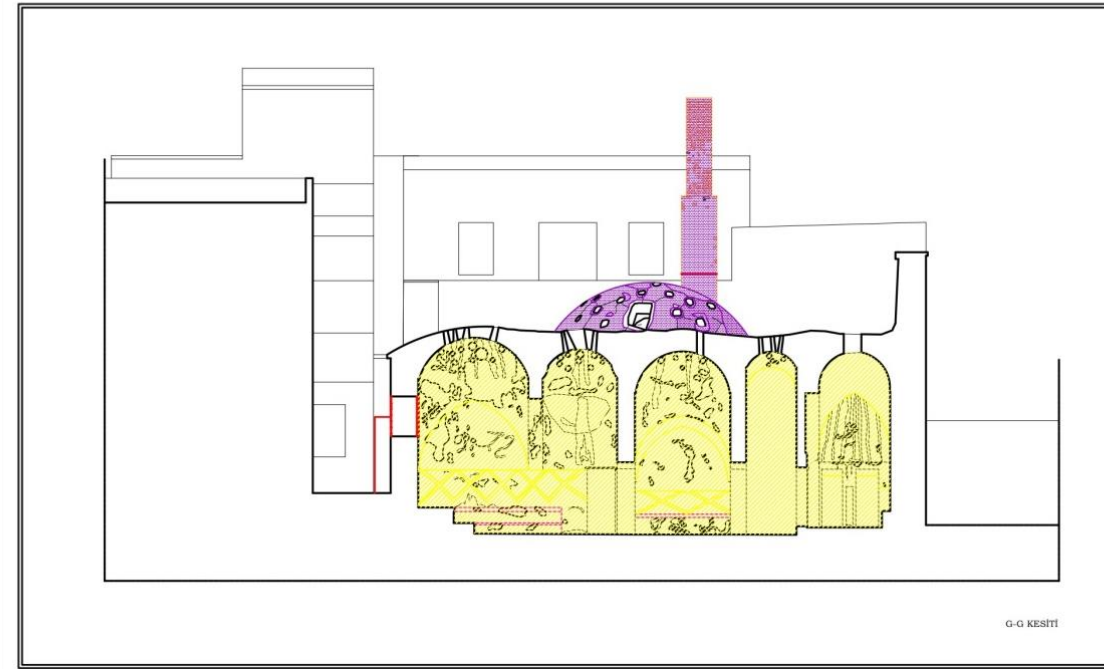

TAŞ	AHŞAP	MOZAIK
METAL	TOPRAK	BİTKİ
KİREMİT	TUĞLA	ÇİMENTO ESASLI MALZEME (SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)
BOYA	KALKER	

PAFTA ADI: G-G H-H T-T KESİTLERİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	9	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

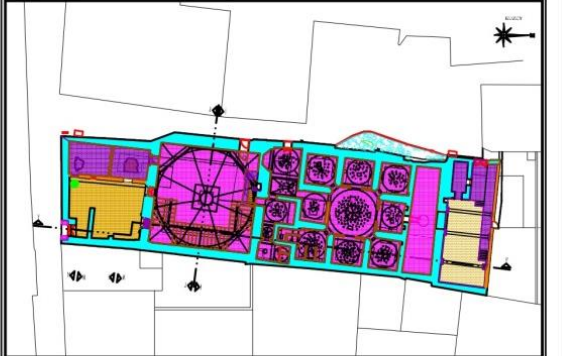
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KAPARILARI
- RESTORASYON ANALİZİ

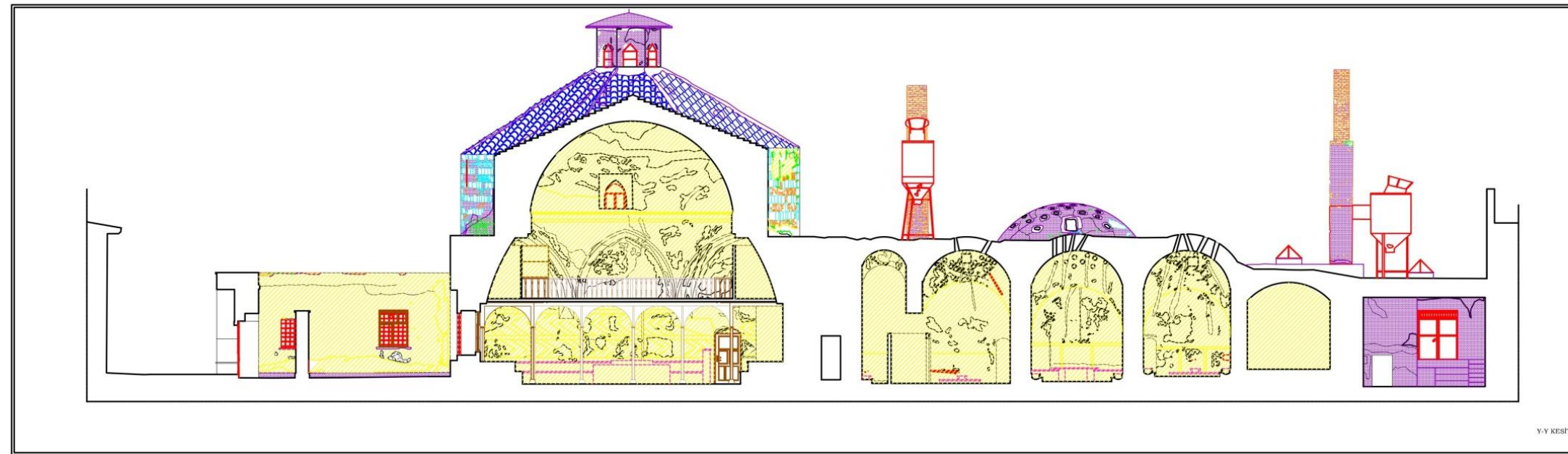
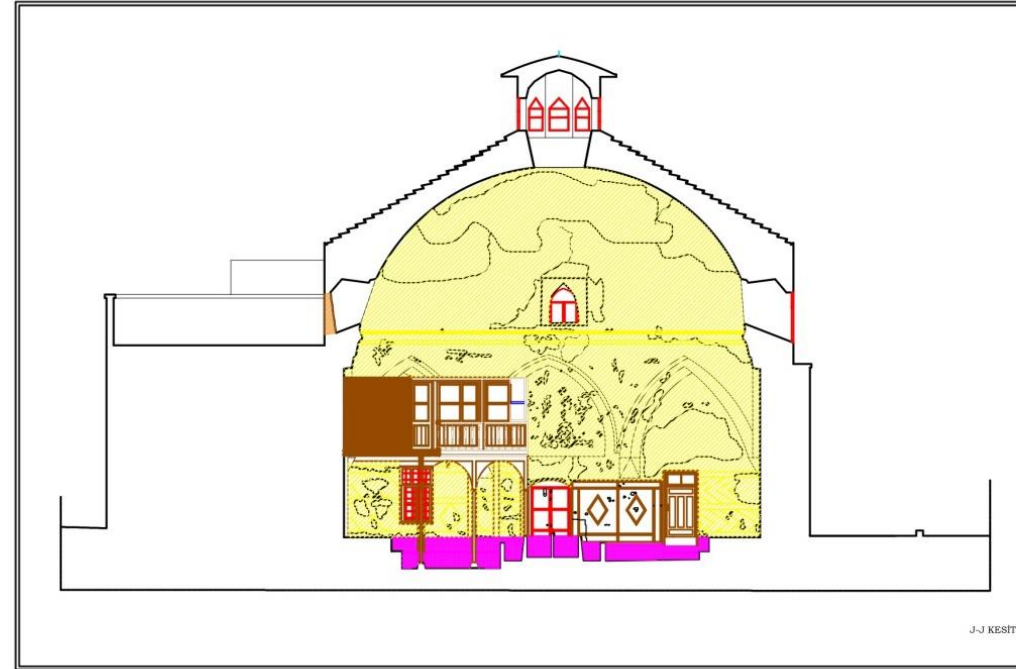
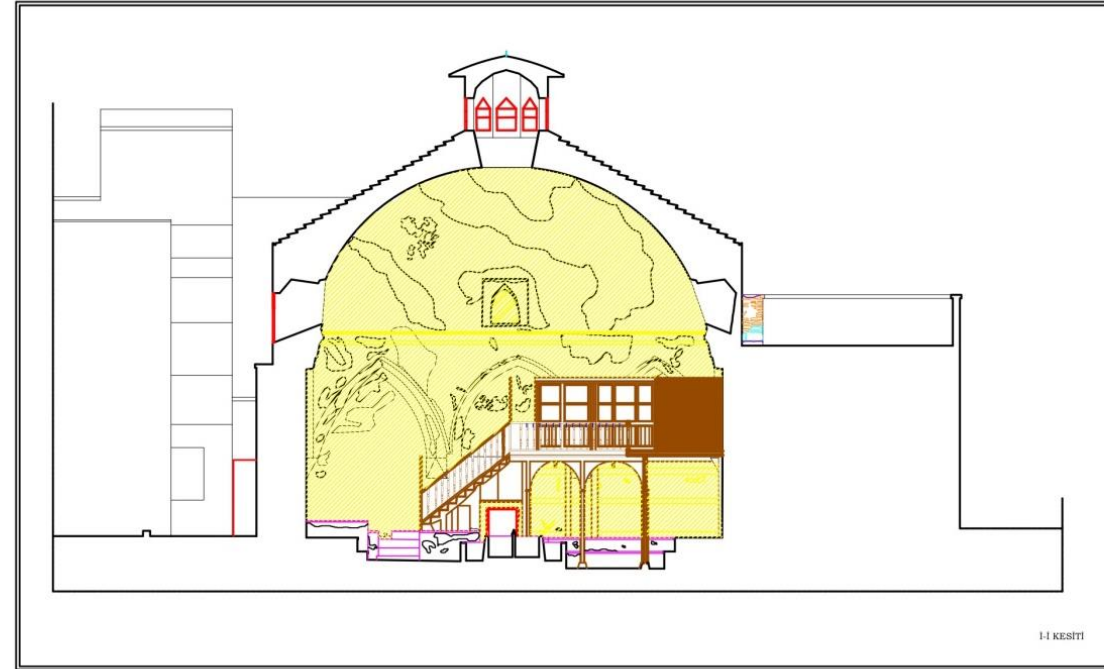

TAŞ	AHSAP	MOZAIK
METAL	TOPRAK	BİTKİ
KİREMIT	TUĞLA	ÇİMENTO ESASLI MALZEME (SIVA, ŞAP, KOLON, KIRIŞ)
BOYA	KALKER	

PAFTA ADI: İ-İ J-J Y-Y KESİTLERİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	10	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

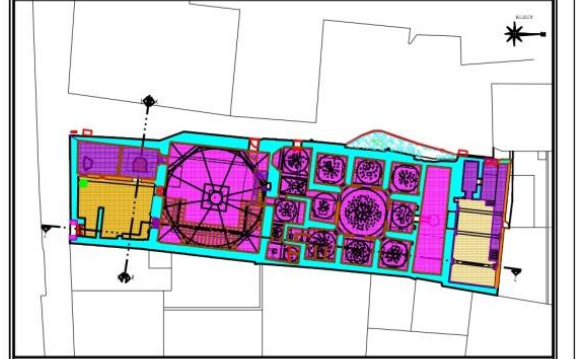
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

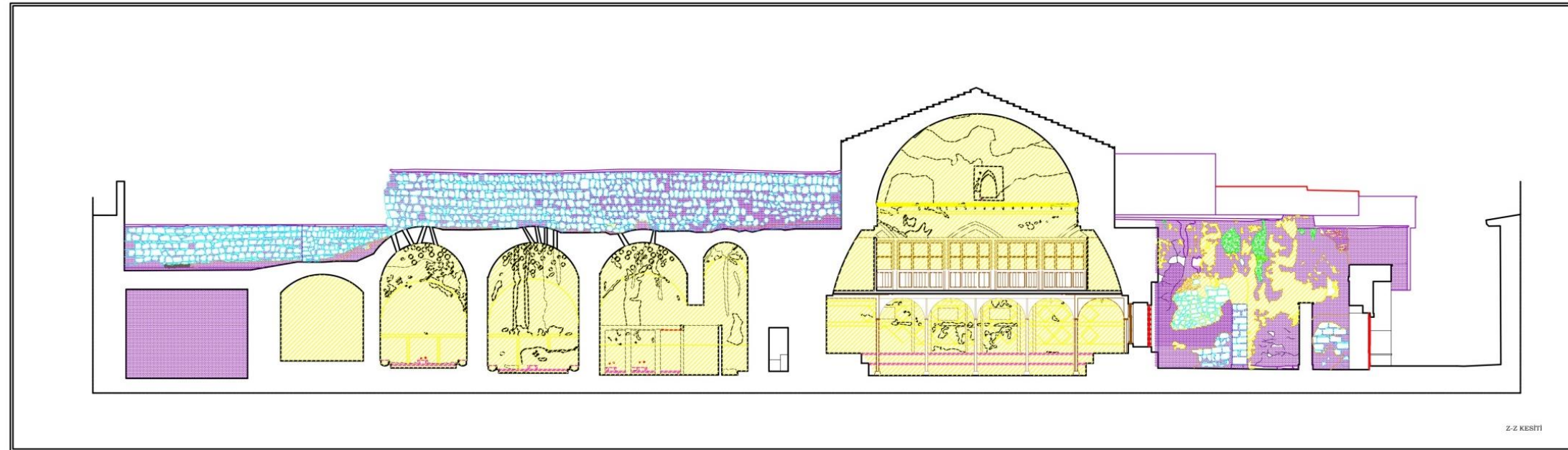
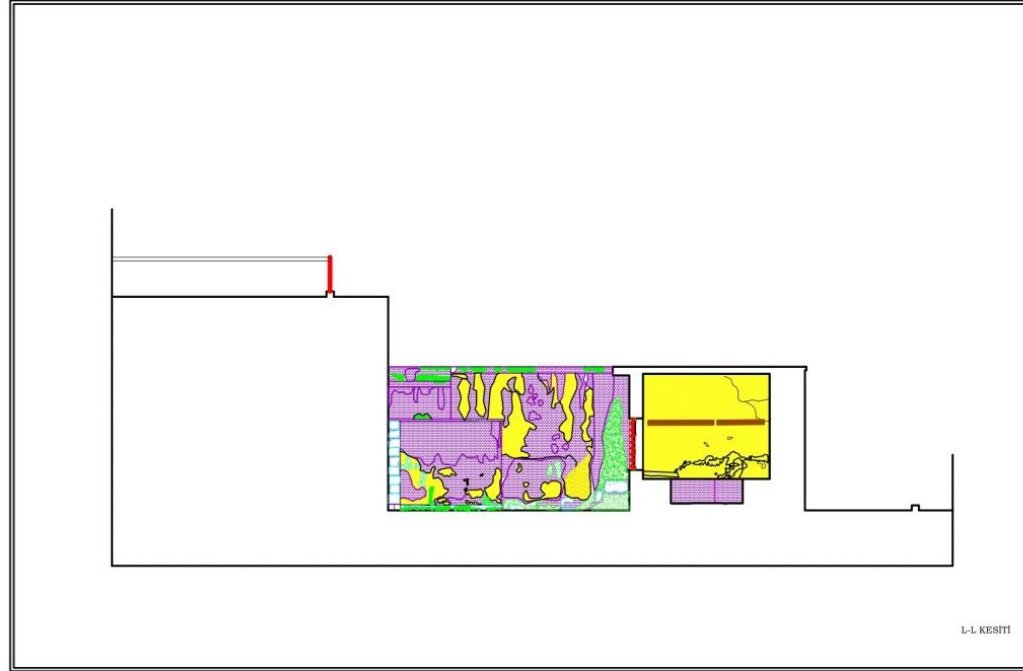

TAŞ	AHŞAP	MOZAIK
METAL	TOPRAK	BİTKİ
KİREMIT	TUĞLA	ÇİMENTO ESASLI MALZEME
(SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)
BOYA	KALKER	

PAFTA ADI: K-K L-L Z-Z KESİTLERİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	11	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

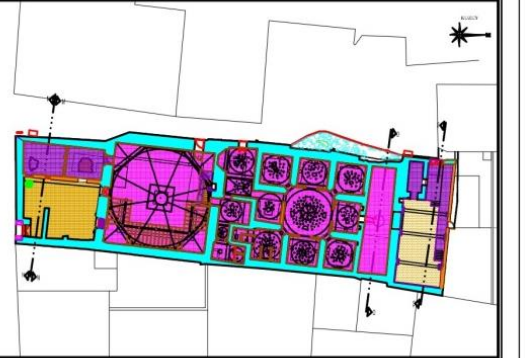
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

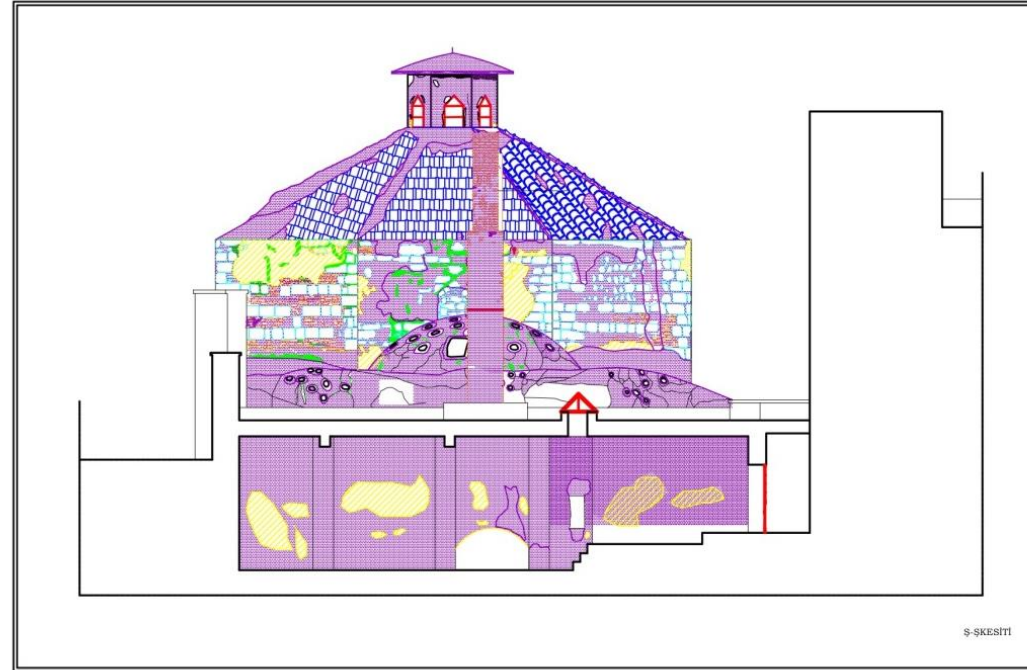
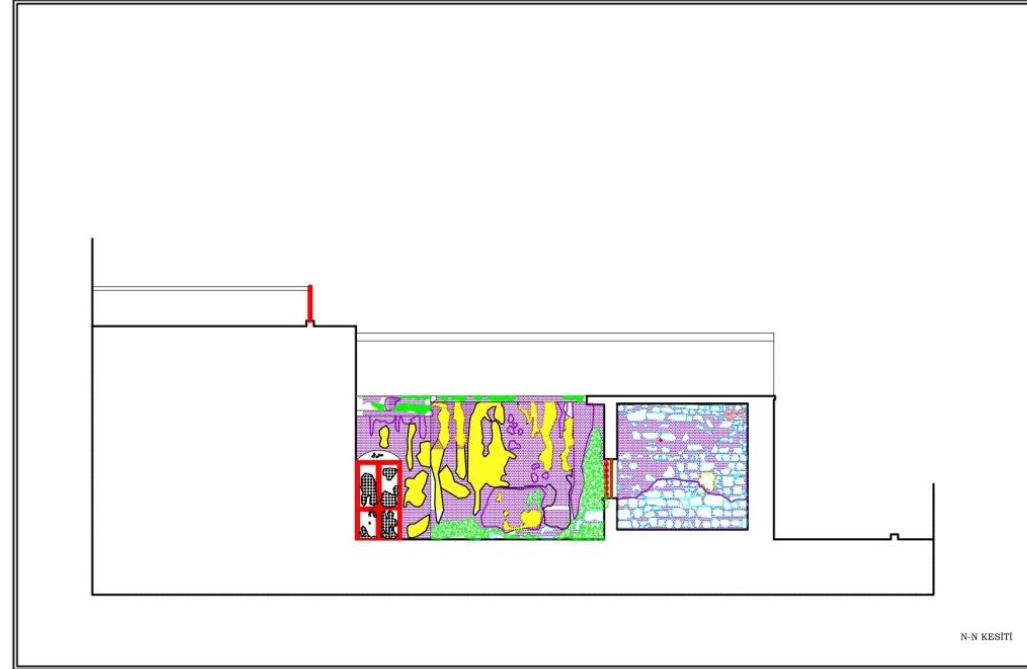
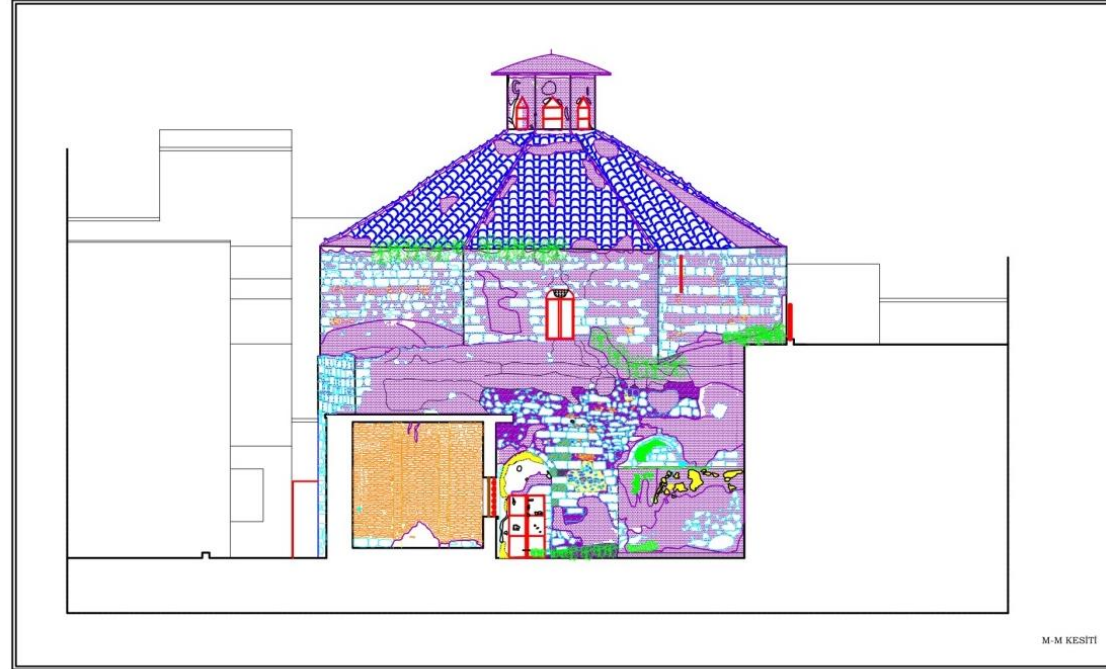

TAŞ	AHŞAP	MOZAIK
METAL	TOPRAK	BİTKİ
KİREMIT	TUĞLA	ÇİMENTO ESASLI MALZEME
(SIVA,ŞAP,KOLON,KİRİŞ)
BOYA		

PAFTA ADI: M-M N-N O-O S-S KESİTLERİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	12	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ

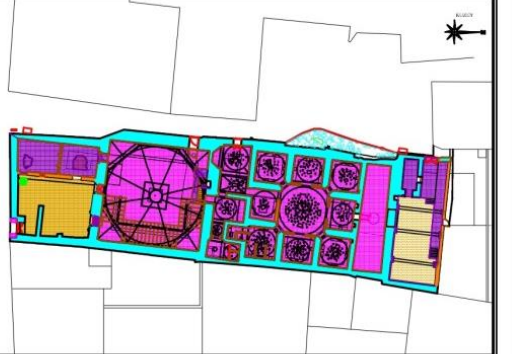
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

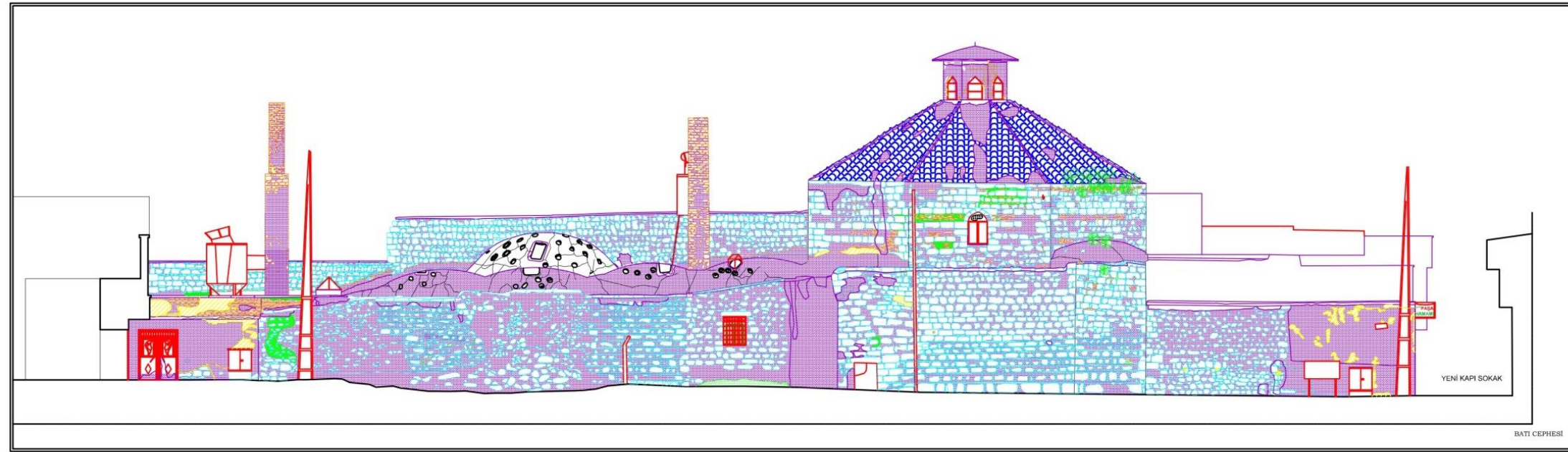
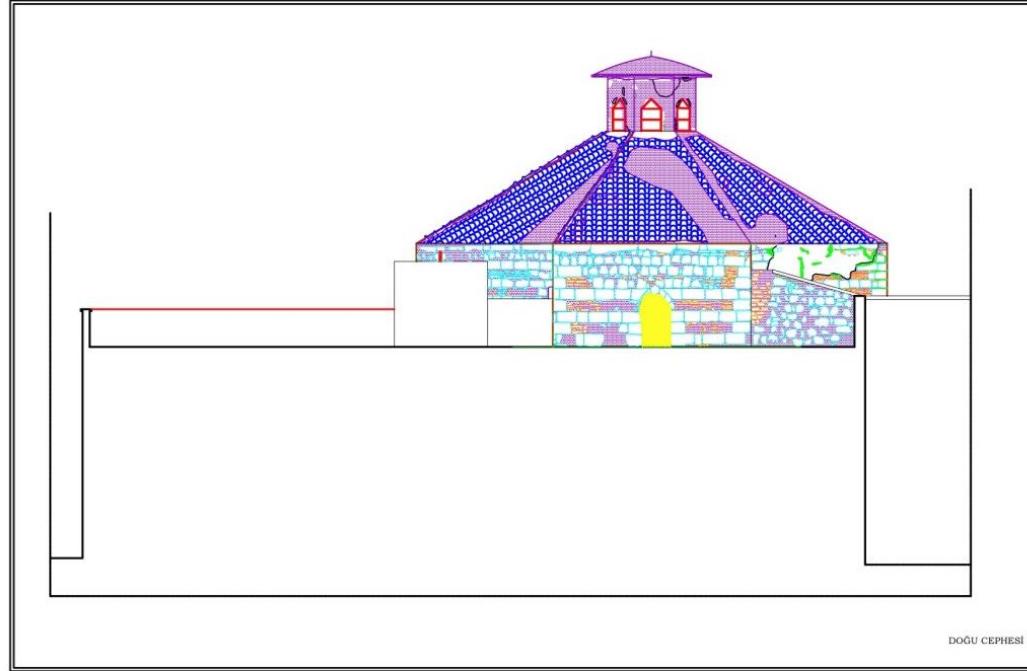

TAŞ	AHŞAP	MOZAIK
METAL	TOPRAK	BİTKİ
KİREMIT	TUĞLA	ÇİMENTO ESASLI MALZEME
(SIVA,ŞAP,KOLON,KIRIŞ)
BOYA		

PAFTA ADI: GÜNEY DOĞU BATI CEPHELERİ

GÖRÜNÜŞLER

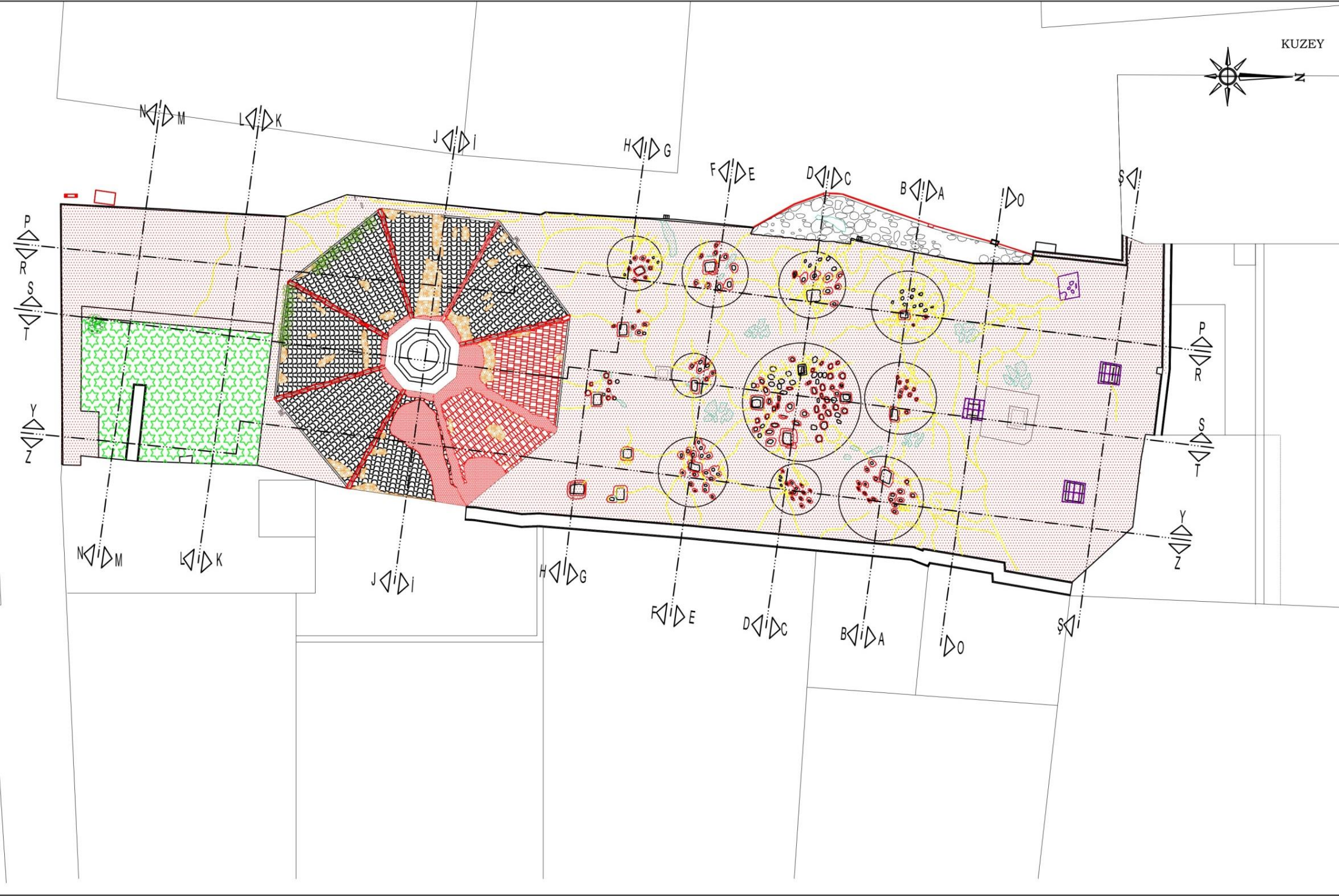
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
2	13	0 1 2 3m

EK NO:3

RÖLÖVE- HASAR ANALİZİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

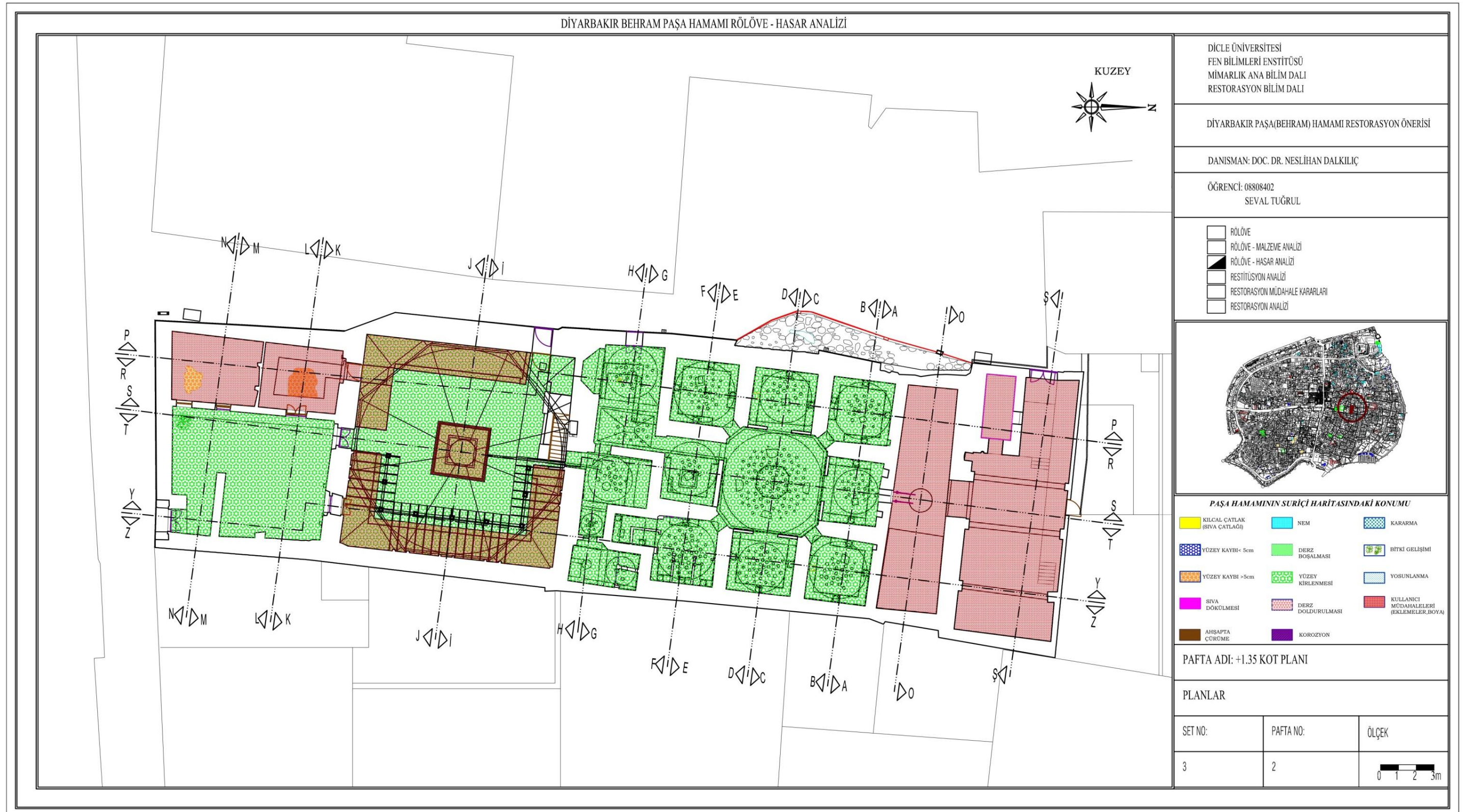
PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

KİLİCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KIRILMASI	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER,BOYA)
AHSAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

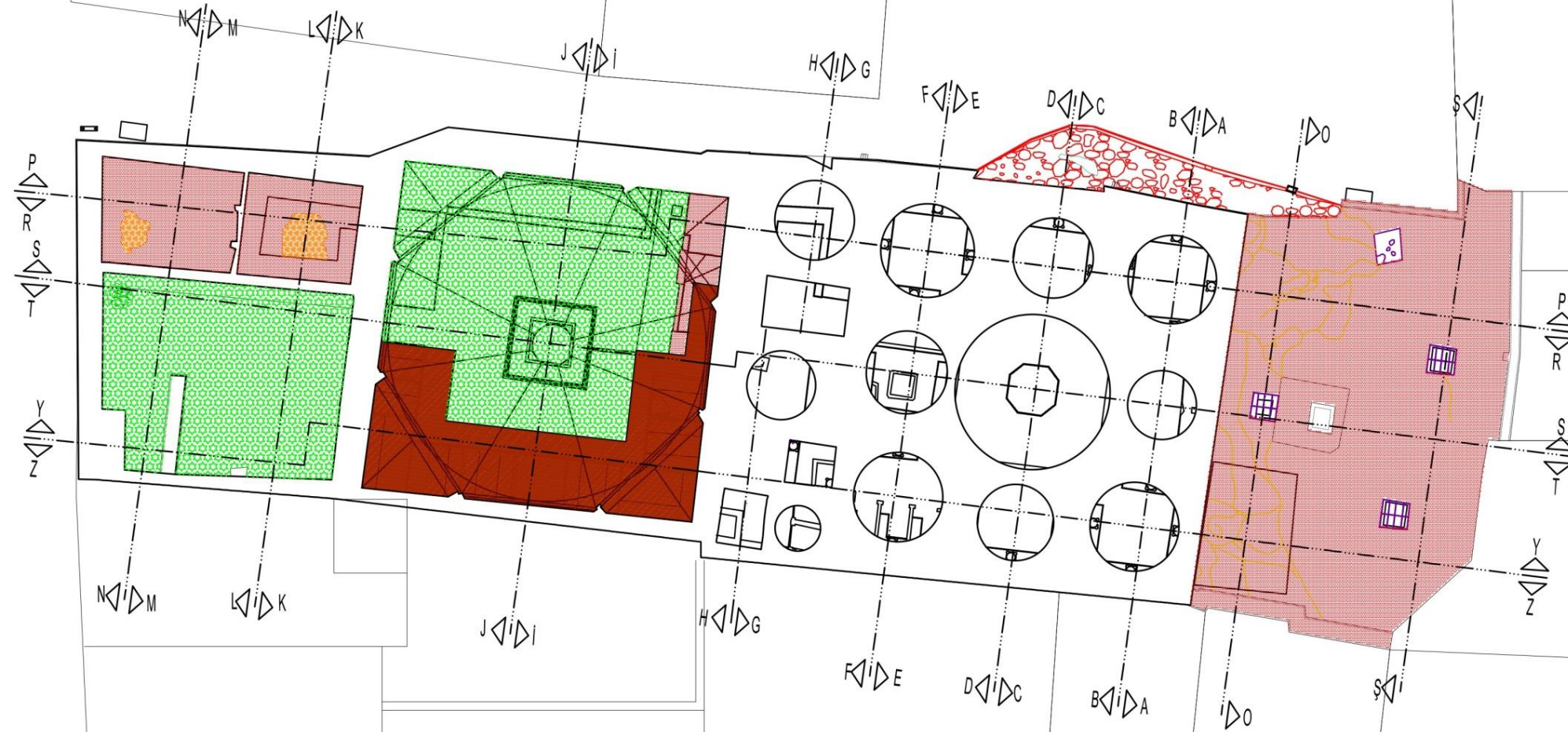
PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	1	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

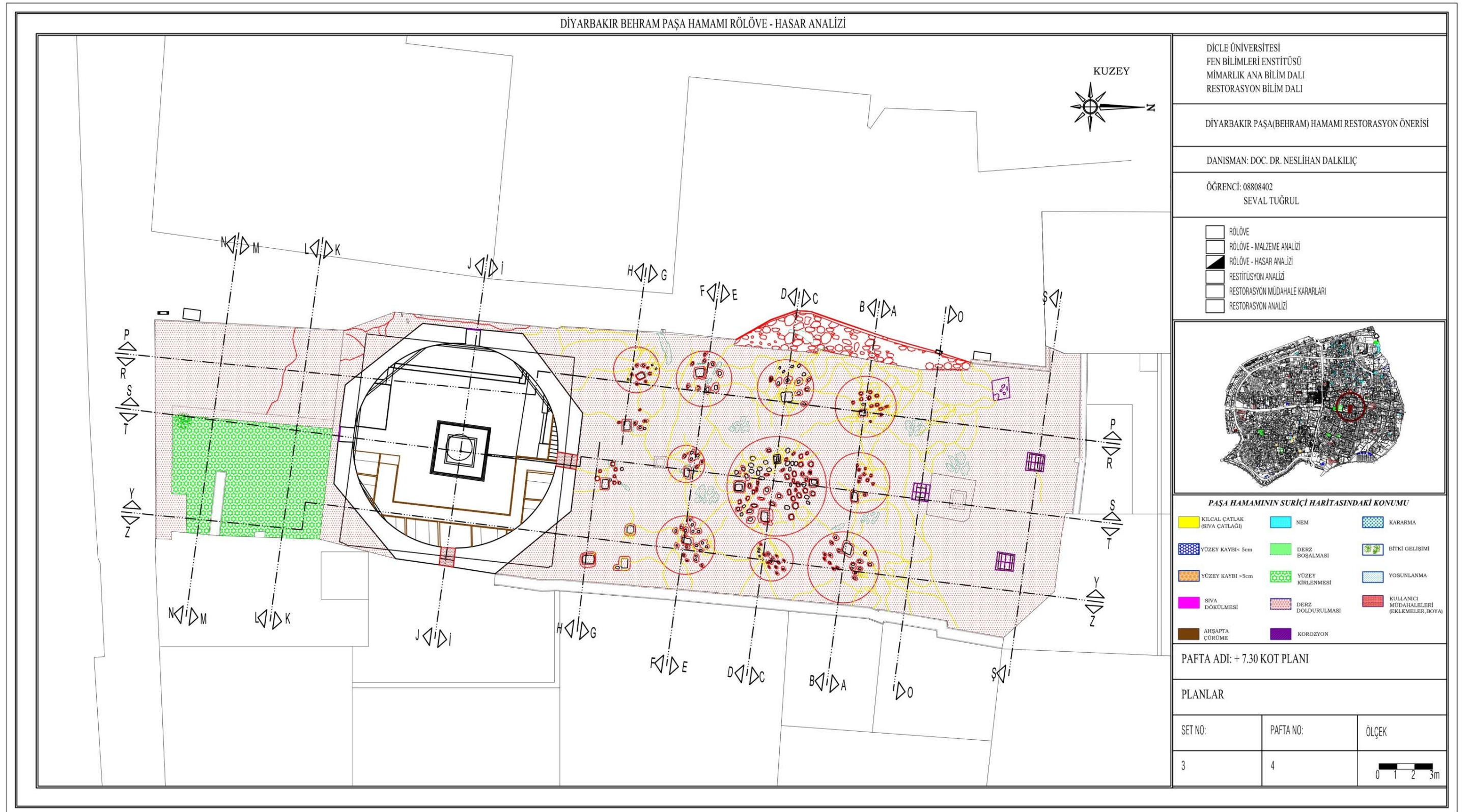
PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KIRILMASI	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELE, BOYA)
AHSAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: +4.30 KOT PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	3	0 1 2 3m

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

	RÖLÖVE
	RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
	RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
	RESTİTÜSYON ANALİZİ
	RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
	RESTORASYON ANALİZİ

KILÇAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAGI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KIRILNMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DOKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER,BOYA)
AHSAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

TAVAN PLANI
Ö:1/50

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

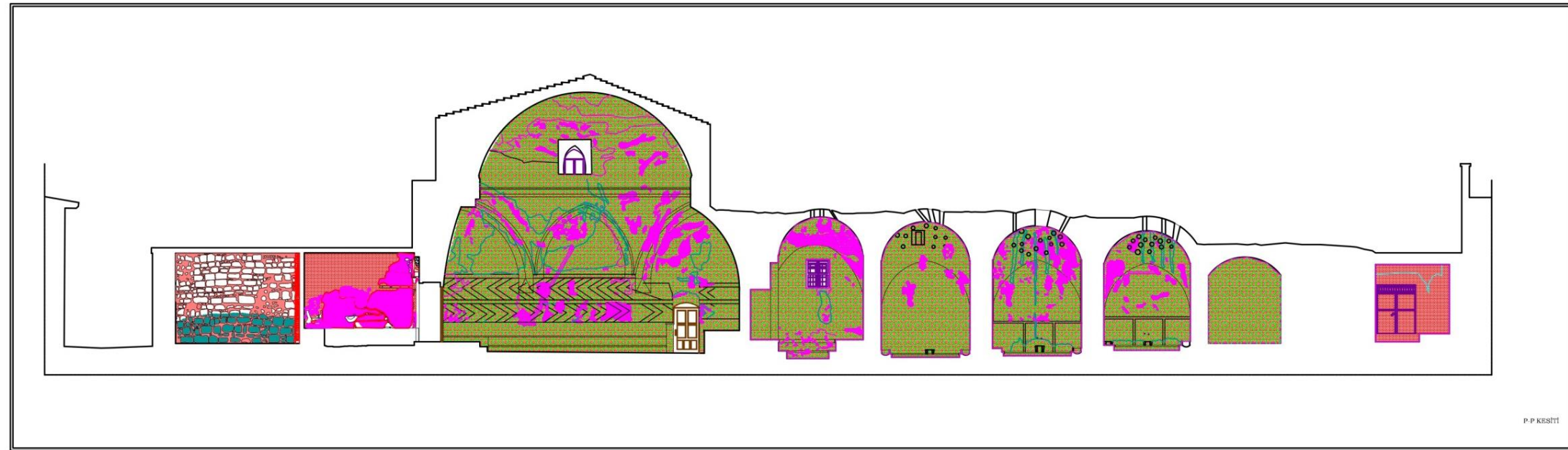
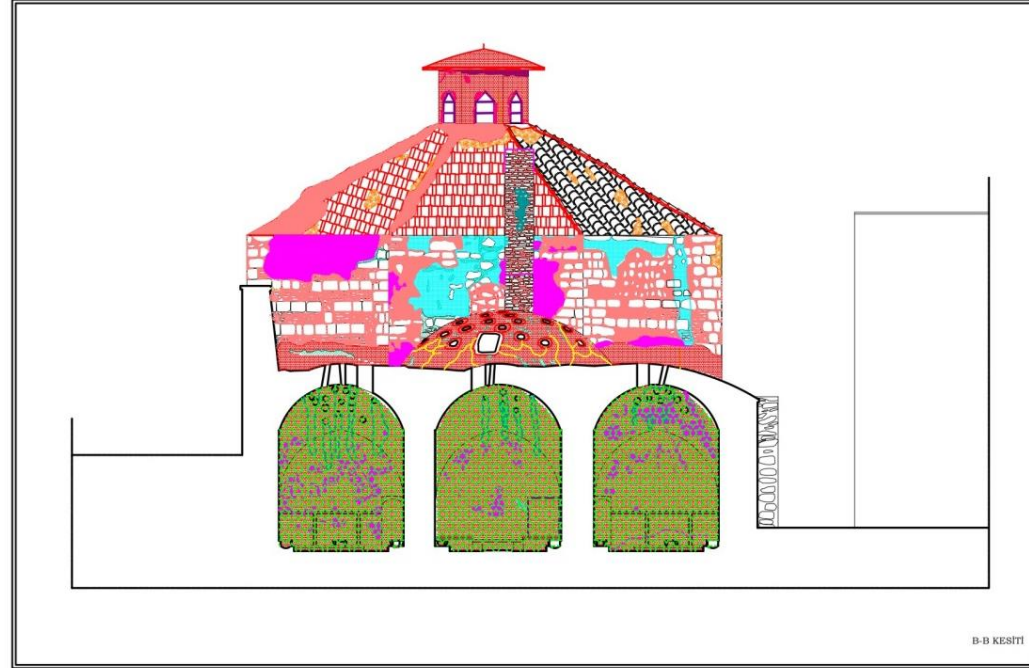

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHŞAPTA ÇORÖME	KOROZYON	

PAFTA ADI: A-A B-B P-P KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	6	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHŞAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: C-C D-D R-R KESİTİ

KESİTLER

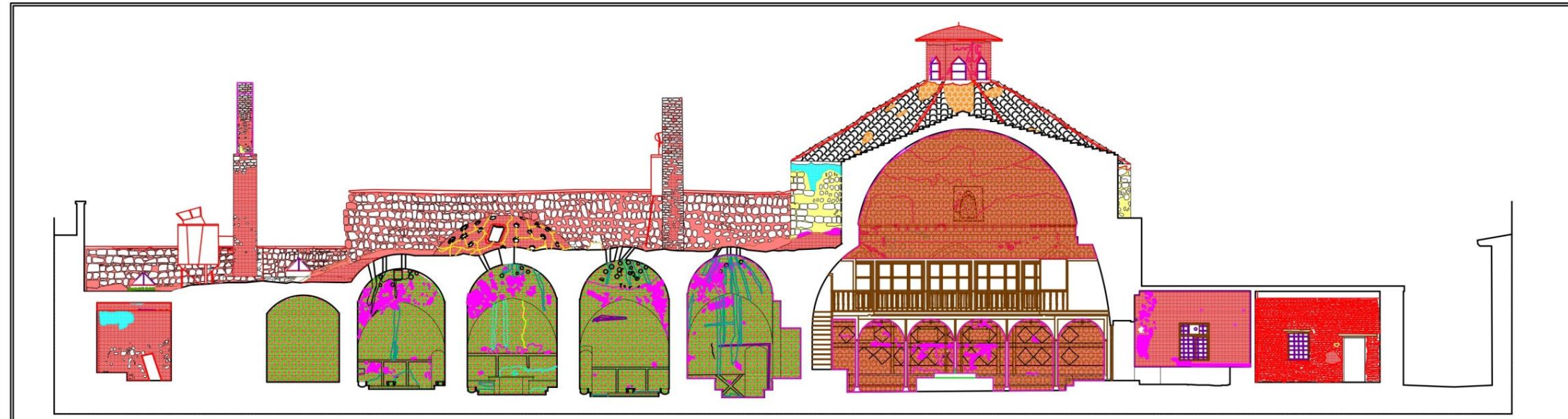
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	7	0 1 2 3m

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

R-R KESİTİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

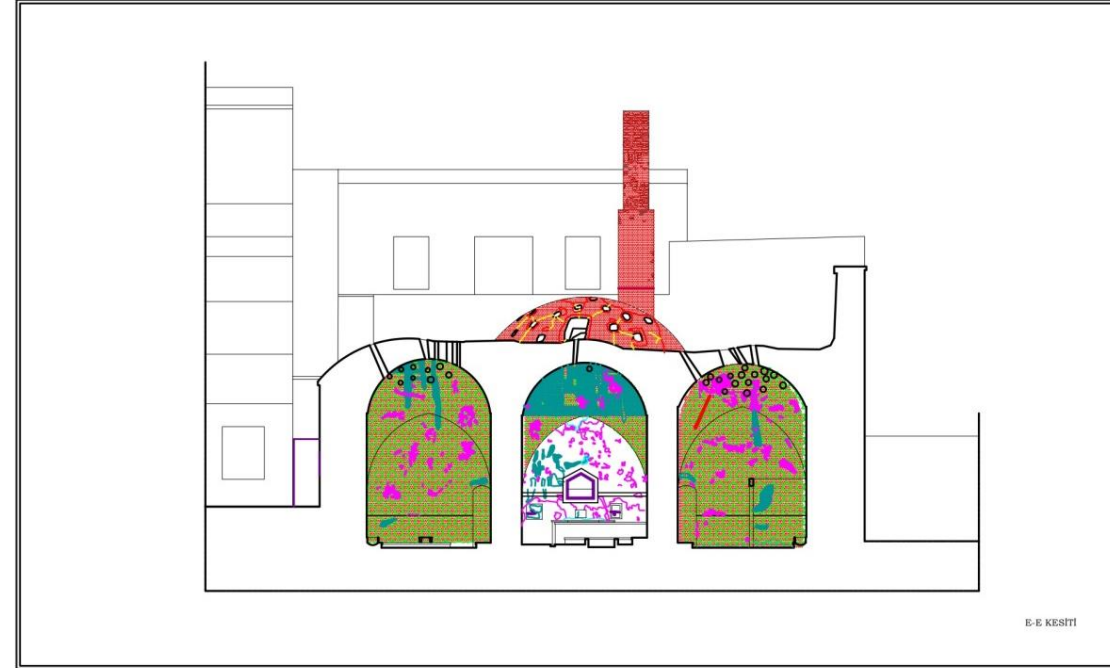

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BITKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHŞAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

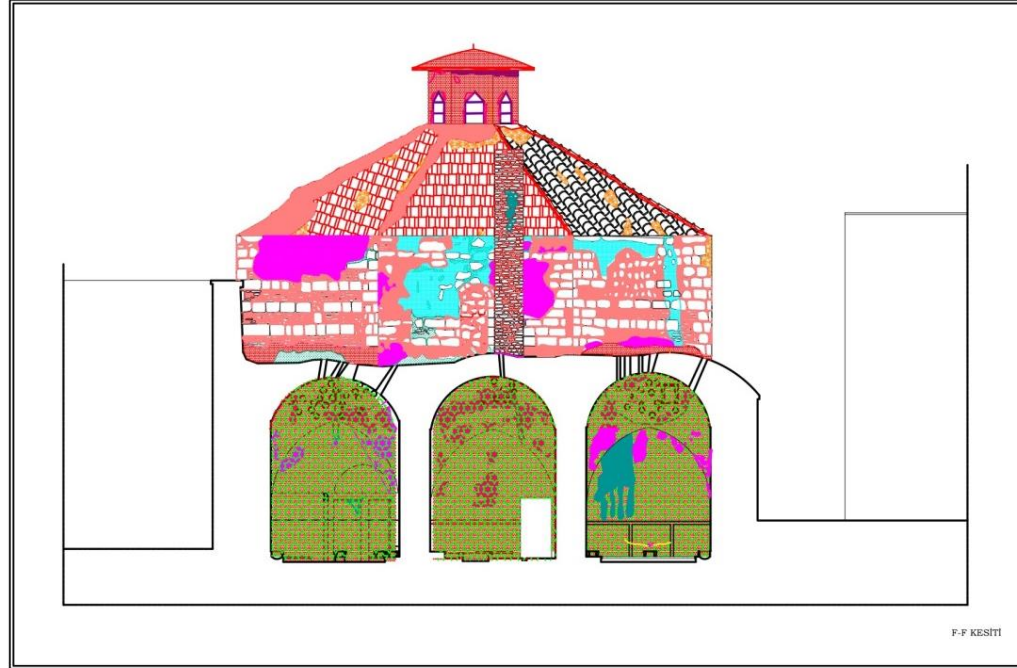
PAFTA ADI: E-E F-F S-S KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	8	0 1 2 3m

E-E KESİTİ

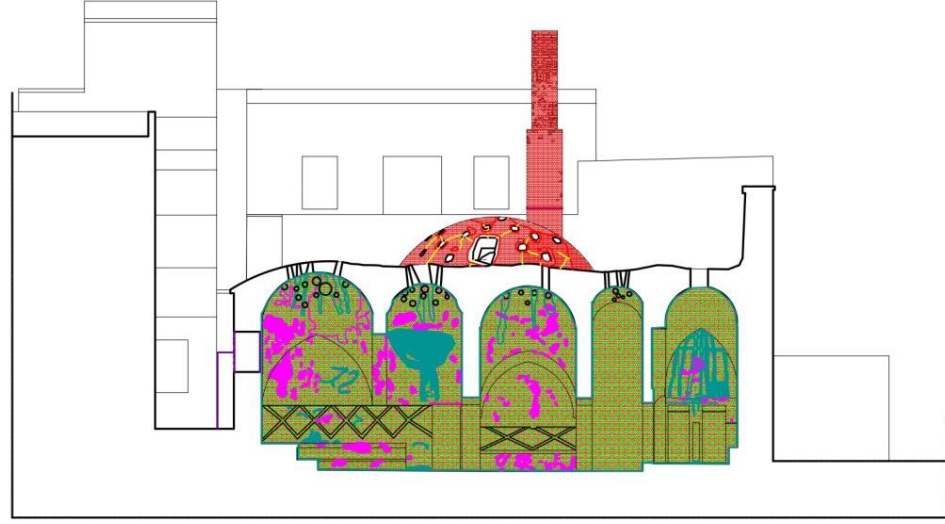

F-F KESİTİ

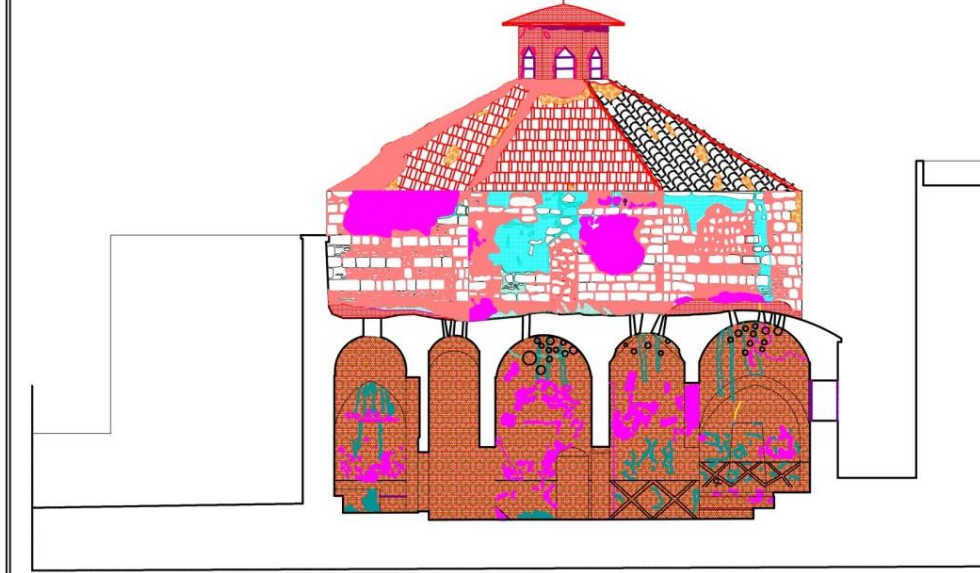

S-S KESİTİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

G-G KESİTİ

H-H KESİTİ

T-T KESİTİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHŞAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: G-G H-H T-T KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	9	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

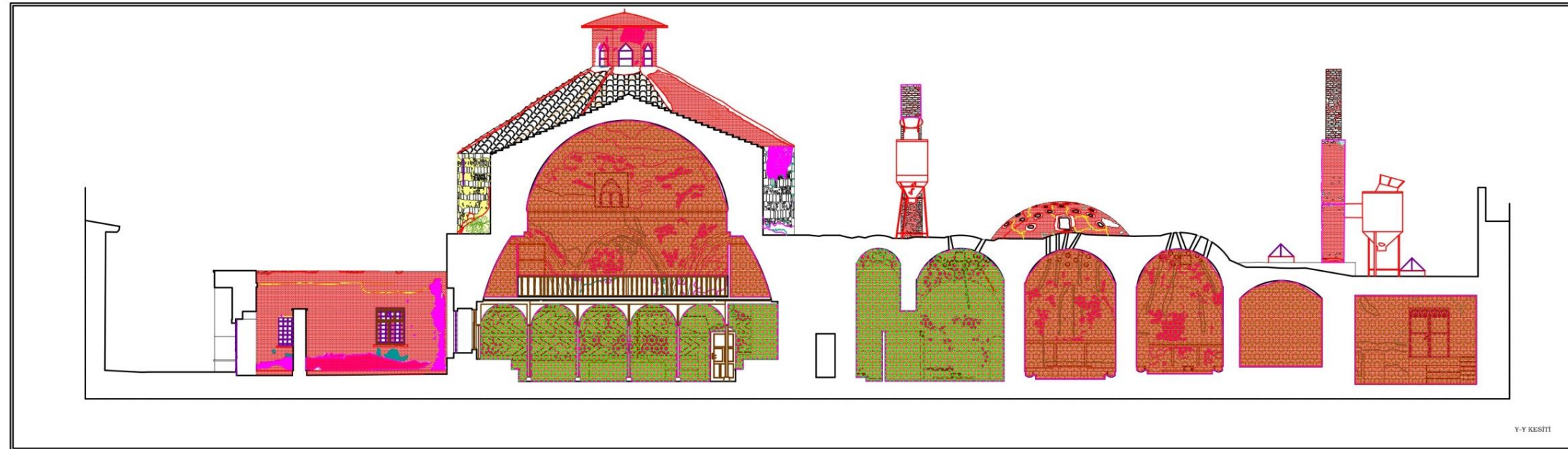
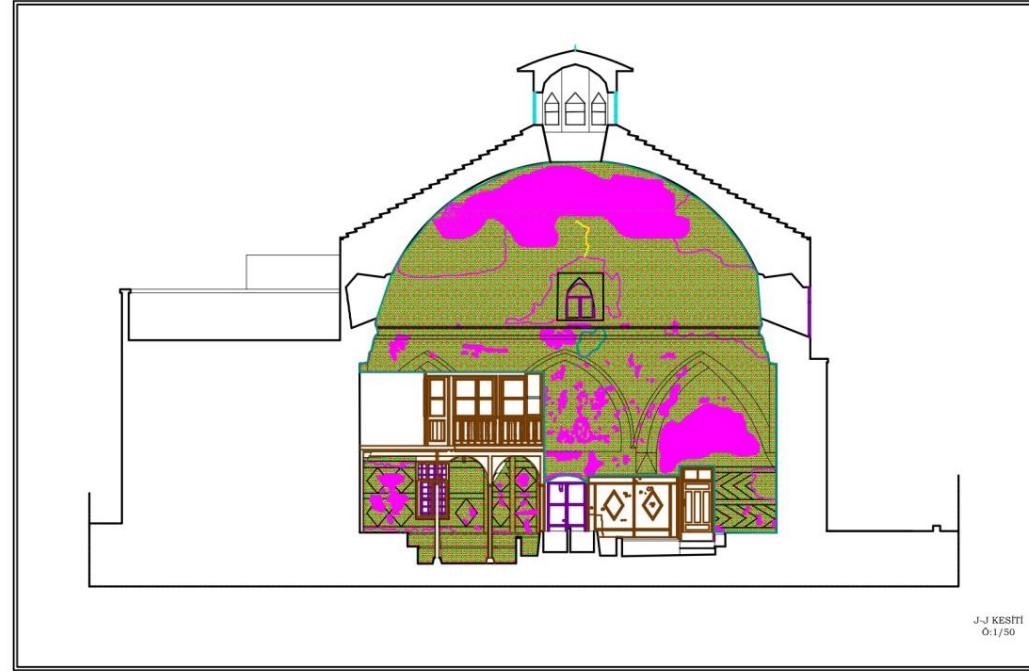
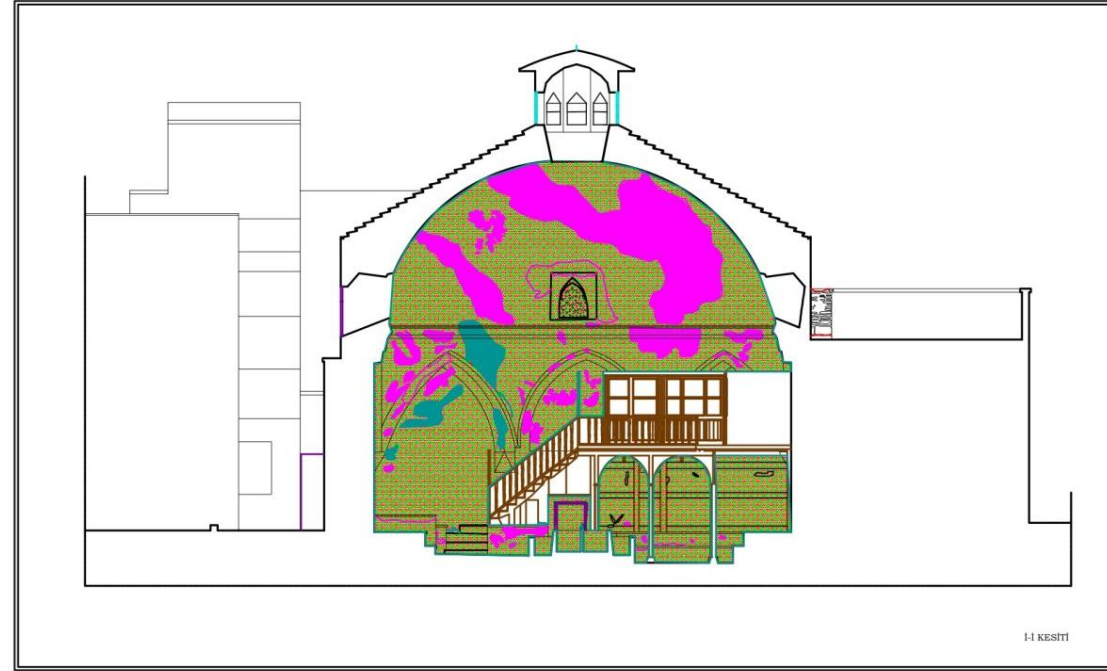

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER,BOYA)
AHŞAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: İ-İ J-J Y-Y KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	10	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

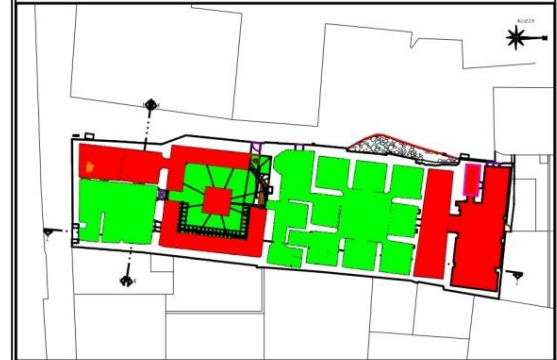
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

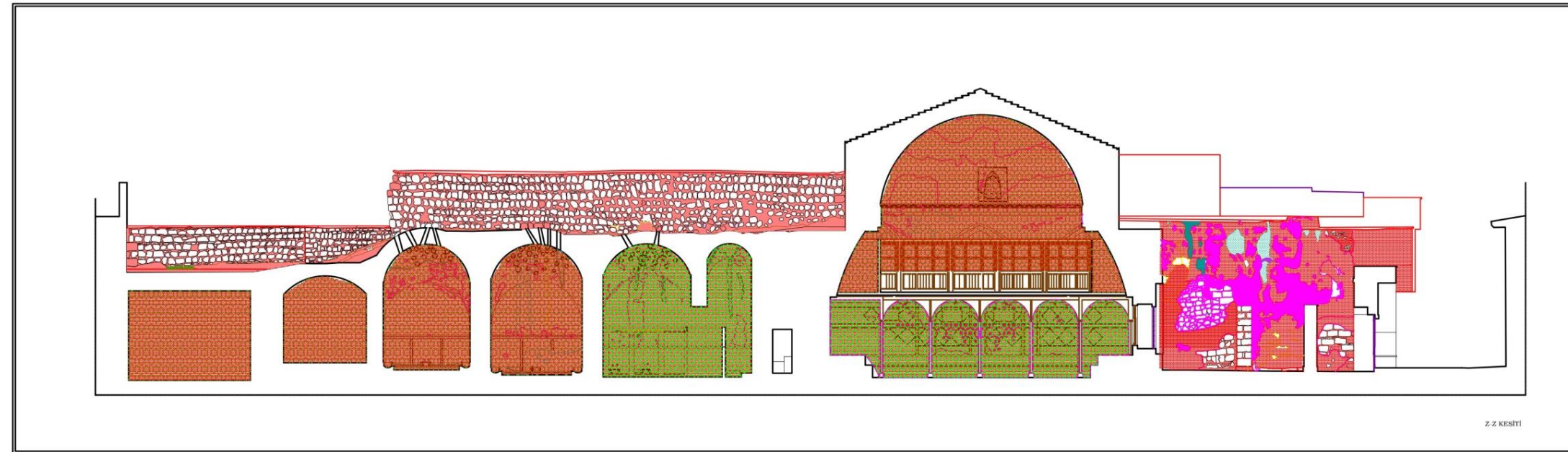
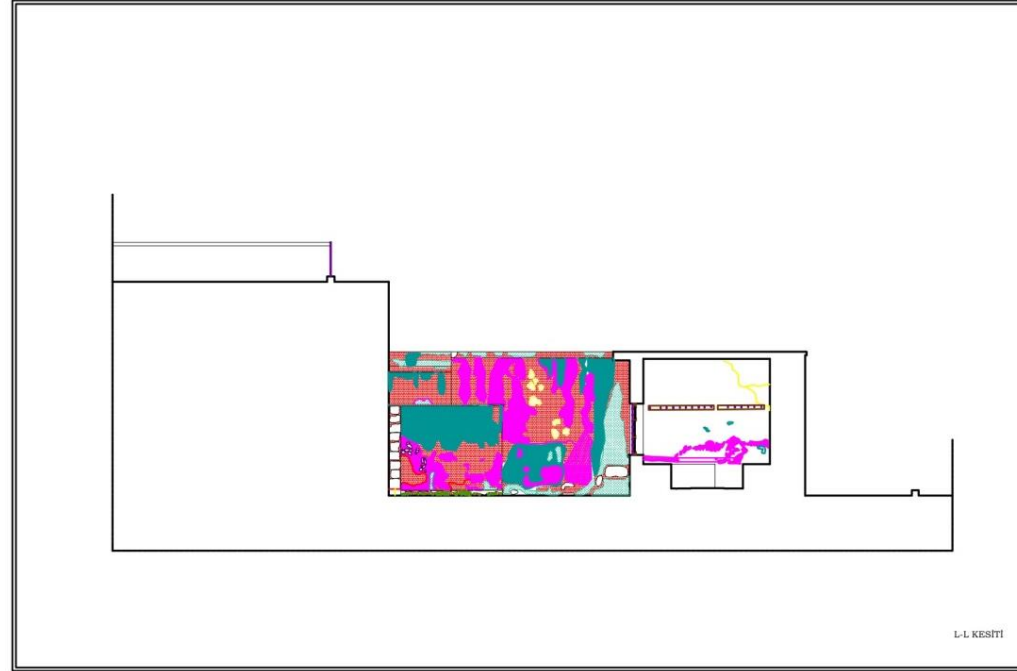

KILCALI ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHŞAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: K-K L-L Z-Z KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	11	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

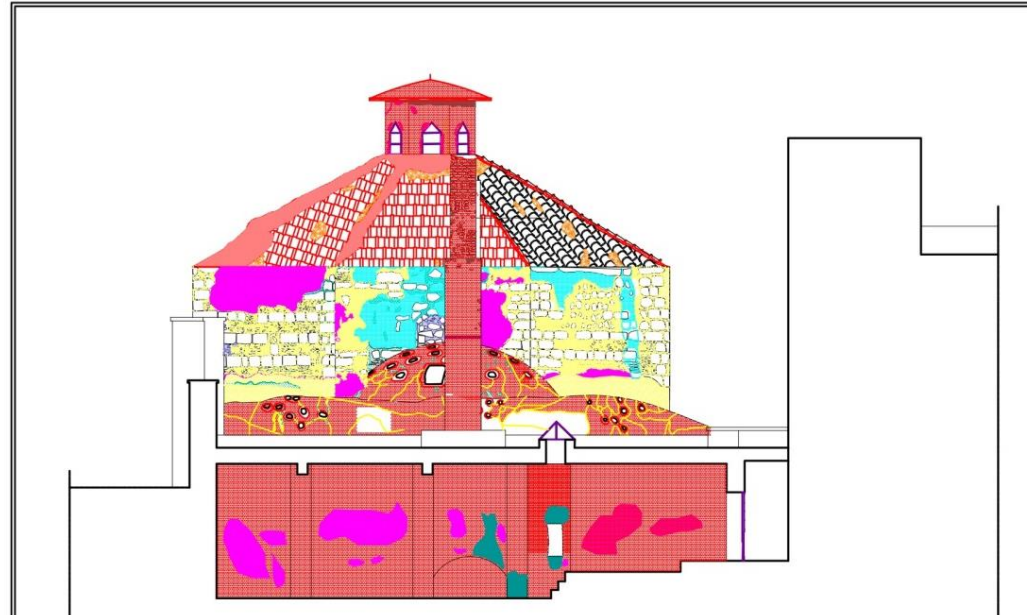
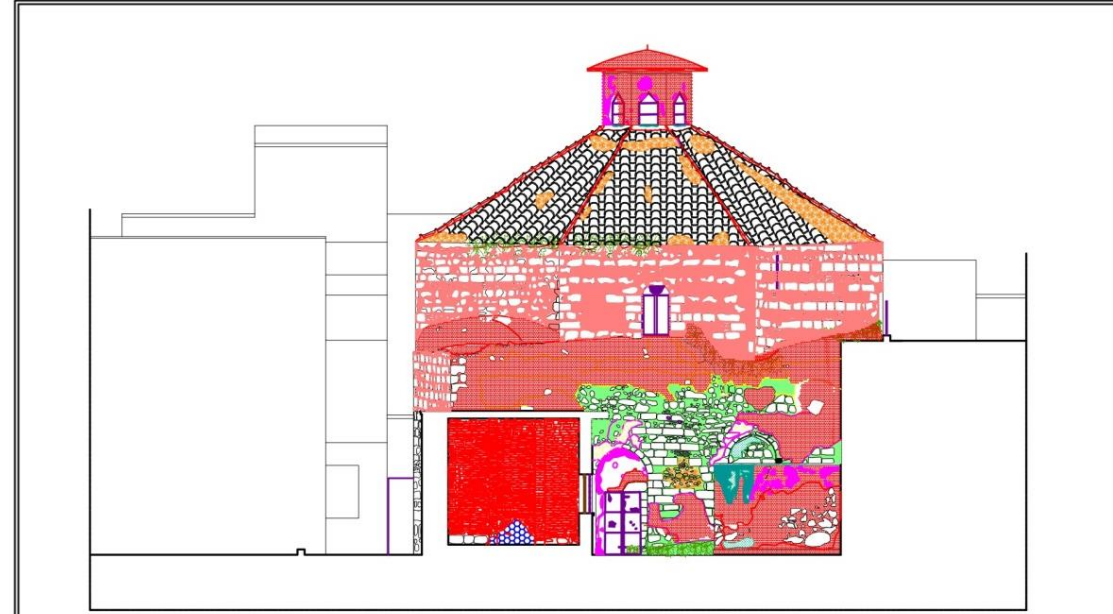

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KIRILIRMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHSAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: M-M N-N O-O Ş-Ş KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	12	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

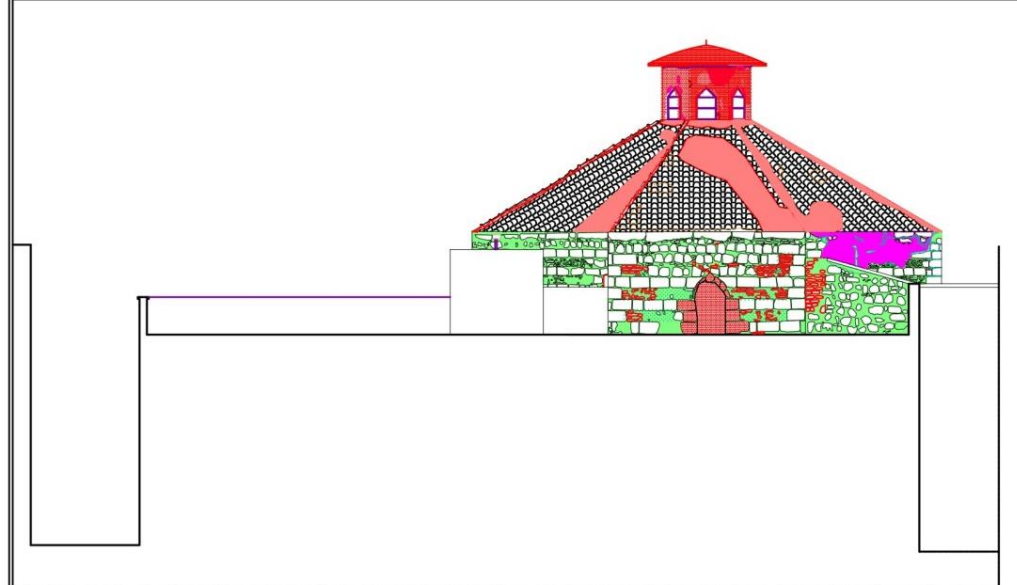
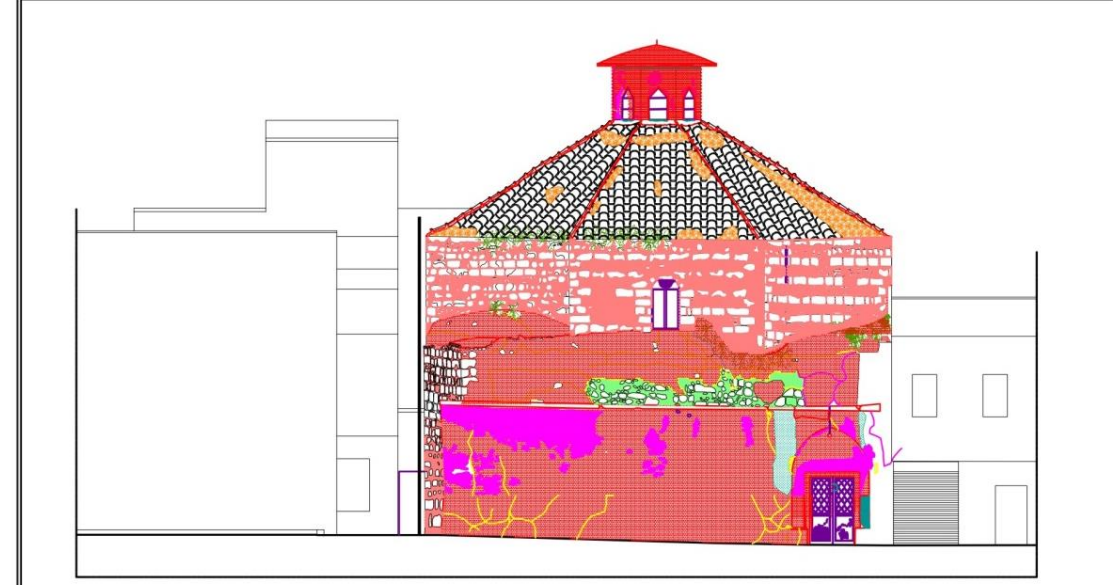

KILCAL ÇATLAK (SIVA ÇATLAĞI)	NEM	KARARMA
YÜZEY KAYBI < 5cm	DERZ BOŞALMASI	BİTKİ GELİŞİMİ
YÜZEY KAYBI > 5cm	YÜZEY KİRLENMESİ	YOSUNLANMA
SIVA DÖKÜLMESİ	DERZ DOLDURULMASI	KULLANICI MÜDAHALELERİ (EKLEMELER, BOYA)
AHSAPTA ÇÜRÜME	KOROZYON	

PAFTA ADI: GÜNEY DOĞU BATI CEPHESİ

GÖRÜNÜŞLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
3	13	0 1 2 3m

EK NO:4

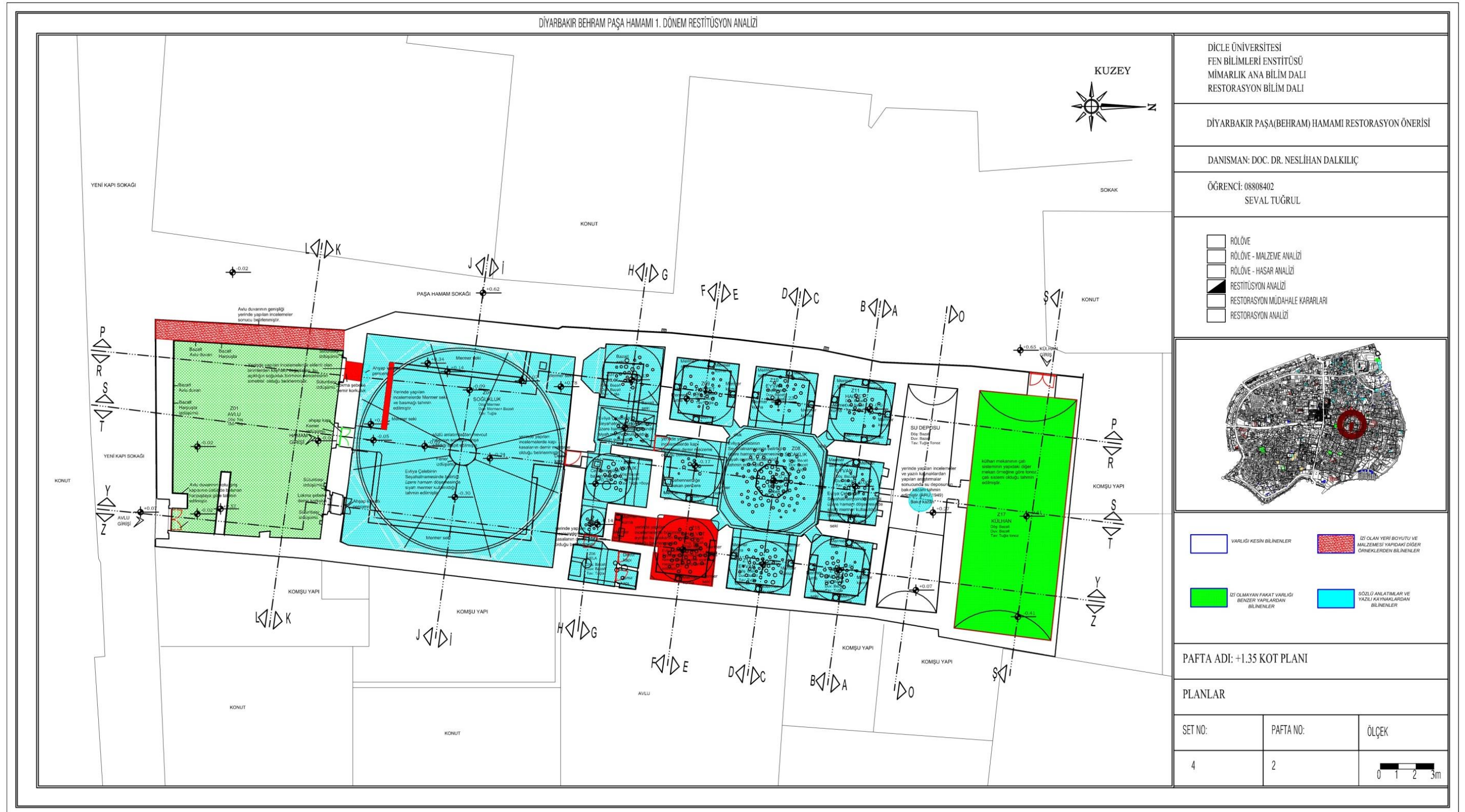
RESTİTÜSYON ANALİZİ

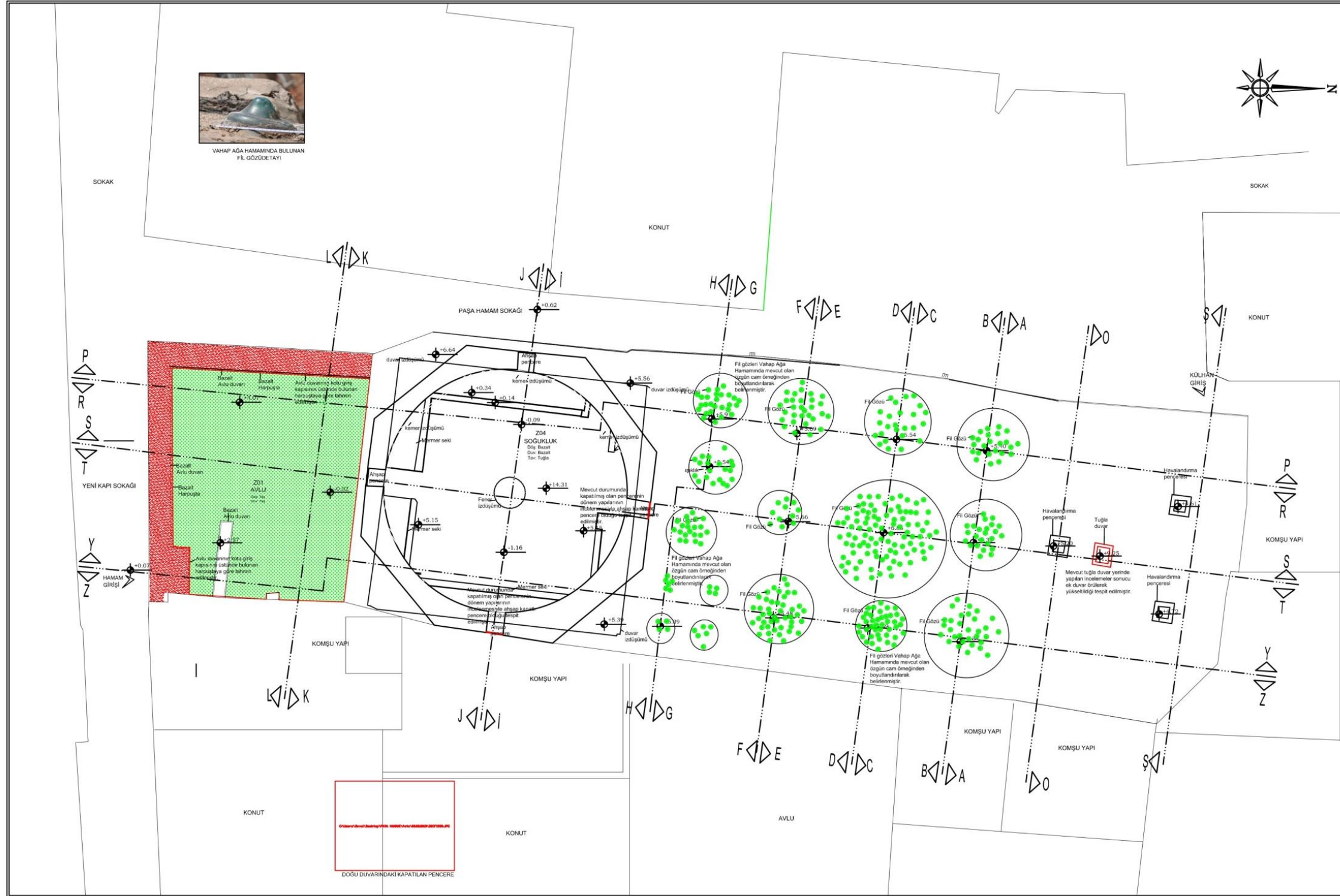
	VARLIĞI KESİN BİLİNENLER		İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER
	İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAN BİLİNENLER		SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYITLARDAN BİLİNENLER

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	1	

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

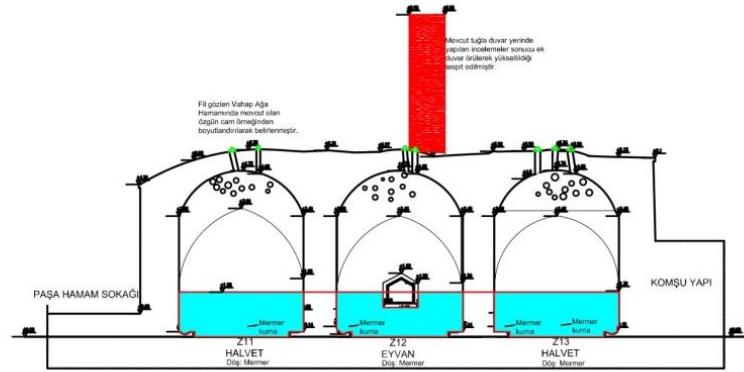
- VARLIĞI KESİN BİLİNERLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNERLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAKİ BİLİNERLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYITLARDAN BİLİNERLER

PAFTA ADI: +7.30 KOT PLANI

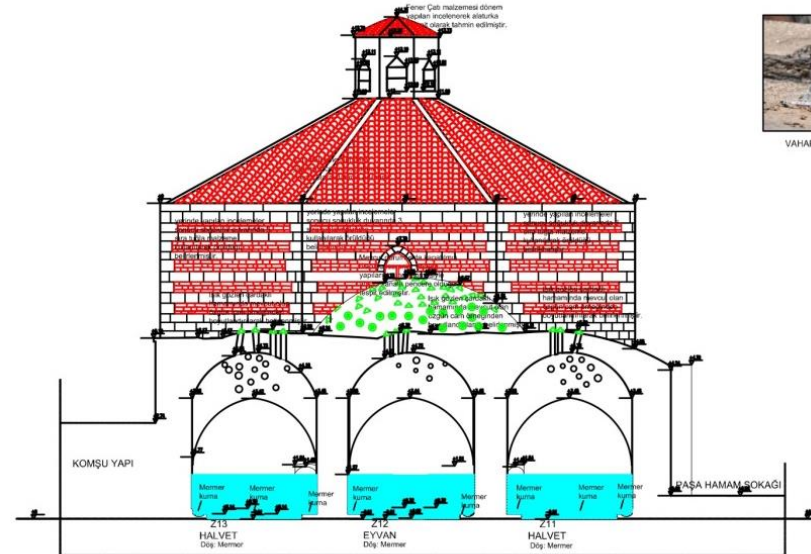
PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	3	0 1 2 3m

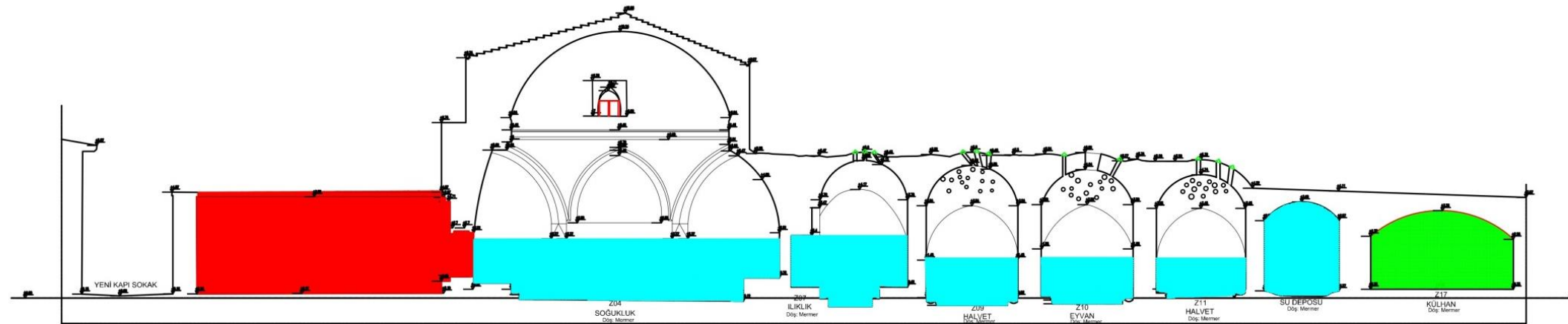
DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

P-P KESİTİ

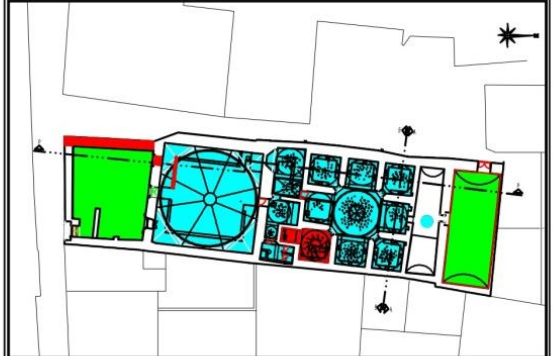
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

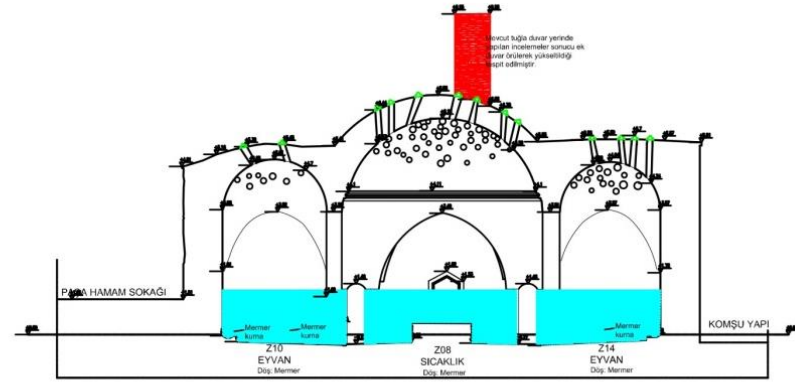
- VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAN BİLİNENLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYITLARDAN BİLİNENLER

PAFTA ADI: A-A B-B P-P KESİTİ

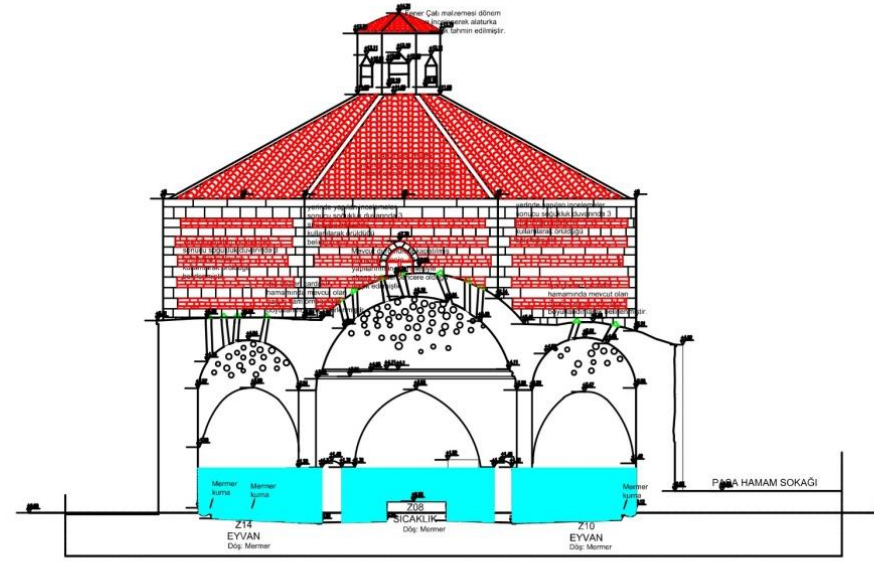
KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	4	0 1 2 3m

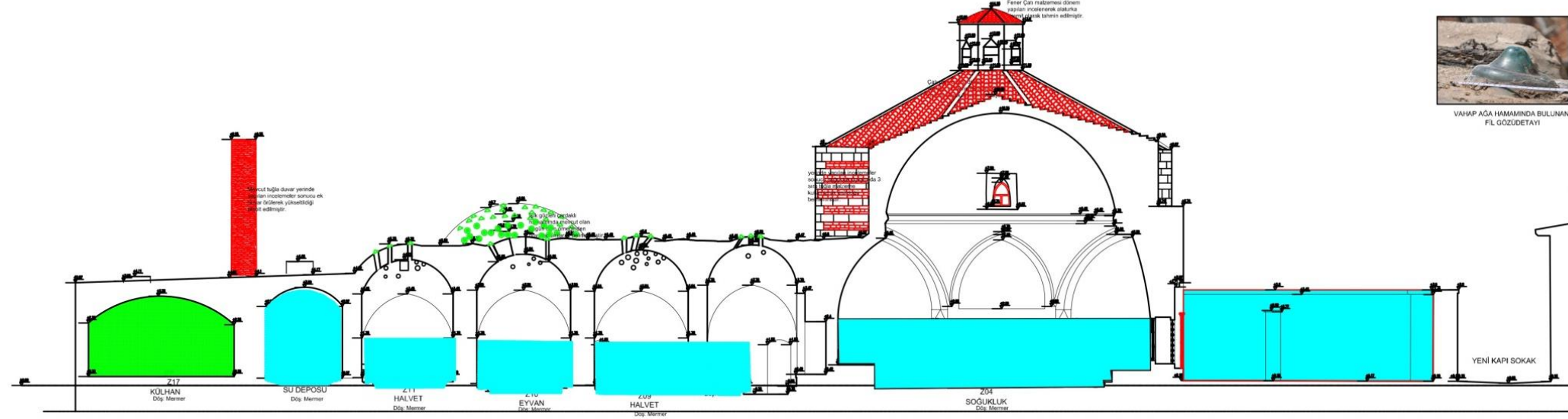
DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

R-R KESİTİ

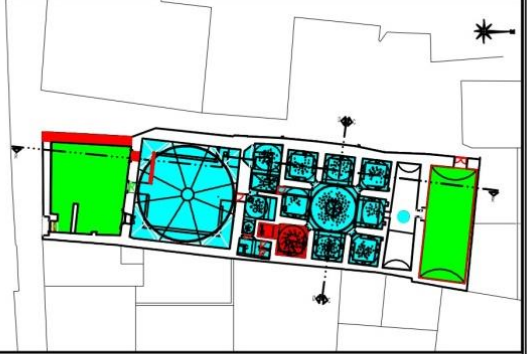
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

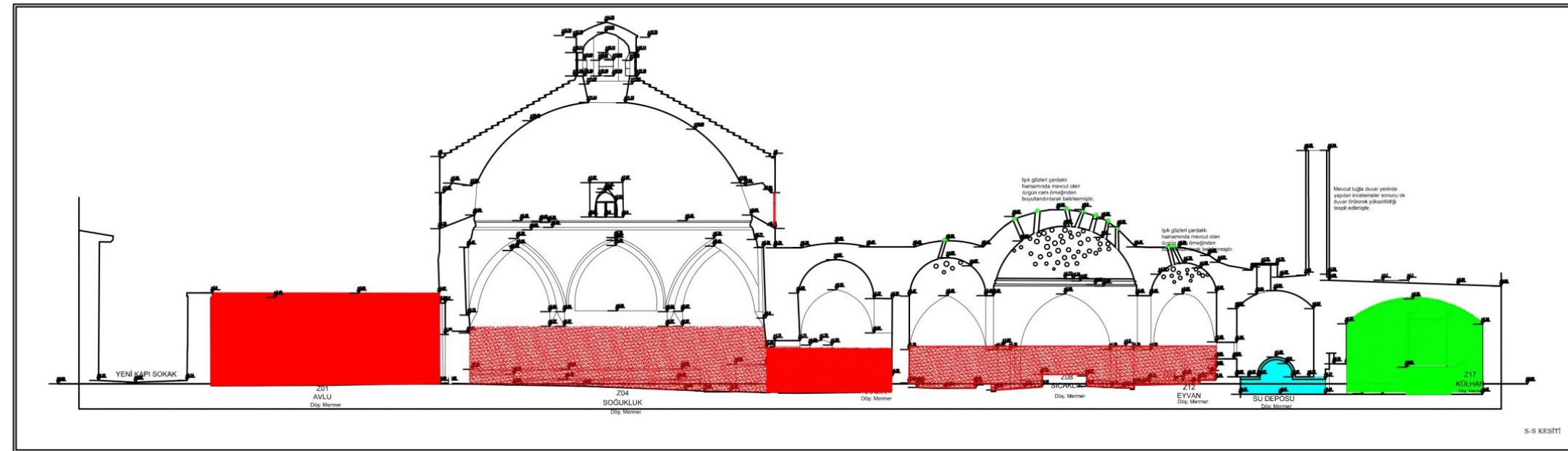
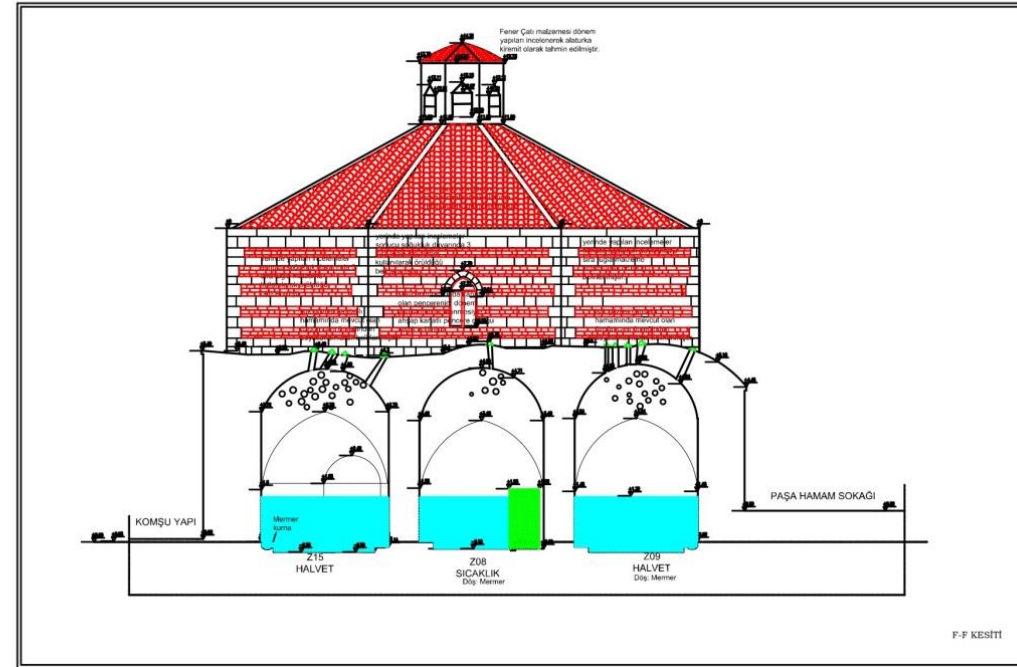
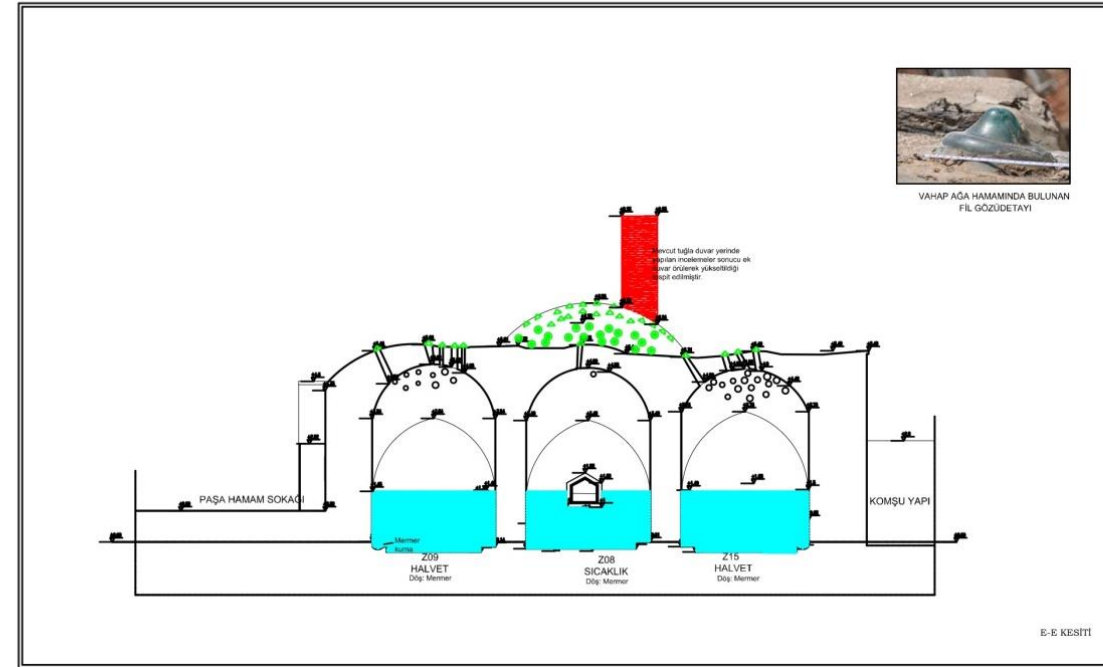
- VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAN BİLİNENLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYNAKLARDAN BİLİNENLER

PAFTA ADI: C-C D-D R-R KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	5	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

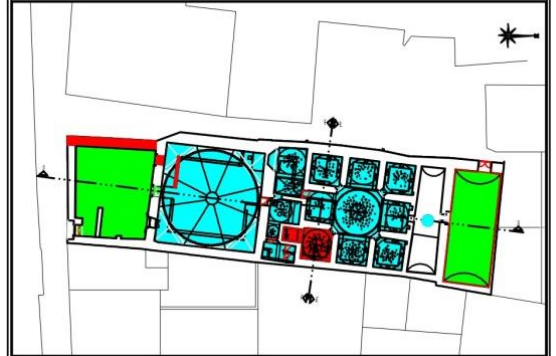
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

- VARLIĞI KESİN BİLİNERLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNERLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAKİ BİLİNERLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYNAKLARDAN BİLİNERLER

PAFTA ADI: E-E F-F S-S KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	6	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

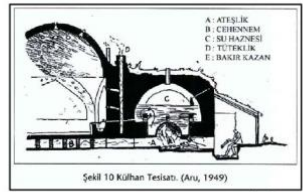
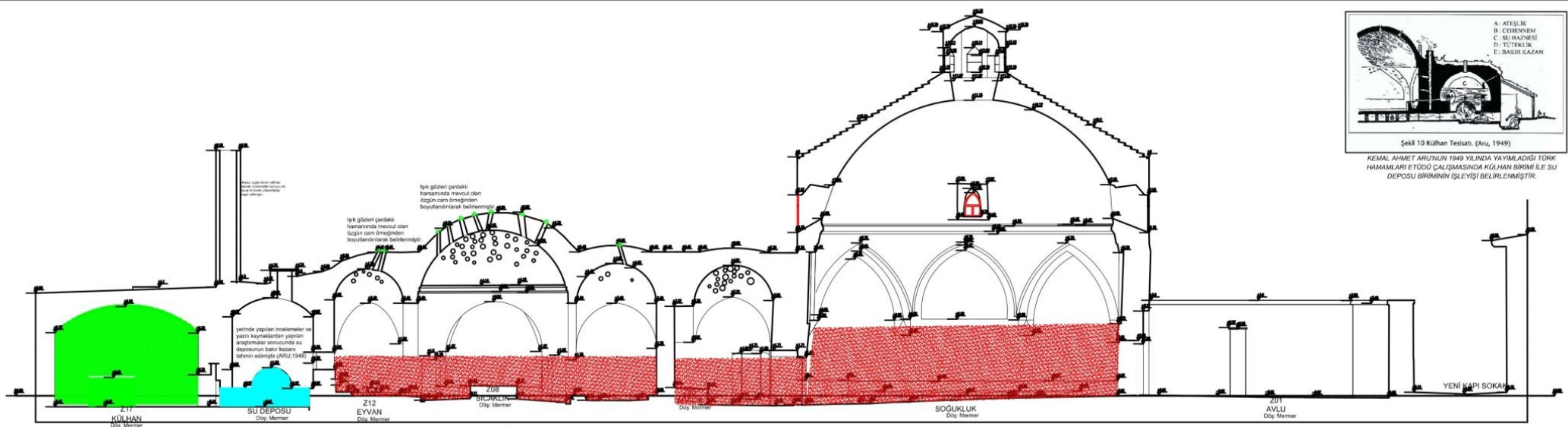
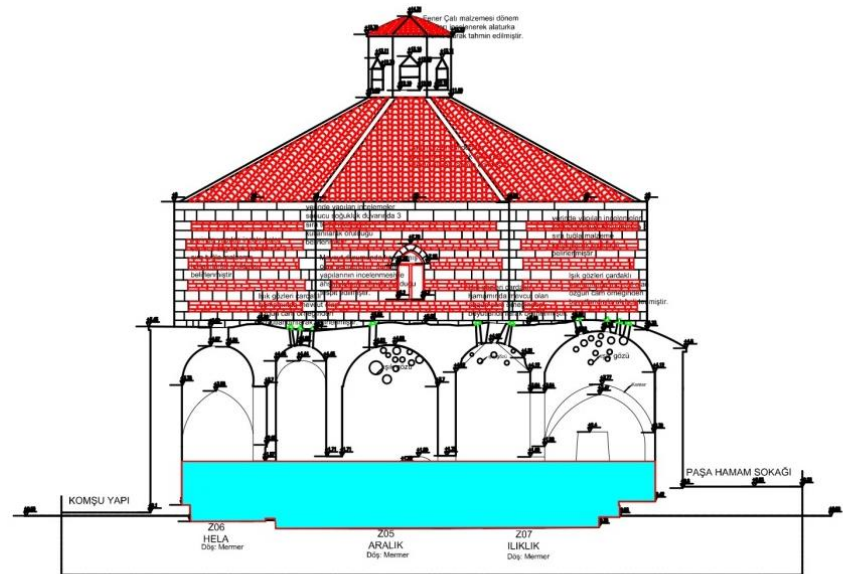
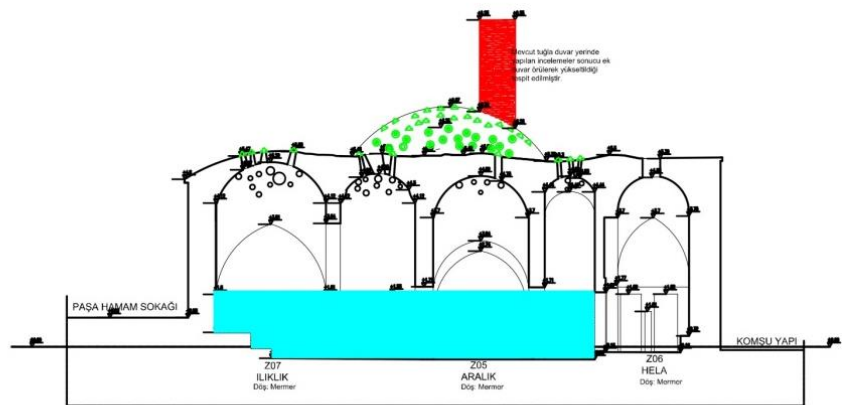

- VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAKİ BİLİNENLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYNAKLARDAN BİLİNENLER

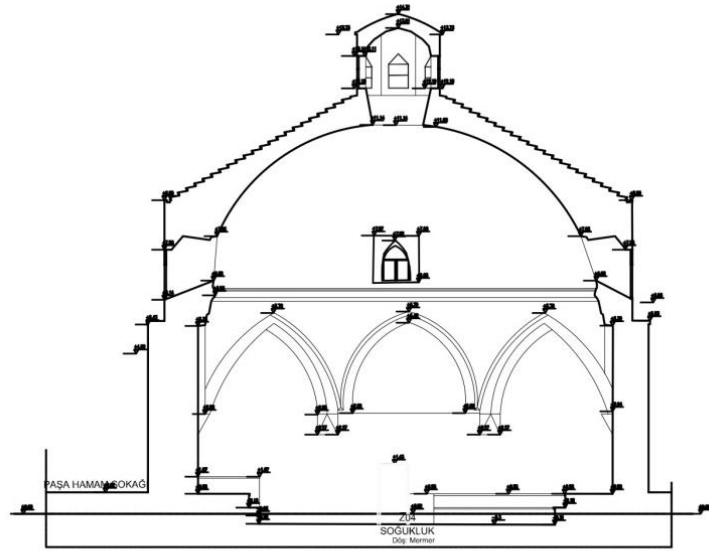
PAFTA ADI: G-G H-H T-T KESİTİ

KESİTLER

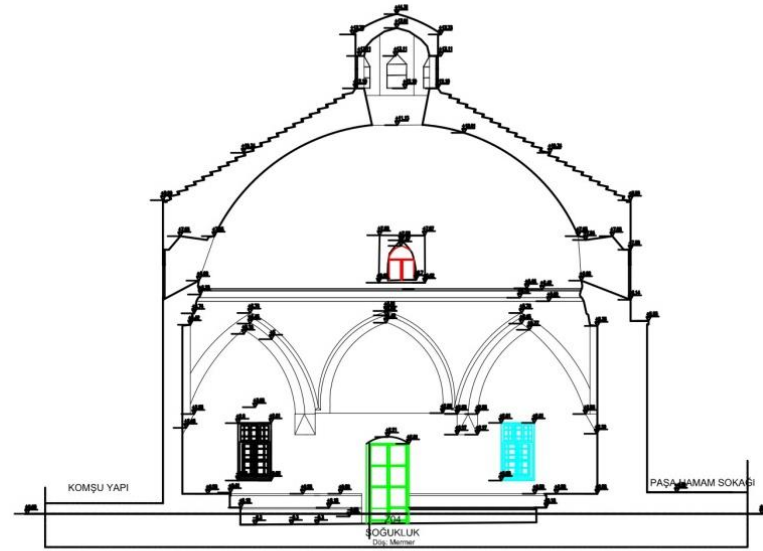
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	7	0 1 2 3m

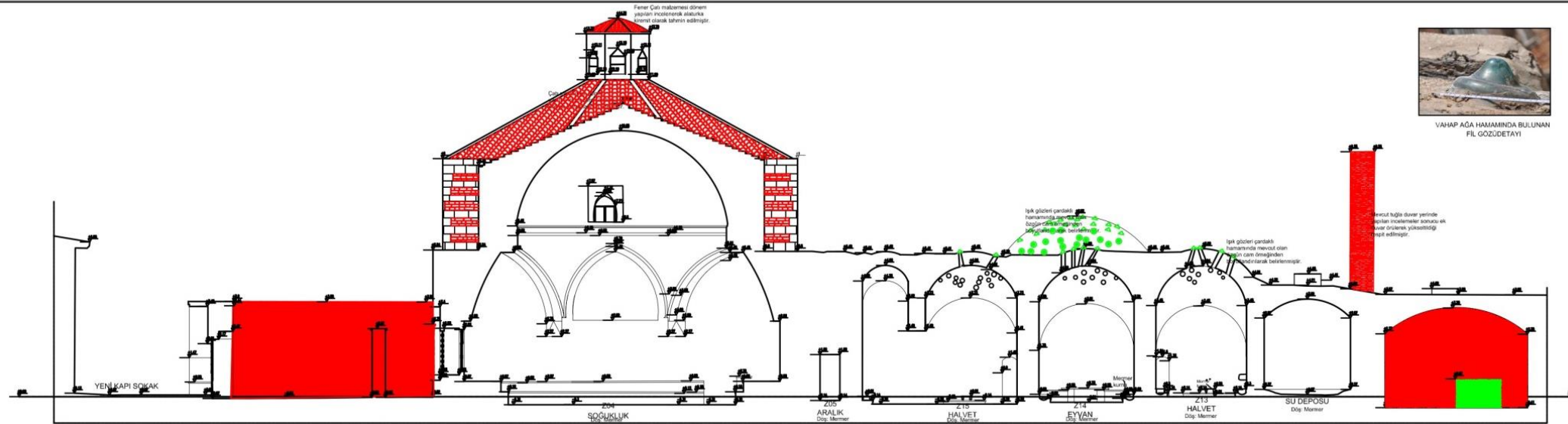
DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

I-I KESİTİ

J-J KESİTİ

Y-Y KESİTİ

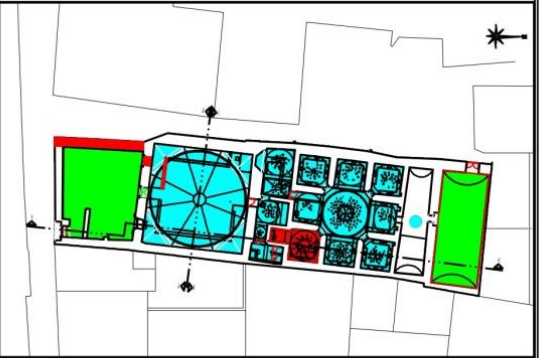
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

- VARLIĞI KESİN BİLİNEMLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNEMLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAN BİLİNEMLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYITLARDAN BİLİNEMLER

PAFTA ADI: İ-İ J-J Y-Y KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	8	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

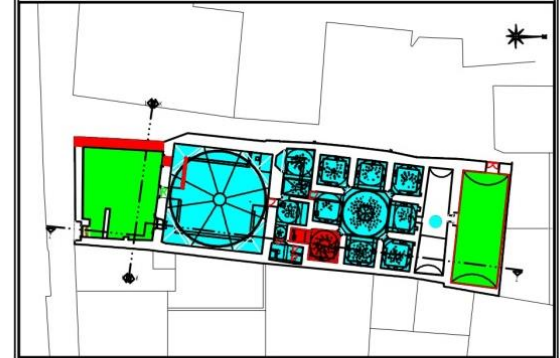
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

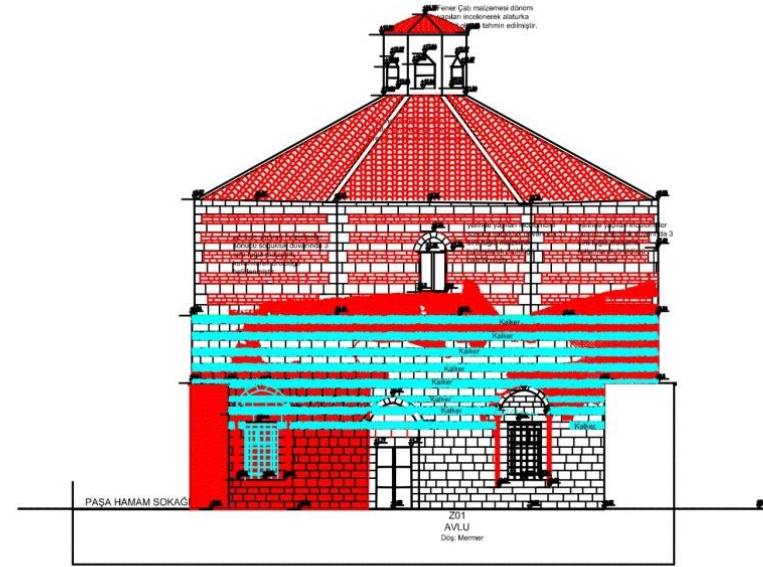

- VARLIĞI KESİN BİLİNEMLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNEMLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAKİ BİLİNEMLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYNAKLARDAN BİLİNEMLER

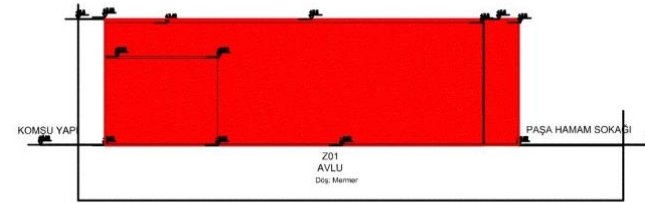
PAFTA ADI: K-K L-L Z-Z KESİTİ

KESİTLER

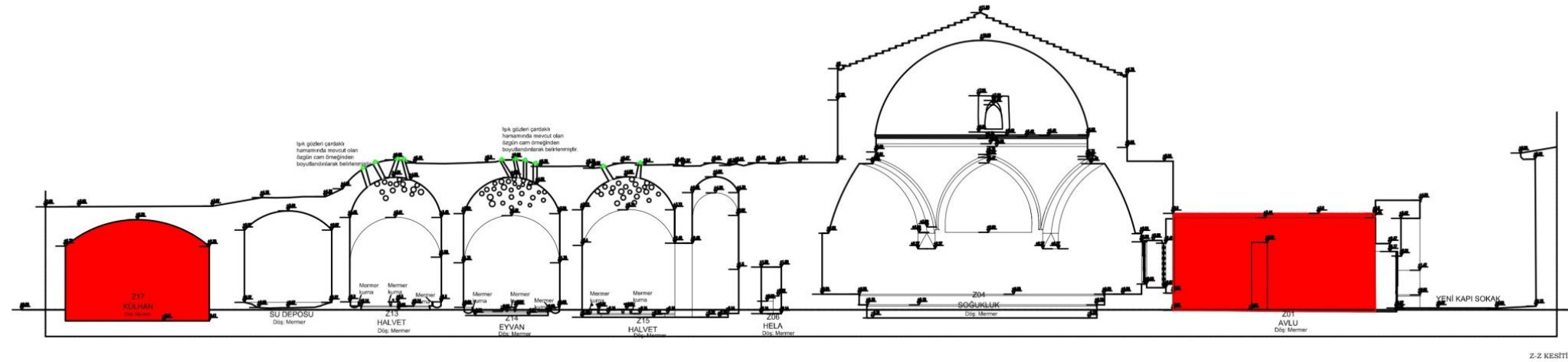
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	9	0 1 2 3m

K-K KESİTİ

L-L KESİTİ

Z-Z KESİTİ

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

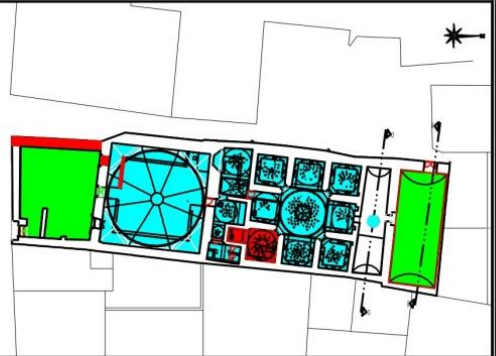
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MUDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

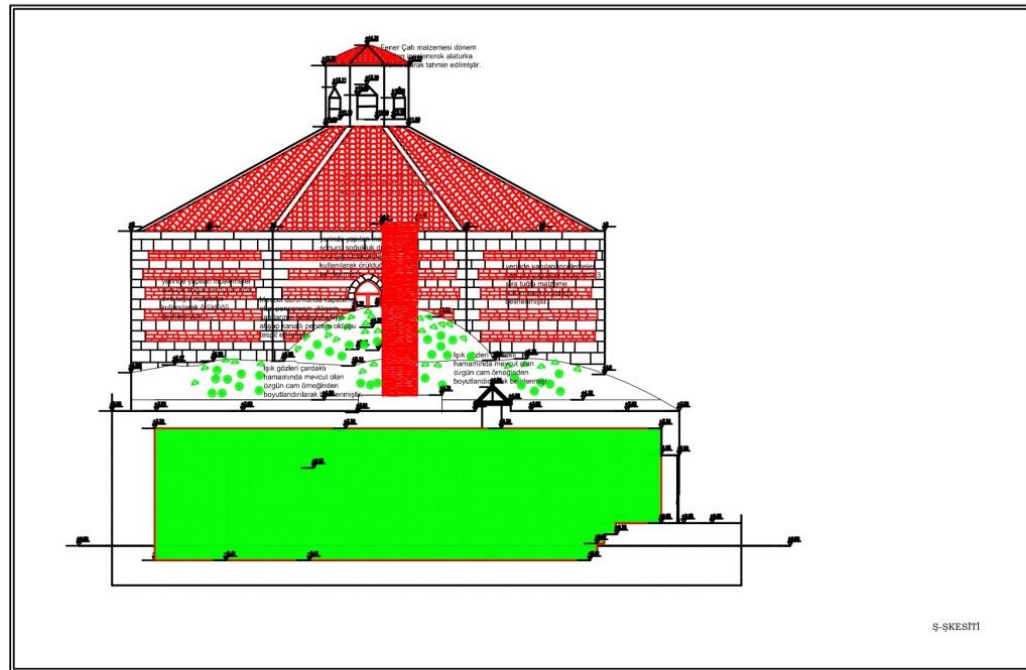
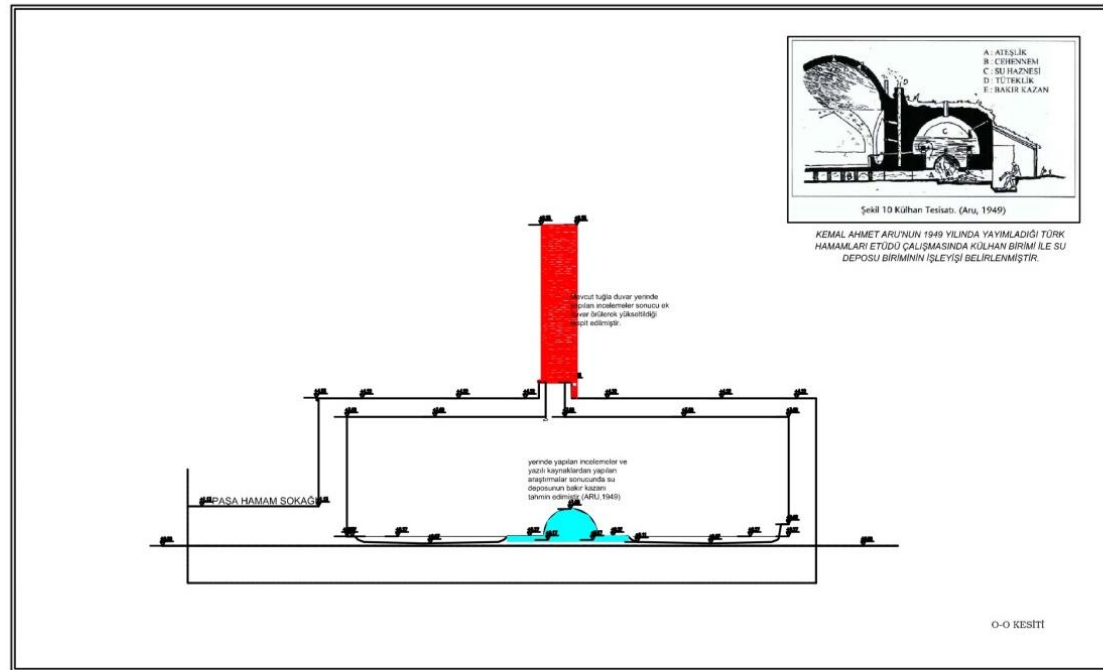

- ☐ VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- ☐ İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER
- ☐ İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAKİ BİLİNENLER
- ☐ SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYITLARDAN BİLİNENLER

PAFTA ADI: O-O Ş-Ş KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	10	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 1. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

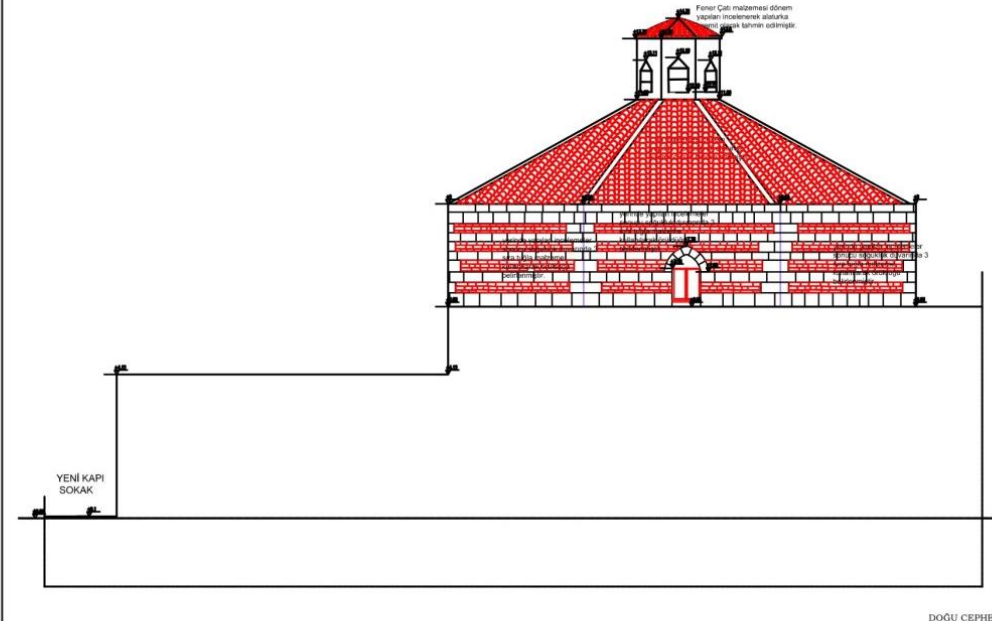
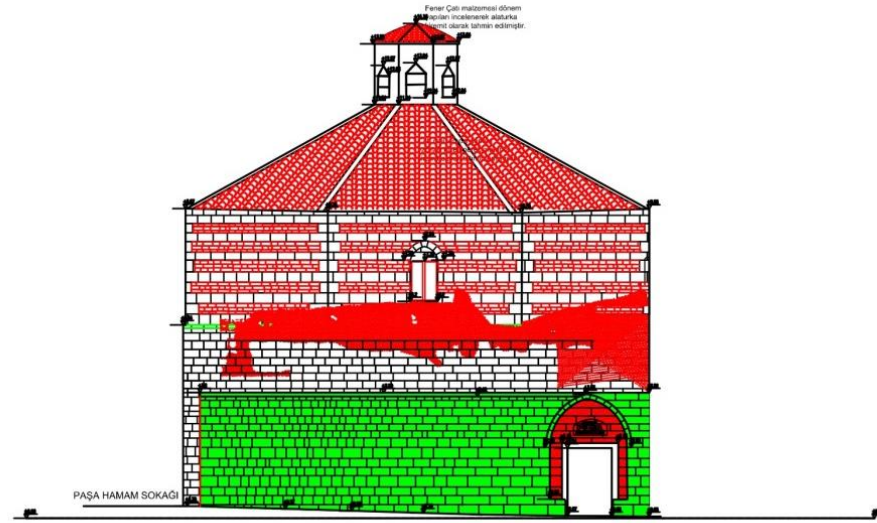

- VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER
- İZİ OLMAYAN FAKAT VARLIĞI BENZER YAPILARDAKİ BİLİNENLER
- SÖZLÜ ANLATIMLAR VE YAZILI KAYITLARDAN BİLİNENLER

PAFTA ADI: GÜNEY DOĞU BATI CEPHELERİ

GÖRÜNÜŞLER

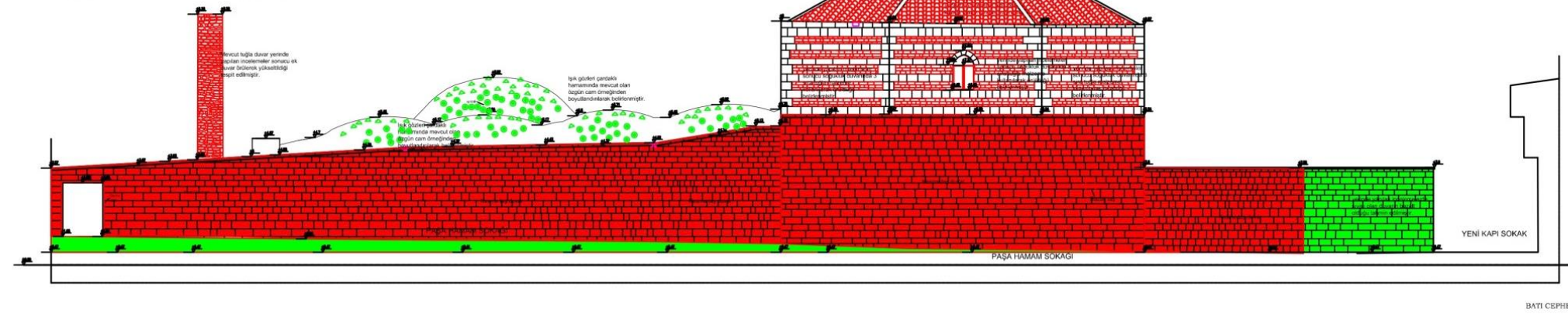
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
4	11	0 1 2 3m

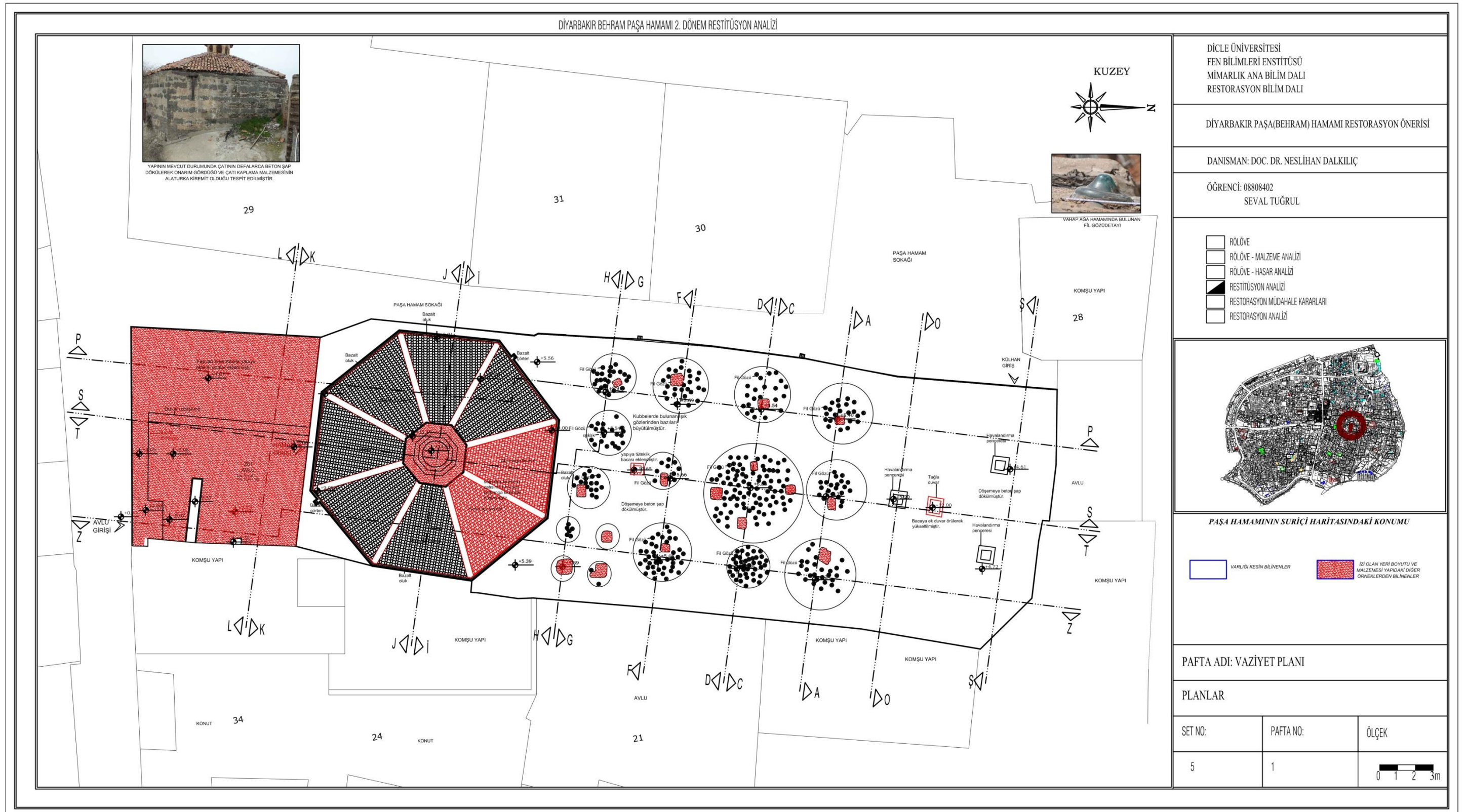

VAHAP AĞA HAMAMINDA BULUNAN
FİL GÖZÜDEYAT'I

MEVCUT HALİNDE SIVALI OLAN
TUĞLA SİRALARI

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MUDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

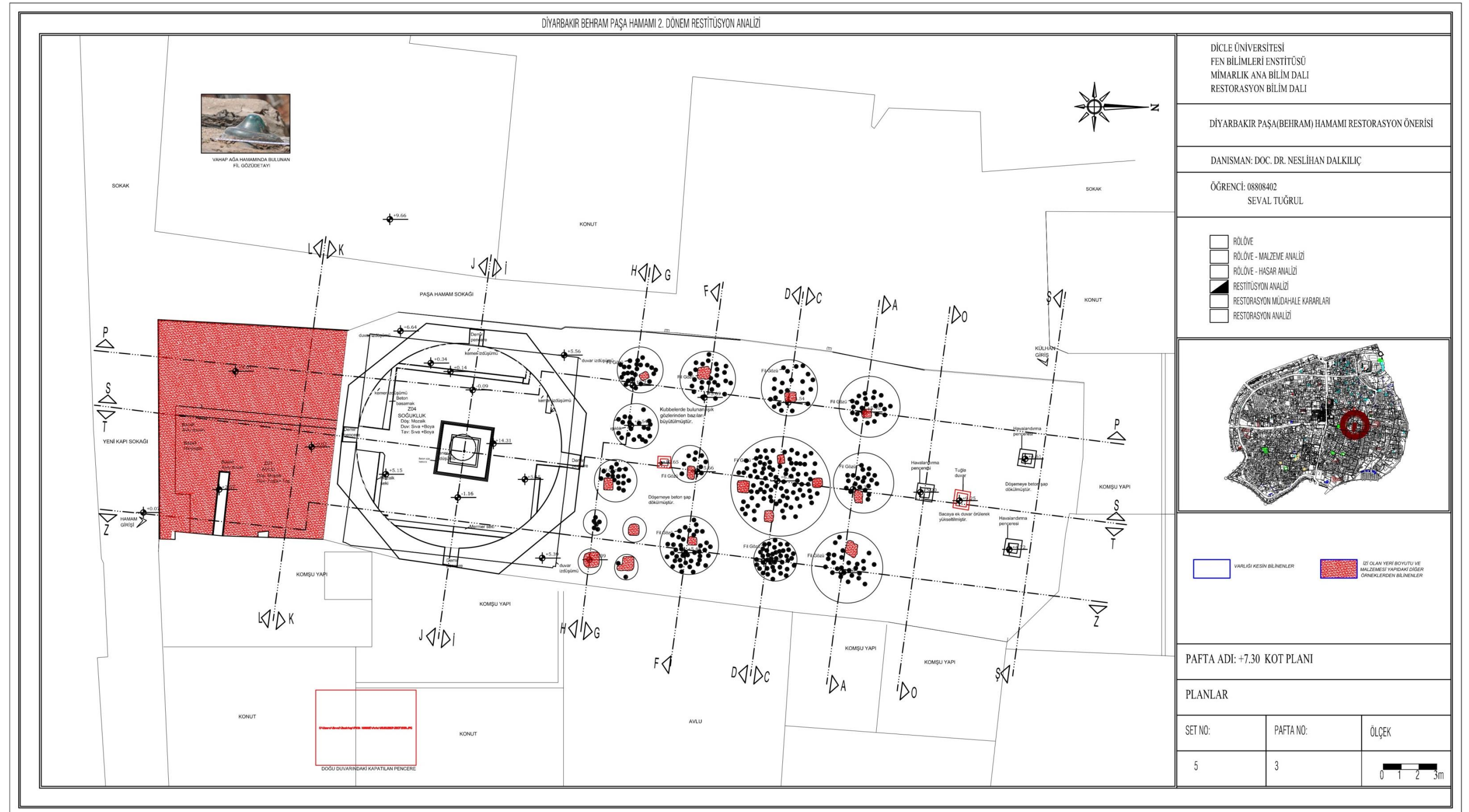

- ☐ VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- ☐ İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER

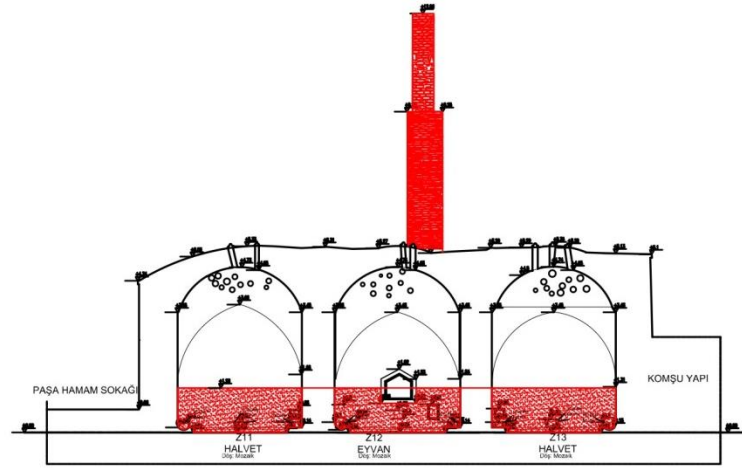
PAFTA ADI: +1.35 KOT PLANI

PLANLAR

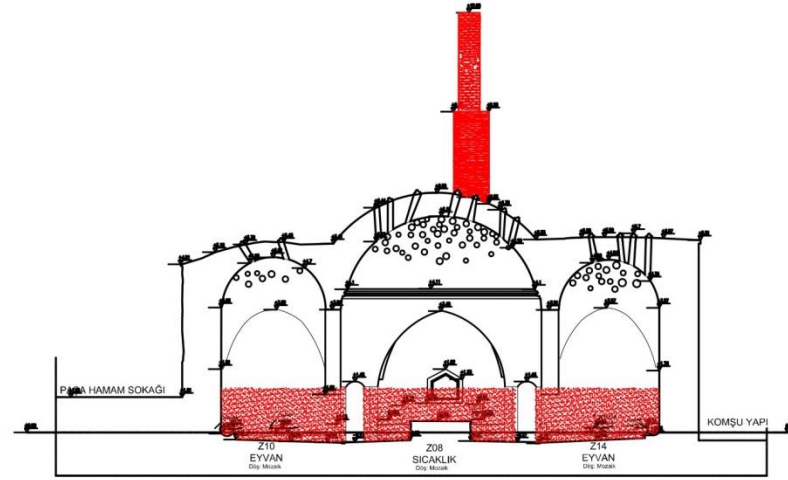
SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	2	0 1 2 3m

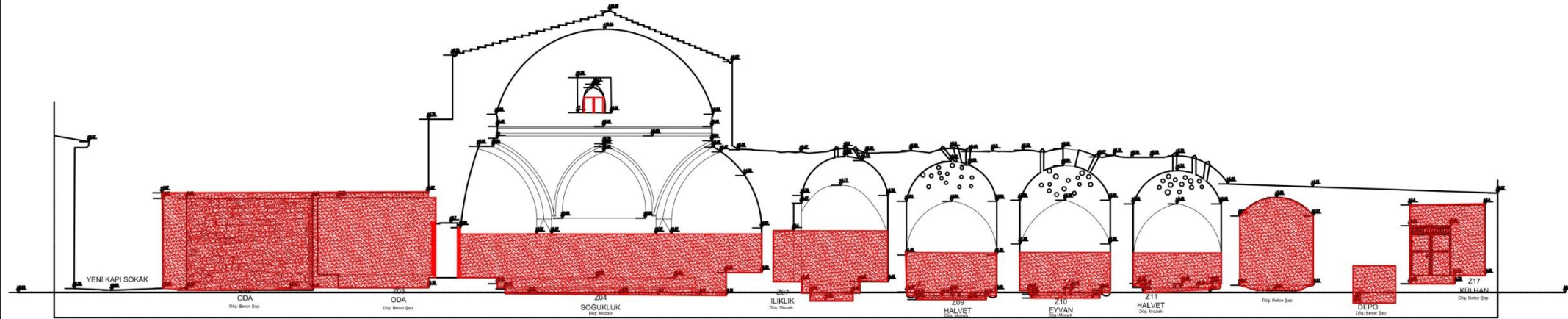
DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

A-A KESİTİ

C-C KESİTİ

P-P KESİTİ

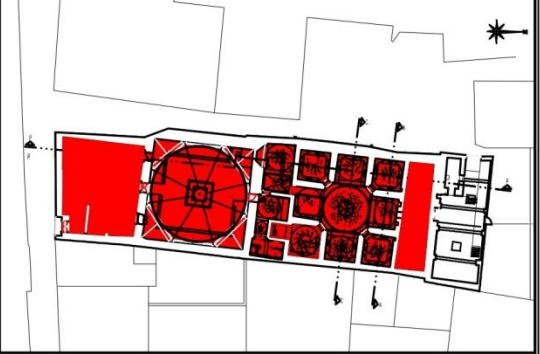
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

- ☐ VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- ☐ İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER

PAFTA ADI: A-A C-C P-P KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	4	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

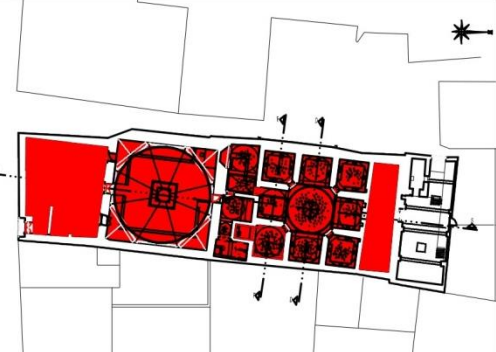
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

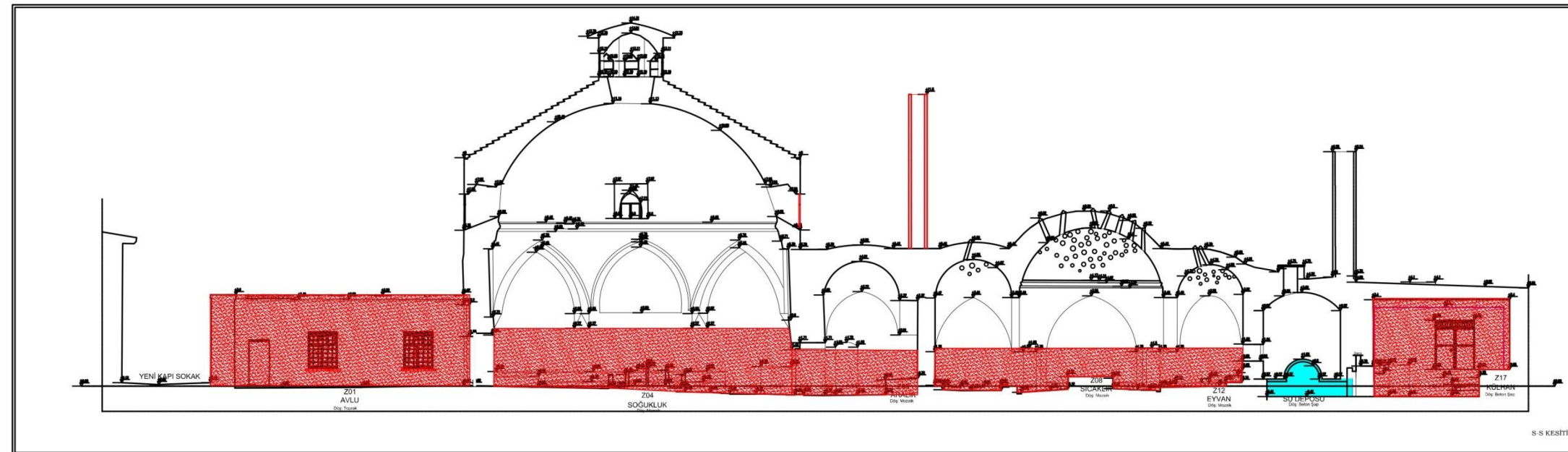
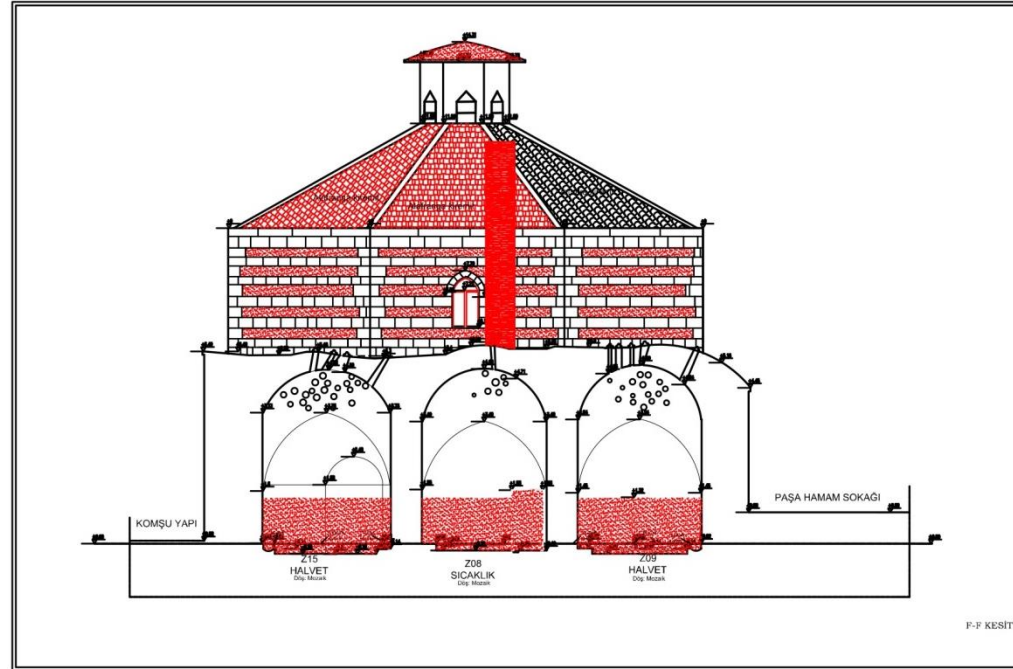
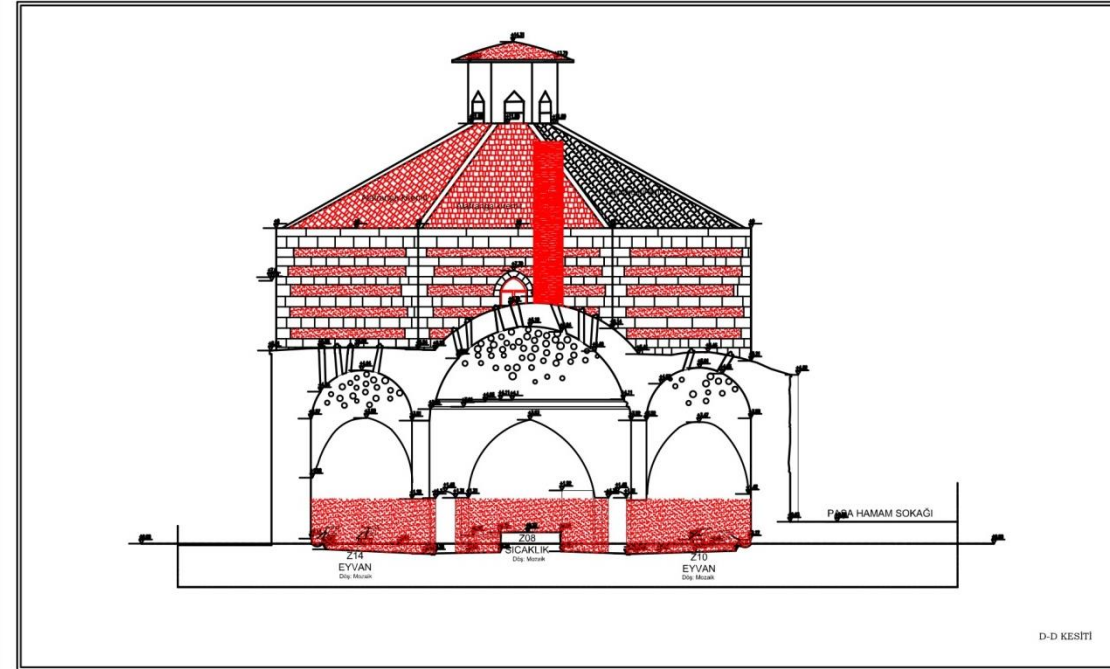

- VARLIĞI KESİN BİLİNERLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNERLER

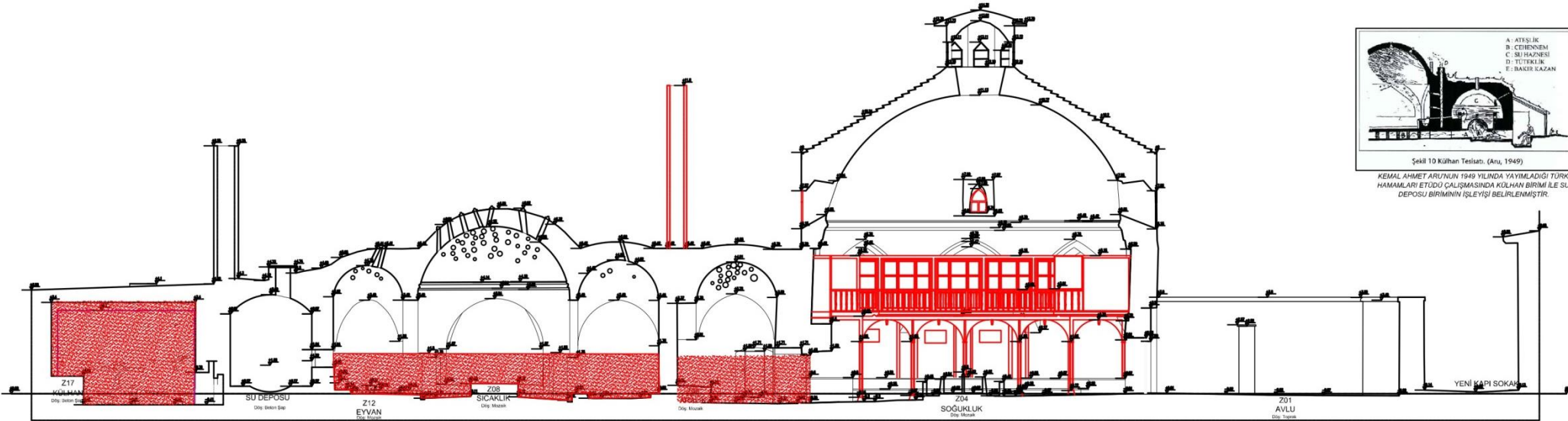
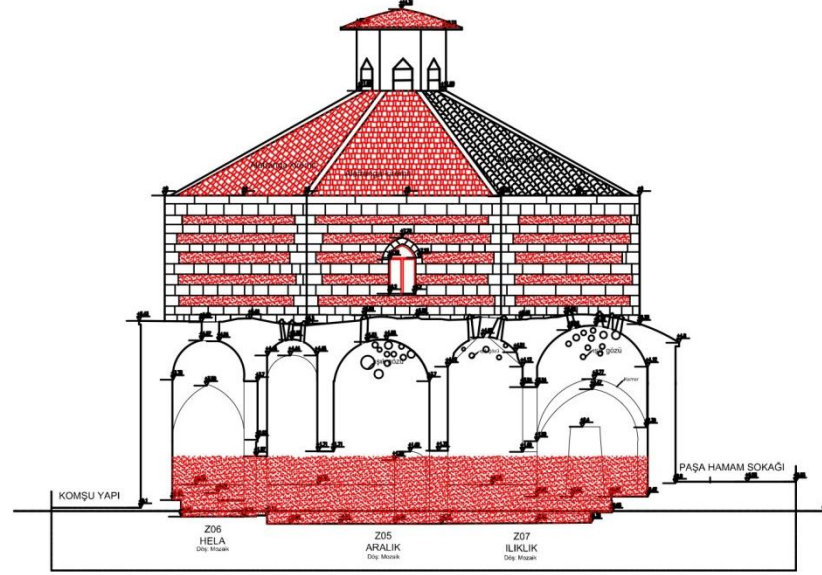
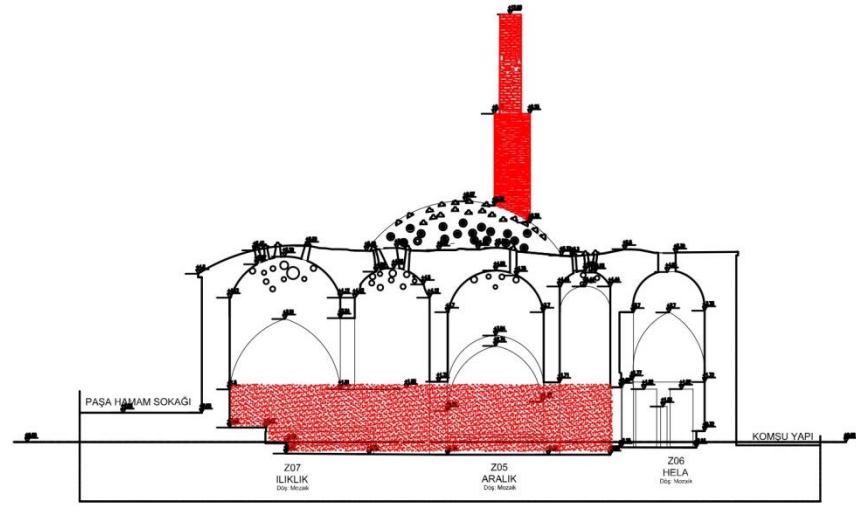
PAFTA ADI: D-D F-F S-S KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	5	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

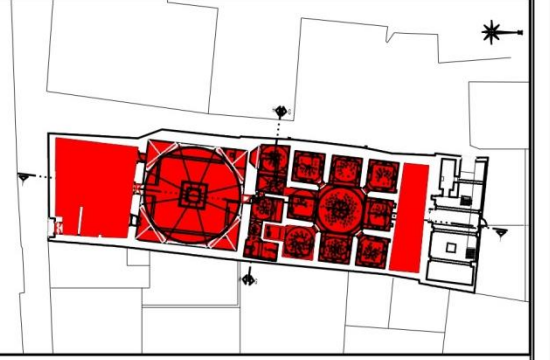
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

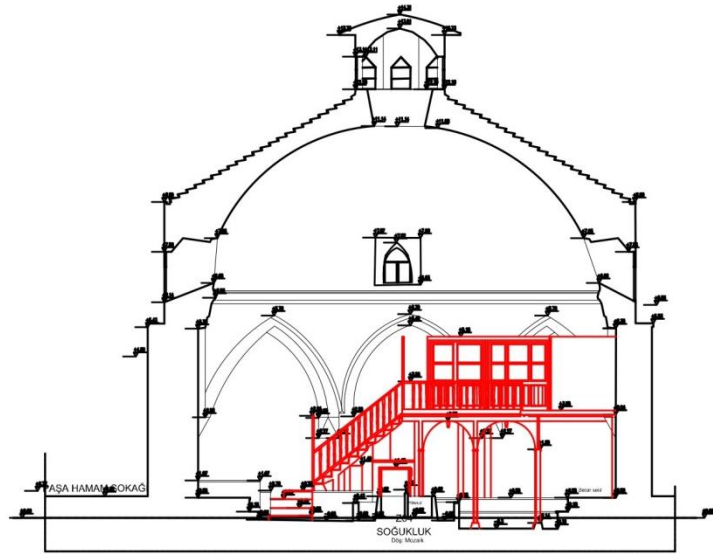
☐ VARLIĞI KESİN BİLİNENLER ☐ İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER

PAFTA ADI: G-G H-H T-T KESİTİ

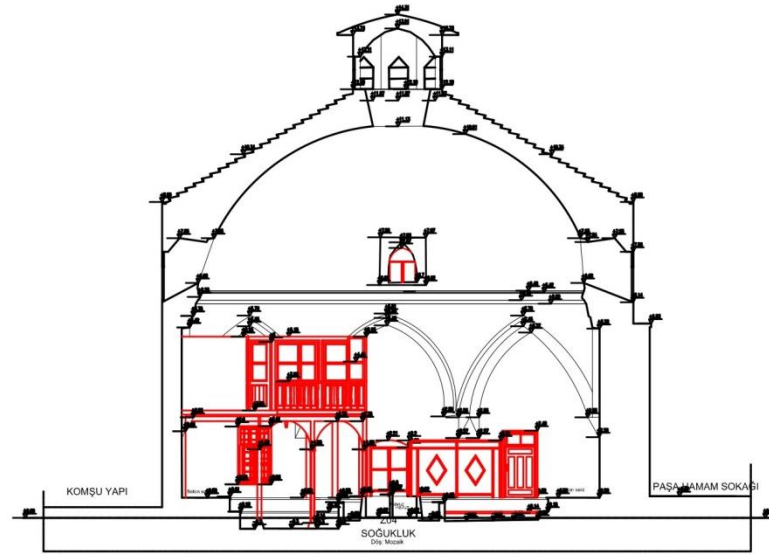
KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	6	0 1 2 3m

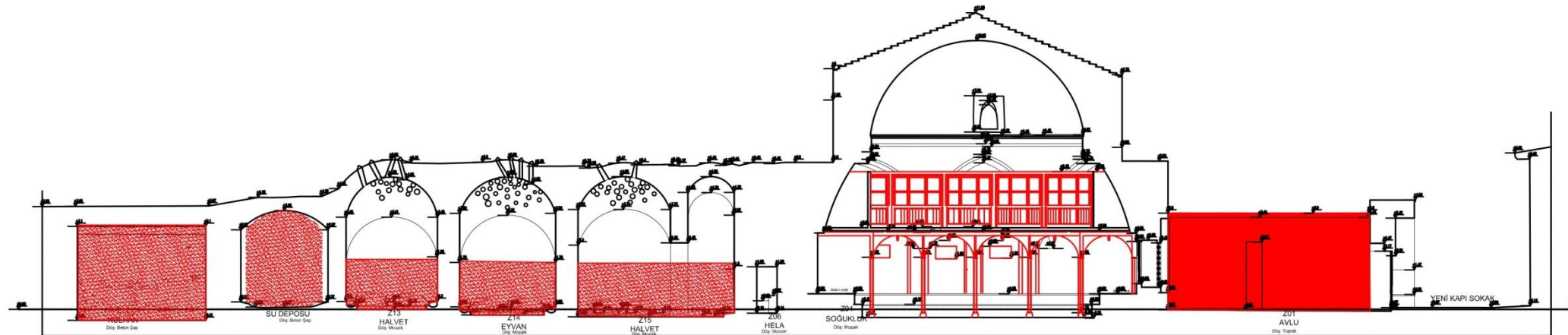
DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

I-I KESİTİ

J-J KESİTİ

Z-Z KESİTİ

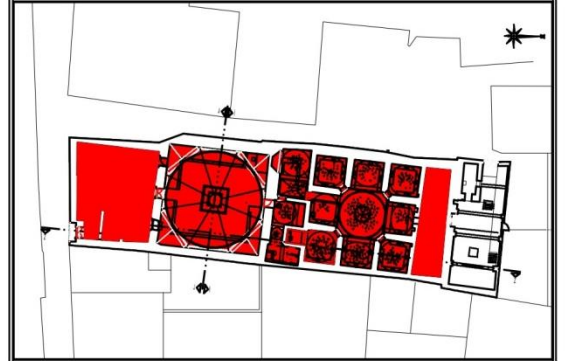
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

☐ VARLIĞI KESİN BİLİNENLER

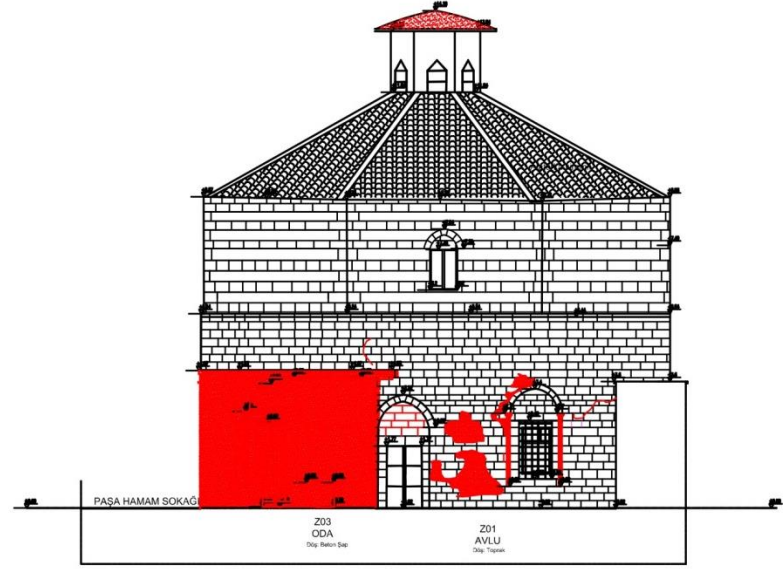
☐ İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER

PAFTA ADI: İ-İ J-J Z-Z KESİTİ

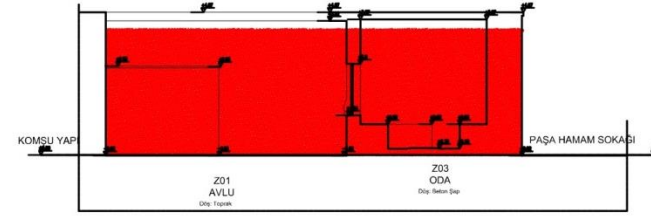
KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	7	0 1 2 3m

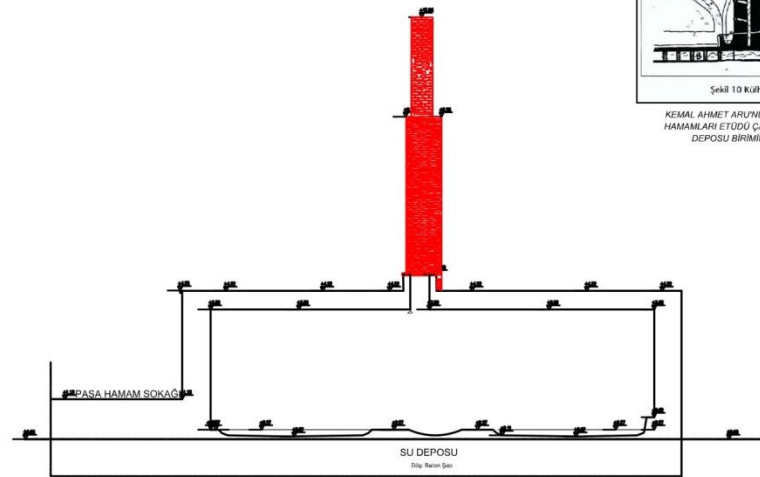
DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

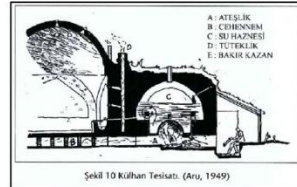
K-K KESİTİ

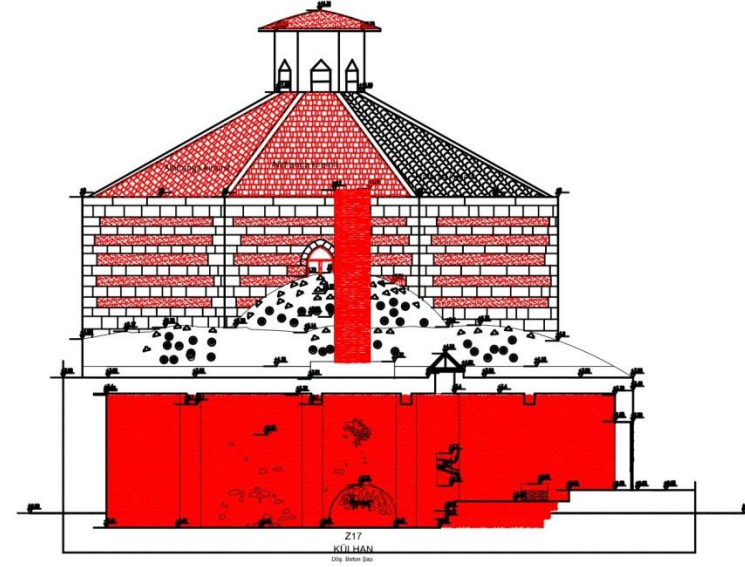
L-L KESİTİ

O-O KESİTİ

Şekil 10: Küllhan Tesisatı (Anı, 1949).
KEMAL AHMET ARUĞUN 1949 YILINDA YAYINLADIĞI TÜRK HAMAMLARI ETODU ÇALIŞMASINDA KÜLHAN BİRİMİ İLE SU DEPOSU BİRİMİNİN İŞLEYİŞİ BELİRLENMİŞTİR.

Ş-Ş KESİTİ

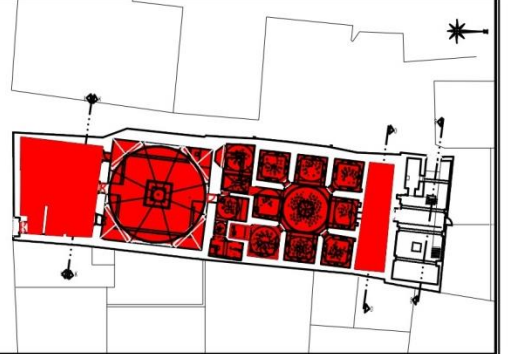
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

- ☐ VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- ☐ İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER

PAFTA ADI: K-K L-L O-O Ş-Ş KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	8	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI 2. DÖNEM RESTİTÜSYON ANALİZİ

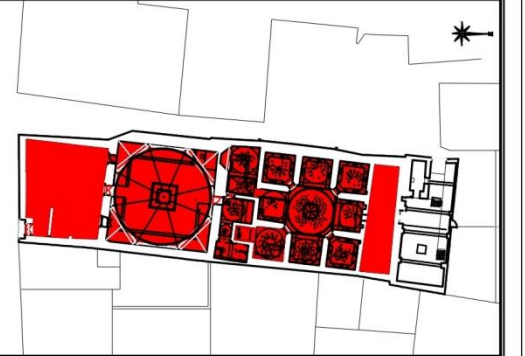
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

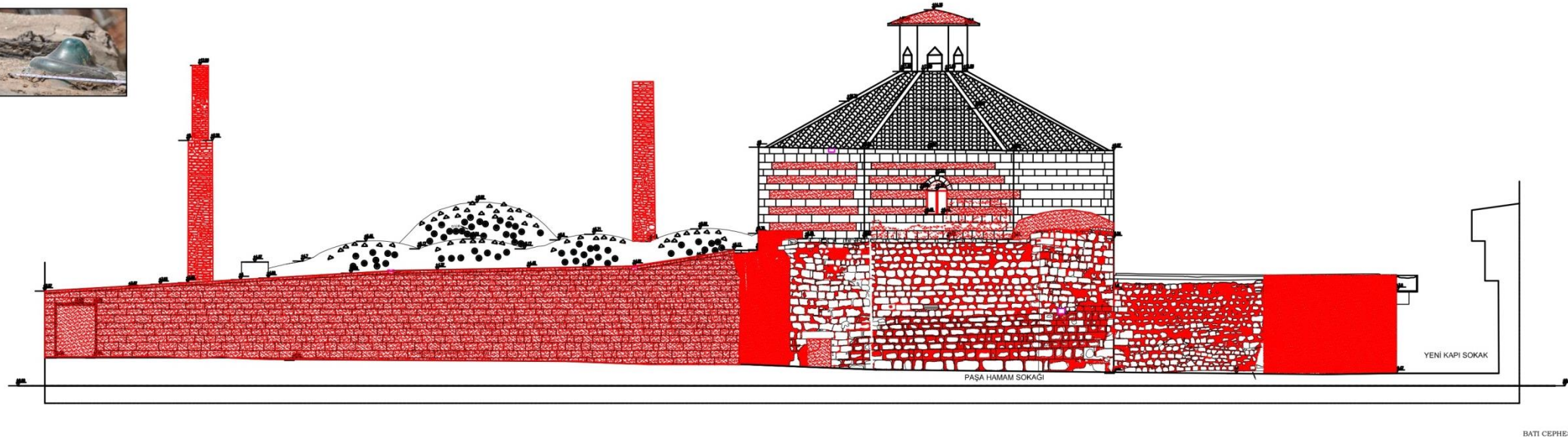
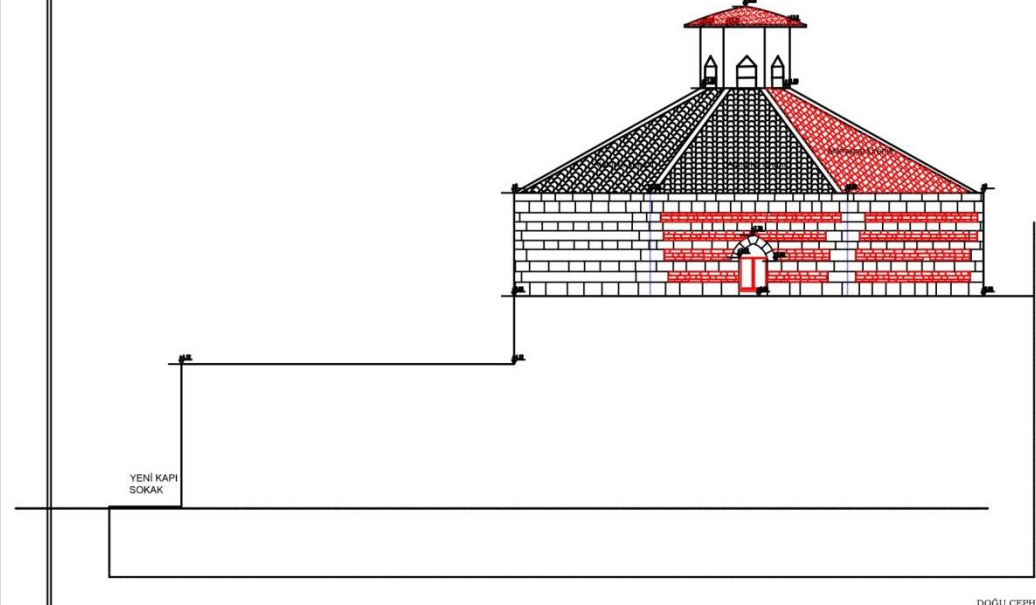

- VARLIĞI KESİN BİLİNENLER
- İZİ OLAN YERİ BOYUTU VE MALZEMESİ YAPIDAKİ DİĞER ÖRNEKLERDEN BİLİNENLER

PAFTA ADI: GÜNEY DOĞU BATI CEPHESİ

GÖRÜNÜŞLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
5	9	0 1 2 3m

EK NO:5

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI (PAŞA HAMAMI) YAPI MALZEME

**HARÇ ANALİZİ (Mardin Müze Müdürlüğü Restorasyon-Konservasyon ve
Analiz Laboratuvarı)**

“Diyarbakır Behram Paşa Hamamı (Paşa Hamamı) Koruma ve Onarım Projesi” kapsamında Halefler Yapı Sanayi Ticaret Limited Şirketi tarafından talep edilip Paşa Hamamı’ndan alınmış olan 10 adet harç, 7 adet sıva, 5 adet tuğla ve 2 adet taş örneği üzerinde, Mardin Müze Müdürlüğü Restorasyon-Konservasyon ve Analiz Laboratuvarında aşağıdaki analizler yapılmıştır.

Görsel analiz ile tanımları yapılmış olan örnekler üzerinde basit spot testlerle protein, yağ ve suda çözünabilir tuzların nitelik analizleri ile iletkenlikleri, kalsinasyon analiziyle 105 °C ve 550 °C kaybı ile CaCO₃ miktarı, stereo mikroskop ve petrografi analizi ile genel doku, mineral içeriği, stereo mikroskop analizi ile asitle muamele edilen örneğin kalıntılarının niteliği ve oranları tespit edilerek örneklerin içeriği ve problemleri araştırılmıştır.

Örneklerin Tanımı

Örnek 1(H): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümü, göbek taşı örgüsünden alınmış olan, grimsi krem renkli, tek tük tuğla kırığı, bol miktarda beyaz kütleleri ile 7 mm boyuta kadar çeşitli renklerde agregaları görülebilen, sağlam harç örneğidir.

Örnek 2(H): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümünün kuzey cephesinden, su borularının geçtiği bölümden alınmış olan, grimsi krem renkli, içeriğinde tek tük 4 mm boyuta kadar beyaz kütleleri, bol miktarda ve çeşitli renklerde agregaları görülebilen, oldukça sağlam harç örneğidir.

Örnek 3(H): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümünün kuzeydoğu yönü duvarından alınmış olan, koyu kahve renkli, içeriğinde bol miktarda siyah cüruf parçacıkları, bol miktarda beyaz kütleleri, 2 adedi 10-20 mm kalını 1-2 mm boyutlarında ve çeşitli renklerde agregaları görülebilen, oldukça dağınık harç örneğidir.

Örnek 4(H): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümü kubbesinin, batı yönünden alınmış olan, açık kahve renkli, içeriğinde siyah cüruf parçacıkları, 5 mm boyuta kadar tuğla kırığı ve beyaz kütleleri ile 4 mm boyuta kadar çeşitli renklerde agregaları görülebilen, oldukça dağılgan derz harcı örneğidir.

Örnek 5(S): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümü, göbek taşı örgüsünden alınmış olan krem renkli, içeriğinde 0,5 mm boyuta kadar gözenekleri, 2 mm boyuta kadar, şeffaf (renksiz) agregaları ile yüzeyinde grimsi krem, renkli boya tabakası görülebilen, 6-7 mm kalınlıkta sağlam sıva örneğidir.

Örnek 6(S): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümü, iç oda güneydoğu yönündeki duvardan alınmış olan beyazımsı krem renkli, içeriğinde bol miktarda 1 mm boyuta kadar şeffaf (renksiz) agregaları, yüzeyinde açık gri renkli boya tabakası görülebilen, ortalama 7 mm kalınlıkta oldukça sağlam sıva örneğidir.

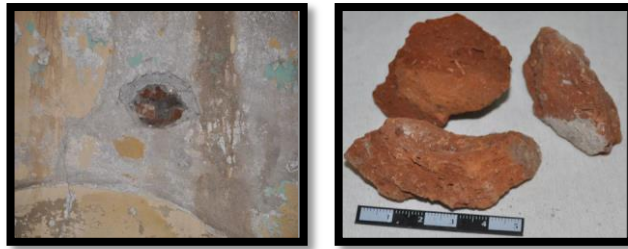
Örnek 7(S): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümünün kuzeybatı yönündeki iç oda girişinin sağ tarafından alınmış olan, siyah renkli, içeriğinde bol miktarda 3 mm boyuta kadar şeffaf (renksiz) agregaları görülebilen, yüzeyinde gri renkli, yan tarafında altta sarı, üstte sarı renkli boya tabakaları bulunan, 8-9 mm kalınlıkta, oldukça sağlam sıva örneğidir.

Örnek 8(K): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümündeki göbek taşından alınmış olan kahve kırmızı renkli, içeriğinde tek tük 1 mm boyuta kadar gözenekleri görülebilen sağlam tuğla örneğidir.

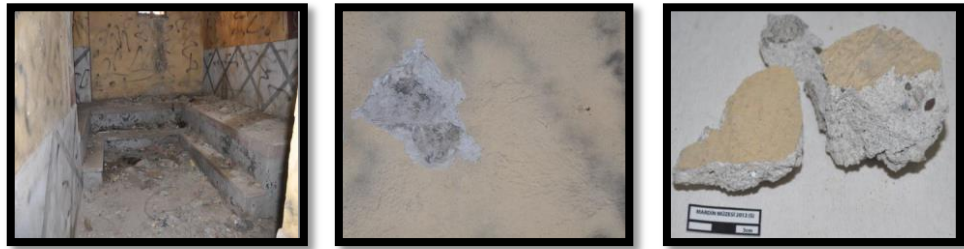
Örnek 9(K): Hamamın Sıcaklık (Z08) bölümü kubbesinin batı yönünden alınmış olan kahve kırmızı renkli, 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri ile içeriğinde tek tük 1 mm boyuta kadar agregaları görülebilen, oldukça sağlam tuğla örneğidir.

Örnek 10(H): Hamamın Ilıklık(Z07) bölümü, batı cephesinden alınmış olan, gri renkli, içeriğinde 1 mm boyuta kadar bol miktarda çeşitli renklerde agregaları görülebilen, sağlam harç örneğidir.

Örnek 11(S): Hamamın Ilıklık (Z07) bölümünden, Örnek 10 (H) ile aynı yerden alınmış olan, gri renkli, içeriğinde tek tük beyaz kütleleri ile tek tükü 3 mm boyutlarında, kalanı 1 mm boyuta kadar olan çeşitli renklerde agregaları, yüzeyinde sarı renkli boya tabakası görülebilen, ortalama 20 mm kalınlıkta, oldukça sağlam sıva örneğidir.

Örnek 12(H): Hamamın Soğukluk(Z04) bölümü, dış cephesinden, giriş kapısı arkasından alınmış olan grimsi kahve renkli, içeriğinde bol miktarda beyaz kütleleri ile 2-3 mm boyutlarında agregaları yanında böcek kalıntıları da görülebilen, oldukça dağınık harç örneğidir.

Örnek 13(H): Hamamın Soğukluk(Z04) bölümünün kuzeybatı cephesi duvarından alınmış olan, grimsi krem renkli, içeriğinde bol miktarda beyaz kütleleri ile 0,5-3 mm boyutları arasında çeşitli renkte agregaları görülebilen, sağlam derz harcı örneğidir.

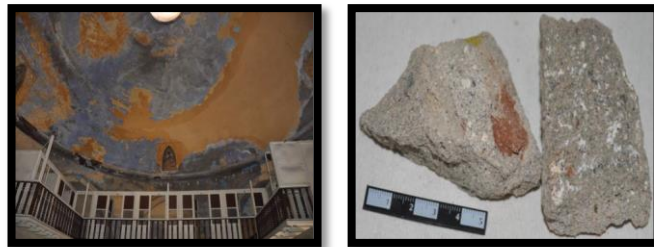
Örnek 14(S): Hamamın Soğukluk(Z04) bölümünden, örnek 13 (H) ile aynı yerden alınmış olan 3 tabakalı örneğin alt tabakası olan örnek (örnek 14a) gri renkli, içeriğinde bol miktarda beyaz kütleleri, bol miktarda 1 mm boyuta kadar agregaları görülebilen, kalınlığı belirlenemeyen, oldukça sağlam sıva örneğidir.

Örneğin orta tabakası (örnek 14b) koyu gri renkli, içeriğinde değişik boyutlarda beyaz kütleleri, bol miktarda ve çeşitli renklerde 1-3 mm boyutlarında agregaları görülebilen 5-6 mm kalınlıkta, oldukça sağlam sıva örneğidir.

Örneğin üst tabakası (örnek 14c), örnek 14a ile aynı özelliklere sahip, yüzeyinde üstte sarı, ortada yeşil ve altta mavi renkli boya tabakası bulunan, 5-7 mm kalınlıkta, sağlam sıva örneğidir.

Örnek 15(S): Hamamın Soğukluk(Z04) bölümünün kubbesinin doğu yönünden alınmış olan gri renkli, içeriğinde beyaz kütleleri ile bol miktarda 1 mm boyuta kadar çeşitli renklerde agregaları görülebilen, ortalama 20 mm kalınlıkta, oldukça sağlam sıva örneğidir.

Örnek 16(S): Hamamın, Soğukluk(Z04) bölümünün güney yönündeki, tamamı eşkenar dörtgen şeklinde bordo, krem, yeşil ve mavi renkli bezeme ile döşenmiş duvarın batı köşesinden alınmış olan kırmızı bordo renkli, içeriğinde bol miktarda 4 mm boyuta kadar şeffaf (renksiz) agregaları görülebilen, 8-10 mm kalınlıkta, nispeten sağlam mozaik sıva örneğidir.

Örnek 17(K): Hamamın Soğukluk(Z04) bölümü kubbesinin güney yönünden alınmış olan kahve kırmızı renkli, içeriğinde 3 mm boyuta kadar boşluk ve gözenekleri bulunan ve 1 mm boyuta kadar beyaz agregaları görülebilen, sağlam tuğla örneğidir.

Örnek 18(H): Hamamın sonradan duvar örülüp oda şekline getirilmiş olan doğu dış cephesinden alınmış, kahvems gri renkli, içeriğinde bol miktarda beyaz kütleleri ile 5 mm boyuta kadar çeşitli renklerde agregaları görülebilen, oldukça dağınık harç örneğidir.

Örnek 19(H): Hamamın dış cephesinden, Örnek 18 (H) ile aynı yerden alınmış olan, açık gri renkli, içeriğinde bol miktarda 8 mm boyuta kadar beyaz kütleleri ile 1 mm boyuta kadar çeşitli renklerde agregaları görülebilen, sağlamca harç örneğidir.

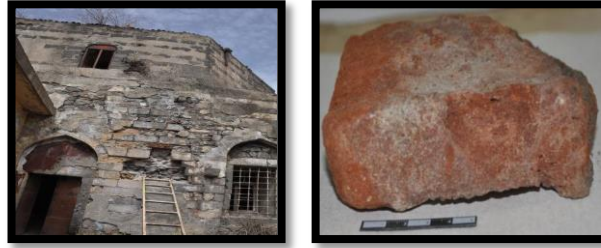

Örnek 20(H): Hamamın dış cephesi, güney giriş kapısından alınmış olan, gri krem

renkli, içeriğinde tek tük siyah cüruf parçacıkları, bol miktarda 2-3 mm boyutlarında beyaz kütleleri ile 5 mm boyuta kadar çeşitli renklerde agregaları görülebilen, nispeten dağılan harç örneğidir.

Örnek 21(K): Hamamın dış cephesinden, örnek 20 (H) ile aynı yerden alınmış olan, diğer tuğla örneklerine göre biraz daha koyu kahve kırmızı renkli, içeriğinde 3 mm boyuta kadar boşluk ve gözenekleri bulunan ve 1 mm boyuta kadar beyaz renkli parçacıkları görülebilen, oldukça sağlam tuğla örneğidir.

Örnek 22(K): Hamamın çatısından alınmış olan, açık kahve kırmızı renkli, içeriğinde 0,5 mm boyuta kadar gözenekleri bulunan ve 0,5 mm boyuta kadar beyaz renkli agregaları görülebilen, 9-10 mm kalınlıkta, sağlam alaturka kiremit örneğidir.

Örnek 23(T): Hamamın dış cephesinden, örnek 21K ile aynı yerden alınmış olan sarımtırak krem renkli, 0,5 mm boyuta kadar gözenekleri bulunan, sağlam taş örneğidir.

Örnek 24(T): Hamamın dış cephesi, örnek 23T ile aynı yerden alınmış olan, siyah renkli, bol miktarda 5 mm boyuta kadar boşlukları bulunan, içeriğinde çeşitli renkte mineralleri görülebilen oldukça sağlam taş örneğidir.

Suda Çözünebilir Tuzlar İle Protein ve Yağ Analizleri

Yukarıda görsel tanımlamaları yapılmış olan örneklerin içeriğinde bulunan suda çözünebilir tuzların niteliklerini (klor (Cl^-), sülfat (SO_4^{2-}), karbonat (CO_3^{2-}) ve nitrat (NO_3^-) tuzları) ve miktarlarını belirleyebilmek, sabunlaşabilir yağ, protein gibi katkı maddelerinin katılıp katılmadığını tespit etmek amacıyla basit spot testlerle ilgili analizler yapılmış ve sonuçları aşağıda verilmiştir (Tablo 2). Ayrıca 5(S), 6(S), 7(S), 11(S) ve 14a(S) örneklerinin yüzeyinde bulunan ve koruyucu tabaka olarak tanımlanan tabakaların bağlayıcı içeriğini tespit etmek üzere yağ, protein analizi yapılmış ve sonucu Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Koruyucu, Astar ve Boya Tabakalarının Protein ve Yağ Analizleri

Örnek No	Tabakanın tanımı ↓	Protein	Yağ
5(S)	Grimsi Krem	+	-
6(S)	Açık Gri	+	-
7(S)	Gri	+	-
	Hardal Sarısı	+	-
	Sarı	+	-
11(S)	Sarı	+	-
14(S)	Sarı	+	-
	Yeşil	-	-
	Mavi	-	-

Tablo 2. Örneklerin Suda Çözünebilir Tuzlar ile Protein ve Yağ Analizleri

Örnek No	Cl ⁻	SO ₄ ⁻	CO ₃ ⁻	NO ₃ ⁻	İletkenlik (µs)	% Tuz	PH	Protein	Yağ
1(H)	++	+++	-	+	1138	6,37	7,56	-	-
2(H)	+++	+	-	+++	476	2,66	7,83	-	-
3(H)	++	-	-	-	134	0,75	8,12	+	-
4(H)	±	-	-	-	104	0,58	8,1	+	-
5(S)	++	++	-	++	450	2,52	8,25	+	-
6(S)	++	++	-	+	612	3,42	8,3	-	-
7(S)	++	-	-	+++	298	1,66	8,62	+	-
8(K)	+	+++	-	+	1303	7,29	6,63	+	-
9(K)	-	-	-	-	81	0,45	7,37	+	-
10(H)	-	-	-	-	111	0,62	8,08	+	-
11(S)	-	-	-	-	175	0,98	8,31	+	-
12(H)	++++	±	-	++++	1124	6,29	7,69	-	-
13(H)	+	-	-	+	175	0,98	8,06	+	-
14a(S)	+++	-	-	++	180	1,00	8,36	-	-
14b(S)	++	-	-	++	206	1,15	8,55	-	-
14c(S)	++	-	-	±	171	0,95	8,45	-	-
15(S)	+++	+	-	++	453	2,53	8,42	-	-
16(S)	++++	-	-	++++	659	3,69	8,27	+	-
17(K)	-	+++	-	+	530	2,96	7,57	-	-
18(H)	++++	-	-	++++	1452	8,13	7,87	-	-
19(H)	+++	-	-	+++	555	3,10	8,52	-	-
20(H)	++++	-	-	++++	1525	8,54	8,14	-	-
21(K)	+++	++	-	++++	2224	12,45	7,15	-	-
22(K)	-	-	-	-	54	0,30	7,92	+	-
23(T)	+++	-	-	++++	1169	6,54	7,56	-	-
24(T)	+	-	-	++	122	0,68	7,89	-	-

Tablo 3. Kızdırma kaybı, asitle muamele sonuçları ve agregaların elek analizleri.

Örnek	Kızdırma Kaybı (%)			Asitte (%)		Elekte Kalan (% μ)									
No	Nem	550 ⁰ C	CaCO ₃	Kayıp	Kalan	6300	4000	2500	1000	500	250	125	63	<63	
1(H)	5,52	3,82	20,60	41,08	58,92	4,90	2,33	8,78	14,15	25,30	29,60	7,89	3,36	3,69	
2(H)	3,13	3,75	16,13	30,21	69,79	0,00	3,88	6,41	30,15	34,80	15,29	4,69	1,97	2,81	
3(H)	3,66	2,33	32,75	52,06	47,94	29,87	1,32	1,02	8,78	10,25	14,20	13,62	11,27	9,66	
4(H)	2,23	3,14	46,80	65,01	34,99	0,00	0,00	6,35	11,71	15,05	20,40	16,39	15,38	14,72	
5(S)	1,70	5,71	84,39	94,23	5,77	0,00	0,00	0,00	0,00	1,43	29,29	37,86	15,38	12,14	
6(S)	4,00	4,19	80,22	93,49	6,51	0,00	0,00	0,00	1,14	2,84	17,05	35,80	19,29	21,02	
7(S)	3,14	3,71	80,04	92,05	7,95	0,00	0,00	0,00	0,00	0,93	17,59	35,19	22,16	23,15	
8(K)	7,72	11,93	22,43	37,90	62,10	*	*	*	*	*	*	*	22,16	*	
9(K)	1,73	1,13	7,96	6,73	93,27	*	*	*	*	*	*	*	23,15	*	
10(H)	1,18	1,97	17,20	34,71	65,29	0,00	2,71	0,60	5,26	24,81	46,92	13,38	2,41	2,41	
11(S)	3,65	2,85	23,72	34,33	65,67	0,00	0,00	3,59	10,96	28,59	36,45	14,64	*	2,59	
12(H)	5,12	4,29	42,81	52,26	47,74	4,39	0,00	1,60	8,98	21,76	36,13	14,37	*	5,39	
13(H)	1,51	1,55	25,67	33,96	66,04	0,00	7,02	3,56	10,09	18,79	39,96	14,05	3,91	2,57	
14a(S)	1,47	2,60	22,57	37,53	62,47	0,00	1,02	5,84	12,01	19,20	39,26	15,31	3,19	2,79	
14b(S)	1,85	3,34	21,67	39,63	60,37	0,00	6,05	6,93	13,75	22,44	34,10	8,91	7,39	4,18	
14c(S)	1,35	2,72	26,84	36,03	63,97	0,00	0,00	2,30	17,02	26,06	39,36	9,57	3,96	2,30	
15(S)	2,23	4,65	20,18	35,58	64,42	0,00	4,92	4,10	15,50	23,07	36,80	9,58	4,57	3,06	
16(S)	3,40	11,00	78,51	93,76	6,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10,28	20,56	3,63	38,32	
17(K)	2,91	1,62	11,00	11,53	88,47	*	*	*	*	*	*	*	3,37	*	
18(H)	6,01	9,16	42,47	53,88	46,12	16,87	0,00	1,61	11,85	20,08	25,50	13,86	2,96	4,42	
19(H)	3,39	4,30	45,78	61,96	38,04	0,00	3,70	1,43	6,57	14,70	41,10	22,46	30,84	2,75	
20(H)	5,36	4,95	36,46	45,76	54,24	0,00	0,00	5,04	16,21	20,71	40,60	13,56	*	0,89	
21(K)	6,37	6,78	11,53	20,51	79,49	*	*	*	*	*	*	*	5,82	*	
22(K)	0,31	0,73	0,97	6,55	93,45	*	*	*	*	*	*	*	7,29	*	
23(T)	4,12	3,29	94,18	96,55	3,45	*	*	*	*	*	*	*	3,00	*	
24(T)	0,67	0,74	2,00	5,74	94,26	*	*	*	*	*	*	*	*	*	

∓: Yok; ±: Var-Yok; +: Az var; ++: Var; +++: Fazla var; ++++: Çok Fazla var;

Kızdırma Kaybı, Asitle Muamele Ve Elek Analizleri

Örneklerin 105 ± 5 °C, 550 ± 5 °C ve 1050 ± 5 °C’de yapılan kalsinasyon (kızdırma kaybı) analiz sonuçları ile asitle muamele sonucunda reaksiyona girmeyerek parçalanmadan kalmış olan silikatlı agregaların oranı ve bu agregaların boyut dağılımları aşağıda Tablo 3’de verilmiştir.

Agregaların Stereo Mikroskopla Görsel Analizleri

Asitle muamele edilerek bağlayıcıları parçalanmış örneklerin, asitle reaksiyona girmeyen silikatlı agregaları, elek analizi ile boyutlarına ayrıldıktan sonra stereo mikroskop altında incelenmiş ve görünür özellikleri aşağıda verilmiştir. Tanımlarda %1’den az miktarlar için “çok az”, %1-2 miktarları için “az” terimleri kullanılmıştır.

Örnek 1(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125μ ’dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü muskovit, % 2-3’ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 3-5’i kuvars, kalanı gri-krem renkli portland çimento feldspatıdır. $125-1000 \mu$ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 3-5’i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 3-5’i dağıtılamamış portland çimento feldspatı, % 25-30’u bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları, kalanı kuvarstır. 6 mm elek altı boyutta olan iri agregaların % 25-30’u bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları, kalanı kuvarstır. Örneğin asitte kalan agregalarının % 5 kadarı 8-10 mm boyutlu çakıl parçacıklar olan, çeşitli renkte ve 6 mm elek altı kuvars ile bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 2(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125μ ’dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü muskovit, % 2-3’ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 3-5’i kuvars, kalanı gri-krem renkli portland çimento feldspatıdır. $125-1000 \mu$ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 2-3’ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5-10’u dağıtılamamış portland çimento feldspatı, kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. 6 mm elek altı boyutta olan iri agregaların % 40-45’i kuvars, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 6 mm elek altı kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 3(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125μ ’dan küçük boyutlu agregalarının % 2-3’ü tuğla tozu feldspatı, % 25-30’u siyah cüruf parçacıkları, % 20-25’i kuvars, kalanı gri renkli küldür. $125-1000 \mu$ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, % 50-60’ı siyah cüruf parçacıkları, % 10-15’i kuvars, kalanı gri renkli küldür. 2 adeti 10 mm boyutta tuğla ve bazalt

çakılı olan iri agregaların diğerleri 2 mm elek altı olmak üzere azı tuğla kırığı ve kuvars, kalanı siyah cüruf parçacıkları ve küldür. Örneğin asitte kalan agregaları % 5 kadarı 8-10 mm boyutlu çakıl parçacıklar olup, diğerleri 2 mm elek altı kül, bazalt ve kuvars parçacıklarıdır.

Örnek 4(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 10-15'i tuğla tozu feldspatı, % 15-20'si kuvars, kalanı siyah cüruf parçacıkları ve gri renkli küldür. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, % 10-15'i tuğla kırığı, % 20-25'i kuvars, kalanı siyah cüruf parçacıkları ve gri renkli küldür. İri agregalar % 3-5'i siyah cüruf parçacıkları, % 35-40 kuvars ve bazaltik parçacık, kalanı 4 mm elek altı tuğla kırığıdır. Örneğin asitte kalan agregaları % 10-15 oranında 4 mm elek altı tuğla kırığı ve bazaltik parçacık ilaveli küldür.

Örnek 5(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının çok azı siyah cüruf parçacıkları, kalanı krem renkli portland çimento feldspatıdır. 125–250 μ arası boyutlu parçacıkların çok azı siyah cüruf parçacıkları, kalanı dağıtılamamış krem renkli portland çimento feldspatıdır. İri agrega bulunmayan örneğin asitte kalan agregaları tamamı portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 6(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının çok azı siyah cüruf parçacıkları, kalanı krem renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların çok azı siyah cüruf parçacıkları, % 3-5'i kuvars, kalanı dağıtılamamış krem renkli portland çimento feldspatıdır. İri agrega bulunmayan örneğin asitte kalan agregalarının tamamı portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 7(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının azı kuvars, kalanı siyah cüruf parçacıkları ve gri renkli küldür. 125–500 μ arası boyutlu parçacıkların azı kuvars, kalanı siyah cüruf parçacıkları ve gri renkli küldür. 500 μ 'dan büyük boyutlu agregaları bulunmayan örneğin asitte kalan agregalarının tamamı siyah cüruf parçacıkları ve küldür.

Örnek 8(K): Örneğin asit sonrasında kalan kısmının tek tükü muskovit, % 5-10'u kuvars, kalanı dağılmış tuğla kütleleridir.

Örnek 9(K): Örneğin asit sonrasında kalan kısmının tek tükü muskovit, yaklaşık % 10'u kuvars, kalanı dağılmamış tuğla kütleleridir.

Örnek 10(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü muskovit, % 3-4'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 3-5'i kuvars, kalanı gri-krem renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 3-5'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5 civarında dağıtılamamış portland

çimento feldspatı, kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. % 5 civarında olan iri agregalar 2 mm elek altı boyuta kadar olup % 30-35'i kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları, kalanı dağıtılamamış portland çimento kütleleridir. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 1 mm ve altı boyutta kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 11(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü muskovit, % 2-3'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5-10'u kuvars, kalanı gri-krem renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 3-5'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 3-5'i dağıtılamamış portland çimento feldspatı, kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. % 15-16 oranında olan iri agregalar kayda 4 mm elek altı boyuta kadar olup % 50-55'i kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları, kalanı dağıtılamamış portland çimento kütleleridir. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 4 mm elek altı boyutta kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 12(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 2-3'ü tuğla tozu feldspatı, % 25-30'u siyah cüruf parçacıkları, % 20-25'i kuvars, kalanı gri renkli küldür. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit ve olivin, % 50-60'ı siyah cüruf parçacıkları ve bazaltik parçacıklar, % 10-15'i kuvars, kalanı gri renkli küldür. 1 adeti 8 mm, % 2-3'ü 4 mm boyutta tuğla ve bazalt parçacığı olan iri agregaların diğerleri 2 mm elek altı olmak üzere % 3-5'i siyah cüruf parçacıkları, kalanı yarı yarıya kuvars ve bazaltik parçacıklardır. Örneğin asitte kalan agregaları, kirlilik oranında 4-10 mm boyutlu parçacıklar içeren, geneli 2 mm elek altı olmak üzere % 35-40 kül ilaveli kuvars ve bazaltik parçacıklarıdır.

Örnek 13(H): Bağlayıcı alanı % 10-15 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup % 5-10'u 5-8 mm arası boyutludur. Örneğin diğer agregaları 4 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıftır.

Örnek 14a(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 2-3'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5-10'u kuvars, kalanı açık gri renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, yaklaşık % 2'si biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 10-15'i dağıtılamamış açık gri renkli portland çimento feldspatıdır kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. 4 mm elek altı boyutta olan iri agregaların hemen hemen yarı

yarıya olmak üzere kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 4 mm elek altı kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 14b(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 2-3'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5-10'u kuvars, kalanı açık gri renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, yaklaşık % 2'si biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. 6 mm elek altı boyutta olan iri agregalar, hemen hemen yarı yarıya olmak üzere kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 6 mm elek altı kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 14c(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 2-3'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5-10'u kuvars, kalanı açık gri renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 2-3'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. 2 mm elek altı boyutta olan iri agregaların hemen hemen yarı yarıya olmak üzere kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 2 mm elek altı kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 15(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü muskovit, % 3-4'ü biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5-8'i kuvars, kalanı gri-krem renkli portland çimento feldspatıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 3-5'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 5 civarında dağıtılamamış portland çimento feldspatı, kalanı hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Tek tük 6-8 mm boyutlu parçacık karışmış olan iri agregaların geneli 4 mm elek altı boyutta olup, hemen hemen yarı yarıya kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 4 mm ve altı boyutta kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 16(S): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 10-15'i kuvars, kalanı kırmızı renkli pigment parçacıklarıdır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların % 10-15'i kuvars, kalanı dağıtılamamış kırmızı renkli pigment parçacıklarıdır. İri agregaları bulunmayan örneğin asitte kalan agregalarının tamamı kırmızı renkli pigment parçacıklarıdır.

Örnek 17(K): Örneğin asit sonrasında kalan kısmının tek tükü muskovit, azı siyah renkli bazaltik parçacık, % 10-15'i kuvars, kalanı dağılmamış tuğla kütleleridir.

Örnek 18(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının azı tuğla tozu feldspatı, % 25-30'u siyah cüruf parçacıkları, % 20-25'i kuvars, kalanı gri renkli küldür. 125– 1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit ve olivin, % 20-25'i bazaltik parçacık, % 25-30'u kül ve siyah cüruf parçacıkları, kalanı kuvarstır. 1 adeti 8 mm bazalt parçacığı olan iri agregaların geneli 2 mm elek altı olmak üzere yaklaşık % 50'si kuvars ve bazaltik parçacıklar, kalanı siyah cüruf parçacıkları ve küldür. Örneğin asitte kalan agregalarının azı % 35-40'ı kül olup, diğerleri 2 mm elek altı kuvars ve bazaltik parçacıklarıdır.

Örnek 19(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının % 3-5'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 40-45'i gri-krem renkli portland çimento feldspatı, kalanı kuvarstır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların % 5-8'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 30-35'i kuvars, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. % 10 civarında olan iri agregaların % 5-10'u 4-6 mm arası boyuta kalanı 2 mm elek altı olup yaklaşık % 40'ı kuvars, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 2 mm ve altı boyutta kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 20(H): Örneğin asit sonrasında kalan 125 μ 'dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü muskovit, % 3-5'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 40-45'i gri-krem renkli portland çimento feldspatı, kalanı kuvarstır. 125–1000 μ arası boyutlu parçacıkların tek tükü muskovit, çok azı olivin, % 5-8'i biyotit ve siyah cüruf parçacıkları, % 30-35'i kuvars, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. % 7 civarında olan iri agregaların % 5-10'u 4-6 mm arası boyuta kalanı 4 mm elek altı olup yaklaşık % 40'ı kuvars, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıklarıdır. Örneğin asitte kalan agregaları çeşitli renkte ve 4 mm ve altı boyutta kuvars ve bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ile portland çimentosu bağlayıcıdır.

Örnek 21(K): Örneğin asit sonrasında kalan kısmının tek tükü muskovit, azı siyah renkli bazaltik parçacık, % 10'u kuvars, kalanı dağılmamış tuğla kütleleridir.

Örnek 22(K): Örneğin asit sonrasında kalan kısmı % 35-40 oranında beyaz renkli opalleşmiş silikat-karbonat kalıntıları olup, kalanı dağılmamış tuğla kütleleridir.

Örnek 23(T): Örneğin asit sonrasında kalan kısmı az miktarda beyaz renkli olup, kalanı sarımsı kahve renkli kildir.

Örnek 24(T): Örneğin asit sonrasında kalan kısmı mineralleri değişmemiş ancak çok az tozumaya uğramış, gözenekli (dişi) bazalttır.

Örneklerin Petrografik Analizleri

Epoksiye gömülen örneklerden hazırlanan parlak (kalın) kesitten dokusal ve agrega özellikleri stereo mikroskop (tek nikol) altında, ince kesitten mineral içerikleri ve kabaca oranları polarizan mikroskop (çift nikol) altında incelenerek tespit edilmiş ve sonuçları aşağıda verilmiştir.

Örnek 1(H): Bağlayıcı alanı % 15-20 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup 4 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı iyidir.

Örnek 2(H): Bağlayıcı alanı % 15-20 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup 4 mm boyuta kadar olmak üzere % 10-15'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı iyidir.

Örnek 3(H): Bağlayıcı alanı % 30-35 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü tuğla kırığı olup agregalarının % 15-20'si 4-8 mm arası boyutlardadır. Örneğin diğer agregaları 2 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 0,5 mm boyuta kadar az miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıftır.

Örnek 4(H): Bağlayıcı alanı % 40 civarında olan örneğin agregaları 5 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup % 10-15'i çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars, kalanı tuğla kırığı ve tozudur. 0,5 mm boyuta kadar az miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı zayıftır.

Örnek 5(S): Kalınlığı 8-10 mm arası, bağlayıcı alanı % 20-25 oranında olan örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olmak üzere tamamı mermer kırığıdır. 0,2 mm boyuta kadar orta miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

Örneğin yüzeyinde yaklaşık 100 µ kalınlıkta koyu gri renkli astar üzerinde beyaz renkli boya tabakası, bunun da üstünde 40-50 µ kalınlıkta kahverenkli boya (veya astar) ile 70-80 µ kalınlıkta beyaz renkli boya tabakaları vardır.

Örnek 6(S): Kalınlığı 6-8 mm arası, bağlayıcı alanı % 20-25 oranında olan örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olmak üzere tamamı mermer kırığıdır. 0,2 mm boyuta kadar orta miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası fazı gayet iyidir.

Örneğin yüzeyinde sadece 70-80 µ kalınlıkta açık gri renkli boya tabakası vardır.

Örnek 7(S): Kalınlığı 7-8 mm, bağlayıcı alanı % 20-25 oranında olan örneğin agregalarının % 5-10'u toz boyutlu siyah cürufparçacıkları ve kül, diğerleri 2 mm boyuta kadar olmak üzere tamamı mermer kırığıdır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası fazı gayet iyidir.

Örneğin yüzeyinde, aynı seviyede olmak üzere, yaklaşık 50 µ kalınlıkta koyu gri ve beyaz renkli boya tabakaları vardır.

Örnek 8(K): Kahve kırmızı renkli, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 5 civarında kuvars ile % 30-35 oranında karbonatlı parçacıklar içeren tuğladır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası fazı gayet iyidir.

Örnek 9(K): Kahve kırmızı renkli, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 5-10 oranında kuvars ile % 5-10 oranında karbonatlı parçacıklar içeren tuğladır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası fazı gayet iyidir.

Örnek 10(H) Bağlayıcı alanı % 15-20 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 15-20'si karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası fazı iyidir.

Örnek 11(S): Ortalama kalınlığı 20 mm, bağlayıcı alanı % 15-20 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup 4 mm boyuta kadar olmak üzere % 15-20'si karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası fazı iyidir.

Örneğin yüzeyinde astarsız, 200-300 μ arası değişen kalınlıkta sarı renkli boya tabakası vardır.

Örnek 12(H): Bağlayıcı alanı % 30-35 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü tuğla kırığı olup agregalarının 15-20'si 4-8 mm arası boyutlardadır. Örneğin diğer agregaları 2 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. Az miktarda 2-3 mm boyutlu boşlukları ile 0,5 mm boyuta kadar gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıftır.

Örnek 13(H): Bağlayıcı alanı % 10-15 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup % 5-10'u 5-8 mm arası boyutludur. Örneğin diğer agregaları 4 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıftır.

Örnek 14a(S): Üç tabakalı örneğin kalınlığı belirlenemeyen alt tabakası olup, bağlayıcı alanı % 20 civarındadır. Örneğin agregaları, 4 mm boyuta kadar olmak üzere, 10-15'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

Örnek 14b(S): Üç tabakalı örneğin orta tabakası olup kalınlığı 4-8 mm arasında ve bağlayıcı alanı % 20-25 oranındadır. Örneğin agregaları, 6 mm boyuta kadar olmak üzere, 10-15'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı iyidir.

Örnek 14c(S): Üç tabakalı örneğin üst tabakası olup kalınlığı yaklaşık 8 mm, bağlayıcı alanı % 20 civarındadır. Örneğin agregaları, 2 mm boyuta kadar olmak üzere, 10-15'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 2 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

Örneğin yüzeyinde bağlayıcısı protein olan yaklaşık 100-300 μ arası kalınlıkta beyaz renkli astar üzerinde 200-250 μ kalınlıkta sarı renkli boya tabakası, bunun üstünde bağlayıcısı sentetik modern polimer ilaveli kireç badana olan 80-100 μ kalınlıkta beyaz renkli astar- boya tabakası, bunun da üstünde hemen hemen aynı kalınlıkta olmak üzere sırasıyla çivit mavisi, yeşilimsi mavi ve hardal sarısı renklerde boya tabakaları vardır.

Örnek 15(S): Kalınlığı ortalama 20 mm, bağlayıcı alanı % 15-20 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup 4 mm boyuta kadar olmak üzere % 20-25'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı iyidir.

Örnek 16(S): Kalınlığı 8-10 mm arası, bağlayıcı alanı % 25-30 oranında olan örneğin agregalarının % 3-5'i kırmızırenkli pigment (muhtemelen hematit), % 2-3'ü kuvars, diğerleri 4 mm boyuta kadar olmak üzere tamamı mermer kırığıdır. 0,5 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

Örnek 17(K): Kahve kırmızı renkli, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 10-15-oranında kuvars ile % 10 civarında karbonatlı parçacıklar içeren tuğladır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı, diğer tuğla örneklerine göre nispeten zayıftır.

Örnek 18(H): Bağlayıcı alanı % 30-35 oranında olan örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olmak üzere tamamı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 0,5 mm boyuta kadar az miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıftır.

Örnek 19(H): Bağlayıcı alanı % 15-20 oranında olan örneğin agregalarının tek tükü muskovit olup 8 mm boyuta kadar olmak üzere % 40-45'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı diğer benzerlerine göre biraz daha zayıftır.

Örnek 20(H): Bağlayıcı alanı % 10 civarında olan örneğin agregalarının tek tükü tuğla kırığı ve muskovit olup 5 mm boyuta kadar olmak üzere % 30-35'i karbonatlı parçacıklar olup kalanı çeşitli renkte köşeli bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarstır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı zayıftır.

Örnek 21(K): Diğer tuğla örneklerine göre biraz daha koyu kahve kırmızı renkli, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 5-10 oranında kuvars ile % 15-20 oranında karbonatlı parçacıklar içeren tuğladır. 1 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

Örnek 22(K): Diğer tuğla örneklerine göre biraz daha açık kahve kırmızı renkli, 0,5 mm boyuta kadar olmak üzere % 5-10 oranında, bir kısmı opalleşmiş karbonatlı parçacıklar ile

% 20 civarında beyaz renkli feldspat parçacıkları içeren alaturka kiremittir. 0,5 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

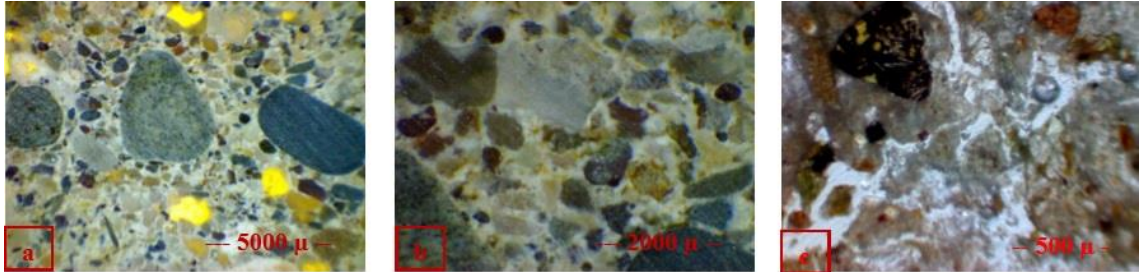
Örnek 23(T): Sarımsı krem renkli, az miktarda kil içeren, küçük tanecikli kalsitlerden oluşan mikritik kireçtaşıdır. 0,5 mm boyuta kadar bol miktarda gözenekleri bulunan örneğin fazları gayet iyidir.

Örnek 24(T): Siyah renkli, 5 mm boyuta kadar bol miktarda gaz boşlukları bulunan, olivin, piroksen ve plajyoklast mineralleri içeren boşluklu (dişi) bazalt örneği olup bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir.

Sonuçların Değerlendirilmesi

Diyarbakır Behram Paşa Hamamı (Paşa Hamamı)Koruma ve Onarım Projesi kapsamında Halefler Yapı Sanayi Ticaret Limited Şirketi tarafından talep edilip Paşa Hamamı'ndan alınmış olan 10 adet harç, 7 adet sıva, 5 adet tuğla ve 2 adet taş örneği üzerinde Mardin Müze Müdürlüğü Restorasyon-Konservasyon ve Analiz Laboratuvarında yukarıdaki analizler yapılmış, örneklerin içerikleri, nitelikleri ile problemleri aşağıda verilmiştir.

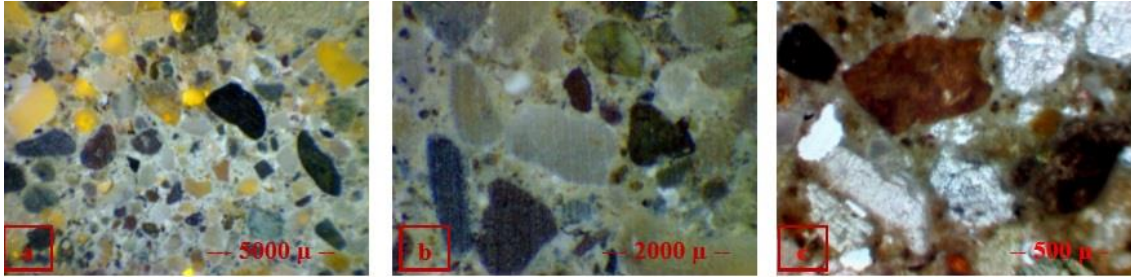
Örnek 1(H): Hamamın **sıcaklık** bölümü, göbektaşı örgüsünden alınmış olan, grimsi krem renkli, sağlam harç örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. % 3-5'i 8-10 mm boyutlu çakıl parçacıklar olan örneğin agregaları 6 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki sülfat ($SO_4^{=}$) ve klor (Cl^-) tuzlarının çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, kayda değmeyecek miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

1 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

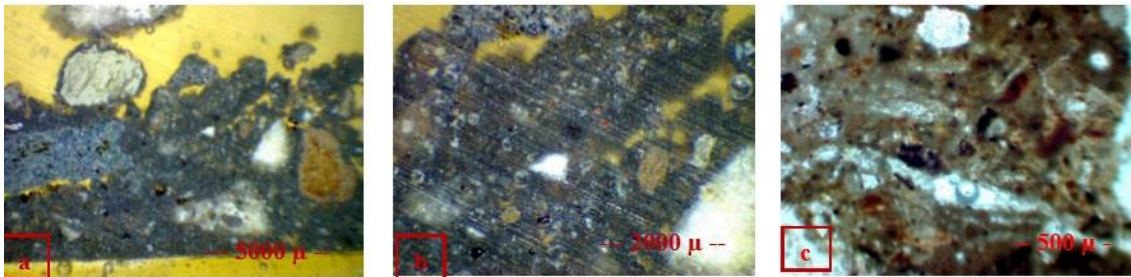
Örnek 2(H): Hamamın **sıcaklık** bölümünün kuzey cephesinden, su borularının geçtiği

bölümden alınmış olan, grimsi krem renkli, oldukça sağlam harç örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 6 mm boyuta kadar olup, % 10-15'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzu ile az miktardaki sülfat (SO_4^{2-}) tuzlarının çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, kayda değer miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

2 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 3(H): Hamamın **sıcaklık** bölümünün kuzeydoğu yönü duvarından alınmış olan, koyu kahve renkli, oldukça dağınık harç örneğinin bağlayıcısı % 30-35 oranında hava (kaymak) kirecidir. % 15-20'si 4-8 mm arası boyutlarında olan örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıf olan örneğin az miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Yağ içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcılı onarım malzemelerinden ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, proteinin ise canlı hayvan vb biyolojik varlıkların kalıntılarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

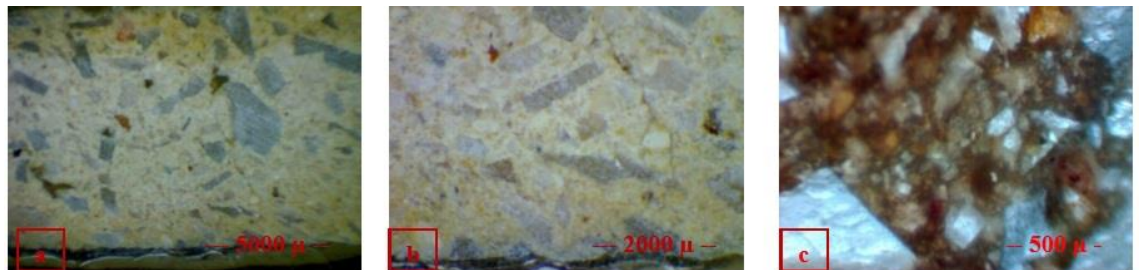
Örnek 4(H): Hamamın **sıcaklık** bölümü kubbesinin, batı yönünden alınmış olan, açık kahve renkli, oldukça dağınık derz harcı örneğinin bağlayıcısı % 40 civarında hava

(kaymak) kirecidir. Örneğin agregaları 5 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, % 10-15'i çeşitli renkte köşeli bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvarslı kum, kalanı tuğla kırığı ve tozudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı zayıf olan örneğin az miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Suda çözünebilir tuz ve yağ içermeyen örnekte tespit edilen proteinin canlı hayvan vb biyolojik varlıkların kalıntılarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

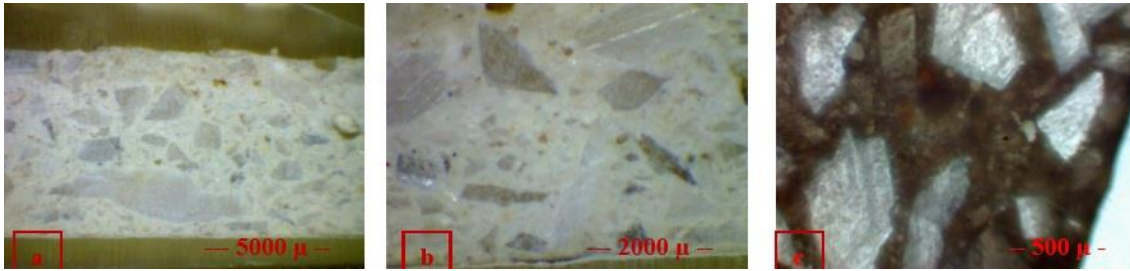
Örnek 5(S): Hamamın **sıcaklık** bölümü, göbektaşı örgüsünden alınmış olan krem renkli, 6-7 mm kalınlıktaki sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı % 5-10 oranında kireç ilaveli 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar mermer kırığıdır. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayetiyi olan örneğin orta miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Örneğin yüzeyinde yaklaşık 100 μ kalınlıkta koyu gri renkli astar üzerinde beyaz renkli boya tabakası, bunun da üstünde 40-50 μ kalınlıkta kahverenkli boya (veya astar) ile 70-80 μ kalınlıkta beyaz renkli boya tabakaları vardır. Bu tabakalardan, en alttaki gri boya tabakasının bağlayıcısının protein olduğu tespit edilmiştir. Yağ içermeyen örnekte tespit edilen az miktardaki sülfat (SO_4^-) ve klor (Cl^-) tuzlarının çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından, proteinin ise yüzeye uygulanmış olan protein bağlayıcılı boyadan kaynaklandığı düşünülmektedir.

5 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

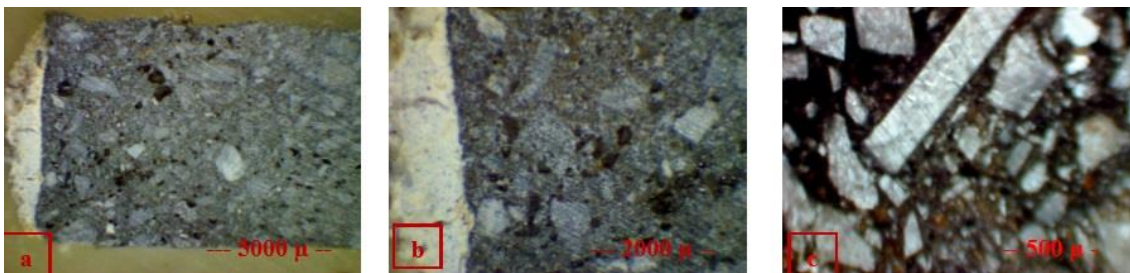
Örnek 6(S): Hamamın **sıcaklık** bölümü, iç oda güneydoğu yönündeki duvardan

alınmış olan beyazımsı krem renkli, ortalama 7 mm kalınlıktaki oldukça sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı % 5-10 oranında kireç ilaveli 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar mermer kırığıdır. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin orta miktardaki gözenekleri 0,2 mm boyuta kadardır. Örneğin yüzeyinde sadece 70-80 μ kalınlıkta, bağlayıcısı protein olan açık gri renkli boya tabakaları vardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen az miktardaki sülfat (SO_4^{2-}) ve klor (Cl^-) tuzlarının çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, kayda değmeyecek miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

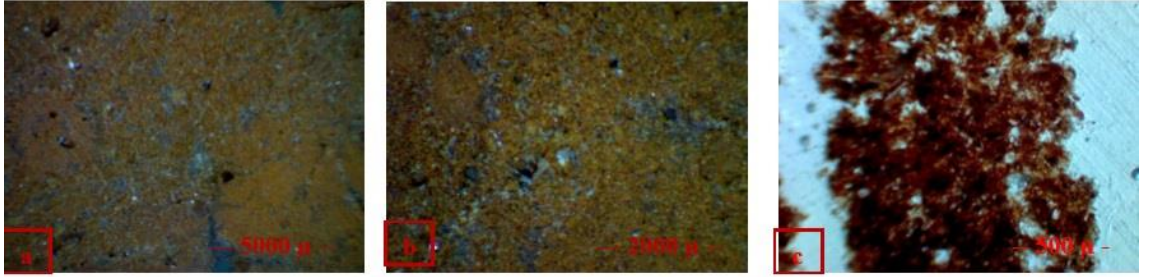
6 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 7(S): Hamamın sıcaklık bölümünün kuzeybatı yönündeki iç oda girişinin sağ tarafından alınmış olan, 8-9 mm kalınlıktaki oldukça sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı % 5-10 oranında kireç ilaveli 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregalarının % 5-10'u toz boyutlu siyah cüruf parçacıkları ve kül olup diğerleri 2 mm boyuta kadar mermer kırığıdır. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Örneğin yüzeyinde tamamı protein bağlayıcılı ve aynı seviyede olmak üzere, yaklaşık 50'şer μ kalınlıkta koyu gri ve beyaz renkli boya tabakaları vardır. Yağ içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından, proteinin ise yüzeye uygulanmış olan protein bağlayıcılı boyalardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

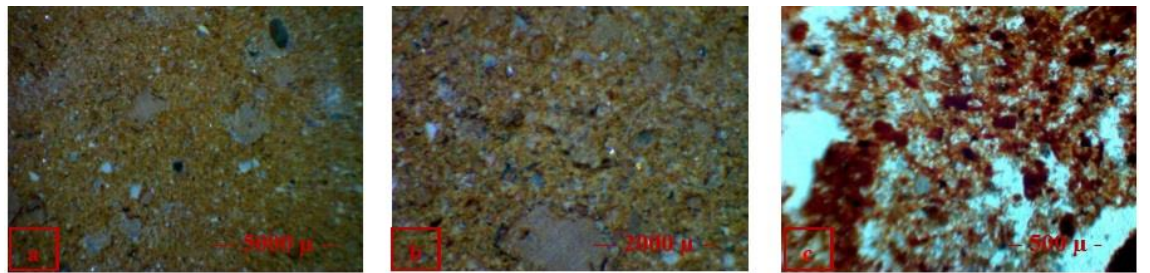
7 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 8(K): Hamamın **sıcaklık** bölümündeki göbektaşından alınmış olan kahve kırmızı renkli, sağlam tuğla örneği, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 5 civarında kuvars ile % 30-35 oranında karbonatlı parçacıklar içermektedir. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzu ile proteinin canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atık ve kalıntılarından, kayda değer miktardaki sülfat (SO_4^{2-}) tuzunun ise çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

8 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

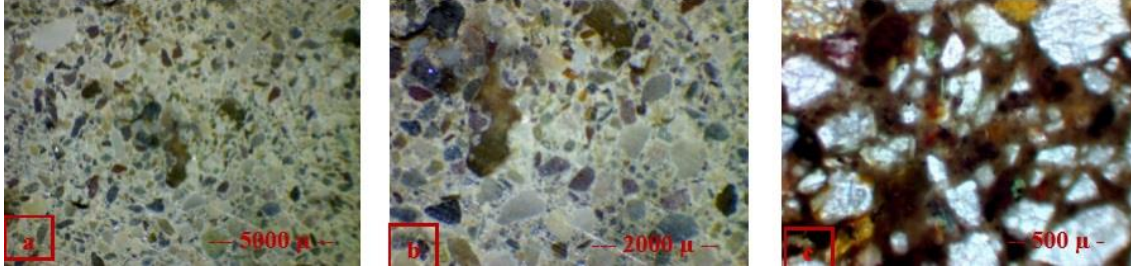
Örnek 9(K): Hamamın **sıcaklık** bölümü kubbesinin batı yönünden alınmış olan kahve kırmızı renkli, oldukça sağlam tuğla örneği, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 5-10 oranında kuvars ile % 5-10 oranında karbonatlı parçacıklar içermektedir. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Suda çözünebilir tuz ve yağ içermeyen örnekte tespit edilen proteinin canlı hayvan vb biyolojik varlıkların kalıntılarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

9 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

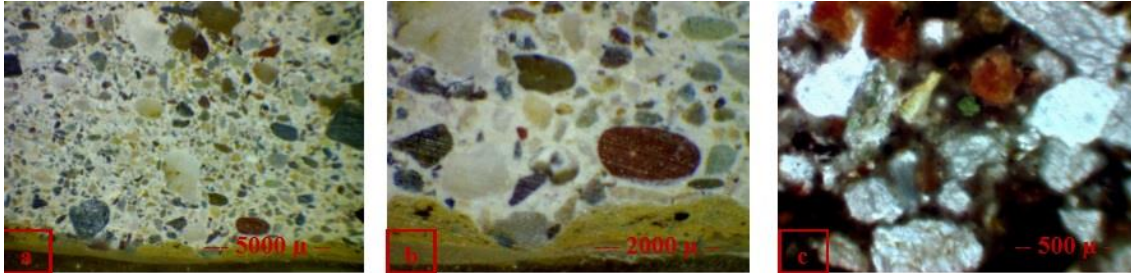
Örnek 10(H): Hamamın **ılıkılık** bölümü, batı cephesinden alınmış olan, gri renkli, sağlam harç örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 1 mm boyuta kadar olup, % 15-20'si karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega

fazı iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Suda çözünebilir tuz ve yağ içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek proteinin canlı hayvan vb biyolojik varlıkların kalıntılarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

10 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

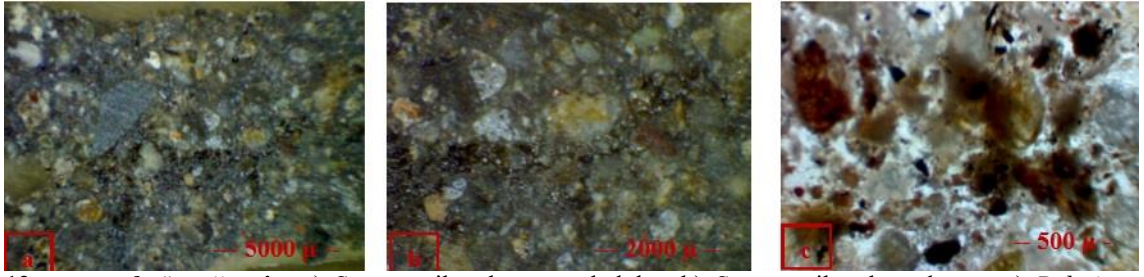
Örnek 11(S): Hamamın ılık bölümünden, Örnek 10 (H) ile aynı yerden alınmış olan, gri renkli, ortalama 20 mm kalınlıktaki oldukça sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 4 mm boyuta kadar olup, % 15-20'si karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıf olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Örneğin yüzeyinde astarsız, ve 200-300 μ arası değişen kalınlıkta protein bağlayıcılı olan, sarı renkli boya tabakası vardır. Suda çözünebilir tuz ve yağ içermeyen örnekte tespit edilen proteinin, sıva yüzeyine uygulanmış boyadan kaynaklandığı düşünülmektedir.

11 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

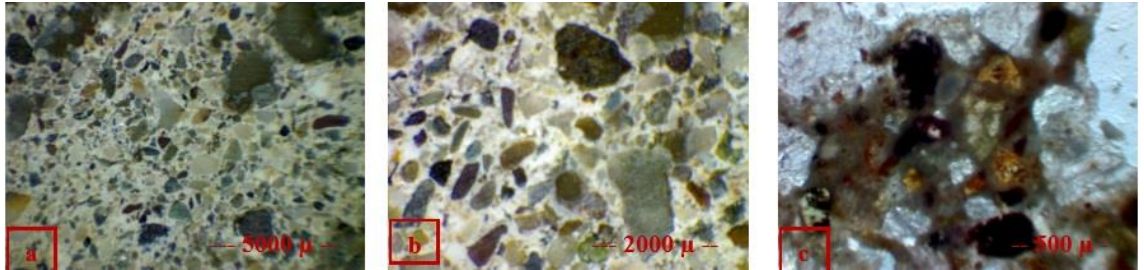
Örnek 12(H): Hamamın soğukluk bölümü, dış cephesinden, giriş kapısı arkasından alınmış olan grimsi kahve renkli, oldukça dağınık harç örneğinin bağlayıcısı % 30-35 oranında hava (kaymak) kirecidir. Örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıf olan örneğin az miktardaki boşlukları 3 mm boyuta, gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, kayda değer miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik

varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

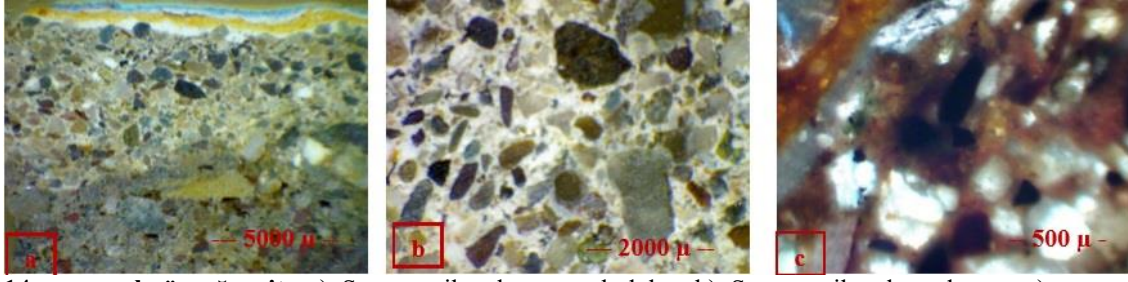
12 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 13(H): Hamamın **soğukluk** bölümünün kuzeybatı cephesi duvarından alınmış olan, grimsi krem renkli, sağlam derz harcı örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 6 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıf olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, kayda değer miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

13 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 14a(S): Hamamın **soğukluk** bölümünden, örnek 13 (H) ile aynı yerden alınmış olan 3 tabakalı örneğin alt tabakası olan ve kalınlığı belirlenemeyen, gri renkli, oldukça sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı yaklaşık 200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 4 mm boyuta kadar olup, % 10-15'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

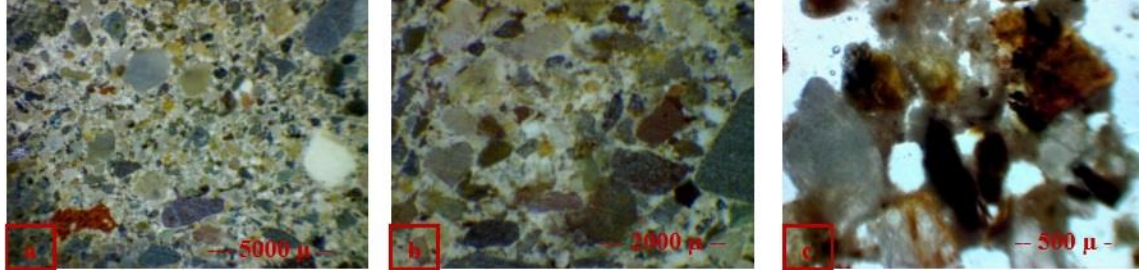
14 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 14b(S): Örnek 14a'nın üstünden (ortadaki tabaka) alınmış olan, kalınlığı 4-8 mm arasında değişen, koyu gri renkli, oldukça sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı 200-250 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 6 mm boyuta kadar olup, % 10-15'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Örnek 14c(S): Örnek 14b'nin üstünden (en üstteki tabaka) alınmış olan, kalınlığı 5-7 mm arasında değişen, gri renkli, oldukça sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı yaklaşık 200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olup, % 10-15'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Örneğin yüzeyinde bulunan boya tabakalarından yaklaşık 100-300 μ arası kalınlıkta beyaz renkli astar üzerinde 200-250 μ kalınlıkta sarı renkli boya tabakasının bağlayıcısı protein iken , bu tabakanın üstünde bulunan 80-100 μ kalınlıkta beyaz renkli astar- boya tabakası, ile bunun da üstünde bulunan ve hemen hemen aynı kalınlıkta olan (sırasıyla) çivit mavisi, yeşilimsi mavi ve hardal sarısı renklerde boya tabakalarının bağlayıcıları sentetik modern polimer ilaveli kireç badanadır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

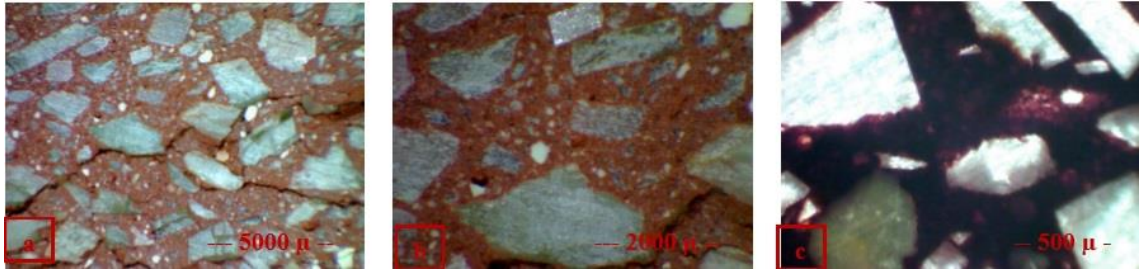
Örnek 15(S): Hamamın **soğukluk** bölümünün kubbesinin doğu yönünden alınmış olan gri renkli, ortalama 20 mm kalınlıktaki sağlam sıva örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 4 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tuf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agregası iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda

değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, kayda değer miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

15 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

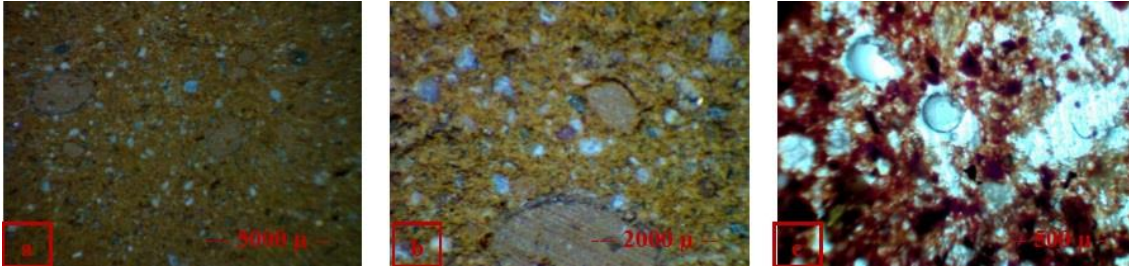
Örnek 16(S): Hamamın **soğukluk** bölümünün güney yönündeki, tamamı eşkenar dörtgen şeklinde bordo, krem, yeşil ve mavi renkli bezeme ile döşenmiş duvarın batı köşesinden alınmış olan kırmızı bordo renkli, 8-10 mm arası kalınlıktaki nispeten sağlam mozaik sıva örneğinin bağlayıcısı % 5-10 oranında kireç ilaveli 200-250 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları % 3-5 kırmızı renkli pigment (muhtemelen hematit), % 2-3 kuvars ile 4 mm boyuta kadar mermer kırığıdır. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agreg a fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Yağ içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan, nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından, proteinin ise mozaik sıva içeriğine katılmış olan katkıdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

16 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

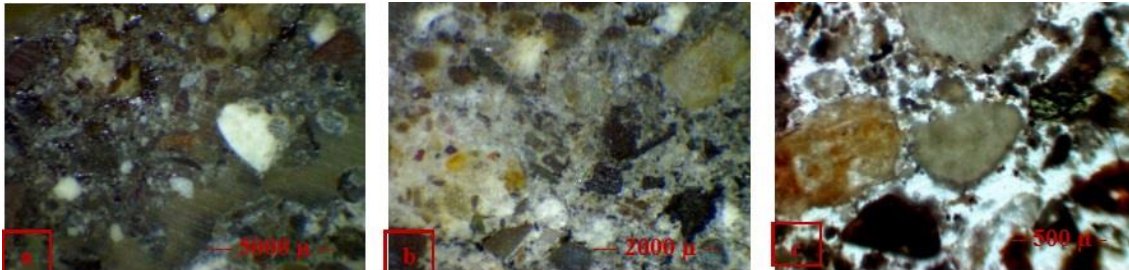
Örnek 17(K): Hamamın **soğukluk** bölümü kubbesinin güney yönünden alınmış olan kahve kırmızı renkli oldukça sağlam tuğla örneği, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 10-15-oranında kuvars ile % 10 civarında karbonatlı parçacıklar içermektedir. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agreg a fazı diğer tuğla örneklerine göre daha zayıf olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından, kayda değer miktardaki sülfat (SO_4^{2-}) tuzunun ise çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel

kirililiklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

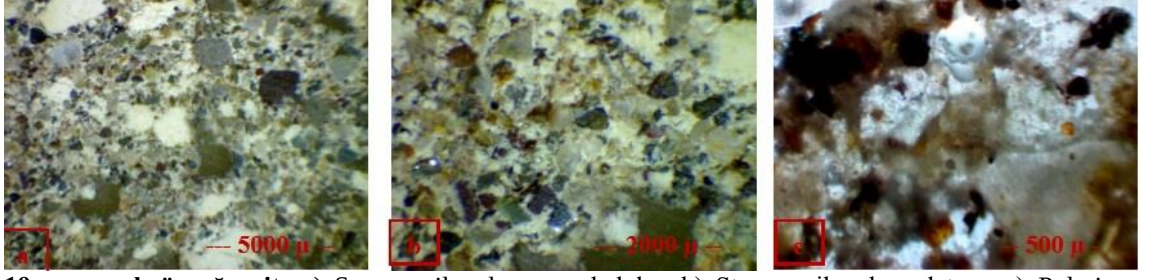
17 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 18(H): Hamamın sonradan duvar örülüp oda şekline getirilmiş olan doğu **dış cephesinden** alınmış, oldukça dağınık harç örneğinin bağlayıcısı % 30-35 oranında hava (kaymak) kirecidir. Örneğin agregaları 2 mm boyuta kadar olup, % 20-25'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumdur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı nispeten zayıf olan örneğin az miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcılı onarım malzemelerinden ve yakıt vb çevresel kirililiklerden, nitrat (NO_3^-) tuzunun ise canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

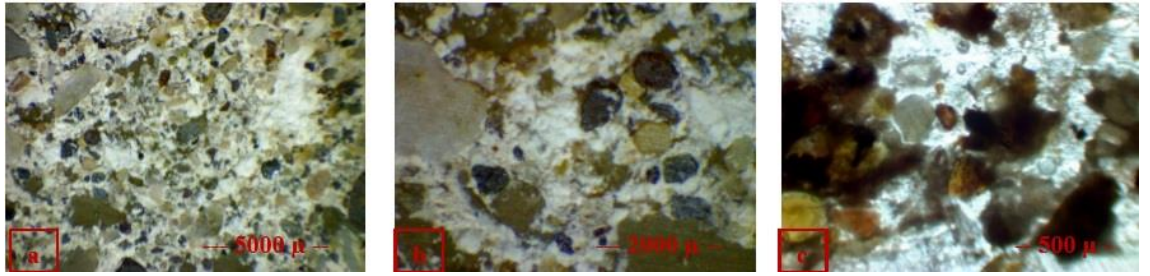
18 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 19(H): Hamamın **dış cephesinden**, Örnek 18 (H) ile aynı yerden alınmış olan, açık gri renkli, sağlamca harç örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregalarının % 40-45'i 8 mm boyuta kadar karbonatlı parçacıklar, kalanı 2 mm boyuta kadar bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumdur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı diğer benzerlerine göre biraz daha zayıf olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirililiklerden, kayda değer miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

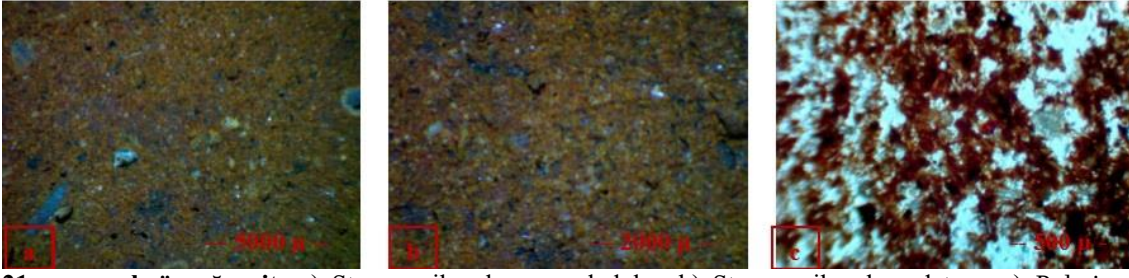
19 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 20(H): Hamamın **dış cephesi**, güney giriş kapısından alınmış olan, gri krem renkli, nispeten dağınık harç örneğinin bağlayıcısı yaklaşık 100 dozlu portland çimentosudur. Örneğin agregaları 5 mm boyuta kadar olup, % 30-35'i karbonatlı parçacıklar, kalanı bazaltik tüf nitelikli volkanik kayaç parçacıkları ve kuvars içeren kara kumudur. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı zayıf olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, kayda değer miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

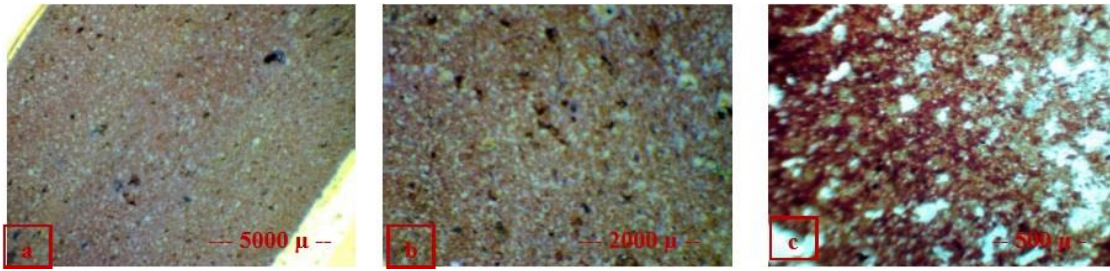
20 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 21(K): Hamamın **dış cephesinden**, örnek 20 (H) ile aynı yerden alınmış olan, diğer tuğla örneklerine göre biraz daha koyu kahve kırmızı renkli, oldukça sağlam tuğla örneği, 1 mm boyuta kadar olmak üzere % 5-10 oranında kuvars ile % 15-20 civarında karbonatlı parçacıklar içermektedir. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 1 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki sülfat (SO_4^{2-}) tuzu ile az miktardaki klor (Cl^-) tuzunun çimento bağlayıcıdan ve yakıt vb çevresel kirliliklerden, nitrat (NO_3^-) tuzunun ise canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

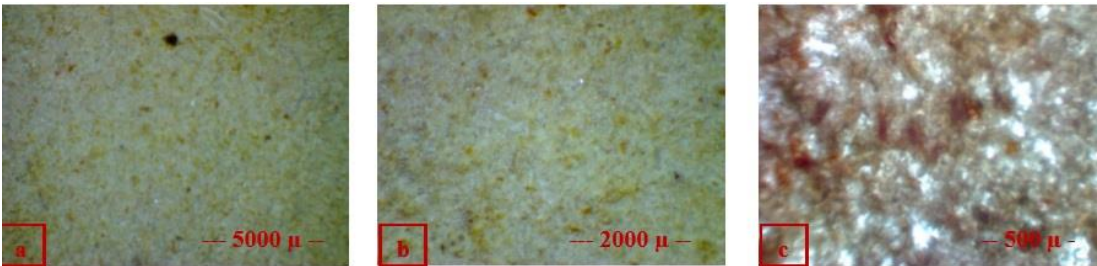
21 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 22(K): Hamamın çatısından alınmış olan, açık kahve kırmızı renkli, oldukça sağlam alaturka kiremit örneği, 0,5 mm boyuta kadar olmak üzere % 5-10 oranında, bir kısmı opalleşmiş karbonatlı parçacıklar ile % 20 civarında beyaz renkli feldspat parçacıkları içermektedir. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Suda çözünebilir tuz ile yağ içermeyen örnekte tespit edilen proteinin canlı hayvan vb biyolojik varlıkların kalıntılarında kaynaklandığı düşünülmektedir.

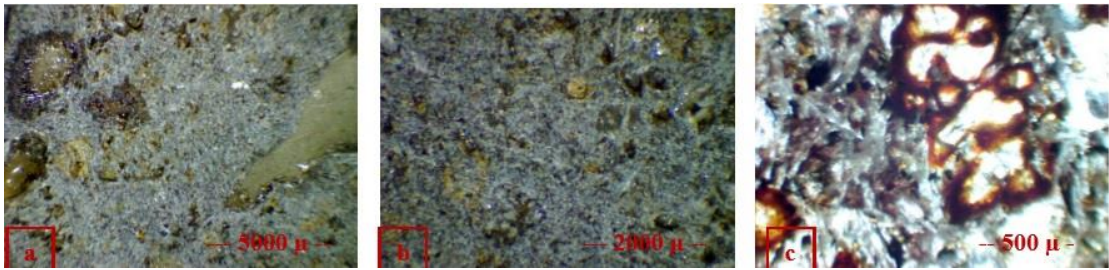
22 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 23(T): Hamamın dış cephesinden, örnek 21K ile aynı yerden alınmış olan sarımsak krem renkli, sağlam taş örneği, az miktarda kil içeren, küçük tanecikli kalsitlerden oluşan mikritik kireçtaşıdır. Bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyi olan örneğin bol miktardaki gözenekleri 0,5 mm boyuta kadardır. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değer miktardaki klor (Cl^-) tuzunun onarımda kullanılmış olan çimento bağlayıcılı malzemelerden, nitrat (NO_3^-) tuzunun ise canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

23 numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Örnek 24(T): Hamamın dış cephesi, örnek 23T ile aynı yerden alınmış olan, siyah renkli, oldukça sağlam taş örneği, 5 mm boyuta kadar bol miktarda gaz boşlukları bulunan, olivin, piroksen ve plajiooklast mineralleri içeren boşluklu (dişi) bazalt taşıdır. Örneğin bağlayıcı bağlayıcı fazı ve bağlayıcı agrega fazı gayet iyidir. Yağ ve protein içermeyen örnekte tespit edilen kayda değmeyecek miktardaki klor (Cl^-) tuzunun onarımında kullanılmış olan çimento bağlayıcılı malzemelerden, nitrat (NO_3^-) tuzunun ise canlı hayvan vb biyolojik varlıkların atıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

numaralı örneğe ait; a) Stereo mikroskop genel doku, b) Stereo mikroskop detayı, c) Polarizan mikroskop görüntüsü.

Tüm bu sonuçlar bir araya getirildiğinde, “Diyarbakır Behram Paşa Hamamı (Paşa Hamamı) Koruma ve Onarım Projesi” kapsamında Halefler Yapı Sanayi Ticaret Limited Şirketi tarafından talep edilip Paşa Hamamı’ndan alınmış olan 10 adet harç, 7 adet sıva, 5 adet tuğla ve 2 adet taş örneği, yapılmış olan analiz sonuçlarına, bağlayıcılarına, asitle muamele sonrasında kalmış olan agregalarına göre ve kronolojik olarak 3 grup altında sınıflandırılmıştır.

1. grup olarak sınıflandırılmış olan 3, 4, 12 ve 18 nolu harç örneklerinin bağlayıcısı % 30-40 arası oranlarında hava (kaymak) kirecidir. Hamamın orijinal harcı olduğu düşünülen bu gruba ait 4 nolu harç örneğin bağlayıcısı yaklaşık % 40 iken diğerlerinin bağlayıcısı % 30-35 oranında kaymak kireçtir. Örneklerin tamamında aynı nitelikte (% 20-25 karbonatlı parçacık içeren) ve 2 mm elek altı boyutta (elenmiş) kum kullanılmış olmakla birlikte 5 nolu örnekte 5 mm elek altı kum kullanılmış olduğu, 3 nolu örnekte de % 15-20 oranında ve 4-8 mm arası boyutlu çakılsı parçacıklar bulunduğu tespit edilmiştir. Bu örnekler, bağlayıcı, dolgusu ve katkısı itibarıyla, alınmış olan örneklerin erken dönem olanı olarak değerlendirilmiştir.

2. grup olarak sınıflandırılmış olan 1, 2, 10, 11, 13,14a, 14b, 14c, 15, 19 ve 20 nolu örneklerinin bağlayıcıları 100-250 doz arasında değişen oranlarda modern portland çimentosudur. Bu örneklerden 20 nolu harç örneğinin bağlayıcısı yaklaşık 100 dozlu portland çimentosu,14 a, 14b ve 14c sıva örneklerinin bağlayıcısı 200-250 dozlu portland çimentosu iken diğerlerinin bağlayıcısı

150 200 dozlu portland çimentosudur. Örneklerin tamamında, % 10-45 arasında değişen oranlarda karbonatlı parçacık içeren, aynı nitelikte kum kullanılmıştır. Bu dolguların (kumların) boyutları, harçların genelinde 6 elek altı boyutta, sıvalarda ise 4 mm elek altı boyutta olmakla birlikte hem harçlarda hem de sıvalarda 1-6 mm arasında değişmektedir. Bu örnekler, bağlayıcısı ve dolgusu itibarı ile, 20. yy'ın 2. yarısında yürütülmüş olan onarımlara ait malzemeler olarak değerlendirilmiştir.

3.grup olarak sınıflandırılmış olan 5, 6, 7 ve 16 nolu sıva örneklerinin bağlayıcıları % 5-10 oranında kireç ilaveli 150-250 doz arasında değişen oranlarda modern portland çimentolu melez karışımlardır. Mozaik sıva bezeme nitelikli olan bu örneklerden 5 ve 6 nolu sıva örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu portland çimentosu iken 7 nolu örneğin bağlayıcısı yaklaşık 100 dozlu, 16 nolu örneğin bağlayıcısı ise 200-250 dozlu portland çimentosudur. Bu sıvalardan renk kullanılmasına gerek görülmemiş olan 5 ve 6 nolu örneklerde dolgu olarak sadece 2 mm elek altı mermer kırığı kullanılmışken, siyah renkli olması istenen 7 nolu sıvada ilave olarak % 5-10 oranında toz boyutlu siyah cüruf parçacıkları ve kül, 16 nolu kırmızı sıvada ise ilave olarak % 3-5 oranında kırmızı renkli pigment (muhtemelen hematit) kullanılmıştır. Örnek alınmamış olmakla birlikte benzer nitelikte olan krem, yeşil ve mavi renkli bezeme sıvalarında da aynı bağlayıcı ve dolgunun kullanıldığı, renkleri oluşturmak için de, ilgili renklerde pigment kullanıldığı düşünülmüştür. Bağlayıcısı ve dolgusu itibarı ile bu örneklerin, 2. grup örnekler ile aynı (veya yakını bir) dönemde yürütülmüş olan onarımlara ait malzemeler olarak değerlendirilmiştir.

Hamamda orijinal sıva örneği bulunamadığı için orijinal boyanın bağlayıcısı ve rengi hususunda herhangi bir öngörü olmamakla birlikte, onarım sıvalarının en alt tabakasının protein (muhtemelen kazein) bağlayıcı ilaveli, açık gri-krem renkli badana olduğu, sonraki dönemlerde de benzer bağlayıcılı ve beyaz, sarı, kahverengi, yeşil mavi gibi renklerde boyalar kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak son dönem boya uygulamasında, bağlayıcı olarak modern sentetik polimer (muhtemelen PVA veya akrilik) esaslı boyalar kullanılmıştır.

Bu harç ve sıvalara ilave olarak, hamamın duvar örgülerinde kullanılmış olan taşların yerel olarak dişi taş olarak isimlendirilen boşluklu karaca dağ bazaltı ve sarımsı krem renkli, % 3-4 killi, mikritik kireç taşıdır. Ayrıca hamamda, ortalama % 10 kireçtaşı ve % 10 kuvarslı harman tuğla ve alaturka kiremit tespit edilmiştir.

Harç, sıva, kireç taşı, tuğla ve kiremitlerde, kaynağı çimento bağlayıcı olan klor ve sülfat tuzları ile kaynağı canlı hayvan vb biyolojik varlıklar olan nitrat tuzu ile protein bulunduğu tespit edilmiştir.

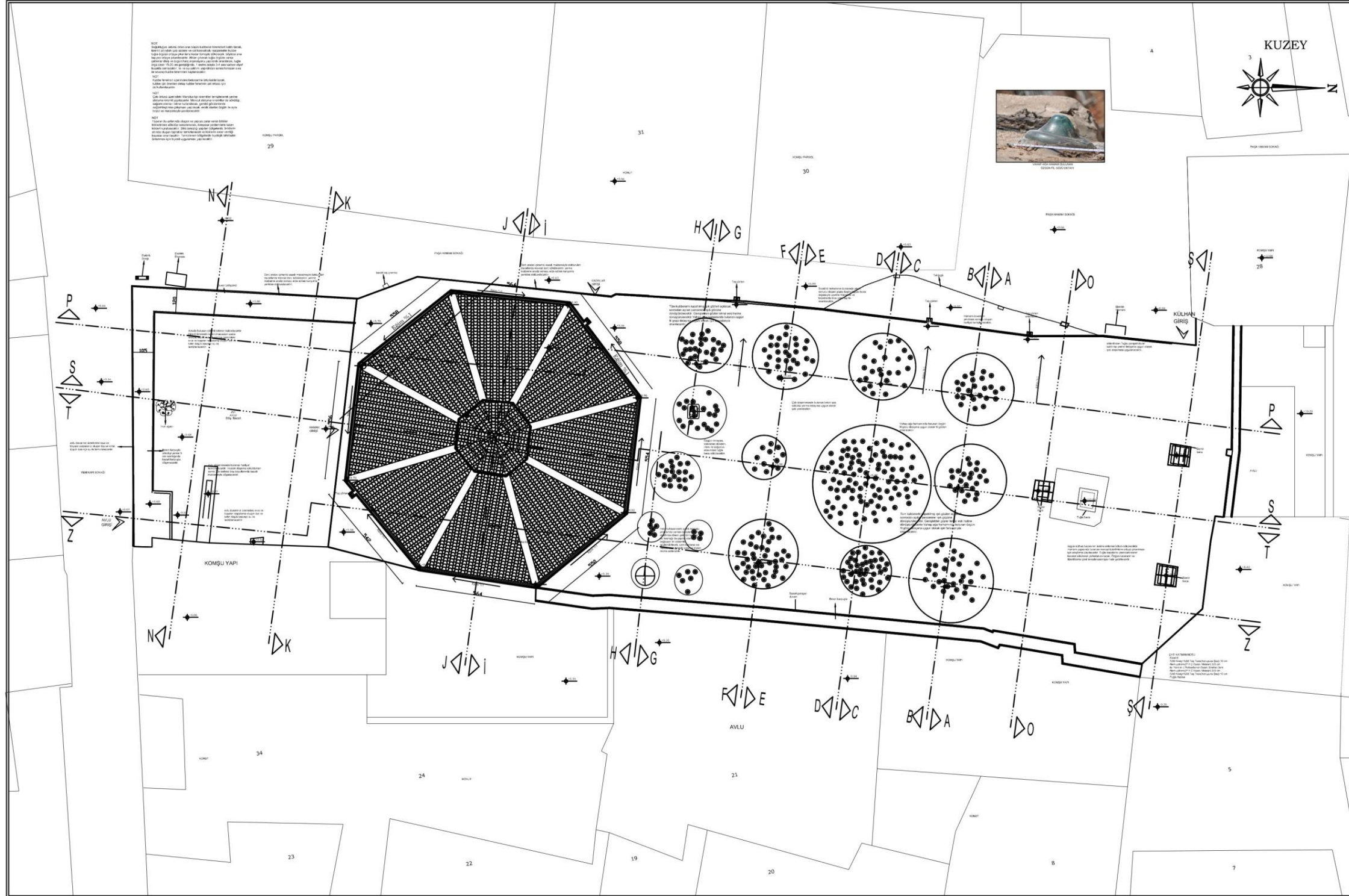
Bu sonuçların bir araya getirilmesiyle yapılan değerlendirmeye göre, yapılacak onarımlarda;

- 1.** Hamamın iç ve dış cephesinde bulunan çimento bağlayıcılı sıvaların tamamının mekânîk yöntemle (raspalanarak) uzaklaştırılması uygun olacaktır. Bu uygulama ile hamam malzemelerinde tespit edilen suda çözünebilir tuzların da yapıdan uzaklaştırılmasını sağlayacaktır. Tekrar sıvanması uygun olacak duvar yüzeyleri (iç ve dış cephelerde) hamam yapısının korunması ile ilgili olarak hazırlanacak projede, restitüsyonuna uygun olarak belirlenmelidir.
- 2.** Sıva uygulanmayacak bazalt ve mikritik kireç taşı yüzeylerin temizliği ve korunması için öneriler, Hamamın iç ve dış cephesinde bulunan çimento bağlayıcılı sıvalar uzaklaştırıldıktan sonra, yerinde yapılacak incelemeler sonrasında verilecektir.
- 3.** Hamamın projesine uygun olarak yapılacak duvar örgülerinde yerine göre Karacadağ bazaltı, mikritik kireç taşı ile boyutlarına uygun olarak hazırlanacak harman tuğla kullanılması ve örgü harcı olarak bağlayıcısı 1 kısım söndürülmüş ve bekletilmiş kaymak (hava) kireç (% 50 ± 2 sulu), dolgusu 6 mm elek altı boyutta olmak üzere 1 kısım kireçtaşı kırığı ve 2 kısım bazaltik tuf nitelikli kara kumu olan karışımın kullanılması uygun olacaktır.
- 4.** Orijinal sıva bulunamamış olmakla birlikte, yapının niteliği göz önünde tutulduğunda, hamamın projesine uygun olarak yapılacak iç ve dış kaba (alt) sıvalarda, bağlayıcı olarak 1 kısım hidrolik kireç, dolgu olarak 6 mm elek altı boyutta olmak üzere 1 kısım kireçtaşı kırığı ve 2 kısım bazaltik tuf nitelikli kara kumunun kullanılması, bitim (üst, ince) sıvalarda ise bağlayıcı olarak 1 kısım hidrolik kireç, dolgu olarak 2 mm elek altı boyutta olmak üzere 0,75 kısım kireçtaşı kırığı ve 1,75 kısım bazaltik tuf nitelikli kara kumunun kullanılması önerilmektedir.
- 5.** Hamamın projesine uygun olarak yapılacak renkli mozaik sıvalarda, projesine uygun renkleri verecek renk ve miktarda pigment ilave edilmiş sıvalarda, bağlayıcı olarak 1 kısım hidrolik kireç, dolgu olarak 2 mm elek altı boyutta olmak üzere 2,5 kısım mermer kırığının kullanılması önerilmektedir.
- 6.** Hamamın sıva uygulaması yapılmayacak mevcut taş duvar örgüleri ile projesine uygun olarak yapılacak yeni duvar örgülerinde, derz harcı olarak, bağlayıcısı 1 kısım hidrolik kireç, dolgusu 1 mm elek altı boyutta 2,5 kısım kireçtaşı kırığı olan karışımın kullanılması uygun olacaktır.
- 7.** Hamamın projesine uygun olarak yapılacak sıvaların yüzeylerine, krem rengi önerilmekle birlikte, restitüsyon projesine uygun olarak karar verilen renkte, kazein bağlayıcılı boyaların kullanılması önerilmektedir.
- 8.** Tüm harç ve sıva karışımlarının hazırlanmasında harç suyu olarak, bol suda bekletilmiş kirecin berrak (doğru kalsiyum hidroksit çözeltisi) suyunun kullanılması uygun olacaktır.

EK NO:6

RESTORASYON PROJESİ

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

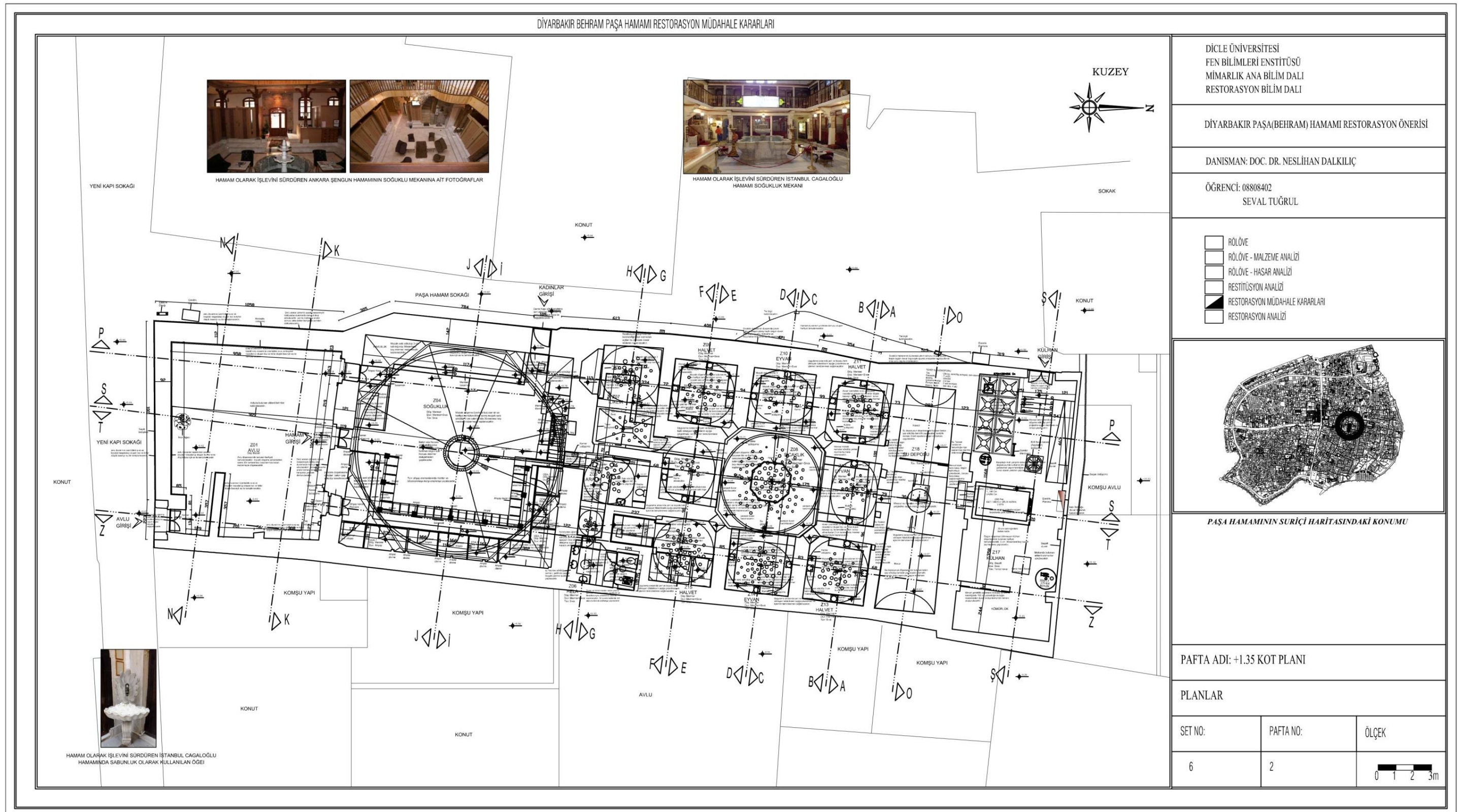

PAŞA HAMAMININ SURİCİ HARİTASINDAKİ KONUMU

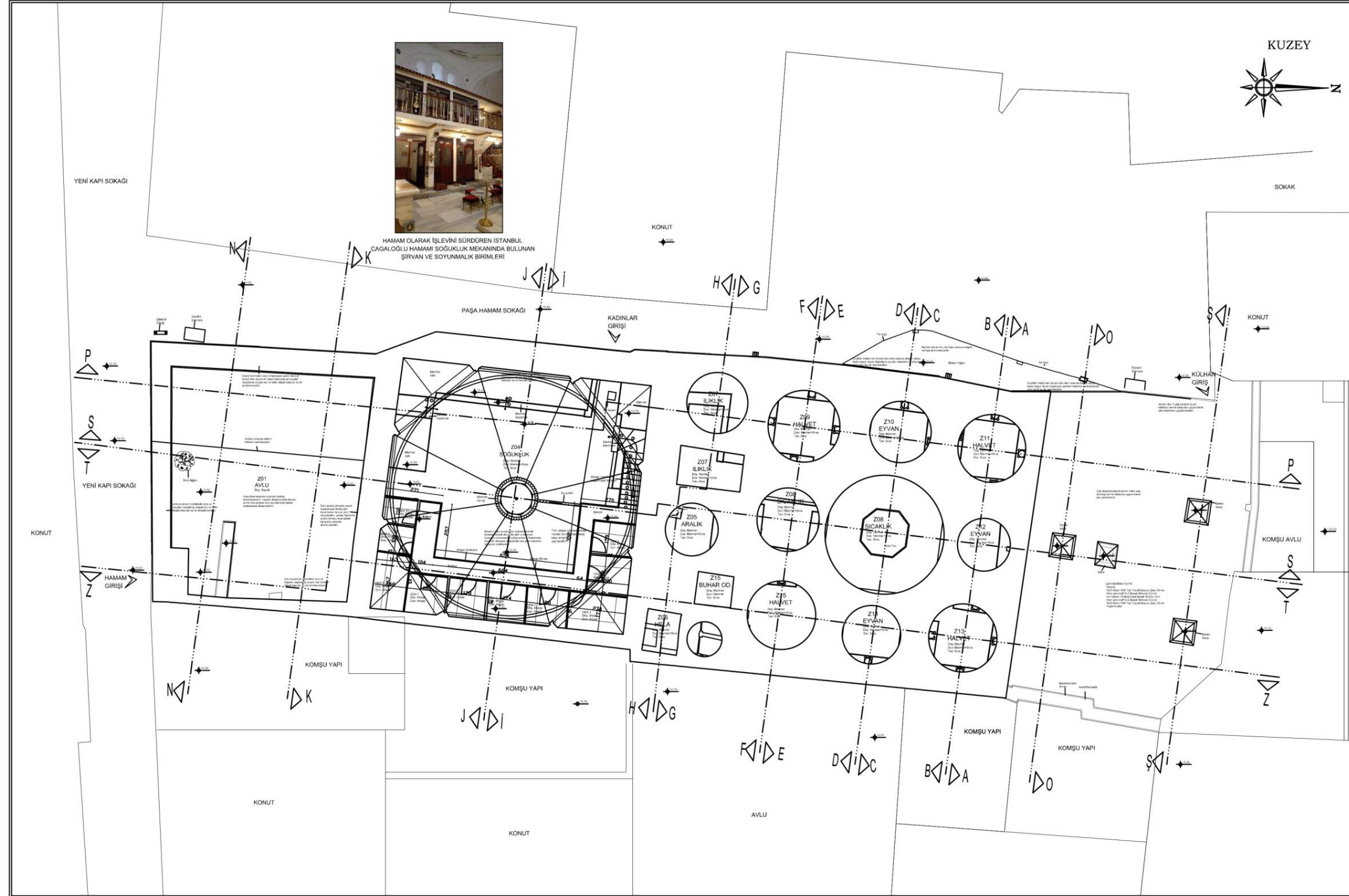
PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	1	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

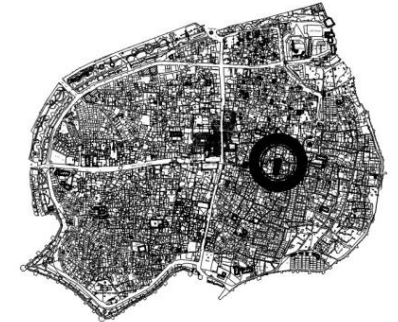
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☒ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

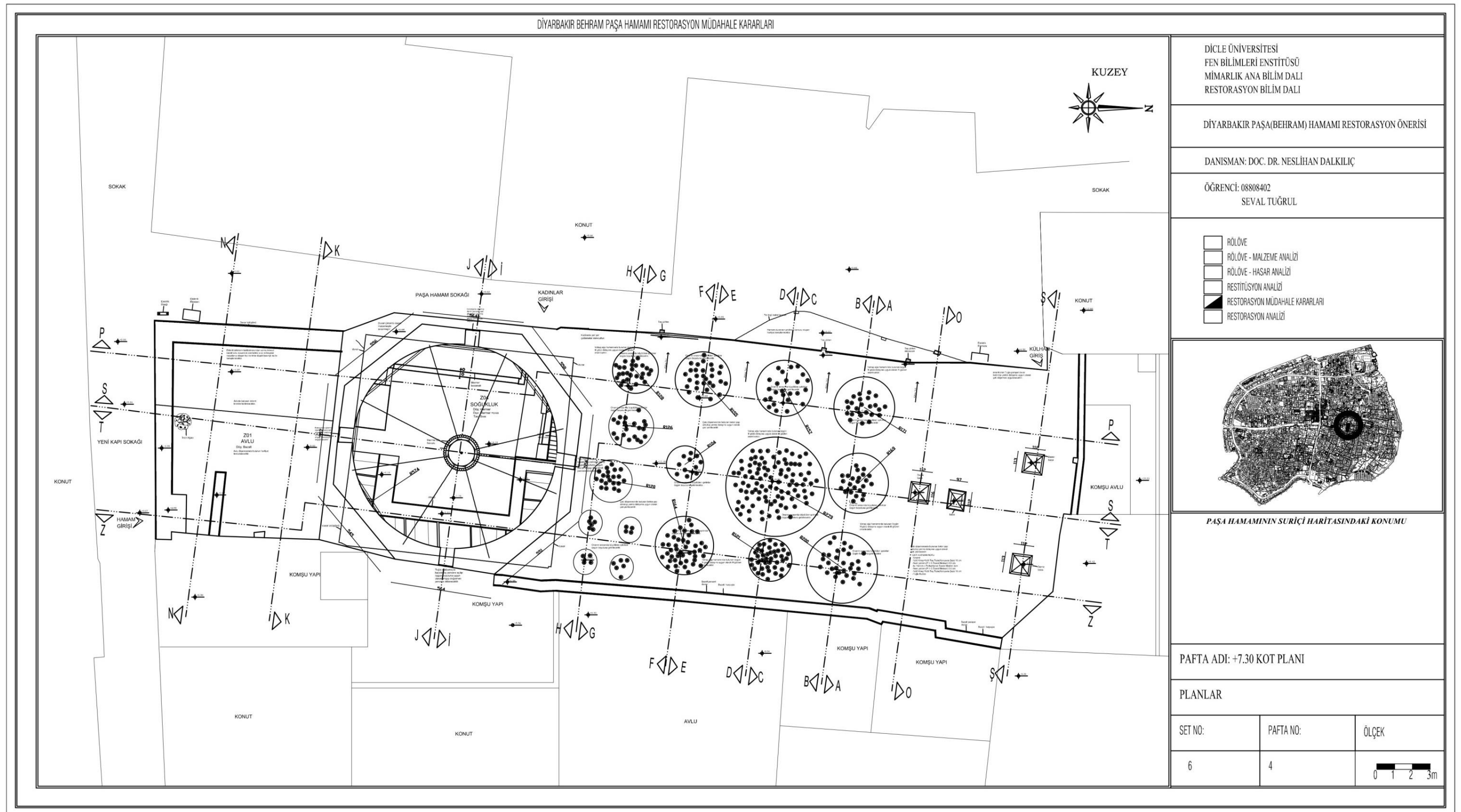

PAŞA HAMAMININ SURİÇİ HARİTASINDAKİ KONUMU

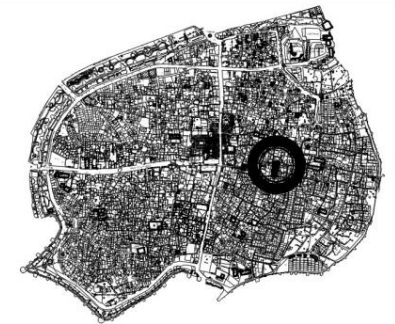
PAFTA ADI: +4.30 KOT PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	3	0 1 2 3m

☐	RÖLÖVE
☐	RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
☐	RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
☐	RESTİTÜSYON ANALİZİ
☒	RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
☐	RESTORASYON ANALİZİ

A horizontal scale bar with markings at 0, 1, 2, and 3m. The segment between 1m and 2m is white, while the segments from 0 to 1m and from 2m to 3m are black.

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

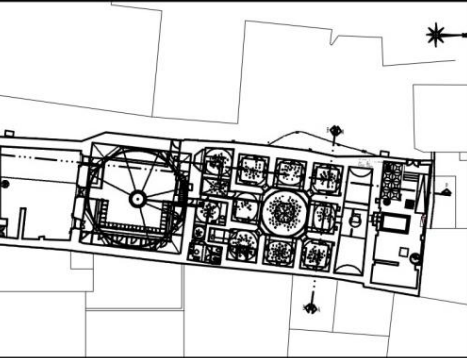
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

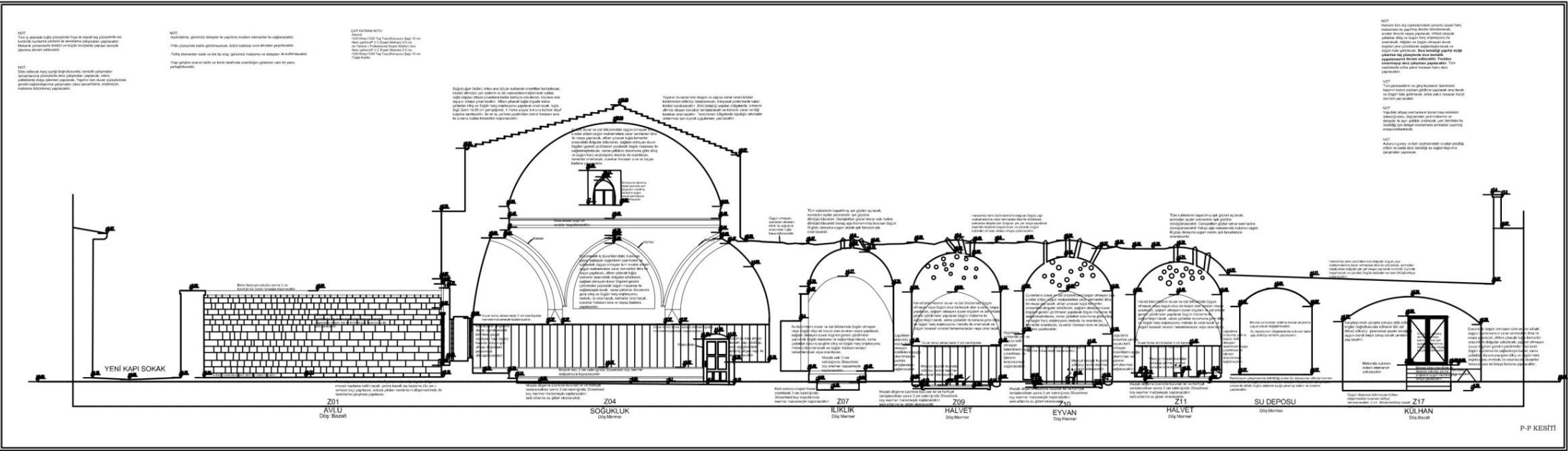
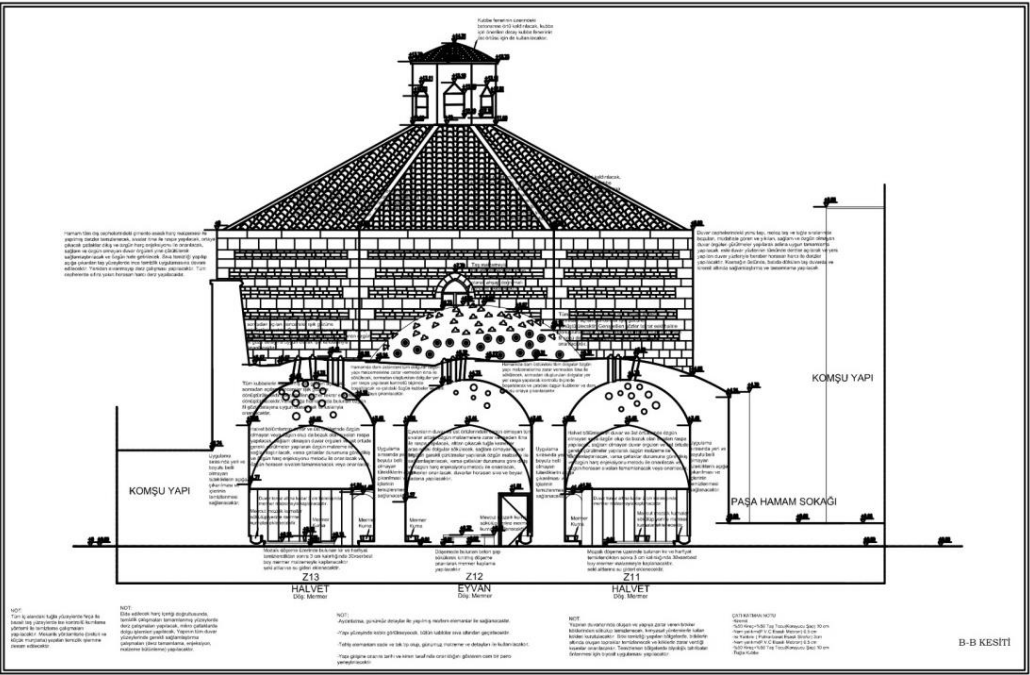
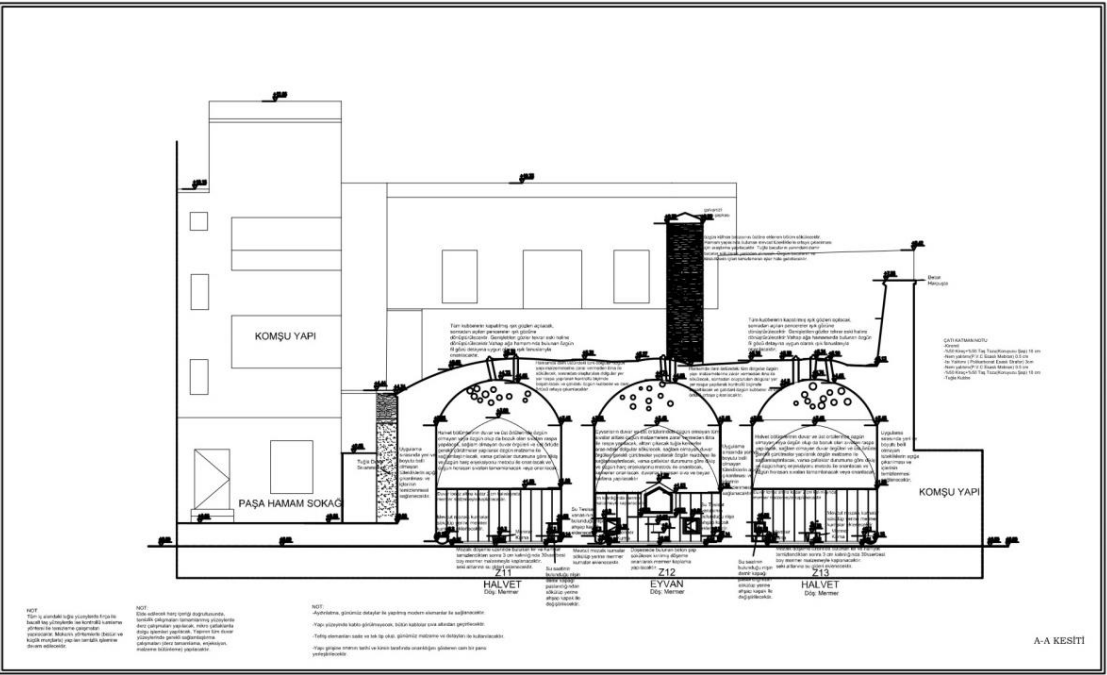
- ROİÖVE
ROİÖVE - MALZEME ANALİZİ
ROİÖVE - HASAR ANALİZİ
RESTİTÜSYON ANALİZİ
RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: A-A B-B P-P KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	6	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

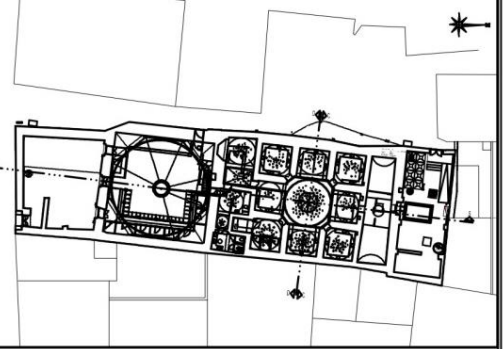
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

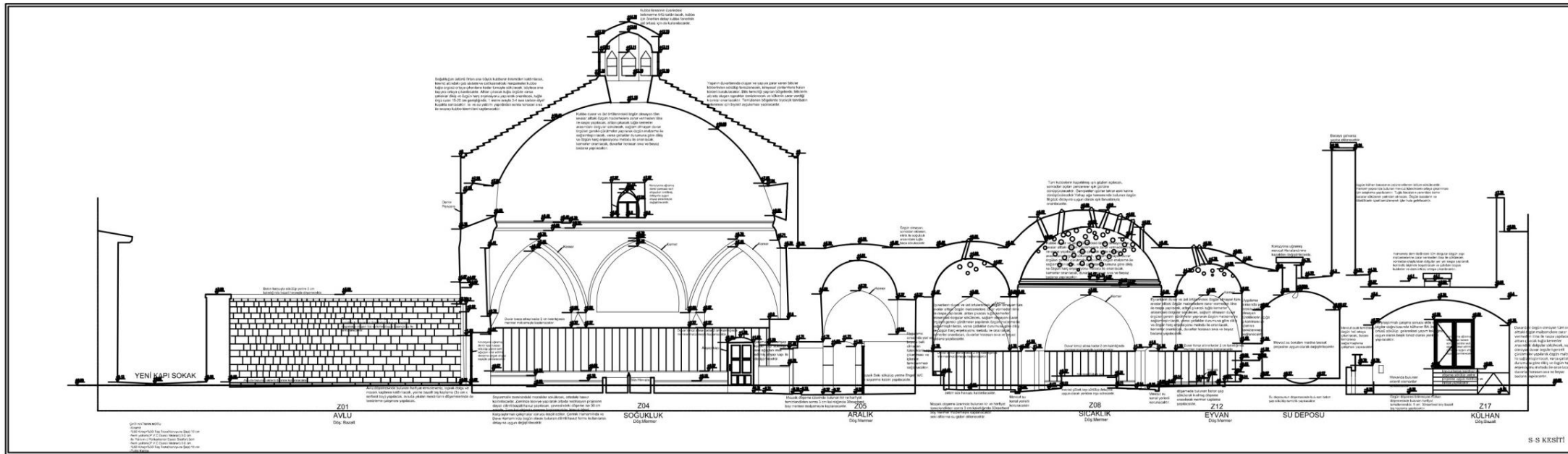
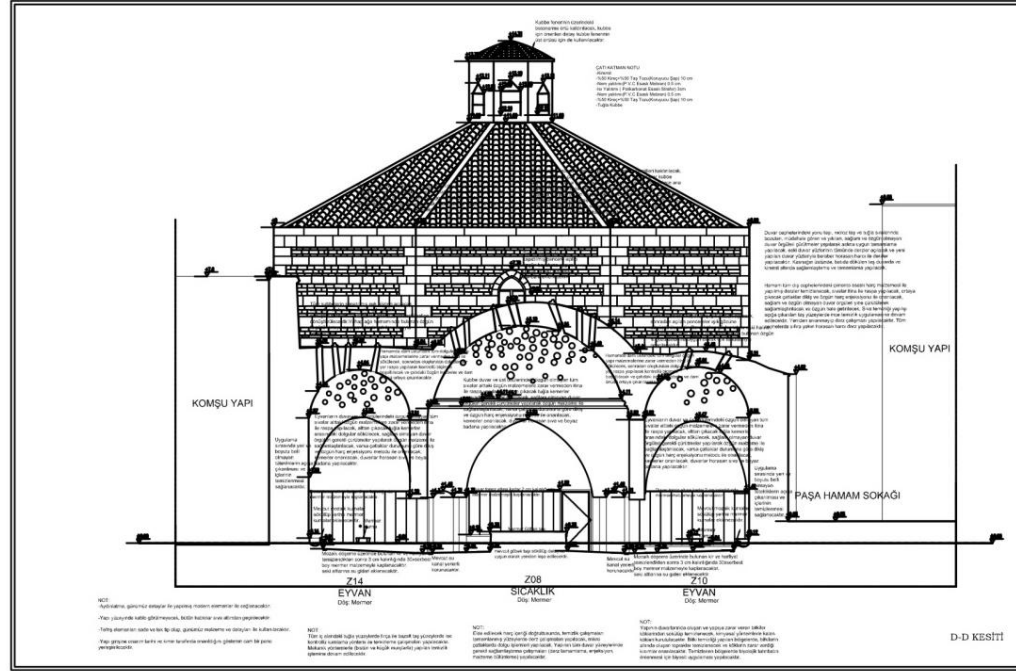
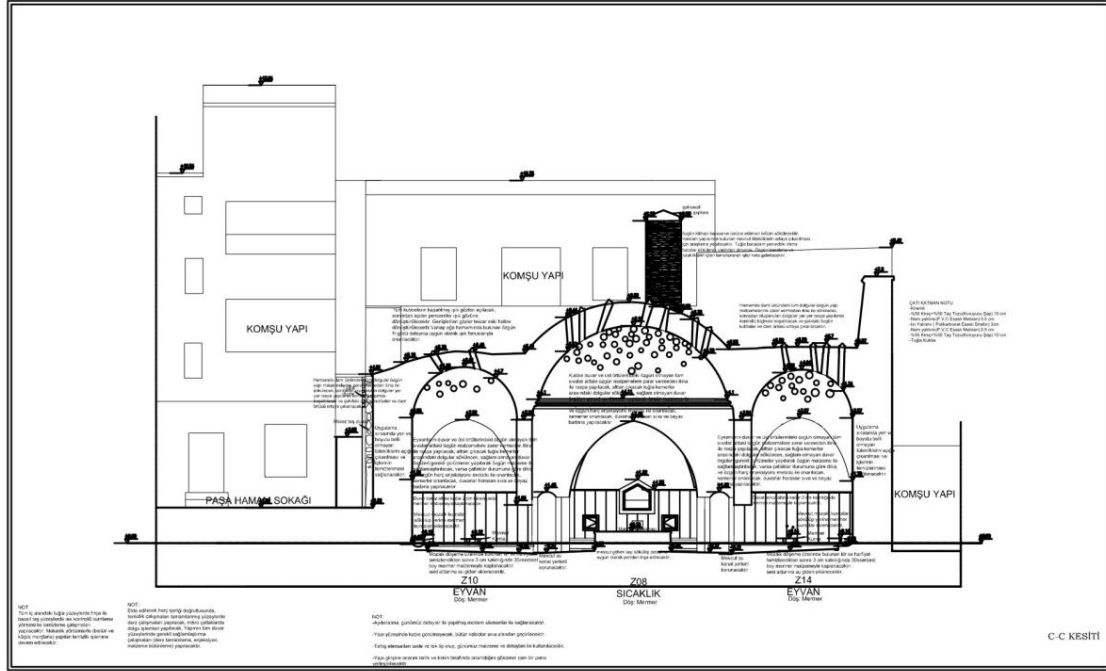
- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HAŞAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☒ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: C-C D-D S-S KESİTİ

KEŞİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	7	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

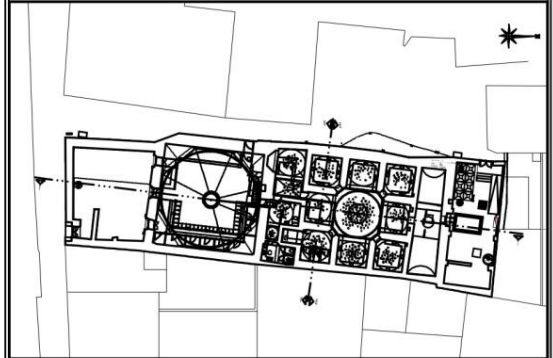
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

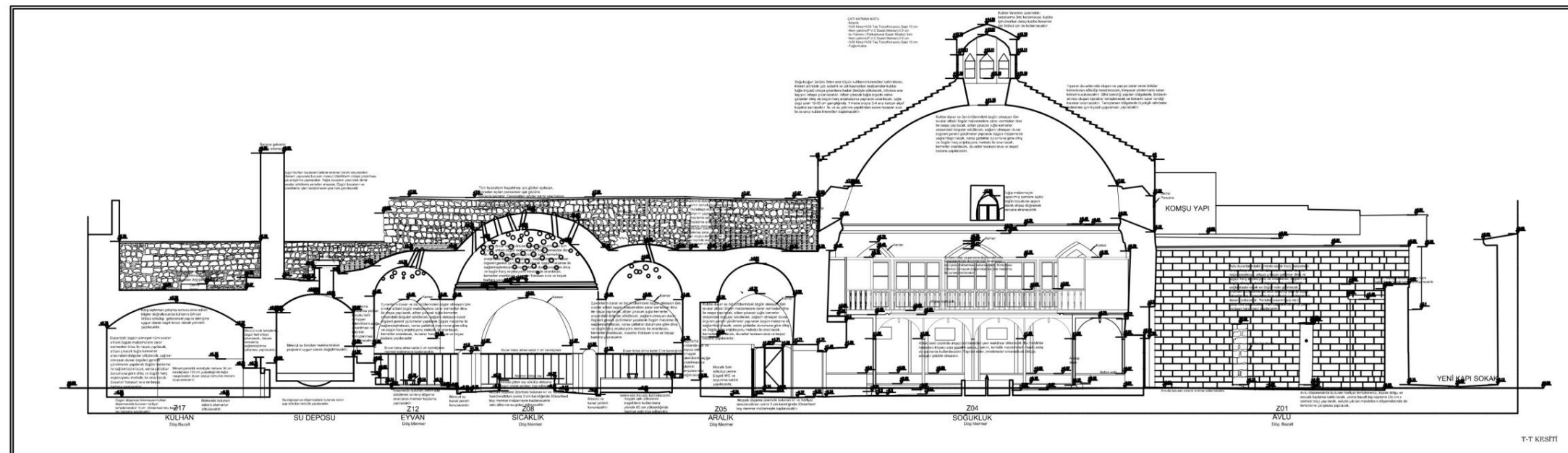
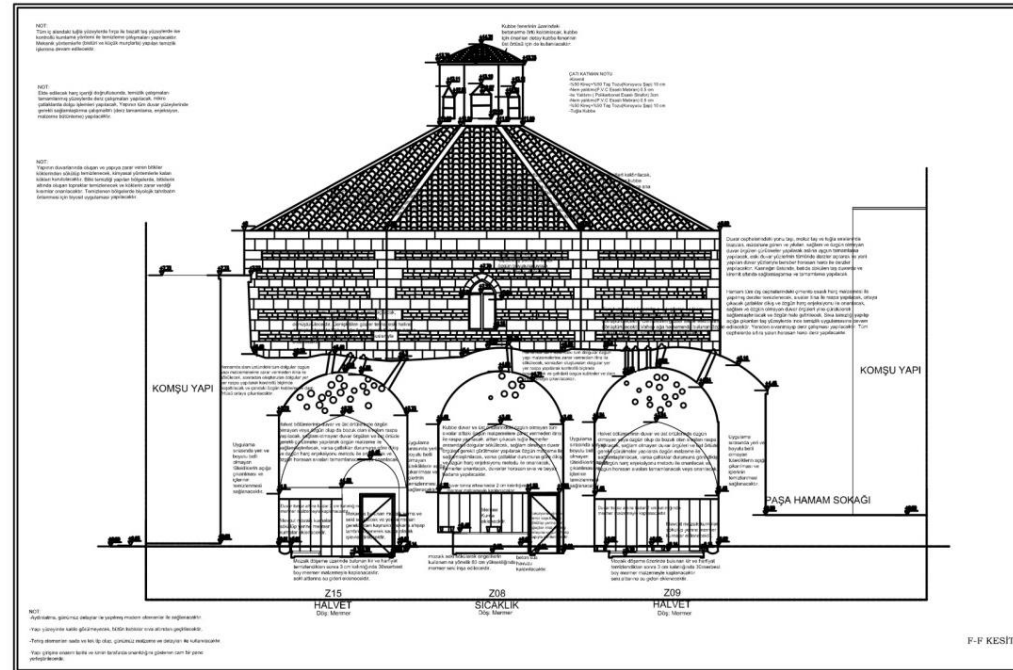
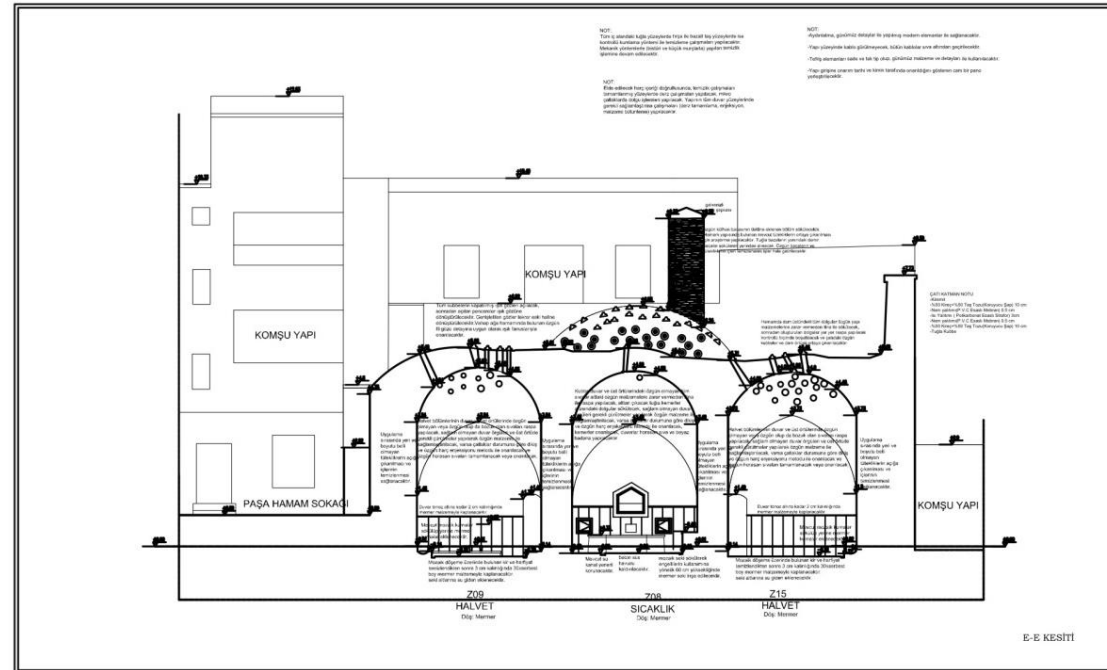
- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☒ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: E-E F-F T-T KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	8	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

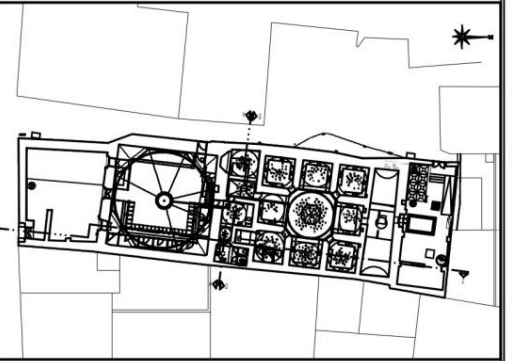
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

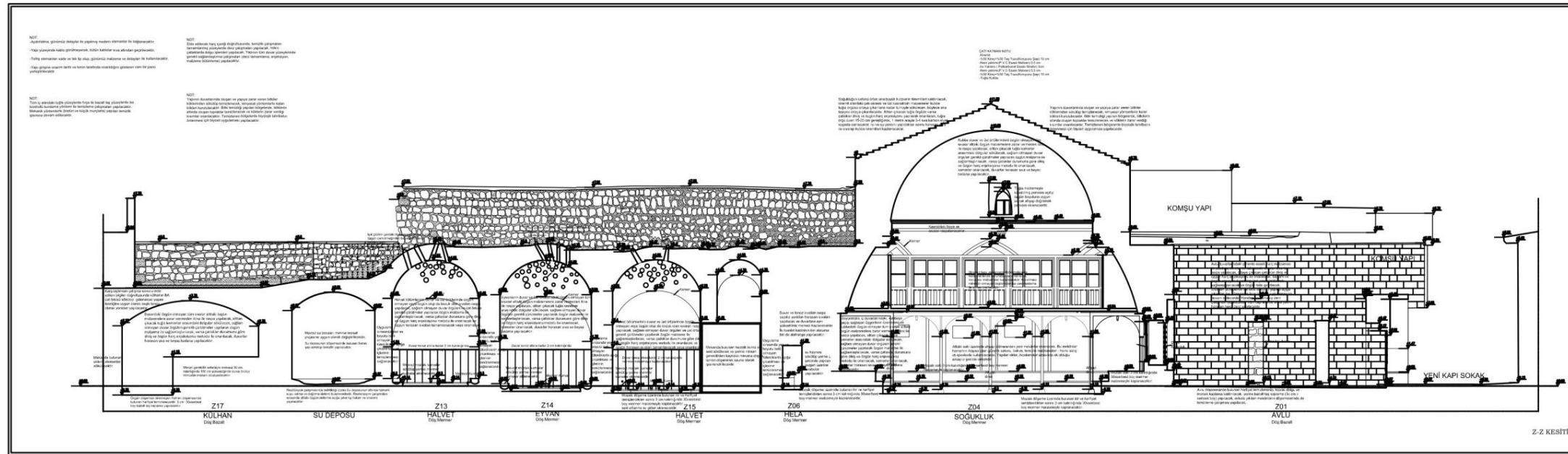
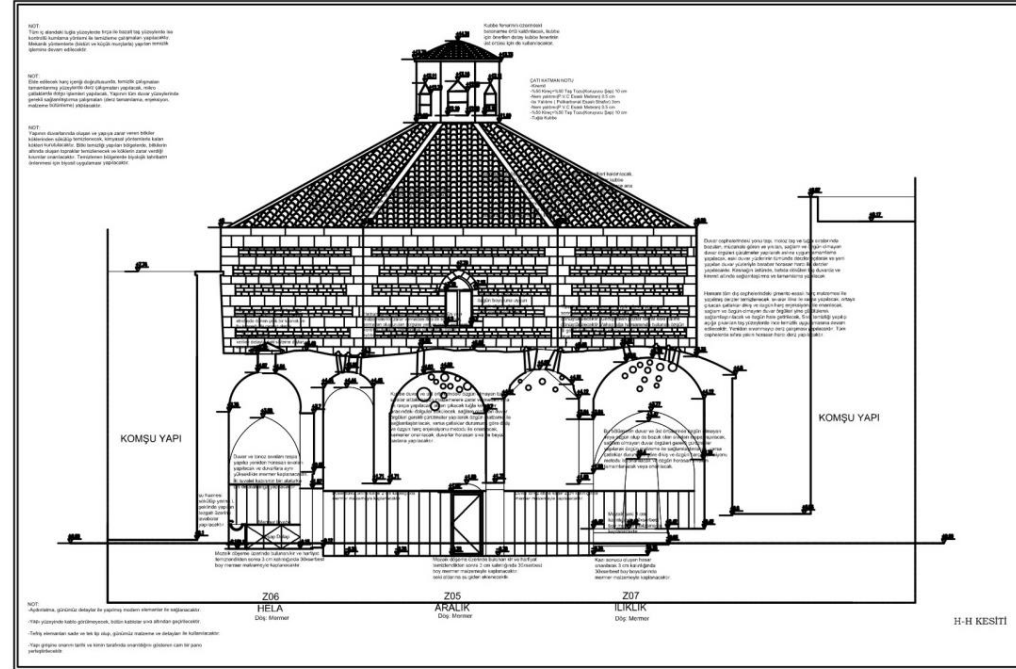
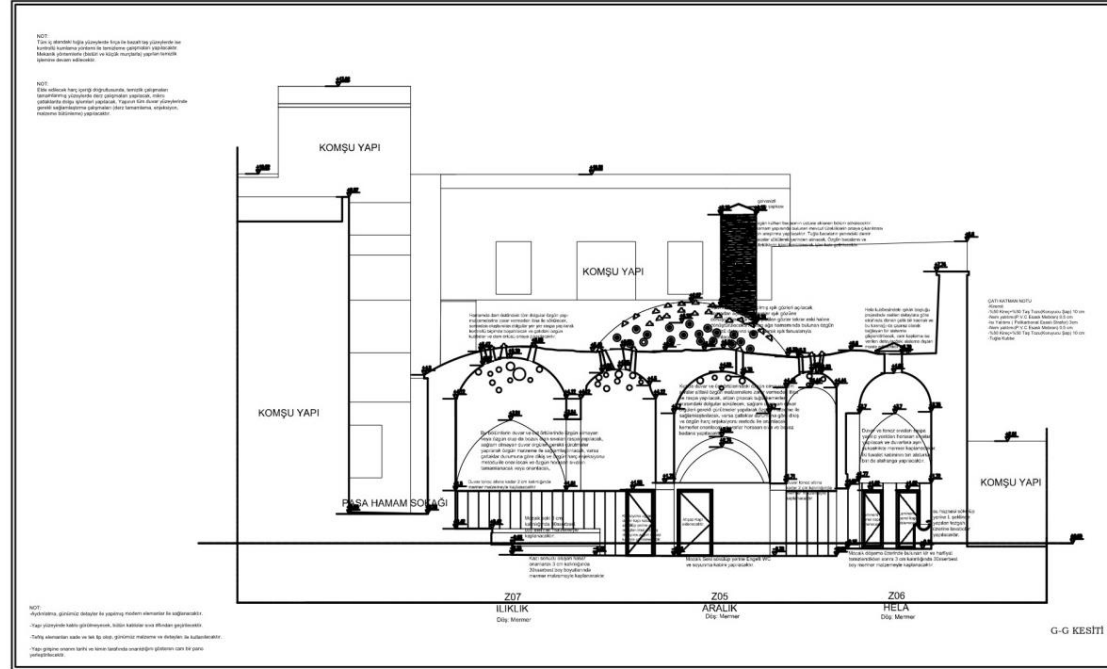
- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☒ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: G-G H-H Z-Z KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	9	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

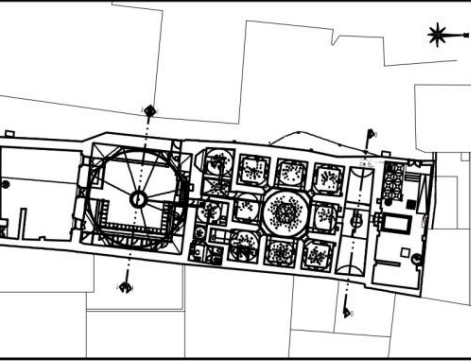
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

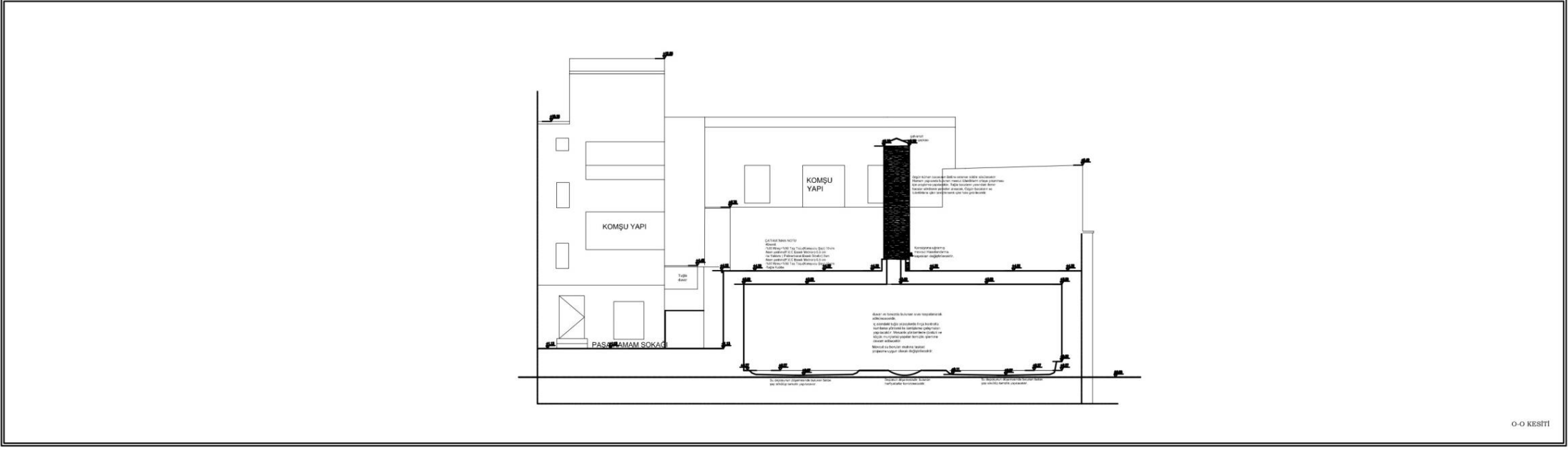
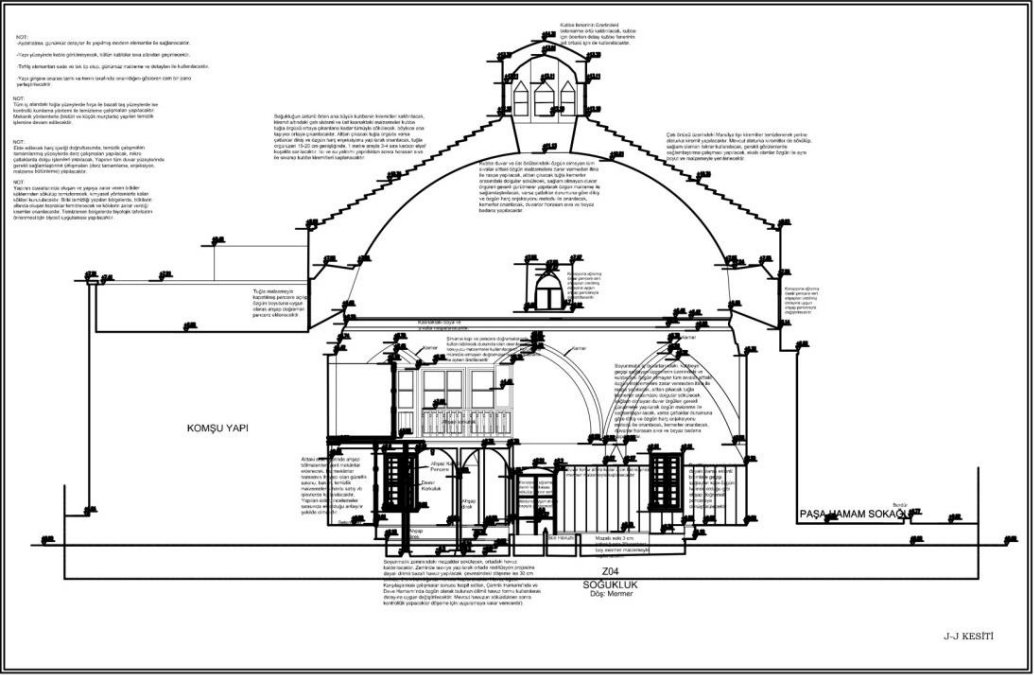
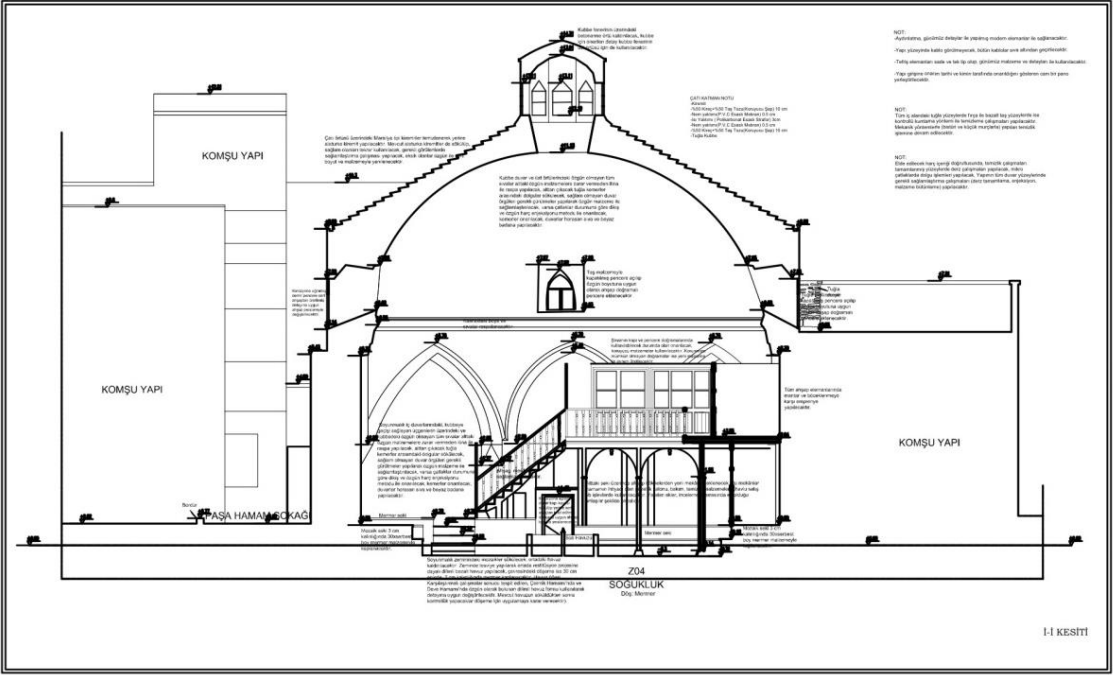
- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: İ-İ J-J O-O KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	10	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

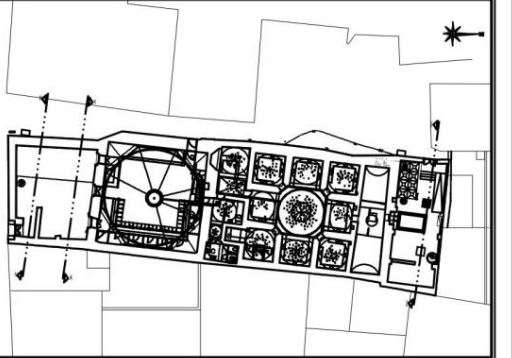
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

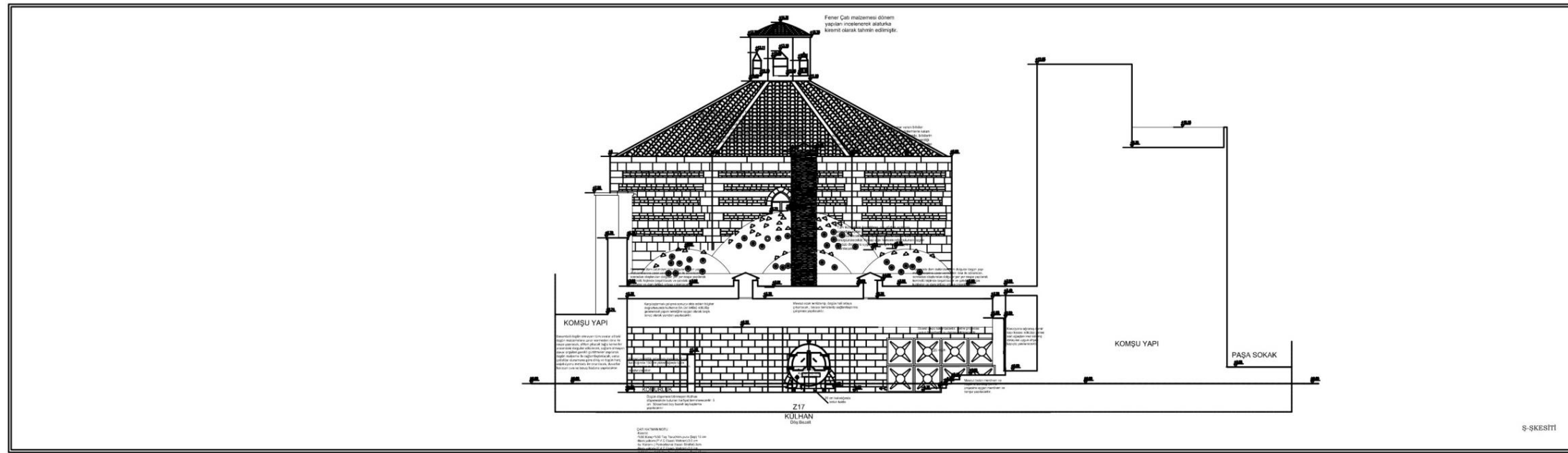
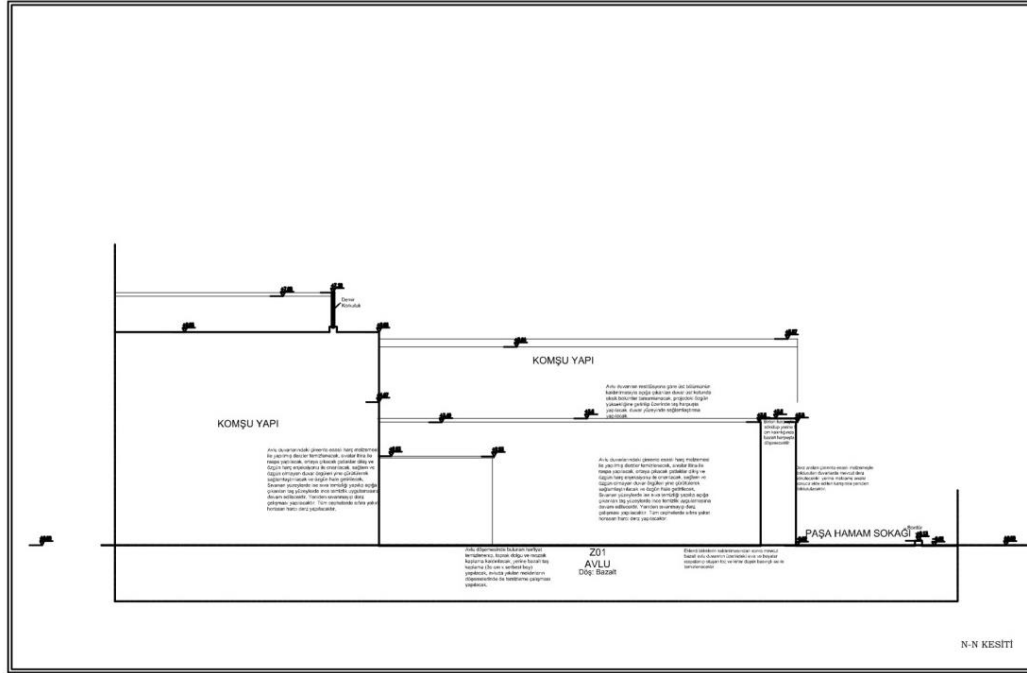
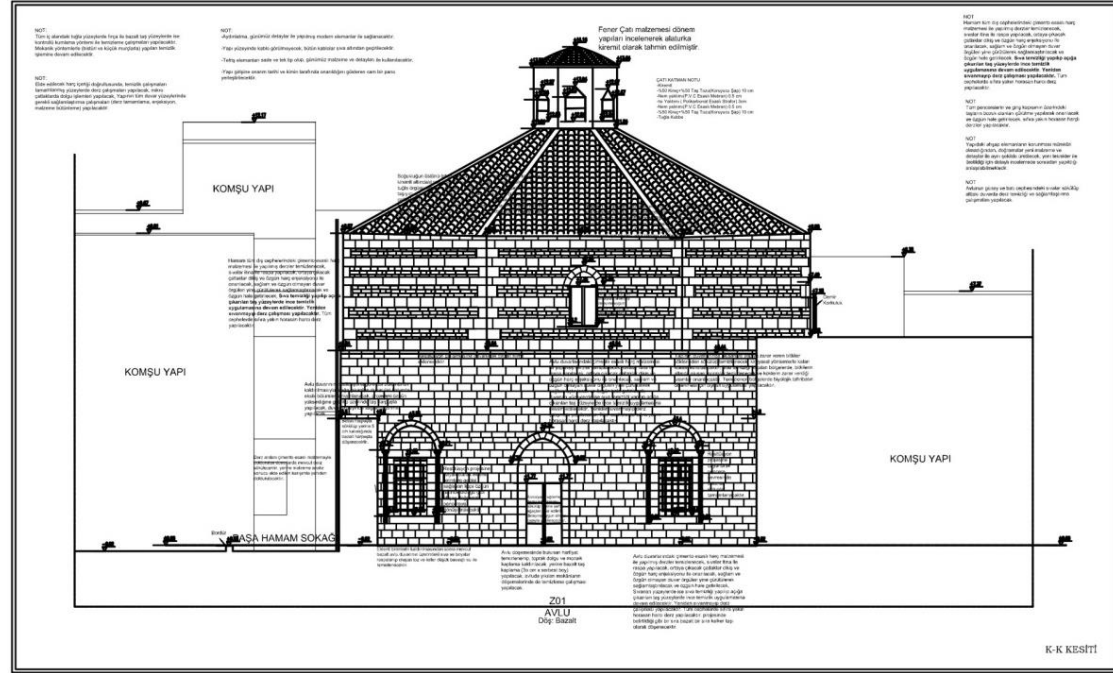
- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: K-K N-N Ş-Ş KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	11	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

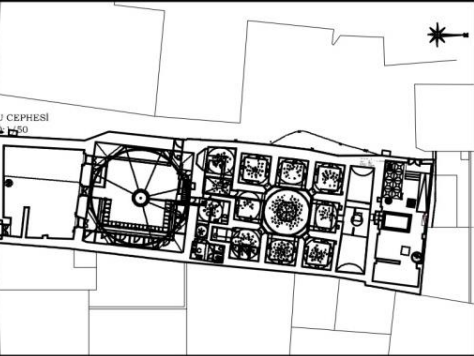
DICLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİŞİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

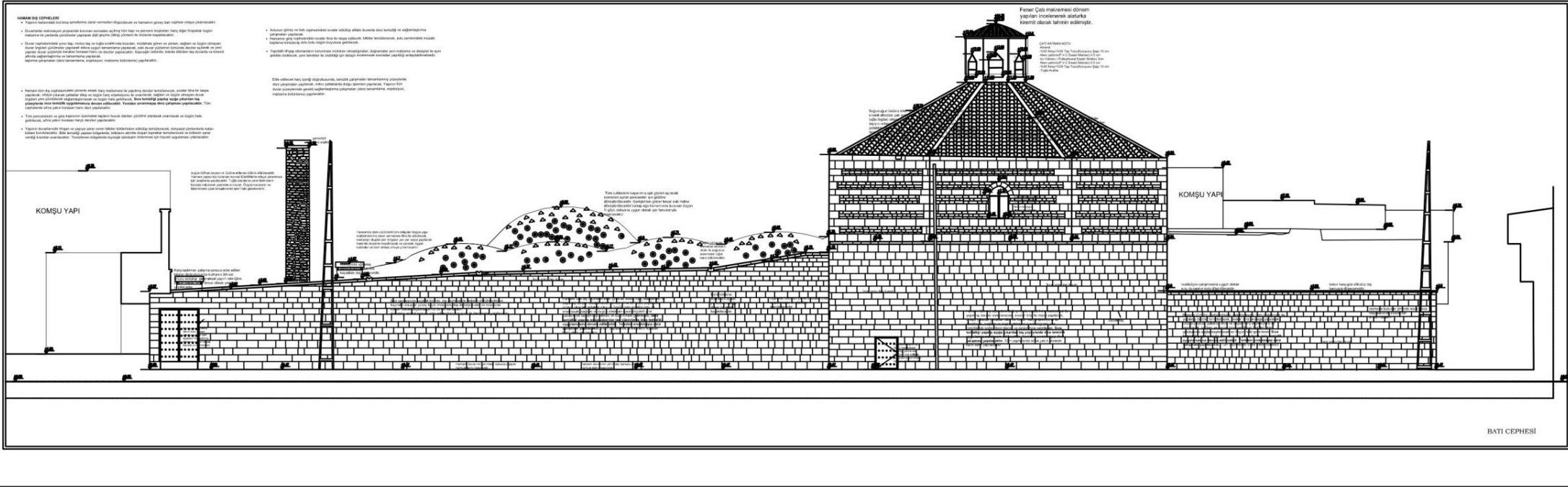
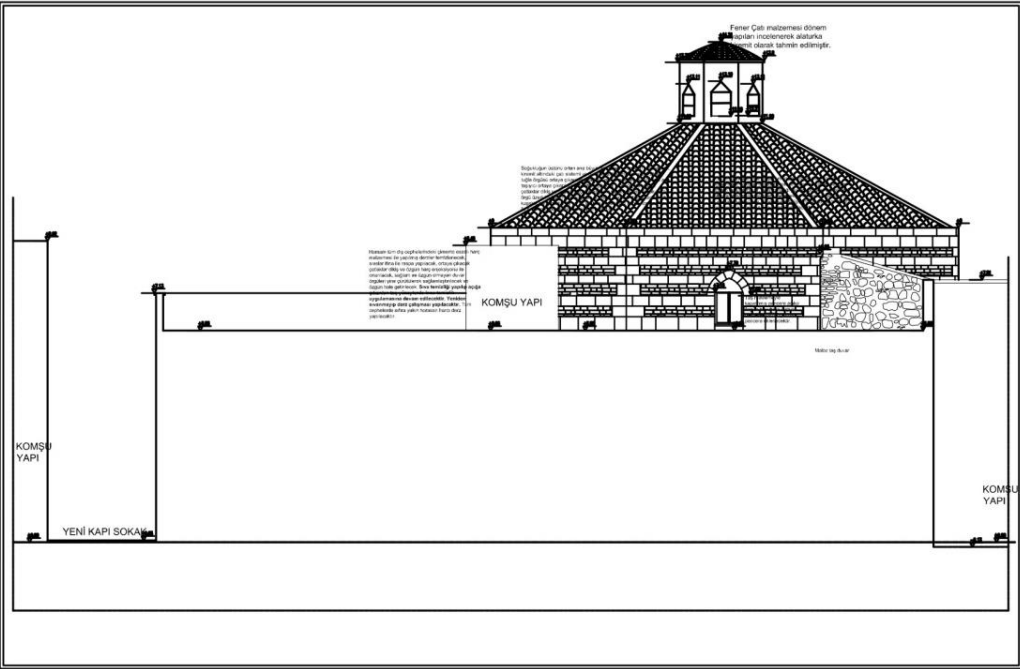
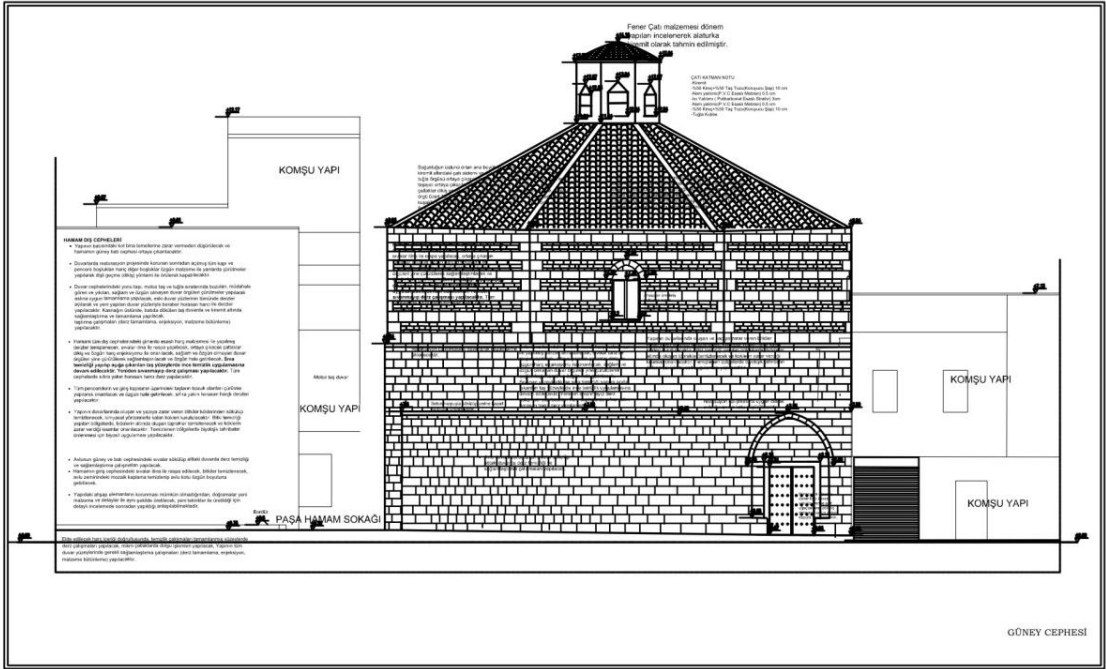
- ☐ RÖLÖVE
☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
☒ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
☐ RESTORASYON ANALİZİ

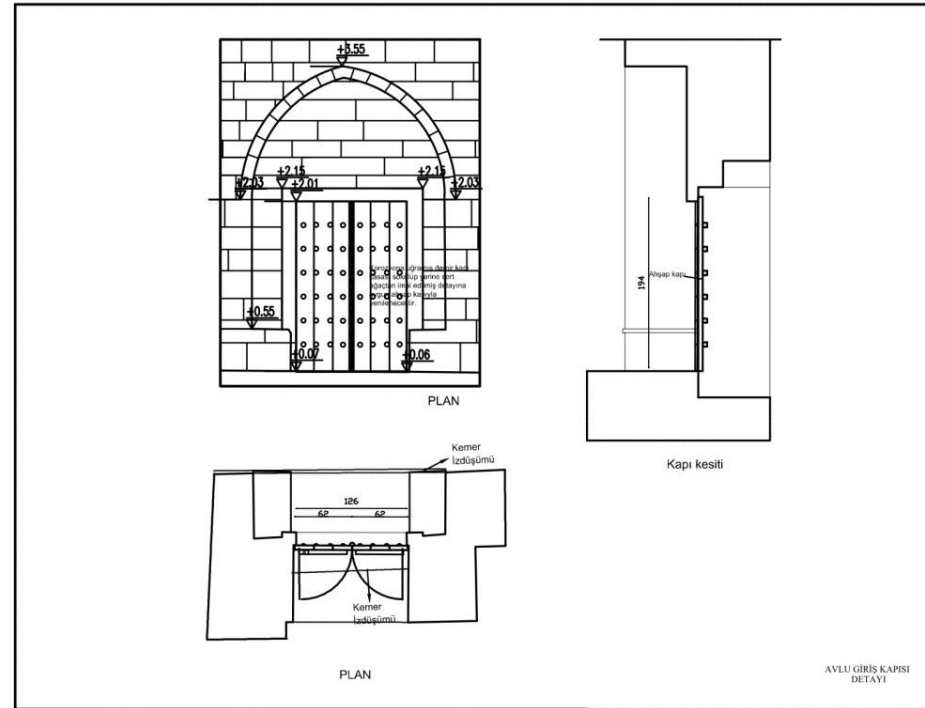
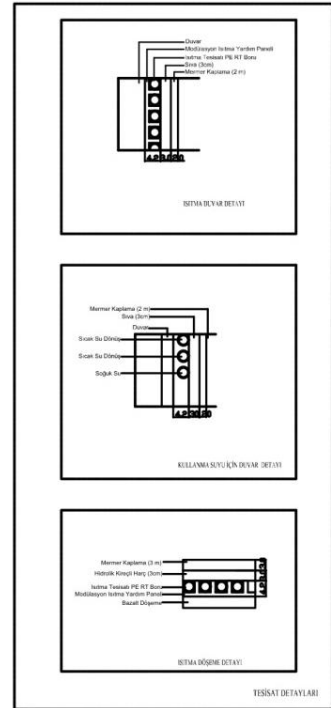
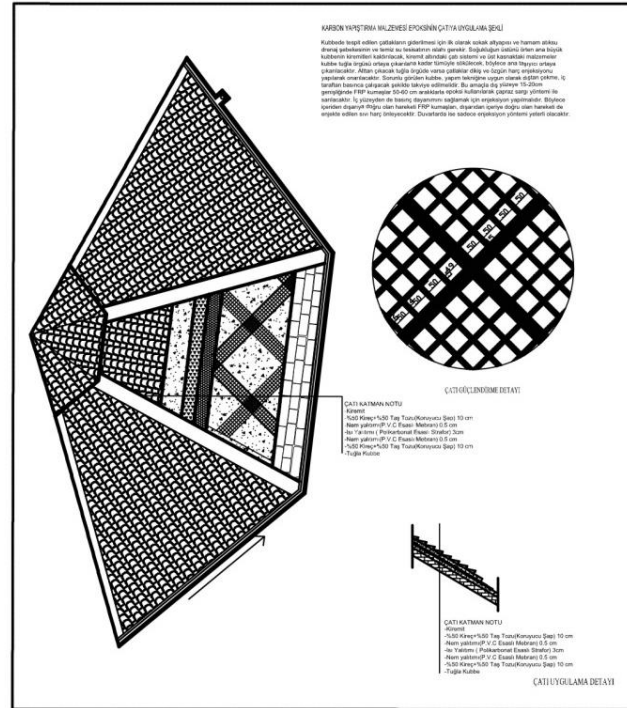
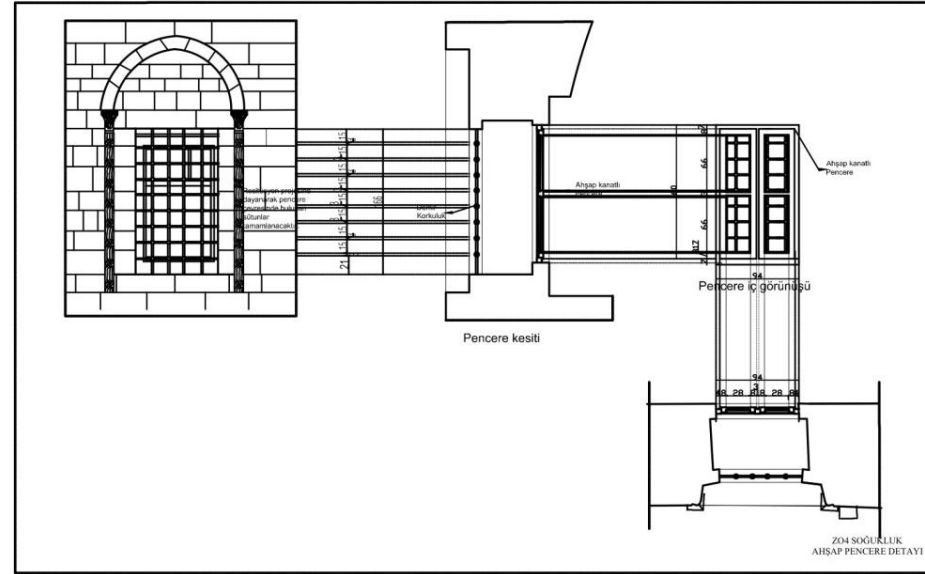
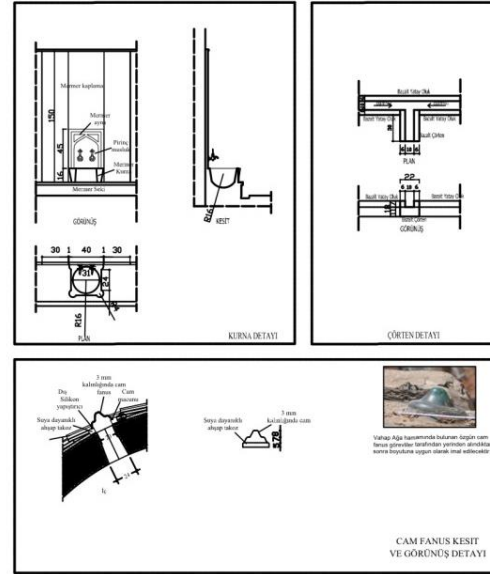
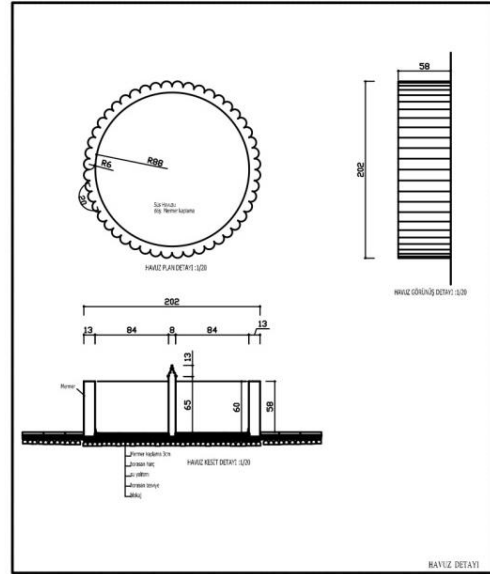
PAFTA ADI: GÜNEY DOĞU BATI CEPHELERİ

GÖRÜNÜŞLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	12	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI

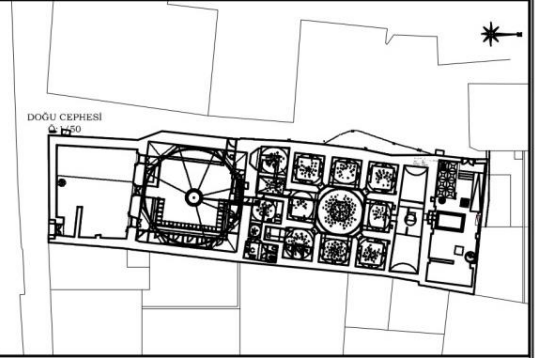
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANİSMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: DETAYLAR

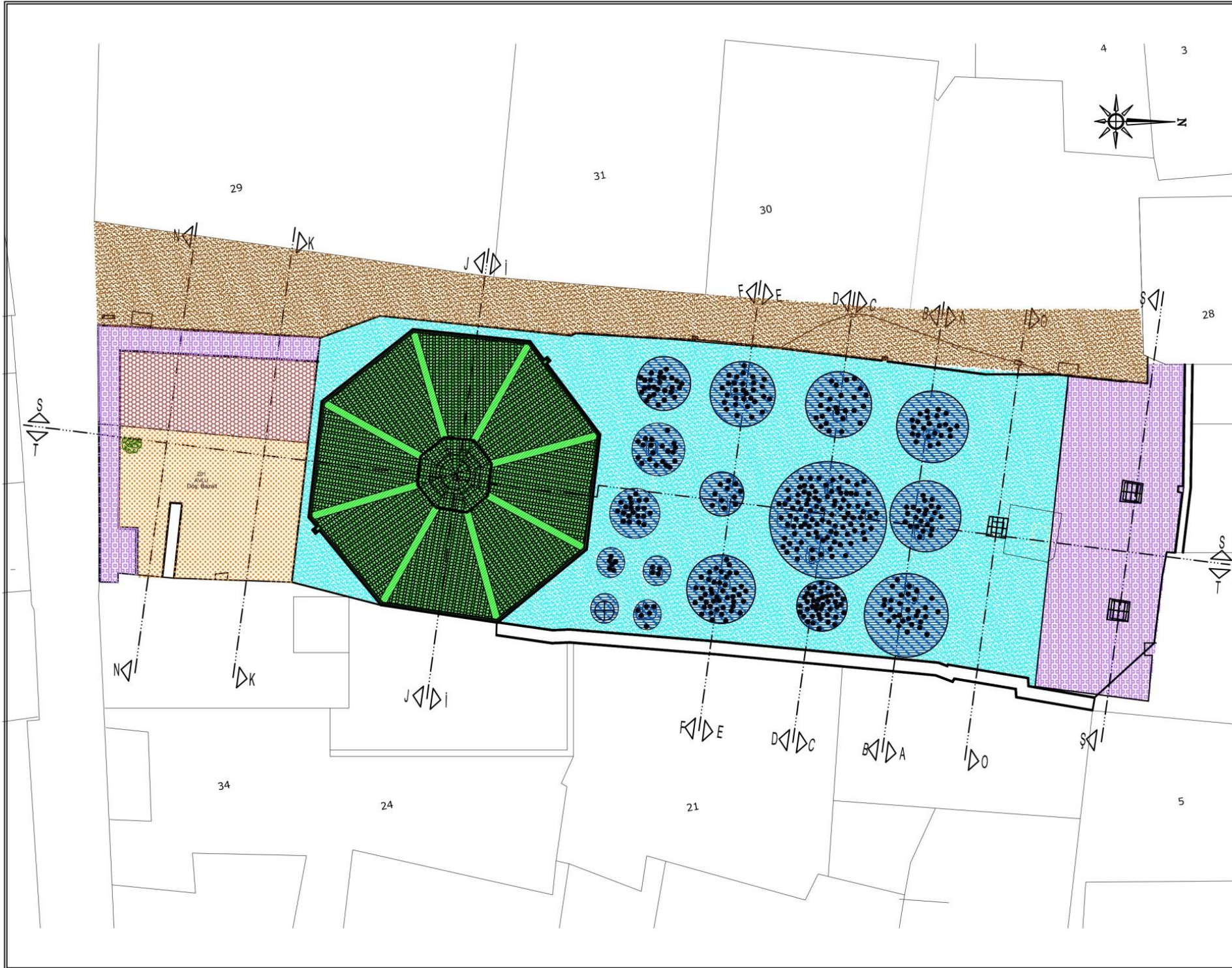
DETAYLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
6	13	0 1 2 3m

EK NO:7

RESTORASYON ANALİZİ

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

- DÖŞEME ONARIMI**
- AVLİ DÖŞEMESİNDE VE YIKILAN MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLİME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLGU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERNE BAZALT TAŞ KARILAMASIZ SERBEST BOY KAPILACAK.
 - MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEMİZLİKTEN SONRA MOZİK DÖŞEME KALDIRILACAK. YERNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30 SERBEST BOY BOYUTLUDA MEYERER KAPLANA YAPILACAKTIR.
 - MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEMİZLİKTEN SONRA BETON SAP SÖKÜLECEK YERNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30 SERBEST BOY BOYUTLUDA BAZALT KAPLANA YAPILACAKTIR.
- ÇATI ONARIMI**
- DAM YÜZEYİNDEKİ TÜM DOLGULAR İTNA İLE SÖKÜLECEK. SONRADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR YER YER RASPA YAPILARAK KONTROLÜLÜ BEÇMECE BİSALTILACAK VE OTTİMAN ÖĞÜN KUBBELER VE DAM ÖRTÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.
 - SÖĞÜKLÜK MEKANININ (ÜSTÜ) ÖRTEN KUBBELERİN KİREMLERİ VE ONARIM SİBRASINDA OLUŞTURULAN TÜM KATMANLAR İTNA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKARILARAK KADAR SÖKÜLECEK. TUĞLA ÖĞÜSÜNDE ÇATILAR VARSA DİRİZ VE ÖĞÜN HARİÇ ENERJİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKİLDE ONARILACAKTIR.
- TAVAN ONARIMI**
- İTİB GÖZLERİ BULUNAN TÜM KUBBELERDE KAPATILMIŞ FİL GÖZLERİ AÇILACAK. SONRADAN AÇILAN PENCERELER İSK GÖZİNE DÖNÜSTÜRELECEK. GENİŞLETİLEN İSK GÖZLERİ ESKİ HALİNE DÖNÜSTÜRELECEK. İSK GÖZLERİ ÖZEL HAMAM İSKLİK FANUSLARI İLE KAPATILACAKTIR.
 - ÜST ÖRTÜLERDEKİ ÖĞÜN OLMAYAN TÜM SIVALAR İTNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIYAN TUĞLA KEHEMLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖĞÜLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖĞÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATILAR VARSA DURUMUNA GÖRE DİRİZ VE HARİÇ ENERJİYONU METODU İLE ONARILACAK.
- DUVAR ONARIMI**
- TÜM DİŞ CEMELERİNDEN ÇIYAN ESASLI MALZEMELER SIVALLI. DERZLİ ALINILAR İTNA İLE RASPA YAPILACAK. ÇATILAR DİRİZ VE ÖĞÜN HARİÇ ENERJİYONU İLE ONARILACAK. SAĞLAM VE ÖĞÜN OLMAYAN DUVAR ÖĞÜLERİ YİNE ÇÖRÜTMELER SAĞLAMLAŞTIRILACAK VE ÖĞÜN HALİ GETİRİLECEK. SIVA TEMİZLİĞİYLE ORTAYA ÇIKAN TAŞ KÜTLELERDE İNCE TEMİZLİK UYGULANMASINA DEYER EDİLECEK. YERDEN SIVANMIYOR DERZ ÇALDIRILACAKTIR. TÜM CEMELERDE SİBRAS YAKIN KORUSAN HARİÇ DERZ YAPILACAKTIR.
 - BİTİKİ KÖNLERİ SÖKÜLÜP TEMİZLİMEKLE KIRYASAL YÖNTEMLERLE KÖNLERİ KURUTULACAKTIR. TEMİZLİK YAPILAN BÜLGELERDE BİTİKİ ALTINDA OLSAN TOPRAKLAR TEMİZLİMEKLE VE KÖNLERİN ZARAR KÖNLERİ YERLER ONARILACAKTIR. TEMİZLİMEKLE BÜLGELERDE BİTİKİ ALTINDA OLSAN TOPRAKLAR TEMİZLİMEKLE VE KÖNLERİN ZARAR KÖNLERİ YERLER ONARILACAKTIR. TEMİZLİMEKLE BÜLGELERDE BİTİKİ ALTINDA OLSAN TOPRAKLAR TEMİZLİMEKLE VE KÖNLERİN ZARAR KÖNLERİ YERLER ONARILACAKTIR.
 - İÇ CEMELERDEN ÖĞÜN OLMAYAN TÜM SIVALAR İTNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIYAN TUĞLA KEHEMLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖĞÜLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖĞÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATILAR VARSA DURUMUNA GÖRE DİRİZ VE HARİÇ ENERJİYONU METODU İLE ONARILACAK.
 - MÖZİK SIVA SÖKÜLECEK. YERDEN TONUZ BAŞLANGIÇ; SIVA YERİNE KADAR MEYERER KAPLANA YAPILACAK.
 - CEMELERDE KÜZEY KIRYASALININ OLUŞUĞU BÜLGELERDE TAMANLAMA YAPILACAKTIR.
- MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR**
- KAPI PENCERE NİŞ DOĞRANILARI YENİLENECEKTİR.
 - KAPATILAN PENCERELER AÇILIP DEMİR DOĞRANA VE AHŞAP DOĞRANA PENCERE İLE TAMANLANACAKTIR.
 - YAPIDAKİ FALANETİ BİREKLER KALDIRILACAKTIR.
 - YAPININ BATTISINDAKİ NOT BİNA TEMELERİNE ZARAR VERMEYEN DÜŞÜRÜLECEK VE HAMAMIN GÜNEY BATI CEMELİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.
 - MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE DÜZENLENEN OLAN ÖĞÜLER BİREKLER.
 - RESTİTÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKLAR.
 - MEVCUT OCAK TEMİZLİMEKLE ÖĞÜN HALİ ORTAYA ÇIKARILACAK. BAKIŞI TEMİZLİMEKLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SİBRASINDA YERİ KORUTULU BİLLİ OLMAYAN TİTİMLERİNİN AÇIĞA ÇIKARILMASI İÇİN İÇERİNİN TEMİZLİMEKLE SAĞLAMLAŞTIRILACAKTIR.
 - TÜM AHŞAP MALZEMELERİN KORUMASININ PAZARLARI YAPILACAK. DOKU KAYIPINA UYGUN KESİMLERLE TAMANLANACAK. ŞEKİLDE YENİ AHŞAP MALZEME İLE TAMANLANACAKTIR. TÜM AHŞAP ÖRNEKLERİNE GÖRE KÜZEYİN HAVA ALABİLEN KORUYUCU BOYA TATBİK EDİLECEKTİR.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

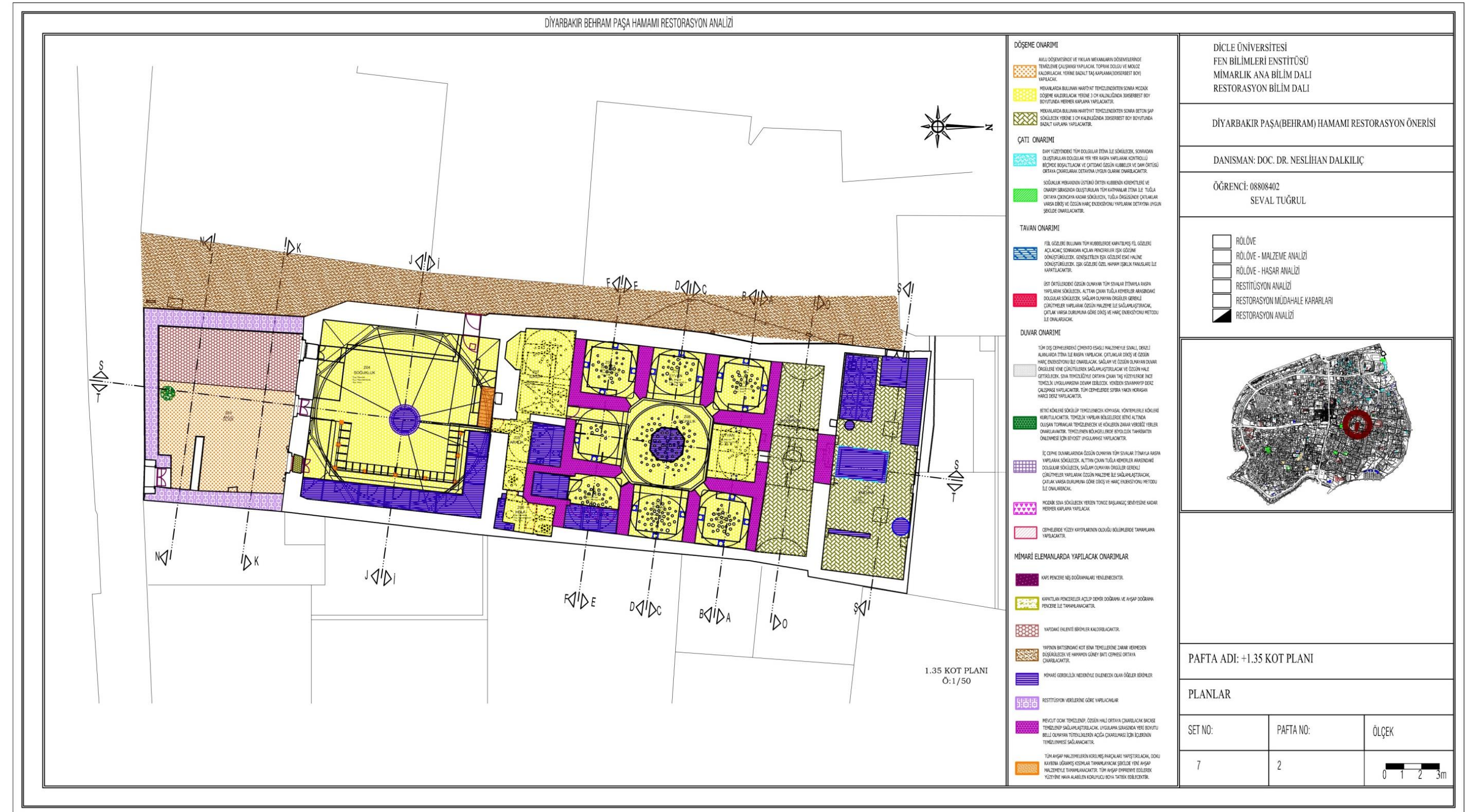
- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	1	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

DÖŞEME ONARIMI

- AVLİ DÖŞEMESİNDE VE YIKILAN MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLİME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLGU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERİNE BAZALT TAŞ KAPLAMA(30X30X6 CM) YAPILACAK.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİTYAT TEMİZLENDİKTEN SONRA MOCAK DÖŞEME KALDIRILACAK YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30X6 CM BOYUTUNDA MEYER KAPLAMA YAPILACAKTIR.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİTYAT TEMİZLENDİKTEN SONRA BETON SAP SÖKÜLECEK YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30X6 CM BOYUTUNDA BAZALT KAPLAMA YAPILACAKTIR.

ÇATI ONARIMI

- DAM YÜZÜNDENKİ TİM DOLGULAR İTİNA İLE SÖKÜLECEK. SONRADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR YER YER RASPA YAPILARAK KONTROLÜLÜ BİÇİMDE BİSİTALACAK VE ÇATININ ÖZÜN KURBİLERİ VE DAM DİTİSİ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.
- SÖĞÜKLÜK MEKANININ ÜSTÜNÜ ÖRTEN KURBİLERİN KEMERLERİ VE ÇATININ SİBİSİNİ OLUŞTURULAN TİM KATMANLARI İTİNA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKARILARAK KURBİLERİ, TUĞLA ÖRÜŞÜNÜ ÇATILARIN VARSA DİTİSİ VE ÖZÜN HARC ENERJİYİNİ YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKLİDE ONARILACAKTIR.

TAVAN ONARIMI

- FİB GÖZLERİ BULUNAN TİM KURBİLERİNDE KAPITILMIS FİB GÖZLERİ AÇILACAK SONRADAN AÇILAN MEKANLARIN İÇİN GÖZLERİ DÖNÜŞTÜRÜLECEK. GENİŞLETİLEN İÇKİ GÖZLERİ ESKİ HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. İÇKİ GÖZLERİ ÖZEL HAYAT İÇİMLİK FANJULARI İLE KAPATILACAKTIR.
- İST ÖRTÜLERİNDE ÖZÜN OLMAYAN TİM SIVALLAR İTİNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIYAN TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRSELER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATILAR VARSA DURUMUNA GÖRE DİTİSİ VE HARC ENERJİYİNİ METODU İLE ONARILACAK.

DUVAR ONARIMI

- TİM DİS ÇEYRELERİNDE ÇİMENTO ESASLI MALZEME İLE SIVALLI BİREKLİ ALANLARDA İTİNA İLE RASPA YAPILACAK. ÇATILARIN DİTİSİ VE ÖZÜN HARC ENERJİYİNİ İLE ONARILACAK. SAĞLAM VE ÖZÜN OLMAYAN DUVAR ÖRSELERİ YİNE ÇÖRÜTMELER SAĞLAMLAŞTIRILACAK VE ÖZÜN HALİ GETİRİLECEK. SIVA TEMİZLİMLE ORTAYA ÇIKAN TAŞ YÜZLERİNDE İNCE TEMİZLİK UYGULANMASINA DEVAM EDİLECEK. KEMERİN SIVANMAYIP DİTİSİ ÇIKIŞI YAPILACAKTIR. TİM ÇEYRELERİNDE SİBİSİNİ YAKIN MÜHÜRİ HARC DİTİSİ YAPILACAKTIR.
- BETON KÖKLERİ SÖKÜLÜP TEMİZLENDİKTEN KURBİLERİN KÖKLERİ KURBİLERİNDE TEMİZLİK YAPILAN BÖLGELERDE BETON ALTINDA OLSAN TOPRAKLAR TEMİZLENDİKTEN VE KÖKLERİN ZARAR VERDİĞİ YERLER ONARILACAKTIR. TEMİZLENDİKTEN KURBİLERİNDE RİNDİTİSİ TAYİNİTİN ÖLÇÜMÜ İÇİN BİYOTİT UYGULANMASI YAPILACAKTIR.
- İÇ ÇEYRE DUVARLARINDA ÖZÜN OLMAYAN TİM SIVALLAR İTİNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIYAN TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRSELER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATILAR VARSA DURUMUNA GÖRE DİTİSİ VE HARC ENERJİYİNİ METODU İLE ONARILACAK.
- MOCAK SIVA SÖKÜLECEK YERİNİ TONDOZ BAĞLANTISININ KADAR MEYER KAPLAMA YAPILACAK.
- ÇEYRELERDE YÜZEY KIRILARININ OLUŞUĞU BÖLÜMLERDE TAMAMLAMA YAPILACAKTIR.

MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR

- KAPI PENCERE NİS DOĞRANILARI YENİLENECEKTİR.
- KAPATILAN PENCERELER AÇILIP DEMİR DOĞRANILAR VE AHŞAP DOĞRANILAR PENCERE İLE TAMAMLANACAKTIR.
- YAPIDAKİ ELEMANLAR BİRİMLER KALDIRILACAKTIR.
- YAPININ BATIYINDAKİ KOT BÖLME TEYELLERİNDE ZARAR VERMEYEN DOĞRANILAR VE HAYATIN GÜNEY BATI ÇEYRESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE EKLENECEK OLAN GÖZLER BİRİMLER
- RESTİTÜSYON YERİLERİNE GÖRE YAPILACAKTIR.
- MEVCUT ODAK TEMİZLİNDİKTEN ÖZÜN HALİ ORTAYA ÇIKARILACAK BAKISI TEMİZLİNDİKTEN SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SİBİSİNİ YERİ BOYUTU BELLI OLMAYAN TİYERLERİNİN AÇIĞI ÇIKARILMASI İÇİN İÇERİNİN TEMİZLENDİĞİ SAĞLAMLAŞTIRILACAKTIR.
- TİM AHŞAP MALZEMELERİN KURULMASI PAZARLARI YAPILACAK. DOĞU KAYIRININ UĞRANISININ KURULMASI TAMAMLANACAK. SİBİSİNİ YERİ AHŞAP MALZEME İLE TAMAMLANACAKTIR. TİM AHŞAP SİBİSİNİ YERİ SİBİSİNİ YERİNE HAVA ALABİLEN KURULUCU BOYA TAYİNİTİN GEREKLİLİĞİ.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

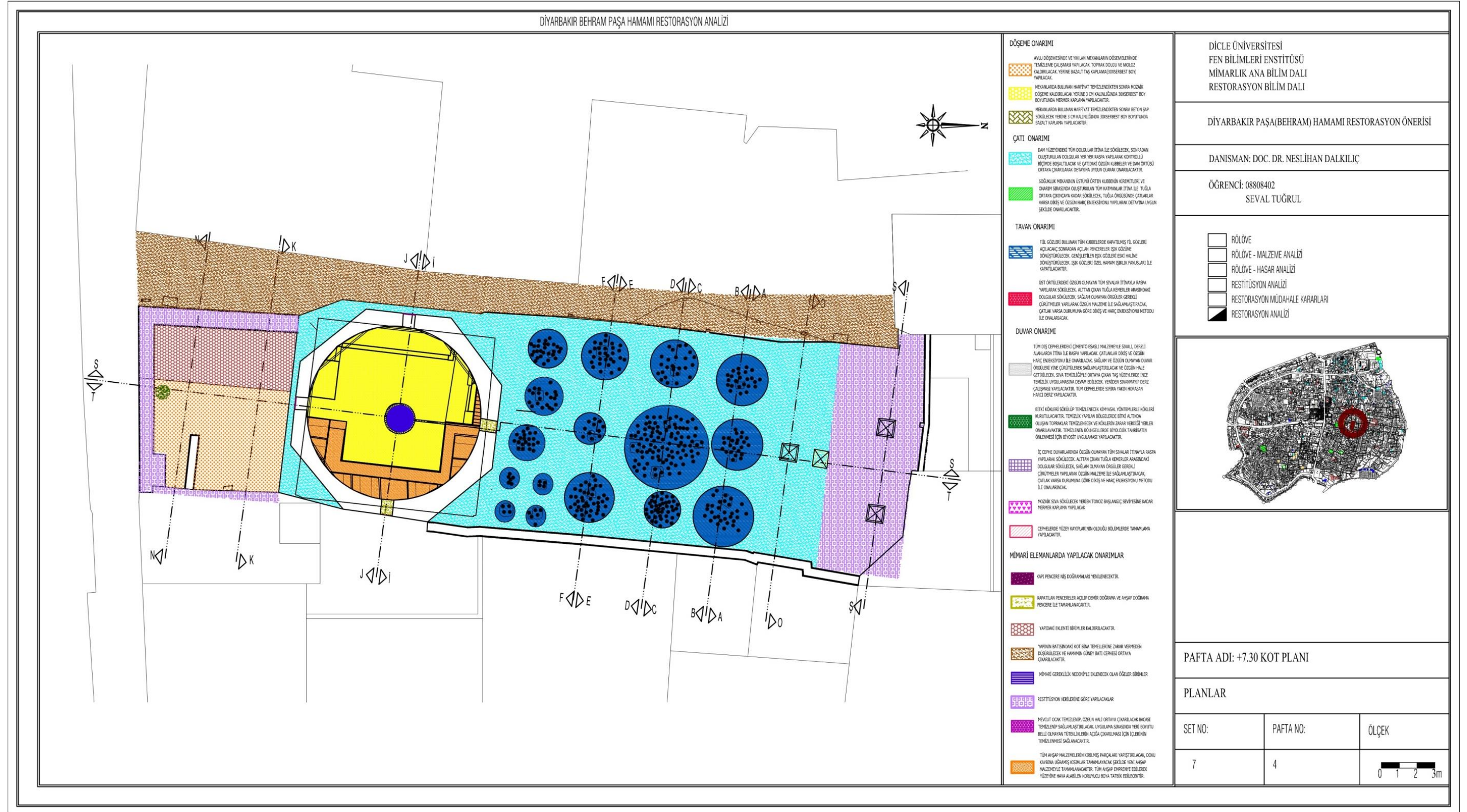
- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

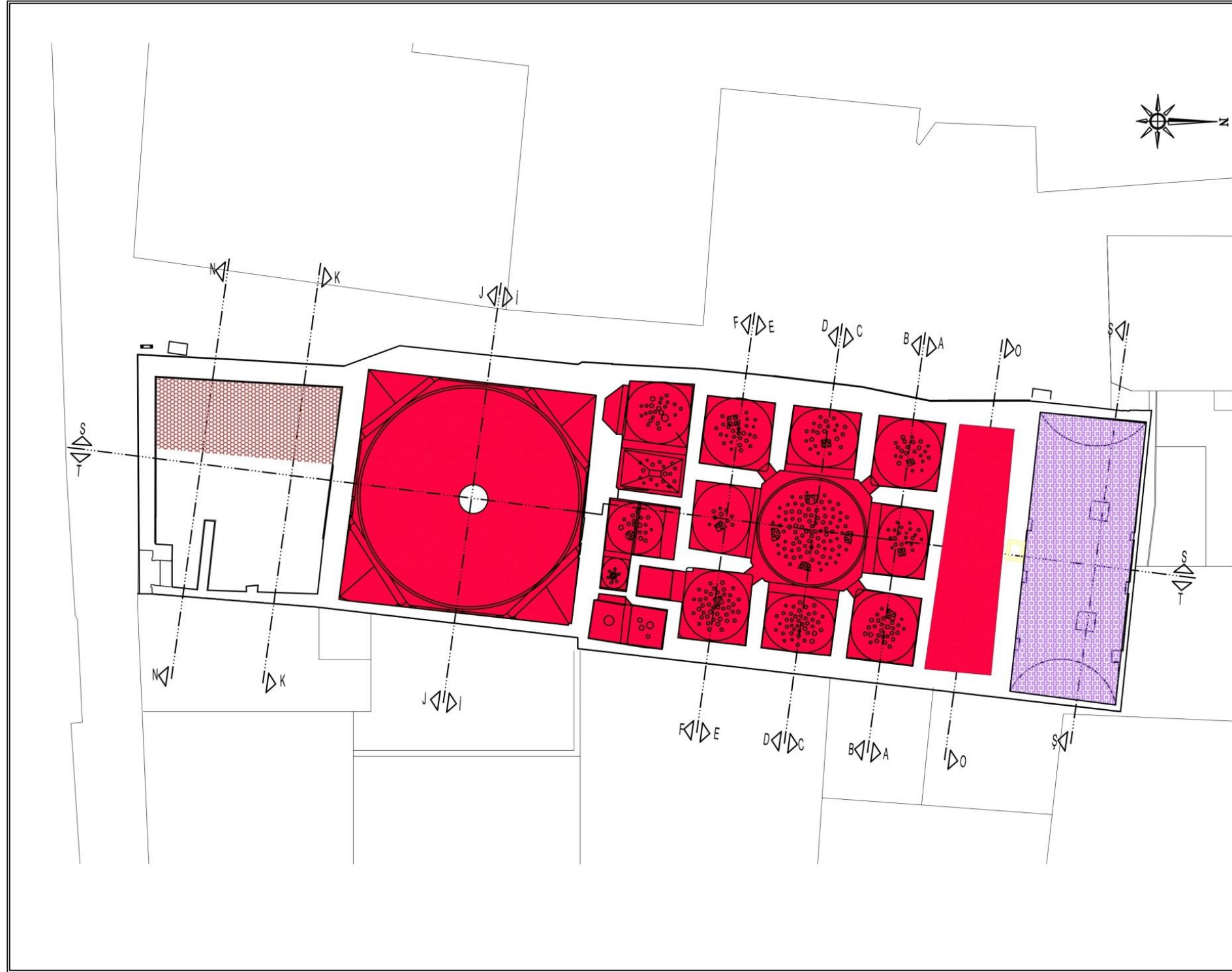
PAFTA ADI: +4.30 KOT PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	3	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

DÖŞEME ONARIMI AVLU DÖŞEMESİNDE VE İYILAN MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEPELİNE ÇALIŞILARAK YAPILACAK. TOPRAK DOLU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERNE BAZALT TAŞ KAPLANACAK (DÖŞERİST BOY) YAPILACAK. MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEPELİNDEN SONRA MOZAK DÖŞEME KALDIRILACAK. YERNE 3 CM KALINLIĞINDA DÖŞERİST BOY BOYUTUNDA MERMER KAPLANA YAPILACAKTIR. MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEPELİNDEN SONRA BETON ŞAP SÖKÜLECEK. YERNE 3 CM KALINLIĞINDA DÖŞERİST BOY BOYUTUNDA BAZALT KAPLANA YAPILACAKTIR. ÇATI ONARIMI DAM YÜZÜNDENKİ TİM DOLGULAR İTİNA İLE SÖKÜLECEK. SONRADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR YER YER BASPA YAPILARAK KONTROLÜLÜ BİÇİMDE BOŞALTILACAK VE ÇATIDAKİ ÖZGÜN KUBBELER VE DAM ÖRTÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR. SÖĞÜKLÜK MEKANININ ÜSTÜNÜ ÖRTEN KUBBELERİN KÖRÖMLERİ VE ONARIMI İBRASINDA OLUŞTURULAN TİM KATMANLARI İTİNA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKARILARAK KADAR SÖKÜLECEK, TUĞLA ÖRGÜSÜNDE ÇATILARLAR VARSA DİKS VE ÖZGÜN HARİÇ ENJEKSİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKİLDE ONARILACAKTIR. TAVAN ONARIMI FİL GÖZLERİ BULUNAN TİM KUBBELERDE KAPATILMIŞ FİL GÖZLERİ AÇILACAK SONRADAN AÇILAN PENCERELER İŞİK GÖZİNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. GENİŞLETİLEN FİL GÖZLERİ ESKE HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. İŞİK GÖZLERİ ÖZEL HAYAT İŞİKLİK PANJURLARI İLE KAPATILACAKTIR. ÜST ÖRTÜLERDE ÖZGÜN OLMAYAN TİM SİVALER İTİNA İLE BASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTINDA ÇIKAN TUĞLA KEMERLERİ ARKASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAN OLMAYAN ÖRGÜLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZGÜN HALZEME İLE SAĞLANASTIRILACAK. ÇATILAK VARSA DURUMUNA GÖRE DİKS VE HARİÇ ENJEKSİYONU METODU İLE ONARILACAK. DUVAR ONARIMI TÜM DİS CEPHELERDEKİ ÇİMENTO ESASLI MALZEME İLE SIVALI, DERZLİ ALANLARDA İTİNA İLE BASPA YAPILACAK. ÇATILAR DİKS VE ÖZGÜN HARİÇ ENJEKSİYONU İLE ONARILACAK. SAĞLAN VE ÖZGÜN OLMAYAN DUVAR ÖRGÜLERİ YÖNE ÇÖRÜTMELER SAĞLANASTIRILACAK VE ÖZGÜN HALE GETİRİLECEK. SIVA TİNELENTİLE ÇIKAN ÇIKAN TAŞ YÜZLERİNDE TAŞE TİNELENTİ UYGULAMASINDA DUVAR GÖZLERİ, YERDEN ÇIKAN YERLER ÇÖRÜTMELER İÇİN BİYOST UYGULAMASI YAPILACAKTIR. BETON KÖRÖMLERİ SÖKÜLÜP TEPELİNDENKİ KİMYASAL YÖNTEMLERLE KÖRÖMLERİ KURUTULACAKTIR. TİMİZLİK YAPILAN BÖLGELERDE İSTİĞALTINHA OLUŞAN TOPRAKLAR TEPELİNDENKİ VE KÖRÖMLER ZARAR VERİCİ YERLER ONARILACAKTIR. TEPELİNDEN BÖLGELERDE BİYOLÖJİK TAHABİTİN ÖZLENİME İÇİN BİYOST UYGULAMASI YAPILACAKTIR. İÇ CEPHE DUVARLARINDA ÖZGÜN OLMAYAN TİM SİVALER İTİNA İLE BASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTINDA ÇIKAN TUĞLA KEMERLERİ ARKASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAN OLMAYAN ÖRGÜLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZGÜN HALZEME İLE SAĞLANASTIRILACAK. ÇATILAK VARSA DURUMUNA GÖRE DİKS VE HARİÇ ENJEKSİYONU METODU İLE ONARILACAK. MOZAK SIVA SÖKÜLECEK. YERNE TONUZ BAŞLANGICI, SEVİYESİNE KADAR MERMER KAPLANA YAPILACAK. CEPHELERDE YÜZEY KATMANININ OLUŞUĞU BÖLGELERDE TAMAMLAMA YAPILACAKTIR. MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR KAPI PENCERE NİŞ DOĞRANILARI YENİLENECEKTİR. KAPATILAN PENCERELER AÇILIP DEMİR DOĞRANILAR VE AHŞAP DOĞRANILAR PENCERE İLE TAMAMLANACAKTIR. YAPIDAKİ EKİLENTİ BİREMLER KALDIRILACAKTIR. YAPININ BATISINDAKİ KOT BİNA TEPELİNDENKİ ZARAR VERMEDEN DÜZGÜLECEK VE HANARININ GÜNEY BATI CEPHESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR. MOHARİ GERDİLİKLİK NEDENİYLE ENLENECEK OLAN ÖĞELER BİREMLER. RESTİTÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKLAR. MEVCUT OCAK TEPELİNDENKİ ÖZGÜN HALLİ ORTAYA ÇIKARILACAK BACASI TEPELİNDEN SAĞLANASTIRILACAK. UYGULAMA İBRASINDA YERİ BOYUTU BELLİ OLMAYAN TİNELENTİLERİN AÇIĞA ÇIKARILMASI İÇİN İÇERİNİN TEPELİNDENKİ SAĞLANASTIRILACAKTIR. TÜM AHŞAP HALZEMELERİN KÖRÖMLERİ HAÇALARI YAPILASTIRILACAK, OCAK KAVİTESİNE HAÇALARI KESİLMİŞ KESİMLERİ TAMAMLANACAK. İSTİĞALTINHA HALZEME İLE TAMAMLANACAKTIR. TÜM AHŞAP EMREMEYE İZLERİNE YÜZEYNE HAÇALARI KESİLMİŞ KESİMLERİ HAÇALARI YAPILACAKTIR.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRA) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- ☐ RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- ☐ RESTİTÜSYON ANALİZİ
- ☐ RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- ☐ RESTORASYON ANALİZİ

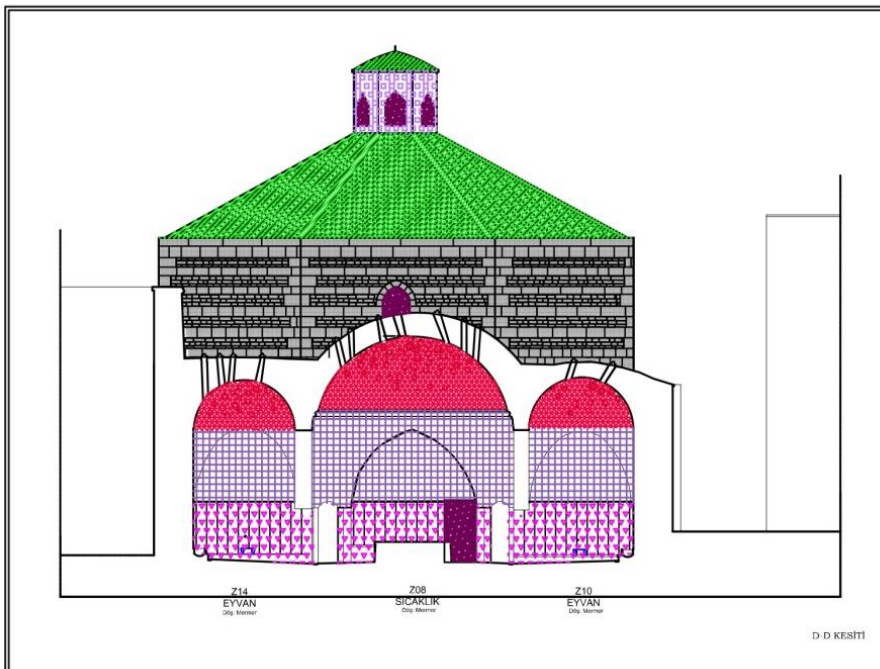
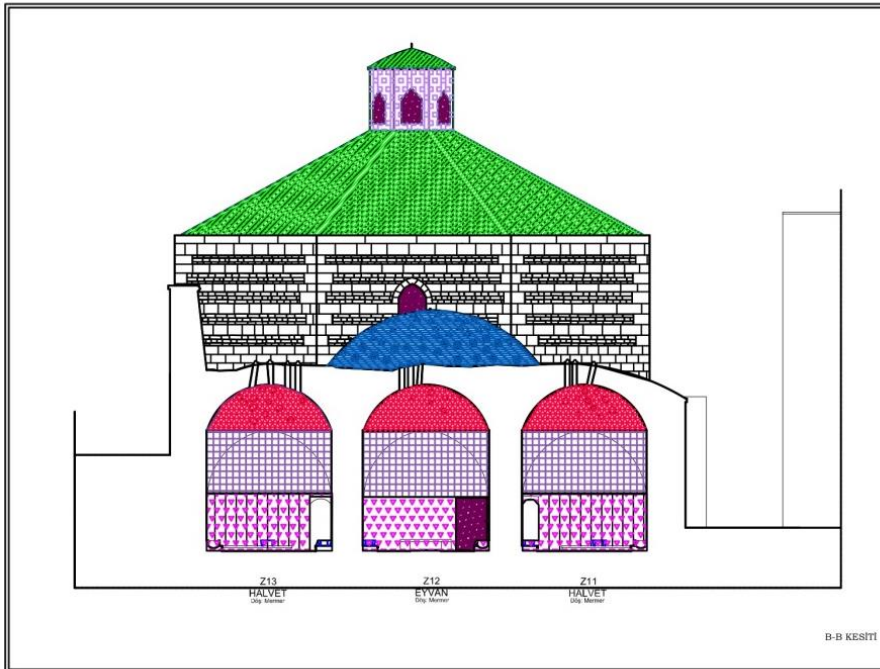
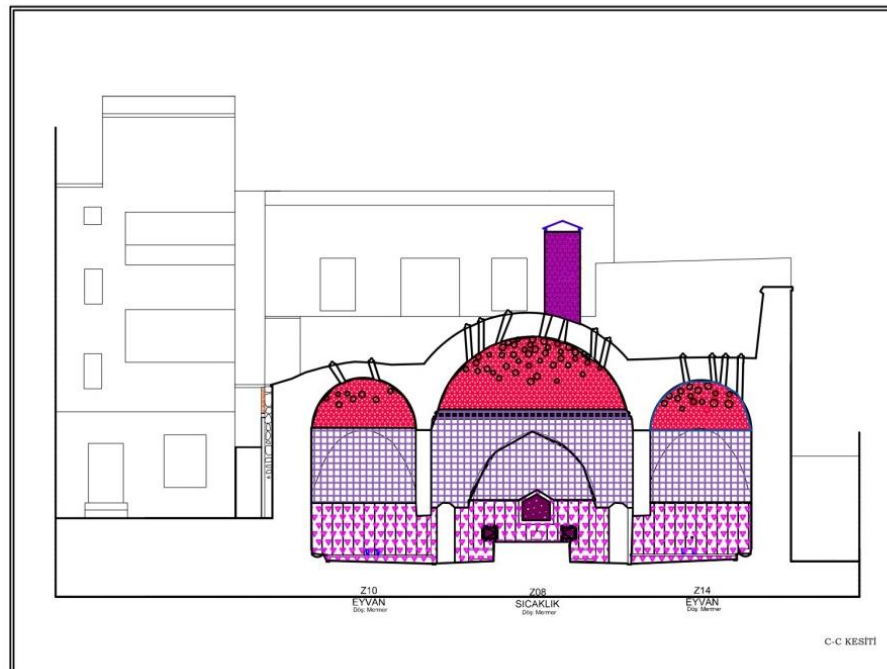
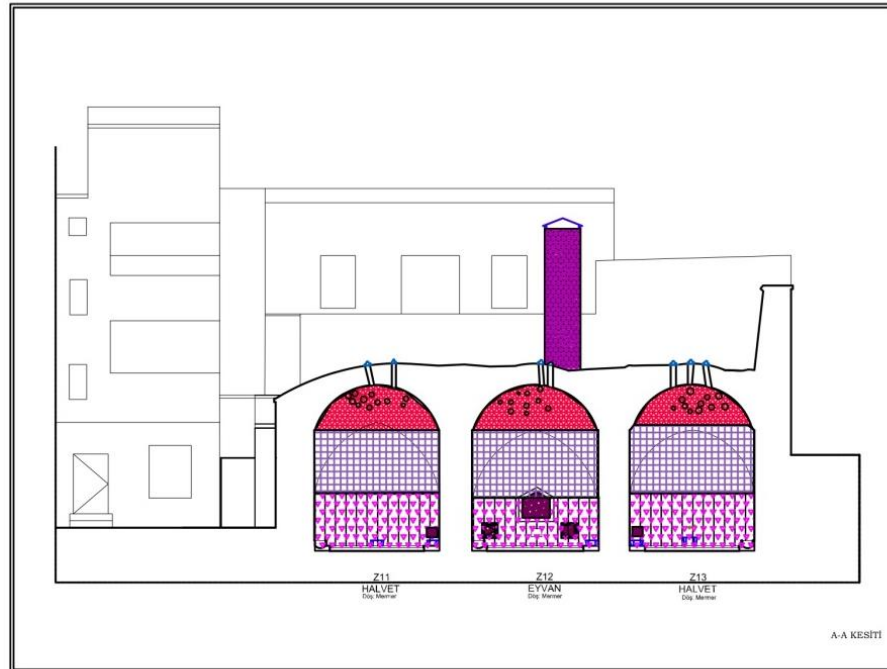

PAFTA ADI: TAVAN PLANI

PLANLAR

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	5	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

DÖŞEME ONARIMI

- AULU DÖŞEMESİNDE VE YERLİK MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLİME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLGU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERİNE BAZALT TAŞ KAPLAMA (20X20X5 CM) YAPILACAK.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİFİYAT TEMİZLİĞİNDEN SONRA MOZİK DÖŞEME KALDIRILACAK. YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30X5 CM BOYUTUNDA MERMER KAPLAMA YAPILACAKTIR.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİFİYAT TEMİZLİĞİNDEN SONRA BETON ŞAP SÖKÜLECEK YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30X5 CM BOYUTUNDA BAZALT KAPLAMA YAPILACAKTIR.

ÇATI ONARIMI

- DAM YÜZÜNDENKİ TÜM DOLGULAR İTİFA İLE SÖKÜLECEK. SONRADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR YER YER RASPA YAPILARAK KONTROLÜLÜ BİÇİMDE KESİLTİLECEK VE GÖRÜNÜŞÜ GÜZELLEŞTİRİLMİŞ DAM DÖŞÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.
- SÖĞÜKLÜK MEKANINDAN ÜSTÜNE ÖRÜN KUBBELERİN KÖRÜMLERİ VE ONARIMI İÇERİNDEN OLUŞTURULAN TÜM KATMANLAR İTİFA İLE TULGA ORTAYA ÇIKARILARAK KANAR SÖKÜLECEK. TULGA ORTASINDA ÇATILAR VARSA DİKS VE ÖZÜN HARİC ENERJİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKİLDE ONARILACAKTIR.

TAVAN ONARIMI

- FİL GÖZLÜK BULUNAN TÜM KUBBELERDE KAPATILMIŞ FİL GÖZLÜK AÇILARAK SONRADAN AÇILAN PENCİRELER İÇİNE GÖZÜNE DOKUNULACAK. GÖZLÜKLER İÇİNE GÖZLÜK EĞİLİMLERİNE DOKUNULACAK. İÇİNE GÖZLÜK ÖZEL HAMAM İÇİNLİK FANUSLARI İLE KAPATILACAKTIR.
- ÜST ÖRTÜLERİNDE ÖZÜN OLMAYAN TÜM SİYALER İTİFA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIKAN TULGA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRÜMLER GEREKLİ ÇÜRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATLAK VARSA DULUMUNA GÖRE DİKS VE HARİC ENERJİYONU METODU İLE ONARILACAK.

DUVAR ONARIMI

- TÜM DİKS CEPHELERİNDE ÇİMENTO İZALASYON MALZEMESİ İTİFA İLE DİKSİ ALINILARAK İTİFA İLE RASPA YAPILACAK. ÖRTÜMLER DİKS VE ÖZÜN HARİC ENERJİYONU İLE ONARILACAK. SAĞLAM VE ÖZÜN OLMAYAN DUVAR ÖRÜMLERİ YİNE ÇÜRÜTMELER SAĞLAMLAŞTIRILACAK VE ÖZÜN HALE GETİRİLECEK. SİVA TEMİZLİĞİNE ORTAYA ÇIKAN TAŞ YÜZELERİNDE İNCE TEMİZLİK UYGULANMASINA DEVAM EDİLECEK. YENDEN SIVANMAYIP DERZ ÇIKIŞI YAPILACAKTIR. TÜM CEPHELERDE SİVA YAKIN MÖRGAŞAN HARİC DERZ YAPILACAKTIR.

- İTİKİ KÖRLE SÖKÜLÜP TEMİZLİĞİNE KİMYASAL YÖNTEMLERLE KÖRLE KURUTULACAKTIR. TEMİZLİK YAPILAN BÖLGELERDE ETKİ ALTINDA OLUŞAN TOPRAKLA TEMİZLİĞİNE VE KÖRLE ZARAR VERİLECEK YERLER ONARILACAKTIR. TEMİZLİĞİNE BÖLGELERDE REVOLÜK TAHİRİBATI ONANMISI İÇİN ENİTOSİ UYGULANMISI YAPILACAKTIR.

- İÇ CEPHE DUVARLARINDA ÖZÜN OLMAYAN TÜM SİYALER İTİFA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIKAN TULGA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRÜMLER GEREKLİ ÇÜRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATLAK VARSA DULUMUNA GÖRE DİKS VE HARİC ENERJİYONU METODU İLE ONARILACAK.

- MOZİK SİVA SÖKÜLECEK. YENDEN TONUZ BAŞLANGIÇ; SİYERİNE KANAR MERMER KAPLAMA YAPILACAK.

- CEPHELERDE YÜZEY KIRILARININ OLUŞU BÖLGELERDE TAMAMLAMA YAPILACAKTIR.

MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR

- KAPI PENCİRE NİŞ DOĞRANLARI YENİLENECEKTİR.
- KAPATILAN PENCİRELER AÇILIP DİKSİ DOĞRANLARI VE AHŞAP DOĞRANLARI PENCİRE İLE TAMAMLANACAKTIR.
- YAPIMATİ EKİLENTİ BRÖMLER KALDIRILACAKTIR.
- YAPIMATİ BATISINDAKİ KOT SİVA TEMİZLİĞİNE ZARAR VERMEDEN DÜŞÜRÜLECEK VE HAMAMIN GÜNEY BATI CEPHESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.
- MÖRARİ GERİKLİLİK MEDİTİLE EYLENECEK OLAN ÖĞELER BRÖMLERİ
- RESTITÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKLAR
- MEVUT OCAK TEMİZLİĞİ, ÖZÜN HALİ ORTAYA ÇIKARILACAK BAKİSİ TEMİZLİĞİ SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SİNASINDA YERİ BOYUTU BELLİ OLMAYAN TİTTELİLERİN AÇIĞA ÇIKARILMASI İÇİN İÇERİNDEN TEMİZLİĞİNE SAĞLAMLAŞTIRILACAKTIR.
- TÜM AHŞAP MALZEMELERİN KÖRLEME PRANÇLARI YAPITIRILACAK, DOKU KAYBINA UŞARIMIS KESİMLER TAMAMLANACAK ŞEKİLDE YENİ AHŞAP MALZEMELERLE TAMAMLANACAKTIR. TÜM AHŞAP DİKSİSİNE EYLENECEK YÜZLERİNE HUKA ALARILAN KÖRÜLÜCÜ BOYA TATIRIK EYLENECEKTİR.

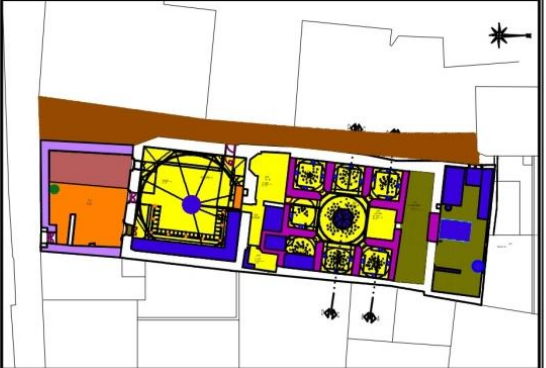
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTITÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KAPARILARI
- RESTORASYON ANALİZİ

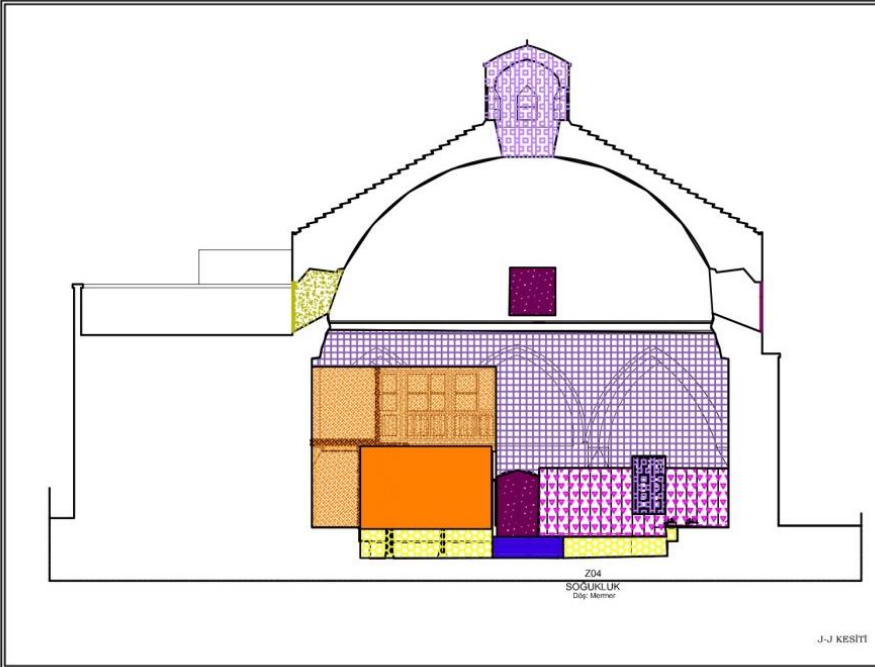
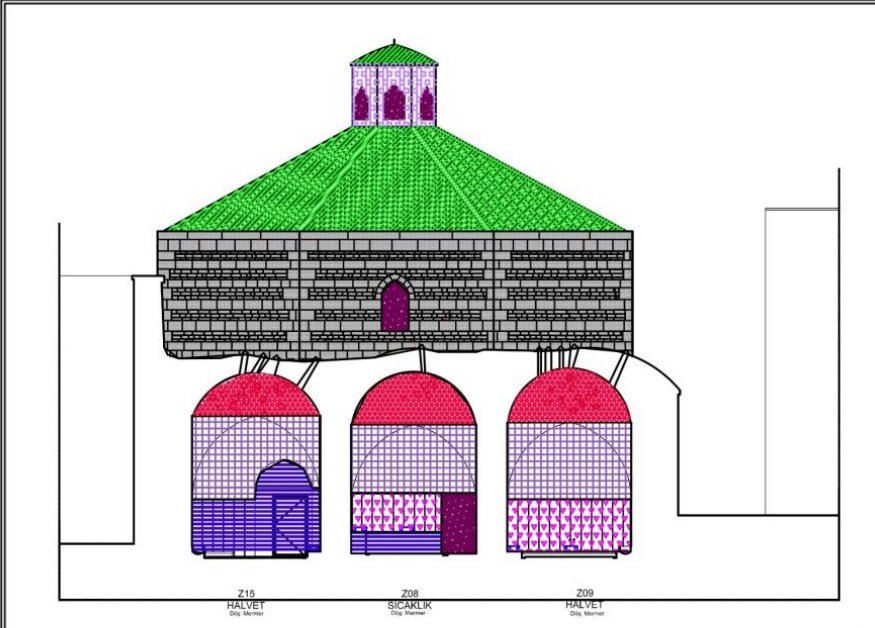
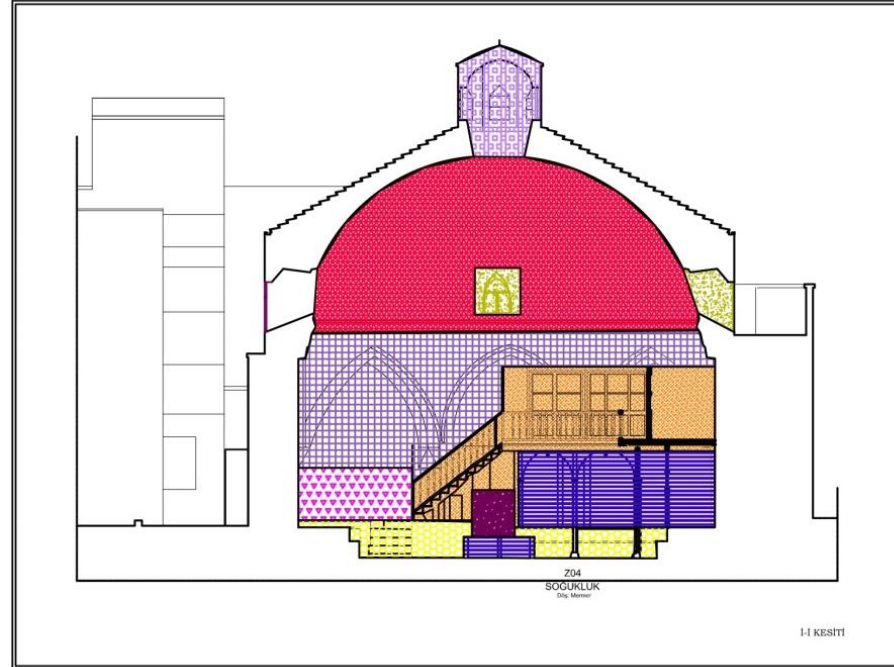
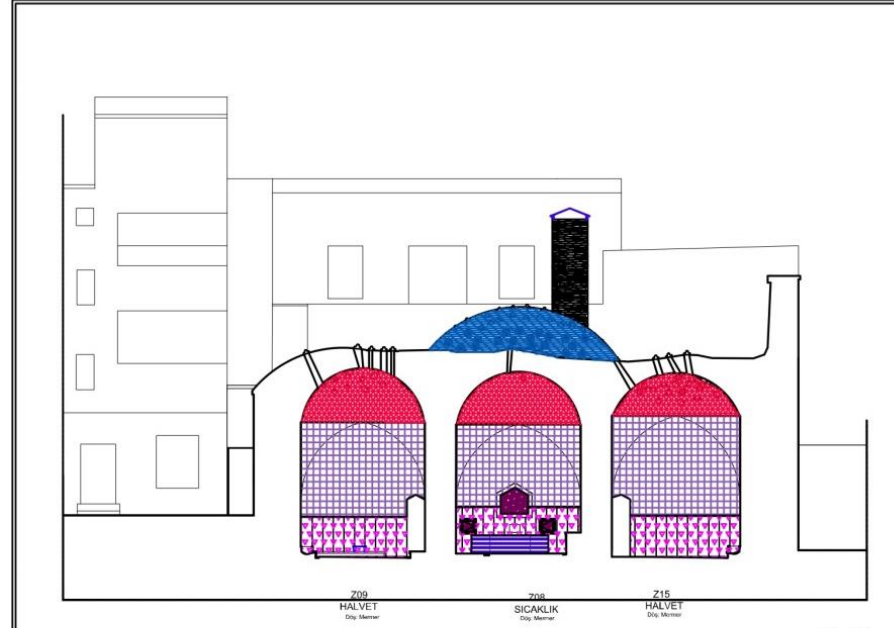

PAFTA ADI: A-A B-B C-C D-D KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	6	0 1 2 3m

DIYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

DÖŞEME ONARIMI

- AVLU DÖŞEMESİNDE VE YIKILAN MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLİME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLGU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERİNE BAZALT TAŞ KAPLAMA(SİKERİBİST BOY) YAPILACAK.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİFYAT TEZHİZATINDAN SONRA MODAK DÖŞEME KALDIRILACAK. YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA SİKERİBİST BOY BOYUTUNDA MEYERER KAPLAMA YAPILACAKTIR.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİFYAT TEZHİZATINDAN SONRA BETON SAP SÖKÜLECEK YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA SİKERİBİST BOY BOYUTUNDA BAZALT KAPLAMA YAPILACAKTIR.

ÇATI ONARIMI

- DAM YÜZEYİNDEKİ TÜM DOLGULAR İTİNA İLE SÖKÜLECEK. SONRADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR YER YER RASPA YAPILARAK KONTROLÜLÜ BİTİMDE BİTİLTİLECEK VE ÇATININ ÖZÜN KUBBELER VE DAM ÖRTÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.
- SÖĞÜKLÜK MEKANINDAN (ÜSTÜ) ORTAN KUBBELERİN KEMERLERİ VE ORTAN SİBRASINDA OLUŞTURULAN TÜM KATMANLAR İTİNA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKARILARAK KADAR SÖKÜLECEK, TUĞLA ÖZÜSÜNDE ÇATILAR VARSA DİĞİ VE ÖZÜN HARİÇ ENDEKSİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKLİDE ONARILACAKTIR.

TAVAN ONARIMI

- FİL GÖZÜLİ BULUNAN TÜM KUBBELERDE KAPATILMIŞ FİL GÖZÜLİ AÇILACAK. SONRADAN AÇILAN PENCİRELER İSKİ GÖZÜNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. GENİŞLETİLEN İSKİ GÖZÜLİ ESKİ HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. İSKİ GÖZÜLİ ÖZEL HAMAM İÇİMLİK FANUSLARI İLE KAPATILACAKTIR.
- İST ORTULERDEKİ ÖZÜN OLMAYAN TÜM SIVALAR İTİNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇİVİ TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ORGİLER GENELİ ÇÜRTİMLER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATILAR VARSA DURUMUNA GÖRE DİĞİ VE HARİÇ ENDEKSİYONU METODU İLE ONARILACAK.

DUVAR ONARIMI

- TÜM DİŞ CEPHELERDEKİ ÇİMENTO ESASLI MALZEMEYİ SNALLI DERZİ ALANLARA İTİNA İLE RASPA YAPILACAK. ÇATILAR DİĞİ VE ÖZÜN HARİÇ ENDEKSİYONU İLE ONARILACAK. SAĞLAM VE ÖZÜN OLMAYAN DUVAR ORGİLERİ YİNE ÇÜRTÜLEREK SAĞLAMLAŞTIRILACAK VE ÖZÜN HALE GETİRİLECEK. SIVA TEZHİZATLA ORTAYA ÇIKAN TAŞ KÜZLEKLERİNCE İNCE TEZHİZAT UYGULANARAK DUVAR EDİLECEK. KEMERLER SIVANILARAK DERZ ÇALIŞMASI YAPILACAKTIR. TÜM CEPHELERDE SİBRA YAKIN HURİGAN HARİÇ DERZ YAPILACAKTIR.

- İTİYİ KÖKLERİ SÖKÜLÜP TEZHİZATLA KIRIYAL YÖNTEMLERLE KÖKLERİ YIKILTILACAKTIR. TEZHİZAT YAPILAN BÖLGELERDE İTİYİ ALTINDA OLSAN TÜPÜMLER TEZHİZATLA KÖKLERİN ZARAR VERDİĞİ YERLER ONARILACAKTIR. TEZHİZAT BÖLGELERDE İTİYİ ÖZÜLÜK TAHSİSİTİN ÖZÜLMESİ İÇİN ENİTİT UYGULANMASI YAPILACAKTIR.

- İÇ CEPHE DUVARLARINDA ÖZÜN OLMAYAN TÜM SIVALAR İTİNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇİVİ TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ORGİLER GENELİ ÇÜRTİMLER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATILAR VARSA DURUMUNA GÖRE DİĞİ VE HARİÇ ENDEKSİYONU METODU İLE ONARILACAK.

- MODAK SIVA SÖKÜLECEK YERİN TEZHİZATLA BAŞLANGIÇ SEVİYESİNDE KADAR MEYERER KAPLAMA YAPILACAK.

- CEPHELERDE YÜZEY KIRILARININ ÖZÜLÜ BÖLGELERDE TAMAMLAMA YAPILACAKTIR.

MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR

- KAPI PENCİRE NİŞ DOĞRANILARI YENİLENECEKTİR.
- KAPATILAN PENCİRELER AÇILUP DEMİR DOĞRANLA VE AHŞAP DOĞRANLA PENCİRE İLE TAMAMLANACAKTIR.
- YAPIDAKİ ELEMANLARI BRİMLER KALDIRILACAKTIR.
- YAPININ BATTIRINDAKİ KOT BİNA TEHİZATLARININ ZARAR VERMEDEN DÖŞÜLECEK VE HAMAMIN GÜNEY BATI CEPHESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.
- MİMARİ GEREKLİLİK MEYDANLA EDİLECEK OLAN DÖĞELER BRİMLER.
- RESTİTÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKLAR.
- MEVCUT DÖKÜM TEZHİZATLA ÖZÜN HALİ ORTAYA ÇIKARILACAK BAKICI TEZHİZATLA SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SİBRASINDA YERİ BOYUTU BELLI OLMAYAN TÜRÜMLERİNİN AÇIÇ ÇIKARILMASI İÇİN İÇERİNİN TEZHİZATLARI SAĞLAMLAŞTIRILACAKTIR.
- TÜM AHŞAP MALZEMELERİN KIRILMIŞ PARÇALARI YAPITIRILACAK. DÖKÜ KAYIRININ ÜZÜLMESİ KIRILMIŞ TAMAMLANACAK. GİRİZLİK YERİ AHŞAP MALZEMEYİLE TAMAMLANACAKTIR. TÜM AHŞAP EPPREMYE EDİLEREK YÜZÜNE HARİ ALARILAN KÖRÜPÜCÜ BOYA TATİB EDİLECEKTİR.

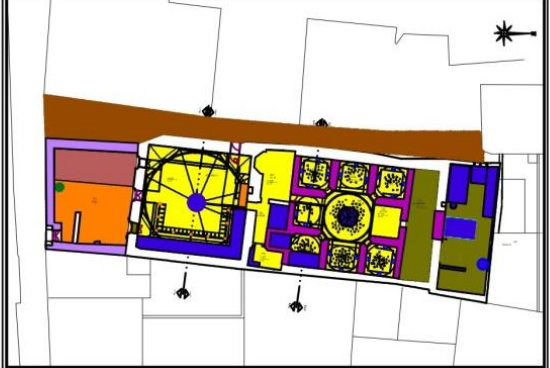
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DIYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

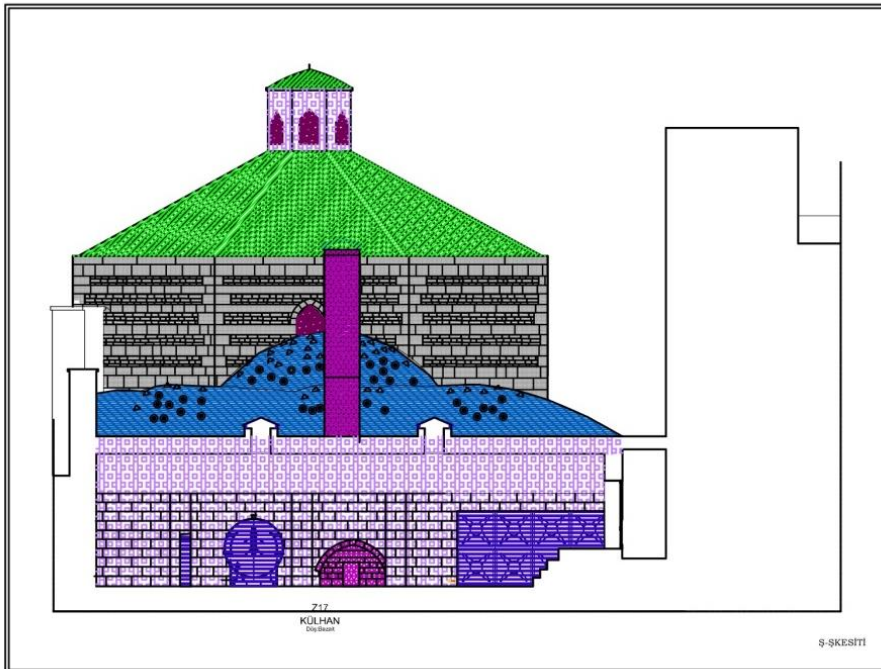
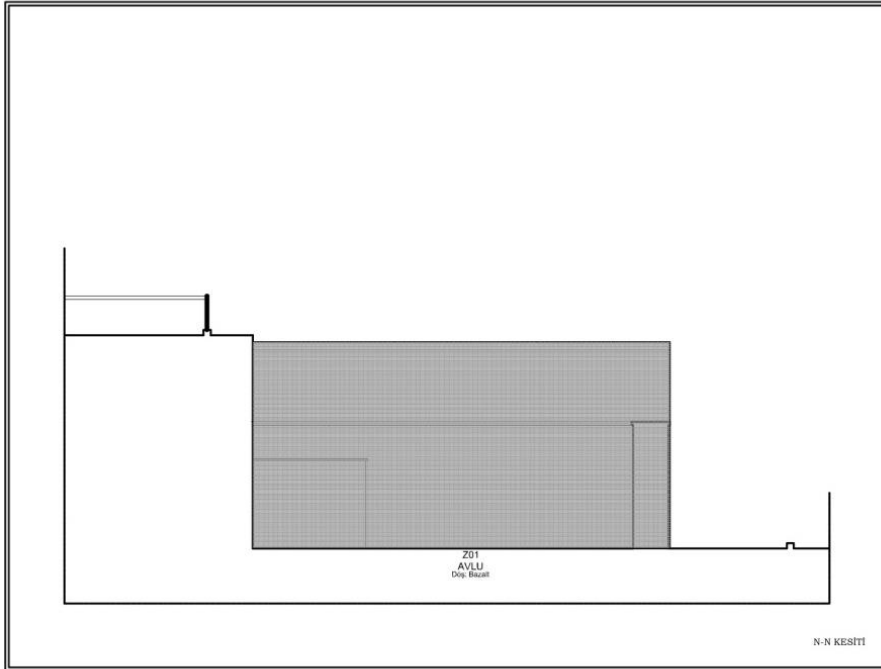
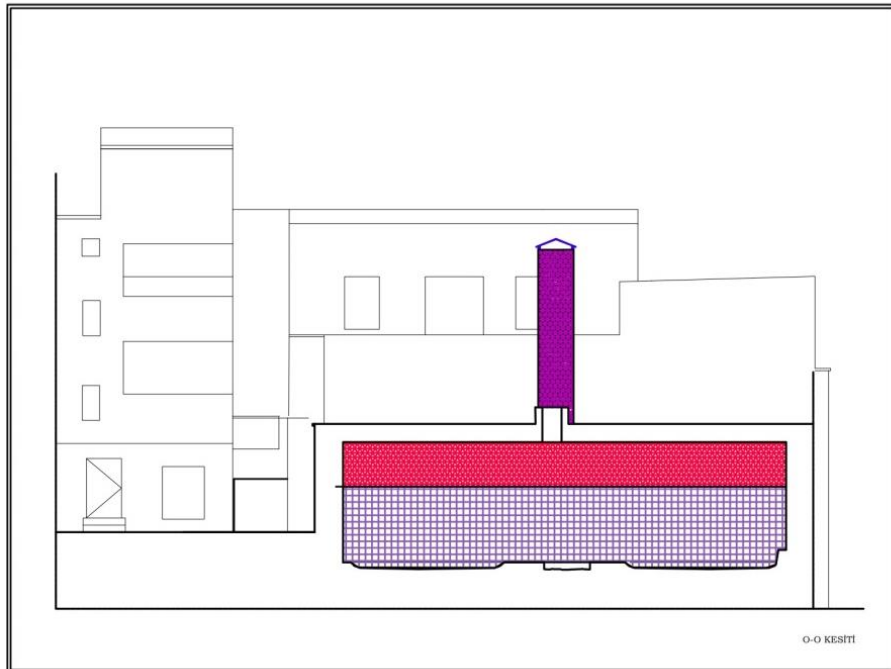
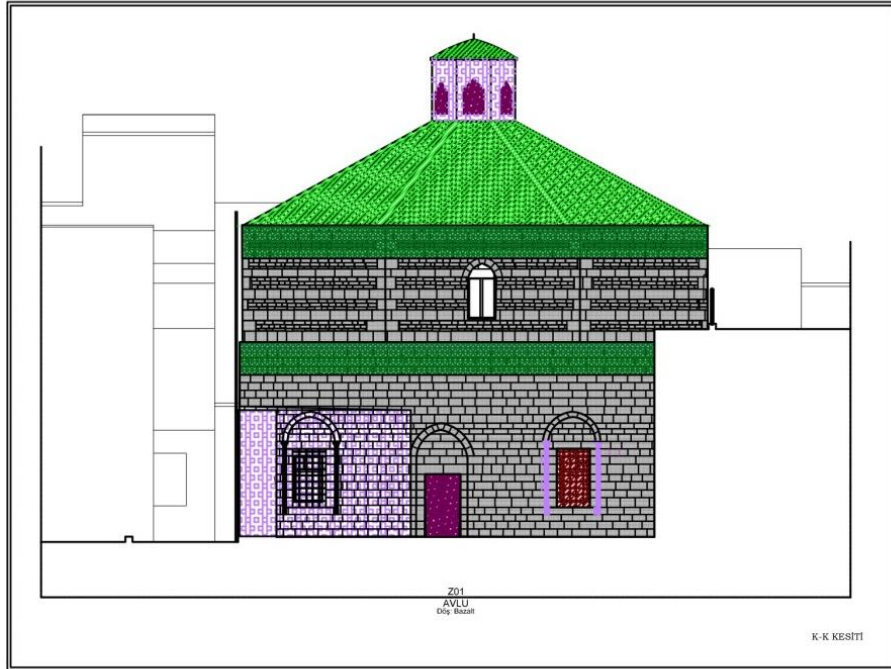

PAFTA ADI: E-E F-F İ-İ J-J KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	7	0 1 2 3m

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

DÖŞEME ONARIMI

- AVLU DÖŞEMESİNDE VE YIKILAN MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLEME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLGU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERNE BAZALT TAŞ KARMAAĞI DÖŞEME BÖLÜMÜ YAPILACAK.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEHLİZİNDEN SONRA MOZİK DÖŞEME KALDIRILACAK. YERNE 3 CM KALINLIĞINDA DÖŞEME BÖLÜMÜ YAPILACAK.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEHLİZİNDEN SONRA BETON SAP SÖĞÜLEK YERNE 3 CM KALINLIĞINDA DÖŞEME BÖLÜMÜ YAPILACAK.

ÇATI ONARIMI

- DAM YÜZÜNDENKİ TÜM DOLGULAR İTİFA İLE SÖĞÜLEK, SORADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR İTİFA İLE RASPA YAPILACAK. KONTROLÜLÜ BEÇİME BİTİLTİLMİŞ VE ÇATININ ÜSTÜN KUBBESİ VE DAM ÖRTÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.
- SÖĞÜLÜK MEKANIN ÜSTÜN ÖRTÜSÜ KUBBESİNİN KÖRÖMLERİ VE ONARIM SİBRASINDA OLUŞTURULAN TÜM KATMANLAR İTİFA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKINCA KADAR SÖĞÜLEK, TUĞLA ÖRGÜSÜNDE ÇATILAR VARSADIR VE ÖZÜN HARC ENJEKSİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKİLDE ONARILACAKTIR.

TAVAN ONARIMI

- FİİL GÖZLERİ BULUNAN TÜM KUBBESİNDE KAPATILMIŞ FİİL GÖZLERİ AÇILACAK. SORADAN AÇILAN PENCERELER İSKİ GÖZÜNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. GENİŞLETİLEN İSKİ GÖZLERİ ESKİ HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLECEK. İSKİ GÖZLERİ ÖZEL HARMA İSİRLİK FANJULARI İLE KAPATILACAKTIR.
- ÜST ÖRTÜLERDEKİ ÖZÜN OLMAYAN TÜM SIVALAR İTİFA İLE RASPA YAPILARAK SÖĞÜLEK, ALTIN ÇIKAN TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖĞÜLEK, SAĞLAM OLMAYAN ÖRGÜLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATLAK VARSADIR DURUMUNA GÖRE DÖŞ VE HARC ENJEKSİYONU METODU İLE ONARILACAK.

DUVAR ONARIMI

- TÜM DİŞ CEPHELERDEKİ ÇEMENİ ESASLI MALZEME İLE SÖĞÜLÜ ALANLARA İTİFA İLE RASPA YAPILACAK. ÇATILAR DİŞ VE ÖZÜN HARC ENJEKSİYONU İLE ONARILACAK. SAĞLAM VE ÖZÜN OLMAYAN DUVAR ÖRGÜLERİ YINE ÇÖRÜTMELER SAĞLAMLAŞTIRILACAK VE ÖZÜN HALE GETİRİLECEK. SIVA TEHLİZİ İLE ORTAYA ÇIKAN TAŞ KÖŞKELERDE İNCE TEHLİZLİK UYGULAMASINDA DEĞER BİLECEK. YERDEN SIVANMAYIP DEĞER ÇALIŞMASI YAPILACAKTIR. TÜM CEPHELERDE SİBRASININ HARC DİZİ YAPILACAKTIR.

- İTİFA KÖŞKELERİ SÖĞÜLÜP TEHLİZLİK KIRIYASAL YÖNTEMLERLE KÖŞKELERİ KAPATILACAKTIR. TEHLİZLİK YAPILAN SÖĞÜLEKDE İTİFA İTİFA OLUŞAN TOPRAKLAR TEHLİZLİK VE KÖŞKELERİN ZARAR VERİCİ YERLERİ ONARILACAKTIR. TEHLİZLİK BÖLGELERDE BİYODÖLÜK TAHRİBATININ ÖNLENMESİ İÇİN BİYOSTİ UYGULAMASI YAPILACAKTIR.

- İÇ CEPHE DUVARLARINDA ÖZÜN OLMAYAN TÜM SIVALAR İTİFA İLE RASPA YAPILARAK SÖĞÜLEK, ALTIN ÇIKAN TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖĞÜLEK, SAĞLAM OLMAYAN ÖRGÜLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATLAK VARSADIR DURUMUNA GÖRE DÖŞ VE HARC ENJEKSİYONU METODU İLE ONARILACAK.

- MOZİK SIVA SÖĞÜLEK YERNE TONUZ BAŞLANGIÇ SİYİYESİNE KADAR MEYER KARLAMA YAPILACAK.

- CEPHELERDE KÖŞE KIRILARININ OLUŞUĞU BÖLÜMLERDE TAMAMLANMA YAPILACAKTIR.

MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR

- KAPI PENCERE NİŞ DOĞRANLARI YENİLENECEKTİR.
- KAPATILAN PENCERELER AÇILIP DEMİR DOĞRAN VE HİŞAP DOĞRAN PENCERE İLE TAMAMLANACAKTIR.
- YAPIDAKİ EYLENTİ BİREMLER KALDIRILACAKTIR.
- YAPININ BATTIRINDAKİ KOT BİNA TEHLİZLERİNE ZARAR VERMEYEN DÜŞÜRÜLECEK VE HAYATIN GÜNEY BATI CEPHESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE ENLENECEK OLAN ÖĞELER BÖRÜLER.
- RESTİTÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKTIR.
- MEVUT ODM TEHLİZLİK ÖZÜN HALLİ ORTAYA ÇIKARILACAK BAKİCE TEHLİZLİK SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SİBRASINDA YERİ BÖYÜTÜ BELİ OLMAYAN TUTEKLERİN AÇIĞA ÇIKARILMASI İÇİN İÇERİNİN TEHLİZLİK SAĞLAMLAŞTIRILACAKTIR.
- TÜM AŞIŞ MALZEMELERİN KÖRÖMİSİ PARÇALARI YIKILTIYORAK, DOKU KAYBINA UŞARAK KÖRÖM TAMAMLANACAK. SÖĞÜLÜK İTİFA AŞIŞ MALZEME İLE TAMAMLANACAKTIR. TÜM AŞIŞ EPPİREYE EŞİLECEK. YÖZÜNE HAVA ALABİLEN KÖRÖMÜCÜ BOYA TATİREK FİİLİCEKTİR.

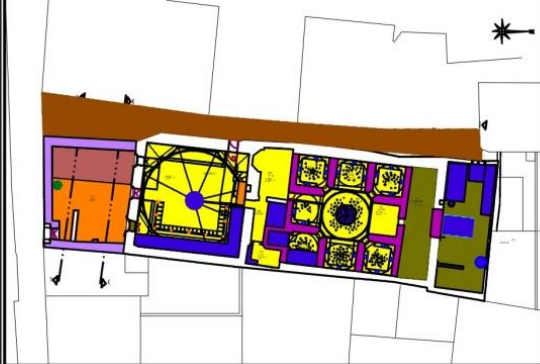
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

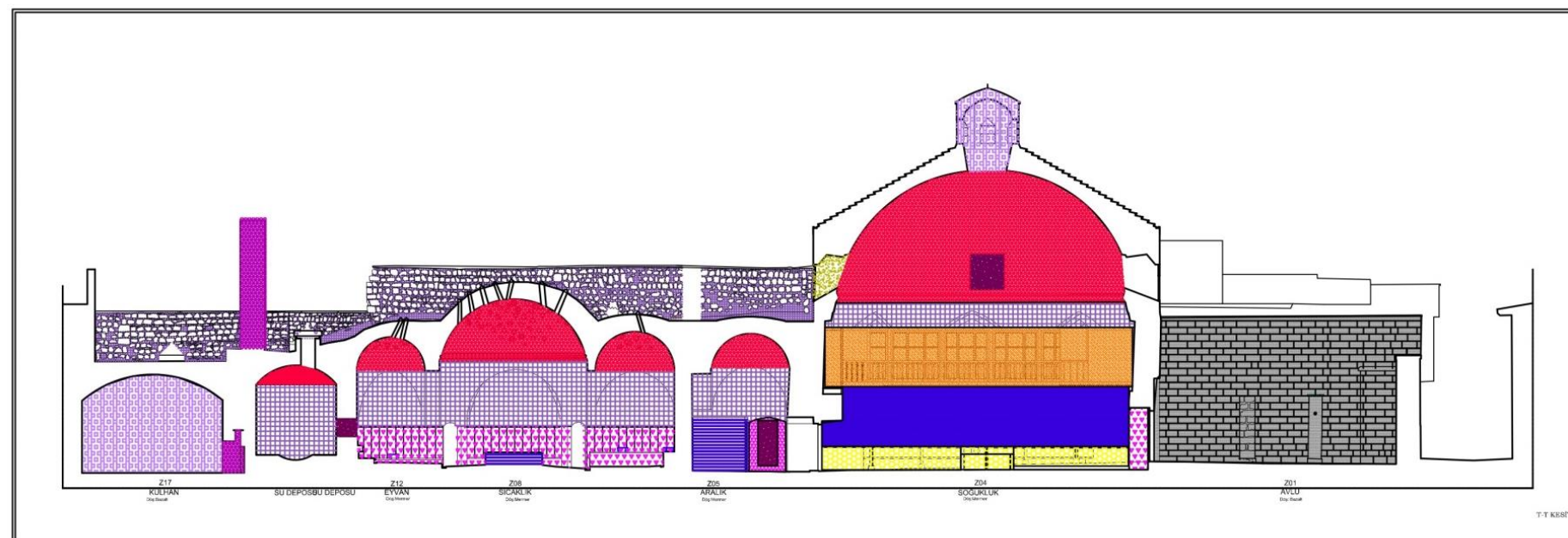
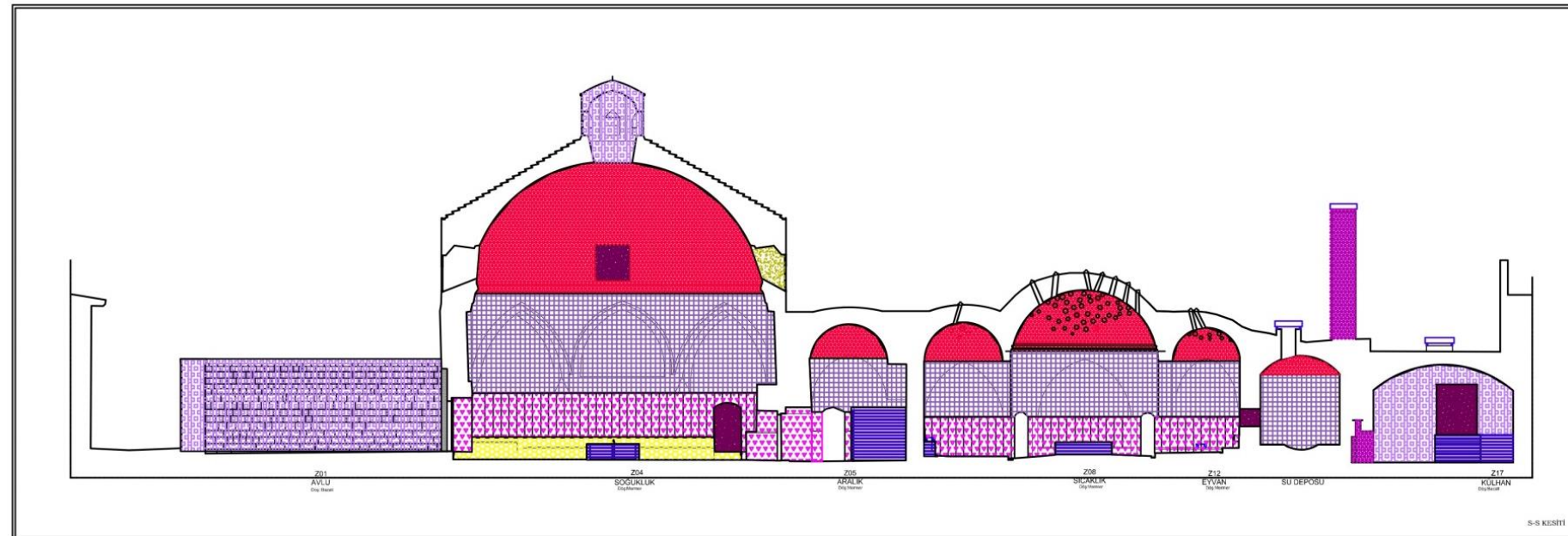
- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: K-K N-N O-O Ş-Ş KESİTİ

KESİTLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	8	0 1 2 3m

DÖŞEME ONARIMI

 ANLI DÖŞEMESİNDE VE YIKILAN MİKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLEME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLGU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERİNE BAZALT TAŞ KAPLAMA(30X30X6 CM) YAPILACAK.

DÖŞEME KALDIRILACAK YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA 30KİSERBEST BOY BOYUTUNDA MERMER KAPLAMA YAPILACAKTIR.

 İRİTAKLILARIN BULUNAN PARKE TAHTI TEMİZLENDİKTEN SONRA BETON ŞAP SÖKÜLECEK YERİNE 3 CM KALINLIĞINDA 30X30X3 CM BOYUTUNDA BAZALT KAPLAMA YAPILACAKTIR.

ÇATI ONARIMI

DAM YÜZEYİNDEKİ TÜM DOĞRULAR İTİHA İLE SÖKÜLECEK, SONRADAN OLUŞTURULAN DOĞRULAR YER YER RASPA YAPILARAK KONTROLLÜ BİÇİMDE BOŞALTILACAK VE ÇATIDAKİ ÖĞÜN KUBBELER VE DAM ÖRTÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.

ONARIM SIRASINDA OLUŞTURULAN TÜM KATMANLAR İTİNA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKTIRILMAYA KADAR SÖKÜLECEK, TUĞLA ÖRGÜSÜNDE ÇATIKLAR VARSAYIN DİNDİR VE ÖĞÜN HARİCİ ENJEKSİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKİLDE ONARILACAKTIR.

TAVAN ONARIMI

 F&S GÖZLERİ BULUNAN TÜM KUBBELERDE KAPATILMIŞ F&S GÖZLERİ
AÇILACAK SONRADAN AÇILAN PENCERELER IŞIK GÖZÜNE
DÖNÜSTÜRÜLECEK. GENİŞLETİLEN IŞIK GÖZLERİ ESKİ HALİNE
DÖNÜSTÜRÜLECEK. IŞIK GÖZLERİ ÖZEL HAMAM IŞIKLIK FANUSLARI İLE
KAPATILACAKTIR.

ÜST ÖRTÜLERDEKİ ÇİĞSİZ OLMAYAN TÜM SIVALAR İTİNAYLA RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIKAN TUĞLA KEHERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRGÜLER GEREKLİ ÇÜRÜTMELER YAPILARAK ÇİĞSİZ MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK, ÇATLAK VARSA DURUMUNA GÖRE DİKİŞ VE HARÇ ENJEKSİYONU METODU İLE ONALIRILACAK.

DUVAR ONARIMI

TÜM DİŞ CEPHELERDEKİ ÇİMENTO ESASLI MALZEMEYİ SIVALI, DERZLİ ALANLARA İTİFA İLE BAĞPA YAPILACAK. ÇATKILAR DİÖKS VE ÖZGÜN HARİC ENDEKSİYLE İLE ONARILACAK. SAĞAM VE ÖZGÜN OLMAYAN DUVAR GÖRÜLENE YİNE ÇÜRÜTMÜŞ SAĞAMLAŞTIRILACAK VE ÖZGÜN HALE GEÇİRELECEK. SIVA TEKLİFİYLE ORTAYA ÇIKAN TAŞ YÜZELERDE İNCE TEKLİFİLİ UYGULAMASINA DEVAM EDİLECEK. YENİDEN SIVANMIYPT? DERZ ÇALIŞMASI YAPILACAKTIR. TÜM CEPHELERDE SIFIRLA YÜZ HORAŞAN HARİCİ DERZ YAPILACAKTIR.

BITKİ KÖKLERİ SÖKÜLÜP TEMİZLENİCEK KİMYASAL YÖNTEMLERLE KÖKLERİ KURUTULACAKTIR. TEMİZLİK YAPILAN BÖLGELERDE BİTKİ ALTINDA OLUŞAN TOPRAKLAR TEMİZLENİCEK VE KÖKLERİN ZARAR YERİĞİ YERLER ONARILACAKTIR. TEMİZLENEN BÖLGELERDE BİYOLÖKİK TAHRİSATIN ÖNLENMESİ İÇİN BİYÖST UYGULAMASI YAPILACAKTIR.

İÇ CEPHE DUVARLARINDA ÖZGÜN OLMAYAN TÜM SİVALER İTİNAYLA RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTITAN ÇIKAN TUĞLA KEMERLER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK, SAĞLAM OLMAYAN ÖRSELER GEREKLİ ÇÜRÜTÜMLER YAPILARAK ÖZGÜN MALZEME İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK, ÇATLAK VARSA DURUMUNA GÖRE DİKİŞ VE HARÇ ENJEKSİYONU METODU İLE ONALANILACAK.

 MOZAİK SIVA SÖKÜLECEK YERDEN TONUZ BAŞLANGIÇ SEVİYESİNE KADAR MERMER KAPLAMA YAPILACAK.

 CEPHELERDE YÜZEY KAYITLARININ OLDUĞU BÖLÜMLERDE TAMAMLAMA YAPILACAKTIR.

MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR

KAPI PENCERE NİŞ DOĞRAMALARI YENİLENECEKTİR.

 KAPATILAN PENCERELER AÇILIP DEMİR DOĞRAMA VE AHŞAP DOĞRAMA PENCERE İLE TAMAMLANACAKTIR.

YAPIMAKI EKONOMİ BİRİMİ ER KALDIRILACAKTIR.

 YAPININ BATISINDAKİ KOT BİNA TEMELLERİNE ZARAR VERMEDEN DÜŞÜRÜLECEK VE HAMAMIN GÜNEY BATI CEPHESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.

MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE EKLENECEK OLAN ÖĞELER BİRİMLERİ

RESTTÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKLAR

MEVUT OCAK TEMİZLENİP, ÖZGÜN HALİ ORTAYA ÇIKARILACAK BACASI TEMİZLENİP SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SİRSİNDE YERİ BOYUTU BELLİ OLMAYAN TÜTEKİLEKLERİN AÇIĞA ÇIKARILMASI İÇİN İÇLERİNİN TEMİZLENMESİ SAĞLANACAKTIR.

 TÜM AHŞAP MALZEMELERİN KIRILIMŞI PARÇALARI YAPILTIIRILACAK, DOKU KAYBINA UĞRAMŞI KISIMLAR TAMAMLAYACAK ŞEKLİDE YENİ AHŞAP MALZEMEYLE TAMAMLANACAKTIR. TÜM AHŞAP EĞRİLENİ EDİLEREK YÜZEYİNE HAVA ALABİLEN KORUYUCU BOYA TATBİK EDİLECEKTİR.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

☐	RÖLÖVE
☐	RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
☐	RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
☐	RESTİTÜSYON ANALİZİ
☐	RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
☒	RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: KESİTİ

KESİTLER

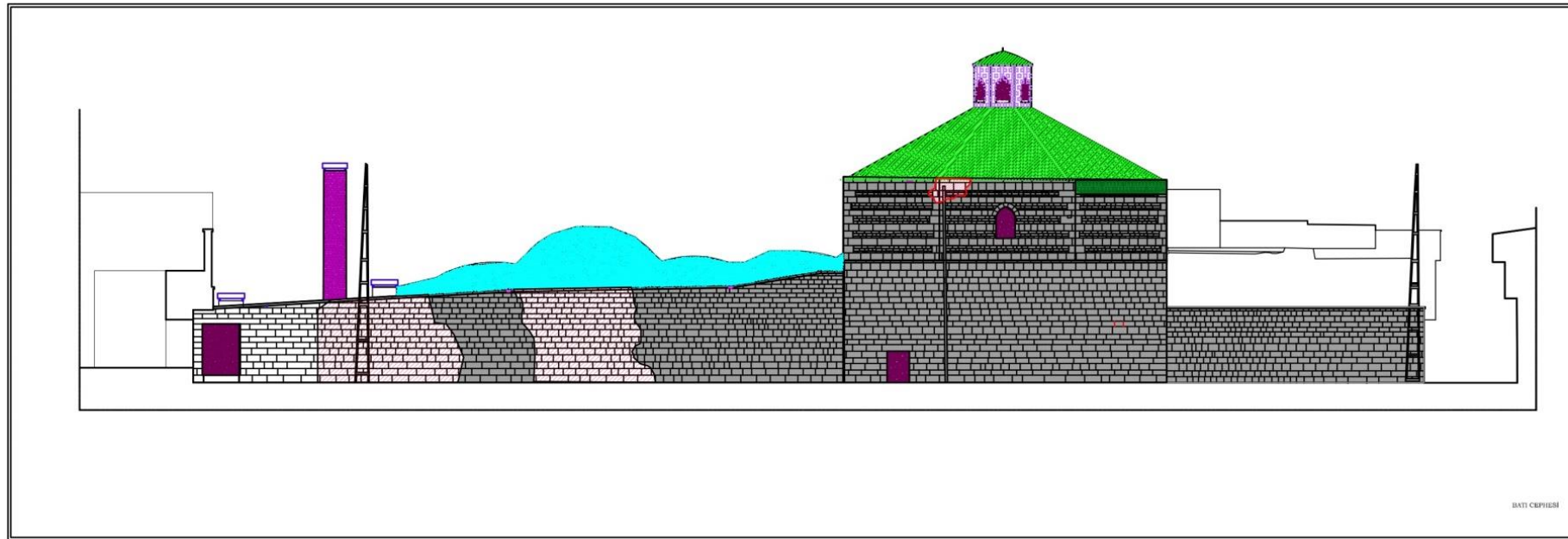
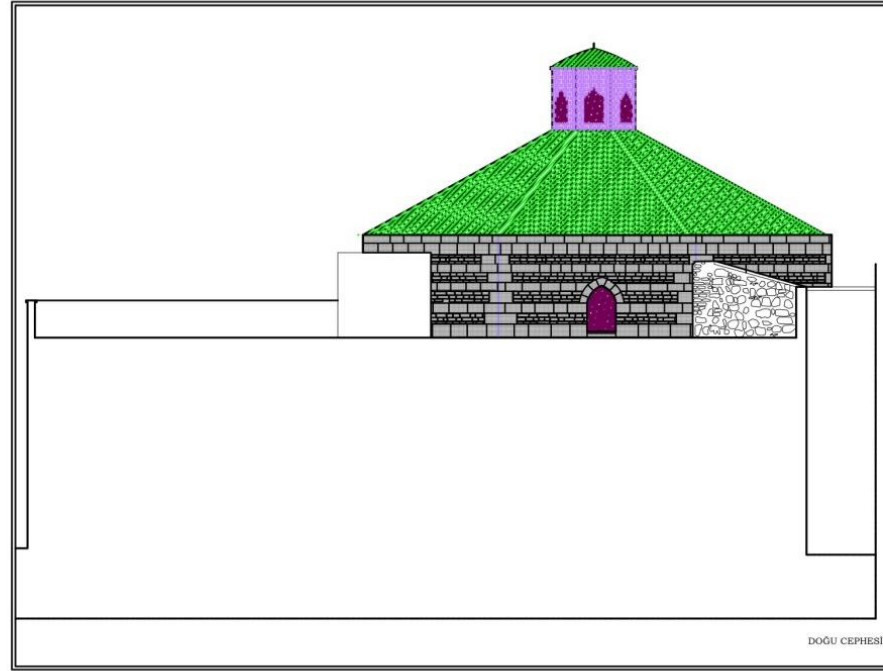
SET NO:

PAFTA NO:

ÖLÇEK

DİYARBAKIR BEHRAM PAŞA HAMAMI RESTORASYON ANALİZİ

DÖŞEME ONARIMI

- AKILU DÖŞEMESİNDE VE YIKILAN MEKANLARIN DÖŞEMELERİNDE TEMİZLEME ÇALIŞMASI YAPILACAK. TOPRAK DOLU VE MOLOZ KALDIRILACAK. YERNE BAZALTI TAŞ KARILAN DÖŞERİST BOYI YAPILACAK.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEMİZLENDİKTEN SONRA MİDRAK DÖŞEME KALDIRILACAK. YERNE 3 CM KALINLIĞINDA ZOKERİST BOY BOYUTUNDA MEHMER KARILAMA YAPILACAKTIR.
- MEKANLARDA BULUNAN HARİTAYAT TEMİZLENDİKTEN SONRA BETON SAP SÖKÜLECEK YERNE 3 CM KALINLIĞINDA ZOKERİST BOY BOYUTUNDA BAZALTI KARILAMA YAPILACAKTIR.

ÇATI ONARIMI

- DAM YÜZEYİNDEKİ TÜM DOLGULAR İTİNA İLE SÖKÜLECEK. SONRADAN OLUŞTURULAN DOLGULAR YER YER RASPA YAPILARAK KONTROLLÜ BİÇİMDE BOZALTILACAK VE ÇATINAK ÖZÜN KUBBELER VE DAM ÖRTÜSÜ ORTAYA ÇIKARILARAK DETAYINA UYGUN OLARAK ONARILACAKTIR.
- SÖKÜLÜK MEKANININ ÜSTÜN ÖRTEN KUBBELERİN KÖRÖNTÜLERİ VE ONARIM İRANINDA OLUŞTURULAN TÜM KATMANLAR İTİNA İLE TUĞLA ORTAYA ÇIKINCA KADAR SÖKÜLECEK. TUĞLA ÖZÜĞÜNDE ÇATILAR VARSA DİŞ VE ÖZÜN HARİC ENERJİYONU YAPILARAK DETAYINA UYGUN ŞEKİLDE ONARILACAKTIR.

TAVAN ONARIMI

- FEL GÖZLERİ BULUNAN TÜM KUBBELERDE KAPATILMIŞ FEL GÖZLERİ AÇILACAK SONRADAN AÇILAN FENİLERİN İSKİ GÖZLERİ ESKİ HALİNE DÖNDÜRÜLECEK. GENİŞLETİLEN İSKİ GÖZLERİ ESKİ HALİNE DÖNDÜRÜLECEK. İSKİ GÖZLERİ ÖZEL HAVAY İSKİLİK FANLARI İLE KAPATILACAKTIR.
- İST ÖRTÜLERDEKİ ÖZÜN OLMAYAN TÜM SİYALAR İTİNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIYAN TUĞLA KEMELER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRÖLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN HALİNE İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATLAK VARSA DURUMUNA GÖRE DİŞ VE HARİC ENERJİYONU METODU İLE ONARILACAK.

DUVAR ONARIMI

- TÜM DİŞ CEPHELERDEKİ ÇİMENTO ESASLI HALİNE İLE İSKİLİ ALANLARDA İTİNA İLE RASPA YAPILACAK. ÇATILAR DİŞ VE ÖZÜN HARİC ENERJİYONU İLE ONARILACAK. SAĞLAM VE ÖZÜN OLMAYAN DUVAR ÖRÖLERİ YİNE ÇÖRÜTMELER SAĞLAMLAŞTIRILACAK VE ÖZÜN HALE GETİRİLECEK. SIVA TEMİZLİĞİ İLE ORTAYA ÇIYAN TAŞ YÜZEYLERİNDE İNCE TEMİZLİK UYGULANMASINA DEVAM EDİLECEK. YERDEN SUYANMAYIP DERİZ ÇALIŞMASI YAPILACAKTIR. TÜM CEPHELERDE SİBRİA YAKIN HORTAĞI HARİC DİŞ YAPILACAKTIR.

- İTTİ KÖRÖLERİ SÖKÜLÜP TEMİZLENDİKTEN KÖRÖLERİ YÖNTEMLERLE KÖRÖLERİ KURUTULACAKTIR. TEMİZLİK YAPILAN BÖLGELERDE İTTİ ALTINDA OLMAYAN TOPRAKLAR TEMİZLENDİKTEN KÖRÖLERİ DAVAY VERİLECEK. TIBLİN ONARILACAKTIR. TEMİZLENDİKTEN BÖLGELERDE BİYOLÜK TAHHİBATI ÖNLENMESİ İÇİN BİYOST UYGULANMASI YAPILACAKTIR.

- İÇ CEPHE DUVARLARINDA ÖZÜN OLMAYAN TÜM SİYALAR İTİNA İLE RASPA YAPILARAK SÖKÜLECEK. ALTIN ÇIYAN TUĞLA KEMELER ARASINDAKİ DOLGULAR SÖKÜLECEK. SAĞLAM OLMAYAN ÖRÖLER GEREKLİ ÇÖRÜTMELER YAPILARAK ÖZÜN HALİNE İLE SAĞLAMLAŞTIRILACAK. ÇATLAK VARSA DURUMUNA GÖRE DİŞ VE HARİC ENERJİYONU METODU İLE ONARILACAK.

- MİDRAK SIVA SÖKÜLENDİKTEN YERNE TONDE BAŞLANGIÇ, SİYİTİSİNE KADAR MEHMER KARILAMA YAPILACAK.

- CEPHELERDE YÜZEY KIRILANININ OLUŞUĞU BÖLGELERDE TAMAMLAMA YAPILACAKTIR.

MİMARİ ELEMANLARDA YAPILACAK ONARIMLAR

- KAPI PENCERE NİŞ DOĞRANILARI YENİLENECEKTİR.
- KAPATILAN PENCERELER AÇILIP DEMİR DOĞRANI VE AHŞAP DOĞRANI PENCERE İLE TAMAMLANACAKTIR.
- YAPIDAKİ FENİTİ BİREMLER KALDIRILACAKTIR.
- YAPININ BATTIRINDAKİ KOT SIVA TEMLERİNE ZARAR VERMEYEN DÜŞÜRÜLECEK VE HAVAYIN GÜNEY BATI CEPHESİ ORTAYA ÇIKARILACAKTIR.
- MİMARİ GEREKLİLİK İNDEYİLE EDİLENDİKTEN ÇIYAN ÖZELER BİREMLER
- RESTİTÜSYON VERİLERİNE GÖRE YAPILACAKLARI
- MEVİT OCAK TEMİZLİNDİKTEN ÖZÜN HALİ ORTAYA ÇIKARILACAK BACASI TEMİZLİNDİKTEN SAĞLAMLAŞTIRILACAK. UYGULAMA SIKINDA YERİ BOYUTU BELİ OLMAYAN TİTİLİLERİN AÇI ÇIKARILMASI İÇİN İSKİLİNİN TEMİZLENMESİ SAĞLAMLAŞTIRILACAKTIR.
- TÜM AHŞAP HALİZELERİN KÖRÖMEŞ PARÇALARI YAPITIRILACAK. DOĞU KAVRINA UYGUN KESİMLER TAMAMLANACAK. ŞEKİLDE YENİ AHŞAP HALİZELERİ TAMAMLANACAKTIR. TÜM AHŞAP DİŞİNDİKTEN EDİLENDİKTEN HAVA ALANIN KÖRÖLÜCÜ BOYA TATİREK EDİLENDİKTİR.

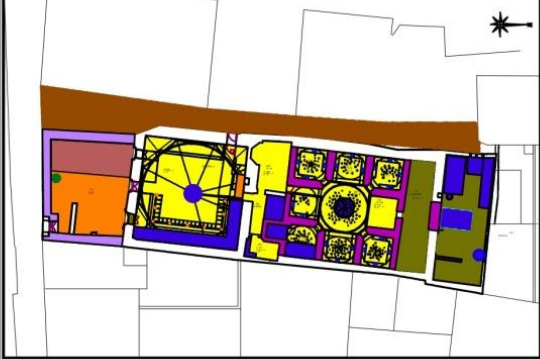
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI

DİYARBAKIR PAŞA(BEHRAM) HAMAMI RESTORASYON ÖNERİSİ

DANISMAN: DOC. DR. NESLİHAN DALKILIÇ

ÖĞRENCİ: 08808402
SEVAL TUĞRUL

- RÖLÖVE
- RÖLÖVE - MALZEME ANALİZİ
- RÖLÖVE - HASAR ANALİZİ
- RESTİTÜSYON ANALİZİ
- RESTORASYON MÜDAHALE KARARLARI
- RESTORASYON ANALİZİ

PAFTA ADI: GÜNEY DOĞU BATI CEPHESİ

GÖRÜNÜŞLER

SET NO:	PAFTA NO:	ÖLÇEK
7	10	0 1 2 3m

LUPA KÖNŞEYİ	ANIT	ENVANTER NO	HARITA NO	ANITSAL:	YOK
İLÇE	MAHALLE KOY	Fatih paşa			
Diyanbakır	İLÇESİ- Sur	VEYAMEVKİL: Mahalle			
KAĞ VE Yeni kapı sokak No:59	PARSEL: 27	ADA: 216			
Paşa Hamamı	YAPITIRAN:				
	YAPIM TARİHİ:				
NEL TANIM: Kesme bazalt taştan inşa edilmiş, kuzey-güney doğrultuda uzanan, hacvartı dört eyvanlı ve köşe hücreli planlıdır.					

ORUMA URUMU	A	B	C	TASİYİCİ YAPI	A	B	C	DIS YAPI	A	B	C	UST YAPI	A	B	C	IC YAPI	A	B	C	SUSLEME ELEMANLARI	A	B	C	RUTUBET	A	B	C	YOK

FOTOGRAFI

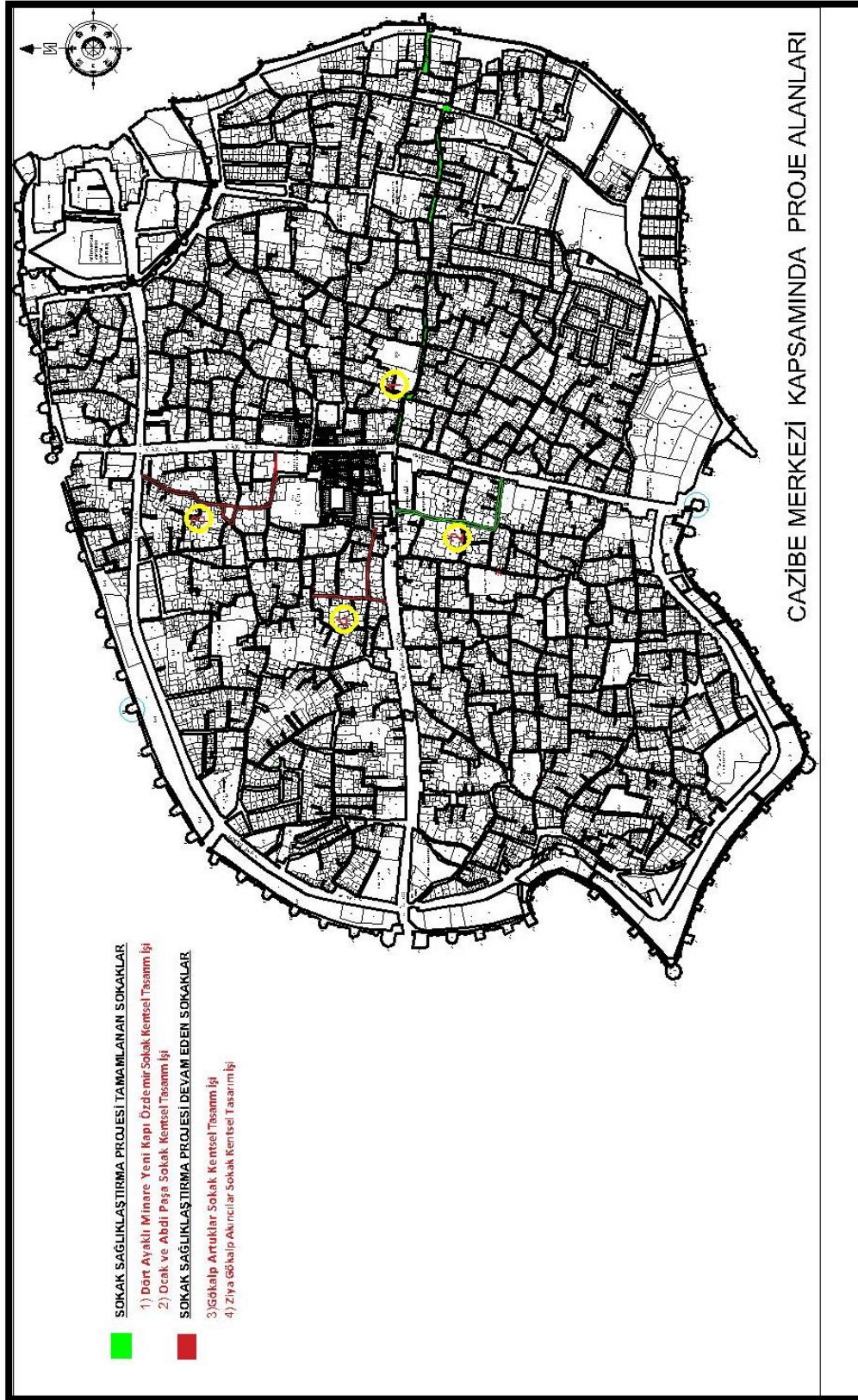
FOTOGRAFI

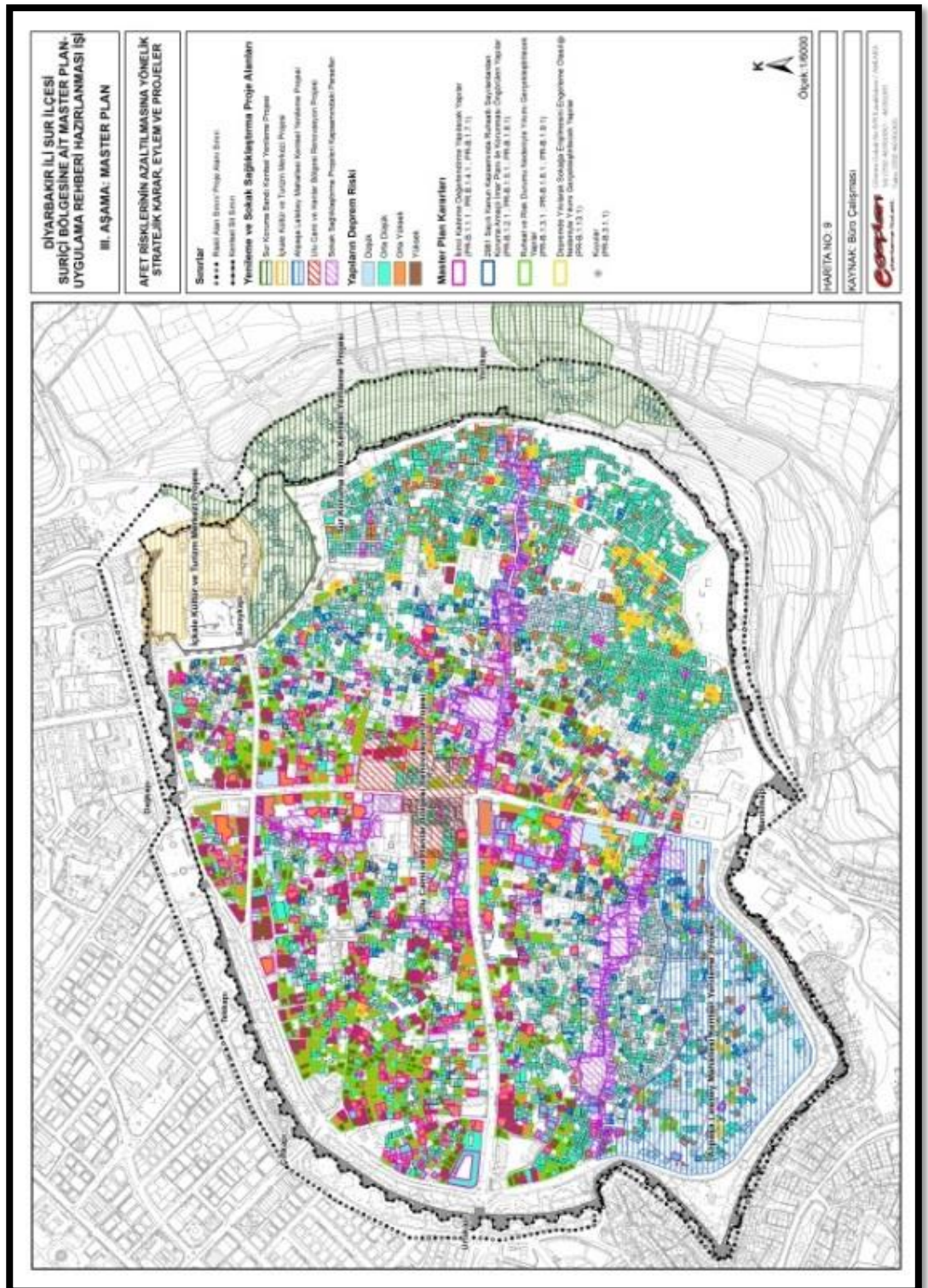
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUS:			
UĞUNKU SAHİBİ: 'akiflar Genel Mud.			
APILAN ONARIMLAR: İlamada betonarme eklentiler mevcuttur. İç ve dış kısımlar boyanmış, sıvaları dokülmüştür.			
YRINTILILANLAR: Zığağın ve yanındaki Sivri kemerli niç içine alinan basit bir kapıya iç kısmı geçmektedir. İmam girişinin sağ ve sol pencereleri sivri kemer sütunlular üzerine oturtulmuş ancak girişin üst kısmındaki pencere tabanına doğruya doğruya kesilmiştir. İmamın sağ tarafındaki pencere de aynı şekilde kesilmiştir. İmamın sağ tarafındaki pencere de aynı şekilde kesilmiştir. İmamın sağ tarafındaki pencere de aynı şekilde kesilmiştir.			

TEKNİK BİLGİLER:	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
ORJİNAL KULLANIMI:	Var	Var	Var	Var
BUGUNKU KULLANIMI:				
Kullanılmıyor				
ONERİLEN KULLANIMI:				
Hamam				
HAZIRLAYANLAR: Fatma TİMUR, Sanat Tarihi Esma BEDİHAN OĞULLAR, Arkeolog Sanat Tarihi Fatma KAYA, Arkeolog Sanat Tarihi				
TARİH: 07/07/2009				
KONTROL EDEN: Navin SOYUKAYA Ağababa				
TARİH: 14/10/2009				
KURUL ONAYI NO:				
TARİH:				
TARİH:				
REVİZYON:				
KURUL KARARLARI: TARIH: 18/12/2009				

[illegible]

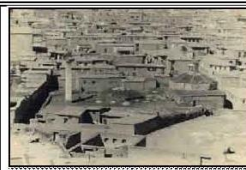
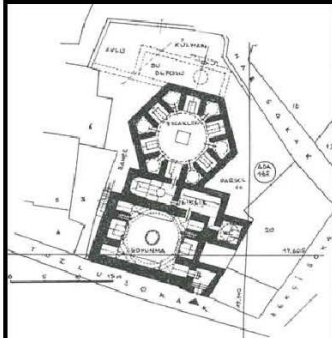
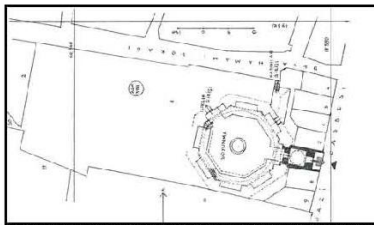
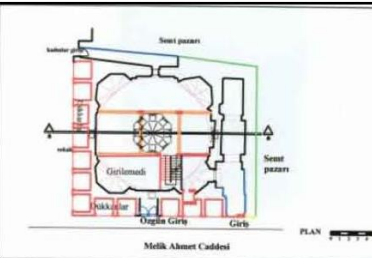
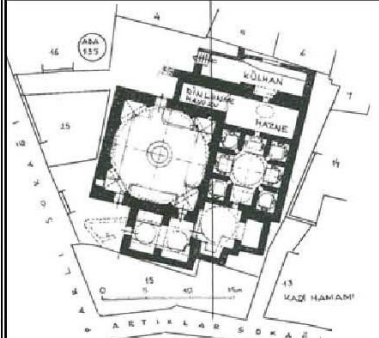
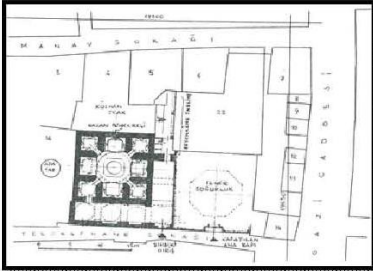
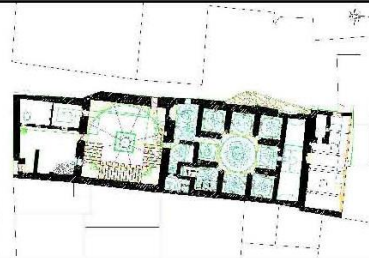
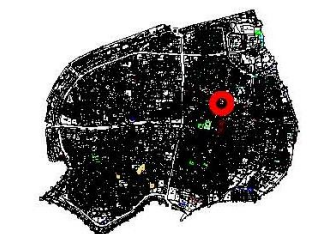
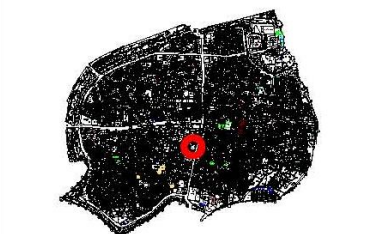
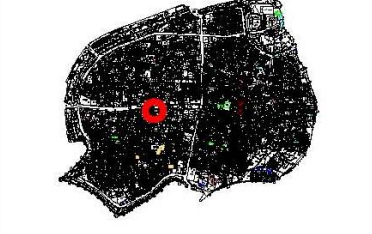
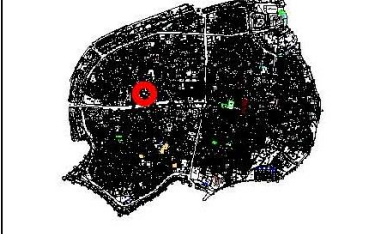
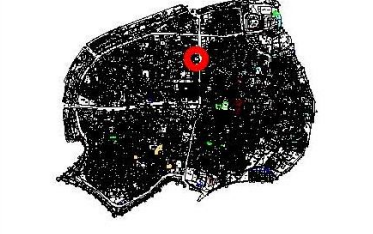
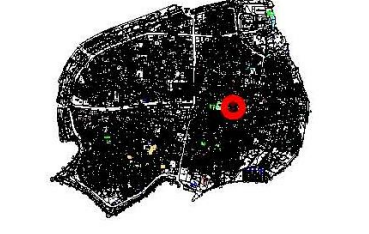
EK NO: 11. Diyarbakır Valiliğince Hazırlanmış Olan Yeni Kapı Sokak Sağıklaştırma Projesi

EK NO:13

KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA

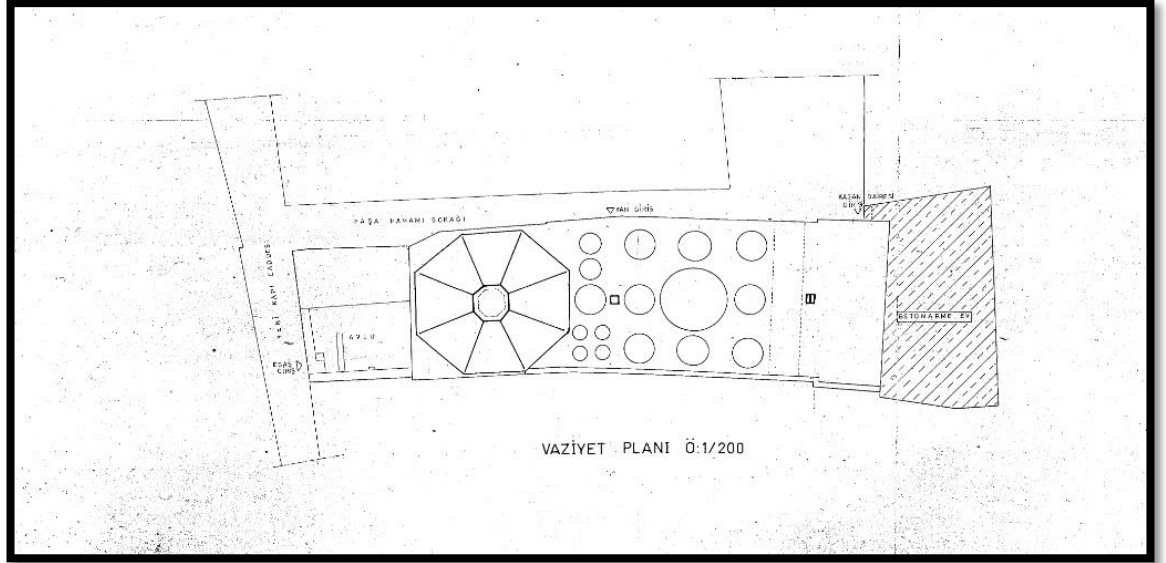
DİYARBAKIR HAMAMLARI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMASI												
YAPININ FOTOĞRAFI	ÇARDAKLI HAMAMI		DEVA (DEVE) HAMAMI		MELİK (MELEK) AHMET HAMAMI		KADI (EŞBEK - EŞEK) HAMAMI		VAHAP AĞA HAMAMI		PAŞA (BEHRAM) HAMAMI	
												
	Hamam ve çevresi (Yıldız, 2011)	Hamam ve çevresi (2013)	Hamam ve çevresi (Anonim)	Hamam ve çevresi (2013)	Hamam ve çevresi (Yıldız, 2011)	Hamam ve çevresi (2013)	Hamam ve çevresi (Yıldız, 2011)	Hamam ve çevresi (2013)	Hamam ve çevresi (2010)	Hamam ve çevresi (2014)		
YAPININ AT BİLGİLERİ	Bulunduğu İl- İlçe- Mah/Cad	Diyarbakır - Sur - Dabancılı - Ner Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mah/Cad	Diyarbakır - Sur - Abdalidede -Gazi Caddesi/Deve Hamamı Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mah/Cad	Diyarbakır - Sur - Ziya Gökalp -Melik Ahmet Caddesi	Bulunduğu İl- İlçe- Mah/Cad	Diyarbakır - Sur - İskender Paşa -Parlı Saka Cami Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mah/Cad	Diyarbakır - Sur - İrini - Gazi Caddesi /Teğrahane Sokak	Bulunduğu İl- İlçe- Mah/Cad	Diyarbakır - Sur - İrini - Gazi Caddesi /Teğrahane Sokak
	İnşa Tarihi	1520 - 1540 Yılları Arası	İnşa Tarihi	1520 - 1540 Yılları Arası	İnşa Tarihi	1564 - 1567 Yılları Arası	İnşa Tarihi	1533 - 1543 Yılları Arası	İnşa Tarihi	XVI. - XVII. yy. Esari	İnşa Tarihi	1964 - 1967 Yılları Arası
	Emirler No - Kuvvet Kanun	E.226 - 19.01.1980/A/2082(25.11.2010/3528)	Emirler No	E.29 - 19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	Emirler No	E.86 - 19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	Emirler No	E.224 - 19.01.1980/A/2082(25.11.2010/3528)	Emirler No	E.45 - 19.01.1980/A/2082 (18.12.2009/2754)	Emirler No	E.196 - 19.01.1980/A/2082(18.12.2009/2754)
	Pafta/ Ada/ Parsel	38 / 162 / 1	Pafta/ Ada/ Parsel	19 / 398 / 3	Pafta/ Ada/ Parsel	9 / 432 / 42	Pafta/ Ada/ Parsel	2 / 135 / (4) 24	Pafta/ Ada/ Parsel	3 / 148 / 26	Pafta/ Ada/ Parsel	45 / 216 / 27
	Yapım Yılı	Hüseyin Paşa	Yapım Yılı	Hüseyin Paşa	Yapım Yılı	Melik Ahmet Paşa	Yapım Yılı	Kadı İsmail (İbrahim Bey Vakfı)	Yapım Yılı	-	Yapım Yılı	Behram Paşa Vakfı
	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş	Malzeme	Bazalt Moloz Taş - Kırma Taş
	Plan Özellikleri	"B Tipi" Yivlensiz Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	"A" Tipi Harçlı Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	Sadece Soymalı Bölümü Günlükçe Kullanılır.	Plan Özellikleri	"A" Tipi Harçlı Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	"A" Tipi Harçlı Sıcaklık Plan Tipi	Plan Özellikleri	"A" Tipi Harçlı Sıcaklık Plan Tipi
	Cephe Özellikleri	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	Cephe Özellikleri	Karakteristik Özellikleri Yitmiştir	Cephe Özellikleri	Yapı Boyutları Özgün Yitmiştir.	Cephe Özellikleri	Karakteristik Özellikleri Yitmiştir	Cephe Özellikleri	Karakteristik Özellikleri Yitmiştir	Cephe Özellikleri	Özgün Özgün Konuraklıdır.
	İletim	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	İletim	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	İletim	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	İletim	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	İletim	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler	İletim	Soyunmalık Sıkıyık Kasek Üzerine Oturan Kubbeler
	Sıcaklık Eviyarlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler		Sıcaklık Eviyarlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler		Sıcaklık Eviyarlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler		Sıcaklık Eviyarlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler		Sıcaklık Eviyarlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler		Sıcaklık Eviyarlar - Beşik Tonz Halvetler - Kubbeler	
Görünümdeki Durumu - İşlevi	Bakımsız ve Hasardır - Kullanılmamaktadır.	Görünümdeki Durumu - İşlevi	Bakımsız ve Hasardır - Kullanılmamaktadır.	Görünümdeki Durumu - İşlevi	Bakımsız ve Hasardır - Kullanılmamaktadır.	Görünümdeki Durumu - İşlevi	Hamam Olarak İşlevlendirilip Restorasyon Projesi Tamamlanmıştır.	Görünümdeki Durumu - İşlevi	Hamam Olarak İşlevlendirilip Restorasyon Projesi Tamamlanmıştır.	Görünümdeki Durumu - İşlevi	Hamam Olarak İşlevlendirilip Restorasyon Projesi Tamamlanmıştır.	
YAPININ PLANI												
	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Doğtekin (2007)	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Tuncer (2012)	Kaynak	Tuğrul (2013)
YAPININ SUR ÇİĞİDEĞİ KONUMU												

EK NO:14

**DİYARBAKIR KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
ARŞİVİNDEN 23.10.1993 TARİH 1370 SAYI İLE ONAYLI PAŞA HAMAMI RÖLÖVE
ÇİZİMİ**

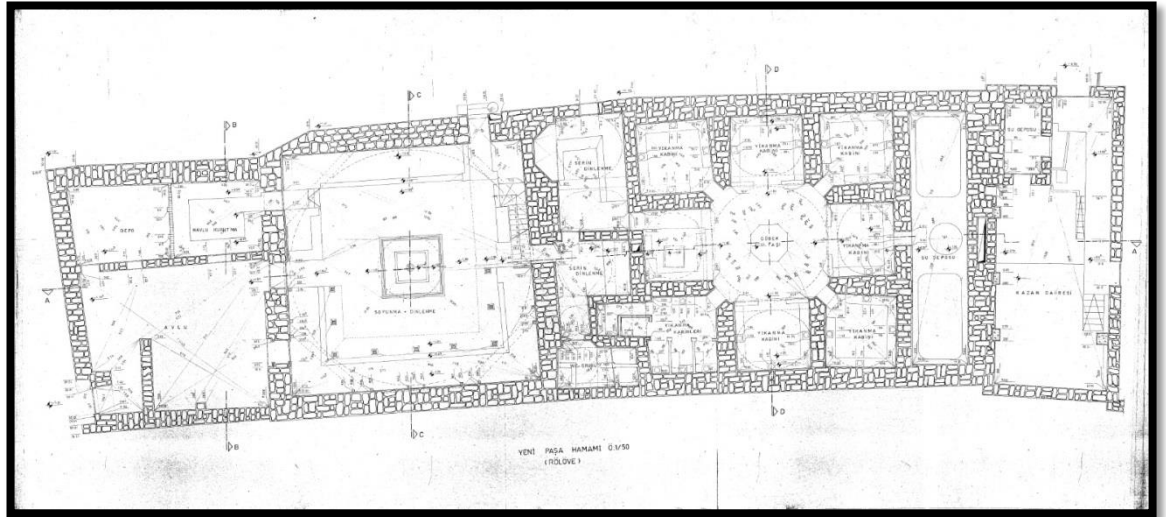
EK NO:14

Rölöve Çizimi (Vaziyet Planı)

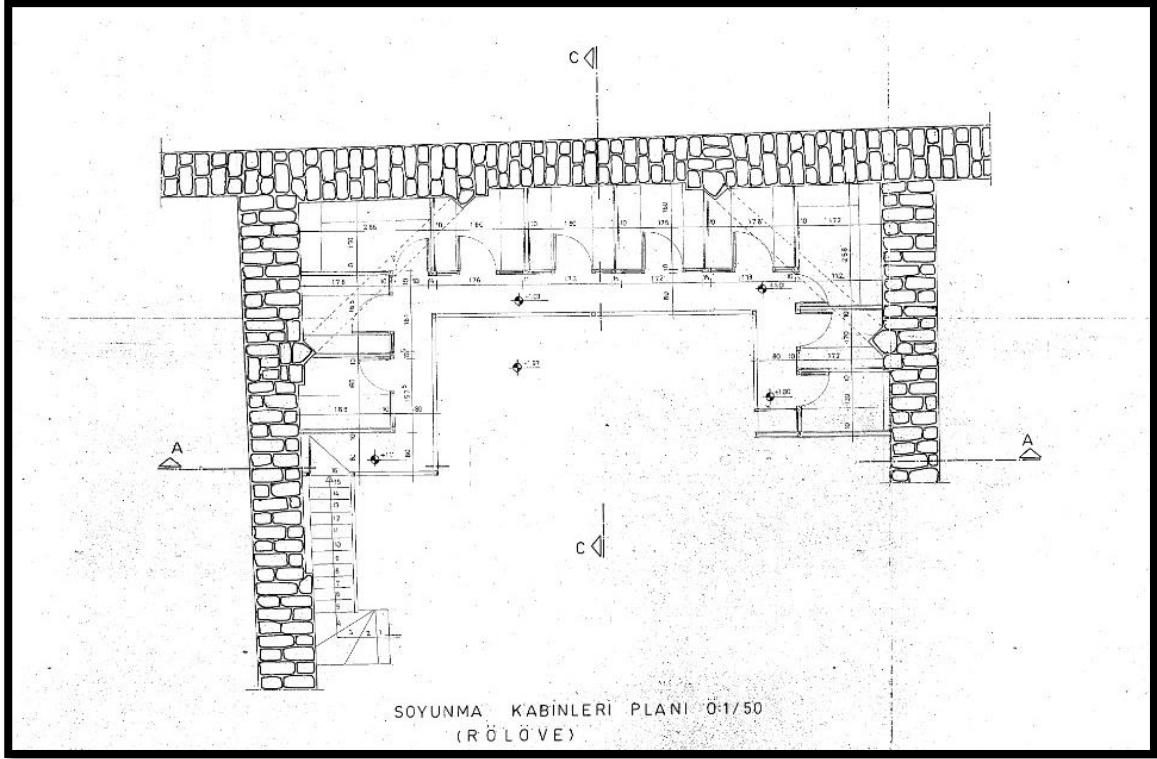
EK NO:14

Rölöve Çizimi (Kat Planı)

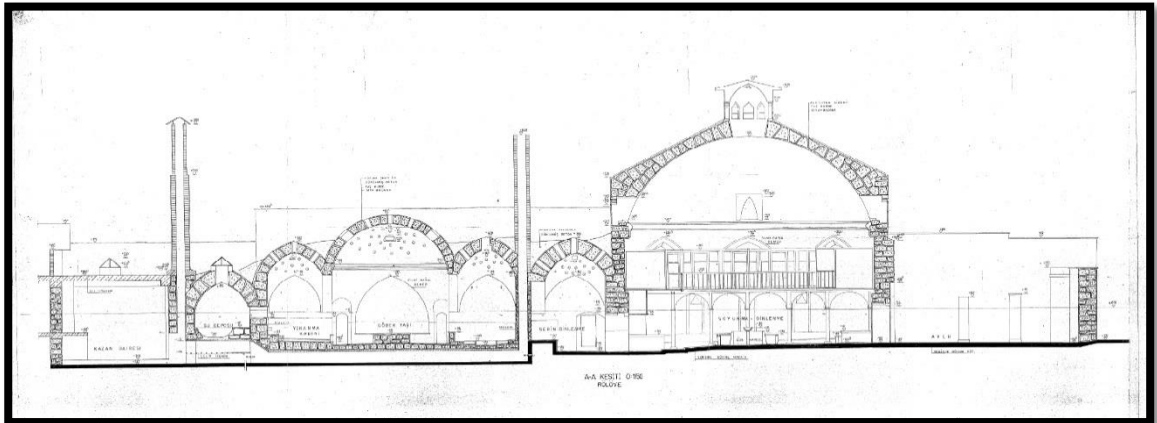
EK NO:14

Rölöve Çizimi (Şirvan Planı)

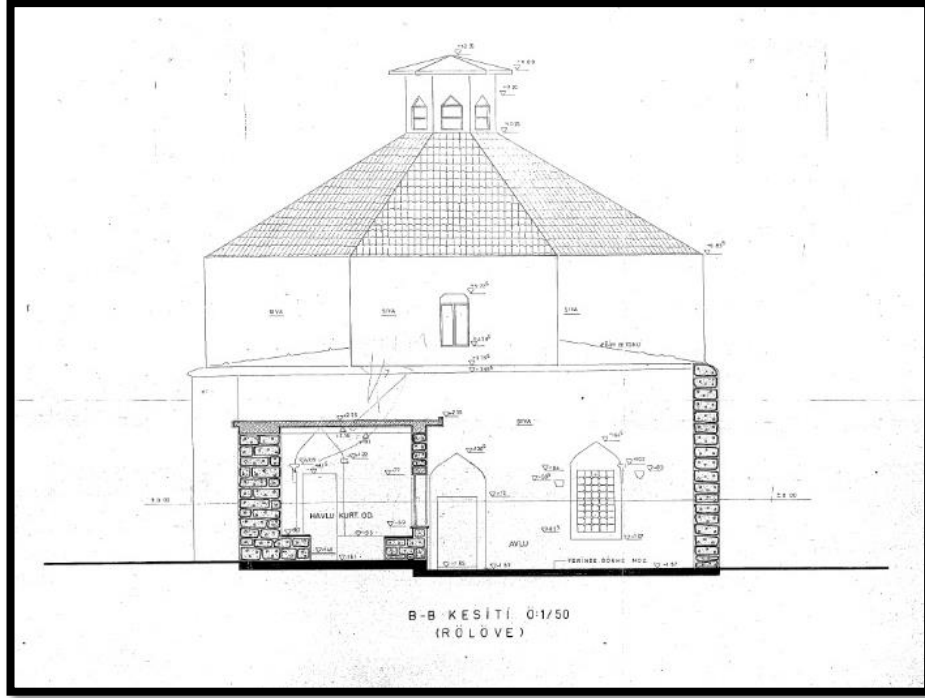
EK NO:14

Rölöve Çizimi (A-A Kesiti)

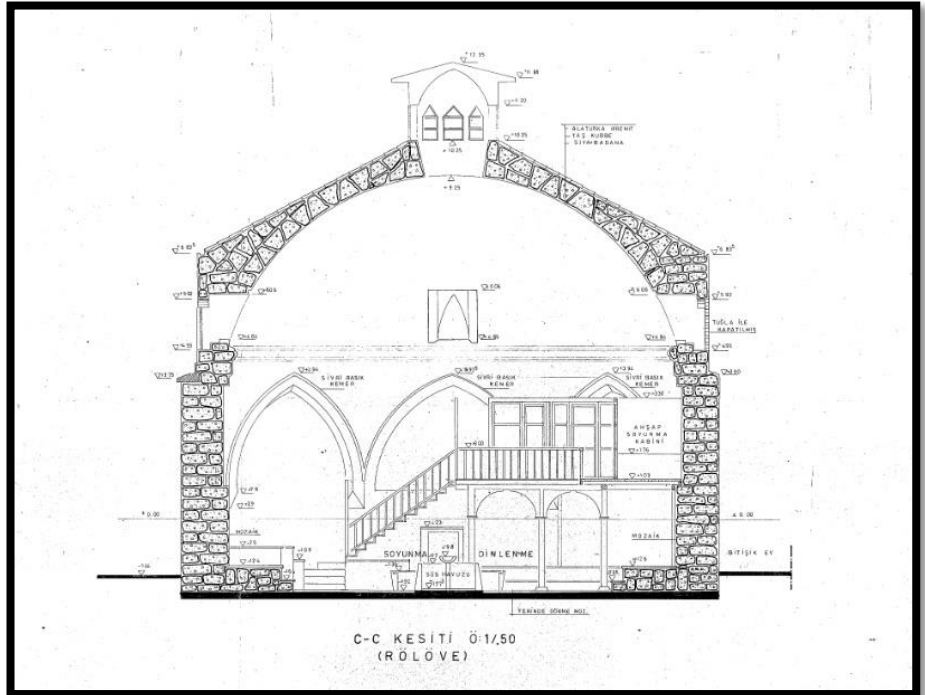
EK NO:14

Rölöve Çizimi (B-B Kesiti)

EK NO:14

Rölöve Çizimi (C-C Kesiti)

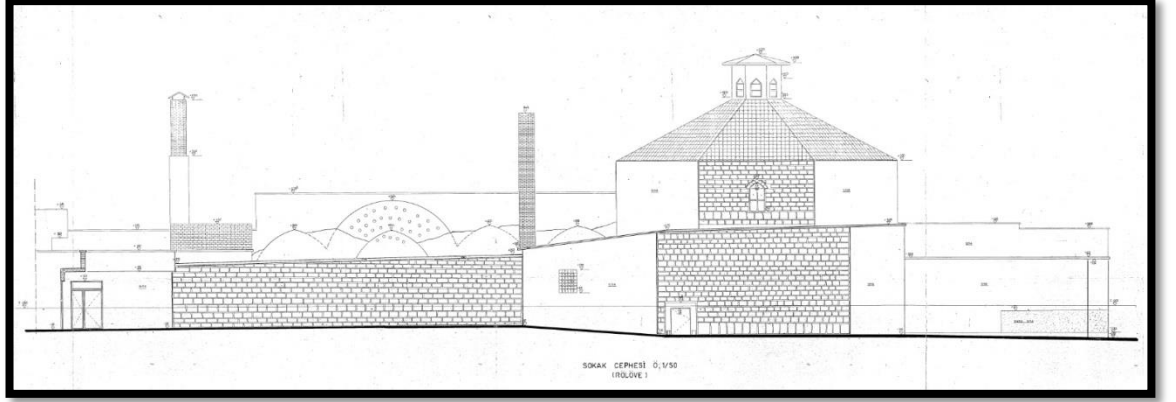

D-D KESİTİ 0:1/50
(RÖLOVE)

GİRİŞ EPEHESİ 0:1/50
(RÖLÖVE)

EK NO:14

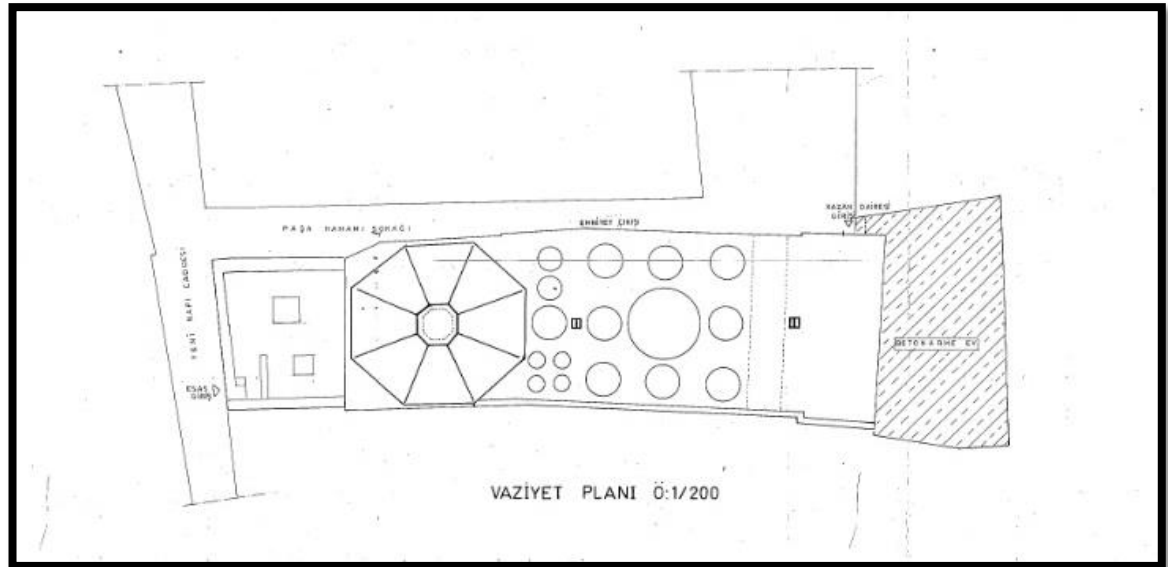
Rölöve Çizimi (Paşa Sokak Cephesi)

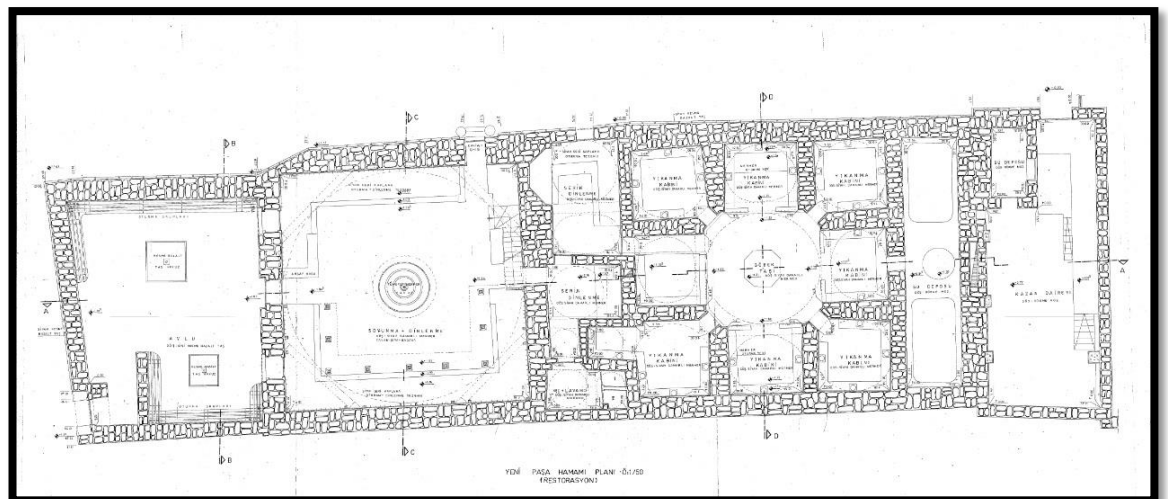
EK NO:15

**DİYARBAKIR KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
ARŞİVİNDEN 23.10.1993 TARİH 1370 SAYI İLE ONAYLI PAŞA HAMAMI
RESTORASYON PROJESİ**

Restorasyon Projesi (Vaziyet Planı)

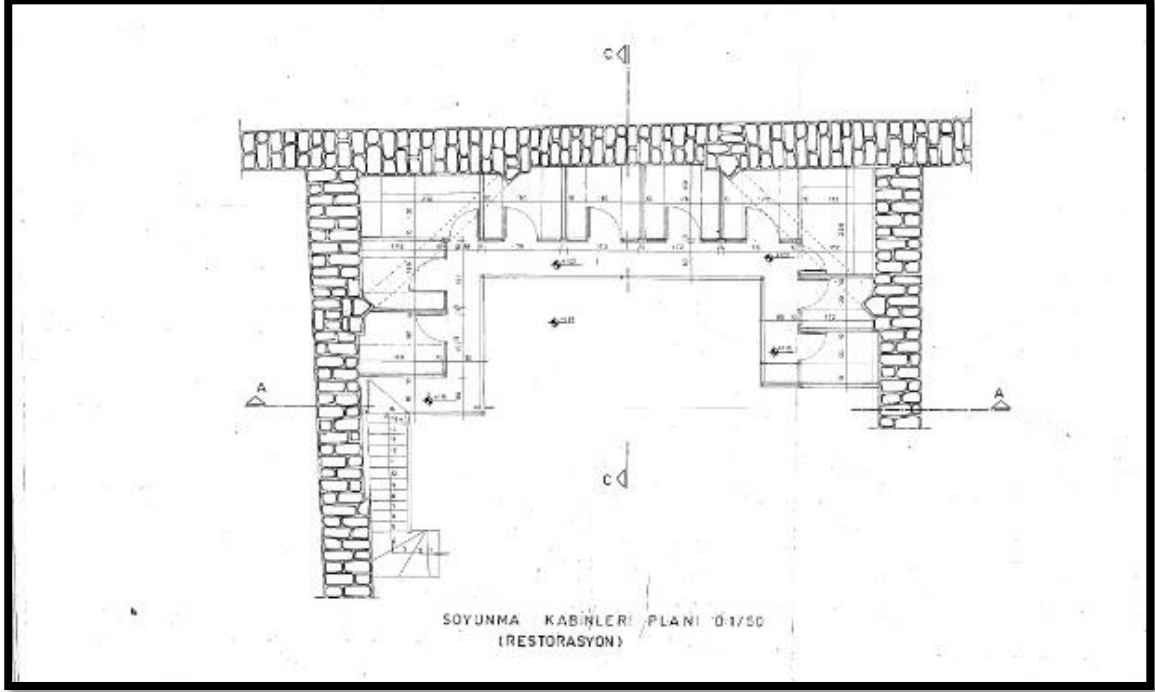

Restorasyon Projesi (Katt Planı)

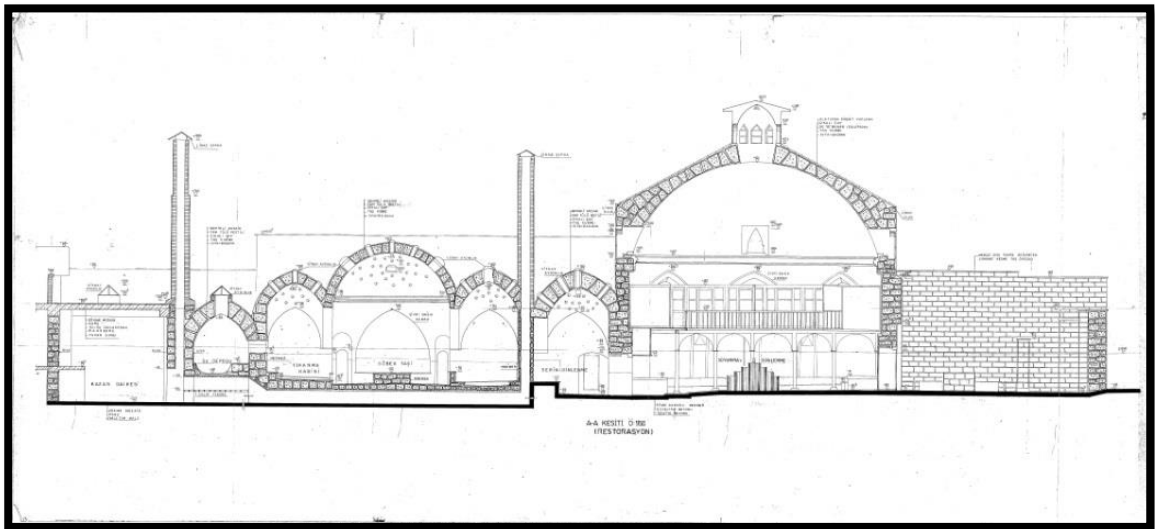
EK NO:15

Restorasyon Projesi (Şirvan Planı)

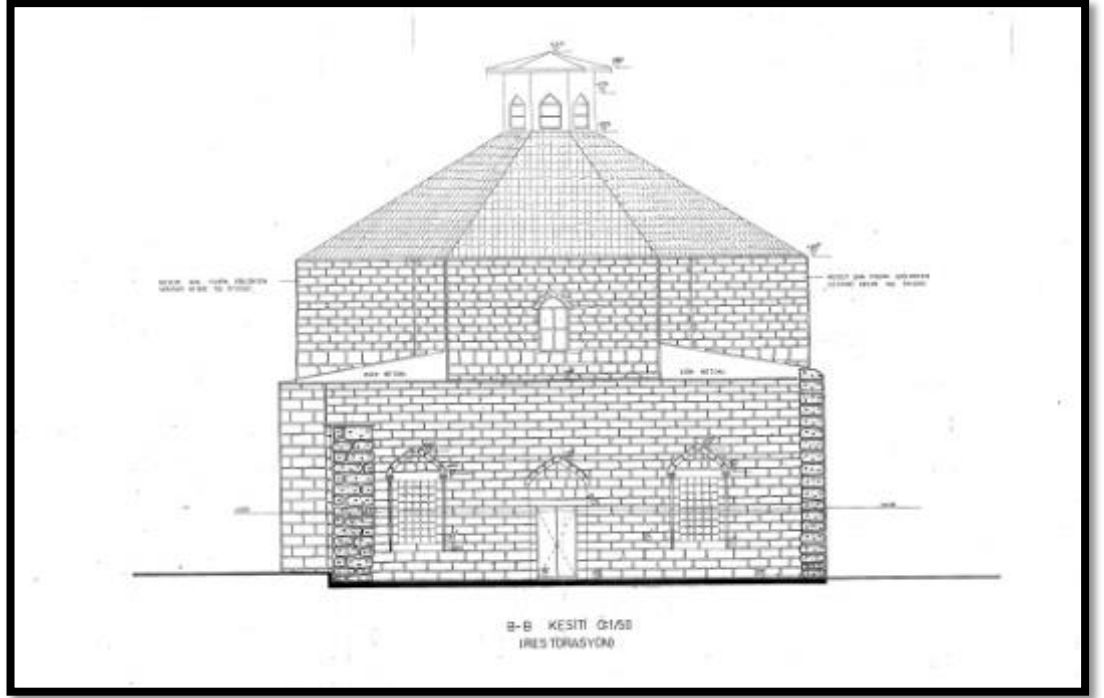
EK NO:15

Restorasyon Projesi (A-A Kesiti Planı)

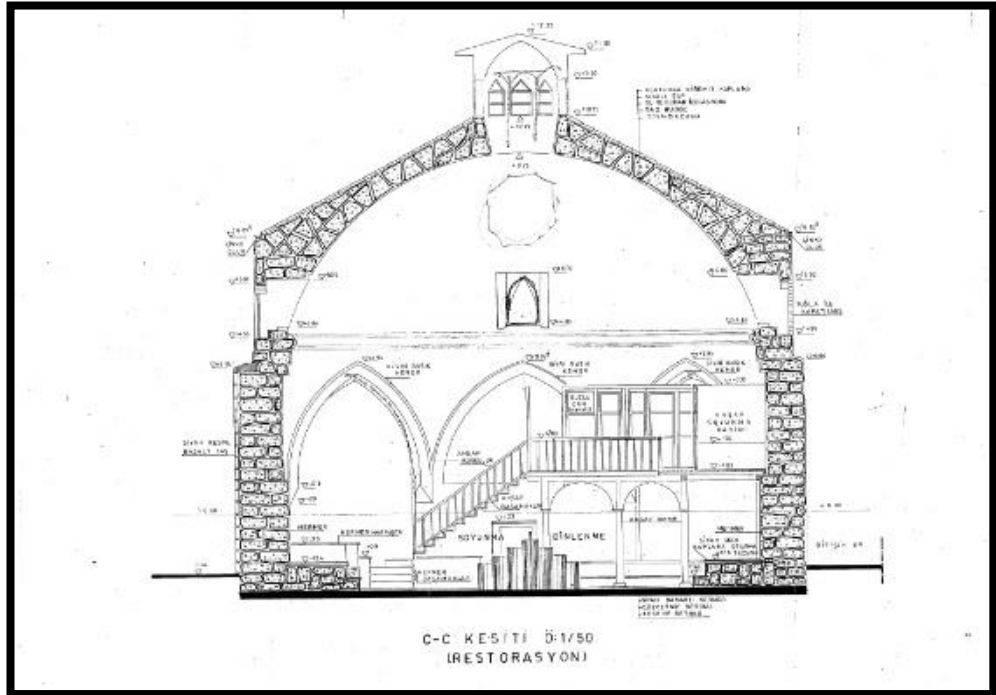
EK NO:15

Restorasyon Projesi (B-B Kesiti Planı)

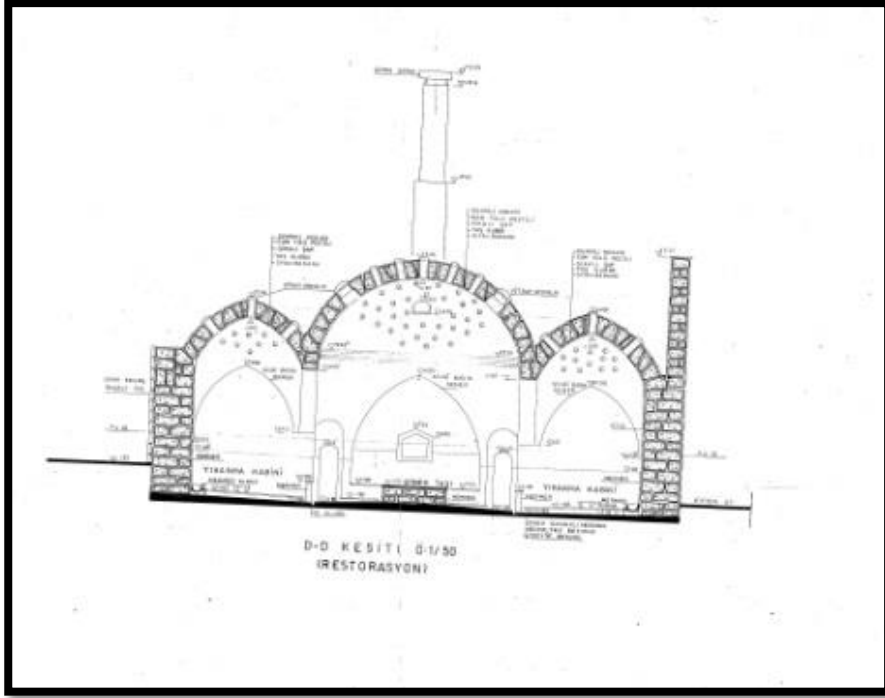
EK NO:15

Restorasyon Projesi (C-C Kesiti Planı)

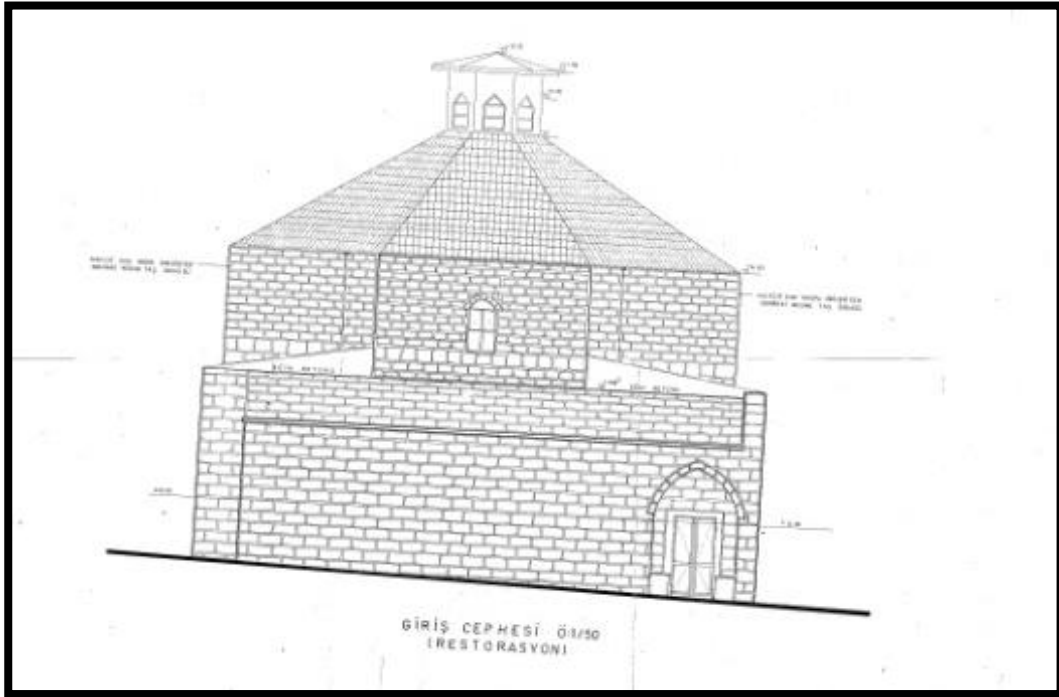
EK NO:15

Restorasyon Projesi (D-D Kesiti Planı)

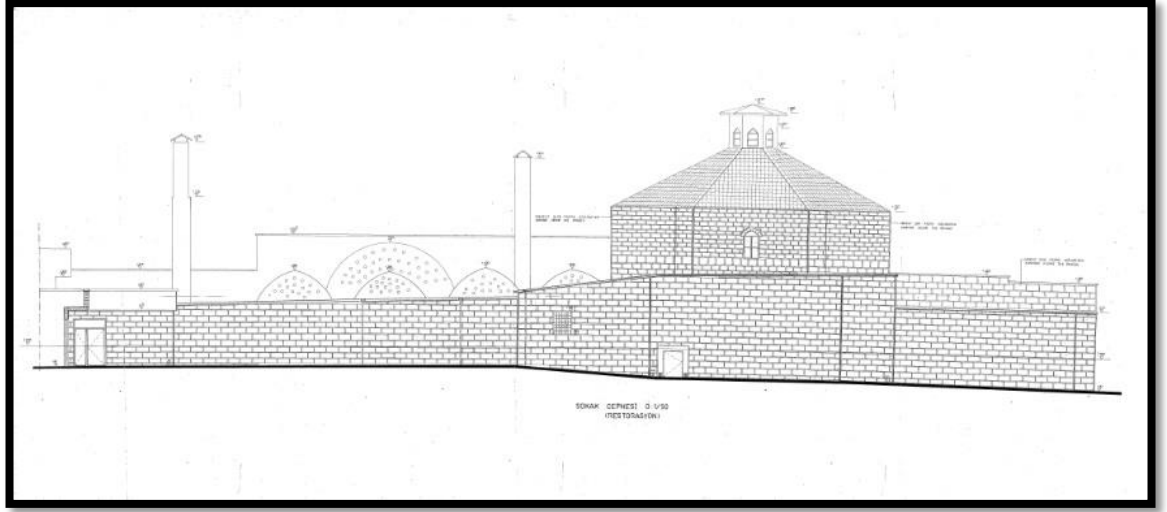
EK NO:15

Restorasyon Projesi (GİRİŞ CEPHESİ)

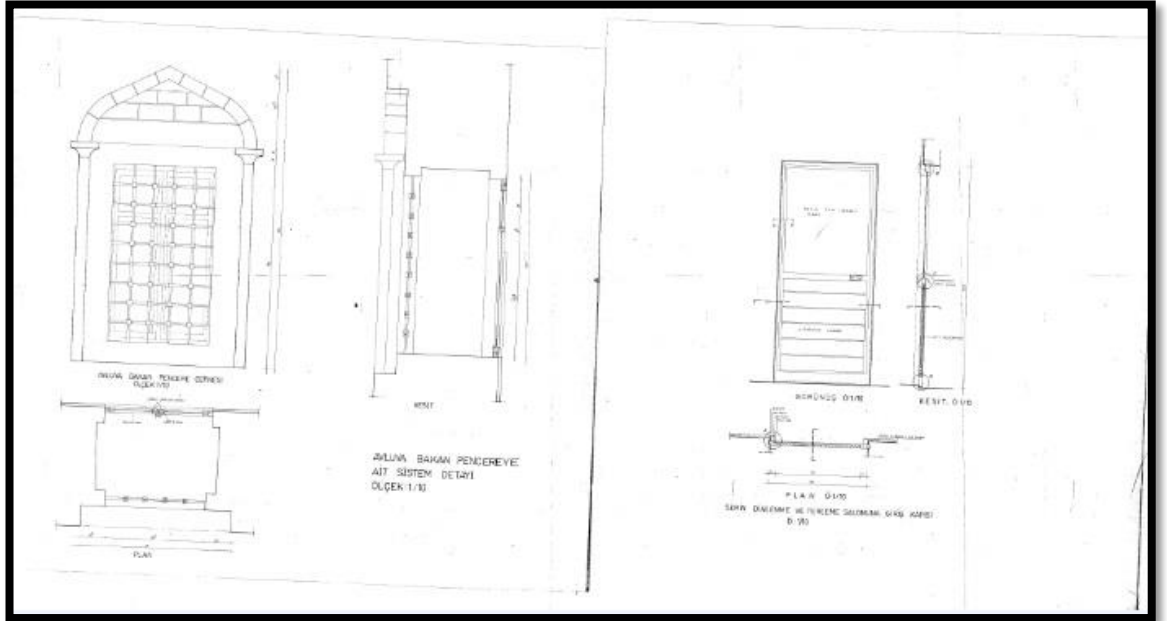
EK NO:15

Restorasyon Projesi (PAŞA HAMAM SOKAK CEPHESİ)

EK NO:15

Restorasyon Projesi (DETAYLAR)

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Soyadı, adı : TUĞRUL, Seval
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri :22.09.1984
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 0 (537) 710 43 90
e-mail :sevaltogrul20@yahoo.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Dicle Üniversitesi/ Mimarlık Bölümü	2007
Lise	Ziya Gökalp Süper Lisesi	2002

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2007	Diyarbakır Müze Müdürlüğü	Stajyer Mimar
2007-2010	Tuğrul Mimarlık Bürosu	Büro sahibi
2010-2011	Bitlis Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Mimar
2011-2016	Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Mimar/ Şube Müdürü

Yabancı Dil

İngilizce

.